

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 04 20 11 001 0

DR
440
Y3
v.1

Yazıksız, Necīb 'Asım
'Osmānlī tārīhī

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

Yazıksız, Ne'ib 'Asım, 1861-1935

عَتَمَانِی تَارِخِی

'Osmanlı tārīhī

تاریخ عثمانی انجمنی طرفندن نشر اولمشدر

برنجی جلد

مدخل ایله بدایت ظهور عثمانیانی وعهد عثمان خان غازی بی محتویدر۔

محرر لوی

محمد عارف

نجیب عاصم

استانبول

مُطَبَعَةُ اَوْخَانِيَّة

۱۳۳۵

0

DR
440
Y3
V.1

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ، ترتیب زمان اوزرہ نقش کیر خاطرہ اولمغہ شایان اولان وقایع
وحادثاتی ضبط و نقل ایدر .

حوادث گذشته صحائف تاریخده ایز بر اقسه ایدی ماضی وقوفنزدن
نهان بر عالم نسیان اولور و سلسله انتقالات بشر لمحات روزمره یه منحصر
قالیردی . استقبالک شعله دار استدلالی اولان ماضی رهبر اولمینه رجال
مسلك و حرکتلرنده اوکلرینی کوره میوب آتہ جقلری هر خطوه امل
وترقی محکوم زوال اولوردی . تاریخک فیاض و لایب خواجہ لوق حق
مسلمدر .

تاریخ مرآت شئون اولوق اعتباریله پیشندن کڈران اولان هر واقعه
انعکاس نامیله آندہ تمثیل ایلر . قلم مورخینک بوانعکاساتی تحریفه صلاحیتی
یوقدر . مورخک صفت اصلیه سی واقعاتی اولدینی کبی حکایه و تصویر
ایلمکدر . بر جسم پارلاقلمنی و کتله سنک جسامتی نسبتیله آینه یه منعکس
ولدیغندن صحائف تواریخده وقایع عالمک پارلاقلمنی و بیوکلمنی صدره
کچهرک جهانگیرانک داستان مظفریاتی سطرلری طولدیر مش و انسانیته
خدمت ایدن نیجه اخبارک اخباری اہمال ایلمشدر . تاریخه مال اولان ام
وافراد آره سنده ولوله شکوه و داراتیله دکل ، علم و معرفته و مدنیت
و انسانیته خدمتله اشتهار ایلملر ده ازیاده قیمتدار اولوب فیض و رفاهت
بشریه یه خادم اولان بر کاشفک ، بر مخترعک محصول سعی ناچیز بیله
اولسه نامی ذکر جمیل منتله یاد اولمغه شایاندر .

وقوعاتی حالی اوزرہ ساده جه کشیده سلك سطور ایتمک کافی دکلدن .
احاطه لی بر نظرله اسباب و نتایجی آرایوب بولوق ، موشکافانه تحقیق
وتدقیق ایله بالاطراف قارئینک پیش مطالعه سنه عرض ایتمک ، هر صفحه سنی

آیری آیری تحلیل و تشریح ایتمک ، بر حادثه‌بی فاعل و علاقه‌دارلرینک طرز تقدیرینه و زمان ظهورینک سویهٔ تاقی و تفکرینه کوره محاکمه ایتمک و الحاصل حادثه‌بی و عامللرینی و معاصرلرینی جانلاندیروب سویلتمک لازمدر. پک چوق حالات واردرکه الیوم مردود ایکن برقاچ عصر اول امور عادیه و مقبوله‌دن معدود ایدی . مورخ بتون ادوارک معاصری ، بتون اوطانک و وطنداشی اولمیدر دینلر نه کوزل سویلشلردر. بر دورک احوال خصوصیه‌سی و درجهٔ عرفانی نظر اعتباره آلهرق حکم ویرلمک مقتضی و بو کیفیت تعمیق اولمدیجه زبان تعریض و دشنامی اوزاتمق شعار نصفته منافیدر .

مورخه شو و وظیفه‌لر تحمیل ایدیلدجه تاریخک ماهیت و اهمیتی دیکشور و معلومات بشریه بر مرکز جولان اولیور . بوکون تاریخ علوم اجتماعیه و سیاسیه و اخلاقیه‌نک محراقی مثابه‌سنده عداولتمقده و حقوق و فلسفه و سیاست آندن استناره ایتمکده اولدیغندن تاریخ وجدانلرک حاکم و ناظمیدر دیمک پک موافق اولور .

ذات شوکتیمات حضرت پادشاهی جلوس میامن مأنوس همایونلرینی متعاقب تواریخ موجوده‌منزک عصر حاضر ترقیاتیه متناسب اولمدیغنی و دولتمزک بدایت ظهورندن الی بومنا هذا و قایغنی محتوی مفصلاتک ادوار مختلفه‌یه عائد و پراکنده آناردن عبارت اولدیغنی نظر اعتباره آلهرق شان دولت و ملتیه موافق ، یک آعنک مکمل و مفصل بر تاریخ عثمانی وجوده کتیرلمسی آرزوسنی اظهار بیورملریله بو مقصد ملک پروری شاهانه‌بی حیز حصوله ایصال ایچون تاریخ عثمانی انجمنی تشکیل قلنمش ایدی .

تاریخی اولیان بر ملت بختیاردر دینلر اولمش ایسه‌ده صحهٔ شئونه آتیلان امم و اقوام سرگذشتدن خالی اولیبو مقدراتی ضبط و تسطیر و وفاخر و متاعینی نکاشتهٔ محیفهٔ تذکیر ایتمک احتیاجندن وارسته قاله‌ماز .

تاریخ دینلن درسخانه عبرتدن عموماً استفاده و استفاضه اولنق املی اجداد معالی نژاد ملوکانه ده دخی من القدیم نمایاندر. ابتدا سلطان مراد خان ثانی حضرتلری بوشیمه معرفته کبلیق اهتمام کوستره رک فرزند ارجمندلری ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی شهنامه جیلکی رسماً احداث بیورمش و آندن سوکره تتبعات تاریخیه مشاغل جدیده صرمنه کچهرک و پادشاهان عظام طرفلرندن مأمور مخصوصلر تعیین ایدیلهرک ثبت و تحریر و قایمه علی الدوام صرف اقدام قیلنمشدر. ادریس بتلیسنک هشت بهشت نام اثر محتمشی سلطان بایزید خان ثانیکنک زاده فرمان ملوکانه لریدر .

شهنامه نویسلرک و ادریس بتلیسی و خواجه سعدالدین افندی کبی امر مخصوص ایله تاریخ یازانلرک بر قسمی لسان فارسی بی اختیار و دیگر قسمی یازدقلری تورکجه ده فائده عامه به عرض هنری و سندیده خسرو زمان اولنق ترجیح ایدیلهرک خلقک آکلایه میه جنی درجه ده بلاغته و طمطراق الفاظه انهماک ایشلردر . شهنامه نویسلر فردوسی طوسی بی و هشت بهشت و تاج التواریخ و لفرلی و صافی و معین الدین یزدی بی تقلید ایلدکلرندن محمولات قلمیه لری آثار تاریخیه دن زیاده آثار ادبیه اطلاق اولنمعه سزادر .

شهنامه جیلک وقعه نویسلرک منقلب اولدقلن سوکره اسلوب دکیشوب بیکن سنه هجریه سنی مبدأ اتخاذ ایدن نعیا افندی اخلافنه بر کوزل نمونه اولمش و بعده وقعه نویسان عصر لرینه مخصوص شیوه انشادن بسبتون قورتوله مامقله برابر وظیفه مترتبه لرینی دها زیاده تقدیر و اغلاق افاده دن ممکن مرتبه مجانبیت ایشلردر .

رسمی مورخلردن ماعدا بر طاقم اصحاب قلم وزرا و کبرانک امر و تشویقله و یا کنندی سائقه هیتلریله بولندقلری دورک احوالی و یا بروقه نلک صورت جریانی تحریر همت ایشلردر . بو میانده اندرون و بیرون رجالدن و سفرلرده کتابدن و حتی افراد سپاهیاندن مسموعات و مشهودات لرینی یازارک اخلافه قیمتدار یادکلرلر بر اقلنلر چوقدر . طبع

نوشته شده است و در این باره کذا در لک بر قسم مهمی عدم تقیدن
 و با خصوصیات غیر لک لیب خانمانس و زندن ضایع و تلف اولمش ایسه ده
 ضیا عدن قور تیلا ندر حال لذته مطالعه اولمقدمه و بر اقا ندره وسیله رحمت اولمقدمه در
 آلتی بحق عصر لوق متلاطم، فقط شعشعه دار بر حیات سیاسی هیه مالک
 اولان دولت عثمانیه به بر مقتضای جلوه قدر چرخ ناهموار کاه ظهیر ویاور
 وکاه درشت و ستمگر اوله رق قرن سابقه نجم اجلالی بر آره لوق گرفتار ظل
 خسوف کبی کور و نمش ایکن اولات تنظیمات خیره نک و صوکره اصول مشروطیتک
 تأثیرات انتباهیه لریله ایقاظ اولنان ملت فروغ شان ماضیسیله استقبالک راه
 پر امیدنی تنویره ووهن تسیب و نادانی ایله رخنه گیر اولان بنای عظمه تی
 از سر نو تعمیره کمال جهده و هوس ایله عزم ایلدیکی ایوم زیب عیون مباحاتدر
 وشو تشبثات جدیه سنده توفیقات الهیه مظهر تی مأمول و مستعد ادر .
 ایشته انجمنمز ، شو آلتی بحق عصر لوق حیات ذی وقاری کشیده
 سلك تصویر و حکایه ایتمک وظیفه سیله مکلفدر . وظیفه متحتمه سنک ایفاننده
 رسمی و غیر رسمی مدونات موجوده مزنی تبیع، احتیاجه صالح هر در لو
 و نائقه مراجعت ، لدی الایجاب آثار اجنبیه دن دخی اقتطاف، مورخینک
 مختلف روایتلرینه تصادف اولندقدمه علی طریق الحاکمه محتمه اقرب اولانی
 ترجیح ایتمکله برابر اختلافات واقعه بی دخی حاشیه طرزنده عیناً ایراد،
 هر دورک تشکیلات اداریه و ترقیات علمیه و صنایعیه و احوال اجتماعیه سی
 حقنده دسترس اوله جنی معلوماتی و کبرا و امرا و دانشوران و مؤلفین
 و صنعتکاراننک تراجمی و وجوده کتیریلن مبانی و مؤسسات و تألیفات دائر
 تدقیقات و اطلاعاتی علاوه ایتمکی و الحاصل شایان ذکر و استفاده هر نهیه
 مطلع اولورسه محلی کوسترمک شرطیله جمله سنی جمع و تلفیق ایتمکی مسلک
 اتحاد ایندیکنی انجمن بیان ایدر . بناء علیه انجمنک تحریر و نشر
 ایده جکی اثر بر مجموعه التقاط اولوب قارئین و مطالعین اسلافدن مدور
 تواریخ نوشته به مراجعتدن مستغنی قله جوق مرتبه ده مفصل اولسنه اعنا

ایدیه جکدر. عثمانی تاریخی برطاقم دورلره وهر دور متعدد ابوابه وهر باب دخی مناسبی وجهله فصللره آیرلمش و بمنه الکریم برنجی جلدی ساحه انتشاره وضع ایدلمشدر .

عثمانی تاریخنه بر مدخل ایله شروع اولتمق ومدخلده تاریخ عثمانی به برزمین حاضر لاق اساس اعتباریله انجمنجه تقرر ایتمش اولدیغندن اشوب برنجی جلدده عثمانیلرک اصلی اولان تورکلره و عثمانیلرک یدفتحنه کچن ممالکده قبل الاستیلا حکومت ایدن ام واقوامک احواله متدائر بر خلاصه ترتیب ودرج قلمش ، بعده دولت ابدمدت عثمانیه نک بدایت ظهوری و برنجی پادشاه عالیجاه عثمان خان غازی نک عهد حکومتی نقل و بیان اولتمشدر .

انجمنجه اتخا اولنان تقسیم اعمال اصولنه کوره اعضاسندن هر بری اختصاصی دائره سنده ابراز مساعی ایله جک وحتی خارجدن بومساعی به اشتراک ایده جک اولان اصحاب وقوفک هممات واقعه لری دخی مع الممنونیه قبول ایدیه جکدر . اشوب برنجی جلد اعضادن محمدعارف بک ایله نجیب عاصم بک طرفلرندن یازلدیغندن آنلرک امضاسنی حاویدر .

برنجی جلدک نشری انجمنک تاریخ تشکیلی اعتباریله خلیجه تاخره اوغرا دیسه ده بونده احوال فوق العاده نک تأثری اولوب مابعدینک تاخر عارضه لرندن مصون اولسنه اعتنا ایدیه جکدر .

ذات شوکسمات حضرت پادشاهی انجمنک تشکیلی ومصارفنک جیب هایونلرندن اعطاسی مثللو معالی حمایه ابراز بیورمش اولملریله مدیون منت وشکران اولان انجمن نشریله بسمله کش ابتدا اولدیغی اشوب برنجی جلدی حضور فیوضات نشور ملوکانه لرینه عرض و تقدیم ایله کسب فخر ایدرولطفاً مشمول نظر اکسیر اثر تاجدار اعظمیلری بیورلمق نیاز و تمیسیله تزاید عمر واقبال خلافتناهیلی دعا ی واجب الاداسنی تکرار بتکرار رفع بارگاه جناب پروردگار ایلر .

تاریخ عثمانی انجمنی

مدخل

مفصل

باب اول

{ توركلر }

برنجی فصل

توركلرك اصل ومنشأى ، توسع وانتشارى ، اسباب وطرق مهاجرت . —
قبل التاريخ وقوعات : اوغوز خان . -- تورك ، تورانى ، اسكيت ، هون .
تعبير لرینك اشتقاق وتعريفى .

— ۱ —

مراحل مقدره تاریخدن کذران اولوبده صحائف شئونده اثر برافان
بالجمله ملل و اممک اولدینغی کجی توركلرك دخی منشأنه و اوائل احوال
و وقوعاته دائر معلومات فقدان و ثائقدن طولانی منقولات ملیه نك تا تمام .
و غیر کافی روایاتنه منحصر قالور .

واقعا غربی آسیا آثار عتیقه سنك تدقیقاتندن و هندده کی اقوام حقنده
اتنوگرافیا و علم السنه علماسنك تبغات اخیره فیه سندن حاصل اولان .
بعض حقایقك منقولات ملیه یه یاردیمی اولمش ایسه ده بوجهت هنوز اکمال
ایدیله مامش ، قطعیت کسب ایتماشدر .

بالجمله بطون و شعوب تورکیه آره سنده من القدیم متداول و مستمر
اولان بو منقولات ملیه هجرتك یدنجی و سکزنجی عصر لرینك صوك
و ایلك سنه لرنده توركلرك اك بیوك جماعتلری اولان او یغورلر ، اوغوزلر ،
موغوللر لسانندن علی طریق الحکایه ایران مورخلری واسطه سیله صحائف
تاریخه انتقال ایتماشدر .

بو روایات ملیه نك موغوللر لساندن ضبط اولئانی دیکرلرندن دها مفصلدر ؛ زیرا حین ضبط وقیدده موغوللر کشور ایرانده حاکم ایدی . ایکنجی درجهده اوغوزلرک و اوچنجی درجهده اوغورلرک روایاتی تفصیل ایدلمشدر .

موغوللرک روایاتی ک اول رشیدالدین الوزیرک (جامع التواریخ) نام کتابنده کشیده سلاک سطور اولمشدر .

اوغوزلرک روایاتی (اوغوزنامه) اسمیه معروف بر کتابده تلفیق اولمش ایسهده بو کتابک یالکیز بعض پارچهلری تخریباتدن مصون قاهره قه زمانمزه قدر یتشمس و تمامی کورمک هنوز نصیب اولمامشدر .

اوغورلرک روایاتی یدنجی عصر هجری نهایتده (علاءالدین جوینی) نك تألیف ایتدیکی (تاریخ جهانکشا) ده مختصراً بیان اولمشدر .

موغول و اوغوز روایاتنک اولیاتی آرلرندده جزئی مباینت اولمق اوزره بری برینه مطابق اولدین حالده صوکره لری هر ایکی طرف آریه رق کندی وقایع خصوصیه لریله مشغول اولمقده درلر . برده اسرائیلیات اوغوز روایاتنه پک آز کیره بیلدیکی حالده موغوللرک کی آنکله تماماً مزوجدر . چونکه آنی صدردن سطره نقل ایدن مورخین ایران معلومات ذاتیه لرینی مثلاً توراتک انتشار اقوام حقنده کی بیاناتی و علم انساب قدیمه نك قنه مخالف عندیاتی منقولات ملیه یه قارشیدر مشر و صافیت ابتدایه سنی بوزمشلردر .

اوغور روایاتی کرک اسامی و اعلام کرک وقوعات جهتیله دیکرلرینه اصلاً بکزه میوب کرچه اسرائیلیاتدن آزاده فقط خرافات ایله آلوده در . بناء علیه تورکلرک مبادی احوالنه طریق اطلاع اشبو منقولات مکتوبه در .

نام ملی اولان (تورک) لفظی ملته جد اعلاسنک بو آدله مسمی اولسندن قالدیغی مرویدر .

بو لفظ (توره مک) ویا عرف وقانون مغسانه اولان (توره) کله لرندن مشتق اولسی محتملدر . تورکلرک حضرت نوحک حفیدی ویا فیک اوغلی (تورک) نسلندن تناسل وتشعی روایتی اسرائیلیاته عائد قرضیاتنددر .

تورکلرک وطن اصلیمی (اتل - وولغا) و (یایق - اورال) نهرلری حوضه لرندۀ اولدیغنه دائر سرد ایدیلان روایات علم انساب علمای قدیمه سنک ویردیکی معلومات اولوب حقیقته تورکلرک وطن اصلیرینک (پامیر - بام دنیا) یا یلاسنک اک شمالنده واقع (ایسیق کول) اطرافی اولدیغی متظاهردر .

آسیای وسطانک مرکب اولدیغی یا یلا لردن مرکزه اولان پامیرک شمال طرفی (آلا طاغ) سلسله سی تشکیل ایدر . ایشته تورکلرک (یدی - صو) دیدکلری محل بورالریدر . روسلر دخی اورالره بو کله نک ترجمه سی اوله رق (سمیره چه نسک Sémiretchensk) دیرلر .

بو طاغلر پامیر یا یلاسنک منهای شمالیسنده ایکی صره اوزره متوازیاً دیزلمش غرانت قیالردن مرکب اوچ بیک متره یو کسکلکنده (قونغای Kougai) و دورت بیک اوچ یوز متره ارتفاعی بولنان (تالغار Talgar) طاغلریله نهایت بولور . بو طاغلرک جنوبنده آنلره موازی اوله رق (تهرسکه ی Terskei) طاغلری وارددر . بو یوکسک طاغلرله محاط اولان اوزون وادیده (ایسیق کول) موجوددر .

(سیحون - سیردریا [۱]) نهرینک منبع آیاقلردن (نارین) ایرمانی (تهرسکه ی) طاغلرینک جنوب مائله لرندن نبعان ایدر . شمالده کی تالغار و قونغای طاغلری ده بو کولی (ایل) وادیسندن آیریر .

پامیرک نهایت بولدیغی طاغلرک انکلرندن اعتباراً شماله طوغری متمد
[۱] سیر بعضاًده صیر شکنده یازیلیر . معناسی معلومدرکه پارلاق دیمکدر .

اولان چولک هواسی پک شدتلیدر . قیشین میزان الحراره تحت الصفر قرق درکویه اینز و یازین ابلی درجهیه قدر یوکسلیر .

غربنده کی (آق قوم) و (قره قوم) چولارینک هواسی دخی عین تفاوتی کوستره جک صورتده شدید و اطرادسزدر .

بوچوللره نظرآ پک مرتفع اولان پامیرک شمال قسمنده یعنی طاغلق بولنان یرلرده یازوقیش موسملرنده تفاوت دها آزیعی قیشین چولار قدر صغوق اولمدیغی کچی یازین دخی صیجایعی معتدلدر . چوللرک قیشی اوزوندر . بو موسمه اکثر طرفلری قارله مستور و موجود اولان نهرلر دخی منجمددر ؛ طاغدر ، اوودلر یکنسق برمنظره منجمده عرض ایدر . بهارک حلولله برابر طوپراق قاردن قورتولوب ایکی متره قدر ارتفاعده اوتلر و چیچکلره اورتیلور . لکن درعقب صیجاقلر باصدیغدن نباتات قورویهرق اورتهلق یانیق بر منظره ارابه سنه باشلار و صوگ بهارک یاغمورلری موقت بر رنک اخضر حصوله کتیرر . پامیرک شمالنده کی طاغلرک ذروولری سنه نک اکثر آیلرنده قارله مستوردر . لکن بونلردن آشاغی قسملری اورمانلره مزیندر . قابل زراعت اراضی طاغ اتکلریله انهارک تشکیل ایتدکلری وادیلرده در ، مرعالر کثرتلیدر .

ایسیق کول وادیسنه کلنجه : اراضی بوراده بتون بتون بشقه در . قیش موسمی بوراده غایت معتدلدر . اطرافده کی میاه راکده و جاریه تماماً انجماد ایتدکلری حالده بوکول طوکمز (سبب تسمیه سی اودر) . معتدل برهوا بومنتقه ده حیات افزا اولور .

بوکولک بولندیغی وادی شرقدن غربه طوغری امتداد ایدر . وادینک غربندن نبعان ایدن (چو) نهری (آچی کول) ه منصب اولور . ابلی وادیسلی ایسیق کول حوضه سنک شرق شمالی طرفی تشکیل ایدر . شرق جهتی ایسه (تیان شان) سلسله جباله قدر امتداد ایدر . بو طاغلرک شرق طرفی (کاشغر) و (چونغاریه) اراضیسیدر .

پامير يا يلاسنك قسم جنوبيسى (آريا [۱]) لرك مهد ظهورى اولدينى
كبي قسم شاماليسى دخى (آلتاي) و (اورال) قوملردن بشقه بالجهه
مونغول عرقه منسوب اقوامك وطن اصليسيدير .

روايات منقوليه نظراً توركلرك جد اعلاسى اولان (تورك) نام
ذاتك دخى ذكر اولنان (ايسق كول) جواريني بالانتخاب توطن ايلش
اولسيله بوراسى يك اسكى زمانلردنبرى نوركلره موطن اولدينى آكلاشيلديور .
تورك ، بوحواليدى يرلشرك ابتدائى يعنى پدرانى برحكومت تشكيل
ايلش ايدى . مرور زمان ايله بوحكومت شكل بسپنندن چيقه رق اولدقجه
كسب انتظام ايتمكه باشلاديني كبي توركل اولاد واحفادى دخى چوغاله رق
هر جمعيتك اوائل تشككند اولدينى مثللو اسكان ايتدكلرى محللره صيغهمامغه
باشلامشلردر . شو مضايقه سائقه سيلاه آرلرندى دغدغه هجرت ظهور
ايدىرك جهت غربيه و شرقيه طوغرى طاغيلوب يايلمغه ابتدارايلديلر .

غرب طرفده (اورال) و جنوبده (سيحون) و (جيحون-آموردريا)
تهر لرينه قدر اولان اراضى ده كى اقوام ، اوروپايه طوغرى رحلته قويوله رق
اورالرى خالى بولندينى و يا خود سكنه متباقيه سى اقل واضف اولدينى
جهته بو طرفه هجرت توركلر ايچون غايت قولاي اولدينى حالده بونلرك (يدى
صو) ايله (چونغاريه) آرلرندى كى صارپ اراضيدن كچمك مزاحمه

[۱] هندك اك قديم الحان دينه سى جامع اولان (وهدا Vēda) لره نظراً

« آريا » كلهمى هندستان فاتحلى اولان « صاف نسللى انسان » لر ديمكدر .
لسانيوندن ماقس موللر بوكلمه يي لايتهجه نك « اكينجى » معناسنه كان « arare » يه
ربط ايدر . آريا سوزى ايران و بلكه ده ايرلاندا كلرلرندى بقا بولمشدر . امراثللارده
« اناى يافت » ديه آكلان آريالرك مهد و محل ظهورى آرال دكزى و هندوكش
طاغلىرى آراسنده كى قطعه ايله سيحونك يوكسك وادىلى اولمق اقتضا ايدىيور .
بورادن برطاقى سند (اندوس) و صوكره كيكه (غانث) يه طوغرى ايندكلرى
كبي بر قسم عظيمى ده ده اول ايران ، قافقاسيه و اوروپانك بر چوق يرلرينه
طاغلمشديلر .

قاتلانہرق شرق جہتہ طوغری کیتمکی اختیار و ترجیح ایللری شرائط اقلیمیہ دن ایلرو کلدیکی آ کلاشلمقده در .

ایسیق کول وادیسنی ترک ایله هجرتہ باشلایان خلق (تکک) نہری وادیسنی کچکدن صکره (پهلو) کچیدی [۱] اوکنه واصل اولشلردی . بورایه قدر کچککلری اراضی - طبیعت ارضیه و اقلیمیہ نقطه نظرندن - ترک ایلدکلری مواقع عینی ایدی .

فقط مذکور کچیدی مرور ایله صارپ طاغلی آشدقلری زمان واصل اولدقلری (چونغاریه) قطعہ سنک دها موافق شرائطی حائز اولدیغی کوردکلرندن شرق طرفنک رجحاتی تصدیق ایدرک جهت غریبه بی بدایه او قدر نظر دقتہ آلدیلر .

بویول و بوجہت ایسیق کول جوارندن هجرت ایدن تورکلره بر طریق اساسی اولهرق دائماً بو طرفه دو کولدیلر و بوضورتله موغولستان صحرا رینه یاییلهرق دها شرقه طوغری ایلروله مکک باشلادیلر . بورالره انتقال ایدن خلق موغولستان صحرا رینک - غوبی چولی مستثنا - کندیلری ایچون اولجه بولندقلری شمالی پامیردن وصوکردهن کچککلری چونغاریه دن دها موافق شرائط اقلیمیہ بی حائز اولدیغی آ کلا دیلر . اک اول هجرت ایدنلر آرقه لرندن کلانلره موقعلرینی ترک ایدرک دها ایلری یورومک صورتیله بو طریق مهاجرتی آچمشلردر .

کریک ادوار تاریخیہ دن اول ، کریک صوکره کوچبهلرک مهاجرتلری . پک بطی اولهرق اجرا اولنور . بونلرک یابولندقلری محله نفوسلرینک

[۱] چیلیر لسانلرنده (کوک طاغ) دیک اولان تیان شان سلسله جبالنک شرقته کی چونغاریه و کاشغر قطعہ لرینی اسکیدن بری یول معناسنه اولان (لو ۱۰۰۱) . اسم عمومیله یاد ومع مافیہ اولکیسنی طریق شمالی معناسنه اولان (پهلو) وایکنجیسنی طریق جنوبی دیک اولان (نان لو) دیه تفریق ایدرلری . تورکلر برنجیسنه (بیش [بش] بالق) وایکنجیسنه (آتی شار) دیرلردی . اسکی تورکجه ده بالق وشار کاهلری شهر معناسنه در .

تکثیریه صیغیشه مامقدن یاخود حیوانلرینک رعینه مساعدمرعی بوله مامقدن. متولد اسباب ایله ایچلرندن آریلان برقسم بولدقلری یری ترک ایدهرک. ایلولویوب شرائط مطلوبه بی حائز اوله رق بولدقلری بر محله قونارلر وبرمدت صوکره موجب هجرتلری اولان اضطرار تکرار ظهور ایتمکه. بونلرک ایچدن آریلان برقسم ده ا عین صورتله ایلولر وبوحال تکرر. ودوام ایدر ایدی .

شو صورت بدایتده یکوجود اولان ملترک برطاقم شعبات وقبائله. اتقسامی نظریه سنک اساسنی تشکیل ایدوب بویله جه تفرق واتقسام ایدن. جمعیتلر یامسکن اتخاذا ایلدکلری یرک اسمنی یاخود رئیس ایدنکلری. شخصک نامنی اخذ ایدرلردی .

اصللری بر اولان لسانلرک بر چوق فروعه اتقسامی وهر فرعک. آردسند فرقلر ظهوری ده ینه بونظریه نک نتایج طبعیه سندندر. ایشه تورکلر بوضورتله تفرق ایتمکه باشلادقلری وشرقه طوغری، هجرت ایلدکلری صرده بونلردن بر قسم ده غربه واورادن ده جنوبه. طوغری مهاجرته باشلایوب (جیحون) نهرینه قدر کشلردی . فقط. بوقسم مقداراً شرقه کیدنلردن ده آاز بولنیور ایدی .

تورکلر بوحدود داخلنده یرلشهرک تأسیس جمعیات ایلدیلر . روایات ملیه ینه نظراً (تورک) نام رئیس اولدن صوکره کلان حکمدارانک. بشنجیسی اولان (آنجه خان) زماننده تورکلرک غربه وشرقه طوغری. یک زیاده یاییلمش اولملرندن طولایی اداره کسب مشکلات ایلدیکندن آنجه خان مملکتی ؛ (موغول) و (تاتار) ناملرنده اولان ایکی اوغلی ارسند تقسیم ایتمکه تورکلر او ناملر ایله موسوم اولمق اوزره ایکی قسمه آیرلدیلر .

روایات ملیه نک اوغوزلر طرفندن اعطا اولان بیاناتنده بوانقسامه. دائر قطعياً معلومات اولمدینی کبی حتی (موغول خان) ی بیه چینی اعتبار.

ایده رک تورک سلاله سی آرسنه قبول ایتمیشلردر. انقسامه دائر ویریلان بومعلومات موغوللر طرفندن بیان ایدیلان روایات ملیه دندر. بوصورتله ایکی به آیریلانلردن - چین تاریخلرنده دخی تصدیق اولندیغی اوزره - تاتارلر شرق جنوبی به طوغری کیده رک چینه پک یاقین یرلرده توطن ایتمیشلردر. موغوللر دخی جیحوندن موغولستانک وسطنه قدر اولان محللرده یعنی تورکستان غربی و شرقی و ماوراءالنهر قطعهلرنده اسکان ایلمیشلردر. انجق بواسمه باقوبده آنلری شمیدیکی موغوللرک اجدادی عد ایتمایلدر. زیرا روایات ملیه نک موغول تسمیه ایلیدیکی تورکلر غریده قالانلردر. تورکلرک انتشار عظیمی بوانقسامدن سوکره باشلار. شرق جهته کیدنلر بحر اصغر و اوقیانوس کیر ساحلرینه قدر اولان محللره یایلدقلری کبی جهت غریبه ده دخی جنوباً ایران و هند غربی و الجزیره حدودینه و غرباً (خزر - قوزغون دکزی) و اورال و وولغانهرلرینه قدر بالانتشار تکثر ایلدیلر.

کرک هندده کرک آسیای غریبه اقوام آریه ایله وسام و حام نسله منسوب قوملر ایله تماس و اختلاط ایده رک بونلری اداره لری آلتله آلدیلر. اوروپا مورخین اخیره سنک « قرون اولی فتوحات جسیمه سنه صاحب اولان ملتلردن اول بتون آسیانک (اسکیت) قومی النده اولدیغی و اسکیتلرک اسکسکی انسانلر بولندیغی » حقنده کی روایتلرله « اوروپا و آسیانک قسم شمانده (فینیا - فینلاندا) باتاقلقلرندن (آمور) نهری کنارینه قدر اولان یرلرده حالا اسکان ایتمکده بولسان تورانی ملتک تمامیه دکلسده قسماً اسکیتلره منسوب اولدقلری » حقنده کی افاده لری ذکر اولنان تماس و اختلاط روایاتندن ایلری کلکده در.

منقولات ملیه به نظراً تورکلرک بوانتشار و توسعی (اوغوزخان) نامنده کی

حکمدار زماننده واستیلا طریقیله ومعین برمدت ظرفنده وقوعبولمشدر .
 اوغوز خان ، ققوحتایله اوقیانوس کبیر ساحلدرینه وچین حدودینه
 قدر اولان مملکتلری وبورالرده ساکن اولان بالجه تورکلری زیر حکم
 غالبیته آلهرق وجنوب وغرب وجنوب غربی طرفلرینی استیلا ایدرک
 بیوک بردولت تشکیل ایلشدر .

آسیاده ظهور ایدن جهانکیرانک ک قدیمی وبرنجیسی اولان اوغوز
 خان تورکلرک (ابوت) درجهسنه اصعاد ایتدکلری بیوک برحکمداردر .
 اوغوزک نام وشانی تورک خاطرات ملیهسنی تزین ایتک اوزره عصرنده
 مشهور وافواهده متداول اولدیغی کبی اخلافنده وسیله مباحات اولهرق
 قالمشدر . حتی مؤسس بنیان سلطنت عثمانیه (عثمان غازی) حضرترلی بیله
 «عثمان ، ارطغرل اوغلیسک . اوغوز ، قره خان نسلیسک» دیه شان
 ماضی بی یاد وسلسله نسبیهسنک اوغوز خانه انتسابی اعلان ایله اقتضار
 ایلشدر . جیحون نهرینه روملرک (اوقسوس OXUS) تسمیه ایتلری بونهرکده
 اوغوز نامنه نسبت ایدلیکنه احتمال ویرمکدهدر .

اوغوزک وقایعی تورکلرک ملی شرقی وداستانلرینه زمین اولمشدر .
 وضع ایتدیگی قانون (توره) طقوزنجی عصر هجرییه قدر مرور ایدن
 قرق عصردن زیاده بر زمان ظرفنده اوغوزلر (تورکمنلر) وسائر تورکلر
 آرسنده معتبرطوتلش وصوکرلری وضع ایدیلان تورک قانونلرینه مأخذ
 اولمشدر [۱] .

مقولات ملیه اوغوزک اقطار شرقیده وقوعبولان ققوحتانک بتون
 خطه چینه شامل اولدیغی بیان ایدر ایسهده معارف حاضره نک مطلع
 اولدیغی چین مؤلفاتنده بوبابده معلومات اولدیغندن بو ققوحتانک او قدر
 عمومی اولدیغنه اعتماد ایدیلهمز . مثلاً : چینک جنوب شرقیسی اولهرق
 [۱] بو قانونک بر قسمی (سلچوقنامه) دنیلان ویاژیچی اوغلی علی چلبینک
 اثری اولان (تاریخ آل سلچوق) ده مندرجدر .

(قره خطا) نامیله ذکر وارانیه اولنان کشورك تورك استیلاسنه اوغرادینغه دأر هیچ معلومات یوقدر .

آنجق چینك شمالی ولایتلردن اولان (شنسی)، (شانسی)، (بجیلی) و (لیاوتونغ) ایله بونلرك شمالده بولنان (مانچوری) و (موغولستان) قطعهلری ساحلدریابه قدر توركلرله مسكون اولدیغی مؤلفات مذكورهده تصریح ایدلمش اولدیغندن مقولات ملیهك تصور ایتدیكى اوغوز خان استیلاسنك شامل اولدیغی (چین) یالكیز بالاده تعداد اولنان اشبوخطهلر اولدیغی ایله تأویل اولنه بیلور .

چین آئارندن بوكونه قدر ترجمه وتبع اولنانلرده توركلرك بالاده مذكوز خطلهزه زمان ورودی حقدده برقیده تصادف اولنه مامش ايسهده چینلیلرجه تاریخ ضبط اولمغه باشلادیغی زمان تورك اقوامنك اورالرده ساكن اولدقلى آكلاشیلور .

مقولات ملیهجه اوغوزخانك فتوحاتندن معدود اولان هنداستیلاسی تاریخ نقطه نظرندن توركلردن بعض جماعاتك هندستانك حوالی غرب شمالیسنه هجرتله یرلشملى صورتنده تلقی اولنه بیلیر . بوبابده كی تدقیقات پك اسكى بر دورده حتی آرپالرك قطر هندی به تهاجندن چوق زمان اول موغول عرقنه منسوب برطاقم عشائر و قبائلك بطریق الهجره هندستانك غرب شمالیسنه كلوب قالمش اولدقلىرى واقوام آریهك قطر هندی به تهاجنده بونلر محافظه وادامه ملیته مقتدر اوله میهرق یكى فاتحله قاریشدقلىرى و یالكیز شرقه طوغرى ایلرولیانلر مصون قالوب الحاله هزم هندستانك بعض اقوام متفرقه صغیرهسى بونلرك بقایاسی اولدیغی میدانه چیقاریور .

عینی زمانده آرپالر شماله دخی توجهله جیحون نهرنی كچهرك سیحونه قدر اولان قطعده ساكن عناصری، توركلرده داخل اولدیغی حالده، كندی میلتلى آئنده محو ایلشلردر . آنجق سیحونك اوتله

طرفنده ، قسم شمالیده ساکن اولان توركلر غلبهك بولدقلری ایچون ادامه ملیت ایده بیلمشلردی .

اعضا اولتان شو تفضیلاتدن آكلاشدیغی اوزره ایسیق كول كزارندن انتشار ایدن توركلر كرك مهاجرت وكرك استیلا صورتیه بر طرفدن اوقیانوس کیر ساحلنه دیکر طرفندن ده سند و فرات و وولغا سنورلرینه قدر اتساع ایلیرهك توركلك بو واسع اراضی ایچنه یاسیلمش ایدی . پك اسکی زمانلرده الجزیرهده اسكان ایتمش واك قدیم آثور و بابل مدنیتك اساسی قورمش اولان « آققاد Accadiens » و « سومیر Summiriens » طوائفی تورانی ایدی . بونلرده اقوام سامیهیه قارشمشلردر [۱] .

اوغوز خانك حكومتی تکمیل بو کشورده جاری اولوب مختلف ناملرده تورك قبیلهلری جملة بو ادارهیه تابع اولمش . اوغوز خاندن صوکره اخلافی حكومتده دوام ایلدیله ايسهده تشكيل ایدلمش اولان بیوك وعمومی تورك حكومتی محافظه ایده مامشله و ممالك مفتوحه بی الدن چیقارمشله وزیر اداره لرنده سیحون نهرندن موغولستانك وسطلرینه قدر اولان محللر قالمش .

اوغوز خانك وفاتندن تقریباً بیك سنه صکره توركستانده بیوك بر انقلاب حصوله کلدیکی منقولات ملیه دن استنباط اولتیور . تورك بطون وشعوبی اوغوز اخلاقنك تضییقاتندن دلکیر اوله رق عمومی بر عصیان حصوله کتیردکلری و اوغوز طرفدارلرینی حکمدار دخی داخل اولدیغی حالده قتل عام ایلیرهك حكومت قدیمه یه نهایت ویردکلری و آندن صوکره تورك جماعاتی بردها اوغوز دولتی مثللو برسلطنت قوی الشوکه اقامه سنه و آنك

[۱] فرات ایله دجله آراسنده کی الجزیره نك ایلک اها لیمی جنوبده سومیرلر ، شمالده آققاد لر ایدی . بونلرک براقدقلری هیکل و کتابه لردن لسان و سیماجه تورانی اولدقلری آكلاشیلدیور . بونلر میلاددن اوتوز عصر قدر اول شمال شرقیدن اورایه کلان اقوام سامیه بی حسن قبول ایتشلر و بونلره عقائد و مدنیتلرینی تعلیم ایلشلردر .

اداره‌سندہ اجتماعہ موفق اولہ میہرق تفرقہ یہ دوشدکبری استخراج ایدیلور .

بوتاریخدن اعتباراً تورک قوملرندن هریری کسب استقلال ایلدی . روایات ملیہ نیک موغوللردن مروی اوله‌رق صحائف تاریخه کچمش اولاننده تورکلرک بو حادثه عظیمه دن سوکره کی عمومی وقایغه دائر معلومات وتفصیلات یوقدر . یالکز قتالدن قورتوله‌رق (ارکنه قون) دینلان محله التجا ایدن سوک حکمدارک اوغلی و برادرزاده سی ایله بونلرک نسلندن کلنلرک وقوعاتی و شمیدیکی موغوللرک بونسلدن تشعب ایتدیکی حکایه اولیور . روایات ملیه نیک اوغوزلر لسانندن صحائف تاریخه انتقال ایدننده ایسه بویله بر عظیم وقعه قطعياً ذکر ایدلمیه‌رک اوغوزک خاننی (کون خان) و آندن سوکره اوغلی (قایی خان) و آنک سالله سی صر سیله حکومته کلهرک اوغوز حکومتک تمادسیی ذکر اولمشدر .

شو ایکی روایت مطالعه و محاکمه اولندیغی تقدیرده ذکر اولنان اختلال عظیم و قتال عمومیدن سوکره تشکل و کسب استقلال ایدن حکومتلر آره‌سندہ اوغوز حکومتی بقایاسنک (قایی خان) سالله سی ریاستی آلتنده دوام ایتدیکی قبول اینک ضروریدر .

مورخلرک عندی حساباتنه نظراً اون عصرلق حیات سیاسییه مالک اولان اوغوز دولت ذی سطوتی قبل المیلاد اوندنجی قرننده متفرق اولمشدر . رئیس اول تورکدن اوغوز دولتنک تفرقه قدر اون بش حکمدار کلمشدر . حسابات عندییه به نظراً یکرمی درت و یکرمی بش عصر اولان بوزمانی اون بش عهد حکومتله طولدیرمق اساطیریاتدن بشقه برشی دکلدر . اقوام سائره عتیقه‌ده اولدیغی کبی تعداد اولنان اسملر مآثر فوق العاده ایله خاطره ملتده محفوظ قالان رؤسا و ملوک اولوب دیکر لرینک نامی حفرة نسیانه کیتمش اولمق امثالی دلالتیه ثابتدر . تعیین اولنان بومدت ایچون روایات واقعه غایت آز و غیرکافی ایسه‌ده منقولات ملیه‌ده بوندن

زياده معلومات موجود اولديغندن بو قدرله اکتفا ايتك ضروريدر .
منقولات مليه نك سكوت ايتديكي شو آندن صوكره كي وقوعات توركلرك
مناسباتده بولندقلرى چين، عجم، يونان، روما تاريخلردن بر درجه يه قدر
استكناه اولنه ييلير .

— ۳ —

شو مقدمه دن مستبان اولديغنه كوره توركلر ادوار تاريخه لرى
بدايتده شرقاً بجر محيط كير و غرباً وولغا نهري آره سنده واقع قطعە
وسيغه يه يايلمش لر ايدى . قومشولرى اولان وياخود كندوليله مناسباتده
بولان اقوام كه ايراني لر، يوناني لر، چينلي لر آنلرك نام مليء عموميسنى
ياد ايتيور و (تورانى) و (اسكيت) و (هون) اسملريله ذكر ايليور .
ملل مذ كوره نك توركلره ويردكلرى بوناملر اساطيره ، افعالده ، تحقيره
عابد اولمق اوزره بر نسبت . عنديه ايله ويرلمشيدى .

تورانى اسمى توركلره ايراني لر طرفندن ويرلمش و ملوك پيشدادايان دن
(فريدون) ك اوغلى (تور) ده نسبت ايدلمشدر . فريدونك اشخاص اساطيره دن
اولسنه و تور و تورك لفظلرى آره سنده كي مشابهته نظراً توركلرك جد
اعلالرى اسمنك ايران لسانته تورشكلنده انتقاليله بوملت معظمه نك بيران
پرئسنه منسو بيتى ادعاسى تفاخر ملي قيلندن اولمق دى و ارد خاطر اوله بيلور .
اسكيت نامى توركلره يوناني لر طرفندن ويرلمشدر . يوناني لر بوتعيرى
بدايه (دون) نهرينك شرقنده ساكن قومه تخيص ايش ايكن بالاخره
تعميم ايله رك اوروپانك شرقنده و آسيى اعلياده ساكن بالمله اقوامى
اسكيت ناميله ذكر ايتمشلردر .

هرودوتك و سائر مورخين يونانيه نك بيان ايتديكى احوال و عاداته
و شمائله نظراً اسكيت دينلان اقوامك جمله مى تعير فينسنجه تورانى جنسنه
منسوب دكلدر . بونلرك بر قسمنك ده آريا جنسنه منسو بيتلرى آكلاشلمقده در .

یونان تاریخ‌نویس (Σκύθαι) صورتیله محرراولان بواسم لسانمزه (سیت، سکیت، سقیت، اسکیت) صورتیله اخذ اولمشدر .

بو قوم، قوللاندق‌لری او ق‌لرک هوا ایچنده سیرینک حصوله کتیردیکی صدادن طولایی بونامی آلدیغی ویاخود منقولات ملیده اوغوز خانک اوان حکومتمده ممالک غریبهده اجرای فتوحات ایله برابر او جهت حدودینک محافظه‌سی ایچون ولدمغویسی «قیچاق [۱]»ی ارسال ایلدیکنه وقیچاغک معیتده کی تورک اوردوسیله وولغا نهرینه قدر اولان دیاری قبضه تسخیره ادخال واوراده بر حیت تشکیل ایتدیکنه دائر روایتلر موجود اولمسنه نظراً تورکجهده حدود مناسنه اولان (چیت) ویاخود بهادر مناسنه اولان یکیت (جکیت) کله‌لرینک برندن محرف اوله‌رق یونان لساننه انتقال ایلدیکی وارد خاطر اولمقده درکه شو توجیهاث اخیریه کوره بوکلهیه اصلاً بر تورکلک تملکی ویرنلر اولمشدر .

بو قومک کندیلرینی (سقولوت) تسمیه ایتدکلرینی هرودوت روایت ایتکده ایسهده (Σκόλοτοι) کله‌سنک تورک لساننده صول قول مناسنه اولان (سونقول) ویا (سونک قول) کله‌سنک یونانلر طرفدن تحریف ایدیلان بر شکای اولمسنی ظن ایدنلر بلکده یا کیلمشدردر .

اسکیت لفظی حقتده بالاده بیان اولان نظریه قبول اولندیغی تقدیرده بولفظ تورکلرک صفت وحالندن اقتباس اولمش برنام اولیور .

هون اسمی دخی تورکلره چینلیر طرفدن اعطا اولمشدر .

[۱] دردنجی عصر جریده آسیادن کلوب شمیدیکی روسیه‌نک جنوبه یرلشن تورکلر بو قیچاقه منسوبیت داعیه‌سنده اولدکلرین کندیلرینه قیچاق ومملکتلرینه دشت قیچاق دینیردی . بونلرک بر قسمی روم ایلییه کچدیکی کبی موغوللرک اسیر طوتوب وندیکلیلر معرفتیه مصرده صاندردق‌لری قیچاقلر ممالیک بحریه‌ی تشکیل ایلدیلر . یدنجی عصرده قیچاق کوله و جازیره‌لری کوزالکاربله مشهور ایدی . بونلردن آتیده بحث ایدیله‌جکدر .

چينليلر توركلرله تماسه كلدكلرى زمان بولنره (طاغ وحشيلرى) معناسه كلان (شانغ - يونغ) نامنى اعطا ايلشلىر وپك چوق صوكردهده (بيان جانورى) معناسه اولان (هيونغ - نو) اسمنى و يرملردى . توركلرك يونامى آلمسى ادوار تاريخه لرينتك ابتداسندهدر . بالاخره بواسم تحريف اولنهرق اوروپا لسانلرينه هون صورتنده كچمشدر . قرون وسطاده لاتينلر طرفندن ماجارلره تسميه ايدلمش اولان بواسم حالا هونغاروس وانكروس صورتنده محافظه ايدلمكدهدر .

توركلرك يايلىدقلىر قطعه واسعهه ايرانيلر ، يونانيلر ، چينليلر سكنهيه اضافله توران ، اسكيتيا ، هون مملكتى تسميه ايلشلىر ايدى . آنجق بوناملرله تسميه اولنان قطعهلرك مساحه وحدودى حقنده قطعى برمعلومات يوق ايدى .

ايرانيلرجه توران قطعهسى سيحونك شمالندن بدأ ايدر ايسهده آندن يوقارى يه وشرق و غربه طوغرى اولان قطعات حقنده معلوماتلىر پك مبهم وناقص وبلكدهه هيچ دينهجك درجهده ايدى . يونانيلرجه اسكيتيانك اورويابه داخل ويا قريب اولان اقسامنه دائر معلومات حاصل اولمش ايسهده شرقه طوغرى ايلرولندكجه معلومات مستخصسه تناقص وكيدرك مهميتى تزايد ايدر ايدى .

توركلر حقنده الك زياده معلوماتى حائز اولان چينليلر ايدى . مناسبات همجوارى و تماس دائمى نتيجهسى اولهرق يالكز حوالى شرقيهده ساكن اولانلر ايچون دكل آسيانك وسط و غرب طرفلرنده بولنان توركلر حقندهده توسيع وتزيد اطلاع ايتشلىر ايدى . چينك شمالنده يشايان هولنره وطونهيه قدر ياييلان اسكيتلره دائر چين ويونان تاريخلرنده كوريلان تفصيلات يكديكيرينه بگزهديكندن بو جهت دخى نظر دفته آلمغه شايان ويوقارودن برو بسط وتمهيد ايديلان قياسلىر مؤيد اولان موادنددر .

ایلمنجی فصل

قرون اولاده یاخود ظهور اسلامدن اول تورکلر

غرب تورکری : ساقلر ، سقولوتلر ، سارمانلر . — شرق تورکری : هیونغ نولر ، هیونغ نودولتنک ایکیه انقسامی . — شرق تاتارلری : تونغ هو یاخود سیه نپیلر ، چوجنلر . — شرقدن غربه هجرت ایدن تورکلر : سولر ، آلنلر ، یوشیلر . غرب هونلری ، هیاطله ، آبارلر . — تورک خاقانلی : صورت . تشکلی ، ایکیه انقسامی . — شرقی تورک خاقانلی — سیه نپیلر . — غربی . تورک خاقانلی . — ساسانیانک سیاستی . — غربده تشکل ایدن تورک ملتلی : بلغارلر ، خزرلر

۴

قرون اخیرده قدر شرق غرب ایچون برمنشأ مهاجرت اولدیغی . تاریخجه معلومدر . کرک قرون اولی کرک قرون وسطی اقوام تورانیه نك شرقدن غربه طوغری هجرتلری وقایعیه طولودر . روما دولت معظمه سنک ایکی قسمه انقسامک و غربی روما ایمپراطورلغک انقراضک سببی منتهای شرقدن قویان تورک غلبه لکنک رهگذارینه تصادف ایدن اقوام وقبائلی ایلرویه طوغرو سورمسندن حاصل اولان مهاجرت عمومیه در . شرقی روما ایمپراطورلغی مرکزی اولان قسطنطینییه یول اوستنده بولنامسی سایه سنده بوسیل خروشانک پای استیلا سندن قورتلشدر .

مهاجرت عمومیه یی ایقاع ایلیان تورکلرک روما ممالکی حدودینه واصل اولمازدن اول یشادقلری وچدکلری قطعاتک احوال عمومیه سی و مهاجرت عمومیه نه کبی عواملک تحت تأثیرنده وقوع بولدیغی شایان . تبع کورلمکله اولا غربده کی و سوکره شرقده کی تورکلرک ، بعده عصر

میلاده قریب زمانلردن اعتباراً غربه طوغری هجرت ایدن تورك قبائلنك. احوال تاریخیه سندن برنبذه بحث ایده جکیز .

ازمنه تاریخیه نك بدایتلرنده توركلر ساكن اولدقلری آسیای. بالا قطعہ سنده ایجابات ارضیه دن اوله رق ایکی بیوک جماعته آیرلمشیلر ایدی . تیان شان سلاسل جبالی بو اراضی بی شرقی و غربی اوله رق ایکی قسمه آیردیغدن قسم شرقیده ساكن اولان جماعت کثیره تاتار نام عمومیسيله یاد اولنه کیش و قسم غربی ایرانیلر طرفدن توران و یونانیلر طرفدن اسکیت تسمیه اوله رق کندیلرنجه (ساق) یا خود (ساقا) آدینی آلان طائفه جسیمه یه مسکن اولمش ایدی. بو ایکی بیوک جماعتک آردسنده واقع الکالر دخی اسملری الیوم چین تاریخلردن معلوم اوله بییلن قبائل عدیده متفرقه ایله مسکون ایدی .

۵

ساق لر . — ساقلر ازمنه تاریخیه اوائلنده شرقاً تیان شان طاغلی و غرباً وولغا و جنوباً سیحون نهرلری آردسنده واقع کشورده. یعنی دشت قچاقلک حوالی شرقیه سنده شمدیکی قیرغیز و قزاق دیارنده تمکن ایتمشلردر .

تاریخک مطلع اوله مدیغی اعصار مجهوله ده یونلرک سیحونک جنوبه کچهرک وزمین ایرانی چیکنه یهرک آسیای صغرایه یایلدقلری روایت اولنمده و بو کون علم انساب و علم السنه متخصصلرینک تبعیله مشغول اولدقلری آققاد و سومیر طائفه لرینک دخی بونلردن اولملرینه احتمال ویرلمکده در. آناتولی ده وقتیه (ساقاسنه Saccasène) نامیله برولایت بولنمی و سجستان ایالتک اسمی بو روایتی مؤید کی کورونیور . مورخ یوستینوس پک اسکی زمانلرده آسیا قطه سنک بونلرک استیلا سنه اوغرا دیغنی

علی طریق الحکایه ذکر ایش و تدقیقات حاضره فیه ایله بوجهتک تعین و تنور ایده چکی درکار بولمشدر .

ساقلا اوائل دور تاریخیده برچوق بیوک قبیله لره منقسم ایدی و بین القبائل اتحاد و اتفاق اولیوب حرب و جدال و قایع روزمره حالتی ایشدی . کرك شو حال شقاقك تأثیری و كرك شرقدن كلن (یوشی) لرك تضییقی ایله قبائل مذکوردهن (سقولوت) لر ، (سارمات) لر ، (ماساكت) نام دیکرله (آلن) لر جانب غربی یه یعنی اوروپایه و (سو Su) لر سمت جنوبه یعنی ایرانه هجرت ایتدیلهر و ایچلرندن چینیلرک (او - سیون) و (قوئن - می) تعمیر ایتدکلری بلوکلرکه جهات شرقیده متوطن ایدی لرلنده قالدیلهر .

سقولوت لر . — بدایهٔ بحر خزرک شرقنده ایکن آزلر ننده کی منافرت

سببیه ماسا کت لر طرفندن تضییق اولنه اوئنه وولغا نهرینک ساحلی یسارینه قدر سوریلان سقولوتلر هرودوتک و سائر مورخین قدیمه یونانیه نك بیانانندن مستبان اولدیغنه کورد قبل المیلادینجی عصر او اسطنده دون نهرینی کچهرک (دنیهر - اوزی) نهری حوالیسنه کیشلر اووراده قرار قیلوب برحکومت تشکیل ایشلدر . ایران ملوکندن داراوما کدونیا حکمداری اسکندر کیرک پدری ایله ماجرالری و غوغالری مذکور تواریخدر . حکومتلرینک اتراضی پونتوس حکمداری مهرداد یوزندن اولمشدر . نهایته نهایته مملکتلرینه سارماتلر هجوم ایدرک بقیه السیوف اولانلرینی کندیلرینه قلب و مزج ایشلدر . میلادک عصر اولندن سوکره اسملری بیله نابود اولمشدر . وولغا و دون نهرلری حوضه لرنده کچردکلری یدی عصره قریب برمدتده حکمدارلرینه عائد بعض اسامی و مناقبه آرد صره تواریخ عتیقهده تصادف اولمقدهدر .

سارمات یا خود سار و رومات لر . — سارماتلر بدایهٔ تورکستان

عحرالرنده متمکن ایکن سقولوتلر مثلدوماهسا کتلیک تضیقنه دوچار اوله رق جهت غربیه چکیلمکه باشلا دیلر وسقولوتلرک دون نه رینی مرورینی متعاقب سارماتلر دخی دون ایله وولغا آره سنده جبال قافقاسک حوالی شمالیه سنده تقرر ایتدیلر .

سارماتلر قومشولری اولان سقولوتلرله دائما خوش چکنمشلر، مع مافیه آنلرله برابر ماسا کتلیک تعدیاتدن قورتیله مامشلردر . فقط ایام اخیرده سارماتلردن بر بلوک خلق آریله رق (یازیغ [۱] laxye) اسمیله جنوب غربییه انتقال ایتدی ، بوصورتله سارماتلر ایکییه منقسم اولدی . سقولوتلرک ضعفندن بالاستفاده شمالدن سارماتلر وغربدن یازیغلر بالهجوم دون و دنیه پر حوضه لرند توطن ایلدیلر . اوزماندن اعتباراً یتون اوروپای شرقی سارماتیا نامی آدی و کیده رک بونامک تغلی اوزرینه اسکیتیا اسمی اونودلدی .

سارماتلر شمال وغربه تجاوزله اورالرده توسیع ممالک ایلدکلری کبی یازیغلر دخی (پروت) و (طونه) یالیرینه کلوب آندن میسیا (شمیدیکی بلغارستان) یی قبضه استیلایه آدیلر . آندن سوکره بویکی بلوک توحید مساعی ایلیه رک قومشولری اولان ملل واقوام ایله بلا انقطاع جنک ووغایه قویولدقلرندن تمادی محاربات ضعف و انحطاطلرینه بادی اولدی .

بوآنساده (ویستول) نه ری ساحلرینی ترک ایدن (غوت) لر آزاق دکنزینک شمالنه طوغری کلشلر ایدی . یازیغلر مدافعه ملکه قدرتیاب اوله میه رق غوتلرک ربه اطاعته کیردی و برمقداری رومالیلر ادره سنده اولان ممالکه فرار ایله آنلره تابع اولدی .

شمالده براز مدت دهها تمدید حیات ایدن سارماتلر دخی نهایت

[۱] بوکله زما نزه قدر تورکجه منزهه حیف و بدبختی معناسنه اوله رق موجوددر : یازیق اولدی کبی . یاخود یازمق = یایمق اصلندن طاغنیق . منتشر دیمک اولور . (یاییق) نه ری آدی بلیکه یازیغلردن آلمشدر .

غونلرد مغلوب اولوب بر قسیمی طرف نایب حکمی آتته کیردی . دیگر قسیمی ماساکتله اتحق ایدی .

یالکز (یا توغ) نامنده کی برفرقه سندن ماعدابونلردن اطرافه طاغیانلر وغوتلرک حکمنه بویون اگنلر نسلاً قرابتلری اولان هونلرک غربه ورودنده آنلرله برلشدیلر تارشیدیلر وبوصورتله کتام اولدیلر . اک صوکه قالان یا توغلرایسه اسلا ولرک جنوبه مهاجرتنده آردلر نده قلوب اسلا ولشدیلر . دون نهرینک جانب یمینه مرورلردن اعتباراً سارماتلرک قدرت وقتوی تقریباً بریحق عصر سورمش ایدی .

ساقدرک منقسم اولدیغی طوائفدن بروجه بالا سقولولتر وسارماتلر ماساکتلرک تجاوازا تندن طولای ترک دیاره مجبور و روسیه ایچرولرینه منتشر اولمشلر ایدی . ماساکتله ایله سولر دخی و رای شرقدن هجوم وایلغار ایدن طوائف تاتارک اوکنده عینی مجبوریته کرفتار اولمشلردر . شرقده طوائف تاتارک اشبو غلیانی آکلامق ایچون برزده اوطرفه عطف نگاه ایلهم .

۶

شرق تورکلرینک احوال تاریخیه سی چین مورخلرینک مضبوطاتی سایه سنده غرب تورکلرندن زیاده معلومز اولمشدر .

شرق تورکلری چینلر طرفدن کندولرینه ویریلان (هیونغ - نو) و (تونغ - هو) اسملرینی قوللاماشلردر . چینک اک قدیم تاریخلرنده هیونغ - نولرک کندیلرینی تسمیه ایلدیکی اسم ضبط ایدلماش ایسه ده تونغ - هولرک کندیلرینی (سین - پی) تسمیه ایتدیکی محرردر و بو اسمی خطه چینک شمالنده و تاتارستانک منتهای شرقنده کاش جبال عظیمه دن اقتباس ایتدکلری دخی بالخاصه مقیددر . واقعا تورکلر بایراغی آتته طویلاندقلری

رئیسک ویا بوانسدقلری محملارده کی طاغ واورمان ونهر کبی موامعت اسملرینی آدقلری کیش الوقوع در .

هیونع - نونک بر تعیر عمومی اولسی وعربلرک کنیدیلرندن اولمان طوائفه (عجم) وقدییه یونانیلرک (وارواروس - باربار) تسمیه ایتدکلری کبی چینلیلرذخی اصلی تورک اولمان برچوق قبائلده علی الاطلاق هیونع - نواسمنی ویرمی اغلب احتمالدر .

هیونع - نولر . — هیونع - نولر قبل المیلاد اون اوچنجی عصرده حکومت واحده تحتنه کیرمشلردر . بو حکومتک مؤسی چین حکمدار خاندانلرندن (هیا) سلاله سنه منسوب بر ذات ایتمش . بو قوم حکمدار لرینه (تان ژو) عنوانی ویرر ایتمش . بو عنوان لسان ملی ده تانکری (تسکری) لفظک محرفی اولسی خاطره کلیور . بو تقدیرجه ام عتیقه ده وخصوصیه چینده جاری اولان عاده قیاساً ملوک ورؤسایه صفت الوهیت ویرلمسی بو عنوانک منشأی اولدیغنده شبهه یوقدر .

هیونع - نو حکومتی بر آرهلق کسب وسعت وجسامت اییش وغوبی صحراسنک شمالنده کی (سلینغا) و (اونون) مائهلرینی بتون بتون قاپلامش ایدی . آردی آردسی کسلمیان آقینلریله چین معموره لرینی یغما ایلدکلرندن محتمل الحضور اولان چینلیلر بونلرک مهاجمات وتجاوزاتنه حائل اولمق اوزره مشهور سد کیری انشا ایتمشلردر (قبل المیلاد ۲۱۳) .

هیونع - نو دولتی (مه-ته) نام حکمدارک زماننده اوج بالای اقباله واصل اولدی . قورده وژاپون دکزلرندن وولغا یالیرینه قدر حکم وفرمانی روان ایدی . زخمیدیلرلی اولان ملتلرک بری ده یو - شی لر ایدی . حتی قتل ایتدیکی یو - شی حکمدارینک قفاطاسنی هیونع - نو تاتروسی شراب قدحی اتخاد ایتمش ایدی . بو صورتله پریشان اولان یو - شیلر اوزاقلره قاچهرق تخلیص کریبانه چالشدیلر وغریبه طوغری چکلکمه مضطر اولدیلر . ایشته

ماسا کتلی و سولری ترك وطنه مجبور ایدن و بالنتیجه سو قولو تلی و سارماتلی یرلرندن تحریک ایدن بونلردر . بو حادثه آسیای غربیده سو کوردلی و وقوعه کلان انقلابات عظیمه نك مبدائی اولمشدر .

مه-ته و اخلاقی خزینة ثروت اولان چین دیارینی چاپولدن فارغ و سدکیر مدھش تجاوزلرینه مانع اوله مدینی جهته چینلیر بو قورقونج قومشولرله خوش-کشمکه مضطر قالمش و منطور اولدقلری طبع حیلہ کاری به تبعیتله تان ژولرینه بز پرنسس و یا خود پرنسس نامیله بر جاریه تقدیمی فدیة نجات قیلمش ایدی .

لکن مرور دهور ایله هیونج - نو دولتک آفتاب شوکتی منکسف اولدی ، چینلیر تحکیم ایدی . اودرجه به قدرکه تان ژو چین فغفورینک اسمیله محکوک مهر استعمالی شرف عدایتمکه باشلادی . اسباب انحطاطدن اولمق اوزره چین تاریخلری تحط و غلانی توالی و تمادیسنی ، تان ژو سالله سی میانده فترت و نزاع سلطنت و قوعنی ، شرق تاتارلرینک اکتساب قدرت ایله چینلیرله اتفاقی کوستیریور . ایشته بو عارضه لرله هیونج - نو دولت جسیمه سی ضعفیته و بالآخره شمالی و جنوبی ناملرله ایکی به اقسامه میتلا اولمشدرکه اقسام دولتلی عصر میلاد عیسی علیه السلامده وقوع یافته اولدینی بالحساب تبین ایلور .

شمالده قالان هیونج - نو کتله جسیمه سی چینلیرک و یارکند و کاشغر - لیلرک دوام ایدن هجوم و تعرضلرندن طولانی میلادک طقسان سنه لرینه طوغری غرب شمالی به یعنی شمیدیکی (باشکیر) لرک ساکن اولدینی اولکجه به هجرت ایتدیله . بو صورتله اصل هیونج - نولرک شرقد حکومتی نهایت بولدی .

جنوبده قالان هیونج - نو فرع قلیلی چین فغفورلرینک امر و تابعیتی آلتیه کیردی . حتی حکمدارلرندن « په » نام ذات چین ایمراتورینه مراجعتله « تاغاج » ایدندی . سیاست متبوع معناسنی افاده ایدن بولفظ

لسان ملی ده طایمَن مصدرندن مشتق اولدیغنه نظرآ اوزمانلر دخی صاحب، تاج و تخت اولانلر معبود مرتبه سنده عد ایدلکلری تأید ایلور .
جنوب هیونغ - نولری شرق تاتارلرندن سیهن - پی لک تجاوزاتی و داخلی، اختلاللر ایچنده چین بویوندی ریغی آلتنده اوله رق یوز یمش سنه قدر محافظه ملیت ایده بیلمش و میلادک ایکی یوز اون بش سنه لرینه طوغرو انقراضه اوغرامشدر. اشته میلاددن اون اوچ عصر مقدم ظهور ایله قرن نالنده مندرس اولان اشبو تورک حکومت معظمه و مشعشعه سی اوروپا لیلرجه خون تعیر اولنان انقاض جسیمه پی براقمشدر. او یغورلر، موغولر، تورک و تورانی عرقنه منسوب بطون سائره آنلردندر. مهاجرت عمومی پی موجب وروما دولتک اضمه حالته باعث وبادی اولانلر ایشه بو هون تورکلریدر.

۷

تونغ هو یا خود سیهن پی لر. — شرق تاتارلرینک اک زیاده شمالده بولنان بر جمع کیری ادوار اساطیر یه ده سیریا ایچریسند شمال وغرب شماله طوغروایلر ولیه رک (آغارا) و (اوبی) صولری حوضه لرینه طاغلمشدری .
بونلر بر حکومت قویه تشکیل ایتدیلر و علی روایه چین سلاله ملوکی شعبه سندن اولان حکمدارلری خاندانه نسبتله صوکره لری کندیلرینه (تو-با) نامی ویردیلر . لسانلرنجه ارض و حاکم معالرینه ایکی کله دن مرکب اولان بواسم «جهانگیر» مقابلی ایدی [۱] .
جنوبده قالانلر کندیلرینه ویردکلری سیهن - پی آدینی محافظه ایتدیلر . بونلردن بر قسمی صوکره قورده قطعه سنه و مضافات چیندن پچیلی ولیا او تونغ طرفلرینه انتشار ایله آروجه بر حکومت تشکیل ایتدیلر و مملکتلرنده واقع جباک اسمنه اضافته (او-هوان) آدینی الیلر .
[۱] تو-بانک اصلی طوپراق، یا خود کتله معنانه اولان (طوب) اولقوده .

بویاچه سیهن - پیلردن تو - پا و جنوبده او - هو آن دولتلی ظهورده کلدی .
 او - هو آنلر برمدت هیونوغ - نولره مطیع و خراجگذار اوله رق
 یشادقدن سوکره کندیلرینی . طوپلایوب و تکشیر جمعیت ایدوب
 هیونوغ - نو دولتک اختلالات داخلیه دوشمسندن بالاستفاده بتون بتون
 کسب استقلال ایلدیلر و آنلرک اندراسنه چالیشان مؤثراته قاریشه رق
 محکومیت سابقه لرینک انتقامنی الديلر و آجیسنی چیقاردیلر .

او - هو آنلر بعده صلاح تعرضلرینی چین اوزرینه چویردیلر . لکن
 باشه حقیقه میوب تمامیه چینه تابع اولدیلر و بعدبهد چینلیره قاریشدیلر .
 تاتارستاندن او - هو آن اسمی غائب اولدی .

توپا، او - هو آن شعوبنک آیرلسندن سوکرده سیهن - پی آدینی محافظه
 ایدنلر شمالی هیونوغ - نولرک انقراضنده آنلرک ملکنه کلوب یرلشدیلر ،
 غریبه هجرت ایتمیلرینک برقمینی کندیلرینه قلب ایتدیلر . رؤسادن
 بریدی بونلرک قبائل متفرقه لرینی زیر لوای اطاعتنده جمع ایدرک بر
 حکومت قویه تشکیل ایتدی . لکن اخلافی بودولتی چوق زمان محافظه
 ایدهمدی .

سیهن - پی دولتک زوانده مارالذکرتو - پالر، سیهن - پی لرک یرلرینه
 انتقال و آنلرک بقایسنی باشلرینه جمع ایدرک او - هو آنلرک نام اولدقدن
 سوکره دخی ابقای ملیته موفق اولدیلر . لکن دردنجی عصر میلادی
 اواخرینه طوغری چینده حکمران اولان (تسین) سلاله سنک زیر پای
 تغلبنده زوال بوله رق اسملری (غوئهی) نامنه تحویل ایلدی .

جوجن لر . — سیهن - پی ، تو - پا ، هیونوغ - نو قبائل متفرقه سی
 بقایسندن تاتارستانده برجوجن دولتی شکل ایتدی . بودولتک انامدار
 حکمداری (تولون) در . بوذاتک ملتی آراسنده کی شهرت شایعه سی چوق
 زمانلره قدر سوردیکنه متمرده برسالله حکومت تشکیل ایدن طولون
 بن احمدک نامی دلالت ایلر .

تولون ملتك يساجيسى يعنى قانونيسيدر . امور ملكيه وعسكريه ده كوزل نظاملر وضع واردوسنده رتب متسلسلهء عسكريه احداث ايشدر . تورككرده تان ژو عنواتى ترك ايله ابتدا (قاغان - قان - خاقان) لقبى ايشدر . مستخدمين دولت حقهده مكافات ومجازات اصولى ترتيب ايدن بو قاغان ايش .

جوجن دولتى دخى ميلادك قرن سادسى اواسينده تورك خاقانى (موقان) يندنه مندرس ومنطقى اولمشدر . اوروپايه طوغرى فرار ايله (ابار) ناميله كندىنى طانيتان قبيله جوجنلردن ايدى .

بالاده كى فذلكدن مستبان اولدىنى اوزره شرق تورككلى كرك يكديكريله وكرك چينيلرله محاربهدن نارغ اوله ميوب صره سيله حيات سياسيه لرينه خاتمه چكمشلر ، يرلرني ترك ايتدكلى قبائل جديده دخى عىنى محاربات ومقاتلاته معروض قاهره نه ايت چين نفوذ ومدنيته مجلوب وتابع اولمشلردر ؛ بونلر چين تاريخلر نده اشغال ايلدكلى صحائفدن باشقه بر اثر بر نشانه بر اقامشلردر . لكن حكومتلرى مندرس اولدقن صوكره بك چوقلىر يوردلر نده اوتور ميوب هجر ته قوبولدقن دن و شرقده فلا كته اوغر ايانلر جهات غريبه ده تا ميين حضور وراحتى اومدقن دن بالطبع بو طرفلره توجه رحال ارتحال ايتمشلردر كه بر ازده آنلرله مشغول اوله لم .

۸

سولر . — سولر اولاً يدى صو ولايتنده ساكن ايكن اسكندر كيرك سفر مشهور دن صوكره ماوراء النهره يايلايدلر وجنوبه طوغرى يول آلهرق مهر سنبونى قاپلاديلر واوراده آثار يونانيه ده كورلديكى وجهله بر ايمپراطور لق تشكيل ايتديلر . (كشمير) خطه سى ملحققات مملكتلر دن ايدى . ملوك اشكانيان (پارت) ايله خيلى غوغالرى اولدى . بالاخره تماميه هنديلره قاريشمشلردر .

آن لر یا خود ماسا کت لر . — یونانیلر طرفدن ماسا کت تعمیر اولنوب کندولرنجه ورومالیرجه آن نامیه ذکر اولنان طائفه دخی اوائلده یدی صو ولایتی سکنه سندن ایدی . بعده آرال و خزر دکزلرینک شمانه و شمیدیکی قیرغیز و قازاق بحر الرینه کو چدیلمر . کندیلرینک ده منسوب اولدیغی ساق ملتک اوراده بولنان شعوبنی غریبه طوغری سوردکن صو کرده بحر خزرک سواحل شرقیه سی بویجه ایران حدودینه قدر ایندیلمر . ماوراءالنهری اشغال ایله هندستان جبالنه و نهر غائر منبع لرینه قدر اوزان دیلمر ، بوندن ناشیدر که یونانیلرجه (آسیا اسکیتلری) دیو معر و قدر لر .

قبل المیلاد ایکنجی عصرده شرقدن کان یو — شی لر بونلردن اولای یدی صو طرفنده قالا نلری و بعده خوارزمده بولنانلری قوغوب چیقاردیغندن آن لر بحر خزر حوالیسینده دخی طورده میهرق غرب شمالی یولنی طوتدیلمر ، وولغایی کچدیلمر و وولغا و دون صولریله جبال قافقاس آردسندده طرح خیام اقامت ایلدیلر .

آن لر موطن جدیدلرنده بر حکومت تشکیلیله میلادک دوردننجی عصری اوائلنه قدر قالدیلر . بونلر همجوار ملتله تعرضدن خالی اولدقلرندن قوتلری تزاید ایدوب اسلاو و آریاجنسنه منسوب سابر چوق اقوام و قبائلی زیر حکملرینه آلدیلر . نهایت هونلرک هجومیه ترک ممالک ایدوب و غریبه طوغری سوزیلوب اوراده آریا اقوامندن (سوهو) و (واندال) لرله برلشدیلر و شمیر غارتلرینی اسپانیاه قدر کتوروب قرن خامس میلادی ابتداسنده بر حکومت تشکیل ایتدیلمر سهده چوق زمان دوام ایدمدی . آن لردن (یاصه) عشرتی غریبه طوغری کیتمیوب طریق جنوبی اختیار ایتمش ایدی . بونلر داغستان قطعهنده یرلشمش لردر و تاسیس ایتدکلری حکومت موغوللرک استیلاسنه قدر بقا بولمشدر . تواریخ اسلامیه ده (آن) ، (آس) نامیه مذکور اولان بونلردر . موغول استیلاسنده بر طاقی آنلر قاریشوب کیتمش و برخیلی عائله لر داغستانده قالمشدر .

یو-شی لر. — یو-شی لر هیونگ — نولرک دوچار زخم و تغلبی اولدوقده ساکن اولدقلری (قان سو) طرفلری قبل المیلاد ایکی عصر قدر مقدم ترکه مجبور اولدیلر. ایکی قسمة آیرلدیلر. ضعیف اولان برنجیسی تیت قطعہسی طاغرینه چکلدی؛ بیوک و قوتلی اولان ایکنجیسی غرب شمالی یولنی طوتدی. ایلی نہری کنارینه کلدی؛ برآزمدت سو کره سیحہ نی کچدی؛ بلاد (صغد Sogdiane [۱]) د واورادن غربه طوغری دها زیادہ ایلرولیه رک خوارزم قطعہسنه کیردی.

یو-شی لرک بو انتشاری آلن لرک اورویاپه طوغری چکلمسنی موجب اولدی. ایلی نہری بویندن برو اوکلرندن سوردکلری سولر ایسه ناچار چیخونک جنوبه هجرت ایتدیلر. یو-شی لر چیخون نہرینه قدراله کچر دکلری اشبو ممالکده قبل المیلاد یوز اوتوز خلالنده بر حکومت تأسیس ایادیلر. حکمدارلری خاقان عنواتی حائر ایدی.

بونلردن آیریلان «قوشان» نامنده کی قبیله چیخوندن بالمبور (باختر زمین Bactriane) د مستول اوله رق بیده سند وادیسنه نازل اولوب میلاد عیسی علیه السلامدن ربع عصر اول آروجه بر حکومت تشکیل ایتدیلر. پنجاب قوشانلری نامیه معروف اولان بو دولت یرلی سلاله لرک اکتساب قدرت و شوکت ایلسنه دکین ایکی اوچ عصر بقا بولدی.

[۱] ازمئه قديمه ده چیخون وسیخون آره سینده کی بتون یرلر صغد اسمیه اولنور ایدی. آثار اسلامیه ده بورالرک (ایران علیا) دیه اسمیه ی بوندن ناشیدر. بده (بخارا) و (اندروشنه اورتیه) و سائر طرفلر آیریله رق بر خطه حالی آکشلر و صغد خطه سی زرافشان نہری وادیلرندن عبارت قالمش ایدی. او طرفلردن کلوب کچن بتون ملنلرک بقیه لرینک امتراجندن حاصل اولان و مع مافیہ طم لرلرندہ آریا قانی غالب بولنان صغدلورلرک دیلی فارسی اسانک آریجه برله جه سنی تشکیل ایدر ایدی. بو حکومتک مرکزی (سمرقند) شهری اولوب بیرونی و سائر مؤلفین اسلامیه آثارنده حکمدارلرینه ویرلدیکی بیان اولنان (طرخون) لئی تورکجه ده کی (ترخان) کله سنک دیلرلرندہ آلدینی شکل اولسه کر کدر. اورخون کتابه لرندہ بونلر (صوغداق) دیه یاد اولنور.

آسیای وسطی ده یو-ئی حکومتی بش یوزسنه دن زیاده پایدار اولمشدر .
 امکن شرقدن کابو حوالی شمالیه یه بایلان هیونغ - نولرک مهاجرتیه
 یزار اولیورلردی . نهایت میلاددن درت یوزسنه قدر صوکره جیحوونک
 شمالدن طرد و اخراج اولدیلر .

مصرود یو-ئی لر (قندهار) و (بیش-ور) خرفلرینه ایندیلر
 و افغانستانی و قسار هندینت اقسام غرب شمالینی شامل اولق اوزره
 تشکیل ابتدکاری بر دولت عظیمه طموزنجی قرن میلادی اوخرینه
 دکین محافظه سطوت ایلدی . کیتورنامنده کی رئیسلی سلاله سندن اولان
 حکمدارلری شاه و شهنشاه عنوانلرینی حائز ایدی .

دولت مزبورده نك تلمرو اداره سنده بولنان مملکتک بر قسمی هند
 ملوکنه و قسم دیگرکی بالاخره ایادی اسلامیانه کچمشدر . هند مورخین
 اسلامیه سی کابلک صوکره تورک حاکمی « پادشاه کیتورمان » ایدی دیو
 روایت ایدرلر .

غرب هوزلری . — بالاده بیان اوتان هیونغ-نودولت مضمه سنک
 انقسامندن صوکره قبائل و افراد یوردلرینی ترک ایله اطرافه طاغلمغه
 باشلیدیلر و چینلیلرک وسین - پیلرک ابراز و احراز ایلدکاری مدافعات
 و غلبات اوزرینه دیار غربیه به آقین آقین آقغه آغاز ایلدیلر . کذرکاهلرنده
 بولدقلری کندیلری کی یوردلرندن خشنود اولمان تاتار عشائر و قبائل
 عدیده سنی دخی برلکده سور و کدیلر و ولغا جوارینه موصلتلرنده اجناس
 مختلفه دن مرکب اویله برکته جسمیه تشکیل ایلملر ایدی که قارشولرینه
 طوره جق بر قوت متصور دکل ایدی .

چین معموره لرندن قطع امیدیدن بو هیونغ-نولر چولوق و چو جقلرینی
 وخیام و دواب و مواشیلرینی استصحاب ایله کندیلرینه ماک اوله جق
 زنکین مملکتلر تحریسی سوداسیله سمت غربی اختسار ایلملر و روما

مناك معموره سنه یا قلاشدخه دیده حرص وطمع لری اچیلدش ایدی .
 اورو پالیلرجه هون اسمنی آلان بو کتله جسیمه ظلم و وحشتیه روما
 تاریخلرنده برنام خونین براقشدر . عددلری یوز بیکلرجه کشی ایمش .
 اوغرادقلری یلرده دیکیلی آماج براقازلرایمش . رئیس لری اولان (آتیلان)
 « باصدیغ یرده اوت بیتاملیدر » دیر ایمش .

وولغا ، دون ، دنیه پر ، دنیه ستر حوضه لرنده ساکن اولوبده قورقونج
 هونلرک آوازده دهشتی ایشیدن غوت ، سونئو ، آلن ، واندال و سائر
 طوائف یوردلینی براقوب تاجیشمغه باشلادیلر و بالمجبوریه روما ممالکی
 اوزرینه آتیلدیلر . اشته روما دولتک باعث انقراضی اولان و تاریخده
 « مهاجرت عمومی » و « باربارلرک هجومی » دیه یاد اولنان حادثه بودر .
 هونلر طونه نی کینجه روما ایمراطورلتنی چینک یرینه قویمش ، ایمراطورلردن
 هدیه لر آلمنه ، پاره ایله صلح صاتمنه ، فدیئه نجاتی جانه منت بیلدرمه
 باشلامش لردر . آتیلالتی مجارلساننده چلیک مناسنه اولان (آسئل Atczel)
 لفظندن آلمش ایسه تورکارجه معروف اولان عناصر خمسهدن بری اولمق
 لازم کلیر .

آتیلاتونه هرینک سمت علیاسنه طوغری شمدرکی مجارستان و جرمانیایی
 چیکینه رک و عصرینک عادت مستمرده سی وجهیه یغما و ارته آب و تاب
 ویردرک فرانسه یه داخل اولدی . فقط (شالون) محاربه عظیمه سنده کامیاً منهنم
 اولوب علی روایه اوچ یوز بیک قدر تلفات ویردی . بو محاربه دن
 و آتیلانک و غنندن سوکره هون تالانکرانی کامیاً پریشان ویریلرک
 تقیباندن قالان بقیه السیوف اهلئ محلیه قاریشه رنق اسملری بیه رهرو
 وادی نیسان اولمشدر . میلادک یدنجی عصری اوائلنده اوروپاده هون
 نامی آرتق یاد ایدلر ایدی .

هیطل لر یا خود هیاطله . — غرب هونلری کتله سنی تشکیل ایدن جماعات

کثیره و عدیده دن بعضلری اوروپایه گلزدن اول یولارده طاغلوب قاله رق آیری آیری قومیتلر تشکیل ایتمشلردی که بونلردن بری ده عجم و عرب و قوعا تنده هیاطله اسمیله مذکور اولان قومدر. بونلری بیزانسلیلر (آق هون) و (افطالت) و چینلیلر (یه - تا) نامیله یاد ایدرلر . محکوکات هندیه ده (هوان) نامیله مقیددرلر .

هیاطله قرن خامس میلادیده بلاد صغده دخول و ممالک ساسانیه اوزرینه تجاوزده شروع ایله رک مقاومت کورملریله شرق جنوبی جهته توجهله باختیر زمینه و آندن دخی هندستانه هجوم ایتدیلر . سرحد هندی یه وصوللری میلاددن درتیسوز اللی سنه قدر صوکرده در .

مؤخرآ دولت ساسانیه نك ضعف اداره سندن فرصتیاب اوله رق خراسان شرقینک شمالی قسمی یعنی طخارستان خطه سنی الده ایتدیلر . کاه و بیگاه ایران ایچرولرینه چپول ایدیورلر ایدی . (عادل) لقییه معروف اولان نوشیروان بو مزعج قومشولرک ایران اوزرندن شر و شورلرینی دفعه و کندولرینی دخی ماوراءالنهرده طرده موفق اولدی . لکن ماوراءالنهرده ادامه استقلالیه مقتدر اوله مادیلر . اولاشرقدن کلان جوجنلرک مهاجمتیه دوچار ضعف اولدقلری کبی متعاقباً تورک خاقانلغی طرفندن حکومتلرینه نهایت ویرلدی (۵۵۰ م) .

هیاطله نك بقایاسی ایران شاهلرینه و تورک خاقانلرینه تابع اوله رق سکنه اصلیه یه قاریشدیلر و تابع اولدقلری ملوکک خدمت عسکریه سنده یراراق کوستردیلر . هجرتک برنجی عصرنده اهل اسلام ایله غوغا ایدن ایران و تورک اردولرنده اثبات وجود و اظهار بسالت ایشلر ایدی .

آبارلر . — جوجن دولته تورکلر طرفندن خاتمه ویرلده بوملتی ترکیب ایدن عشائر تاتارستانه طاغیلمش ایدی . ایچلرنده اوغور (اوروپا مورخلرنجه آبار یا خود آوار) اسمیله یاد اولنان جم غفیر غربه ، وولغایه

طوغرو و عجرتله یرلشدی و خاطرلی صاییلر ابرقوت صاحبی اولدی .
 آبارلر هنوز قومشو اولدقلری آن لرك رئیسى توسطیله رومالیلرله
 مئسابه کیریشهرك میلادك بش یوزاللی سکز تاریخنده ایمپراطوریوستینیانوس
 زردینه ایلچی کوندردیلر . تورک خاقانی بونلری قیصقاندیغندن و یا تزید
 قدرت و شهرت ایتلرینی سیاسته مضر کوردیکندن آلتای طاغلرندن
 قسطنطینییه سفیر اعزامی زحمتی اختیار ایدوب اوغورلره پوز ویرلامسنى
 ایمپراطوره توصیه ایش ایدی .

رومالیلرک سوزلرنده طور مدقلرینی و تورکارک آردی آردسی کسلمکسزین
 قطعات غربیه به انبساط ایلدکلرینی کورن آبارلر دخی ترك مکان ایله ایکی
 قوله آیرلدیلر . بر قسیمی قافقاسیه به طوغرو کیدوب داغستانده ایام اخیریه
 قدر نام ملی لرینی محافظه ایتشلردر . دیگر قسیمی طونه طرفنه کلوب بالقان
 یارم آطه سنه کیردی و جرمانیا ایچرولرینه طوغری آقینلر ایتدی . بیزانس
 ایمپراطور لغنی هدیه نامیله ویرکویه باغلادی (۵۸۴ م) . بلغارستانی
 وقلبه وادرنه شهرلرینی دست تسخیره کیردی (۵۸۷ م) . حتی وندیك
 طرفدن ایتالیا به کچنلر دخی اولدی .

آبارلرک دخی امثالی مثللو شدت و مکنتی چوق زمان تمادی ایتدی .
 ایمپراطور شارلمان (پانونیا Pannonia) بی اللرندن آله رق نجم شوکتلرینی
 سوندردی (۷۹۹ م ۱۸۳ هـ) . بونلرک بقیه سی اولق اوزره بر شردمه
 نفوسک الآن مجارستانده بولندینی مرویدر .

۹

تورک خاقانلغی . — اورویایه طوغرو و یایلان غرب هونلرینک
 مقدرات تاریخیه سنی بر نبذه بیان ایلدک . کتله دن آریله رق شورایه
 بورایه طاغیلان جماعتلر هیاطله قدر بقا بوله میهرق دیگر تورک عناصریله
 قاریشمشلردر .

فقط تیان-شان طاغلبینک او بر طرفنده و چینک شمالنده دها برطاقم هیونخ- نو قبائلی قلمش ایدی که شرق هونلری نامی بونلرد علم اولمشدر. بونلردخی تاتارستانه طاغلبیدی و مرور زمان ایله تابع بولندقلری رؤسانک اسملرینه اضافله مختلف ناملرله میدانه چیقدی . بونلردن بری ملتک اصل آدی اولان تورک دیه میدانه چیقمشدر . بو نامک غلبهسی اوزرینه چینیلر زردنده هیونخ- نو اسمی متروک قالهرق بتون توزکلر (توکیو Fou-kiowe) تعیری آلتنده طاتمشد. چین لساننده «ر» حرفی اولمدیغی جهته الفاظ اجنبیهنک لسانلرینه انتقالنده بو حرفک یا بسبتون حذف و یا دیگر بر حرف ایله ابدالی عادت اولدیغندن تورک کلهسنک توکیو شکلی آلمسی بوندن ناشیدر .

اولا بر قبیله ایکن دیگر اقوامی بایراقلری آلتنه طوبلایهرق قوتلی بر ملت حالنی آلان بو تورکلرک اصلی حقمده کرک کندیلمی و کرک چین مؤرخلری برطاقم افسانهلر سویلرلر. حتی رومانک مبدأ تأسسندهکی قورد حکایه معلومهسی بیله هر نصلسه بالتحریف آردلرینه انتقال ایتمشدر. شو قدرکه بو افسانهلرک هیئت مجموعهسی بو تورکلرک مختلف اولوسلردن طوبلانمه بر کتله اولدیغنه دلالت ایلیور.

هر حالده بو تورکلر میلادک آلتنجی عصرینه طوغری تاتارستانده پک زیاده شوکت واشتهار قزانان هونلردر . صورت ظهورلرینه کلنجه بو قبیله چینیلرک کین (آتون) تسمیه ایتدکلری آلتای طاغلبنده بولوئیور و اوراددهکی معدنلرده جوجنلره دیمیر چیقارمغله استخدام اولئیور ایدی . ایلک رئیسلمی (تومن) نامنده برذاتدر . تومن جوارندهکی قبیلهلری اطاعتی آلتنه آلمغه باشلادی (۵۴۵ م). قزاندیغی برایکی مظفریتله نفوذینی شهرتی آرتدردی . او ائساده چین طوائف ملوک بیننده منقسم اولوب بو طوائف ملوکدن غوغئی حکمداری تورکلرک آقینلردن مصون قالمق ایچون تومن زردینه ایلمچی کوندردی .

تومن ملوک متجاوزده میاننده مرعی الخاطر و نامدار بر رئیس اولدی. تجاوزاتندن جو جنلر، غوئه یلر، چینلیلر، برچوق خساراته اوغرا دیلر. کرچه ظاهراً جوجن خانی متبوع طانیورسده اکتساب ایتدیکی حیثیت و عظمت کونک برنده رابطه تابعیت و متبوعیتی ناچار کسرا یله جک ایدی. (تولا [۱]) ایله (ایرتیش) صولری بوینه یایلمش اولان (قائوچه) لرك جو جنلره قارشوعصیانی تومنک منوی ضمیرینی اظهار ایچون بکلدیکی زمان فرصتی کتیرمش اولدی. ابتدا قائوچه لر اوزرینه سفر ایدوب آنلردن اللی بیك خانه خلقتی کندینه رام ایلدی و شان مظفریتله پرغرور اوله رق جوجن خاننک تیزینه طالب اولدی. خان طرفندن «دمیر اوجا قلمده چالیشان بر کوله م نه جر آله تیزیمی ایستیور» جواب ردینی آنجه مغبر و دلکیر اوله رق غوئه ی حاکی ایله عقد پیوند اتفاق و بر غوئه ی پرنسی. ایله ازدواج ایله رك جوجن خانه قارشو رفع لوای عصیان ایلدی.

وقوعه کلان جنکلرده جوجن خانی مغلوب اولمش و بوجهته یأس و کدرندن اتحار ایتیش اولمغله حاکمیت مملکت تومن ده استقرار ایتدی و اشته بوصورتله تورک خانانغی تشکل ایلدی (۵۵۲هـ). تومن (توکین [۲]) طاغنی قرارگاه اتخا ایله رك (ایلخان) عنوانی آلدی.

مومی الیهت ایکنجی خلفی موقان خانک عهد سلطنتده بودولت منتهای شکوه و اجلاله واصل اولدی. جوجنلر چینه التجایه مجبور اولمش، (خطا) لر اوزرینه واقع اولان غالبیتی حدود مملکتی شمالی قوره یه قدر ایصال ایتیش و الحاصل سیبیربادن بايقال کولنه قدر اولان کشور فیسیح ربقه اطاعته کیرمشدر.

[۱] اورخون نهرینک قوللردن اولان بو ایرماغک اصل تورکجه ده آدی. (توغلا Togla) در.

[۲] بو طاغک موقع حقیقیسی معلوم دکلسده آلتای سلسله سنک شرق. قوللردن بریسی اولقی محتملدر.

موقان شرقده تأیید حکم و نفوذ ایله یکی کبی ملل غزیه ایه دخی مناسبات سیاسی و تجاریه کیریشمشدر . نوشیروان عادل بونک ایلیچیلرینی تسمیم و ازاله ایلیکندن آسیانک ایکی معظم تاجداری آره سنده آتش خامناسوز حربک شعله پاش دهشت اولسنه رmq قالمش ایکن نوشیروان ایلیچیلر حقیقده کی حرکت نارواستی اعتراف ایدوب تورک خاقانی زردینه سفرای مخصوصه ارسالیله عقد مصالحه ایلیه رک اراقه دمه میدان ویرمامشدر .

موقان خان ییزانس ایمپراطورلری ایه دخی مراسله سفارات اینشدر . تاریخ بوسفارتلرک اوزون اوزادی طنطنه سندن بحث ایدر . تورکلرله ییزانسلیلرک ایلیک مناسبات و فاقیه سی بودر ؛ حتی نوشیروان بو اتفاقدن قوجونه رق ترصین سرحداته کما ینبی اعتنا کوسترمشدر .

هیاطله وسائر تاتار عشائر و بطونی خاقان تورکک داخل رعیتی اولمش ایدی .

بو قدر متوسع بر مملکتک ید واحده ضبط وربطی مشکل ایدی . موقانک اخلاقی شوکت مکتسبه یی ادا مه یه مقتدر اوله مدیلر . سلاله نك دردنجی خانی اولان (توپو) نك وفاقی متعاقب خاندان آره سنده نفاق تحدر ایتمکله عصای وحدت شق اولندی (۵۸۱ م) و دولت ایکی یه انقسام ایلدی . آلتای طاغلرندن اعتباراً شرق دکزینه د کین مملکت شرق خاقانلی و قطعات غزیه غرب خاقانلی نامنی آلدی .

۱۰

شرقی تورک خاقانلغنک برنجی دوری . — توپونک خلفی «شا»

بو—لیوخان «بتون تورکلرک خاقانلی سریرینه جلوس ایتدیکی حالدده متعاقباً حکومتک ایکی یه ایرلمسی اوزرینه یالکز شرق جهنک حاکمینی محافظه

ایده بیلدی . معافیله شرقی تورك خاقانلری كندیلرینی رقیبیلرینه فائق عد ایدرلر و غرب خانلرینك استقلالنی تصدیق ایئلرلر ایدی . بوندن طولاییدرکه (اورخون) آبدهلرنده توركلرك بو صورته انقسامنه دأر بر قید یوقدر . لکن شرقی تورك خاقانلخی آندن صوكره الهی سنه قدر بقا بولمش وچینیلرک تجاوزلیله منقرض اولمشدر و اولكه لرینك بر قسمی چین حكومتك و دیگر قسمی سیهین تولرك انه كچمشدر (۶۳۰ م ۵۹) .

سیهین تولر . — سیهین تولر تاتارستانك هر طرفه طاغیلان هیونخ — نو بقایاسندن تیهله جماعته منسوب ایدیلر . تیهلهلر نفوسجه كثیر و بر چوق قبائله متفرق ایدی . بونلر اولا جوجنلره و صوكره توركلره تابع اولدیلر ، تورك خاقانلغك ایکیه انقسامنده آنلرده تابعیت اعتباریله ایکیه بولندیلر . غربی تورك خاقانلغی رعیته كچن تیهله قبائلی انواع غدر و اعتسافه دوچار اولوب حتی بو خانلردن (چولو) آنلری تكالیف شاقه آلتنده ازمك وبتون رؤسائی طوتیدروب اعدام ایتمك كبی معاملات شدیدله ایله تاب و توانلرینی كسمك ایستدی ، لکن تیهلهلر «قو-كئنگ» نامنده برباشوغك ریاستی آلتنده عصیان بایراغنی قالدیردیلر (۶۰۵م) وچولو خانی بوزهرق بر طاقم بلادینی استیلا و یغما و نهایت طرح بنای استقلال ایلدیلر (۶۰۷ م) . تیهلهلر برخیلی تقلبات سیاسییه معروض قالدقن صوكره نهایت سیهین توقیبله سنك رئیس بولنان ینان (اینان) بتون تیهله قبائلی زیرلواي تابعیتنه جمع وادخال ایله بر حكومت تشكيل ایتمدی (۶۲۷م ۵۶) . بوكره قوریلان حكومت بالخاصه سیهین تولره عأد بولندیغندن آنلرك نامیله معروف اولدی . تاتارستانك بر قسمنده اولا تیهلهلرك و صوكره سیهین تولرك حكومتی آلتمش یتمش سنه قدر سورمشدر .

شرقی تورك خاقانلغك ایکنجی دوری . — شرقی تورك خاقانلغك انقراضی اوزرینه چین اراضیسنه نقل و توطین ایدیلان تورك عائلهلرندن

قوملرنجه اصیل اولانلر و سابقده تیمار و زعامت کبی خاصلره صاحب بولمالار شمدی بویون اگدکاری افندیاری وقتیه تیرنیر تیتیرتدکاری اوئوده میور، ذلت اسارتی چکه میور، قورتیق هوسندن وازکپه میورایدی. چینیلر نه قدر تدابیر زجریه آنخا ایتسه لر فوران ایدن حسیات ملیه یی باصدیرمق ممکن اوله میورایدی. عاقبت الامر چین حکومتی بو کم آلاماز خلقی حدود ممالکدن اخراج ایله تانارستانه اعاده ایلدی و بویله لکه دفعه هائل ایدرم صاندی.

چیندن چیقاریلان تورکلر سیهین تولرک اداره سی آلتنه کیردیلر و بر مدت تبعه حالنده یشادیلر. تجربه حال نوعندن اولان قیاملری هر دفعه سندده چینیلر طرفدن باصدیرلدی. فقط سلاله قدیمه خاناندن «آساقوتولو [*]» ریاستنده شمدی به قدر ثمرسزه قالمش تصورلر ساحة فعله چیقدی، چینیلر مغلوب ایلدی؛ اسکی خانلق احیا قیلندی و برایکی سنه ظرفنده حدود ممالک کرکی کبی توسع ایلدی (۶۸۳ م ۶۶۴ هـ). تورکلرک اسکی تورده سنی احیا ایدن و اورخون آبدلرنده «ایلترس خان» دیه یاد اولنوب یکر می یدی رفیقی ایله اختلاله باشلا یهرق بش بیگ کشی ایله چینیلره غلبه ایلدیکی روایت اولنان اشته بو ذاتدر.

برادر و خلفی (مه چوخان) ترقی مسالکنده سلفنه اقتدا ایله رک چین طوائف ملوکندن بضیلری اوزرینه اجرای نفوذ ایش و حتی انلری ویرکویه باغلامش و برقاجنی عزل و نصبه قدر مداخله یه قدر تیاب اولمشدر (۶۹۷ م ۷۸ هـ).

بو دولت دخی سوء اداره یه ضعف و نفاقه دوشه رک عموم تورک خاقانلغک تأسسندن ایکی یوز اونبر سنه سوکره مندرس و منطقی اولمشدر (۷۴۴ م ۱۲۷ هـ).

[*] آسنا، قورت و قوتولوده قوتلی، مبارک دیمکر.

غربی تورک خاقانلغی . — عمومی تورک خاقانلغی بالاده بیان اولدیغی وجه اوزره ایکی یه انقسامی وقوع بولدقده غرب تورکاری (آپوخان) معیتله کسب استقلال ایلدیلر و من بد شرقی تورک خاقانلغی ایله برلشمه دیلر .

اشبو غربی تورک خاقانلغی تشکیل ایدن قبائل آلتای طاغرینک غربنده قدیم او — سیون مملکتنده ساکن ایلدیلر و حکم و نفوذلری رومایلرله و ساسانیانه تابع محملرک حدودینه قدر ممتد ایدی .

چینلیرک سیاست حیله کارانه لری بو تورکلر آرسنه نشر بزور نفاق و فساد ایتمکله دولتلری ابتدای استقلالندن اعتباراً اغتشاش و اختلالدن قورتیلمش حتی سرحدات شرقیه ده بولنان قبائل بوکش مکشدرک و خامتی درپیش ایله چین طرفه تابعیته وسیله جوی اولمشدر. او یغورلرک آیرلمسی و متماقباً بتون تیه له لرک عصیانی ضعف و تشتی آرتیرمشدر. غرب سرحداتنده متمکن قبائل دخی دولتک اعاده قدرت و سطوت ایتمسندن امیدوار اوله میهرق کندیلرینه بر مسکن جدید تجریسی املینه وطنلرینی ترک و ایرانه طوغرو رحلت ایاشلرایسه ده سپسالارایران مشهور (بهرام چوپین) بونلری بر هزیمت تامه یه کرقتار ایتمش، صولت و تعدیلرینک اوکنی آلمشدر. بهرام چوپینک شو مظفریتی نوشیروان زماننده سمت جیحونده اکتساب ایدیلان فروشوکتی اعاده یه سبب اولمش و غربی تورک خاقاتی ایران شاهلرینه ویرکو ویرمکه مجبور ایتمشدر .

وقتا که توبت سلطنت توم شو هو خانه کلدی . بوکسه ارباب شجاعت وکیاستدن اولغله اردوسنی ترتیب و تیکشیر و امور ملکیه سنی تنظیم ایله رک طاغملق اوزره بولنان اجزاء دولتی طویلادی؛ چین طرفسندن کله بیله جک ضررلری منع و سد ایلدی؛ ایرانه قارشو متحکمانه برطور

آلهرق خسرو پرویزك خلع و قتلئ اثناسنده ایران امورینه مداخله قیام و حتی طرفدن بر مأمور مرخص اعزام ایتدی . فقط کندی تبعه سنی دخی پك سرت معامله لر یله دلکیر ایتمش اولدیغندن براختلال داخلیده مقتول اولدی . کرک خسرو پرویزك و کرک توم شه هوخانك وفاتلری برسنده وقوع بولمشدر (۶۲۸م ۵۷) . خانلقی طقوز سنه سورمش ایدی .

۱۲

ساسانیانك سیاستی — توم شه هوخانك اتلافدن سوکره حکومتینه متزلزل اولدی . مع مافیه تورکرلر ایرانلره تغلب و تفوق داعیه سندن و از کچم دکلری جهته ایکی ملت آراسنده حرب وجدال منقطع اولمامشدر . ملوک ساسانیه دن (شیرویه) و (آزرمیدخت)ك عهد سلطنتلری و (یزدجرد) ثالث بدایت حکومتی بتون بوغوغالره کچمشدر . آخر ساسانیان اولان یزدجرد ثالث تورکرلردن ییلدینی جهته آنلره قارشو دشمن تدارکی هوسنه دوشدرک آسیا حکمدارلرینه از جمله چینه هدیه لر ارسالیله اتفاقلرینی جلبه اهتمام کوسترمشدر . حالبوکه غربی تورک خاقانلقی بویله اتفاقره و تدابیر زانده یه لزوم و حاجت کوسترمیه جک مرتبه ده داخلأ زیون و دوشکون ایدی . دیگر طرفدن ایران زمینه غرب جنوبیده کوز دیککیجی بر یکی قوت پیدا اولمش ایدی که اوده اهل اسلام ایدی . اکر یزدجرد اسلامیانك کندینه ایراث ایده جکی عاقبت و خیمه یی ادراک ایلسه تورکرلره اوغراشمقدن فراغت و بلکه آنلره عقد رباطه مودت ایلیه رک جزیره العربدن جوش و خروش ایدن مهالکه سد راه اولمق و ملککنک بقای حیاتی ایچون تورکلری الده ایتک پولتیقه سنه سالک اولور ایدی . زیرا ایران ایله تورکستانك بو خصوصه منافی مشترک و استقبالی توأم ایدی . ایکی سنك اتحادیه هجوم اسلامیانه برحائله احضاری موافق مصلحت و سیاست ایدی .

بلغارلر : — بلغارلر هون دولتنك انقراضدن صوكره ساكن اولدقلری وولغا واورال نهرلری كنارلرینی ترك ، بحر سیاه ایله آزاق دكزی آراسنده کی محللره انتقال ایتدیله. كرك منفرداً وكرك اسلاولرله متفقاً غریبه نهب و غارته شمیرساق همت و بونی بیزانس دولتنك مركزی اولان قسطنطنیه اوزرینه صولت ایده جك درجه ایصاله غیرت ایشلرایسهده اقطار شرقیه دن بونلرك ساكن اولدقلری محله كلان آبارلر طرفندن تحت تابعیته آلمشلردر .

(قوارت خان) نامنده کی رئیسلی آبارلرك زبقة تابعیتدن تخلیص کرییان (۶۳۰ م ۹ هـ) ایله وسیع وقوی برحکومت تشکیل ایلدی . لکن تفرقه و نفاقك متیح اضمحلال اوله جنی حقنده حین احتضارنده اجرا ایتدیکی نصایحی بش نفر اوغلی اصفا ائمهرك تبعه وزیر دستانی آردلرنده تقسیم ایله طاغدیله . بونلردن ایکسی پك اوزاقلره یعنی ایتالیایه و پانونیایه کیتدیله ایهده اوراده ایتالیانلر و آبارلر آراسنده ادامه موجودیت ایدهمدیلر . اوچنجیلری اولوب پدینسك وفاتنده حصه سنه دوشن تبعه ایله اولادنیه ستروطونه نهرلری آرسنده تمکن ایدن (اسپاروخ) صوكره میساده تمکن اسلاولری تحت تابعیته ادخال واوراده بردولت تشکیل ایتدی (۶۷۹ م ۶۰ هـ) .

بو حکومت برخیلی مدت دوام ایتش ، هر نه قدر هیئتك امور اداره سی بلغارلر ائده بولنش ایهده مملکتده عنصر غالب اسلاولر اولدیغدن بونلر بلغارلری آرزمانده مص ایتدی ، طقوزنجی عصر میلادی ایتداسنده بلغارلر کاملاً اسلاولشمشلر ایدی . اوزمانه قدر حکمدارلری خان عنواتی آلدقلری حالده آندن صوكره چار لقبه تبدل ایلدی . بونلردن بیزانس قسمنده بحث ایدیله جکدر .

قوارتک اوغلارندن بیوکی اولان (وات بای) دون نهری قیربندده قاش، ایکنجیسی (قتراق) نهر مذکورک قارشویقه سنه مرو را یمش ایدی . ایشته بونلرک اداره سنده اولان بلغارلر بعد بعد خزرلرک اکتساب قوت و قدرتندن طولانی دها شرق شمانه چکله که مجبور اولوب اورایه منتشر اولان اوغلرلر آراسنه کیره رک بر ملت وجوده کتیر مشلردر . تواریخ اسلامیه ده (بلاد البغار) و (حکومت بلغاریه) دیه یاد اولنان بونلردر . بلغارلر تورکلرک سیاسیات عمومیه سنده مدخلدار دکلر ایسه ده تورکلردن ایلك اول هیئت مجموعه لیه قبول اسلام ایلرندن طولانی شهرتشاردرلر . حکومتلری موغوللرک اورالری استیلا سنه تدر دوام ایش و روسلرله پک چوق محارباتده بولمشدر .

خزرلر — خزرلر یونان قدیم تاریخلرندده (آغاتیرس) نامیه مذکوردر . تورکلرک انساب قدیمه سنده (آغاچری) نامیه معروفدر . بحر خزر و قره دکز آراسنده و شمدیکی حاجی طرخان صحرا لرندده ساکن ایدیلر . بونلر میلادک اوچنجی عصرندن بری آیریجه بر هیئت حالنده کوریلور . هونلرک ربه اطا عتته داخل ، آندن سوکره آبارلره کرداننده انقیاد اولمشلرایدی . آبارلرک جهت غربیه یه تقدمندن سوکره بونلر دخی یاواش یاواش قره دکزک سمت شمالیسنه ایلر اولمشلر و پک قدیمدن بری موجود اولان حکومتلری اکتساب فر واجلال ایش ایدی . بو صورتله شمدیکی روسیه نك قسم جنوبیسی تماماً ایدى غالبیتلرینه انتقال ایتدی . شوکت و سلطوتلری از دیاد بولدی .

خزرلر دائماً روملره موافق و عجملره مخالف ایدیلر . روملره معاونت ایدرلر و بو صورتله فرسک یزانس دولتی اوزرینه وقوعبولان تغلباتنه مانع اولورلر و حدود ممالک رومک محافظه سی خصوصده خدمتلری کوریلور ایدی .

ایران دولتی خزرلرک بلاد فرسده دائماً اجراسیله مشغول اولدقنری غارات و تعرضاتک منعی ایچون آذر بایجان و قافقاس بلادندن لارنده بولنان محللره و بالخاصه (اردبیل) قرینه قلاح مینه انشا ایتشلردی . لکن بوصورتله تعرضات واقعه بی منع ایده مدکلرندن نوشروان عادل باب الابواده کی سد مشهوری انشایه مجبور اولدی . بونلرک اهل اسلام ایله وقوعبولان محاربات مدیده سی و نتیجه حاللری فصل ثالثده کشیده سلک سطور قلمشدر .

اوچنجی فصل

قرون وسطاده توركلر

ظهور اسلام . غربی تورک خاقانلغناک انقراضی ، غرب توركلری آره سنده فترت ، توركلش لر . — غرب توركلری ایله مسلمین آراسنده محاربات ، عربلرک ماوراء النهری استیلاسی ، قارلقلر ، آل سامانک ماوراء النهرده حکومتی ، غرب توركلری آراسنده اسلامیتک دخول و انتشاری . — خزرلر ایله مسلمین آراسنده محاربات ، خزرلرک انقراضی ، بیچنک لر . اوزلر یاخود قیچاقلر . — شرق توركلری : اویغورلر . کیه-کیا-سولر ، ایلک خانلر . شاتو توركلری ، خطالر : قره خطالر ، نیوچه لر . — ممالک اسلامیه ده توركلر : بغدادده امیرالامرائر ، طولون لر ، اخشیدلر ، غزنویلر . — سلجوقیلر : اوائل احوال و تأسیس حکومت ، انقساسی ، ایران ، خراسان و عراق عجم . کرمان ، روم ، حلب و شام . دانشمندلر ، اخلاط شاهلری ، آرتقلر . آتابکلر ، خوارزمشاهلر . — موغوللر : توركلر النده اولان ممالکک بونلر طرفندن استیلاسی .

۱۴

مشرق بطحادن آفتاب اسلامک طلوعی آسیای غربیده انقلابات عظیمه سیاسییه مبدأ عد اولنه بیلیر . عصر هجرت نبویه ده آدریاتیق دکزینک شمالندن پچیلی کورفزینک شمالنه قدر بر خط چکلسه بوخطک یوقاروسنده تورک ملیتته منسوب ام و اقوامک منتشر و متفرق اولدینی و هیچ برنده قدرت و سیاست صاحبی بر حکومت بولمדיنی و اورویایه اک زیاده ایلروله مش اولان ابارلر سرسریاک ایچنده استیلاسی ممانت

وغارت بلاد ایله اوغراشدینی کورولور و شو حال ضعف و انحطاطلرند
 بیله ینه عصیت میلیه لری خلدار اولمدینی استنباط اولور .
 فیض اسلام قوم عربی تفرقه دردندن قورتارمش و سجاای مکنوزه
 فطریه سنه واسع بر ساحه تظاهر و جولان آچهرق یکی وتازه
 بر ملت وجوده کتیرمشدی . جزیره العربیه متصل و وهن پیری یه واصل
 اولان قیصره و اکسره دولتری ، کهنه روم و فرس جمعیتلری ، برانده
 سیف قاطع دیکر نده شرع بارع اولدینی حالده کنجلکک جون هوس و شطارتیه
 جسم دعوی حق و باطله عزم ایدن غزاة عربیه تحت پده قدر مقاومت
 ایدمدی . خصوصیه ایرانده دولت ساسانیه (قادیسه) هزیمتدن سوکره
 (۶۳۵ م ۱۴ هـ) مدائن تختگاهنی غائب ایمی و جلولا محاربه سنده
 (۶۳۷ م ۱۶ هـ) هزیمت سابقه سنی تلافی ایدمه مامسی اوزرینه یزدجرد ثالث
 ایالات شرقیه سنی بربر دولاشوب خراساندن و تورک چیتلرندن ترتیب ایله یکی
 بر قوه عظیمه ایله (نهاوند) قربنده سوک دفعه اوله رق بردها تجربه طالع
 قیام (م ۶۴۱ ۲۱ هـ) و آلام انهام بوکره دخی کندینی تلخکام ایتکله
 ناچار تورکله دخالت و استخلاص ماک موروثی ضمنده آنلرک بازوی
 همته مراجعت ایلدی .

یزدجردی تعقیبه امرادن (احنف بن قیس) مأمور اولمش ایدی .
 یزدجرد معقلرینک تقریبی اوزرینه دارالملک خراسان اولان (مرو
 شامغان) ده طوره میهرق (مروالروذ) ه چکادی و اولجه تورک خاقانه
 و صغدحا کمنه کوندردیکی استمداد نامه لرک نتیجه سنی بکله مکد وقت بوله میهرق
 ایزیری بر اقیان احنف بن قیس ایله (بلخ) جوارنده ایقاد ناره کارزاره مجبور
 اولدی و ینه مغلوباً نهر جیحونی مرور ایله ماوراءالنهره صاوشدی .
 احنف بن قیس اشبو غالبیتی و خراسانک امام فتوحنی حضرت عمره
 بیلدیردکه جیحونده توقف ایدیلهرک قارشو یقه یه کپلمامسی حقدنه
 مقام خلافتدن امر آلدی .

بوصورتله ایران تماميله استیلا ایدلمش وادولت ساسانیه به نهایت ویرلمش اولمغله اسلامک جند مظفری تورک چیتلرینه طیامش ایدی، آرتق عرب و تورک پهلوانلری مصارعیه طوتوشه جق ایدی . جزیره العربک صیجاق چوللرندن براییکی آیلق مسافه اوزاقلاشدقندن صکره دخی عرب عسکری خراسانک قوملق صحرالرینه قاووشمش ایدی . مشابته ارضیه باصره سنی جیاد صافناتک باده ده کی کبی عکس سهیلی سامعه سنی ، استقبالك پارلاقنی مخیله سنی اوخشایور ووظیفه مأمور بهایی حقیله ایضا ایتدیکنه اضمئان قلبی کسب قوت ایلور ایدی . تاریخک کنديسندن انتظار ایلدیکی خدمات جلیله مدینه نی کویا حس ایلش ایدی .

سوق قدرله یکدیگرینه ملاقی اولان و جیحون بوینده قارشوقارشویه طوران اواییکی بهادرملتک مصادمه سی دهشت انکیز اوله جق ایدی، واقعا ده اویله اولدی . لکن نتیجه اعتباریله اولاعرب یندیکی تورک ملتنده شریعتی ماده و معنأ محافظه و اعلايه خدمت ایدیجی بر عنصر قوی بولمش ، ثانیاً تورک طوائفی عربلرله تماسدن صوکره راه هجرتی جنوبه ، عراق و فیراته طوغری تحویل و وولغا طریق قدیمی ترک ایتمشدر . بناء علیه اوتاریمخدن بدأ ایله تورک‌کار ممالک و سیاست اسلامیه ده بیوک ومهم موقع طوتمشدر .

۱۵

غربی تورک خاقانلغک انقراضی . — فاتحان عربک جیحونه مواصاتی اوآننده (طولوخان) نامنده بزات غربی تورک خاقانی ایدی . طولوخان یزد جردک استمدک نامه سی اوزرینه لشکرینی ترتیب وصغد و فیرغانه دن دخی برر مقدار عسکر جلب ایلوب یزد جرد ایله برابر جیحونی کچدی ، خراسانه کیردی ؛ بلخه قوندی . بلخ محافظلری مروالروژه رجعتله بو هجوم عظیمدن احنف بن قیس خیردار

ایلدکارندن سرعسکر مشار الیه اطرافده بوتنان سپاهی جمع ایله طولو خانک مقابله سنه چیقدی، آرده لرنده تجربه نوعندن بر اوفوق غوغا وقوع بولدی. لیکن طولو خان بر خصوصدن طولای تشام ایتمکه کیجه یاریسی ناکهان اردوسنی قالدیروب ماوراء النهره دوندی، ایشته عربلره تورکلرک ایلك ماجراسی بووقه در (۶۴۲ م ۲۲ هـ).

چینلیلرک دست تزویری غرب تورکلری آراسنده ایقاع فتنه وفساددن خالی دکل ایدی. اوصرده طولو خانک تبعه سندن اولان (نو-شه-پی) لری تشویق ایله ریسلرینک خانلغی اعلان ایتدیردی. طولو خان کر چه رقیبک دفع شورینه موفق اولدی ایسه ده مقامی پک امین عدا تیموب خراسان وطخارستان طرفلرنده اختیار اقامتی اولی کوردی (۶۴۴ م ۲۴ هـ). حالبوکه اول خلالده خراسان جولانکاه فتن اولمش ایدی. حضرت عمرک شهادتی اوطرفلرده شایع اولدقده خراسان اهالیسی اولاهل اسلام ایله عقد ایلدکلری عهدی بوزدرق محافظه قلاعه مأمور اولان عسا کر مسلمینی قونغمه وحقلرنده انواع معامله غدیره یه باشلادیلر. خراسانده باش کوسترن بواختلال اولاهل سبجستانه بعده کرمان وفارسه سرایت ایتدی.

حضرت عثمان ذی النورین طرفندن مأمور ایدیلان (عمیر بن عثمان) فرغانه یه قدر بر حرکت عسکریه اجرا (۶۴۹ م ۲۹ هـ) وخراسانده کی ارباب اختلالی تأدیبه افراط ایلدی ایسه ده فائده مترقبه حصول بوله مدی، اهالی محلیه نك غلیانی تسکین اولته مدی؛ عسا کر اسلامیه خراسانک بعض نقاط مهمه سنی الده طوتوغله اکتفایه مجبور قالدی.

بوئسانده تورک ترخانلرندن بری ایران شرقیده شمیدیکی افغانستانک خطه شمالیه سنی ضبط ایله اعلان استقلال ایلدی. تواریخ عربده (نیزک) اسمیه مقید اولان بوذات ایرانک ایالات شرقیه سنی وطخارستان وخراسانده خیمه نشین اولان تورک عشائرنی زیر اطاعتنه آلدی. اورالرده نه طولو خانک ونه ده اهل اسلامک حکومتی نافذ اوله مدی. حتی زردجرد ثالثک

قتلندن (٦٥١ م ٣١ هـ) طولاي نيزك ترخان مضموندر .
 خراسان شو حال تذبذبده ايكن مشهور (عبدالله بن عامر بن كريز) خراسانه
 كلدى . شاراليه حضرت عثمانك سود برادري وارباب كياستدن بردات
 ايدى . حكومت اسلاميه نك اوديارده وقع وحيثيت سابقه سنى اعاده ايلدى .
 احنف بن قيسك تعين ايلديكي جيحون حدودىنى طوتدى وامير قتيبه نك
 توركستانه مأموريتنه قدر حكومت اسلاميه نى تام بن ايده جك اسبابى استحضرار
 ايلدى .

توركستانه كلنجه طولوخان وقاتنه قدر (٦٥٣ م ٣٣ هـ) محافظه تاج
 وتخت داعيه سندن واز كچمامش ايسه ده وقاتندن صوكره چينيليرك اكدىكي
 تخم فساد شاخ وبرك صالحه رق اختلالات داخيه ايجنده غربى تورك خانقانى
 منقرض اولدى (٦٦٦ م ٤٦ هـ) . مدت دوامى سكسان بش سنه در .
 مركز خلافتده حضرت عثمانك شهادتى و حضرت علي نك فقه باغيه ايله اوغرا-
 شمسى ونوطهور اولان امويلره حكومت جديده لر ينك تاييدى ايجون برزمان
 صرفى لازم كاهم سى توركستانده تحدر ايدن اختلالاتدن اهل اسلامك استفاده
 ايدمامسنه باعث اولمشدر .

غرب توركلرى آرد سنده فترت . - غرب توركلرى اوتارنجده
 اوتوز قرق سنه فترت واغتشاشه دوشمشدر . بونلر آرد سنده برقوه
 مركزيه نك تاسس ايدم مامسى چينيليرك منافع پولىتيقه سنه موافق اولديغندن
 او ائناده رؤسادن خانلق دعواسيله اورتايه چيقانلرك هيچ برى ديكيش
 طوتديردم ماشدر . مع مافيه تورك طوائفى بوكشا كشلرد تحمل ايدرك عادت
 مألوفه سى وجهله ترك وطنه و هجرته قالىق شمامشدر . بك راحتسز اولانلرى
 خراسانه كچوب توطن ايتمكلا اكتفا ايتمشدر كه بونلرك (جغويه رآ) نامنده
 اولان حكمدارى طخارستانى كنديسنه اقامتكاه اتخا ايلديكى وبالاده

[١] توارىخ عربيه ده بوكله بعضاً بوسورتله بعضاده (جيويه) ديه يازمشدر ،
 بيرونى اوغوز توركلرى حكمدارلرينك لقبى جيويه اولديغنى بيان ايتمشدر .

مذکور نیزک ترخان بونک امراسندن بولندیغی و بو ائناده (قهستان)
دخی تورک مهاجرلریله اسکان و اشغال ایدلیکی تواریخ اسلامیه ده
مذکوردر .

دیگر طرفدن خراسان اهالیسی قلابآفانخان مسلمینه یناشمه مش ایدی .
دائم اصغوق طوروروی استتقال اظهار ایلر ایدی . بوندن ناشی خلافت اسلامیه
خراسانده کلیتی عسکر طومغه ، ایکی ده برده محاربه لر ایتکه مجبور اولیور
ایدی . بویله کلفتلردن قورتلوق ایچون خراسان اهالیسنگ ایرانلیک حس
ملیسی قیرمق و آردسنه تخم مودت صاحبق لازم ایدی . (حضرت معاویه)
دقیقه شناس و تدبیر مالکده ماهر بر سیاست ور اولمغله خراسانه امیر نصب
ایتدیکی (ربیع بن زیاد الحارثی) یه بصره و کوفه اهالیسندن مع عابله اللی
بیگ کشی ترفیق و آنلری خراسانده اسکان و توطین ایتکی امر ایلدی .
اللی بیگ کشیلک بر عنصرک قری و قضبانه یاییلمسی مدت قلیله ظرفده
اضعف مضاعف اوله رق تزاید نفوسی موجب و جلب قلوبی متبح اولدی .
ربیع بن زیاد طخارستانی صاحباً و قهستانی عنوة تسخیر ایتدی ، بولدیغی
تورک لری قلیچدن کچیردی . ایام اخیرده شمالدن بو طرفه هجرت آلیشمش
اولان تورک مهاجرتنه سد سدید چکدی . جغویه یه طخارستانک یوقاری
طرفلرنده و نیزک ترخانه دخی بولندیغی یرده طوقونلیوب علی حاله
قالدیلر (۶۷۱ م ۵۱ ه) .

فاتحان عرب بر خیلی اوغراشدقلری حالده امیر قتیبه نک ورودینه
قدر جیحونک شمالنده هیچ بر موقیته نائل اوله مامشلر ایدی . شامده
(ولید) اولک سریرامارته جلوسنه قدر دولت امویه نک کچیردیکی غوائل
معلومه بونک باشلوجه سببی ایسه ده بر ایکنجی سببی دخی عرب اردوسنده
یمانیه و قیسیه نامنده ایکی مخالف فرقه نک ابراز ایلدیکی آثار رقابت
ایدی . بو فرقه رقابتدن و حکومت امویه نک یکرمی سنه قدر اوزاقلره
عطف نظر ایده میشندن بالاستفاده تورک قبائلی خراسان ممالک اسلامیه سنه

وقتی وقتسز آقین ایتمکده و ماراء النهره چکلدکری زمان تعقیب اولنه مامقده و حدلری بیلدیر یله مه مکده ایدی .

حتی (قارلق) لر و عربلرک (تفرغز) اطلاق ایتدکری (اویغور) لر و بعضاً تبیلیر شرقدن و شمالدن و جنوبدن بو آقینلره اشتراک ایلدور لر ایدی . (رتیل) لقبی حائز اولوب (زابلستان) ده حکمران و تورک جنسینه منسوبیتی مروی بولنان حکمدار بیه بالدفعات سجستانه قدر ایصال سمند غارت ایتمش ایدی . دور مذکورده بی امیه و الیلردن (عبیدالله بن زیاد) (عبدالله بن حازم) (امیه بن عبدالله) کبی شجعان ابراز همت و جلادتدن کیر و طور ماملردر .

تورکش لر -- غرب تورکری طوائفک الکبیوکی اولان تورکش لرک ریئسی اولان (او - چه - له) غربی تورک خاقانلغک انقراضدن سوکره کی دور فترتده حکمران اولان خانلردن (هو - سه - لو) نک اعظم امراسندن ایدی . بوکسه حلمی و سائر اخلاق حسنه سی ایله عامه نک حرمت و محبتی جلب ایتمش اولدیغندن هو - سه - لونک معاملات ظالمانه و غدارانه سندن دلکیر بولنان غرب تورکری یاواش یاواش بونک زیر اداره و حمایته اجتماع و دخالت ، بو صورتله یدی صو طرفلرنده تأسیس حکومت ایلشدر (۶۹۹م - ۸۰م) . آندن سوکره توسیع ممالکه قیام و چینلیلرک غرب تورکری امورینه مداخله سنک منعه اقدام ایتمش و بو خصوصلرده موفق اوله رق غربی تورک خاقانلغی زیر اداره سنده اولان محملرک جمله سنه ماک اولمشدر . حتی چیحون نهرینه قدر ماوراء النهردخی جمله ممالکندن معدود و اوراده کی یرلی حکومتلر اوزرنده صاحب نفوذ ایدی .

غرب تورکری ایله مسلمین آراسنده محاربات - بو اثناده

مشهور (حجاج بن یوسف) عراق والیسی نصب ایدلمش و دولت امویہ نیک بتون ایالات شرقیہ سی آنک حوزہ اداره سنہ وضع و ادخال اولنمش ایدی. ماوراء النہر و تورکستان فتوحنہ کر میت و یرمک چین یوللرینی منافع مسلمینہ کشار ایتک مشار الیہک نجبہ آمالی اولمغله مظهر اعتمادی اولان سر آمدان مجاہدیندن (قتیبہ بن مسلم الباہلی) یی خراسان عاملی نصب ایدی (۷۰۵ م ۵۸۶) .

قتیبہ شجاعت و بسالتی کیاست و سیاستنہ غالب اولان بہادراندن اولوب معاملات ملکیہ و تدابیر سیاسیہ دہ و ہلہ اعمال خدعہ دہ حجاجک تعلیمات و ارشاداتنہ بالدفعات احتیاج کو سترمش و حتی مکرراً توخیاتنہ بیلہ اوغرامش ایسہ دہ میدان حربہ دہ فتور ندر بیلمز بر قہرمان ایدی. تفاق داخلیریلہ برابر یازیم عصردن برو عربلرہ قارشو مدافعہ تملکت و محارسہ ملیت ایلہ اوغراشان تورکلر ایچون قتیبہ نیک مرود و رودندن صکرہ بو اوغراشدن نتایج حسنہ استحصالی کسب عسرت ایتمشیدی. مع مافیہ حالا مجد و امید وار ایدیلر .

قتیبہ ابتدا طخارستان امورینی یولنہ قزیدی. خراسان دہ تشوش و اغتشاشی رفع و ازالہ ایلدی؛ بعدہ امرغزایہ تشمیرساق ہمت ایتدی. فتحہ موفقیتاتی (بیکند) کتسخیریدر. بیکند، بخارا خطہ سنک چیچونہ اک قریب بر موتسندہ کائن، ثروت و یسار و ممانت حصاریلہ معروف، ماوراء النہرک مرا کر معمورسندن بر بلدہ رعنا ایدی. اہالیسی چین تجارتندن مبالغ و فیزہ قزانہ رق اعماراتہ صرف ایدہ کلدیکندن بیکندک شہرت عمارتی اقطار بعیدہ یہ قدر شایع ایدی. و تئاکہ قتیبہ چیچوندن مرور ایلہ بو «مدینہ التجار» اوزرینہ یورومک باشلادی، اطراف و اکنافدن وبالخاصہ صغد و بخارادن برچوق تورک بلوکلری بیکندک امدادینہ شتابان اولدی. مقصد عزیمت لری بروقتن برو کندولرینی بیزار و پریشان ایدن جنوب فاتح لرینی بونقطہ دن مغلوباً کیر و چو یرمک و آنلرہ چیچون خطنی قیامق ایدی. بیکند محاصرہ سی

شديد و مديد اولمشدر. قتيبه بر کره قلعه يي اله اکچير درك متعاقباً يته قاپدير مش
و دفته ثابته ده ضبط ايله كاملا تالان و تخريب ايتدرمشدر (۷۰۶ م ۵۸۸).
بوشهر دن آلان غنائم بتون خراسان قطعه سنك فتحنده دسترس اولناندن
فضله اولديني نكاشته صحائف توارينخدر.

بو وقعه اوزرينه عربلرک ماوراء جيحونه آقينلرينك آردى آردى
کسليميوب برو طرف دن دخي اهلئ اصليه تورکارک انضمام معاوتيله وطنلريني
قاريش قاريش مدافه يه اقدام ايشلدر. لکن زبون و ناتوان قالان بو
مملکت رؤسا و حکامی برر برر قتيبه دخالته باشلا مشلدر. کرک قتيبه
کرک برادری عبدالرحمن استعمال جبر و قهری اعتياد ايله رک بعدالمظفريه
دخي مغلوبله و اسيرلره بي رحمانه معامله ايلدکلرندن و حسيات مليه يي
اوخشامغه يناشمدقارندن جلب قلوب اولنه ميور و فتوحات عرب بوقطعه ده
کوجلکله توسع ايلدور ایدی. مثلاً معيتنده صادقانه و جانسپارانه خدمت
ايدن تورک امراسندن نيزک بيله خراسان عاملنك شدت قهرانه سندن
توخش ايدوب بالاخره عصيان ايتمش و طوتلقدده باشنی قتيبه کندی
تليجيله کسمشدر. صغد حکمداری (طرخون) اولجه خراجه ربط
اولتمش و ادای تکاليفده برکونه تراخيسي کورلماش ايکن لايقيه مظهر حايه
اوله ميه رق ياسندن اتجار ايتمش و خلئ (غورک) ايله عقد اولنان معااهده يه
مرکز حکومت اولان (سمرقند) ده کی معااهده موجود اموال و اصنامک
يد اسلاميانه تسليمی شرطی دخي درج ايديله رک يرليلرک کوزی اوکنده
اصنام ياقيلمش وسيم وزرلری آلمشدر.

بو معااهده يه داخل اولديني حالده قتيبه سمرقندی غورکک الندن
آلمش و برادری عبداللهی اورايه عامل نصب ايتمش و آکا ويرديکی
تعالياتده محبوسيلرک شهره دخولی علی الاطلاق ممنوع اولوب ضروری
برایش ايچون کیره چکلرک، و يره جک چامورک النده قورويه جني مدت
ظرفنده ايشلريني بيترملری امر ايديش ایدی. بومدی کچيرنلر، سلاح

طاشیانلر ، شهرده کیجه قالانلر جزای اعدام ایله تهدید اولنیور ایدی . اسلامیانه اگ زیاده مقاومت ایدن بخارا حکومتک غاصبی (وردان خدات [۱]) اولدی و برحیات اولدقجه قتیبهیه ظفر ویرمدی . فقط وفاتندن سوکرده بخارا سهولتله فتح اولندی (۷۰۸ م ۹۰ هـ) و اراضی و اماکنک نصفی اهل اسلامه تملیک قلنه رق حاکم جدیدایله برابر اهلایدن برقسمی اسلامه کلدی .

ماوراءالنهرده کی ملوک و رؤسا اوزرنده حق حاکمیتی اولان تورکلرک ضایعات ملکیه سی یوماً فیوماً آرتیور ایدی . (خوارزم) ، (فرغانه) ، خطه لری و حتی (کاشغر) قطعه سی دخی پامال تجاوز اسلامیان ایدی . قتیبه یی علی الدوام تشجیع و تنویر و حرکات عسکریه سنه عراقدن نظارت ایدن حجاج بن یوسفک وفاتی (۷۱۳ م ۹۵ هـ) کندینی برعاقل ناصحن محروم ایده رک افراطه اولان تمایلی طولایسیله و خلیفه نوجاه سلیمان بن عبدالملکک اغماض قدر ناشناسانه سی و ناسک غلو و خروجی ایله ایرتسی سنه قتیبه خراسانده مقتولاً وفات ایتشد .

قتیبه بن مسلم تاریخده ماوراءالنهر فاتحی و تورکلرک خصم غالبی اولمغله مشهوردر . واقعا اون سنه امتداد ایدن مأموریتده بر آن حرب و وغادن فارغ اولمامش و لواء غالبیتی هر طرفده کزدیرمش ایسه ده بر فکر سیاسی تعقیب ایده مامسی و یندیکی ملتک مذهب و عادات و حسیات و عنعناتی درشت معامله لریله قیرمسی حکومت اسلامیه نک ماوراء جی چونده کاینی تأسسنه مانع اولمشدر . وقتی متعاقب جی چونک شمالنده کی ملوک و امرا استقلال قدیملرینی الده ایتمش و اگ زیاده انقیاد ایدن بخارا و صعد

[۱] ماوراءالنهر اهالی اصلیه سی لساننده حکمدار معناسنه اولان بوکله (خدایه) دیده مضبوطدر ، عرب تاریخلری وبالخاصه بیرونی فتوحات اسلامیه زماننده بخارا خطه سی حکمدارلرینک (بخار خدایه) دیه تلیق اواندیغی بیان ایدیورلر .

كشورلرنده اسكى حكمداران ساللاهسى عرب عامللريله حكومت محليه يه اشتراك ايلشدر .

او ائناده غرب توركلرينك خاقانى توركش لردن (صوقو) ايدى .
 حاكم عموميسى اولديغى ماوراءالنهر قتيبه نك تجاوزات مديده و تعرضات
 شديد سنده دوچار اولديغدن كندوسى چينه تمايل كوسترمكده مضطر
 اولمش ، ذاتاً غرب توركلرى خاقانلغى عربلر ك آقنلردن باشقه بين الروسا
 ظهور و تمادى ايدن نفاق و شقاق سنييله ده گرفتار ضعف و انحطاط بولنش
 ايدى . قتيبه نك قلى اوئنده صوقو خان دى مقتول اولدى . شوييله كه :
 حياتند برادرى (چه - نو) يى حكومته تشريكه وزير دستنده بولنان
 عشير و قبائلى آنكه مقاسمه يه مجبور قالمش ايدى . لكن چه - نو بوقدره
 راضى اولميه رق برادرى عليه شه شرق توركلرينى تحريك و خاقانلرى
 اولان (مه - چو) ايله عقد اتفاق ايلش اولديغدن مه - چو باله هجوم ابتدا
 صوقويى بند قيد اسار بعده برادرى چه - نو ايله برابر هرايكسنى قنطره
 سيفدن امرار ايلدى . بوضورتله (اوچه - له) خاندانى منقرض اولدى
 (۷۱۴ م ۹۶ هـ) .

صوقو خانك معيتى بكارلردن اولوب توركش لرك (چه - پى - شى)
 قبيله سى ريسى اولان (صو - لو) مقتول ايكي برادرك بقايى اتباع و اشياغى
 و اوتيه برى يه طاغيلان غرب توركلرينى طويلايه رق يكيدين برحكومت
 تاسيس ايله كندى خانلغى اعلان ايلدى (۷۱۵ م ۹۷ هـ) .

خاندانلرينك حكومتدن سقوطى اوزرينه بر طرفه چكييله رك ساكن
 اولان غرب توركلرى خاقانلرى ساللاهسى افرادندن ريسى دى صوقونك
 قتلنى متعاقب طاغيلان توركلردن برقسمنى جمع ايدرك خاقانلغى اعلان
 ايتدى . بوضورتله اوچه - له خاندانى نده اولان محللك شرق و منتهاي
 شمالي سى صو - لو ، متباقي سى بو خاقانك يد ضبط نده قالدى ، كه آنلر ده سيحونك

شمالده کی (شاش [۱])، فرغانه و بونک جنوبنده کی (ختل [۲]) قطعہ لری کبی ماوراءالنہرک ہنوز یدمسلمینہ کچیمان شرق طرف لری ایدی .

بالادہ بیان اولندی بی اوزرہ قتیبنک فتوحاتی شمالی جینخونده خیلیدن خیلی یہ یایلیمش ایسه ده اولجہ ایران ایچلرینہ قدر کیرن تورکار اورالردہ محافظہ موجودیت ایلدکاری کبی بونہرک غربنده و بحر خزرک شرقنده موانع طبیعیہ دن معری واسع کیددن تورکار کجا کان زمین ایرانہ دخول و جرجان خطہ سنہ نفوذ و حلول ایتمکده ایدلیر . جرجان صعب المرو و طاغلق برکشور اولوب سکنہ سی ایران عرقہ منسوب و بالجمہ اہالی جبل مثللو اغیارہ سرفرو ایتماکہ مألوف ایدی . اہل اسلامک بدایت مهاجمتندہ بونلر ناچار جزیریہ بی قبول ایتمش ایسه لردہ صوکرہ لری طغیان ایدرک الکالری جوارندن کچن خراسان یولنی کسدیلر و مسلمینی فارس و کرماندن طولاشان اوزون یوللری تعقیہ اجبار ایدلیر و بویہ قطع طریق ایده دہ تلمیہ رق خراسانک (قومس) و (نیشابور) شہرلرینہ اطالہ دست تمدی ایہ اطراف و انحاسنی تخریبہ و سکنہ سنی افسادہ بردوام اولیلر . قتیبہ جرجانیلری تأدیب ایچون برقاچ کرہ حجاج بن یوسفدن استیزان ایئش و مناعت موقعہ دن عدم موفقیت احتمالہ منبی موافقتی استحصال ایده مامش ایدی .

خلیفہ اموی (سلیمان بن عبدالملک) طرفندن خراسان عاملی نصب

[۱] شاش شرقندہ کی ایلاق [یایلاق] خطہ سی ایہ برابر ابکی اوچ کونلک عرضندہ اولتی اوزرہ سیحونک شمال ساحلی بونجہ تمتد بر قطعہ ایدی . بو اسم اورایہ ایرانیلر طرفندن ویریلان (چاچ) گلہ سنک معرییدر . بیرونی بو اسمک اصلی طاش اولدیغنی بیان ایدر . اہالیسی ماوراءالنہرک اہالی اصلہ سی ایہ ہم جنس ایدلیر . بورانک حکمدار لری لنبسک (تدن tou-tun) اولدیغنی عرب و چین وقایع نامہ لرنده بیان اولنیور .

[۲] ختل جیحونک شمالندہ بر قطعہ در . (خلان) دخی تسمیہ اولنور ایدی . اخیراً (کولاب) تسمیہ اولمشدر .

اولئان اشرف عربدن مشهور (يزيد بن مهلب بن ابى صفره) موالى و متطوعه دن ماعدا شام و عراق و خراسان اهل بسندن ترتيب ايلديكى يوز بيك كيشليك بر اوردو ايله بو امر عسیره مباشرت ايتدى و قهستانك مركزىنى محاصره ايتك صورتيله ايشه باشلادى . شجعان مسلميندن (محمد بن ابى سبره) نك وقعۀ مشهورۀ غضنفرانه سى بو محاصره ائناسنده دره، شويلاه كه : ابن ابى سبره بر تورك پهلوانى ايله مبارزه طوتشوب بر خيلى صاواشد قدن صوكره خصمنى قتل ايتمش ايدى . مقتولاك حين مبارزه ده باشنه اوردينى قيليج طولغا سنده ساپلانوب قالدىنى والتده كى سيفدن دهادشمنك قانى روان اولدينى حالده بتون اوردونك آلكيشلمرى ايجنده مظفرانه و مغرورانه بر روش ايله موقنه عودت ايلش ايدى . نهايت يزيد بن مهلب محاصره ي تشديد ايله قلعه ي صلحا تسلمه موفق بو و ظفر طولاييسيله جرجانك دخى اطاعتى كندوسنه ميسر اولدى . امير مشاراليهك غلباتى توركلرك ايران ايجنه دخوللرينه سد چكديكى كى اسكيدن بو قطعه يه داخل اولوب اوراده قالان توركلرك ده اسلامه يناشمه سنه سبب اولمشدر . (۷۱۶ م ۹۸ ه) .

خليفة اموى (يزيد بن عبدالمالك) ك عراق واليكنه تيين ايتديكى برادرى (مسلمه) خراسان عاملكنى دامادى (سعيد بن عبدالعزيز) ده اعطا ايتمش بو وكسه نك اداره امورده عدم مبالا قى خانانه صغد خطه سنك يد مسلميندن استردادى ايله آنلرك جيچونك جنوبنه طردى حقه نده كى منوى ضميرينك حصولى اميدنى القائلمشدر [۱] . بو فكرله سوق ايتديكى اوردو عربلره قارشى نقض عهد ايله رفع لو اى عصيان ايدن صغد دهقانلرينك [۲] التحاقيله كسب جسامت ايتمش فقط بو تشبشه

[۱] سعيد تزينه ده صوك درجه متايل بولنديغندن خراسان اهالي سى طرفندن

« خدينه » ديه تلتيب ايدلشدر . خدينه او قادي ديمك ايدى .

[۲] دهقان دهخان كلبۀ فارسه سنك معريدر . فتوحات اسلاميه اواننده

مقاومته تصادف ایلامش ایدی. بوار دو جیحونه قدر ایلر ولدکن صوکرده فرقه لره بالا تقسام ماوراء جیحونی نهب و غارت ایله اشتغال ایتمکده بردوام اولدیله .

سعید بوسیدن طولایی اهالی خراسانک تعریضات شدیدة لسانیه سنه دوچار اولدیغندن بالضروره حرکت مجبور اوله رق جیحونی مرو را بیدی. تورک فرقه لرندن بریمی سعیدی قارشولدیغی حالده مغلوباً رجعت مجبور اولدیغندن تورکلر دها کریلرده واسلام اوردوسنک تعقیب ایده چیکی طریقه تجمع واخذ موقع ایلدیلر. سعید، صغذک امیر المؤمنینک بوستانی اولدیغی بیانیله منزه منی تعقیبه مساعده ایتیموب ایلری طوغری یوریمکده ایکن تورکلر طرفندن دوچار هجوم اولدی، چونکه مترصد فرصت اولان تورکلر بغته مسلمین اوردوسنک پیشداری اوزرینه صولت ایله دوچار مغلوبیت و آنلری تعقیباً اوردویه تقرب ایلش ایلدیلر. اوردونک قسم کلیسی ایلریده بولنانلرک ابراز ایتدکاری سعی وغیرت سایه سنده تحشد ونظام حرب آلدی، وقوعبولان محاربه ده تورکلر رجعت مجبور اولدقلرندن تورکستانه چکلدیلهر وسعید دخی مروه عودت ایلدی .

آراسی چوق چمه دن تورکلر تکرار صغذلولرله اتفاق وحدودده کی اسلاملرک اکثریستی افنا واعدام ایله سمرقنده قدر ایلر ولدیلر، اوجوارده اخذ موقع ایله اطرافه تعرضاته ابتدار ایتدیله (۷۲۰ م ۱۰۲ هـ) . سعید خراسان اهالیسی آره سنده ضعف رأی وسوء سیرتی حقیقه حاصل اولوب کوندن کونه تشدد ایدن کفتکوی وتورکلرک تجاوزاتندن تحذرت ایلین هیجانی مسببی ظن ایتدیکی کسه نک تسمیمی صورتیه تسکین ایده مدیکندن سمرقنده کلهرک قلعه قپوسی اوکی قرارگاه اتخاذا ایتدی .

ماوراءالنهرده کی اهالی اصلیه نک زادگان صنفی دهقان تسمیه اولنور وبونلر بالطبع مملکتک رؤسا وامراسی بولنور ایدی. سامانیلر دخی، زمانلرنده کاشغر وسائر تورکستان شهرلرنده بولان حکمدارلری دهقان تسمیه ایدرله ایدی .

لکن تورکار اوردوسنی بالتضیق بلیات ومصائبه دوچار ایتدیلر .
 سعیدک خلفی (سعیدالحرشی) کیاست وحماستی ایله هشارالبان برذات
 اولدیغندن تعینی تورکاره بادی خوف واضطراب اولدی . سمرقنددن
 ماعدا محملری تماماً اللرینه کچن صغذخطه سی تخلیه ایتدیلر (۷۲۱م ۱۰۳هـ) .
 بوذات صغذلولری تأدیب و تربیه دن سوکره خاقان اوزرینه حرکت فکرنده
 اولدیغندن بو تأدیب خصوصی صورت مکمله ده ایفا ایتدی ایسه ده او ائشاده
 کوستردیکی شدت موجب عزلی اولدی (۷۲۴ م ۱۰۴ هـ) .

سلفنک خط حرکتی تعقیب و تطبیق فکرنده بولنان خلفی (مسلم بن
 سعیدالکلابی) آنک کبی صاحب لیاقت و اقتدار اولدیغندن ، بوجهت صغذ
 حقنده اولان نیتنک اجرایی ایچون خاقانک تکرار میدان آتلسنه سبب
 اولدی . خاقان ، تورکاره اجرای غزا ایچون ماوراءالنهر کچدیکی خالد بونک
 اجراسنده قرارسزلق کوستره رک اضاعه اوقات ونهایت خراسانه متوجهاً
 عودت ایدن مسلمک تعقیبنه بر اوردو اعزام ایتدی . بو اوردو مسلمین
 اوردوسنه جیحونی عبور ایدر ایکن یتیشوب شدتله تعرض ایلدی ایسه ده
 دمذارینک سعی وغیرتیه نائل موفقیت اوله مدی (۷۲۳ م ۱۰۵ هـ) .

خاقان ، تکرار اولکی فکرنک اجرایی مقصدیه مسلمک بخارایه
 کلدیکنی استخبار ایتدکده تورکار و فرغانه وشاش اها لیسندن مرکب
 برقوه عظیمه ایله بالذات حرکت ایتدی و ائشای راهده ، بو خبری آلهرق
 بخارادن چیقوب کندینک یولی اوزرنده بولنان (خجند) ه طوغری
 یوریمکده اولان مسلمه تصادف ایلدی . تورکار مسلمین اوردوسنه
 بالتعرض ایچریسنه قدر دخول ایتشلا ایسه ده نهایت غیرته کلان عسا کر
 اسلامیه طرفندن طرد اولدیلر . خاقان آندن سوکره خجندک قریبه
 قدر مسلمین اوردوسنی تعقیب ایتدی . خاقان اوچ مرحله ک مسافه نی
 برکونده قطع ایتک وهیچ استراحت ایلامک کبی سرعت حرکتی ، یاقیندن
 تعقیبه مأمور ایتدیکی مفرزه لرک متبادی تعرضاتی ؛ بوندن طولانی اکثریا

سل سيف مجبورتى ايله دوچار يتانى وقتور اولمش و نقصه استناددن پك اوزاق دوشمش اولان اسلام اوردوسنك خچندده دوچار اولديغى بلای قحط و غلادن طولاي كىدى كنديسنه اضمحلال تطعیسی ایچون تعرضه خامه چكدرک مقرینه [۱] عودت ایلدی . مسلمك یرینه تعیین اولنان (اسد بن عبدالله القسرى) نك مأمور ایتدیكى اصحاب لیاقت و کیاستدن (عبدالرحمن بن نعيم) اوردویي بلاحادته سمرقنده ایصال صورتیه بومهلکدن تخلص ایتدی . خاقانك متعاقباً سمرقند اوزینه سوق ایتدیكى فرقه دخى اورایه قدر ایلرولمش ایسهده کوردیكى مقاومت شدیدده سبيله عودته مجبور اولدی (۷۲۴ م ۱۰۶ هـ) .

خاقان ، اسدك ختل اهايسنى . دوچار مغلوبیت و بتون خطه يي نهب و غارت ایتدیكى استخبار ایتدکده امداده مسارعت ایلدی ، اوراده ظهور ایدن قحطدن طولاي اوردوسنك اعاشه سنده دوچار مشکلات اوله رق عودت ایتدکده اولان اسده تقرب ایتدی ؛ لیکن اسد مهادمه يه میدان ویرمامک ایچون خاقان اوکندن رجعتی فرار درجه سنه افراغ ايله خراسانه کیردرک تخلص کریبان ایلدی (۷۲۶ م ۱۰۸ هـ) .

خاقان ، خراسان عاملی (اشرس) ك غزنا نیئيله مرکزدن حرکت ایتدیكى حالده (آمل) ده اوچ آی بلا حرکت اقامتدن انتهاز فرصت و فرغانه اهايسنى قوه موجوده سنه الحاق ایدرک ماوراءالنهره کیردی ، حال عمیاندده بولنان صغدلولری و بخارالولری دخى معینه آلهرق جیحونه قدر اولان محال و بلدانی ضبط و استیلا ایتدی . ایرانك صوگ حکمداری یزدجردك

[۱] ابن مسكوبدهده اسمی و موقعی تعیین ایدیهرك يالکیز بر طاغ و یا بلا ديه تعريف اولنان بو مقری ابن الاثير (نواكث) ديه بیان ایدیور . ادریسی نواكث [نواكث] ك قارلق [الجزلیه] مملکتتسك حدودنده و آندن معدود اولدیغنی و (برساجان) ه اون مرحله بولندینى بیلدیریور . بیرونی برساجانی (برساجان) ديه ضبط و ایسی کول قرینده اولدیغنی بیان ایدیور . شمديكى (ختن) شهرینه دخى عربلر برساجان دیرلردی .

حفیدی و خسروک اوغلی کندیسیله برابر بولندیغندن آکا، اجدادینک
ملکی استرداد ایدیورمک دخی جمله تصور اتندن ایدی . بوخصوص
ایچون اشرسی ماوراءالنهر ایچریلرینه چکرک دوچار بیتابی وفتورایتمک
و مقتدر اولور ایسه محو ایتمک لازم ایدی .

خاقان ، اشرسک معیتده کی اوردودن بالا فرات قتیبه نك اوغلی (قطن)
قومانداسیله ایلرو کوندردیکی اون بیك کشیاك فرقه یی جیحونک براز
ایلریسنده ، اوزمان عادت اولدیغی اوزره ، اطرائی خندقله چورباش
اولان قرارگاهنده محاصره و سوق ایلدیکی برفرقله ده اجرای نهب و نارت
ایله آمل جوارینه قدر تقرب ایتدی . بعده اشرسک حرکتی استخبار
ایتدکه ، قطنک محاصره سنی برفرقله عظیمه تودیع و بونلره اشرسه
مقاومت و آنک ماوراءالنهرده اشغالی امر و تنبیه ایدرک کندیسی خراسانک
استیلاسی ایچون عزیت ایلدی .

بوفرقله مشغول اولدیغی محاصره یی اشرسک نهری مرورینی متعاقب
ترك ایله آتی قارشولدی ، بالمهاجمه قرارگاهنه قدر صوقلدی ؛ لکن صبر
وغیرتدن ماعدا کندیله نجه چاره نجات بولمیدیغی کورن مسلمینک ابراز
ایتدکلی مدافعه شدیددن طولایی رجعته مجبور اولدی . تورکلرک
بوفرقله سی ، بعده محاصره دن قورتیلان قطن فرقله سی ایله برلشهرک بیکند
شهرینه کان مسلمین اوردوسنی منبعده اخذ موضع ایتدکلی صویک
اوشهرده وجوارینه جریاتی کسه رک صوسزقله آز زمانده یدیوز نفرک
هلاکی صورتیه تعذیب ایلدی . تورکلر شدتله صولت ، مقاومت کوردکجه
رجعت صورتیه اجرا ایتدکلی تعرضات تمادیه و بو اثناده بالطبع
وقوعبولان مقاتله شدیدله ایله اسلام اوردوسنی بیتاب دوشوره رک ضایعات
کثیره ده دوچار ایتدیلر . نهایت عمر بیلدن برفرقله نك فدای نفس طریقیله
وقوعبولان مهاجمات شدیدلری اوزرینه طاغیلوب هر بریسی بر طرفه
کیتدی .

خاقان هر نه سبیه مبنی ایسه خراسانه عزیزمندن فراغت ایتمش وصغده کلوب اوزمان الك بیوک بلده لردن بری اولان (کمرجه) بی محاصره ایش ایدی . محصورین مکرراً وقوعبولان تسلیم تکلیفاتی رد ایتدیکندن هجوم جبری اجراسی ایچون تدارکاته شروع اولندی ایسه ده موانع طبیعی دن طولایی متمر اولدی : یدی کونده خندقه نقل ایدیلان یاش اودونلر ، محصورینک بالای سوردن اوزرینه آتدقلى قوری اودونلر ویردکلى آنشک اوئانده چیقان شدید بر روزکار ایله توسیع دائره سرایت ایتمندن طولایی بر ساعت ایچنده مبدل رماد اولدی . محاصرین طوپراق ایله مملو قویون پوستریله خندق املا ایتدکلى حالده اوئانده خارق العاده یاغان یاغورلرک حاصل ایتدیکی سیل ایله بونلر سوریلوب نهره کیتدی . محاصرینک صوک درجه شتله اجرا ایتدکلى مهاجمات دخی منتج موفقیت اوله مدی . نهایت ایکی طرف آراسنده اوزون اوزادی جریان ایدن مذاکره نتیجه سننده خاقانک عزیزمندن صوکره غر بلرک تخلیه موقع ایتمی تقرر ایتمکله خاقان مملکتنه عودت ایتدی . اللى سکیز کون سورن بو محاصره ائناسنده دودلرینه اوتوز بش کون صو ویره میان محصورین دخی اون بیگ تورک طرفندن حمایه ایدیلرک (دبوسیه) یه کیتدی . تورکلرک مهاجمه سنندن تخلیص کریبان ایدن اشرس دخی بخارایه کیدرک محاصره ایتدی ایسه ده اوده عدم موفقیتله خراسانه عودت ایلدی (۷۲۸ م ۱۱۰ هـ) .

اشرس ماوراءالنهره بلرور عصیانده بردوام اولان بخارالولر وصغدلولر ایله محاربه یه ابتدار ایتدی ، تمادی ایدن بو حرب ائناسنده بولندیغی موقع ایله جیحون آرسنی تورکلر طوتدی . اشرس ، یرینه عامللکه تعیین اولنوب معیتده کی قوه جزیه ایله جیحونی کچن واو حالده ایلری حرکتی داعی خطر بولنان (جنید بن عبدالرحمن المری) بی قارشوله مق اوزره بر فرقه کوندردی . بوفرقه ائسای راهده صغدلولرله تورکلردن مرکب بر قوت طرفندن او جوارده اطرافی دیوارله محاط بر موقع مستحکمه التجایه مجبور ایلدی ایسه ده

برقسنك اجرا ايتدكلرى خروج حرکتي اوزرينه محاصرین مغلوباً فرار ايتدی. تورکاردن دیگر برفرقه دخی بیکنده ایکی فرسخ مسافهده، اولکی تهلكی آتلاتان فرقه مسلمین ایله ملاق اولوب عسکرک قومانداسنی درعهده ایله ایلرولیان جنیدی قارشولدی، شدید صولتلی ایله آنلری محو ایتک درجه سنه کتیردی، لکن نهایت عربلرک معجزه نوعندن کوستردکلری غیرت تورکارک اورادهده منهزماً رجعتی موجب اولدی. خاقان بومتمادی مغلوبیتلرک اخذناری ایچون حرکت ایله جنیده سمرقند بلادندن (رزمان) ده ملاق اولدی. وقوعولان حربده مشاهیر شجعمان اسلامیه دن (واصل بن عمر) ک صفلری یاره رق خاقان اوزرینه یورومک صورتیه خارقه نوعندن کوستردیکی حماسه خاقانک میدان حربی ترک ایله فرارینی و یوز سکسان بیک کشیدن مرکب اولان تورک اوردوسنک انهمزانی موجب اولدی. بونک اوزرینه صغدلورک و بخارالورک عصیانی تسکین، بخارا و سمرقنده عامللر تعیین ایلدی (۷۲۹ م ۱۱۱ هـ).

خاقان بومغلوبیتک اخذناری ایچون عسکرینی جمع وفرغانه وشاش قوای جنودیه سنی دخی بوکا ضم ایدهرک بریبوک اوردوایله سمرقند اوزرینه یوریدی. اورانک اون بیک نفر ایله محافظه سنه مأمور اولان (سوره بن الحر التیمی) سورک عدم متانتدن طولانی خاقانه مقاومت ممکن اولمدینی بیانیله جنیددن استمداد ایتدی، اوده اطرافده طاغیق بولنان عسکرک تجمعی بکله میوب معیتده کی قوه جزئیه ایله نهری مرور و (کش) شهرینه نزول ایلدی. بونک اوزرینه خاقان مقرزله سوقیله شهر مذکوردن سمرقنده قدر سیر و حرکتیه ک زیاده مساعد اولان یول اوزرنده بولنان قویولری تخریب ایتدیردی. اسلام اردوسی « محترقه » دنیلن طریق طوته جق اولورسه اطرافنده کی آغاجلق و اوتلره آتش ویره رک و « عقبه » یولنی تعقیب ایدرسه سمرقنده دورت فرسخ مسافهده کی دربند ایچنده باصیره رق محو ایتک اوزره سمرقندک ایلریسنده اخذ موضع ایلدی. اسلام اردوسی دربند یولنی

طوتدی ، بورایه کیردکده خاقان بتون قوتیه ایلرولیه رک اطرافنی صارمغه باشلادی . بونک اوزرینه اسلاملر بالتوقف نظام حرب الديلرندن خاقانده عسکرینی تعیه ایتدی . تورکلر اسلام اوردوسی صول جناحنک بولدیغی موقعک طار وسواری حرکاتنه مساعد اولدیغی کوردکلرندن بتون قوتلریله صاغ جناحنک اطرافنی واردیلر . جنیدک صول قولدن کوندردیکی قوه امدادیه و مؤخرأ کندیسنک بالذات مرکزی براتهرق اورایه ورودی مؤقت بر فأندهنی منتج اولدی ایسه ده تورکلر متمادی وشدید صولتلیریله صاغ جناحی دوچار تزلزل ، بعده بتون اوردوی اسلامی تضییق ایله کرفتار فتور ایتدیلر .

بو ملحمة کبراده عساکر اسلامیه نك اللرنده کی قیلجلر کسمز اولدی ، اوردوده کی کوله لر صویالر تدارک ایدهرک عساکره ویریور ؛ اونلره حرب ایدیلور ایدی . بوصورتله ایکی طرف بررینه قاریشدی ، قوجاق قوجاغه کلندی . بر مدت کوکس کوکسه محاربه دن صوکره آیریلدیلر . لکن متعاقبأ جرب ینه تازهلندی ، طرفینی توزدن بر بلوط احاطه ایتدی . جنیدک امری اوزرینه فرق عسکریه رؤسası معیتلرنده کی عساکرک اطرافنی خندق ایله چویرتهرک کندیلرینی تورکلرک هجومه قارشی تأمین وبتون کیجه دخی چالیشه رق بونی مستحکم بر اوردوکاه حالنه افراغ ایتدیلر .

خاقان ، وقوعی جمعیه تصادف ایدن بو حربان ایرتسی کونی وقت ظهرده مستحکم اوردوکاهک مهاجمیه مساعد یکانه موقتعدن هجوم و مسلمینک کوستردیکی مقاومت شدیدله سببیه رجعت و تکریر مهاجمه ایله نأرة حرب اکتساب شدت ایتدی .

بوصرده سورده جنیدک وقوعبولان تهدید شدیددی اوزرینه اون ایکی بیك کشیلاک بر فرقه عسکریه ایله اوردوی اسلامه کلک اوزره سمرقددن حرکت ایلش ایدی . خاقان جنید ایله سورده آرسنده بونک

ایچون جریان ایدن محاربه مطلق اولنجہ خاصه بی تعطیل ایتدی وایکی قوت آراسنده قالماق و موقع مستحکمه اولان جنید اوردو- سندن زیاده قلیل الافراد و حرکت حالنده بولنان سوره ایله اوغراشمق اوزره کیجه لین موقعی ترک و علی الصباح موقع حربہ بر فرسخ مسافه به قدر یا قلاشان سوره به تقرب ایتدی . طرفین حربہ باشلاقلرنده تورکار نتیجه بی تعجیل ایچون عسا کر اسلامیہ اطرافنده کی اوتلره آتش ویردیلر . آنلرله او جوارده اولان صویک آراسنه حریقک حائل اولسندن متحصص صوفقدانه ، حریقک صیجاقلنی و موسمک شدت حرارتی دخی منضم اولمغله دوچار اضطراب اولان عسا کر اسلامیہ یانلرنده کی اموال و حیواناتی احراق و اتلاف و جمله سل سیف ایله صولت ایتدیلو . بونک اوزرینه رجعتہ مجبور اولان تورکار ، بو ائاده حاصل اولوب اطرافی رؤیته مانع اولان توزدن طولای آتش ایچنه کیرمشر و متعاقباً اسلاملر دخی اورایه دوشمشردر . سوره بو قاریشقلقده حیوانندن دوشه رک بل کیکی قیرلیدیغندن قلدانه میوب محترق اولدی . بو خصوص اسلاملرک انہزامنه سبب اولدی و کندیلرندن پک آز کمسه تخلیص کر بیان ایده بیلدی . خاقان متعاقباً ، سمرقنده کیتمک اوزره دربنددن چیقمش اولان جنیده تعرض ایتدی . مقاتله و محاربه ایدنلرک نائل حربت اوله جغنی مین جنیدک وقوع بولان تعهدی اوزرینه ، حیرت و تعجی موجب اوله جق درجده کمال صلابت و صبر و ثبات ایله حربہ ابتدار ایدن اسلام اوردوسنده کی کوله لرله مسلمینک توحید حرکتی ؛ تورکارک رجعتی موجب اولدی . بونک اوزرینه خاقان او جوارده اخذ موضع ایدهرک خلیفه دن کله جک امداده انتظاراً سمرقنده اقامت ایدن جنیدی دورت آی قدر ترصد ایتدکن صوکره بخاریه کیدوب محاصره ایتدی . لکن جنیدک سمرقندی ترک ایله بخارا امدادینه شتاب ایتدیکنی خبر آلدقده محاصره بی فک و (طواوئیس) ده برفرقه ترک ایله اسلام اوردوسنه اولا (کرمینہ) ده کی

مستحکم اردوگاهده، ثانیاً انشای سیر وحرکتندہ تعرض ایلدی . صوڪ تعرضی بر حرب هائله منقلب اوله جق درجهده کسب شدت ایتدیکی ائناده ایلمری کلنلردن بریسنک قتلی تورکلرک تشأمنی موجب اولدی . بونک اوزرینه خاقان مسلمین اردوسنک تعقیبنی ترک و طواوایسدهکی فرقهی جلب ایدهرک بر سنه دن زیاده مدتدنبرو اداره واجرا ایلدیکی بو حربی تعطیل ایله مملکتته عودت ایتدی (۷۳۰ م ۱۱۲ هـ — ۷۳۱ م ۱۱۳ هـ) . بووقعه دن صوکره عربلر خراسانده خروج ایدن (حرث بن شریح) ک کمال شدتاه علوریز اشتعال اولان عصیانای ایله آلتی سنه قدر مشغول اولدقلرندن تورکلرله آرالرنده بر حادثه ظهور ایتدی .

خاقان بو عصیانک اندفاعنی متعاقب، خراسان والیسنی (اسد بن عبدالله القسری) نک اولاطخارستان قطعهنی، متعاقباً (جبویه) اراضیسنی پامال خیول ایله ختله دخول ایتدیکنی استخبار ایتدیکندن واورانک وکیل حکومتی کندیسندن استمداد ایلدیکندن جان حرکت ایتدی ورجعت ایدن اسده نهری مرور ایدرایکن یتشدی، آتی نهرك خراسان طرفده اطرافنی خندق ایله چویرتدیکی محله التجایه مجبور ایتدی . خاقان بو ائناده اله کچیریلان اسرادن اسدک ختلدن خروجندن اول اوردونک آغیرلغی ایله اسرا و اموالی (ابراهیم بن عاصم العقیلی) قومانداسندهکی فرقه عسکریهیه تودیعاً یوله چیقاردینی حالده کیروده قالدیغنی اوکرندیکندن بونی اله کچیرمک اوزره اسلام اردوگاهی قربنده بولنان موقعنی کیجه لین ترک ایتدی . ابراهیمک اطرافنی خندق ایله محاط اولان قرارگاهی اوکنه علی الصباح واصل اولدی . بورا جبهه دن وقوع بولان مهاجمه متبج موفقیت اوله مددی ، فقط واسع بر چویرمه حرکتی اجراسیله آرقدن دخول اولته رق ایچریده موجود قوه عسکریه دن عجملر تماماً و عربلر قسماً قطره سیفدن امر ایدیلوب آغیرلق و سائر اله ایدلدی . خاقانک مطلوبی حاصل اولدیغندن رجعتته ابتدار ایلدی ؛ معیتک رأی خلافی اوله رق خاقانک اوزرینه حرکت

ومیدان حربه وصولنده ینه آنلرک فکراینه مخالفه مصادمه دن بجانب اوزره بولنان اسدک اوکندن حین مرورنده الده ایتدیکی غنایمی تشمیر واوردوسنده بولنان عرب ملتجیلرینک بریسی واسطه سیلده آباء واجدادندن موروث اولان ماوراءالنهر وختلک الآن صاحبی بولندیغنی آکا اعلان واطظار ایتدیردی .

خاقان ، کندیسنه التجا ایدن حرثک اقناعی اوزرینه שתانک اواسطنده اقامت ایتدیکی طخارستان قطعه سندن خراسانه کچوب ، (جوزجان) جوارینی قرارگاه اتخاذا ایله عسکرینی مروه قدر اولان محللرک غارت وتالاننه سوق ایتدی .

اسدی بیک کشیلک بر فرقه ایله بلخدن عزیمت واثنای راهده اسیر ایتدیکی تورکلردن خاقانک آز عسکرله قالدیغنی آکایه رق تسریع حرکت ایلدی . خاقان دخی درت بیک نفره بالغ اولمان معیتی ایله اسدی قارشولمغه مجبور اولدی . صاع جناحک قوماندانی اولان حرث اسدک صوک جناحه هجوم ایله دوچار انهزام ایتدی ایسه ده آنک صاع جناحک مقابل هجومنه قارشوی مقاومت ایده مدی . بوخصوص و متعاقباً مسلمینک یتون قوتلریله اجرا ایتدکاری حمله شددیده تورکلرک برر برر اطرافه طاغیلمسی کبی شمدی یه قدر هیچ بر حریده کوسترمدکلری برحالی انتاج ایتدی .

خاقان معیتده قالان جزئی کسه لرله طاغ یولنی تعقیباً فرار وحرث دخی معیتی ایله آنی حمایه ایتمکده ایکن ، تعقیبنده بولنان امرای اسلامیه دن (عثمان بن عبده بن الشخیر) قومانده سنده کی مفرزه نك هجومیله تکرار دوچار انهزام اولدی . حرث ، فرار ایدر ایکن بطریقاهه دوشن خاقانی اسلاملرک عدم تشخیصدن بالاستفاده چیقاروب ساحل نجاهه ایصال ایتدی . خاقانک اولکی محاربه ده قورتاروب قاجیرمقدمه اولدینی اموال غنایم ، تورک جواریبسی ، رجال و نسوان اسرای عرب میدان حریده قالدی . اسدک

اعزام ایتدیکی سریلر مروالرود و محال ساثره نك نهب و غارتنه طاغیدیلان تورك فارسائی بالتعقیب محو و تباہ ایتدیلر . الحاصل خاقانك حرکتندہ معیتندہ بولنان الی بیك کشیلک اوردودن پک آز کسه تخلیس کریبان ایلدی .

خاقان بومهلکینی آتلا تدمده برمدت طخارستانده اقامت، بعده قرارگاهنه عزیمت ایلدی . اورایه وصولی متعاقب عربلرله حرب ایچون باشلادیغی تدارکاتی مدت قلیدهده آمام و سمرقند محاصره سنه عزیمتی تصمیم ایتدی . لیکن برکون بحث اوزرینه اوینادقلری شطرنجیدن طولایی آرالرندہ منازعه ظهور و بونک اوزرینه طریق عصیانہ سلوک ایدن امراسندن (کور سول) ک برکیجه قرارگاهنه اجرا ایتدیکی باحقینده مقتول اولدی . (۷۳۷ م ۱۱۹ هـ) .

خاقانک مقتولیتی، تبعه وزیر دستانی اولان تورکار آراسنده کی رابطه انتظامی خالدار ایتدی . لیکن چوق کچمه دن کور سول بربرلریله مجادله و یکدیگری نهب و نارت ایله مشغول بطون و عشایری زیر اداره و اطاعتندہ جمع و سیحونک شمالنده تأسیس قرارکده ایدرک خاقان عنوانی آلدی، آنی متعاقب دخی اوردوسیه ماوراءالنهره دخول و خاقان مقتولک اداره سنده اولان محاربه مستولی اولدی .

سول معیتندہ تورکار و حرثک اعوان و انصارندن مرکب اون بش بیك کشیلک بر اوردو ایله سیحون نهری ساحانه کلوب، قومانده سنده کی یکرمی بیك کشیلک بر اوردو ایله شاش خطه سنه غزا ایچون اورایه قدر ایلر و ماش اولان خراسان والیسی (نصر بن سیار) ک مرورینه مانع اولدی . سول نتیجه حاله انتظاراً قارشیسنده اخذ موقع ایدن نصر اردوسی علیهنده بالذات اجرا ایتدیکی برکشف اثناسنده عربلر طرفندن در دست ایلدی، خلاصی ایچون تکلیف ایتدیکی فدیة نجات نصر طرفندن قبول ایلدی . یتش ایکی حرب کورن و بالخاصه عربلرله وقوع بولان حر و بک

ک مہملرندہ بولنن ومقدار سننی تعین ایدہ میان بوزات اعدام اولنہرق
جسدی تورکارہ قارشى ساحل نہرہ اصدی .

تورکار بونک اوزرینہ فرغانہدہ اقامت ایدن صولک اوغلی (کورکور) ک
زردینہ اجتماع ایتدیلر . پدینک یرینہ کچن کورکور بر بیوک اوردہ ایہ
نصر اوزرینہ یوریدی ایسہدہ وقوعبولان حربہدہ مقتول اولدی .
یرینہ کچن برادری دخی آزمان صوکرہ نصر اندہ بو عاقبتہ اوغرادى .
بونک اوزرینہ تورکار دوچار تشات وپیشانی اولدیلر . بو وقعہ تورکارک
ماوراءالنہر ایچون عربلرلہ اوغراشمہلرینہ نہایت ویردی .

عربلرک ماوراءالنہری استیلاسی - تورکار و متفق اولان

حربت، شاش قطعہسنی محافظہ ایچون ضبط و تسخیرینہ یورویان نصری
قارشولدیلر ایسہدہ رجعتہ مجبور اولدیلرندن ؛ اورانک حکمداری ہدیہلر
ورہنلرلہ نصری استقبال وحرثک مرکز حکومتدن (فاراب) د اخراجی
ومملکتہ عربلر طرفدن عامل تعینی شرطی قبول ایتدی . فرغانہ
حکمداری دخی نصر ایہ برخیلی حرب وجدالدن صوکرہ صلحاً اسلاملرہ
تابع اولدی (۷۳۸ م ۱۲۱ ھ) .

غرب تورکارندن اولان بوخاغانلرک انقراضنی متعاقب شمالدہکی دخی
چین حاکمیتہ کردندادہ طاعت اولدی . غرب تورکارى ارہسندہکی
محلرہدہ آنلرک آرہسندہ بو حاکمیت تأسسنہ ک زیادہ ممانعت ایدن
(ص - لو) نک خانق (قوجو - خان) ک چینلر اندہ اسارتی اوزرینہ
تورکشلرہ تابع اولان قبیلہلر تماماً آنلرہ اظہار اطاعت ایتدی . لکن
چین امپراطوری بوخاغانی الغا ایتیموب سلالہدن دیگر برنی مقام
خاقانیہ کچیردی . اسلاملرک تفوق سیاسیسی قبول ایتک صورتیلہ آنلرہ
صلح اوزرہ بولنن ماوراءالنہردہکی حکومت دخی چین حمایتہ
دخالت ایلدیلر (۷۳۹ م ۱۲۲ ھ) .

نصر بوسیدن طولانی فرغانه خطه‌سی تکرار اوردیغی (۷۴۰م ۱۲۳هـ) کبی ، اسلاملرک کندیسنه راحت ویرمدکارندن بخله چین ایمرطورینه شکایت وعلیهلرینه استمداد ایدن شاش حکمداری دخی چین قوه امدادیه سنک انای راهده تورکارک هجومیله پریشان اولدیغنی کوردکده معاهده سابقه احکامنک اجراسنی تکرار عربلردن طلب ورجا ایتمکه مجبور اولدی (۷۴۲ م ۱۲۵ هـ) .

خراسانده کی قبائل عربیه آرسنده بولان رقابتدن طولانی وقت حدوت ایدن مجادله امویلرک اوان اخیرسنده تکرار ظهور ایدرک مدت مدیده کال شدتله علوریزاشتعال اولدیغندن نصر برغانه چیقارماق اوزره ماوراءالنهرده کی غزواتنه نهایت ویردی . بواختلالدن انتهاز فرصت ایله تقلاب دولت ایچون میدان آتیلان (ابومسلم) ایلك اول قطعه خراسانی ضبط و تسخیر و متعاقباً خلافت اسلامیه بی امویلردن عباسیلره نقل ایله تقریر ایتدکن صوکرده موجود حکومت مستقله نک تحت تابدیته ادخالی ویاخود ازاله استقلالی صورتیله ماوراءالنهرک تنظیم احواتنه منبدرت ایتدی . وقوع بولان تضییق اوزرینه ختل حکمداری چینه فرار ایتدیکندن مملکت ایادی اسلامه انتقال ایلدی .

فرغانه . اخشیدی [۱] شاش حکمداری ایله آراسنده ظهور ایدن منازعه اوزرینه چین ایمرطورندن استمداد ایلدی ، اوده لاجل الامداد بتون غرب طرفتی تیرده تمکده اولان جنرالی قومانداسیله یوزبیک کشیلک بر اوردو کوندردی ؛ بونلر برلشوب شاش حکمدارینی مرکز حکومتنده محاصره ایتدیلر . حکمدارک ایمرطورده عرض اطاعت صورتیله استیمان ایدرک

[۱] مورخین عربیه فرغانه خطه‌سی حکمدارلرینک اخشیدیه تلیف اولدیغنی بیان ایشلردر . تورکارک وقوعاننده بولردن بالنا سبه مذکور اولانلرک اسملرینه تورکارده مستعمل بر رتبه یه مخصوص اولان (ترخان) لقبنک علاوه اولندی کورلیبور .

تسليم اولمى اوزرينه كنديسى و معيتى چينليلىر طرفدن دوچار تعرض و تجاوز اولدى ايسه ده مركز حكومتى نهب و غارت ايدلى .

بووقعه ائناسنده فرار ايدن شاش حكمدارينك اوغلى چينليلىره قارشى توركلرى تهيبج و ابومسلمدن استمداد ايتدى . توركلر تماماً سلاحه صارلديلىر ، ابومسلمده (زياد بن صالح) قومانداسنده برفرجه سوق ايتدى ؛ بونلر برالشوب (طران) نهري ساحلنده چينليلىره ملاقى اولديلىر . وقوعبولان حرب شديدده چينليلىرك نصفندن زيادهسى مقتول ، ربعندن فتنهسى اسيز اولوب بقيهسى چينه قدر فرار ايتدى . بووقعه اوزرينه چينليلىر (درت اوزدولوق) موقعنى ، غرب توركلرى اوزرندهكى حاكيتى غائب ايتديلىر (۷۵۰م ۱۳۳هـ).

نفوذخارجيدن آزادهقالان توركشلر غرب توركلرى اوزرنده قارلقلرك استيلاسنه قدر بر حال تشنتت و فترنده ادامه حاكيت ايد بيلديلىر . مع مافيه خانلىرى چين ايمپراطورلرينه ايلچيلر ارسالى ايله حكمدارلقلرينى تصديق ايتديرلردى .

(كش) خطهسى ، حكمدارى اعدام و برادرينى رينه اقعاد صورتيله عربلرك تصرفه انتقال ايتديكى كى ، تورك رؤساسى اسلاملك اوان انقلابنده سمرقندى اللرينه كچيرمش اولدقلىردن ابومسلم بالذات عزيمت ايله استرداد و صغدو بخارا عصاتى تأديب و اورالرك احوالى تنظيم ايلدى (۷۵۱م ۱۳۴هـ .

قارلقلر — عرب تاريخلرنده (خرلج) ، (خرلجيه) و چين تاريخلرنده (قولولو) ديه مذكور اولان قارلقلر تورك ناميله ظهور و تأسيس حكومت ايدن قومك منقسم اولديغى قيسلهلردن برى ايدى .

قارلقلر بر درجه يه قدر مستقل اولوب تورك خاقانلغنه و آنك انقسامنده حصه سنه دوشدكارى غربى تورك خاقانلغنه قوت وضعفنه كوره مطيع و مخالف ايديلر . قديمدن برى چينليلىره عقد ايتدكلرى رابطه و مناسباندن طولاي آنلر طرفندن بالدفعات مظهر اولدقلىرى امداد و معاونت سايه سنده

کرک غرب و کرک شرق خاقانقلری طرفدن وقوعبولان تضییقات و مهاجانه مقاومت ایتملر و مع مافیہ بو خصوصدن ناشی متعدد دفعه لر تبدیل وطن ایلملر د. شرق خاقانقلی محو و منقرض ایدن هیئت متفقہ دده دخی داخل بولمشلردی .

قارلق غرب تورک خاقانقلی سالانه سنه منسوب (آپوسه) نامنده کی رئیس اولجه متقی و صوکره اطاعت ایله تبعیته مجبور اولدیغی او یغورلره حس ایتدیرمکسزین بر طرفدن چین ایمپراطوریه منقطع اولان ود و مصافاتی تأسیس واحیا ایله ترصینه و دیگر جانبدن قوت و نفوذینی تزئید و تکثیره اهتمام ایله نهایت وسطی آسیا حاکمیتی ایچون آنلرله او یوشه میان بتیلر طرفته دوندی (۷۵۶م ۱۳۹۵). بو حالده او یغورلره قریب محله اقامتی متعذر اولدیغدن قارلقلری آلهرق غربی چونغار یایه و (تاربانانای) ه هجرت ایتدی، اورادن دخی قره و صاری طاقلری دیه ایکی قسمه منقسم و اختلالات داخله دن مضطرب اولان تورکش لراوزرینه یورویه رک تحت اطاعته ادخال و مملکتلرینی ضبط ایله حکومتلرینه نهایت ویردی؛ خاقان عنواتی آلهرق سیحونک شمالنده بر حکومت تأسیس ایلدی (۷۱۶م ۱۲۹۵).

بو حکومت او یغورلرک قدرت و قوتندن طولانی هیچ بروقت جانب شرقه تجاوزده جرات ایدمه ماش و بو خصوصدن طولانی چین ایله دخی قطع مناسبت ایتمشدر. بو حکومت اجرا ایتدکلی تضییقندن طولانی ماوراءالنهرده کی حکومت ایله اسلاملر آراسنده ظهور ایدن مزاعانه دائماً مسلمین علیهنده اولهرق مداخله ایدر و ماوراءالنهرده حکومته قارشلی خروج و اعلان عیان ایدن عربلره وقوعبولان استمدادلی اوزرینه امداد ایلر و اورایه طاغیلان تورکلر اوزرنده تأسیس حاکمیت ایچون هیچ بر فرصتی قوت ایتمز و بو صورتله او جهته توسیع نفوذ و ممالکله اقدام ایلر ایدی .

ماوراءالنهر شهر و بلدانه و بالخاصه بخارایه تجاوزات دائمه ده بولته رق

نهب و غارت ايتمكده اولان و نهايت سد چينك اوفاق قطمهده اورنكلرينك انشاسيه تجاوزلردن تحفظ ايديلان توركلر دخی بو حكومتك تابهيتمه بولنانلردن ایدی .

آل سامانك ماوراءالنهرده حكومتی - بوخاندانی ایران

وتورك مورخلرينك هر بری كندی جنسلرينه منسوب عد ایدیورلر ايسهده برنجيلرك روايتی پك زياده مشهوردر . اسمی سلاله يه علم اولان (سامان) ك اجدادی روايته نظراً قديمدن بری ابرنده بولندردقلری ماوراءالنهر حاكميتی زمان اسلاميته غائب ايتشلردی . پدريتك مجبور اولديني دوه جيلك كبي صنعت خسيه يي اينايه تنزل ايتمان بوكسه ترك وطنه توركستانه عزيمت ايتدی . اوراده وادی شقاوته سلوك صورتياه تجربه طالعه قيام ومعيتته التحاق ايدنلرله اکتساب ايتديكي قدرت وشوكتی (اشناس) نام شهرک تحت تصرفه ادخالی طريتيه استعمال وبو وجهه مسلك شقاوتی حاكميته تبديل ايلدی . اشناسی ترك اياه مروده اختيارا قامت ايدن سامانك اوغلی (اسد) خليفه عباسی (مأمون) طرفدن فوق العاده مظهر حرمت اولدی . خليفه بغداده عزيمتده خراسان واليسنه بالخاصه اسدك اوغلرينه توجه مناصب ايتسني امر وتنبیه ايلش اولغله اوده بونك درت اوغلی ماوراءالنهرده وهراته عاملكلره نصب ايتدی .

صاحب قوت و قدرت حكمداراننك و نامداران رؤسا وارباب شجاعتي كبي اصحاب نفوذينك بغداده جليله اعزاز و اکرام وتوظيفی ، عدم اطاعتده بولنانلرك دخی شدتله تأديب وانتشار اسلاميت ايجون خراسان واليلرينه اوامر شديده وعديده اعطاسی كبي مأمونك ماوراءالنهر حقنده اتخاذ ايتديكي اصول سياست آز وقت طرفنده ثمره بخش موفقيت اولدی . اوراده آسایش و حكومه قارشى اطاعت تقرر ودين اسلام صورت فوق العادهده انتشار ايتدی . بو خصوصات اولاد اسدك ماوراءالنهرده

اكتساب قوت و نفوذینه سبب اولدیغی کبی بونلرک عدالت فوق العاده سیله اوراسی اکتساب معموریت و تزئید نفوس ایدرک تورکاره قارشی نایت متین ورسین برحدود حالی آلدی .

آلسامان، (یعقوب الصفار) طرفدن خراسانده کی امارتلینه نهایت ویرلدیکی آنقدر (طاهریه) امراسنه تابع بولنوب آندن سوکره بونلردن سمرقندعاملی بولنان (نصر بن احمد بن اسد) خلیفه طرفدن ماوراءالنهر والیسی نصب ایلدی (۸۷۴ م ۲۶۱ هـ) .

نصرک خلیفی وبوسالاهدن برنجی حکمدار اولان (اسماعیل بن احمد) ک ایلك ایشی صفاریلرک خراسانی استیلاسی جهتیله نقطه استناددن محروم قالان حکومتی ، خانداننک ماوراءالنهرده تقررندن بری دایما وقوعبولمقده اولان تورکارک تجاوزاتنک منعی ایله تأیید ایتمک اولدی . عموجه سی (نوح بن اسد) دها اولجه سیحونک شمالنده اولان (اسمعیل) شهرینی بالتسخیر (۸۳۸ م ۲۲۴ هـ) تحکیم و ترصین ایتمش ، اهاالیسنی یالکنز محافظه سرحدایله مشغول اولمق اوزردیاجمله تکالیف امیریه دن معاف طوبوش ایسه ددمتج موقیت اولماش ایدی . اسماعیل دخی بو طریق تعقیب و سیحونک اوته سنده انه کچیردیکی نقاط مهمه نی تحکیم ایله حدودی محافظه ایچون برسلسله استحکامات وجوده کتیردی . لکن بودخی تورکارک تجاوزینه مانع اولدی ، بوتجاوزلرک اک مهمی اسماعیل و خلیفی (احمد) زماننده وقوعبولوب تورکار برنجیسنده اسماعیلک عساکری طرفدن دوچار مغلوبیت اولمش (۹۰۳ م ۲۹۱ هـ) ، ایکنجیسنده بتون ماوراءالنهر و خوارزمی نهب و غارت و اهاالیدن پک چوق اسیر اخذ ایله بلا مصادمه چکلمش لردر (۹۱۳ م ۳۰۱ هـ) .

غرب تورکارگی آراسنه اسلامیتک دخول و انتشاری —

شاش اهاالیسی اولجه یعنی مملکتلرینک ید مسلمینه انتقالی متعاقب اسلام

اولدقلری کبی اورالرده اسکیدن بری ساکن اولان تورکر آراسنده دخی قبول اسلامیت ایدنلر وار ایدی. آندن سوکره اسپجابه وحوالینک تورک اولان اهالیسی تماماً اسلام اوله رق همجنس لرینک تجاوازاننه قارشئ ممالک اسلامیه نك محافظه سنی درعهده ایتدیلر. شاش واسیجابه شمانده بولنان درت اوردولق جهتنه دخی دین اسلام دخول ایتمه باشلادی.

بوآننده قارقلر و اوغوزلردن و غرب تورکلری بقیه سندن پک چوق عشایر و قبائل یواش یواش شاش و قازاب آراسنده و تحکیم و ترصین ایدیلان سرحدک بری طرفده اولان اراضی به دخول و حلول ایتدیلر. اورانک واسع مرعالرنده چادرلریه طولاشمقده و حیوانات کثیره لرینی رعئ ایتمکه بولنان بوتورکر هر نه قدر ممالکتک حاکمی اولان سامانیلرک اطاعتنه داخل اولیورلر سه ده تجاواز و تعرض دخی اجرا ایتمورلر و آنلری بو خصوص ایله نمون ایدیورلر ایدی. نهایت ایکی یوز بیگ چادر خلقندن مرکب اولان بوتورکر تماماً دین اسلامی قبول ایتدیلر (۹۶۰ م ۵۳۶۶ هـ).

بو تورکرک اسلام اولملری سببیه سامانیلرک او جهتن اولان قورقولری زائل اولدی، بونلر ممالک سامانییه و قوعبوله جق تجاوزه سد و حائل اولدیلر. کاشغر جهتنده تشکل ایله اکتساب قوت و قدرت ایدن ایلک خانلرک بوتورکر آراسنده حاصل ایتدیکی نفوذ، سامانیلری استخلاف حقنده اولان فکرلرینک اجراسنی پک زیاده تسهیل ایتمشدر.

۱۷

خزرلر ایله مسلمین آراسنده محاربات — ایران دولتنک اندراسنی متعاقب غزاة اسلامیه قفقاس طاغلرینه دخی طیائمش ایدی. حضرت عمر بوجبال متسلطه ده و آسیادن اورویاه اولان مرور نقطه لرینک اک مساعدینک مدخلنده بولنان (در بند) شهرینی فتح ایدن اوردویه، جیحون نهری کنارینه واصل اولوبده ماوراءالنهره مرور ایچون استیدان ایدنلره ایتدیکی تنبیهات خلافده امر اعطا ایلدی، یعنی تورکرله مصادمه به میدان ویرمامک اوزره

بومروره مساعده ایتدیکی خالد خزر لرده تمرض و تجاوز ایچون دربنده کی غزاة اسلامیه ارس ل پیام ایتدی .

بونک اوزرینه مسلمین اوردوسی قافقاس جبالنی کچرک (بلنجر) د واصل اولدی و اوردو بوشهرده توقف ایدرک سوازی قسمی آندن ایکی یوز فرسخ دها یوقا ریده اولان (بیضا) موقمنه قدر ایلر ولدی و بعدده هیچ بر ضایعات ماده یه دوچار اولمه دن غنائم کثیره ایه عودت ایتدی (۶۴۲ م ۲۲ هـ) . نهایت خزر لر بوا یلک وقه دن بری تمادی ایدن تمرض لیه کندیلرینی بی حضور ایتمکده اولان مسلمین اوزرینه یورویه رک کمال پریشانی ایه رجعته مجبور ایلدیلر (۶۵۲ م ۳۲ هـ) .

حضرت عثمانک وقعۀ شهادتندن بری او جهتده دوام ایدن آسایش ایکنجی عصر هجرینک ایلک سنه لرنده عربلرک تجاوزی ایه خللدار اولدی . لکن خاقانک اوغلی قوماندانسنده اولان عظیم بر خزر اوردوسی متجاوزینی دوچار انہزام ایدرک (۷۲۲ م ۱۰۴ هـ) دربنددن عبور ایه قافقاسیه نك جنوبنه یایلدی . بو صورتله ایتداریدن محاربه سنه لرله توالی و تمادی ایتدی . بر طرف دیکرینک مملکتته دخول ایدوب ایچریلرینه قدر صوقیلیر و اموال کثیره اخذ و اسرای و فیرده استرقاق و تخریبات عظیمه اجرا ایلر . و صیقیشعدیرلرکده عودت ایدز و دوچار هجوم اولان مخاصم دخی مقابله عینی معامله بی ایقاع ایلر و بو ائساده آرا لرنده متعدد محاربات وقوعبوله رق بعضاً خزر لر و بعضاً مسلمین مظهر غالبیت اولور ایدی . بونلرک اک مهمی اردبیل حربی اولوب خزر لر تفلیس طریقیه مملکتلرینه داخل و بیضایی فتح ایه عودت ایدن مشهور (جراح بن عبدالله الحکمی) بی تعقیب ایه اردبیلده صیقشدیروب کندیسینی و معیتده کی اوردویی تماماً محو و استیصال ایتدیلر . خلیفه اموی (هشام بن عبدالملک) ک عساکر کثیره ایه اعزام ایتدیکی مشهور (سعید الخرشی) ، بو حربی متعاقب رهگذاره تصادف ایدن محال و موافقی نهب و غارت و تخریب

ایده ایده موصله قدر ایلرولیان خزرلری؛ اجرا ایتدیکی متادی تعرضات و مصادمات ایله ممالک اسلامییه تخیلیه وقافقاسک شاننه عودته مجبور ایلدی (۷۳۰ م ۱۱۲ هـ) .

بومحاربانتک ایتداسندن بری خزرلره قومانده ایتکده اولان خاقانک اوغلی مملکتک وسطنه قدر ایلرولیان خلیفه هشامک برادری (مسلمه) ایله طوئشدیغی حربده مقتول واردوسی مهزم اولمسیله خزرلر اخذانتقام ایچون تماماً اجتماع ایده رک اوزرینه یوریدیلر. مسلمه بونلره قارشى طوره میوب صعوبته کندیسنى دربنددن ایچری آتارق تمقییلرندن تحایص کریبان ایده بیلیدی (۸۳۱ م ۱۱۳ هـ) .

محاربانتک تمادیسندن بی حضور اولان خلیفه هشام یوز یکرمی بیك کشیک برقوه عظیمه ایله (مروان بن محمد بن مروان) ی بو جهته مأمور ایتدی . مروان ایلك اول قافقاسیه قطعه سننده کی اهالی بی تادیب واورالره یا ییلان خزرلری مملکتلرینه طرد وتبعید ایله خط رجعتی تأمین ایتدی ، آندن سوکره خزرلر اوزرینه حرکت ایلدی؛ اجرا ایتدیکی یوحرکاتک ایکنچیسنده مظهر نالییت تامه اوله رق خاقانی مرکز حکومتی ترک ایله فراره مجبور ایتدی . مسلمین ایله خزرلر آراسنده وقوعه اولان محاربانتک ایکنجی صفحه سی دخی بو صورتله نهایت بولدی (۷۳۷ م ۱۱۹ هـ) .

خایفه عباسی (منصور) زماننده خزرلرک ممالک اسلامییه تعرضلری تکرار ایتدار ایتدی. خزرلر برنجی دفعه دربنددن کچهرک اذربایجانده قدر اولان محالدرده پک واسع مقیاسده نهب وغارت و تخریبات اجرا ایتدیلر (۷۶۲ م ۱۴۵ هـ) . متعاقباً تکرار مهاجه ایددرک تقلیس شهرینی ضبط وتسخیر ایله اهالی اسلامییه نك بر قسمی قتل واعدام و دیگر قسمی طرد وتبعید ایتشلر و بو صورتله قافقاسیه نك غرب جهتلرینی استیلا ایشلردر (۷۶۴ م ۱۴۷ هـ) .

خلیفه (هارون الرشید) زماننده، وزیرى (فضل بن يحيى البرمكى) نك تزوج ايتديكى خزر خاقانك كريمةسى يولده فجأة وفات ايتمش (۷۹۸ م ۱۸۲ هـ) وبوصورت پدرينه قتل صورتيله اخبار ايدلمش اولديغندن اوده اخذنار ايجون حرکت ودر بند طريقيه ممالك اسلاميه د خول ايتدى . نهب و غارت و تخريبات اجرا ايدده موصله قدر ايلر اولدى . حين عودتنده كچديكى محاصر اهايلسندن يوز بيك كشيدين زياده اسير سوردى كوتوردى . خليفه نك سوق ايتديكى اوردو بلاد اسلاميه ده اولان متفرق خزر لرى اخراج ايلكندن ماعدا بر شيئه موفق اوله مدي (۷۹۹ م ۱۸۳ هـ) .

خلافى عباسيه ممالكنده حاصل اولان فترت و تشوش ائساننده مركزه اوزاق اولان قافقاسيه قطعه سنك شرفنده (شروان) و در بند امارتلى ظهور ايتدى . بونلر حكومتلرينك توسيع نفوذ و تحكيم موقعى ايجون اورالرده اسلاميتك تقرر و اتشازينه و بو وسيله ايله ده توسيع ممالكه دامن درميان غيرت اولدقلىندن حكومات محليه ايله آرائنده مزعه لر حدوث ايتدى . بو حكومتلر اوزرنده خزر لرك نفوذى جارى اولديغندن آنلرده بو نمازعه لر دن طولاي خاقانه مراجعت ايدرلر و خزر لرده آنلرى صيانة بو امارت لره تجاوز اتد بونلر ، فقط اكثرثيا عدم موفقيته دوچار اولورلر ايدى . حتى بر دفعه سنده بالذات خزر خاقانى در بندى تضيق ايله كچمك غيرتنده بولدى ايسه ده اميرينك بر آووج عسكرينه قارشى فنا حالده مغلوب اولدى (۹۰۰ م ۲۸۸ هـ) . لكن ديكر دفعه سنده خزر لر ذكر اولنان يرلى حكومتلر ك ايكيسى ايله متفقاً تجاوز ايدن در بند و شروان اميرلرينك عساكرينى تماماً مغلوب و پريشان و كنديلرينى اسارته القا ايتديلر (۹۰۹ م ۲۹۷ هـ) .

اسلاميت خزر لر آردسنه دخى دخول ايدوب يواش يواش توسع و انتشار ايتدى . نهايت بر صنف مخصوص تشكيل ايدن خزر مسلميني خاقانك سائر حكومات اسلاميه ايله وقوعه اولان منازعاتنه مداخله ايددرك و ذكر اولنان حكومتلر عليه نه حرکت ايدن و خاقان جانبدين مظهر مساعده

اولان روسلرله ده کندی باشلرینه حرب ایله رک مملکتده ذی قدرت بر عنصر اولدقلرینی ابراز ایتدیلهر . خزر لر ختم قویلهری اولان بجنسک لرک وقوعبولان تعرضلرینی اوغوزلرک امداد یله دفع ایتدیلهر . بعد بعد مملکتلرینی استیلا یه قیام ایدن بو اوغوزلری ده استمداد ایتدکلیری خوارزم اسلاملرینک معاوتیله مغلوب و پریشان ایتدیلهر (۹۶۵ م ۳۵۴ هـ) .

بو خصوص اسلامیتک مملکتده ده زیاده اکتساب قوت و قدرت ایتسنه سبب اولیورایدی . لکن خاقاندن اعتباراً بتون افرادینک بیزانسلیلردن اقتباس ایتدکلیری ذوق و سفاهته تمایل خزرلری دوچار ضعف ایلدی . او قه نهرینک شمالده اولوب خزرلر طرفدن کندی باشلرینه براقیلان اسلاملرک اوزرینه مستولی اولان واروغ پرنسلیری او طرفدن و اوغوزلر شرق جهتدن خزرلرله تجاوز ایتدیلهر؛ اللرنده اولان محال و بلدانی رفته رفته ضبط و تسخیر ایتدکلیردن خاقان نهایت یکانه مملکت اوله رق النده قالان قریم قطعسه نه چکلدی .

ضوک خزر خاقانی بیزانس ایمپراطورینک امید معاوتی ایله تئ سر ایتدی، لکن بونک طرفدن قریمه سوق اولتان بیزانس فرقه عسکریه سی روس اوردوسی ایله برلشوب خاقانی اسیر و حکومتنه نهایت ویردی (۱۰۱۹ م ۵۴۱۰) .

مملکتلرنده قالان خزرلر حکومتلرینی استخلاف ایدن قیجاقلرد اطاعت و آنلرله قاریشدیلهر . قافقاسیه یه یا میلانلرک بر خیلی مدت ادامه موجودیت ایتدکلیری وقوعات اسلامیه ده اسملرینک ذکر یله مثبتدر .

بجنسک لر — برنجی عصر هجرینک نهایتلرنده شرقدن کله رک

اسی کول جوارنده توطن ایدن اوغوزلر مدت قایله طرفنده سسجئونک شمالنه ایتدکلیری کبی بحر خزر و خوارزم قطعسه سی آرسنه کیره رک ایرانک او طرفده اولان حدودینه یا قلاش مشلر، غرباً دخی و اولغا نهرینه قدر یا یلمه شلردی .

بونلردنك غریبه اولوب اورال، وولغا نهرلری کنارنده ساکن اولان بجنك لرغریباً هم حدود اولدقلری خزرلرک مملکتی استیلایه قیام ایتدیله، لکن خزرلرک شرق طرفنده کی دیگر اوغوز قبیلهلری ایله متفقاً مقاومتیه قارشى دوچار انهام اولدیله . بونك اوزرینه بر قسمی اوغوزلرله برابر اسکی یرلرنده قالمش دیگر قسمی خزر مملکتی ایچندن کچهرک غریبه تحریء وطنه قیام ایتمشدر ، بوده تقریباً (۱۸۸۴ هـ ۱۲۷۱ هـ) سنه سنه طوغریدر . هجرت ایدن بجنکلر واصل اولدقلری (پالوس مه توتید - آزاق دکنزی) ك شمالنده ساکن بولان و ماجارلرک اجدادی اولان قوم ایله امتزاج ایدمدکنلرندن آرالرنده نائرء حرب علوریز اشتعال اولدی . نهایت ماجارلری مغلوباً ترك موقع ایتمکه مجبور ایدهرک یرلرنده ساکن اولدیله . متعاقباً غریبه طوغری توسیع ممالک ایله دون و دینه پر و طونه نهرلری آراسنده کی یرلری یعنی شمیدیکی رومانیایله ترانسیلوانیاك اوچ ربعی و روسیه نك بساریایا ، خرسون ، اقاترینوسلاو ، توریده ایالتلرینی تماماً و بودولیا ، پلوتود ، اورل و ولایات سائر سنی قسماً تحت حکم لرینه آله رق بر حکومت تشکیل ایتدیله .

بجنکلر شمالده اولان روس دو قه لری و غراندوقلری و غریبه بولان ماجارلر و لهیلر و شرقده کی خزرلر و جنوبده کی بلغارلر و بیزانس ایمپراطورلریه دائمی حرب وجدالده بولندیله . بو حروب متوالیه سببیه دوچار ضعف اولدقلرندن بیزانس ایمپراطوری (یوآنیس قومنه نوس) طرفندن اوریلان برشدید ضربه ایله مغلوب و یریشان ایددیله (۱۱۲۲ م ۵۱۶ هـ) .

قپچاقلر — اوغوزلرک غریبه طوغری زیاده بایلمش اولانلری بولان

قپچاقلر ملل غریبه زدنده (قومان) و (اوز) و سائر ناملرله معروفدر . بجنکلرک غریبه مهاجرتندن سوکره بونلردن بعض قبیله لر تقرب ایتدکلری خزرلر مملکتی ایچنه سسمر و صداسمز دخول ایله اتخا ذ وطن ایتمشلر ، بردفعه ممالک خزری استیلا ایچون تجربه طالع قیام ایشلر ایهده موفق اوله ماملر دی .

روسلرک خزرلر مملکتی استیلایه ابتدارلده قپچاقلردخی شردن عینی معاملیه قیام ایله غربیه طوغری ایلرولمشلر وبعد بمد بو مملکتدن روسلرک اله کچن یرلری دخی استرداد ایدرک بجنکدرک حدودینه قدر طیانمشلردی . لکن قپچاقلرک اورایه قدر ایلرولیان جزئی بر قسمی آنلره مغلوب و اطاعته مجبور اولدی . لکن بجنکدرک بالاخره پریشانی اوزرینه تحت اداره لرنده کی ممالک قسماً قپچاقلرک کتله عظیمه مستقله سنه انتقال ایتدیکندن بونلر بتون جنوبی روسیه یه حاکم اولدیلر .

قپچاقلر خان عنوانی حائر ذی نفوذ روسا اداره سنده بولنان قبائل و عشایر متعدده دن مرکب ایدی . اللرنده اولان مملکتده خزرلر ویا آندن اولکی ملل و اقوامدن قلمه پک چوق شهر و بلدان واریسه ده کندیلری خیمه نشین اوله رق بو اراضی واسعه ده کشت و کذار ایلرلر ، مع مافیه قریمه کی (صوداق) شهری بونلرک مرکز اداره سی عداونلور ایدی . قپچاقلر وقوعبولان تعرضات و تجوزلریله همجوار ملل و اقوامی لر زده ناک خوف و خشیت ایدرلردی . روسلرله آرالرنده ابتدا ایدن مخاصمات (۱۰۵۵م ۴۴۷ هـ) بلا انقطاع بر بحق عصر دن زیاده امتداد ایتدی (۱۲۱۸م ۶۱۵ هـ) . شرقه اکثریا کورجیلرله متنقاً قافقاس طریقنی تعقیب ایدرک ایرانه ، اورال نهری طرفدن خوارزمه و غربده یونانستانه قدر دخول ایتک اوزره بیزانس ایمپراطورلغنه وقت وقت تعرض ایتدیلر . بوندن طولاییده سلجوقیلر و آنلرک اخلاقی آتاکلر و خوارزمشاهلر و بیزانس ایمپراطورلریله آرالرنده محاربات متدده وقوعبولدی .

هیچ بروقت حرب وجدال دن خالی قالمیان قپچاقلر نهایت موغوللر ایله اجرا ایتدکلری محاربات متدده نك جمله سنده مغلوب اولدیلر . بر قسمی بو حربلرده محو و تباہ اولدی ، بر قسمی مجارستان و بیزانس ایمپراطورلغنه فرار و التجا ایتدی ؛ اکثریسی موغوللره تابع اولوب آنلرله قاریشه رق شمدیکی روسیه تاتارلرینی تشکیل ایتدیلر .

اویغورلر — هیونخ — نو حکومتک انقراضی ، ملتک دهاز یاده توسع و آنتشارینی موجب اولدی . بونلردن پک اوزاقلرد ، شماله فرار ایتمش اولانلرخیلی مدت صوکرده تکثیر نفوس و قوت ایله تکرار جنوبه ایندیله . کندیلرینک اقباسی اولوب قدیم بولندقلری محالرده تأسیس حکومت ایتمک چالیشان تورکلرک اتحادینه داخل اولیان دیگر هون بطون و شعوبنی برلشدردک آیرجه برملت تشکیل ایتهیلر و (اویغور) نامنی آلدیلر .

اویغورلر ایلك اول اشغال واسکان ایتمکری (ترفان) وحوالیسنده چوچنلرله اوغراشمقدهلر ایکن تورکلرک مهاجمه سنه دوچار و آنلرداظهار اطاعته مجبور اولدیله (۵۶۱ م) . آندن صوکرده بالدفعات اظهار عصیان ایله اعلان استقلالیت ایتمش ایسه ده تورکلر طرفدن مغلوبیته دوچار و تأسیس ایتمکری حکومتلر زیر وزیر ایلمشدر . نهایت بونلر شرقی تورک خاقانلغنده ظهور ایدن اختلافاتدن بالاستفاده قارلقلر ، (پاسی — سی) یاخود (بسمل) لرایله اتفاق ایدرک بوخاقانلغی محو و منقرض ایتهیلر . بونک اوزرینه بسمل لرک رئیس خاقان لقبی و اویغورلرک رئیس دخی آلتای دن مانچوریا (شی — ودی مملکتته) یه قدر اولان تمالکی یعنی شمدیکی موغولستانا اله کچر . درک شرق خدیوی عنوانی آلدیلر . متعاقباً اویغورلرک رئیس ، متفقلرینی تقلیداً کندیسینی غرب خدیوی اوله رق اعلان و اشاعت ایدن قارلقلرک رئیس ایله بالاتفاق خاقانی فراره اجبار و تأسیس ایتمدیکی حکومتی تخریب و محو ایلمشلردر . بووقعه نتیجه سنده بسمل لر و متعاقباً قارلقلر اقتیاد ایتمش اولدیغیبدن شرقی چوئغاریادن (اورومچی) یه قدر اولان محالر دخی اویغورلرک زیر اداره سنه انتقال ایتمدی . بو صورتله اویغورلر بر حکومت واسعه و قویه تشکیل ایلهیلر (۷۴۵ م ۱۲۸ ه) .

اویغورلر چین حکومتی ایله اکثریا واد و مصافات اوزره بولندیلر ، داخلأ وقوعبولان اختلالاته و خارجا اجرا ایدیلان تعرضاته قارشى بو حکومته معاونت ایتدیلر . لکن وسطی آسیاده حاکمیلرینی تأمین فکرنده اولان تیتلیلره بالطبع اویوشه مدیلر ، بوندن طولای آرالرنده پک چوق محاربات وقوع بولدی . نهایت تیتلیلر قارقلره متفقأ اویغورلری اوردیلر ، التون طاغ ایله تیان شان آراسنی آلدیلر ؛ حتی اویغور خاقاننک اقامتکاهی قربنده اولان (اورخون) نهرینه قدرایلر ولدیلر (۸۲۱ م ۸۲۰۶) . اویغورلر آندن سوکره کیا - کیا - سولک عصبانی ایله اوغراشمغه باشلادیلر و آنلر طرفندن مغلوبیت عظیمه یه دوچار اولدقلرندن اطرافه طاغلدیلر . برطاقلری خانک معینتده اوله رق چین حدونده بارینه جتی بریر آرادیلر ایسه ده چینلیلر و موغوللر طرفندن قتل عام ایدلدیلر (۸۴۶ م ۸۳۳۲) .

کیه - کیا - سولر - بونلر قدیمدن بری (بايقال) کولی جوارنده ساکن اولوب اورادن (یکی چای) نهرینه و اوبی نهرندن ایرتیش نهرینه و حتی بونلرک غرب طرفنه یایلمش لردی [۱] .

قدیمدن بری مستقل بولندقلری حالده اویغورلر طرفندن مغلوب ایدیلرک تحت اطاعته ادخال اولمشلردر (۷۵۸ م ۱۴۱۹) . اویغورلرک قوتدن دوشمه سی اوزرینه کیا - کیا - سولرک رئیسینی اولان (اوکد) نام کسه خانلغنی اعلان ویکرمی ییل دوام ایدن محارباتده غلبات عظیمه یه مظهر اوله رق اویغورلرک النده اولان برچوق یرلری تحریب و ویران ایتدی ، نهایت زیر ادارد لرندده اولان مالکی استیلا ایدرک اوراده بر حکومت تشکیل و مملکتنی تیت حدودینه قدر توسیع ایلدی .

[۱] قیر غبزلرک اجدادی اولان بولته چینلیلر (کیه - قو) و بولندقلری یکی چای نهرینک چینجه آدی اولان (کیان - قوش) ناملرینده ویرلردی . بونلر سوکره (ها - کیهن - سو) و (هاقا) اسملرینده آلدیلر .

کیا- کیا- سولر موغوللرک تکثیر نفوس و تربید قوتی جهتیه اللرنده کی محلاری مدت مدیده محافظه ایده مدیلر، شماله یعنی مسکن قدیملرینه چکلمکه مجبور اولدیلر .

او یغور خاقانلغنک انقراضی اوزرینه اعظم رجاندن (لو- نغ- ته - له [توره]) ساکن اولدیغی (غان - سی) جهتده خان عنوانی الدی. تیتلیلرک اختلالات داخلیه ایله مشغولیتدن انتهاز فرصت و معیتده اولان بر قاچ او یغور قبیله سی ایله ایلك اول غربه و صوکره (قان - چه ئو) شهرینه کلوب تمکن ایدرک تأسیس حکومت ایلدی (۱۸۵۶ م ۲۴۲ هـ) .

چینلیلر عندنده قان- چه ئو او یغورلری و عربلر نزدنده (تغزغزغز [طقوز اوغوز]) خاقانلی دیه معروف اولان بو حکومت سریعاً توسیع مالک ایتدی، حدودینی شمالاً موغولستان ایچریلرینه و جنوباً تبت قطعسه و غرباً دخی قارلقلرک و آل سامانک ادارد لرنده اولان محللرده قدر تمید ایلدی. چینه حکمران اولان تانغ سلاله سنک انقراضی متعاقب دخی شنسی ایالتنک غربی و (تانغوت) قطعسه سنی مملکتنه الحاق ایتدی (۱۹۰۷ م ۲۹۵ هـ) .

بو حکومت داخلی و خارجی اکتساب ایتدیکی نفوذ و قوت عظیمه یی اوزون زمان محافظه ایده مدی. ایلك اول شرتاً هم حدود اولدیغی (خضا) لر طرفندن تضییقات و مهاجماته دوچار اولدی، بعده ایلك خانلر جانبندن غربده اولان مالکی ضبط و استیلا اولندی. بوصولته قوتدن دوشن حکومت خطالره بعضاً خراجکذار و بعضاً محاصم اوله رق ادامه موجودیت ایتکیده ایکن تیتلیلرک و تورکلردن بعض قبیله لرک و چین عاصیلرینک اجتماع و امتزاجیه تبت قطعسه سنک شمالنده تشکیل ملیت و حکومت ایله توسیع مالکه قیام ایدن (هیا) لرک هجومه دوچار اولدی. بونلر (قوقونور) ولوب نور کوللرینه قدر اولان مالکی تسخیر ایتدیلر. نهایت مرکز حکومت اولان قان- چه ئو بی ده اللرینه کچیردیلر .

قان - چه نو حکومتک تشکنی متعاقباً او یغورلردن دیکر برقیله نك رییسی دخی تیتلیلری « ترقان » شهری و حوالیسندن طرد و تبعید ایله باشقه بر حکومت تشکیل ایتدی (۸۷۳ م ۲۶۰ هـ). الله کچیردیکی مذکور محللره (پیش بالق) نامنی و یروب (قره خواجه) شهرینی کندیسنه پای تحت اتخاذ ایلدی. شهر مذکور اوزماندن اعتباراً پیش بالق قطعه سنه مرکز اولمش ومدت مدیده مرکزی محافظه ایتشدر [۱].

بو حکومت « ایدی قوت [۲] » لقبی حائز حکمدار لر زیر اداره سنده اولمق اوزره بعضاً مستقل و بعضاً همجوار حکومت قویه به تابع اوله رق موغوللرک زمانه قدر قطعه مذکوره ده ادامه موجودیت و حاکمیت ایتدی.

ایلك خانلر. — بونلره (تورك خاقانلری) و (آل افراسیاب)

دخی دنیلیر ایدی [۳]. خاندانک مؤسی اولان (ساتیق بوغرا خان) ک پدری او یغورلردن اولوب بونلرک تفرق و تشتتی اوزرینه کاشغر قطعه سنده کائن (ارتوج) نام موقعه د توطن ایدن برقیله صغیره نك رییسی ایدی.

[۱] جغرافیون و مورخن اسلامیه طرفندن او یغورستان - او یغور بلادی

وملتی تسمیه اولنان پیش بالق قطعه سی واوراده ساکن اولان تورکلردر.

[۲] بو عنوانک دولت صاحبی معناسنه اولدینی تاریخلرده مذکوردر.

[۳] بوسالاه حکمدارلردن اکثریسنک اسملرینه بوغرا [بغرا] و قره

کله لرینک علاوه اولندینی کوریلدور. شرق تورکجه سنده دوه معناسنه اولان بوغرا کله سی خاندانک نام قدیمی اولدینی اله بولنان بعض آثاردن مستبان اولدور، قره لفظنک بعدالاسلام مؤسس خاندان جابنیدن اخذ ایدلدیکنی تاریخلر بیان ایدیور. واقعا تورکلرجه قدیماً قره لفظی اصحاب نجابت و یریلور ایدی. متعاقباً بو خاندان ایکی شعبه به آریله رق بری بوغرا لقبی محافظه ایتش و دیکری ایلك عنوانی آلتش ایدی. حکومتک انقسامنده ایلك لقی بلاساغون خانلرینه عنوان اولمشدر. غرب خانلری ایلك اول طایفاج و طفقاج ودها سوکره خانلر خانی عنوانی آلتشدر. § بعض تواریخ قدیمه ده ایلك کله سنه حرکه وضع اولمشدر، بوندن مستبان اولدیفنه کوره کله. مذکوره برنجی معناسنه در. هنوز شرق تورکجه سنک « ایلكارو » کله سنده جندری موجوددر.

ساتیق بوغرا خان هم فقیه و همده تجارتله مشغول اولان بخارالی بردانك تلفیظه دین اسلامی قبول ایتمش ایدی . پدرینك وفاتنده سنأ كوچك بولنسی جهتیله ریاسته کچن وخیلی مدتدنبرو ادارهٔ امور ایدن عموجه سنی بالاعدام ایکی بیك چادردن عبارت بولنان قبیله سی خلقی اسلامه کتیردی . بعده هر شهرنده برحاکم مستقل بولنان کاشغر قطعه سنی تماماً حکمنه رام ایده رک بتون اهل سنه دین اسلامی قبول ایتردی .

ساتیق بوغرا خان شمالاً و جنوباً دخی دین اسلامی توسیعه قیام و بو صورتله تأسیس ایتردیکی حکومتك قوتی تزیده سعی و اهتمام ایتمش ایسه ده او طرفلرده و بالخاصه جنوبده اولان (ختن) حکومتی جانبندن مقاومت شدیدیه تصادف ایتردی .

بوذات حوزهٔ حکومتك فسحتی و قوت و قدرتنك کثرتی ایله برابر حسب الاسلامیه غرباً هم حدود اولوب او ائناده اوج اقبالده بولنان سامانیلره اظهار اطاعت و تابعیت ایتمش ایدی . اسلامیتك تورکلر آره سنده توسع و انتشار کلیسنه سبب اولان ساتیق بوغرا خانك نامی الآن کاشغر تورکبری لساننده حرمتله یاد ایلمکده و مناقبی او قوم مقده در .

اخلاقندن (بوغرا خان هارون) بر طرفدن چین حدودینه قدر توسیع ممالک و دیگر جانبندن سیحونك شمالنده کی تورک قبیله لری اوزرنده تأسیس نفوذ ایترکدن سوکره ممالک سامانیه نك استیلاسنه تشمیر ساعد همت و قارشیسنه چیقان عساکری دوچاره زیمت ایده رک بخارا شهرینی تسخیر ایتردی . لکن خسته لگی جهتیله کاشغره عزیمتی ، سامانی خانداننك مقری بولنان شهر مذکوره عودتی و حکومتلرینك تکرار تجدد و استقرارینی موجب اولدی (۹۹۳ م ۳۸۳ هـ) . بعده بو خاندانه منسوب (ایلك خان نصر بن علی) حکومت مذکوره یه نهایت ویره رک زیر اداره سنده بولنان محللردن جیحون نه رینه قدر اولان یرلری ضبط و استیلا ایتردی (۹۹۸ م ۳۸۹ هـ) .

بو حكومتك چين حدودندن جيچونه قدر امتداد ايلان ممالك
وسيعه سنك تامميتي (شرف الدوله ابوالمظفر ارسلان خان [۴۰۸-۴۱۵])
زمانه قدر محافظه اولنه ييلدى . خان مذكورك عهد حكومتنده جهات
شريقيه سى ديكر تورك خانلىرى طرفندن ضبط ايدلى .

بو خاندانه منسوب ذواتدن بعضيلرى حكومتك شرق طرفى ايادى
آخرد منتقل اولديغى حالده بيله بقيه سى يك واسع بولنان مملكتنك متعدد
شهرلرنده ناملرينه سكه دخى ضرب ايتديرمك اوزره باشلى باشنه اجراى
حكومت ايدرلر ، بونلردن برى خاقان عنواتى حائر اوله رق جمله سنك
رياستنده بولتور ايدى . مع مافيه كرك خاقان ايله وكرك بربرليله آرالرنده
يك جوق حرب وجدال وقوعه كلير ايدى . مقام خاقانى احرار ايدن
(يوسف قدر خان [۴۱۵-۴۲۵]) مجادلات مذكوره يه نهايت ويرمك
اوزره بونلرك اللرنده بولنان شهرلى آلهرق حكومتى اداره واحده
تخته جمع ايتدى . لكن حين اتضارنده ممالكى تكرار اولادى آرسنده
تقسيم ايش ، بوضورتله اداره متشتمه قديمه نك عودتنه سبب اولمشدر .

نهايت بو خاقانلق تيان شان طاغرينك هرايكى جانبده اولمق اوزره
شرق و غربى قسملرينه منقسم اولدى (۱۰۴۷ م ۴۳۸ هـ) . شرقده كى
خاقانلره ايلك اول حكومتك مركز قديمى اولان (بلاساغون [۱])
شهرى مقر اولدى ايسه ده يك آرزمان صوكره ترك ايديلوب كاشغر
شهرى مركز حكومت اتخاذايدلى . بوضورتله متروك قالان بلاساغون
ايلاه جوارنده دخى مذكور خاندانه منسوب ديكر بزات تأسيس حكومت
ايدلى . اشبو خاندان افرادندن بعضيلرى ده توركستانك ديكر شهرلرني
اللرينه كچيرمشلر ايسه ده دواملى برر حكومت تأسيسنه موفق اوله ماماشلردر .

[۱] بو شهر ايسيق كولك شمال شرقيسنده ، چو نهرينك صاغ طرفنده
ايدى . قره خطالر طرفندن ناي كوزل شهر معناسته اوله رق (غوبالق) ه
تحويل اولندى . چين و عرب جغرافيوننك ويرديكى معلوماتدن مستبان اولديغنه
كوره شمى يرنده (طوقاق) شهرى بولنور .

بلاساغون خانلغی قره خطالرك اوجيته و رودينه قدر ادامه موجودیت ایتدی . لکن صوک حکمداری ، ایام اخیرده ده شهرک قپولرینه دکن مملکتی الده ایدن قارلقلرك و قانغلی لرك تجاوزاتندن فوق العاده مضطر قالمش اولدیغندن قره خطالری دعوتله شهری تسلیم ایدرهک حکومتدن فراغت ایتدی (۱۱۲۸ م ۵۲۲ هـ) .

شرق خاقانلغی کاشغر قطعه سنده تأسیس مبانی شوکت ایتشدی . سطوت و مکننت جهتیله دیگر لرندن بالاتر ایدی و خاقانلر کمال فرو واجلال ایله حکمران اولمشلردر .

بو حکومت یالکز بردفعه سلجوقیلردن ملکشاهاک تجاوزینه معروض قاهر ق اظهار اطاعته مجبور اولمش ایسه ده فی الحال مذکور ربقة تابعیتی آتارق اعاده استقلال ایلدی و شرقدن اوغرا دینی مهاجمانه قارشى شدت و موفقیتله مقابله ایتمکله دوامی مدتجه ممالک اسلامیه نك بر سد متینی ایدی . نهایت قره خطالر بلاساغونک ضبطی متعاقب کاشغر اوزرینه یورویه رك شرق خاقانلغنک حیات سیاسی سینه خاتمه چکدی .

غرب خاقانلغنه کلنجه ، آنک حصه سینه ماوراءالنهر قطعه سی اصابت ایتمش ایدی . بو خاقانلق اوزون مدت سورن حیاتی حکومات متجاوزة قویه نك حمایه سینه التجا صورتیله تأمین ایده بیلیدی . خاقانلرینک ایکنجیسی اولان (شمس الملک [۴۶۰ - ۴۷۲]) کریمه سنی سلطان الب آرسلانک ا: غلنه ویره رك سلجوق خاندانیله شهریت حصوله کتیردی . لکن الب آرسلانک خراسان والیسی نصب ایلدیکی دیگر اوغلی دفعاتله ایکی مملکت آراسنده حد فاصل بولسان چیجونی مرور و ماوراءالنهری غارت ایتمش ایدی . بونک اوزرینه خاقان عزیم مایوسانه ایله حرکت ایلدیه رك متعرضی و معیتی منہزم و تارمار ایدیه رك سلجوقیلرله قطع مناسبات ایلدی . حالوکه اخلافتدن (احمد خان - ۴۸۸) سلجوقیلره تابع اولدی ، آندن صوکره سلجوقی حکمدارلری بو خاقانلری ایستدکاری وجهه عزل و نصب ایتدیلر . نهایت

قره خطالر ماوراءالنهره تعرض ایتمکه خاقانلغک امدادینه شتاب ایدن سلطان سنجر آنلره قارشى مغلوب اولدی . خاقانلق بوکرده قره خطالره اظهار روی مطاوعت ایتدی (۱۱۴۱ م ۵۳۶ هـ) . حکمدار اخیر (نصرالدین قلیج آرسلان عثمان خان) قره خطالرك ربقه تابعیتنى فك ايله خوارزم دولته التجا و ماشاته مجبور اولدی و سلطان محمد خوارزم شاهك کریمه سنی تروج صورتیله آنلره کسب قرابت ایدرهك تشیید روابط تابعیت ایلدی ، خوارزمیلیرایسه قرابته اصالاتقا تیموب حقنده فنا معاملهلر کویستردیلر ؛ عاقبه الامر عصیانه مجبور اولمسی اوزرینه مرکز حکومتی اولان سمرقند شهرنده بالمحاصره در دست ایدیلوب کندیسی و بتون خاندانی افرادی قتل و اعدام اولندی (۱۲۱۲ م ۶۰۹ هـ) .

شاتو تورکلری . — شاتو تورکلرینک ریاستنده بولان برعائله ، چین قطعه سنی تماماً ضبط ايله بر دور آسایشه نائل ایدن (تانغ) سلاله سنک اختلالات داخلیه ايله مملو ازمئه اخیره سنده قطعه مذکورده تمیز ایتدی . بوقیبله ، ایلك اول ساکن اولدقلری لوب نور کولنه قریب نام مذکور ايله معروف بر صحرائک اسمنی کندیلرینه علم اتخاذا ایش ایدیلر . شاتولر تابع اولدقلری غربی تورک خاقانلغک انقراضی متعاقب موقع مذکوردن شماله چکلدیلر ، بوکره وطن اتخاذا ایتدکلری محلک دخی کندیلرینی فراره اجبار ایدن تیتیلر انه دوشمسی اوزرینه آنلره مطیع و متقاد اولدیلر (۷۸۶ م ۱۷۰ هـ) . بعده تیتیلر بولری شتنی نک متها سنده یرلشدیردیلر .

شاتولر بر مدت صوکره تیتیلرک او یغورلرله و قوعبولان منازعه لرندن بالاستفاده چین قطعه سی ایچریلرینه هجرت ایتدکلرندن چین ایمپراطوری آنلری لاجل الحافظه سر حداتده اسکان ایلدی . شاتو تورکلرینک ریاستی بابادن اوغله انتقال ایدر ایدی . رؤسای مذکورده حدود محافظلغنده کویستردکلری یارارلقدن طولای بعده

والیلکله تعیین ایدلمشله ایدی . بونلردن (لی - که - یوانغ) تانغلرک صوکه زمانلرنده وقوعبولان قاریشقلق ائناسنده ایمپراطوره صداقتده بردوام اولوب تأمین حکومتی ایچون دخی اعلان عصیان ایدن چین امرای عسکریه سیله محاربات متمادیه اجرا ایتدیکندن (تسین) قرالی عنواننه نائل اولدی وشانسیده تفرد ایله بر حکومت تشکیل ایلدی . مع مافیله تانغ خانداننه انقراضنه قدر صداقت واطاعتدن آیرلماش بعده مستقل قلمش ایدی (۹۰۷ م ۲۹۵ هـ) .

لی - که - یوانغ خلی (لی-تسون-هیو) تانغلرک یرینه کچن (لیانغ) ساللهسی وامدادلرینه چاغیردقلری خطالر وچینده ظهور ایدن دیگر حکومت متعددده ایله بلا انقطاع محاربه لر اجرا، نهایت ایمپراطور عنوانی اخذ ایتدی؛ تأسیس ایتدیکی حکومت دخی (مؤخر تانغ) لقبی آلدی (۹۲۳ م ۳۱۱) . آندن صوکره لیانغ خاندانی محو وبتون چین قطعهمسی ایمپراطورلغنی اکتساب ایتدی .

تشکیل ایتدیکی خاندانک زمانی چینک بعض ایالاتنده موجود بولنان ذی قدرت قراللرک حربی، بعض جهتلرنده ظهور ایدن عصیانلرک تسکینی و خارجدن تجاوز ایدن خطالرک دفع صائل ایله اوغراشه رق مرور ایتدی . دردنجی ایمپراطور، مالکنک خطالر ایله متقلری اولان چینلی تسین خاندانی جانبندن کاملاً ضبط ایدلدیکنی کوردکده کندیسنی بتون افراد خاندانیله برابر احراق بالنار ایلدی (۹۳۶ م ۳۲۵ هـ) .

چین ایمپراطورلغنده مؤخر تانغله خلف اولان مؤخر تسین خاندانی جنراللردن وشاتو تورکلردن (لیه-ئو-چی-یوئن) مذکور خاندانی منقرض ایله چینی تماماً الله ایدن خطالرله تابع اولمش ایدی . بوکسه اجرا ایتدیکی اعتساقات ومظالمدن طولایی چینلرک عموماً خطالر علمنه قیامنی فرصت عدیه اعلان عصیان وایمپراطور عنوانی اخذ ایدلرک (مؤخرهان) نامیه بردودمان حکومت تشکیل ایتدی (۹۴۷ م ۳۳۶ هـ) . چین ماتنک

مظاهرات عمومی‌ه سیله ابراز ایتدیکی سعی و غیرت سایه‌سندده خطالری تماماً چیندن قوغوب چیقاردی . دودمان مزبور بالا آخره برطاقم اختلال‌لرله اوغراشمغه، نهایت قیام عمومی اهاالی ایله چین حکومتی ارباب اختلال ریسنه برانغه مجبور اولدی (۹۵۱ م ۳۴۰ ه) .

بو حادثه اوزرینه مؤخرهان او جاعی مؤسسنگ برادری (ایه نو-تسونغ) تسین یام موقعنده ایمپراطورلغنی اعلان ایتدی . چین مورخلرینک رسماً طانیدقلری بوخاندان (شمالی هان) نامنی آلدی . شمالی هانلر، خطالرك زیر امر و اتفاقلرنده اوله رق چینده سلطنت سورن (چه ئو) لر و خلفلری (صونغ) لر ایله متعدد محاربات اجرا ایتدیلر . نهایت خطالر ایله آرالرینک بوزولمه سی صونغلره میدان ویردی . تکرار خطالرك امدادینه نائل اولدیلر ایسه ده برفأده بی منتج اولیه رق حکمدار اخیر صونغ ایمپراطوری جانبندن پای تحتنده محاصره اولنوب تسلیم نفسه مجبور ایدلدی . شاتو تورکمری ده تماماً چیندن چیقارلدی (۹۷۹ م ۳۶۹ ه) .

خطالر . — شرق تاتارلرینک سینن - پی قسمندن ایدی . بدایتده لیاو تونغ شبه جزیره سنک شمالنده مسکون ایدیلر . برقاچ دفعه تبدیل وطن ایدرک نهایت تاتارستانک (قره موران) ، (سیراموران) و سائر نهرلرینک شمال و جنوبنه یایلدیلر .

خطالر برطاقم رؤسا اداره‌سندده اولمق اوزره قبائل متعدده یه متقسم ایدیلر . آرالرنده کی تفرقه یه ایکی دفعه نهایت و یروب تأسیس حکومت ایتدیلر ایسه ده مدت مدیده پایدار اوله مدی و اولجه منقاد اولدقلری تورک خاقانلغنه و حکومت متجاوره سائر یه تجدید تابعیته مجبور اولدیلر . کرک خصوصات مذکوره کرک کوستردکلری حرکات اغتشاشکارانه جهتلیله متبوعلری طرفدن درجه نه ایله ده تضییقاته دوچار اولمشلردی . انجام کار خطالر اوچنچی دفعه اولمق اوزره بر حکومت دها تشکیل ایتدیلر ، حکومت مذکوره نك مقدراتی دخی اولیکی ایکی حکومته مشابه اوله جق ایدی .

لکن خانلغه اصعاد ایتدکری (هن - ته - کین) نام، کسه به مشهور (آپاؤکی) نك خلف اولمی ایشك رنکنی دکشدیردی، بوذات خطاری تماماً دست اقتدارنده توحید ایدر درك حکومتك شکوه و اقبالی اعلا وادامه ایلدی .

آپاؤکی خطالرك (یه-لو) دینلن خاندانندن و (تیهله) قبیله سندن ایدی. تولدی چینده و طفولیتی اوآنده کندیسنه پك چوق خارقه لر اسناد اولان بو آدم ذکا و جسارت فوق العاده سی سایه سنده قبیله سی آراسنده تمیز ایدر درك زمام ریاستی اله المش، خضالردن درت قبیله یی دخی بایراغی التده جمع ایش وهن - ته - کین طرفدن مذکور قبیله لر اوزرینه حکومتی تصدیق اولمش و آنك وفاتنده دخی ملتك اجماعیله خانلغه اصعاد قلمشدر (۹۰۷ م ۲۹۵ هـ) . چینده (لیائو) سلاله حکمدار یسنی تشکیل ایدن بو ذاتدر .

آپاؤکی، اطرافده اولان تاتارلری اطاعته آلدقنن صوکره چینه کیردرك بر چوق بلاد و قصبائی ضبط ایتدی و چین جنسنه منسوب (تسین) خاندانی ایله متفقاً شاتو تورکلرینك اوراده تأسیس ایتدکری مؤخر تانغ سلاله سنك حکومتنه خاتمه ویردیلهر و قطعهُ چینی مناصفه تقسیم ایلدیلر . بو حکمدار مقرر حکومتی ابتدا لیا اوتونغ شتبه جزیره سنده کی (لئویام) موقعنده تأسیس، بعده شمدی پکین دنیلن (ین) ه نقل ایتدی . خلفی دخی تسین خاندانی محو و منقرض ایدر درك بتون چین قطعهنه صاحب و حکمران اولدی .

خطالر متعاقباً اجرا ایتدکری اعتسافاتك انتاج ایتدیکی قیام عمومی ایله تماماً چیندن طرد و تبعید اولندیلهر . فقط بر آرز صوکره تکرار چین اوزرینه هجوم ایدر درك شمالی، یعنی (هوانغ هو) نهرینه قدر اولان محللرینی ضبط ایتدیلهر و چین قطعهنه سنك جنوبنده تأسیس حکومت ایدن (صونغ) خاندانیله - عقد ایتدکری ائتلاف موجنبجه - قطعهُ مذکور هی آرزالنده

تقسيم ايلديلر . بوندن صكره شمالى چين اسملرينه نسبتله خطا ياخود
(خطاى) ديه معروف اولدى .

مدت مدیده قوت و قدرته چينك شمالنده و تاتارستانده حکمران
اولان لياؤو خاندانك النده اولان محللر نهايت تامماً نيوجي لر طرفدن
ضبط و تسخير اولندي (۱۱۲۶ م ۵۲۰ هـ) .

قره خطالر . — لياؤو خاندانه منسوب (ايلى - تا - شه) نيوجي لرك
مهاجمتندن جزئى كيمسه ايله تخليص كريبان ايده رك غرب طرفه
التجا ايتدى و خيلى زمان سرسريانه طولاشدقون صكره (ايمل) نهري
چوارينه كلدى . اوراده بولسان مقيم و كوجه تورك قيله لرندن تحت
رياستده برهئت تشكيل ايله تأسيس ايتديكي شهرده ساكن اولدى .
بعده بلاساغون شهريني اله كچيره رك مركز حكومت اتخاذا ايتدى .
خطالردن چين شمالى يى ترك ايله غرب طرفه چكيلوب متفرق برحاله بولنانلرى
تامماً زيرلواى تابعيتده جمع ايتديكندن قدرت وسطوت عظيمه اكتساب
ايلدى . بوقوله كاشغر و ختن قطعه لرني ضبط و استيلا ، بيش بالق
خطه سنى و قيرغيزلرى تحت اطاعته ادخال ايلدى . مركز اداره سنى
بلاساغوندن (اوردوكند) تسميه ايتديكي كاشغر شهرينه نقل ايتدى .
بعده جيحونه قدر ماوراءالنهر قطعه سنى فتح و تسخير ايده رك خوارزم
حكومتى دخى خراجكذار اولغه مجبور ايلدى .

ممالك واسعة مذكوره ده كال قدرت وسطوتله اجراى حكومت ايدن
ايلى - تا - شه نك اعقابندن صوكنجيسى كنديسنه داماد ايدنديكي نايمان
توركلرى حكمدارينك اوغلى (كوشلك) ك عليهن وقوعبولان قيامنده
مغلوب اولدى ، ليكن داماد قائم پدرينى تحت و تاجندن دور ايتيه رك
وفاتنه قدر وصايتى النده اداره حكومت ايتسنه مساعده ايتدى . بو
وقه نك تاثيرى اوله رق اجزاء ممالكدن ماوراءالنهر قطعه سنى خوارزميلر
اله كچدى . كوشلكك حياتنه دخى عدوى بى امانى اولان جنكيز خان

نهایت ویردی . بوضورتاه طقسان سنه قدر دوام ایدن قره خطا حکومتی
موغوللر طرفدن منقرض ایدلدی (۱۲۱۵ م ۶۱۲ هـ) .

نیوچی لر . — بونلر شالمده آمور نهیری ، غربده بونلرک تابعی اولان
صونغاری چایی ، شرقده قوره قطعه سی و دکیز ، جنوبده لیاو چیتلی
آراسنده بونلر بر قوم ایدی [۱] .

نیوچی لرله خطالر آراسنده قدیمدن بری شدتلی عداوت وار ایدی . صونغ
خاندانی خطالرک ضعیفله مسندن بالاستفاده سد کیره قدر اولان ممالک شالمه بی
یکیدن تسخیر ایچون نیوچی لر ی دائماً تشویق ایدرلردی . نهایت بونلرک
حکمداری (اوکو تاخان) پچیلی یه کیدن کیدلری زورلامش ولیا نلرک مقر
اداره سی اولان (ین) شهرینی آلمش ایدی (۱۱۲۰ م ۵۱۴ هـ) . بو حکمدارک
خلفی خطالرک چینده اولان حکومتی تماماً زیر وزیر ایتدیکندن ملت
مغلوبه اولوسلردن برازی غرب طرفنه چکلدی ، بر قسیمی نیوچیلر خدمته
کجدی و بر قسیمی ده صونغلر جهتله التجا ایتدی .

خطالر ممالکنه صاحب اولان نیوچیلرله صونغلر آرسنده (هوای)
(هان) ایرماقلری حدود تشکیل ایدیور ایدی .

نیوچیلر چینک شالمده حکمران اولغله قناعت ایتوب شالمده

[۱] بولمته چینیلر « نیوچی Niu - Tehi » تورک و موغوللرایسه (جوجی ،
جوجی ، چورچا) دیرلردی . بونلر کندیلرینه لهجه لرینه کوره (آیسین [آیزن]
Aisin) دیرلر و بوتعیری چینیلر « کین » و تورکلرله موغوللارده (آلتون) دیه
ترجه ایدرلردی . نیوچی لر چینده تأسیس ایتکلری حکومتله (آیسین غورون)
دیمشلردرکه لسانمه (آلتون سرای) دیه ترجه ایدیله بیلور . § نیوچی لر
برقبیله ایدی . بعده بر قوم اوله رق میدانله چیقسان نیوچیلر ایسه یالکز بو قبیله
خلقندن عبارت اولیوب ، اوتهدن بریدن طولانمش و مذکور قبیله نك سنجانی
آلتنده اتحاد ایتش متعدد قبیله لردن مرکب ایدی . بو کونکی مانچولر سائر
قبیله لر ی اطاعتی آلتنه آلان مذکور نیوچی لردن اولیوب بونلرک هیئت اتفایه سنه
کیرن قبائلدن بریدز دینه بیلور .

یعنی تاتارستان قطعه‌سندده بولنان برطاقم اوقاق و تفک اقوام ایله مناسباتده بولمشلر ، آنلر آراسنده و قطعۀ مذکوردهده تأسیس نفوذ ایچون غیرت ایتمشلر ایدی . بو خصوصدن طولای دخی اقوام مذکورده ایله پک چوق مجادلانده بولمشلر ایدی . بولردن بزی دخی موغولر اولوب حال انکشافلرنده نیوجیلرک تعرضاتندن پک زیاده ضرردیده اولدقلرندن جنکیز خان اداره‌سندده اتفاق ایدرک بر قوۀ مهیبه تشکیل ایلدکلرنده اخذنار ایچون آنلر اوزرینه آتلمده جکمدیلر . بوسورتله هرایکی قوم آراسنده کشاد اولنان مجادله بر خیلی مدت دوام ایتدکلن صوکره نیوجیلرک حکومتی اورتدن قالدی ، اداره‌لرنده بولنان شمالی چین موغوللر الیه کچدی (۱۲۳۴ م ۶۳۲ هـ).

۱۹

ممالک اسلامیه‌ده تورکلر . — دولت اموییه منقرض ایدوب یرلرینه کچن عباسیلر بتون قوتلرینی خراسانده بولمشلر ایدی . (ابو مسلم خراسانی) نك خدمات فداکارانه‌سی مضبوط توارینجدر .

امویلر مدینه منوره‌دن شامه نقل مقر امارت ایتمشردی . چونکه حضرت علی اوزرینه خروجلری و حضرت حسنی استغایه مجبور ایتملری حسیه اکثری صحابی و متابعی تابعیندن اولان و مناقب رسول‌اللهی بالذات بیلوب ویا ایشیدوب آل‌نجینه فرط محبتله مقید بولنان حجاز اهل‌سینک کوزندن دوشمشلر ، شامده ایسه خلقک قلوبنی جلب ایله امنیت و صدا-قتلرینی تامایله قز اتمشلر ایدی . بناءً علیه امویلرک شامده اقامتی مقتضای مصلحت و سیاست ایدی .

خلفلری اولان عباسیلر اهل بیته انتسابلری طولایسیله (عمر رسول حضرت عباسک نسلیدر) میدانه آتیلوب و بواتساب سایه‌سندده استحضار قوتله امویلره غلبه چالوب خلفای راشدینک مقری اولان مدینه منوره‌یه

عودت واوراده اجرای حکومت ایتملری امیداولنه بیلزدی. لکن آنلردخی اهل حجازه کوردنه مدیلر و اهل شامه ذاتاً هیچ امنیت اولنه میه جغندن عراق عربده طرح مبانی خلافت ایلدیلر. برده خلفای عباسیه اسلامک تمدن و اجلال دورینی ادراک ایلدکارندن بادیه دن فراغت و معموره ده اظهار حشمت ایتک حال و شانلرینه یاقیشور ایدی. ایکنجی خلیفه عباسی (ابوجعفر المنصور) مرکز خلافت و سلطنت اولمق اوزره بغداد بهشت آبادی بنا ایلدی (۷۶۶ م ۱۴۹ هـ).

امویلرک شامده بولدقلری قوت و صداقتی عباسیلر عراقده بوله مدیلر. چونکه اهالی عراق و قتیله (حجاج ابن یوسف) ک: «یا اهل العراق، یا اهل النفاق والشقاق» خطابیله عتاب ایلدیکی کیمسه لر ایدی، علوی طرف کیرلکی یورکارنده لر شمش و اموییه قارشو ظهور ایدن فتنه و خروجر دایما عراقده جولان بولمشیدی. بوندن ناشی عباسیلر تختگاهلر نده اوطوره- بیلیمک ایچون یرلیره بل باغلا یه میوب خار جدن بر قوته، بیانجی عساکره احتیاج کوردیلر، خراسان بر عصر قدر خلافت عباسیه یه ظهیر و استنادگاه اولدی.

امویلر بتون معناسیله بر دولت عربیه ایدی، انقراضیله عرب دولتی نهایت بولدی؛ خلافت عباسیه ایسه تماماً بر دولت اسلامیه ایدی. اموییه زماننده باش قالدیران اهل قیام - تقلیب دولت ایدن ابو مسلم خراسانیدن ماعدا - کافه قوم عربیه منسوب ایدی. حالبوکه عباسیلر زماننده اجانبدن یعنی عربک غیریدن دخی خار جیلر ظهور ایتدی. واقعا عباسیلر، بدایت سلطنتلر نده اختلاللری شدتله دفع و استیصال ایلدیلر و اربابی بلامان قتل و افا ایتدیلر. لکن بومیانده ائمه علویه نك دعوالری و قیاملری مهم مقیاسده توسع ایلدور ایدی. خار جیلر بنیه خلافت عباسیه ده مخربانه تأثیرات ایقاع ایده ممشلر و ایده مزلردی. چونکه خلافت عباسیه عربلره آنلرک دین اسلامه ادخال ایلدکاری ملتلك، بتون مسلمینک

قوتنه استناد ایدیور و خارجیلرک مسلکی ایسه عربلردن ماعدا ملل اسلامیه نزدنده مظاهر قبول اوله رق تعمم ایده میور؛ بوصورتله تأثیرلری پک آز اولیور ایدی . علویله کلنجه ؛ حضرت علی وفاطمة الزهرا اولادی اولوق حسینیه بالعموم اهل اسلام نظرندنه موقعلری و حیثیت ذاتیه لری پک یوکسک ایدی . خصوصاً که دولت اموییه اسقاط ایچون علویه و عباسیه خاندانی آراسنده علی روایة بر مقاوله منعقد اولوب استرداد خلافت ایچون هر ایکی طرف کندی ناملرینه چالیشه رف نتیجه موفقیتده نائل امل اولان طرفک دیگر طرفی مستفید ایمی مقرر ایدی . عباسیلر نائل امل اولنجه علویلری منفعته تشریک ایتدکن بشقه کندیلرینه بحق دهشتلی رقیب عد ایتمه باشلادیلر و آنلرک جبراً دفع رقابتلری ایجابات سیاستدن کوزدیلر .

بونظریه لری موافق نفس الامر ایدی . بز طرفدن ائمه علویه ممالک وسیعه اسلامیه نک جهات مختلفه سنده ادعای خلافتله رفع علم عصیاندن فارغ اولدیلر و هر تبدل خلافت و قوعنده باش قالدیردیلر . دیگر طرفدن عباسیلر هر دفعه سنده کندیلرینی قهر و افتادن چکنمدیلر و موفقیتلرینه میدان ویرمدیلر . لکن بو حادثات الیه دخی اهل اسلامی داغدار تأثر ایلر و اولاد عباسک موقع معنویسنه سکنته کتیرر ایدی . علویلر ، حقلرندنه اولدجه حسن معامله ایدن بشنجی خلیفه هارون الرشید ایله یدنجی خلیفه عبدالله المأمون زمانلرندنه بر آزاستراحت بولدیلر و دوچار اولدقلری تعقیبات شدید و عواقب فجیعه دن رهایاب اولدیلر و حس انتقاملرینی کتم ایتدیلر . مأموندن صکره بویکی خاندان آرسنده کی عداوت سابقه ینه آلوندی . کرچه عراقده بر ضرر اولدی . لکن ممالک عباسیه نک طوائف ملوک طرزنده امرا بیتده انقسامه اوغرامسندن اول علویلردن افریقاده (ادریسیه) دولتی تأسس ایلدیکی کبی انقسامه اوغرا دیغنده دخی آنلردن جزیره العربده و ایرانک بعض محللرندنه مستقل حکم متلر تشکل ایتشدر .

بو تقدیر چه دولت عباسیه عرب، یعنی شام، عراق عناصر نده آنار صداقت
 کورم دیکندن ایالات شرقیه سنه یعنی خراسان و عجمستانه استناد ایتک
 لازم کلیوردی . اردولری ایلاک زمانلرنده عرب و خراسانیدن مترکب
 ایکن یواش یواش عرب افراد آزالدی و چکلدی . ذاتاً کندیلرنده قرن
 اولده کی بطش و شجاعت زائل ویرینه عطالت و تپورلک قائم اولمشیدی .
 ملتده حاصل اولان ثروت ورفاهت قیمت حیاتی تزیید ایلدیکی جهتله
 فاتحان پیشین تنعمه و لذائذ دنیویه دن بهره یاب اولمغه قویولوب عصیت
 ملیه عرب کرکی کبی تدنی بولمش ایدی . وقتیه رایت سطوت اسلامی
 شرقاً سیحون کنارلرنده و هالایا انکلرنده، غرباً جبال اطلاس ده و پیره نه
 طاغلرنده شرف و غالبیتله کزدیرن او بهادر اردولردن اثر کورلمیور و عدداً
 کندیلرینه قات قات فائق اولان شمیدی اردولر بیزانسک قدرت جزئی سنه
 قارشلی اکتساب شان ایلیه رک خراسان عسکرینک معاونتله عرض افتقار
 ایلوردی و او قوتله بدرجه یه قدر تلافی مافات ایدیلور ایدی .

سراج چیراقلغندن تیشه رک سوق طالع و قدرله بتون خراسانی زیر
 حکمنه آلان ابو مسلم امویلری یالکمز خراسان دن دکل حتی شام دن ،
 مرکز دولتلرن دن طرد و دفعه و بنای حکومتلرینی هدمه موفق اولدیغی
 حالده ایالات شرقیه اهالیسنک برقسمنده کی امویه محبتنی ازاله یه قولایلقله
 مقتدر اوله مدی . فارسان عجم بردنبره عباسیلره ایصینه مامشله و جیحونک
 شماتنده کی ملوک و امرا مندرس امویه طرفدارنغیله ماوراءالنهرده قیام
 ایدن مرتجعینه یاردم ایتشله ایدی . هر نه قدر کندیسلی و معیتنده کی
 خراسان مجاهدینی عباسیلرک خادم فداکاری و بنده خاص الخاصی و حتی
 باعث دولتلری اولوب علیلرینه ایقاع ایدیلن اختلاللره و حکومتلرینه
 چوریلن نیزه تعرضلره بلاقتور قوشار و کوکس کرر و صداقتلری هیچ
 بوجهله خللدار اولماز ایسه ده خاندان مذکور قدر شناسلق مسلکته سلوک
 ایتدی و پیک بیوک ایلیکنی و خدمت فداکارانه سنی کوردیکی ضابطان

وامرایی جزئی بهانه لرله قتل و تنکیل ایلدی | ازان جمله ابو مسلم خدمات
عظیمه سنه ضمیمه اوله رق ایکنجی خلیفه ابو جعفر المنصورک برادری (عبدالله
بن علی) نك خلافت دعواسنی دفع و باشنه طویلانان جمعیتی پریشان ایلک
صورتیه آل عباسک رکن مشروعه تآمین سلطنت و دولته بر بیوک خدمت
ایلدیکی خالد بر شکل غدارانده جزای قتله گرفتار اولسی عباسیلرک
ناقابل عفو بر قباحتی ایدی . ابو مسلمک قتلدن متأثر اولانلر طرفندن
خراسانده ایقاع ایدیلن اختلافات و مومی الیهک خاطر اتندن بالاستفاده
تحدث ایدن یکی یکی طریقتلرک اجر ایلدیکی تحریکات دولت عباسیه به انواع
غائله تولید ایلدی . برکت و یرسون اهالی خراسان جانلرندن عزیز
بیلدکلری ابو مسلم حقیقه روا کوریلن غدر و جوردن متأثر اولوبده
عباسیلردن صغومامشیر و خدمتلرنده کجا کان بذل همت ایلشلردر . خلاصه
خراسان مجاهدینی عباسیلرک حق خلافت و حاکمیتی اکتسابندن اعتباراً
اللیله تشکیل ایلدکلری بودولتک یورولمز و چکنمز و او شمنمز مدافع
و محافظ صادقی ایدیلر .

خراسان مجاهدیندن متشکل بر بیوک اردو خلفانک امر و خدمته
آماده ایدی . امرا و ضابطانی بدایت استیلاده عربدن خراسانده توطن
ایتمش ذواتک اولادندن ایدی . بو عسکرک هیئت عمومی سنه خراسانی تسمیه
اولنور و منقسم اولدقنری فرقه لر قطعه مند کورده منسوب بولندقلری شهر
و بلده لره نسبتله تقریب ایدیلور ایدی . اک مشهوری خراسانک اعظم بلادندن
اولان مرو و الروذه منسوب مروزی فرقه سی ایدی . عساکر مزبورده نك
بر فرقه سی بغدادده و قسم کلیسی خراسانده مقیم اولوب خلفانک بر اشارتی
اوزرینه مملکتک اک اوزاق محللرنده اختلافلر تسکینه و اعدانک مدافعه سنه
صولت و شتاب ایلرلر ایدی . اختلافات و اغتشاشنک کثرتی و سرحداته
مخاریباتک تمادیمی عساکر مزبورده نك یورولمسنه ، قیریلوب آزالمسنه ، شیرازه
انتظامنک بوزولمسنه سبب اولدی . پایتختده تنعم وترفهک ازدیادی بغداد

فرقه‌سنی گرفتار رخاوت ایله‌رک اوصاف عسکریه‌سنگ زوالته برسبب‌دها تشکیل ایلدی. بناء علی ذلك بواردونک یکیدن تنسیق و اقدارینه لزوم کوروندی. اوچنجی خلیفه (محمدالمهدی) سخا و شفقتی سایه‌سندده بو امر مهمه موفق اولدی. خراسان والیسی نصب ایلدیکی مشهور (فضل بن یحیی البرمکی) کرک قطعاً مذکورده کرک ملحق‌اتنده ایرانی جنسنه منسوب اهل‌الدین عسکرلکه الوریثلی اولانلری ثبت دفتر ایتدی‌رک «عباسیه لشکری» نامنی ویردی و یکریمی بیکنی دارالخلافیه اعزام و متباقیسنی امر و رودنده سوق اولتمق اوزره محللرنده ابقا ایلدی. اودوره قریب یازیلن معتبر تاریخلرده مقدارلری بش یوز بیگ اوله‌رق قید اولمشدر. مهدینک و هارون الرشیدک ییزانس دولتی ایله آجدقلری سفرلرده کایتهلده جیوش خراسانیه استخدام اولمش و دولت مذکورده حدودی بوینده تشکیل اولنان (عواصم [۱]) ایالتک خدمت محافظه‌سی دخی آنلره تودیع قلمش ایدی.

هارون الرشید بیوک اوغلی عبدالله المأمونی خراسانه والی تعیین ایلمشیدی. والی جدیدک تعلیماتی اجرای عدالت و بذل نعم ایله جلب قلوب ایتمک ایدی. مأمون درایت و سخاوتی ایله توجه عامه‌یه مظهر اولدی؛ حتی برادر و سلفی (محمدالامین) ایله ماجرای معلوملرنده خراسان عسکری اکتساب مظهریتله احراز خاتم خلافت ایتسنه یاردم ایتمش ایدی. بو خدمت جنود خراسانیه‌نک دولت عباسیه‌یه صوگ خدمتی اولدی. زیرا فضل بن یحیی البرمکی‌نک تنسیقاتیه قزانیلان قوت ماده‌یه تمادی محارباتدن ناشی چوق مدت طیانه‌میوب قیرلدی، نظام و انتظامی بوزولدی؛ ضعف ماده‌سیله برابر معنویاتنه و صداقتنه دخی خلل کلدی. فی مابعد

[۱] بوولایت حلبک غربندن ساحله قدر متمد اولوب منبج، دلوک، رعبان، قورس، تیزین بلادی ایله بونلر آره‌سندده بولنان محللردن مرکب ایدی. مسیس (مصیبه) و طرسوس کی کیلیکیا قطع‌ه‌سندن عربلر‌اندده اولان محللردخی مذکور ولایته اضافه ایلمش ایدی. مرکز اداره‌سی انطاکیه شهری ایدی. بو ولایت هارون الرشید زماننده تشکیل اولمشدر (۷۸۹ م ۱۷۳ هـ).

خراسان لشکرینه کو و نیله من و امنیت ایدیه من اولدی . خراسان والیسی نصب اولنان مشهور (ذوالیمینین طاهر) قطعاً مذکورده ده ارثی بر حکومت تنظیمنه موفق اولمغه عباسیلراچون خراسان قوتی بسبتون معدوم اولدی .

شوالده دولت عباسیه عسکرجه یکی برتنسیقه و بغدادده تجدیدو ترتیب قوته مجبورقالدی . ممالک وسیعه سنک شرق وغربنه مراجعتله افراد و فریق عیدیه جمع و تنظیم ایلدی . عربدن یالکز پیاده افراددن مرکب اولمق اوزره . « مصافیه » نامنده بر فرقه تشکیل اولندی . بریرلردن و خطئه مصریه نك جری و جسور و (خوف) نامیله مسمى اولان بر قسم اهاالیسندن (مغاربه) اسمیله بر فرقه ترتیب ایلدی . خراسان کی ایرانک دیکر ایالاتی اهاالیسنه دخی بعض اسبابدن طولانی التفات و امنیت اولتیوب سیحونک شمالنده کائن ماوراءالنهره مراجعت قلندی . ماوراءالنهر سر حد ممالک عباسیه اولمق و دائماً مهاجمات دشمنه معروض بولمق حسبیله سکنه سی سلاحشورلقله مألوف و شجاعت و بسالته معروف ، رنج و مشاققه متحمل و موقع علوی خلاقته حس تعظیم ایله موصوف ایدی . یوقاریده بیان اولندیغی اوزره مأمون خلیفه ماوراءالنهردن حاصل اوله جق فائده نی تیقن ایلیش اولدیغندن تعیین ایلدیکی والی و عامللره حسن اداره نی ، جلب قلوب ناسی و خصوصیله بعض جهتلرده قالمش اولان دین قدیمک ازاله سیله تعمیم دین اسلامی امر و توصیه ایلیش و اشبو و صایاسی حرفیاً تنفیذ قلمغله مدت قلیله ظرفنده آیین قدیم زردشتیدن اثر قالمیوب تکمیل ماوراءالنهر روابط رصینه ایله مرکز خلاقته باغلامش ایدی . تشکیلات مذکورده نك حین اجراسنده قطعاً وسیعاً مذکورده نك فرغانه ، شاش ، اسروشنه ، بخارا ، صغد کی هر بر خطه سندن امرا و ضابطان و صاحب اعتبار رؤسا و افراد شجاعت نهاد طوعاً و کرهاً بغداده کتیر یلره رك آنلردن دخی بر فرقه تشکیل اولندی . ایچلرنده فرغانه اهاالیسندن بولنانلر پك چوق اولدیغندن فرقه (فراغنه) عنوانیله اشتهار ایتدی .

اشبوماوراءالنهر لشکرینک تشکیلات و تنسیقاتی و تاسیقاتی مأمونک و اوخرا یا منده ابتدا ایدوب خلقی (معتمم بالله) ک دورخلافتی و اوائلنده نهایت بولدی . لکن بولشکر نه خدمتجه ونه عصیبتجه جند خراسانینک یرینی طوته مدی . ذاتاً بر قسمی جبراً بغداده کتیرلمش اولدیغندن کوکل آرزوسیه ایشه صارلمدیله و آرقداشیرینی دخی کندیلرینه اویدوردیلر آنک ایچون پک چابوق کوزدن دوشدیله .

دولت عباسیه بر اوچنجی تنسیقات عسکریه احتیاجی قارشیسنده بولنیور ایدی . مع التأسف بودفعه ده اوزاق یرلردن عسکر تدارکنه تشبث ایتدیله و اولکی درسلردن عبرت آلمدقلرینی کوستره رک بیوک ضررله اوغرا دیله . اشبو اوچنجی تشبثلی تورکدن عسکر کتیرمک ایدی .

تورک لک خلافت عباسیه خدماتنه قبولی پک اسکیدر . بونلری ابتدا استخدام ایدن ایکنجی خلیفه ابو جعفر المنصوردر . بو ذات خلافت عباسیه ده مناصب دولتی ایلمک اول احداث و هر برینک وظائفی تعیین ایتمش ایدی . مناصب جدیده دن بری حاجبک ایدی . او زمانه قدر حضور خلیفه یه مثول ایچون استیذانه حاجت یوق ایدی . ابو جعفر المنصور نزدیکه دخول ایچون اذن صدورینه دکن خلقک بکلمسی و او طور مسی ضمنتده سر اینسده بر دأره یاپدردی و تشریفاتچیلق و طیفه سنی ایفا ایتمک اوزره ده حاجبک مأموریتی ایجاد ایلدی که بدایهٔ پرده دارلق دیمک ایدی . بو مأموریتیه تعیین اولسانلرک برنجیسی (حماد) اسمنده بر تورک ایدی . نظام پرورلکه محتاج اولان بو خدمته علی الاکثر تورکلر لایق کورولدی و اونلر تعیین قلندی . بر آرالق تورکلر عاملمکه قدر ارتقا ایتدیله . مأمون خلیفه طشره لردم تحصیلدارلق ایچون تورکلری عربله ترجیح ایدراولمش ایدی .

معتمم کو چوکلکندن برو دأره سنده تورک کوله لری بسلا ایدی . برادری مأمون خلیفه اولدقدن سوکره دخی خیلی وقت اولجه و ایسی اولدیغی خراسانده اقامت ایتمش و او ائاده عموجه سی (ابراهیم) بغدادده قیام یله اعلان خلافت

ایلدکده معتمم کندوسنه اقتدایه مجبور اولمش ایدی . ابراهیم خلا فکیر لری به محاربه ایچون معتممی کوندروب واقع اولان جنکده معتممک باشنده کی عسکر طاغیله رق یالکز بر آووج تورک کوله لری صوکنه قدر نبات کوسترمش اولدیغندن تورکلره اولان محبت و امنیتی زیاده لشمش و تکثیر مقدار لری نه صرف قدرت ایتمش ایدی . مأمونک وفا تی اوزرینه جالس کرسی خلافت اولدقده بغدادده تورک کوله سی اشتراسیله اکثفا ایتمیوب خراسان والیسنه مقطوع ویرکوسنک بر مقدارینه مقابل کوستریشلی و خرب و ضربه الویری شلی تورک کوله لری اعزامنی بیلیدردی ، اوده ماوراءالنهرده بولنان عامل لری نه بو امرینی تبلیغ ایدوب ایجاباتی اجرا قلندی . بو اصول دولت عباسیه ده نصف عصر قدر دوام ایتمش و تورک کوله لری نیک مقدار ی فوق الحد چوغالمشدر .

معتمم بو کوله لردن برفرقه عسا کر خاصه تشکیل ایلدی و بو عسکرک معاش و تعین لری خزینه دن ویرلمک اوزره اسامیسنی دیوان الجیشه قید ایتیدردی و امرالغه قدر ترفیع ایتیدردیکی ضابطلری دیوانه یعنی مجلس وکلایه ادخال ایلدی .

ایشته خلافت عباسیه ده تورک عسکری استخدا منه بو صورتله باشلامش و کیده رک دولتری نیک باشنه بلا کسلمشدر .

تورک عسکری جنبدیلکله مشهور اولدقلردن بغداد سوقاقلرنده آت قوشدیرلر ، سلاح اوینارلر و اهلینک هیجان و مجروحیته سبب اولورلردی . بوندن طولانی اهالی ایله آره لرنده منازعه و مضاربه لر وقوع بولوردی . نهایت خلق غلیانه کلدی و شکایات مؤثره سنی خلیفه یه اسماعه باشلادی . بغداد اهلینک اشبو شکایات متوالیه محقه سی نظر اعتباره آلمق و عسا کر مذکوریه حدلری بیلیرلمک لازم ایدی . خلیفه معتمم بالله یوز و یروب شپارتدینی بو سرکش عسکره سوز دیکلمکمه و ایقاع تهدیده مقتدر اوله مدی . ایش او راده یه واردی که پایتختنده او طوره مز اولدی

و بغداددن اون ایکی فرسخ مسافهده (سامرا) بلده سنی انشا ايله اورایه نقل سریر ایلدی (۸۳۵ م ۲۲۰ هـ). مع التأسف اقامتگاه جدیدینک خدمت محافظه سنی ینه تورکلره تودیع ایتمک مجبوریّت و خطاسنده بولندی. سامراده استخدام اولنان تورک عسکرینک مقداری درت بیک اولدینی و سرائیک اطراف اربعه سنده یاپدیریلن درت دائرة مخصوصه نك هر برینه بیکر کشتی تعیین ایدلدیکی و بیوک ضابطلرندن اولان (اشناس)، (ایتاخ)، (بوغا)، (وصیف) نام کیمسه لری هر طاقنه قوماندان نصب ایتدیکی مضبوط تواریخدر.

اساسی بو صورتله قورولان تورک اردوسی یوماً فیوما تزئید افراد ایلدی. زیرا بغداد و سامراده تورکلرک مظهر اولدینی نعمت و رفاه تورکستانده هم جنسلرینک واصل سمع اطلاعی اولنجه ترک دیار ايله طاقم طاقم عراقه کلکه باشلادیلر بونک اوکنی الملق ایچون دخی چاره بولنه مدی. (محمود بیاتی) نك اوغوزنامه دن استنباطاً تألیف ایتدیکی (جام جم) کتابندن مستفاد اولدیغنه نظراً خاندان آل عثمانک اجدادی دخی قبیله لری افرادیله برمدت خلفای عباسیه خدمتنده بولمشلر ایش.

مذکور افراددن بعضیلری تورکستاندن برابر کتیردکلری و یاخود بغدادده تزوجلرندن حاصل اولان اوغللرینی کوله اولمق اوزره خدمت خلیفه یه تقدیم ایدرلردی. اوصورتله تقدیم اولنان بعض کسه لرک خدمات خلیفه ده تمیز ايله مناصب عالییه نائل اولدقلری تاریخدرده مسطوردر.

بغدادده کی تورک عساکری تورکلر و موالی دیه تفریق و تسمیه اولنورلردی. برنجیسی اوردویه آرزولریله داخل اولنلر اولوب اکثریتی تشکیل ایتمشلر ایدی، دیگرری ایسه مبايعه و صور سنائره مشروحه وجهله تدارک ایدیلنلر اولوب خلیفه نك و سرائینک محافظی ایدیلر. تورک فرقه سنک اکبر امراسی تماماً بولنردن یتشیر ایدی. بعده بوجهت بوزولمش وایکی قسم بربرینه قاریشمشدر.

تورکلرجه خدمت خلیفه به دخول ایدنلر « قول » یعنی کوله عد و اعتبار اولنوردی. حتی عثمانیلرده بیله یکچیری و سپاهی مثلوعسا کردن ماعدا یا یاومسلم و سائره مثلوه عن اصل حر اولان عسا کره قول تسمیه اولنور و ایفا ایتدکلری خدماته « قوللوق » دنیلوردی .

خراسانده کی طاهر بلك موقع حکومتی صفاریلره ترکی و سامانیلرک اعلان استقلالی جهتیله ویرکویه محسوباً کوله ارسالی قطع و مبیعه طریق بتقیص ایدلمش ایدی . لکن تورکستاندن کلهرک اوردویه دخالت اصولی مع زیاده بردوام ایدی . مورخلر عراقده کی تورک فرقه سنک موجودینی پارلاق زمانلرنده یوز بیکه ودها زیاده به بیله چیقاریورلر .

تورک اردوسی پک آز زمانده و معتصم بالله دورنده جسیم و مهیب بر شکل و وضع آلمش ایدی . مذکور فرقه نك حین تشکیلنده قوماندانلقلره تعیین ایدیلان اشناس ، ایتاخ ، بوغا ، وصیف مدت قلیله ظرفنده ترقی ایدرک مناصب عالییه نائل و امور دولته نفوذ و حیثیت صاحبی اولدیلر . تورکلر ایلک دفعه خلیفه مشارالیهک بیزانسلیلر علیه اجرا ایتدیکی سفر مشهوره اشتراک و ابراز شجاعت ایلهرک احراز غالیته سبب اولدیلر . چونکه فریکیاده وقوعه کلن محاربه ده چند اسلامی ترکیب ایدن مصافیه و فراغنه و مغاربه و تورک فرقلرندن تورکلر صوگ درجه به قدر ثبات ارا نه ایتدکلری حالده دیگرلری رجعت اماره لری کوسترمش ایدی . روایتیه نظرآ تورکلر اوق استعمالنده اوقدر مهارت کوسترمش و دشمنه او مرتبه تلفات ویردیرمشلرکه حلول شب مانع اولسه روم قیصرینک هلاکی دخی مأمول ایمش . (۸۳۷ م ۲۲۳ هـ)

معتصمک اوغلی و خلقی (واثق بالله) زماننده تورکلرک خدمت و صداقتی نسبتنده نزد خلیفه ده اعتبارلری آرتدی . لکن واثق برادری و خلقی (متوکل علی الله) آنلره چندان التفات ایتدیکندن و حققلرنده جبر و شدت استعمالنه قائلشمیدینغدن صداقت قدیمه لرینی اخلال ایلدی . کل معایب ایله برابر

خلفانك فداكار خدامی اولان توركلردن اشناس اولجه وفات ایتیش و ایتاخى خلیفه متوكل قتل ایتدیرمش اولدیغندن بوغا وهم و اغبراردن ناشی بر طرفه چکیله رك میدان یالکز باشنه وصیفه قالدی . بو كمسه اشناسدن ایتاخه انتقال ایدن و آنك مقتولیتی اوزینه منحل قالان حجابت و سائره کبی بر چوق مناصبی عهده سنده جمع ایتدی ، تورك قوماندانلرینك اك بیوکی اولدی ؛ بو صورتله صوك درجه نفوذ و قوت کسب ایتدی . وصیفدن صوكره اولان سرکرده لکلرده دخی ینه معتصمك کوله لرندن بولسان شرابی دیه معروف کوچوک (بوغا) ایله (آتامش) تمیز ایتدی .

متوكل ، وصیفك اکتساب ایتدیکی نفوذ و قوتدن اورکیور ، ازاله سنی تصور ایدیور ایدی . مأموریتلرندن عزل ایتدی ، لکن او وحشی شکاری دامه دوشوره مدی . بالعکس خصومت شدید سنی دعوت ایتدی . وصیف امرادن کوچوک بوغا و (باغری) ایله بر جمعیت خفییه ترتیب ایدوب خلیفه متوكلی و بعد قدیمی و وزیر نوجاهی (فتح ابن خاقان ابن ارطوج) ایله بر لکده سراینده و اوغلی منتصرک کوزی اوکنده قتل ایلدی (۱۸۶۱ م ۲۴۷ هـ) .

تورک عسکرینك معامله مذکور سنی آندن صوكره توالی ایدن حادثات و خیمه یه مقدمه ایدی . بو عسا کر آرتق رومالیرك پره توری عسکرلری کبی مقام حکومته استیلا ایتمشلر و قانلی اختلاللرله عباسیه دولتی صارصماغه ، اسباب انقراضی حاضر لامغه باشلامشلردی . آندن صوكره تورک عسکرلرینك مظاهرهت و نصرتلری آنجق پاره ایله ساتون آلتیردی . هر خلیفه دکیشدجه او خلیفه دن بیعت حقی ایتترلر ایدی . خلفانك حاکمیت و نفوذلری عسکره بذل ایتدکلری عطایایه کوره کاه قوتلی کاه ضعیف اولوردی . تورک عسا کرى بعضاً کله جک برسنه و یا دها زیاده زمان ایچون دخی معاش طلب ایدرلردی .

الدرنده بازچه اولان متوکلک خلیفی (متصر بالله) ک وفاتنده شدتلی انتقاملرینه معروض قالماق ایچون تورک عسا کری متوکلک اولاد واحفادینه مقام خلافتی سدا تمکی سیاسی برتدیر اولوق اوزره وضع و آخاذایتدیلر، معتصمک حفیدی (مستعین بالله) ی خلیفه آتخاب ایلدیلر (۸۶۲م ۴۸هـ). بو خلیفه زماننده یزانشیلر ممالک اسلامیه یی یحضور ایتدیلر. تورک عسا کری غیرتلی، شجاعتلی؛ فدا کارلقلری و متانتلی ایله دولتی خارجه قارشلی هر زمان محافظه ایده ییلرلر ایدی. لکن رئیسلی مملکتک سلامتلی دوشونه چک یرده رقابتلر، احتراصلر و مجادله لر ایچنده امرار حیات ایتدک لرندن حدود مملکت دشمنه قارشلی کاملاً آچیق قالمش ایدی. وصیف ایله کوچوک بوغا خلیفه یی کندیلری ایچون نصب و آتخاب ایتمش ایدی. لکن مشارالیه وزراته تعیین ایتدیکی آتامشک نفوذینه تابع اولمش، اوده بویکی رئیسک منافعی اخلاصه تصدی ایلدیکندن سیف غدر و انتقاملرینه اوغرا مشدر. اوزمانه قدر تورک عسا کرینک جبار لغندن مشتکی بولنان خلق وقعه مذکورده آنرد مظاهرت ایتمش و بومعاونت دخی برنجی دفعه وقوع بولمش ایدی. آندن سوکره مذ تور وصیف و کوچوک بوغا ایله باغر امور حکومتی اللرینه آلدیلر. باغر و قتیله کوچوک بوغا اداره سنده کی فرقه نك سرکرده لرندن اولوب متوکلک قتلنی بالذات اجرا ایتمش شجاعت و جسارتله معروف ایدی. اشخاص نلثه صرقومه بیننده متکلم وحده اولدی، بوندن طولایی اولجه اقدیسلی بولنان کوچوک بوغا ایله آر الرند. منافرت ظهور ایلدی. نهایت آنکله وصیفک ازاله لرینی تصور ایتمش، فقط مستعین بوغا ایله وصیفک و صایاسنی دیکلیه رک سراینده حبس ایتدیردیکی باغری اتلاف ایتدیرمش ایدی. تورک عسا کرندن باغرک طرفدارلری توقیف اولندیغنی طویدق لرنده آنی التزاماً سرایی محاصره ایتدیلر. مستعینی نهر طریقله بغداده فرار و التجایه مجبور ایلدیلر. بونک اوزرینه تورکر مستعینک نفوذ معنویسنی قیرمق ایچون متوکلک اوغلی معتزی

محبسندن چقاره روق خلیفه اتخاب ایتدیلر . معتز برادری (موفق) ی
 برفرقه عسکرایله بغداد اوزرینه سوق ایتدی . فرقه مذکوره ایکی بیگ
 مغاربه والای بیگ تورک و فراغنه افرادندن مرکب ایدی . بواردو مستعینی
 بغدادده محاصره ایتدی ، محاصره دائمی مدهش مصادمات و قوعوبولمق
 اوزره خیلی مدت دوام ایتدی . نهایت معیتنده کی امرا علامات خلافتی
 معتزه کوندرمک ایچون مستعینی اجبار ایتدیلر . بو امر آره سنده فلا کتیه سبب
 اولان و صیف و کوچوک بوغا دخی و ارایدی . بونلر آندن صکره دخی
 تورکلر آره سنده کی موقع ممتازلرینی محافظه ایتدیلر (۸۶۶ م ۲۵۲ هـ) .

(معتز بالله) خلیفه اولور اولماز تورک رؤسانک حاکم و مستولی نفوذندن
 خلاص اولغه قرار ویرمش ایدی . فقط کندیسی بونک ایچون الزم اولان
 عنزم و منتاندن محروم اولدیغی کبی محتاج اولدیغی صادق و فداکار قوتلره
 دخی مالک دکل ایدی . بوسبیله رؤسای مذکوره یه قارشو و قوعوبولان بالمله
 تشبثاتنده عدم موفقیتیه دوچار اولدی . تورکلرک محوینه تشبث ظنی
 انلرک اذهاندن محو ایچون بی حساب امتیازلر ویرمهک باشلادی . عسکرک
 درت ایدر ویرلیسان وظیفه لری ایچون و قوعوبولان شورش ائناسنده
 و صیف حرکات شدیدیه کوستردیکندن ارباب شورش جانبدن قتل اولدی .
 رینه رفیقی کوچوک بوغا کچیریلدی . متعاقباً اوده تورکلردن تمیز ایدن
 (بابکیال) ک تشویقیله تورک رؤساسی انده مقتول اولدی . میدان
 مذکور مشوقه قالدی . فقط برسنه صوکره و صیفک اوغلی (صالح)
 تورکلر آره سنده تمیز ایتدی . انک تشویقیله تورکلر متداخل معاشرینی
 طلب ایتمک اوزره خایفه نک سراینه هجوم ایتدیلر خزینة دولته مطلوبات
 مذکوره بی ویره بیله جک آچه یوق ایدی . معتزک والده سی اوغلیله
 برابر حکومتی ده فلا کتدن خلاص ایده بیله جک درجه ده صاحب ثروت
 و یسار اولدیغی حالده معاونت ایتدی . بوردلردن ، اصرارلردن بسبتون
 کسب شدت ایدن عساکر خلیفه بی در دست و خلافتدن کف ید ایتمهک اجبار
 ایتدیلر (۸۶۸ م ۲۵۵ هـ) .

تورکلر طرفدن یرینه (مهتدی ناله بن واثق) کچیریلدی. بو ذات فضائل اخلاقیه سی ایله مشهر اولدیغندن خلق نردنده مملکتی دوچار اولدیغی فئالقلردن خلاص ایده بیله چکی امید اولنیوردی. فقط خلافت عباسیه نك تأمین سعادت و قتی کچمش ایدی، حکومتک نظامات و تشکیلاتی یالکز بر فردک اوصاف و مزایای اخلاقیه سیله احیا اولنق دائره امکان خارجه چقمش ایدی. مع مافیه مهتدی مملکتده یکی بر دور رفاه و فلاح حلولنی تاشیر ایده نك صورتده عمومی بر اصلاحات اجراسنه تشبث ایتدی. بو بایده واسطه اجراییه سی حاجی صالح بن وصیف ایدی. حکومتده فترت و اغتشاشک ادامه سی طرفداری اولان تورک عسکرلری اصلاحات مذکوریه مانع اولق ایستورلر، لکن مهتدینک ورع و تقواسی و اجرا آتک اصابتی طولایسیله خلقک مظاهرت عمومیه سنه نائل اوله جغنی ظن ایله رک جسارت ایده میورلردی. نهایت متوکلک اوغللری محاذیر مسروده نك حکمسز لکنی بیان ایله آنلری اقناع ایتدیلر. وقعه بیوک بوغانک اوغلی (موسی) نك قدرت و تقوؤذنی استرقاب ایتدیکی صالحی قتل صورتیه سر نمای ظهور اولدی. مهتدی کندینه سوء قصدنی حس ایلدیکی بابکیالی حبس ایتدی. لکن درحال سرایی تورکلر جانندن محاصره اولندی. محبوسک قفاسنی کسدرتیه رک محاصرلر اوزرینه فیرلا تمسی ایسه بسبتون غلیانی تشدید ایتدی. نهایت مهتدی عصاة اله دوشدیکندن خلافتدن فراغت ایتدیکی ایچون درلو درلو حقارتلردن سوکره اولدی (۱۶۹ م ۲۵۶ هـ).

مهتدی به خلف اولان (معمد علی الله) انظار ناسده مهیب و صاحب شان و شکوه بر ذات ایدی. مع مافیه هیچ بر صورتله متانت طبع ایله تمیز ایتدیکی جهتله خلفلرینک دوچار اولدیغی عاقبت فجیعه دن تخلص کریبان ایده بیلدی. زماننده برادری موفق باله امور دولت و خلافتده تفرد و تغلب ایتدی. خلافت عباسیه یی زنجیرک حادثه سی، صفاریلرک مهاجمه سی کبی غوائل عظیمه دن قورتاردی.

معمدك دور خلافتنده تورك عسكرينك تجاوزاتی رفته رفته دوچار
تدنی ونهایت تماماً منقطع اولمش ایدی. بوکا تورکلك اجرا ایتدکری مظالمه
ندامترندن زیاده باشقه سبیلر وار ایدی. رؤسانک اختلالات واقعهده
برر بر تلف اولوب لر لرینی طوته جق آدملك یتشمامسی ، ظلملرینک
انظار ناسده بیویه رك غلیان اهلینک درجه نهایی بولسی ایدی. مع مافیه
بو خصوصاتدن زیاده باشلیجه ومهم بسببدها وار ایدی، که اوده خلافتده
حاکم منفرد اولان موفق باللهک اقتدار فوق العاده سی ایدی. موفق بالله،
معمددن سوکره خلافته کچن کندی اوغلی (معتضد بالله) ک امور دولته
موفقیته دخی زمین حاضرلمش ایدی. معتضد بالله تورکلك بوعضدن
استفاده واجرا ایتدیکی تنسیقات ایله آنلرک تشکیلاتی دیگر برقالبه افراغ
ایلشدر. مع مافیه معتضد زماننده تشکیلات عسکریه بر درجهدها بوزولدی.
ایلك تنسیقات عسکریهده طقوز کشی یه «عریف» ، الی نفره
«خلیفه» ، یوز کشی یه «قائد» نامیله ضابطلر تعیین ایدلمش وبو صورتله
سلسله مراتب عسکریه تشکیل اولمش ایدی. عسکر زیاده لشدکجه
مذکور ضابطان رتبه لرندن خلیفه لك الغا ویرینه یوز نفره قوماندایتمک
اوزره «نقیب» نامیله دیگر بر رتبه وضع واحداث ایدیلرک قائدلر بیك
کشی یه قوماندان اولدی. وهر اون قائد بر امیر معیتنه ویرلدی.
تنسیقات مذکورده تک ابتداسنده بالخاصه بیوک رتبه لره خلیفه زدنده
کسب تقرب واعتبار ایتمش تورك کوله لری کتیریلرک آندن سوکره ترقی
مذکور مراتبک قطعنه تابع طوتلمش ایدی. حالبوکه بو جهت هیچ بر
وقت حقيله تطبیق اولنهمدی. تورکلك اکابر امراسندن وفات ایدنلرک
بعضیلرینک رتبه ومأموریتی خلفا طرفندن طوغریدن طوغری یه اوغلرینه
توجیه اولنمغه باشلادی. عسکرلرک اقضای مراتبی اولان امیرلک میراث
حالی آلدی. بونکله برابر نزد خلیفهده ذی نفوذ بولنان تورك کوله لری
یکیدن امیر نصب اولنیور ایدیلر. موفق زنجلرک نأره عصیاتی اطفا

ایتدیکی ائناده آنلردن دخالت ایدن امرا وافرادی عساکری آراسنه ادخال ایتمش ایدی . معترض بو خصوصی دهازیاذه توسیع ایتدی . خلیفه لر ضعیف دوشونجه مملکتده والی وقوماندان وسائر صورتده مستخدم بر چوق کسه لر استقلال هوسنه دوشمشلر ، بونک ایچون معیترینه عساکر جمع ایشلر ایدی . بونلردن ماعدا دولتده قتن وشورش توالی ایتدیکجه اهالیده تجارت وزراعتلرینی بر اقره رق محاربات داخله ایله مشغول اولغه باشلادقلرندن ایچلرندن بر خیلی کسه لر تفرد ایتمش وبونلر ایله اجناس مختلفه یه منسوب بر طاقم قبائل رؤسا و مشایخی معیترینه استداداً مملکتک اوته بریسنده تغلب ایشلر ایدیلر . معترض کندیسندن اول مملکتده بر چوق قاریشقلقلره سبب اولان بو آدملری معیتریه اوردویه قبول ایتدی . اردونک مقدار افرادی هیچ برانتظامه مالک اولمیان بو آدملره فوق العاده تر اید ایتدی . بونلر اردو آره سنده رئیس لری اسامیسنه نسبتله یاد اولنان بر طاقم اوافق فرقه لر حالنده بولنیور ایدیلر . بو دیرینی عساکر معترض ایله آندن صو کره مقام خلافته جالس اولان (مکتفی بالله) زمانلرنده قولایلقه اداره اولندی . لکن خلافت ضعیف اللره دوشدکده بونلرک اوردویه ادخالنک پک بیوک فئالق اولدینی کورلدی .

معترض ایله مکتفی منانت طبع وسائره کبی بر چوق فضائل وخصائله مالک ، امور حکومته واقف ، صاحب بطش وشدت برزذات اولدقلرندن مهتدینک باشلایه رق بجره مدیکی اصلاحات پرورانه اجرا آته دوام ایتمشلر وویرکیلر ، آزالته رق اهالی یه وسعت ویرمشلر وقوانینه اطاعتی وانضباطه رعایتی تأمین ایشلر ایدی . عزم وفعالیتلری خلافت عباسیه نک شان وشرف عسکریسنی برمدت اعلا ایش ، حکومتدن آیریلان مصر کبی بعض اقطار دائره اطاعته ارجاع ایدلمش ایدی . فقط بو خصوصات پک سرعته زوال بولدی . انحطاط دولت ینه جریان سابقی تعقیب ایتمکه باشلادی ، اوده مکتفینک خلفی (مقتدر بالله) زماننده اولدی .

مکتفی حین احتضارنده برادری جعفرک اجلاسنی توصیه ایتمش ، وزیر (عباس بن حسین) دخی طرفدارانیله اجرا ایتدیکی مشاوره ومذاکره اوزرینه بوکا قرار ویرمش ایدی . لکن مشارالیهی قبل الاجلاس کندی خانه سنه جلب ایچون کوندردیکی امرای عسکریه دن (صافی الحرمی) آنی طوغریجه دارالخلافیه کوتوردی ، اوراده کی اتباع وغلامان جعفره بیعت ایتدیله . اجلاسک مرتبی اولان وزیر ایسه سوکره بیعت ایلدی . معتضدک کوله لزندن مرکب بولنان «حجریه» فرقه سی ایلك دفعه اوله رق حادثه مذکورده کندیله رینک موجودیتلرینی ارانه ایتدیله (۲۹۵م ۹۰۷هـ).

جعفر مقتدر باه نامیله مقام خلافته اجلاس اولدینغی زمان اون اوچ یاشنده ایدی . بعض رؤسای عسکریه ورجال دولته اوافق بر چوجغه اطاعت ایتماک فکری پیدا اولدی . بونک ایچون خلیفه نك ظاهرأ سننی استصغار وباطناً جلوسی ائناسنده کی معامله دن اغبرار ایله خلعی فکرنده ومعافیله غلامان معتضدیه طرفدن مخالفت اندیشه سیله بوکا اجتسار ایده مامکده اولان وزیرک ریاستنده بر فرقه تشکل ایتدی . مذکور فرقه نك قوتی کوندن کونه تزاید ایلدی ، بعده وزیر تبدیل فکر ایله مقتدرک ابقاسنه قرار ویردی . بونک اوزرینه اتفاق ایدن رؤسای عسکریه وزیری قتل ، مقتدری خلع ایده رک معتزک اوغلی (عبدالله) ی خلیفه اعلان ایتدیله . بالجمله عسکری وملکی امرا وارکان دولت واهالی بلده بوخصوصده تماماً متفق اولدقلمری حالده ایکی کون سوکره آرالرینه نفاق دوشه رک طاغدیله . بوضورتله غلبه مقتدر طرفداراننده قالدی ، آنلرده امرای عسکریه دن اوچ کسه ایله دارالخلافه ده کی خدم وحشم ایدی . مقتدرک امریله رؤسای عسکریه نك وقضاة وکتاب کبی رجال دولتک بعضیلری افنا وازاله ایدلی (۲۹۶ م ۹۰۸هـ) .

مقتدر پدری معتضدک وجدی موفقک فضائلندن عاری ، رخاوتله متصف برخلیفه ایدی . ایام خلافتنده قادینلر وحریم آغلرینک ننده بازیجه اولدی .

امور و حکومتده بیله آنلرک سوزلرندن اچیموردی ، وزراسنک متادیا عزل و مصادره سی کندیسنه باشقهجه برمدار اشتغال تشکیل ایلور ایدی . بو سبیلردن طولایی هرکس کندیسندن صوغودی . داخلاً اختلالات و خارجاً تعرضات باش کوستردی .

خليفة اختلالاتی تسکین و تعرضاتی منع ایده بیله جک (مونس الخادم) نامنده مقتدر بر قوماندانه مالک ایدی . عزم و متانت و شدت طبع ایله معروف ، مقتدر حقنده صوگ درجه صداقت و فداکاری ایله متحسس بولنان مونس موفقک کوله لرندن ایدی . مقتدرک خلعی اواننده طرفدارلغنده ثابت قدم اولان اوچ امیرک بری واک ذی نفوذی ایدی . او زماندن اعتباراً یکریمی سنه قدر ممالکده و قوعبولان اختلالات و مغربده هنوز تأسیس حکومت ایدن فاطمیون دولتی ایله یزانتس امپراطورلنی طرفلرندن حکومت عباسیه یه اجرا ایدی لان تعرضات آنجق مونس طرفندن تسکین و دفع ایدلمش ایدی . بوندن طولایی ده « المظفر » لقبی احراز ایلش ایدی . مونس حیات عسکریه سنده یالکز (قرامطه) یه قارشی موفق اوله مامش و مع مافیله مصادمات قطعیه یه میدان ویرمامک و صورسارئه ایله مملکتی آنلرک عقورانه مهاجمه لرندن بردرجه یه قدر حفظ و حراست ایلش ایدی . مونس دائماً مقتدرک حکومتی وقایه وادامه یه سعی و غیرت ایدر ، طریق حق و صوابی آکا اخطار ، آراهه ایلر ایدی . عباسیه اوردوسی ؛ سرکارلرنده دائماً مونس کورمکده و حسن معامله سنه مظهر اولمقده بولندقلرندن برحس شکران ایله تماماً لوای ریاستی آلتنده طویلامش و امرینه فرمانبر بولنش ایدیلر . مقتدرک عهد خلافتنده حد معروفی تجاوز ایدن اسرافات مضایقه مالیه یی انتاج ایلدیکی جهتله عسکریک معینات و مخصوصاتی وقت وزمانیله ویریه میوب معتمد دورندن بری کوریه میان اغتشاشات عسکریه یواش یواش باش کوستر مکده ایدی . بو حالده مونس مداخله ایدر ، عسکر آزانسنده اولان نفوذینی استعمال ایله اختلالی ظهوری آننده

طور دیرر، عصیان بر از تعمم ایتسه بیله حکومتک وظیفه سنی ایفایده جکنه بالذات تکفل ایله رک تسکین ایلر ایدی .

مونس عباسیه اوردوسنه «ساجیه» فرقه سنی ده ضم ایتدی . مذکور فرقه صغدلی «ابن الساج» نام کسه یه منسوبدر . ابوالساج وقتیه ماوراءالنهر دن بغداده کلهرک سلك عسکره داخل اولمش ایدی . کندیسی و اوغلاری امرای عسکریه عباسیه دن اولوب والیدلکرده کز لرردی . بونلر دن مونسک دوستی اولان (یوسف) پک زیاده قدرت و قوت اکتساب ایتمش ونه ایت مقتدر طرفدن مأمور اولدینی قرمطلر حربنده مقتول اولمش ایدی (۹۲۷م ۳۱۵هـ) . زیر امرنده کی عسکر مونس طرفدن بالجلب اوردویه قاتلدی ، اسامیسی دیوان الجیشه کچدی . عسا کر مذکوره یوسفک کوله لرندن و طرفدارانندن مرکب ایدی . کوله لر ممالک اسلامیه یه اسارتله نقل اولتان تورک و اسلاو و ساثره کی ملل مختلفه یه منسوب ؛ طرفدارانی دخی ممالک اسلامیه نك ایشسر و کوجسز ، یالکز عسکر لکله متعیش ، هر طرف اها لیسندن ایدی . مع مافیة اختلاف جنس اولدینی خالد شیرازه و ارتباطلری هیچ بروقت خللدار اولمدی . مدت مدیده بغداد عسا کری آراسنده ادامه موجودیت ایتدیلر . فرقه نك آدی افدیلرینک خاندانی نامنه نسبتله ساجیه ایدی . بغدادده کی فرق عسکریه آره سننده اشبو فرقه ایله حجریه فرقه سی پک آز زمانده تمیز ایده رک اکتساب نفوذ ایلشله ایدی . خلیفه جانندن امیرالامراله تفویض اموره قدر امور خلافت و دولت مذکور فرقه لرک رأیله تدویر ایدیله رک فرق ساثره ایشه قاریشدر یلماشدر .

مقتدر جانندن مونسه ابتدای خلافتدن اعتبار آپک چوق مناصب دولت ایله برابر «امیرالامرا» لق دخی تفویض اولمش ایدی . عموم قوه عسکریه نك قوماندانلقی دیمک اولان منصب مذکوره معتصم دورندن معتمد زمانه قدر «ریاسة الجیش» و آندن اعتباراً «صاحب الجیش» تسمیه اولمش

و مقتدر زماننده « امیر الامرا » عنوانی و برلمشدر . ابتدا بو عنوانی آلان مونس دره مع مافیه رئیس الجیشلر یوقاریده کورلدیکی اوزره امور خلافت و دولته پک زیاده صاحب نفوذ ، صاحب الجیشلر موفقک امور خلافتده تفردی اوآنه و معتضد و مکنتی کبی شدید الشکیمه خلفا زمانه تصادفلرندن طولایی نفوذاً اهمیتسز ایدیلر . امیر الامرالر ایسه رئیس الجیشلرک نفوزلرینک اضعاغه نائل اولمشدردی . مع مافیه مونسک امیر الامرالغی ایله (ابن رائق) دن اعتباراً اولان امیر الامرالق آراسنده فرق وارد . لقب مذکور مونس زماننده بر منصب و یابه ایدی ، زرده بیان اولنه جنی اوزره ابن رائقدن اعتباراً امور حکومت تماماً امیر الامرالره انتقال ایتمش و خلیفه لره یالکز بر موقع معنوی قالمش اولدیغندن اودورده کی امیر الامرالق طوغریدن طوغری به حکمدارلق دیمک ایدی .

مقتدر هیچ بر وقت مونس رقیسز براقق ایستمدی . بو بابه ایلک اول استعمال ایتدیکی کسه لر مونسه پک زیاده رقیب و معارض بولندقلری حالده کرک بونلرک و کرک مونسک ائندیلرینه اولان صداقتی جهتیه رقابت مذکور و خیم نتیجه لری بادی اولمدی . نهایت خلق آراسنده مقتدرک مونس امیر الامرالقدن عزل ایله یرینه اخیراً آکا رقابتیه مأمور ایتدیکی دای زاده سی (هارون بن غریب) ی نصب ایله جکی روایتی دورانه باشلادی طرفدارانی (رقه) ده قرامطه ایله مشغول بولنان مونس سربعاً بغداده جلب ایتدیلر . ایام اخیرده مقتدر ایله مونس آرسنده برایی دفعه سوء تفهم حاصل اولمش ، فقط خلیفه نک مونس ایله بوزوشمق ایشنه کلامسندن و مونسک مسلك خیر خواهی و صداقتکار بسندن ناشی برودت واقعه ازاله ایدلمش ایدی . لکن بودفعه کی حادثه سابقه بکزه میور ایدی . وقوع بولان بعض امارات مقتدرک سوء قصدنی تأیید ایدیوردی .

مقتدر ایله مونس آرسنده اوچ درت کون منافسه دوام ایتدی .

بغدادده کی بتون عسا کر شهر مذکور قبولرندن (باب الشماسیه) قربنده رکز خیام ایدن مونس نزدنده طویلاندیلر. نهایت مونس مقتدره خدم و حرمک امور دولته اولان مداخله سنک منعی، سرایده کی اسرافاتک ترکی و هارونک بغداددن اخراجی شرائطی حاوی عسا کرک مطالباتی تبلیغ ایتدی. مقتدر مطالب مذکورنک جمله سنه رضا کوستردی ایسه ده متعاقباً عسا کر دارالخلافه یه هجوم ایتدی. بوضورتله مقتدر خلع اوله رق مونسک خانه سنده حبس ایدلدی. یرینه برادری (قاهر بالله) ه بیعت اولندی.

اشبوتبدل خلافتک موجب اولدینی توجیها ت آره سنده صاحب شرطه [۱] (نازوک) ه علاوه مأموریت اوله رق حجابت دخی تفویض اولنمش ایدی. نازوک مأموریت جدیده سی حسیله حادثه سالقه دن برو دارالخلافه رکز خیام ایدن مصافیه عسا کرینی اورادن تبعید ایله کندی فرقه سننی اقامه ایتدی. مصافیه لر بومعامله دن غضبناک اوله رق برقاچ کون صو کره بیعت بخششی ایله برسنه لک تخصیصاتلرینی طلب بهانه سیله تجمع ایتدیلر و دارالخلافه یه هجوم ایله قاهره فراره اجبار و مقتدری مونسک خانه سندن دارالخلافه یه کتیروب تکرار اجلاس ایدیلر. مونس بو ائنده خانه سندن چقیمیه رق بروضع بیطرفی اختیار ایش اولغله مورخین اولجه مقتدرک خلغنه موافقتی اکثریته اتباعنه عطف ایتکده درلر (۹۳۹ م ۳۱۷ ه). .

مصافیه لر بوموقیتلری اوزرینه ایشی آزدیلر، هر ساعت تزید مطالب ایدر و جزئی بهانه لرله اغتشاشاته سبب ویر اولدیلر. یالکز عائنه لر ی افرادینی دکل معارفه لر ی بولنان کسه لر ی ده دفتر عسکره ادخال ایتدیره رک خزینه دولتی تخصیصات عسکریه یه وفا ایدمه جک حاله کتیردیلر نهایت مقتدرک

[۱] شرطه شمیدیکی ضابطه مقابل اولوب بوخصوصه مأمور اولنلره دینیلر ایدی. صاحب شرطه دخی مأمورین مذکورنک رئیس دیمکدر. مع مافیه بومأموریت یالکز امور ضابطه یه نظارت و ریاستله قالیوب امور عدلیه نک اجرا و تطبیق و ساگره کی برخیلی خصوصات دخی عهد سنه مفوض ایدی. صاحب شرطه لر امور حکومته پک ذی نفوذ اولوب حاجبلکدن صو کره کلیر و آکا منشاء اولور ایدی.

امری اوزرینه صاحب شرطه (محمد بن یاقوت) مصافیلهری جبراً دارالخلافه دن چیقاردی و تباعدلرینی امرایتدی. بونک اوزرینه مصافیلهرک ایقاع ایتدکلری اختلالر غلامان حجریه واسطه سیله تسکین اولندی. نهایت مصافیلهر (واسط) شهرنده بالاجتماع خلیفه نك عاملنی طرد ایتدکلرندن مونس یتیشوب تنکیل ایتدی، تنکیل اثناسنده اکثری مقتول اولدی. بوضورتله مصافیله اوجاغی الغا ایدلدی و آندن سوکره عسا کر مذکورہ نك سنجاغی کورلمدی (۹۳۰ م ۳۱۸ هـ) .

وقعه خلعدن سوکره مقتدر دأمامونسدن توحش ایدیور، آرالرنده کی منافرت ایسه وقت وقت تجدد ایلدیورایدی. نهایت مونس، اخص اصحابندن وساجیه دن سکز یوز کشی ایله (موصل) ه کیتدی اورانی ضبط ایله اقامت ایتدی. بغداد، شام، مصر عسا کرندن برطاقمی باشنه طوپلانندی. طقوز آی سوکره عسکرک تضییقیله بغداد اوزرینه یوریدی. بوخبر مرکز خلافتده شایع اولدوقده اوراده قالان عسا کر ظاهراً مخصصات طلبی و باطناً مونسه اولان مجلوبیتلری سائیه سی ایله اختلال چیقاردیلر. مقتدر صعوبت فوق العاده ایله شورشی تسکین ایده بیلدی و عسا کر مذکورہ یی مونس اوزرینه سوق ایتدی ایسه ده مونسک طلیعه سنی مشاهده ایدر ایتمز رجعت ایتدیلر. بونک اوزرینه مقتدر بالذات بغداد قپوسنه قدر ایلرولیان مونس عسکرینه قارشی چیقدی. لکن عسکری طیانہ مدی هر چند تشویق و تشجیع ایتدیه ده فائده مند اولدی دشمنلری ایچنده یالکز باشنه قالدی. اثنای تشویقده دشمندن هر بر اسیر ایچون اون و هر بر سر مقطوع ایچون بش دینار اعطاسنی وعد ایلدیکندن مخاصمین آره سنده بولنان مغاربه لشکری بوندن سوک درجه دوچار نفرت و جدت اوله رق کندیسنی اتلاف ایلدیلر . باشی حرب مذکورده بولنیه رق کیریده اولان مونسه کتیر بیلدکه آغلامش و قاتلرلی شدتله تویسخ ایلشدر . یرینه برادری قاهر بالله اتخاب اولندی . مونس بوذاتک نیات و اعمال حسنه اصحابندن اولدیغنی

بیلدیکندن خلافتنه راضی دکلسهده جمهوره مخالفت ایده مامش ومع مافیه جلوسندن اول نزدینه، جلب ایدوب کندیبی ایله حاجی (بلیق) و اوغلی (علی بن بلیق) ه سوء قصد ایتمامک، اوزره یمین ایتدیردکن ماعدا خط دستیله دخی برسند اخذ ایلمش ایدی (۹۳۲ م ۳۲۰ هـ).

خليفة نوجاه محمد بن ياقوتی الده ایدرک کندینه مشاور خاص تعیین ایتدی. وزیرى بولنان (علی بن مقله) ایسه مشاور جدیدی استرقاب ایدوب مونس ائادمه سعایت ایلدی. مونس طرفدارانی بالا اجتماع اوزرینه مهاجمه ایله محمدی اختفایه مجبور ایدرک آدملرینی طاغتدیلر. بو حادثه دن صوکره علی بن بلیق قاهرى تضیقه ابتدار ایتدی، بو تضیقهده مونسک و ابن مقله نك مداخله کیه لری اولدیغی آ کلاشیلوردی. قاهر مونسه مقابله یه قالشدی، آنک اعظم امراسندن (طریف السبکری) ایله خادمی (بشرى) یی طرفه جلب ایلدی. مونسک استاد ایتدیکی ساجیه فرقه سنی دخی بعض مواعید ایله دائره اتفاقه آلدی. بونلرک قوتیله بلیق ایله اوغلی علی یی دردست ایدرک حبسه القا ایتدی. بعده اصحاب و اوداسی آره سنده و تحت امنیتده اولان مونسى دخی طریف السبکری واسطه سیله اغفال ایدرک دارالخلافه یه بالجلب حبس ایلدی، براز مدت صوکره مونسک اصحابی طغیان و عساکر سائره دخی آنلره تبعیت ایله مونسک اطلاقدن بشقه بر صورتله راضی اولمیه جقلمرینی اعلان ایتدیلر. بوندن طولایى قاهر مونسى و بلیق ایله اوغلی اعدام و باشلرینی شهرده تشهیر ایلدی (۹۳۳ م ۳۲۱ هـ).

قاهر بعده طریف السبکری یه ایتدیکی یمنی و ویردیکی عهد و امانی اونوتدی و کندیبی استخفاف ایتدیکی بهانه سیله طوتوب حبس ایلدی. قاهرک خلافتنه اجلاسک باشلیجه مسببی اولان مونسى اعدامی، بعده طریفى حبسی و دأثما اجرا ایتدیکی مظالم ساجیه و حجریه فرقه لری ارکانک ندامتی موجب اولدی و آنلری اندیشه ایچنده بر اقدی. مونسک قتلدن بری

مختفی بولنان ابن مقله دخی ایشه قاریشه رقاً بونلری قاهر دن تخویف وتبرید ایتدی . ساجیه و حجریه فرقه لری بالاجتماع دارالخلافه یی باصدیلر ، قاهری طوتوب کوزلرینه میل چکدرک حبس ایلدیلر ؛ رینه (راضی بالله) ی انتخاب ایتدیلر . (۹۳۳ م ۳۲۲ هـ) .

راضی بالله اسلافک عاقبت مؤلمه لرندن متنبه اولمش ومقام خلافته ارتقاسنه خدمت ایدنلره سرفروا یتدکجه محافظه مقام و بلکه حیات ایدیه میه جکنی آکلا . مشدی . آنک ایچون زماننده نفوذ و امتیازات اعطاسنی دریغ ایتدی . امور دولتده برمدت محمد بن یاقوت و برمدت وزیر ابن مقله استبداد ایتدیلر . خلیفه مشارالیه ابن مقله یی در دست ایتدیرد کدن صکره مدت قلیله ظرفده ایکی وزیر دیکشیدردی . لکن امور دولت کوندن کونه قنالشدی . ابن رائق بصره و واسط شهر لرنده ، (بریدی) اهواز و ملحقاننده تغلب ایتدیلر . دلیلر ۱ [دن (عمادالدوله ابن بویه) فارس قطعه سنه مستولی اولدی . اموال دولتک قاتی جهتیه وزرانک عجزلری تزیاد ایتدی . حالوکه بغدادده کی عسا کر وارباب وظائف و حتی خلیفه بینه وزیری تضیق ایدیور ایدیلر . نصب اولنان اوچجی وزیر کثرت مطالباتدن مضطر قاله رق اختفا ایلمش ایدی .

بغدادده امیر الامر الر . — راضی بالله بغدادده ایشلرک پک قاریشوب اداره نک نا قابل بر حاله کلدیکنی ، امور دولتک تماماً توقفی کوردکده ابن رائق اولجه طلب ایتدیکی امیر الامر الغه تعیین و مملکتک امور اداره سنی تماماً عهده سنه تفویض ایلدی (۹۳۵ م ۳۲۴ هـ) .

ایشته بو صورتله « امیر الامر الق » منصبی احداث ایلدی . لکن بوندن طولانی اطرافده تفر دایدنلر بسبتون نزع اطاعت ایتدیلر ، خلیفه یه

[۱] « دَیْلَم » ایران قطعه سنک شمالنده بر خطه اولوب شمالاً بحر خزر ، شرقاً طبرستان وری ، جنوباً قزوین و آذربایجان و غرباً دخی ینه آذربایجان ایله محدود ایدی . (کیلان) خطه سی دخی اوزمان بونک مضافاتندن ایدی . اهالیسی ایرانک دیگر اهالیسندن فرقی ایدی .

يالكز بغداد وملحقاتي قالدی؛ اوراده ده حکمی جاری اولمیوب حاکم منفرد امیرالامرا ایدی .

امیرالامراک برنجیسی (ابو بکر محمد بن رائق) در . پدری غلامان معتضدیه دن اولوب افندی زاده لرینه صداقتی ایله معروف ایدی وکندیسی ایسه حجریه فرقه سنه منسوب ایدی . امیرالامرالفه تعیین اولندوقده خلیفه منصبه عابد اولمق اوزره کندیسنه سنجا ق اعطا ایتدی ، نامنک کندوسنه تردیفاً خطبه ده ذکرینه مساعده ایلدی . ابن رائق و اخلاقی بغداد پادشاهی تسمیه اولنورلردی .

ابن رائق بغداده وصولنی متعاقب منصب وزارتی الغا ایدرهک وظیفه سنی کندی کاتبه تودیع ایتدی ، وزرات عباسیلرده مناصب دولتهک برنجیسی واک بیوکی ایکن خلفانک نفوذ و حاکمیت لرینه ضعف طاری اولدقجه وزارتهک دخی حیثیت واهمیتی تناقص ایتمش ایدی . نهایت ابن رائق طرفدن شو صورتله الغا ، فقط بر مدت صوکره اعاده احداث قلندی . تعیین اولنان وزیر هم خلیفه نک و همده کندیسنک اولمق اوزره مشترک ایدی . خلیفه نک وزیر نژنده هیچ بر نفوذی اولمیوب تماماً ابن رائق نامنه تدویر امور ایدر ایدی . کندیسندن صوکره امیرالامرالفه نصب ایدیلنلر دخی بو طریق اختیار ایتشلردر .

ابن رائق وزارت منصبنی الغادن صوکره سائر مناصبه دخی کندی آدملرینی تعیین ایتدی . بو صورتله نفوذ و اقتدار امیرالامراله انتقال ایتمش و خلفاده ناملرینه خطبه او قونمق و سکه ضرب اولونمقدن ماعدا نشانه حاکمیت قالماش و تخصیصات مالیه لری دخی لاشی منزله سنه ایندیرلمش ایدی .

ابن رائق اولجه خدمت خلفاده بولنمش اولان ساجیه و حجریه فرقه لرینی طاغیته رق دیوان الجیشده مقید اسملرینه خط بطلان چکدیروب باشنه عجمی تورکلردن مرکب بر جماعت طوبلامش ایدی . مذکور تورکلر

میانه بر مقدارده دلیلی قاریشمش ایدی . بوتورکلر مقام خلافتک حیثیت و قدسیتی تقدیر ایتیورلردی . ایچلرندن یتشه رک ابن رائقه خلف اولان (بحکم) و آئی استخلاف ایدن (توزون) بوجه معروض تحدید و تعهید ایدیلن حقوق خلافتی بر درجه دها تضیق ایلدیلر . حتی بحکم اسمنی سکه یه بیله کچیردی . توزون حال مذکوره تحمل ایده میان راضینک خلفی (متقی لله) ی یالکز قوری بر نامدن عبارت قالان خلافتدن دکل کوزلرینه میل حکمک صورتیله نور بصردن دخی محروم ایلشدی (۹۴۳ م ۳۳۲ هـ) .

نیک و بدی تمیزدن عاجز و احتراصات روزمره لرینه تابع اولدق لری حالده فرق قدیمه عسکر یه نیک انطفا سندنبرو دارالخلافه ده منفرد قوت قالان اشبو جماعت جدیده ایکیده برده امیرالامرالی دخی دیکشیدر لر ایدی . بو حال تذبذب اون سنه قدر دوام ایتش و او ائنده بصره و واسط جهت لرینی دخی اله کچیرن (بریدیون) بالدفعات بغدادی استیلا ایلشدر . آل بویه ایران قطعه سنده بریکی حکومت تشکیل ایلش ایدی . آنلردن (معزالدوله) قوتلی بر اردو ایله کلوب بغدادی ید ضبطه کچیردی ، تورکلر طیانه میه رق موصله فرار ایلدیلر و موصل حا کمی حدانیلردن (ناصرالدوله) نی کندیلرینه رئیس نصب ایله رک تکرار بغداد اوزرینه یوریدیلر . تورکلره دلیلر آره سنده محاربات شدید و مدیده وقوعه کادی . نهایت غلبه قطعه معزالدوله طرفنده قالدی ، تورکلر بسبتون پریشان اولدی و آندن سوکره بغدادده اسکی شکلده موجودیت و حاکمیت لری ختام بولدی . بقیه السیوفی صورت متفرقه ده بعض امرانک خدمته دخالت ایتدیلر . آنجق بوتجولدن خلافت عباسیه استفاده ایتدی ، زیرا امیرالامراق و تورکلرک تغلبی دیاله یه انتقال ایلدی (۹۴۵ م ۳۳۴) .

طولوز لر . - مصر و ایلیکی معتم بالله زمانندن بری تورکلرک اکابر امراسنه تفویض اولنیور ایدی . مع مافیه امرای مذکوره بغدادده اوطوره رق قطعه مذکوره نیابته اداره ایدرلردی . بونلر نیابت ایچون

اولا عرب و عجملری بعده هم جنسلرینی استخدام ایلشلر ایدی . بعد بعدر مذکور نابلردن (احمد بن طولون) مصرده تأسیس حکومت ایلشدر . مومی الیهک پدری (طولون) تغزغر تورکرلردن و خلفا خدمتده بولنان کوله لردن ایدی . احمد اقران و امثالی آره سنده شجاعت ، علم و معرفت ، فضائل اخلاقیه ایله معروف و تقوی ایله مشتهر بولندیغدن بغداد علماسنک مظهر حرمت و محبتی ، تورکر عظامی امراسنک محبوب القلوبی ایدنی . مصرده ابتدا نیابت طریقیله بعده قائم پدری (یارکوج) دن انتقالاً واصلهً والیلکه بکام اوله رق مهتدی باللهک عهد خلافتده مصر حکومتده تقرر و تأید ایلشدر . کندوسی فطین ، فعال ، کار آشنا بر ذات اولغله بر زماندنبرو متروک و مشرف خراب اولان قطعاً مذکور دنک یکیدن اعمارینه جهد و غیرت ایله معموریت سابقه سنی اعاده یه موفق اولدی . دیلم و زنجی کوله لردن و عربلردن بر قوه عظیمه عسکریه ترتیب و تنظیم و مواقع مهمه یی ترصین و تحکیم ایندکن صوکره اعلان استقلال ایچون فرصته نکران ایکن معتمد خلیفه نک برادری موفق ایله آرزنده حاصل اولان برودت کندیسنه نعم الوسیله اولدی و استقلالنی اعلان ایلدی . اهالی مصریه استقلالنی کمال صمیمتله آقشلا دیلر (۸۷۵ م ۲۶۲ هـ) .

احمد بن طولون مصردن سوق عسکرله باشدن باشه سوریه یی و بلاد ثغوردن معدود اولان (طرسوس) و (آدنه [آظنه]) و سائر شهرلری بالتسخیر ضمیمه مالک ایلدی . مشارالیه اجله ملوک و امرای اسلامیه دندر . مصرده کی خدماتی فوق العاده در .

اوغلی و خیر الخانی (ابوالجیش خمارویه) پدری زماننده کی قوت و قدرتی تربید و اعماراته بذل جل و اهتمام ایتمکه برابر خلفای عباسیه ایله اولان برودتی ده ازاله ایلدی . ثروت و سامانی و خلیفه زاده یه نکاح ایله بغداده کوندردیکی کریمه سی مشهور (قطر الندی) یه جهاز اوله رق و یردیکی

ایشانک مقدار قیمتی السنه مورخینده داستان اولمشدر. لکن اولاد و اخلاقی مزیتدن عاری اولغله امرانک شورش و طغیان و قرامطنک سوریهده کی تخریباتی حکومتی ضعیف دوشوردی. نهایت خلیفه مکتفی مصری طولونیلردن ضبط و استرداد ایلدی. طولون خاندانک بقایاسیله بالمله امرا و عساکرینی بغداده کتیردی (۹۰۴ م ۲۹۲ هـ). مصرده حکومتلری اوتوزیدی سنه برقاچ آیلق برمدت قلیله در.

اخشیدلر. — مصر خیلی وقت طوغریدن طوغری به خلفای عباسیه به تابع اولدقدن سوکره خلیفه راضی زماننده قطعۀ مذکورده (اخشید) خاندانی استقلال قازاندی. مؤسس حکومت (ابوبکر محمد) ک جد اعلاسی (جف) فرغانه ملوکی اولادندن اولوب معتصم بالله جانبندن بغداده جلب اولتمش ایدی. پدری (طغج) بنی طولون امراسندن ایدی. محمد برجوق حادثه لرده بولندقدن سوکره مقتدر طرفندن دمشق والیلکنه تعیین و راضی جانبندن دخی مصر والیلکنه نقل ایلدی (۹۳۳ م ۳۲۲ هـ). نهایت ممالک عباسیه نک شورش و اختلالنی، انحلال و انقسامنی کوردکده اعلان استقلال ایتدی و خلیفه دخی بو خصوصی بالمجوریه قبول و تصدیق ایلدی (۹۳۵ م ۳۲۴ هـ).

خلیفه برمدت سوکره محمد اجدادینک عنواتنی یعنی «اخشید [۱]» لقبنی اعطا (۹۳۸ م ۳۲۷ هـ) و سوریه قطعۀ سننی دخی علاوه عهدۀ سنه تفویض ایتدی. لکن قطعۀ مذکورده خیلی وقت اله کچیره مدی. نهایت اورانک صاحبی اولان (ابن رائق) ایکنجی دفعه بغداد امیر الامر الغنی دست تغلبه کچیره بده

[۱] اخشید نورکجه «آق» و فارسی لساننده کونش دیمک اولان «شید» لظرنندن مرکب برکله اولوب «بیاض کونش» معناسنه در. فرغانه خطه سی حکمدارلری کرک قدیم تورک خاقانلری زماننده و کرک فتوحات اسلامییه دورنده بولقب ایله ملقب ایدیلر. علمای اسلامییه دن بیرونی دخی حکمداران مذکورنک بو عنوانی حائز اولدقلرنی بیان اتمشدر.

موصل حمدانیلری طرفدن قتل و اعدام اولندقدن سوکره محمد سریمآ سوزیه بی استیلا ایتدی . فقط تصرف و محافظه سی ایچون حمدانیلردن (سیف الدوله) ایله پک زیاده اوغراشدی . آرالرنده پک چوق محاربات شدید و قوعبولدی .

محمددن سوکره جالس اولان اوغللری (ابوالقاسم انوجورمحمد) ، (ابوالحسن علی) زمانلرینی کوله سی مشهور (کافور اخشیدی) ادارما تمش و بر آراق امور حکومتده تفرد ایله رک اقدیلرینی بر طرف قلمش ایدی . کافورک وفاتنده محمد اخشیدک خفیدی (ابوالقوارس احمد) زمام حکومتی اله آلدیسه ده عائله آراسنده منافسه ظهور ایتمکه رجال دولت فاطمیلری دعوت ایدوب مصری تسلیم ایتدیلر (۹۶۸ م ۳۵۸ هـ) . اخشیدلر مصرده اوتوز درت سنه بر آیه قریب حکومت ایتدکدن سوکره انقراض بولدیلر .

غز نوپلر . — دولت عباسیه یوقارلرده بیان اولندیغی وجهله بغدادده تورکلرک مداخله سی آلتنده زار و زبون اولنجه ممالک وسیعه سنک هر قطعه سنده مستقل امارتلر ظهور ایلشدرکه بونلره تاریخده « طوائف ملوک عباسیه » تسمیه اولنور . سالف الذکر طولونلر ، اخشیدلرله (بنی حمدان) و سائرلری آنلردنر . بونلردن بری ده ماوراءالنهر و خراسانده تأسیس حکومت ایدن و عدالتی و علوم و معارفی حمایه سی و شعشعه داراتیله اشتهار ایلان آل ساماندر . سامانلر خلفای عباسیه یه تقلید آوایحاجبات زمانه دن اوله رق خدمت عسکریه لرنده تورک کوله لری قوللانیرلر ایدی . کوله لر قطع مراتب ایله مناصب رفیعه دولته ارتقا ایلر و دائره لرینه تورک کوله لری طولدیرلر ایدی . ملوک سامانیه دن (عبدالملک بن نوح) تورک کوله لرندن تمیز و تفیض ایله سردارلغه قدر اعتلا ایلش اولان (اب تکین) ی خراسان کی برولایت مهمه یه تعیین ایلش ایدی . اب تکین صاحب استعداد و کیاست و اقدیلرینه قارشی نعمت شناس ایدی . عبدالملکک وفاتنده خلفی طرفدن اب تکین ، بر

مسأله دن طولایي دوچار غصب و تعقیب اولوب و قدرت کافییه مالک ایکن حمیت فطریه سی ولی نعمته قارشو سلاح استعمالنه مساعد بولمیبو ترک منصبی اولی کوردی و معیتده بولان تورک افرادی آله رق حوالی جنوبیه یه طوغری رحلت و عزیمت ایلدی و آل سامانک حوزه حکومتنه داخل اولدینی حالده مرکز دن اوزاقلنی حسینله اداره سی مهمل بر اقیلان زابلستان دیارینه قدر کله رک اوراده اختیار توطن ایلدی (۹۶۲م ۳۵۱هـ).
 رئیس لری بر کوله و افرادی دخی آنک درت بیگ قدر کوله سی اولان بوجاعت ابتدا اله کچروب مقر اتخاذ ایلدکلری (غزنه) شهر ی نامه نسبتله « غزنویلر » دیه یاد اولندیلر. تورکستانک مواقع مختلفه سنه منسوب بولان مذکور کوله لر همجنس اولمق و بر رئیس مدبرک اداره سنده بولمق ملابس ه سیله بینلرنده پک چایق امتزاج ایلوب و تورکستان دن یکدن کوله لر کتیرتوب تزید نفوس ایلدیلر . الپ تکین غزنه نك صاحب و حاکمی اولمشدی . کیده رک کابل و قندهاری و ملحقاتی دخی دائرة حکمنه ادخال ایلدی . واقعا سامانیلر ارسال لشکرله کندوسنی اورالردن دخی دفع ایتمک ایستدیلر لکن بودفعه بحق مدافعه ایدرک موقعنی محافظه اییدی و نهایتده صلح اولدیلر .

الب تکینک وفاتنده اوغلی (ابو اسحق) بدرینک یرینه قعود اییدیکی کبی ملوک سامانیه طرفدن مظهر توجه و مکافات اولدی . لکن بلا ولد وفات ایتمکله کوله لردن صاحب نفوذ و منصب اولانلر آنی استخلاف ایتمک ایستدیلر ، میانه لرنده منازعه لر تحدث اییدی . بودور شورش آز مدت سورهرک ایچلرندن (سبکتکین) حقنده حسن قبول عامه اجماع ایتمکله غزنه حکومتی عهده سنده تقرر ایلدی (۹۷۶ م ۳۶۶ هـ) .

سبکتکین صاحب اولدینی مملکتی سریعاً توسیع اییدی . هندک غرب طرفده کی راجه لر ، ایران ایله هند آراسنده کی گذرگاهده بویله بر قوت مهمه نك تأسس ایتمسندن قوچوندیلر . پنجاب راجه سی دیگر راجه لردن

الدینی امداد ایله برابر سبکتکین اوزرینه یوریدی ، فقط مهزما عودته مجبور اولدی . طرفین آره‌سنده بوصولته تحدث و تمادی ایدن مخاصات دایما سبکتکینک موفقیتله نتیجه‌لش و ملکینک حدودینی خیلدن خیلی توسیعه بادی اولمشدر . هند محارباتی ایله مشغول اولدینی صروده خر اسانده بر عصبانی تسکینه عزم ایدن آل ساماندن (نوح ابن منصور) ه خدمت فدا کارانه عسکریده بولنش و مکافات کندوسنه « ناصرالدین » عنوانیه هرات شهری و اوغلی محموده (نیشابور) بلدهسی اعطا قلمشدی .

سبکتکین خراسان عاصیله بروفردها اوغراشدی . نهایت موفقیت کامله یه مظهر اولدی . وفاتنه قدر محمودک خراسان والیکنده ابقاسی تأمین ایتدی . سبکتکینک وفاتی اوزرینه (۹۹۷ م ۳۸۷ هـ) کوچوک اوغنی (اسماعیل) یرینه کچمش ایسه‌ده محمود برادرینی در دست و بر طرف ایده‌رک مقام پدره اوطورمشدر (۹۹۸ م ۳۸۸ هـ) .

حکومت سامانیه ، محمود بن سبکتکینک تحت پدری ضبط ایچون غزنیه حرکتی متعاقب خراسان والیکنی بشقه‌سنه توجیه ایتش ایدی . خراسانک عهدسنده ابقاسی حقنده محمودک سامانیلره وقوعبولان مراجعات متوالیهسی اسعاف اولندی . اوده املتی حرباً استحصاله قیام ایتدی . محمود قطعاً مذکوره‌نی برقاچ دفعه تسخیر و ترک ایتدکن صکره نهایت بخاراده ظهور ایدن اختلالات غلبه‌سنی و خاقان تورک ایلك خان طرفدن دولت سامانیه‌نک انقراضه اوغرا دلمسی خراسان حکومتده قطعیت استقرارینی تأمین ایتدی .

سامانیلره جایگیر اولان ایلك خان بدایه محموددن اورکدی ایسه‌ده ایکی طرف یکدیگرینی آکلایوب ایلك خان محمودک خراسان حاکمیتی و محمود دخی ایلك خانک ماوراءالنهر حکومتی تصدیق ایتدیلر . بر آراق بینهماده بر اتفاق بیله منعقد اولدی . فقط محمودک هندستان سفر لریله اشتغالی اثناسنده ایلك خان نقض عهد ایده‌رک خراسانه ال اوزاتمش و محمود ییلدیرم

کچی یتیشه رڪ متجاوزلری دفع و طرد ایلشدر. | مع مافیه مخاصمه نك آردی
کسیلمیوب وقت وقت فعلاً تکرر ایلشدر .

چیحونك شمانده ساكن تورك عشایری كرك كندیكلكرندن كرك ایلك
خانك امرینه اتباعاً محمود غزنوی هندده مشغول اولدقجه خراسانی
یغمایه کایرلر وعسا کرغزنویه ذخی مشاغلدن وارسته بولندقجه تنکیلیرینه
اهتمام ایلرلر ایدی. بو احوال محمودك او اخر ایامنه قدر متمد اولدی. حتی
وقاته یقین اردوسیله بالذات ماوراء النهره طوغری برسفر عظیم ایدوب
وچیحون نهرینی کچوب تورك یغما کراتی تأدیبه وسرحداتی برمدت
ایچون تأمینه موفق اولدی. شهرت عدالت وسطوتی بتون اقطار اسلامیه یه
شایع اولدیغندن بوسفرده بخارا و سمرقند اهالیسی کندوسنی هدیه لرله
استقبال و قدومنی تبریک ایلشدر ایدی .

سلطان محمودك مطمح نظری قطر هندی ایدی . تواریخ مختلفه ده
اون یدی دفعه هندستانه سفراشمش و هند ملوکیله بیوک بیوک جنگلر ایلیه رڪ
شانلی مظفریاته و جسیم فتوحاته نائل اولمشدر . سند و پنجاب خطه لری
کاملاً قبضه تصرفه کچمشدر . سلطان مشارالیه هندده اجرای فتوحات ایدن
امرای اسلامیه نك او چنجیسی واك زیاده موفق اولانی و دین مین اسلامی
نشر ایدنلرک برنجیسیدر . مناقب غزواتی ایله کتابلر طولمشدر .

سلطان مشارالیه بلاسبب ملوک اسلامیه ایله حرب ایتماش و ممالک
اسلامیه بی عسکرینه چکتمکدن صاقمشدر . (غرستان) و (سیستان
[سبستان]) و خوارزم و عراق عجم قطعاتی استیلاسی قطعهُ مذکورهُ لرملوک
و حکامنک قباحتلرندن ناشی اولوب حرص ذاتیسنه اسناد اولنه میور . هند
سفرلرینی بونلره کفارت ایچون اختیار ایتدیکنی سویلر ایش . سیاست
اسلامیه نك حقیقی خادملرندن بریدر .

مشارالیه حکمداران اسلامیه دن اك اول « سلطان » عنواتی آلان
ذاتدر . ذکی ، فطین ، عادل ، متقی ، محب علم و معرفت ، مائل حسنات

و کثیر الخیرات بر حکمدار ذیشان ایدی . هنده نائل اولدینی فتوحات عظیمه ، اعلاء کلمه الله ایچون صرف ایلدیکی سعی و غیرت تمادیه حیاتنده کندیسنی بر موقع بالاترینه اعداد ایش ایدی . وفاتی بالجمله ملت اسلامیه به بادی اسف عظیم اولمشدر .

طوائف ملوکة خلفای عباسیه طرفندن منشور امارت کوندر ملک و برده عنوان ویر ملک معتاد اولدیغندن سلطان محموده جلوسنک ایرتسی سنه سی خلیفه عباسی (قادر بالله) «یمین الدوله» عنوانیه منشور امارت کوندر مشدی .

سلطان محمودک وفاتنده یرینه کوچوک اوغلی (محمد) کچدی . لکن پک آرزومان صوکرده امرای غزنویه محمدی حبس ابد رک بیوک اوغلی (معود) ی تخته اجلاس ایتدیلر (۱۰۳۰ م ۴۲۱ هـ) .

سلطان مسعود خراسان قطعه سنه داخل اولان سلجوقیلری دفع و طرد ایچون مدت مدیده اوغراشدی ، فقط باشه حقیقه مدی و خراساندن ویرانک اقسام سائره سندن کف یدایتمکة مجبور اولدی . مع مافیه حکومت غزنویه زابلستان و کابلستان قطعه لرلیه برابر قطر هندی ده کی ممالک وسیعه سی سایه سنده ینه صاحب شکوه و سطوت ایدی .

سلطان مسعود زماننده سلجوقیلرله باشلایان مخاصمات اوتوز سنه قدر سوردی . بر آراق میانه لرنده منعقد اولان مناسبت مصاهرت بیله آکامانع اوله مدی . نهایت خراسانده قطعاً یرلشمش اولان سلجوقیلردن (جغری داود بک) ایله ملوک غزنویه دن سلطان (ابراهیم بن مسعود) آره سنده صلحه رابطه ویرلدی و مصادمات مدیده منقطع اولدی . لکن مخاصمات مذکورده دن حکومت غزنویه یورغون دوشمش و خاندانی ضعف اداره یه و نفاقه اوغرا مشدی . بو خانداندن (بهرام شاه) ، جالس حکومت اولان برادری (آرسلان شاه) ک ظلم و غدرندن ناشی سلطان سنجر سلجوقی تزدینه فرار و التجا ایدوب سلطان سنجر دخی عسکر سوقیله غزنه یی آورده قبضه ضبط و تسخیر

و بهرامشاهی مقام سلطنته اجلاس ایلدی (۱۱۱۶ م ۵۱۰ هـ) .
 بهرامشاه اخلاق حسنه ایله متصف ، کیاسته معروف ، محب علم
 و معرفت بر حکمدار ایکن حامیسی سلطان سنجرک تحکمدن قورتلوق
 تشبثه قیامی پای تحتک بر کره دهها سلجوقیلر طرفندن ضبطه سبب
 اولدی و دامادی « غور [۱] » خطهسی حاکمی (قطب الدین محمد سوری) بی
 قتل ایتمک کی بر ایکنجی خطایه دوشمسی ده نام بلندیته ایراث شین ایتمکه
 قالمیوب خانداتی انقراضه کوتوردی .

غور اهالیسی حاکمری قطب الدینک اخذتاری دعواسنه قیام ایله دولت
 غزنویه مه مسلط اولوب بهرامشاهی هندستانه قاجغه مجبور و دارالملکی اولان
 غزنیه بی تسخیر ایتمیلر و احراق ایلدیلر (۱۱۵۲ م ۵۴۷ هـ) . بهرامشاهک
 هندستانده وفاتی اوزرینه یرینه کچن اوغلی (خسرو شاه) آرتق زابلستان
 و کابلستان قطعه لرندن نومید اولوب سریر سلطنتی (لاهور) شهرینه نقل
 و ممالک هندیه ایله اکتفایه مضطر قالدی . کرچه غزنویلرک خطه
 هندیه ده کی مملکتلی بر سلطنت عظیمه یه کفایت ایده جک مرتبه ده
 واسع ایدی . لکن مرکز اصلیلری اولان غزنیه بی ترک ایتملی شانلرینه
 تقیصه ویردیکی کی غوریلرک تجاوازانه قارشلی هندستانده دخی محافظه
 حاکمیت ایده مدیلر . ملوک غوریه دن (غیاث الدین ابوالفتح محمد) ک برادری

[۱] غوراوچ جهتن خراسان و طرف رابعدن سیستان ایله محاط و هندوکش
 طاغرینک تپه و وادیلرندن مرکب بر خطه ایدی . ایران قطعه سی ایادی اسلامه
 انتقال ایتمکده اهالیسندن برازی بقعه مذکوریه التجا ایتمیلردی . بونلر
 دینلرینی و افاانلرک قدیم بر خاندانه منسوب اولان حکمدارلری حمایه مننده استقلالرینی
 درت عصره قریب بر مدت اسلامله قارشلی محافظه ایتمیلردی . سلطان محمود
 خطه مذکوریه استیلا ایله دین اسلامی ادخال ایتمش و مع مافیله غزنیه تابع اولوق
 اوزره حکومتلرینی ابقا ایلمش ایدی . سلطان مشارالیهک بومعامله سی غور حکمدارانسه
 اونودولمز بر غیظ و عداوت القا ایتمش ایدی . نهایت آل سبکتکینک انقراضی
 بونلرک یوزندن اولدی . § بعض مورخین غوریلرک تورانی جنسنه منسوب اولدقلرینی
 یازمیلردر .

شهاب الدین سلطنت آل سبکتکینی دوچار اندراس ایتمش وبتون الکلرینه صاحب اولمشدر (۱۱۸۳ م ۵۷۹ هـ) .

ممالک غزنویه نیک موغوللرک استیلاسنه قدر احوال اخیره سی . — دولت غزنویه یی مندرس ایدن و برادرینک وفاتسندن صکره دخی برینه کچن (سلطان شهاب الدین ابوالمظفر محمود) اعظم ملوک اسلامیه دندر. هند قوتو حاتنده ونشر اسلام خدمتمنده سلطان محموده ثانی و بلکه معادلدر. سلطان مشارالیه ک اړک اولادی اولمدیغسندن خیلی تورک کوله لری تدارک ایتمش ایدی . بونلرک اکزیده لرندن صورت مخصوصه ده تربیه ایتدیردیکی ذواته استحقاقلرینه کوره مناصب ملکیه و عسکریه یی توجیه ایدر و تخصیص و الیدکلرده آنلری استخدام ایلر ایدی. غزایه کیدرکن بر هندونک سوء قصدیه شهید اولدقده (۱۲۰۵ م ۶۰۲ هـ) غور خطه سندن ماعدا زیر اداره سنده اولان ولایات (تاج الدین یلدوز) ، (قطب الدین آی بک) ، (ناصر الدین قباچه) (سیف الدین آی دکنز) ناملرنده کی کوله لری ائده ایدی . برنجیسی غزنه شهرنده اقامت ایتک اوزره زابلستانده ، ایکنجیسی هندده ، اوچنجیسی سند و مولتان ده دوردننجیسی کابلستانده حاکم ایدیلر . جمله سی شهاب الدینک برینه تخته جلوس ایدن (غیاث الدین محمود بن غیاث الدین محمد) ه اطاعت ایتمشلر ایدی . لکن محمود بونلرک باشلی باشنه حکومت ایتک فکرنده بولندقلرینی بیلدیکسندن هر برینه عتاق نامه و بعضیسنه بونک ایله برابر متصرف اولدقلری مملکتلر ایچون فرمان استقلال دخی کوندردی .

قطب الدین آی بک دخی فرمان استقلاله نائل اولانلردن ایدی . بو صورتله هندده تأسیس حکومت ایله (دهلی) شهرینی پایتخت آنخاز ایتدی. اقطار هندیه ده حکومت اسلامیه نیک انقراضنه یعنی صوک زمانلره قدر شهر مذکور پایتختک شرفنی محافظه ایتمشدر .

قطب الدین آی بک عقل و فطانت ، نشر علم و معرفت و احسان

ومعدلت ایله تاریخده شهرت برآشدر . وقائی اوزرینه بر طرفدن نئند
حاکمی ناصرالدین قباچه تجاوزه دیگر جهندن تحت تابعیتده بولنسان
هند راجه لری عصیان ایدرک تعرضاته باشلامشدر و خلیج تورکلری امراسی
دخی بنکاله خطه سنده ادعای استقلاله قیام ایلشرایدی . تخته کپریلن اوغلی
(آرام شاه) ک فطرت و قدرتی بوایشلرک حل و تسویه سیچون اکابر دولتی
تطمین ایدمدی ، بالمجبوریه قطب الدینک دامادی اولان (شمس الدین
ایلمش محمد) ی سریر سلطته دعوت ایتدیله (۱۲۱۰ م ۶۰۷ هـ) .

ایلمشک ماجراسی حضرت یوسفک کنه مشاهددر . قره خطا
عشاری رؤسائندن برینک اوغلی ایش . اسارته دوچار اولدقده قطب الدین
آی بک یوکسک بها ایله اشترا ایدرک تریه سنه اعتنا و نهایت کندینه
داماد ایش و والیلکه نصب ایش ایدی .

ایلمش رأس حکومته قعودینی متعاقب اختلالات و تجاوزاتی تسکین
وبرطرف ایتدی . زماننده سلطان محمد خوارزمشاه غزنه یه هجوم ایتدیکندن
صاحبی تاج الدین یلدوز هنده التجا ایلدی . بونک اوزرینه ناصرالدین قباچه
غزنه ده بولنان خوارزم و خلیج عسکریله حربه طوشدی ، لکن محو
وتباه اولسنه رمق قالدی و سرپندیلی ایلتمشک حکومتی دخی مخاطره یه
قویدی ایسه ده او ائناده موغولارک هجومی دفع ایچون خوارزمیلرک
دیارلرینه چکلمسی ایلتمشه نفس آلدیردی .

موغوللرک ممالک اسلامییه بی استیلاسنده هندستانک قسم اعظمی
تورکلر و ایلتمشک ننده ایدی .

۲۰

سلجوقیلرک اوائل احوالی و تأسیس حکومتلری . —

ایرانک خراسان قطعه سنده تأسیس حکومتله آرزمانده سوریه ساحل لرینه
ومرمزه دکزینه وسیحون نهرندن و قافقاس طاغلرندن بحر محیط هندی یه

قدر متمدن دولت معظمه تشکیل ایدن سلجوقیلرک جد اعلا لاری
(سلجوق) در .

سلجوق (دقاق) نامنده برکسه نك اوغلی ایدی . دقاق اوغوزلرک
اوچ اوق قولدن و « قق » دنیلن شعبه سندن اولوب او یغور حکومتک
تبعه سندن ایدی . کندیسی بیوک بر سلاله یه منسوب اولدیغی حالده محضاً
کیاست و فرط شجاعتی سائقه سیله (بیغوخان) ه کسب تقرب ایتمش ایدی .
سلجوق ایسه پدرینک مزایای فطریه سنه مع زیاده وارث اولمقده خان مذکور
جانبدن تورکلرجه اودورده «سویاشی» تغیر اولنان منصب سپهسالاری یه
تعیین اولندی ، بومأموریتدن طولانی اکتساب ایتدیکی نفوذ و قدرت
خانک زوجه سنی قوشقولاندردی ، ازاله وجودی ایچون زوجنی تحریکه
باشلادی ؛ بونک اوزرینه اوراده بارینه میه جغنی حس ایدن سلجوق یوز
قدر خدم و حواشی و دواب و مواشیمی ایله مملکتی ترک ایدوب سیحون
نهری کنارنده (جند) نام شهر جوارینه کلدی . وصولی آننده دین
اسلامی قبول و اورالرده تمکن ایلدی . او ائناده ماوراءالنهر قطعه سنک
شمال و شمال شرقی حدودلری جهت شرقیه دن ورود ایتمکده اولان
تورک قبیله لرینک پامال حیول تعرضی اولوب ماورالنهرده حکمران اولان
آل سامان مائل انحطاط و داخلی قاریشقلرک رفع و ازاله سیله مشغول اولمقده
تعرضات واقعه یه مدافعه ایده مامکده ایدی . حکومت متبوعه لرینک
حمایه سندن قطع امید ایدن سرحد شهرلری اهالیسی ایسه متجاوزلر ه خراج
و ویرکی اعطاسیله تحریباتلرندن قورونمقده ایدیلر ، که جند شهری دخی
بونلردن ایدی . سلجوق شهر مذکور جوارنده توطنندن پک آزمدت صوکره
ویرکو تحصیل ایچون و رود ایدن آدملری مسلمینک مشرکاره خراجکذار لغنی
حوصله سنه صیغدی ره مدیغندن طولانی طرد ایتدی ، بو حقارتدن اخذ
انتقام ضمننده شهر اوزرینه یورویان تورکلری دخی معیتی و شهر اهالیسی
ایله مغلوب ایلدی . ایشته سلجوقک مبدأ شهراری بووقعه در .

سلجوقك نام و شانی وقعه منبوره | سایه‌سنده اطراف و اكنافه سرعتله یابدی. اقصای توركستاندن و شاش ایه ایلانق خطه‌لری آراسنده کی مرعالرده بریکن توركلردن پك چوق آدملر و عشیرت‌لر لوای اشمهاری آلتنه طوبولاندی. خلق تورك عادتق اوزره سلجوق نامی‌ده طاقیندی . سلجوق پیدا ایتدیکی بوقوت عظیمه سایه‌سنده دوستلرینه حرمت و دشمنلرینه حس حسد القا ایتدی و مملکتنده ساکن اولدیغی آل سامانك ده رعایتنه مظهر اولدی .

حکومت سامانیه شرق و شمال جهتلردن ایلك خانلر و قایي خانلر ایه قومشو ایدی . بونلر دوچار ضعف و انحطاط اولان آل سامانی اورتهدن قالدیره رق مستقله میرانه قومق فکرنده ایدیلر . برطاقم تورك قبیله‌لری دخی ثروت و مآثر مدنیه سنه فریفته اولدقلری ممالک اسلامیه یه کچمک ایچون اقصای تورك-تاندن شتاب ایه ماوراء النهر حدودینه تقرب ایتمش ایدیلر . سالک اولدیغی یکی دینك حرارت غریزه سیله مشبوع اولان سلجوقك اکتساب سطوت و مکتبی و نان - لو کچیدن صوکره ممالک اسلامیه یه موصل اولان طریقق اوزرنده بر موقع مهم اولان جند حوالیسنده تمکن و استقراری خاندان سامانی یی مذکور خانلقلره قارشنی محافظه ایچون ضمان متین و تورك قبیله‌لرینك حصول فکرمغروضنه حائل رضین ایدی . سلجوقك (آرسلان) ، (میکائیل) ، (موسی) ، (یونس) نامنده درت اوغلی اولوب هیسندن زیاده میکائیه متوجه ایدی . فقط میکائیل مشرك توركلر اتده بولنان بر قلعه یی محاصره ایدر ایکن مقتول اولدیغندن سلجوقك آنك حقنده کی توجه و تمایلی اوغللری (طغرل) و (جغری) بکلره انتقال ایتدی ، حتی قبیله سنك ریاستنی انلره بر اقق فکری بیله قلبنده او یانمشدی . لکن اکبر اولادی آرسلانك سنی و اقتداری بو جهتی تصعب ایدیور ایدی .

حکمدار سامانی حدود مملکتنك بعض محال و مواقعه مستولی اولان

تورکستان حکمداری ایلیک خانلردن بوغراخان هارونک دفع صائلی ایچون سلجوقدن استمداد ایتمش، اوده آرسلائی امدادینه کوندرمشیدی. آرسلان بوخدمتی حسن صورتله ایفا ایتدی. ماوراءالنهرک بادیه و صحرا الرنده قونز و کوچر اوغوز عشیرتلی همجنسلی سلجوقک موفقیاتیه منجذب و مسرور اولمشلر ایدی. آرسلانک مأموریتی اثناسنده بین الطرفین وقوع بولان تماش دخی آنلرده بو انجذاب تقویه و سلجوقک بایراغی آلتنده طویلامق هوسنی حاصل ایلدی. بوده سلجوقک تصویرینک حصولنی تسهیل ایتدی، قبیله سندن افراز ایتدیکی بر قسم خلق ایله آرسلائی آنلرک آردلرینه کوندردی. اوده بو اوغوزلری تماماً زیر ریاستنده جمع ایلدی.

سلجوق یوزیدی یاشنده جندهده وفات ایتدی. آرزوسی وجهله موقعنی حفیذلری و میکائیلک اوغللری طغرل، جغری بکلره بر اقدی. لکن کندیلری خصمایه قارشى هنوز ایقاع تهیدیه قادر اولمدقلرندن جدلرینک قزاندینی نفوذ و حیثیت زائل اولدی.

طغرل و جغری بکلر بر آرز مدت صوکره جندطرفنی ترک ایتدیلر، جنوبه طوغری صوقیله رق معیترنده کی خلق ایله ماوراءالنهر مضافاتندن بلاد صغدک جنت آسا صحرا لرینه یاییدیلر. حکمدار سامانی بونلرک مرکز حکومتی اولان بخارایه یکریمی فرسخ مسافه یه یا قلاشلرندن قوشقولاندی و حقلرنده سوء معامله اجراسیله قالمیوب بقتة بر هجوم ایله اتلاف و قطعاً ازالهرینی دخی تصمیم ایتدی. بونک اوزرینه طغرل و جغری بکلر تورکستانه چکلدیلر و حکمداری بوغراخان هارونه التجا ایتدیلر. مع مافیله خان مرقومدن دخی امین اوله مدقلرندن احتیاطاً نزد خانیده ایکیمی بردن بولنامغی قرارلشدیردیلر. واقعا خان دخی بونلری اقسا فکرکنده ایدی. لکن هر ایکیسی نزدنده جمعه موفق اوله مدی. نهایت بر کون حضورینه کلان طغرل بکی طوتدردی و جغری بکی در دست ایچون

عسکر ارسال ایتدی . بو خصوصدن خبردار اولوب برادرینی تخلص ایچون قیبه‌نک ارباب حرب و ضریبه قرارگاه خانیه شتاب ایدن جغری بک اثنای راهده خان طرفدن کندینک دردستی ایچون سوق اولنان عسکره تصادف ایتدی و آنلری کایتلی ضایعات ایله فراره مجبور ایتدیکندن بوغراخان طغرلی تخلیه ایلدی . طغرل و جغری بک بونک اوزرینه تکرار جند جوارینه عودت ایتدیلر .

برخیلی مدت صوکره ماوراءالنهر ایلك خانلر انه کچدی . آرسلان آل سامانک اعاده اقبال ایچون بونلرله ایچه اوغراشدی ایسهده نتیجهده بر موفقیت الده ایده‌مدی و بعد بعد ایلك خانلر سلاله‌سندن اولوب خاقانک محبسندن فرار ایدن (علی تکین) ک ماوراءالنهر مضافاتندن بخاریه استیلاسنه یاردم ایتدی . بو ائساده طغرل و جغری بک بونک قیبه‌لریه تکرار جنوبه طوغری یا بلدقلری کچی معیتلرینی تکشیره و بو صورته قوتلرینی تزیده سعی واهتمام ایدیوردیلر . عموجهرلی آرسلان ایسه علی تکینی قوشقولانديران خصوص مذکورک ترکی آنلره توصیه ایلوردی . نهایت علی تکینک خراسانده اجرا ایتدیکی و ایتدیردیکی غضب و غارت سلطان محمود غزنوی بی اغضاب ایتدی، بوسیدن طولای ماوراءالنهره کچدکده علی تکین فرار ایلدی . سلطان مشارالیه چوله چکیلان آرسلانی استمالت ایله نزدینه جلب ایدرک دردست وحبس ایتدی، معیتنده کی قیبه‌لر اطرافه طاغلدی ؛ بر قسمی دخی سلطان طرفندن خراسانه کچیرلدی . بو وقعه‌دن طولای ماوراءالنهرده میدان طغرل و جغری بک بونک قالدی .

سلطان محمودک عودتندن صوکره اختفا کاهندن ظهور ایله تکرار اداره حکومتی انه آلان علی تکینک ایلك ایشی اولاد میکائیلک ازانله نفوذی ایچون اعمال حیلویه توسل اولدی . خاندان سلجوقدن (یوسف بن موسی بن سلجوق) ی نزدینه جلب ایدرک زیر اداره‌سنده بولنان

تورک‌لرک جهله سنک ریاستی عهدده سنه تفویض ایلدی . بوصولته افراد عائله آراسنده تفرقه احداث ایله جمعیتلری طاعتمق واقربایی بربرلرینه اوردرمق ایستدی . لیکن مقصدی آنلرجه آکلشلمش حتی یوسف کندیسنه قارشی بر طور مخالفت اخذ ایلمشدی . علی تکین خدعه سنک عقیم قالدیغنی کوردکده یوسفی قتل ایتدیردی .

طغرل و جغری بکلر یوسفک قتلندن پک زیاده متأثر اولدیلر . حادثه‌یی اعظام ایدرک قره‌لر کیدیلر ، اخذئار ایچون حاضر لندیلر و خصمک عسکرینی دفعاتله منہزم ایتدیلر . عاقبت الامر علی تکین بتون قوتیله اوزر لرینه یوریدی ، زیرا اداره سنده کی محللر اهالیسی دخی جمله حاکم لرینک اترینه تبعیت ایله سلجوقیلری هر طرفدن صار دیلر . وقوعبولان ملجمه کبراده سلجوقیلر منہزم اوله رق چونی تلف اولدی . طغرل و جغری بکلر تخلص کریبان ایدرک بقیه السیوف معیتلریله پریشان بر حالده جیحونی عبور ایله خراسانه دخول ایتدیلر . اورادن دخی کئیدیلرینی دعوت ایدن خوارزم والیسی (هارون بن آلتون تاش) ک یاننه کیتدیلر و هارون طرفندن مرکز حکومتی اولان شهرک خارچنده اسکان ایدلر و کونا کون انعام و احساننه مظهر اولدیلر .

هارون متبوعی اولان دولت غزنوییه عصیان ایله اعلان استقلال و خراسانی استیلا فیکرنده اولدیغی جهته اولجه آرالرنده مخبره جریان ایدن سلجوقیلری قوتنه الحاق ضمننده خوارزمه جلب ایلمش ایدی . لیکن سلجوقیلرک اوراده اقامتلی اوزون سورمدی و استراحتلی تأمین اولنه مدی . هارون بر اختلال داخلی ده مقتول اولغله طغرل و جغری بکلر معیتلریله تکرار خراسانه دوندیلر (۱۰۳۴ م ۴۲۶ ه) .

طغرل و جغری بکلرک خراسانه دخول لرنده معیتلری اوقدر آزامشدی که یانلرنده یالکز طقوز یوزسوار و ار ایدی . بعدد بیراقری آلتنده ینه چوق خلق بریکدی . یغما و غارتلری ایله اهالی خراسانی درجه نهایده تضیق

ایتدیله . سلطان مسعود غزنوی دفع شرمشورلری ایچون اوزرلرینه بالدفعات اردولر کوندرمشدر . سلجوقیلر ایلك اول جنود غزنویه نك ورودنده حربه جرأت ایدمهزلر وخراسانك چول قسمنه ، غرب شمالیسنه چکیلرلر و تظلم احوال معروضده رجا لرده بولنورلر و هیچ برینی اسعاف ایتدیره مزلر ایدی . نه غریبدرکه شو بختیار عا ئله یه منتظر اولان جهانگیرک کندیلرینی عجیب عجیب جلوه لرله قارشولور ، بونلر ایسه اوپارلاق استقبالدن قطعاً بی خبر اولوب او آنه قدر هر طرفده دوچار اولدقلری حقارت و مذلتدن قورتمق ایچون مسکینانه و نیازمندانه مراجعتلردن باشقه چاره بوله میور ایدی . بعدده جیوش غزنویه یه بالاضطرار صولتله موفقیته مظهر اولدقلردن جرأت و تجاوزلرینی آرتیردیله ، بلاد خراساندن بعضیسنه بیله مستولی اولدیله .

سلطان مسعود نهایت جیوش دریاخروش ایله بالذات اوزرلرینه یوریدی . سلجوقیلر آرتق جانلردن بزمش ایدی و مقدارلری بالنسبه اقل قلیل ایدی . وقوعبولان بر محاربه شدیدده و قطعیه دده سلطان مسعودک ترتیبات عسکریه جه بعض خطلری و امراسندن بر قسمنک طرف دشمنه فراری و دیگر قسمنک راه کیزی اختیاری و سلجوقیلرک صولت مأیوسانه لری جنود غزنویه نی هزیمت قهقریه ایله کلیاً تارماز ایلدی ، حتی معرکه ده سلطان مسعودک یاننده بر مقدار عساکر خاصه سندن بشقه کیمسه قالمیوب و کندوسی هر طرفدن احاطه اولنوب بیوک تهلمکله ره معروض اولدی . فرط شجاعت و متاتی سایه سنده بومهلکدن صیر یه رق علی العجله غزنیه دوندی . اشبو غلبه غیر مترقبه سلجوقیلرک طالع فرخنده لرینک بدایت طلوعی اولوب آندن صوکرده شاهد اقبال کل یوم بر شیوه دیگر کون ایله قوجاقلرینه آتمشدر . سلطان مسعودک فراری اوزرینه سلجوقیلر اقلیم جسم خراسانده بالاستقلال حاکم اولدیله . جنود غزنویه یه فوق العاده بریلغینلق کلدیکندن فی مابعد سلجوقیلرله محاربه یه قدر تیاب اوله مدی . طغرل بک اولانیشابوری

ضبط ايلاهاسمنه خطبه او قوده رق اعلان سلطنت ايلدى (۱۰۳۹م ۱۰۴۳هـ). سلجوقيلر خراسان اهايسنه قارشو مألوف اولدقلرى معامله تضيقيه دن بردنبره واز كچه مدكلرن دن جلب قلوب ايدمهديلر واهل خراسانك سلاطين غزنويه يه راسخ اولان رابطه صداقتنى قولايقله قطع ايليه مديلر. بناء عليه حكومت سلجوقيه نك اوراده تماميله يرلشمسى بر خيلى زمانه متوقف اولمشدر ، اما ايرانك استيلاسند اوقدر مشكلات كورولمه مشدر .

طغرل بك ايرانك استيلاسنه جرجان وطبرستان خطهلرينك ضبطى (۱۰۴۱م ۴۳۳هـ) ايله بالابتدار بعده خوارزم قطعه سنى وقهستان خطه سنى (۱۰۴۲م ۴۳۴هـ)، همدان (۱۰۴۵م ۴۳۷هـ) واصفهان (۱۰۵۱م ۴۳۸هـ) شهرلرني ومتعاقباً بلاد آذربايجان، خوزستانى هپ دائره انقيادينه آلدى. ايران دياريني بروجه بالا فتح ايتديكى صره ده اكثر خطهلرى مقدارى مقنن ويركو ويرمك شرطيله كندينه بند اتمك مسلكنى الترام ايدوب يالكز بغدادده حكومت ايدن آل بويه يي وآنلك فروغندن اولوب عراق عجم حواليسنده حكومت ايدن (بني كا كويه) يي تماميله اورته دن قالديره رق دولترينه نهايت ويرمشدر .

طغرل بك عراق عجم خطه سنك استيلاسنى تمام ايرانى تماماً حكمنه رام ايتدك دن صوكره حج شريف اجراسى و خلفاى فاطميه الن دن سوريه ومصر قطعه سنك استخلاصى شايه سيله مركز حكومت اتخاذا ايتديكى (رى) شهرندن حركت وبغداد شهرينه تقرب ايلدكده خليفه عباسى (قائم بامرالله) ك امريله رجال دولت استقبانه شتاب ايلهرك شهره كتيرديلر. ديئيلردن ظهور ايدن آل بويه بغداده مستولى اولدقده امور دولت عباسيه يي تمامها دست اداره وتحكملىرينه آمشلر وخلافت عباسيه يه يالكز بر موقع معنوى بر اتمشلايدى. اميرالمراني كنديلرينه حصر ايدوب ممالك عباسيه يي بالارندن قالمه مالكانه كى تصرف واركان دولتى ايتدكلرى كى عزل و نصب ايدرلر و سلفده كى تورك امراسنه رحمت

او قودیر لر ایدی . طغرل بك بغداده ورودینی متعاقب بونلرك آخری اولان (ملك الرحيم) ی اخذ وحبس ایتدی (۱۰۵۵م ۵۴۴۷هـ) .

ملك الرحيم اتباعندن (بساسیری) نام امیر الجزیره قطعه سنده ایقاد نأره شرو شور ایلدیكندن طغرل بك آنلری تأدیب ایچون موصله طوغری سفر ایده رك كوكلرینی قازیمغه چالشدی . موصل و (سنجار) شهر لرینك اداره سنی لام برادری (ابراهیم ینال)ه بالتودیع تکرار بغداده عودت ایلدی . خلیفه قائم بامر الله بریوك دیوان قوردیروب طغرل بك برعظیم آلی ایله حضوره کیردی وباجمله اعیان دولت و اشراف مملکت حاضر اولدقلری حالده آداب ایله خلیفه نك التی اوپدی . خلیفه آ کابیان محظوظیت و خیر دعا ایتدی وزیر دستانی حقمده عدل و انصافی الدن بر اقامه یی توصیه ایلدی . سلطان بر دفعه دهال اوپدی و یوزینه کوزینه سوردی . بویله بر معامله رعایتکار اتی عباسیلر کندی آدملرندن بشقه کیمسه دن کورمه مشلردی (۱۰۵۷م ۵۴۴۹هـ) .

بو اثناده بساسیری تکرار الجزیره ده ظهور ایلدیكندن طغرل بك اطفای نأره عصیان و شقاوتی ضمننده تکرار عزیمت ایتدی و آتی قطعه مذکوره نك اقصای حدودینه قدر تعقیب ایلدی . لکن برادری ابراهیم ینال نژندن غیوبت ایله ایرانه عزیمت ایلدیكندن کندیسی ده موصل طریقیه پای تخته عودت ایتدی . اولجه بر قاچ دفعه عصیان ایلدیکی حالده مظهر عفو و امانی اولان ابراهیم ینالی در دست ایدوب بودفعه کانتك کیریشیه بوغدردی .

بساسیری ایسه بوغائنه دن انتهاز فرصتله بغداده کیرمش و خلیفه یه ایتدیکی بدمعامله بر اقامش ایدی . طغرل بك دفعه نالته اوله رق بغداده کلدی و خلیفه نك سوار اولدیغی حیوانك دیزکینه یاپیشه رق ورکابنده یورویه رك سراینه کتیردی و بساسیری نی اتلاف ایتدیروب معیتده کی کرد و غرب امرا سنك التجالرینی قبول و جمله سنی عفو ایلدی (۱۰۵۹م ۵۴۵۱هـ) .

طغرل بك آذربایجانك مرکزی اولان (تبریز) شهرندن پای تخته

کیدرکن حرارت هوادن طولایی بورتندن قان کلمکه یولده وفات
ایتمشدر (۱۰۶۳ م ۴۵۵ هـ) .

طغرل بك «سلطان المعظم» عنوانی آلمش و خلیفه عباسی جانبندن
برمعتاد کندوسنه ارسال اولنان مذشورده «رکن الدوله» تلقیب اولتمش
ایدی. کندیسینی بساسیری نك حبسندن استخلاص ایلمسی اوزرینه خلیفه
لقب مذ کوری «رکن الدین» تبدیل ایتمشدر .

(سلطان المعظم ابوطالب طغرل بك محمد) حین وفاتنده تقریباً یتیم
یاشنده ایدی . یکرمی دوت سنه حکومت ایتمشدر . شیجع
وصالح وطالعی کشاده برزات ایدی . نیشابوری ابتدای استیلاسنده
اعیان بلده کندوسنه بادم حلواسی تقدیم ایتمشدر بر قراچ لقمه ییوب کوزل
توتماچ اما صارمساعی یوق دیمشدی . بویله قبا و حقیر بر رئیس عشرت
ایکن توجه و اقبال نا کهظم بوردن طولایی نفسنه اصلا هضمسزلق کله مشدر .
برادرینک قیزی خلیفه یه تزویج ایتمش و اواخر عمرنده کندوسنه ده
خلیفه نك تریمه سی نکاح اولتمش ایدی .

طغرل بك اولادی اولمدینی جهتله یرینی برادر زاده سی (الب
آرسلان) برامق فیکرنده ایدی . الب آرسلان شیجاعت و حماست ایله معروف
اولوب پدری (ابوسلیمان جغری بك داود) ک وفاتنده خراسان والیک کندینه
انتقال ایتمش ایدی . حالبوکه طغرل بك جغری بك وفاتنده زوجه لرندن یرینی
تزوج ایتمش ایدی که سلیمان اسمنده براوغلی وارایدی . بوقادینک تشویقی
ووزیری (عمیدالملک الکندری) نك تنسیبی اوزرینه سلیمان ولی عهد
اعلان قلندی . سلیمان ابن جغری بك برمدت حکومت سلجوقیه مالک
اولدی . لکن لایب برادری الب آرسلان اعلائی لوای سلطنت ایلمکه
ابتدا (قزوين) شهرنده خطبه سی او قونمش و توجه عامه یه مظهریتی حسیده
بتون ممالک سلجوقیه قبضه تصرفه کچمشدر (۱۰۶۳ م ۴۵۶ هـ) .

الب آرسلان سریر سلطنتده استقرار ایتدکن صوکره شروان

و کورجستانی مجبور اطاعت و بیزانس ایمپراطور لئی النده بولنان ارمنستانی تسخیر ایدرک ممالک جسیمه سنه الحاق ایلدی . بعده دیار بکر حاکمی (آل مروان [۱]) دن (نصری) و حلبده حکمران اولان (بنی مرداس [۲]) دن (محمود) ی کندینه تابع قیلدی .

طغرل بك عهد سلطنتده بالذات و یاسر عسکر ارسالیله اوچ دفعه دیار رومه سفرا تمش و کرچه اساسلی ر موفقیت الده ایدیله مامش ایسه ده امرای سلجوقیه آذربایجان و (اران) خطه لر نده تحشد ایدن تورکلر ایله کاه متفقاً و کاه باشلی باشلرینه کشور رومه آقین و بلاد و قصبائی غضب و یغما و غارتدن خالی قالماشلر ایدی . بناءً علیه بیزانس ایمپراطور لغنک اقطار شرقیه سی حضور و راحتدن محروم ایدی . الب آسلا نك جلوسندن صکره تورکلر تجاوز لرینه شاخ و برک و یره رکدها ایچر ولره ، قیزیل ایرماغه قدر صوقیلوب پامال خیول تاراج و استیلا ایدیوردیلر و حتی بر دفعه سنده قیصریه شهرینی ضبط ایله یغما ایشلر ایدی (۱۰۶۷ م ۵۶۰ هـ) .

قسطنطنیه ده (رومانوس دیویه نیس) جالس تخت قیصری اولدقده اسلافنک عجز اداره سندن طولانی مدافعه سز بر اقیلان و تورکلرک پامال

[۱] آل مروانک مؤسی حمیدیه نامنده کی کرد قبیله سندن (ابوعلی حسن بن مروان) در . بوکسه دایسی اولوب عن اصل چوبانقله مشغول ایکن سلوک ایتدیکی مسالک شقاوت سایه سنده اکتساب قوت و قدرت ایدرک الجزیره قطعه سنک قسم اعظامی ضبط ایتش اولان (ابو شجاع باد) ک مقتولیتنی متعاقب قطعه مذکورده نك شماله صاحب اولوب تأسیس حکومت ایلدی (۹۹۰ م ۳۸۰ هـ) . خاندانی یوز سنه یه قریب مدت اجرای حکومتدن صوکره مرکز حکومتلری اولان دیار بکر شهری سلجوقیلر جانبندن ضبط و استیلا اولته رق حکومتلرینه نهایت ویریشدر (۱۰۸۵ م ۴۷۸ هـ) .

[۲] بوخاندانک جد اعلامی (صالح بن مرداس) بنی کلاب نامنده کی عرب قبیله سنک شیخی اولوب حلب شهرینی خلفای فاطمیه النذن آله رق تأسیس حکومت ایشدر (۱۰۲۳ م ۴۱۴ هـ) . اخلاقی اللی طقوز سنه حکومت ایتدکن صوکره موصل حاکمی (شرف الدوله مسام) شهر مذکور ی ضبط ایدرک حکومتلرینه نهایت ویریشدر (۱۰۷۹ م ۴۷۲ هـ) .

خیول تاراج و استیلاسی اولان اقسام ممالکنی تخلیصه قیام ایلدی، اردوسنک باشنه کچهرک ایالات شرقیه سنی برر برر قورتاردی؛ تورکلری ظردو تبعید ایتدی و مظفراً ممالک اسلامیه حدودینه اصل اولدی. او ائناده سلطان الب أرسلان دخی حلبدن عودتله آذربایجانده بولنوردی. آره لرنده بر محاربه عظیمه وقوع بولماق غیر ممکن ایدی. اخلاط قوماندانی تورکلردن (صداق) روم لشکرینک پشدارینی بوزوب قوماندانی استرقاق وسوی سلطانیه اعزام ایتمش ایدی. بوکامقابل رومانوس دیویه نیس (ملازکرد) شهرینی تخریب و محافظلرینی قتل عام و اهالییه قارشی انواع ظلم و جفا اجرا ایلدی. رومک ایکی یوز بیک عسکرینه قارشو ایسه الب أرسلانک یاننده یالکز اون بش بیک سواری وارا ایدی. حرمنی و خزائنی احتیاطاً وزیرنی نظام المملکه تودیعاً پای تحتنه کوندردیکنی کبی سریعاً امدادینه یتشم لری ایچون اطرافده بولان امراسنده خبرلر صالدرمش و تکلیف صلح ایچون قیصر روم تزدیننده ایلچیلر کوندرمش ایدی. رومانوس دیویه نیس سفرای سلجوقیه یی اقبیح رد ایله اعاده و بتون ممالک اسلامیه اوزرینه یوردیکنی و بغدادی دخی اونو تیه جغنی آچیقندن آچیقنه بیان و تسریع حرکته اردوسنی علی العجله سوق ایلدی. الب أرسلانک طلب ایتدیکنی امرانک و رودینه وقت قالمادن صلحاً چاره سی بولنه میان اشبو محاصمه بر جمعه کونی محاربه شدیدله ایله نتیجه لیمشدر. کتب توارینخده تفصیلاتی محرر اولدینی اوزره اون بش بیک تورک عسکری ایکی یوز بیک رومی هزیمت قهقریه یه دوچار ایلدی. قیصر اسیر و لشکرینک قسم کلیمسی مقتول اولدی. بقیه السیوف خط رجعتک تأمین اولنماسی حسیه طریق نجات بوله میهرق یا اسپرو یا تعب واضطرایدن شوراده بوراده هلاک اولمغله سالملاً مملکته دونن همان قالماش کیدر.

اشبو غزوه کبری ظفر نامه لرله باجمله ممالک اسلامیه اشاعه و تبشیر اولندی. الب أرسلان العفو زکاة الظفر حکمیه عمل ایتمکه اکفا

ایتمیوب رومانوس حقنده او مرتبه تملطیفکارانه و عالیجنابانه معامله کوسترمشدرکه نقل و تعریفی ایله مورخین ایزین صحائف ایتمشدر . کندیته اون بیک آلتون خرچلق ویره زک واسرای رومک جمله سبیلرینی تخلیه ایده رک یا نلرینه بر مقدار عسکر تر فقیله مملکتی حدودینه قدر سالمالاً ایصال ایتدیردی . دولت سلجوقیه یه سنوی ویرکو ویرمک و حلب جوازندی (منبج) و الجزیره قطعه سنده کی (رها [اورفه]) شهر لرنی تسلیم ایتمک شرطیه صلح اولمشدر ایدی . رومانوس قیلچندن زیاده سخا و علویته مسخر و مقتون اولدیغی تورک قهرمانندن آریلورکن هونکور هونکور آغلامشدر . قسطنطینیته ده اسارتی شیوع بولدقده اوکی اوغلی (میخال) ادعای حکومت ایلس اولدیغندن رومانوس تعهداتی اجرا ایده مدی . یالکنز تعهداتنه مقابل بر از مبالغ ارسال ایلدی . بو صورتله طرفین بینده قرارلشدیریلان شرائط تمامیه ایفا اولنه مدی و مصالحه حکمدن ساقط اولدی . سلطان الب آرسلان دخی حرکاتنده سربست قالدیغندن بیزانس ممالکنک شرفی بعضی امراه اعطا ایتدی ، که بونلردن بعده (دانشمندلر) ، (منکو جلر) و (صلقلر) ظهور ایتشدر (۱۰۷۰ م ۵۶۳ ه) .

سلطان الب آرسلان ماوراءالنهر خانک تأدیجی ایچون جیحونی چوب (رزم) نام قلعه صغیره نی ضبط ایتدکده محافظی اولان (یوسف خوارزمی) نک حنجر غدریله مقتول اولدی (۱۰۷۲ م ۵۶۵ ه) .

(سلطان الاعظم عضدالدوله ابوشجاع الب آرسلان محمد) وفاتنده قرق یاشنی متجاوز ایدی . اون سنه یه قریب سلطنت ایتشدر . مشارالیه اعظم سلاطین اسلامیه دندر . فقرا حقنده رحیم رعایا حقنده کریم خطاسی آرز حسناتی چوق نفاق دیکله من اجرای احکام شرعیته دقیقه فوت ایتمز بر شهریار عالیشان ایدی . شعرای زمانه مدیخنه دائر بر چوق قصائد بلیغه یازمشلدر . خلیفه عباسی جانبندن (ضیاء الدین عضدالدوله) لقبیه تلقیب اولمش ایدی .

الب آرسلانك وفاتند یرینه اوغلی (سلطان معزالدینا والدین جلال الدوله ابوالفتح ملكشاه) جلوس ایتدی . مشارالیه دخی اعظم سلاطین اسلامیه دندر . ملاحث جوانیسی ، جمال مغویسی ؛ کمال خلقیسی بر رادهده ایدی . بتون اوصاف عالیه ذاتنده مجتمع ایدی . دور حکومتده دولت سلجوقیه منتهای اقباله واصل اولدی . نام و شانی تیان - شان طاغلرندن و سیحون نهرندن مرمره دکیزی و بحر سفید ساحلرینه ، مصر حدودینه ، قافقاسیه طاغلرینه ، یمن قطعهسی منتهای حدودینه ، بحر محیط هندی ساحلرینه قدر یورور و خطبهسی اوقونوردی . بو مرتبه شوکت و سطوت خلفای متقدمیندن بشقه کیمسه میسر اولمامشدی . وزیرى مشهور (نظام الملك) ك تداییر حکیمانهسی سایهسندۀ ممالک وسیعۀ مذکورده بولان صاحب تاج و تخت بر طاقم حکام و والی صفتیه حکومت ایدن افراد خاندان سلجوقی ایقاع شورشه جرأت ایده میوب متبوع مفتخملرینه مطیع وفرمانبر بولندیلر . اداره امور مملکت انتظام فوق العاده ایله تدویر ایدلی . ملكشاه اصفهان شهرینی پای تخت اتخاذ ایله درجه نه ایده اعمار ایتدی . فقط كرك كندیسی و كرك پدري دار الملكر نده طول مدت اوطور میوب رفاقتلر نده نظام الملك اولدیغی حالده دور ممالک ایله اوقاتگذار اولمشدر .

ملكشاه دورنده زمانك ارباب علم نجومی سنۀ شمسیه اوزرینه بر تقویم نوین ترتیب و نوروزی رأس سنه اعتبار ایدر ك نام سلطانییه اضافله « تقویم جلالی » تعییر و هجرتك ۶۷۷ سنه سندن معتبر اولمق اوزره بو ترتیب ایله برده تاریخ جدید وضع ایتدی . اشبو تاریخ جلالی ملكشاهك وفاتنه قدر مرعی و آندن صوكره متروك اولمشدر . ایوم مرعی ژولیهن و غره غوریهن تقویملرندن تقویم جلالی صحت ریاضیه ده قریبدر .

پدري زمانندن بری متكا پیرای وزارت اولان نظام الملك نه اوند قریبده کنج بر باطنی فدائیسى طرفندن قتل اولمش و اوتوز اوچ کون

صوکره ملکشاه بغدادده اوتوز سکر یاشنده حمای محرقه دن ارتحال داربقا ایلشدر (۱۰۹۲م ۴۸۵هـ) .

دولت سلجوقیه نك انقاسمی . — سلطنت سلجوقیه نك بوشعشعه تکهوه واجلالی ملکشاهک وفاتیله برابر قرار یوردی . کرک کندی و کرک پدری اقرار بندن هر برخی برولیته تعیین ایدر اولدقلرندن بونلر طرفدن برقاچ کره حرکات استقلالجویانه صادر اولمش ولکن سیف صارم قوتیله حقلرندن کلنمشیدی . وقتنده ایسه مؤخرآ تروج ایله یکی تورک خاقاننک قیزی (تورکان) خاتون امرا و اعیان دولتی اطماع و اقتاع ایله کندندن اولان اوغلی (محمود) ی هنوز بش یاشنده اولدنیفنی حالده اجلاس ایتدیرمکه مملکتده برطاقم اغتشاشات باش کوسترمش و سلاله سلجوقیه دن اولان بعض حکام خروج ایدرک دولت سلجوقیه سلجوقیه خراسان و عراق عجم ، سلجوقیه کرمان ، سلجوقیه حلب و -ام ، سلجوقیه روم نامیله درت پارچه یه بولونمشدر .

محمودک اعلان سلطنتی اوزرینه ملکشاهک اون درت یاشنده بولنان بیوک اوغلی (برکیاروق) دعوا ی سلطنته قیام ایدوب تورکان خاتون ایله آرالزنده برخیلی ماجرالر اولدی . (سلطان ناصرالدینا والدین محمود) چیچک مرضندن وفات ایتدیکنده (۱۰۹۴ م ۴۸۷ هـ) برکیاروق میراث پدری تماماً الده ایتدی . غائله بیتمش وکنج یاشنده استراحتله تممید حکومت ایلیه چکی ظننه دوشمش ایدی . حالبوکه بوکرده برادری (محمد) اوزرینه خروج ایتدی . خراسانه تعیین ایتدیکی دیگر برادری (سنجر) دخی ایشه قاریشدی . بیلرنده قانلی محاربه لر وقوعه کلدی . نظام الملکک دست فطانت پیوستنده آفاق عالمه شان صالمش اولان سلطنت سلجوقیه عجزه ونادان النده دیدیکله نیوردی . الک بیوکلری یکر می یاشنده اولان بواج قرداش قوجه مملکتی پایلاشه میوب بربرلرینی اورمقله مشغول ایدیلر . (سلطان رکن الدین ابوالمظفر برکیاروق) حین وقتنده

(۱۱۰۴ م ۱۴۹۸ هـ) یکرمی ایدی یا شنده ایدی . اعلان سلطنتدن اعتباراً مدت حکومتی اون ایکی سنه درت آیدر . حلیم و سلیم و کریم و جیل الخصال ایدی . زمانی غوائل ایله کچوب بیوک بیوک تهلکله معروض قلمش ایدی . از جمله عموجه سی تشنه قارشى مغلوب اوله رق اصفهانه فراره مجبور اولدوقده هنوز بر حیات بولنان برادری سلطان محمودک امراسی طرفدن کوزلرینه میل چکلمک اوزره حبس ایدلمش ، برکت ویرسون او صردهده محمودک وفاتی وقوعبولغله حرمان بصردن قورتلمش ایدی . غوائل داخلیه طولانیسه حسن اداره یه وقت بوله مدیغندن و بلکه مقتدر اوله مدیغندن دولتنه بر حال پریشانی طاری وقتنه وشورش بتون قوتیه حکمفرما اولمشدر . باطنیلرک تسلط عقورانه سی موجب ازدیاد آشوب و پریشانی اولوب طور مشدر . باطنیلر سلطان ملک شاهک اواخر ایامنده ظهور و مرکز سلطنت اولان اصفهانه قریب موقعلرده تأسس ایتشلر ایسه ده برکیاروق زماننده تقرر و توسع و حرکات تعرضکارانه لرینی درجه نه ایسه تشدید ایتدیلر . برکیاروق مشغولیتی جهتیه بو خصوصه بی قید بولندیغندن حلقجه کنديسنک دخی آنلرله هم فکر اولدیغی ظنی حاصل اولمش ایدی .

اهل صلیب مهاجماتی دخی ینه اودورک وقایع ایسه سندن اولدی . اوروپادان قالدقهرق آناطولینی مرور ایدن صلیبیون سوریه قطعه سنده واقع (قدس) و (آنطاکیه) و الجزیره خطه سنده کائن اورفه شهرلرنده برر حکومت تشکیل ایتشلر و توسیع مملکت ایچون اطرافه تعرضانه ابتدار ایتشلر ایدی . بونلرک بیزانس حدودینی مرورلرندن اعتباراً کچدکلری محملر و ضبط ایتدکلری یلر تماماً ممالک سلجوقیه دن ایدی . او طرفده کی امرای اسلامیه طرفلرندن وقوعبولان فریادلر سمع برکیاروقه ایصال اولمش ایسه ده معاونت ایچون حرکتده بولنماش ووقتی دخی اولما مشدر . (سلطان غیاث الدین ابوشجاع محمد) برادری برکیاروقک وفاتی اوزرینه

اصفهان تخته جلوس ایتدی. زمانی بالنسبه اهون کچمشدر. اقرباسی طرفدن قوتلی بر رقابته دوچار اولدیغندن فی الجمله اصلاحاته صرف اهتمام ایشدر. لطف واحسانی مبذول اولدیغندن ناخشنودلر و سرکشلر انعامنه مجلوب اولمشلردر. باطنیلرک تعرضاتی منع والیرینه کچردکلری محللرک اکثریسنی استرداد ایدرک آنلری استیصال درجه سنه کتیرمش ایسه ده وفاتی (۱۱۱۷م ۵۱۱هـ) تشبثاتی عقیم برافشدر. سوریه قطعه سنه ارسال واعزام ایتدیکی اوردولر اهل صلیب ایله بالدفعات چارپشمشدر. پدر وجدی زماننده کی رونق وسطوت بر آرائق عودت ایدر کی کورونمشدر. حین وفاتنده اوتوز یدی. یاشنده اولوب اون اوچ سنه سکز آی قدر حکومت ایتمشدر.

وفاتنده اوغلی و ولی عهدی (سلطان محمود) اصفهانده یرینه کچدی. برادری سلطان سنجر دخی خراسانده حکمدار لغنی اعلان ایتدی. بوصورتله ملک شاه سلاله سی ایکی به آیرلدی، ایران و یاخود خراسان و عراق عجم سلجوقیلری نامیه ایکی قسمه منقسم اولدی. مع مافیه وفاتنه قدر سلطان سنجر حکومت سلجوقیه نك صاحب یکانه سی اولوب عراق و ایرانده کی سلطان محمد سلاله سی کندیسنه تابع عد اولنوردی.

خراسان سلجوقیلری . . . خراسان قطعه سی دولت سلجوقیه نك تأسندن بری ممتاز بر حالده اداره اولنیور ایدی. طغرل بك زماننده برادری جغری بك اوراده مستقلاً حکومت ایتش ایدی. سلطان سنجر دخی برکیاروق و محمد زمانلرنده عینی شکلده اداره امور ولایت ایشدی. محمدکارتحاننده (سلطان معزالدین ابوالحارث سنجر احمد) خراسانده حکمدار لغنی اعلان ایلدی و عراق عجمه یورویه رک برادر زاده سی محمودی منزه م وبعده کندیسنه تابع اولمق اوزره موقعنده ایقا ایتدی. ری شهرینه قدر اولان ممالکی طوغریدن طوغری به زیر حکمنه آلوب غریه تصادف ایدن بلادی خطبه و سکه کندی نامنه اولمق شرطیله آکا براقدی.

سلطان سنجر علم و علمایی سور، قانون توره دن آکلار بر ذات

ایدی . بدایهٔ پارلاق مظفریتلره نائل اولدی . غزنویلرک پای تختی اولان غزنه شهرینی ضبط ایله دولتلینی ضعفه دوشورن اودر . قره خطالراه شدتلی محاربه لر ایدوب موفق اوله مدیغندن (۱۱۴۱ م ۵۳۶ هـ) داخل مملکتده عصیانلر ظهورینه بادی اولدی و تسکینی ایچون اوغراشمغه باشلادی . نهایت اوغوز [غز] لر - که مطبخ سلطانی یه سنوی یکریمی درت بیگ قیون اعطاسیله مکلف ایدیلر - ک عصیاتی باصدیرمق اوزره ایتمدیکی تشبده اللرینه اسیر دوشدی . اوچ سنه یی متجاوز اسارتده قالدی . بعده برتقریب ایله قاجوب قورتیه رقی ایتسی سنه وفات ایتدی (۱۱۵۷ م ۵۵۲ هـ) .

سلطان سنجرک وفاتنده سنی یتیمش ایکی یی متجاوز ایدی . خراسانه بدایت مأموریتده اون ایکی یاشنده اولدیغندن ولایت و حکومتی آتیمش بر سنه سورمشدر . اداره سی ضعیف ایدی . قره خطالراه آچدیغی محاربه لر ی تعاقب ایدن ایامی تذبذب ایچنده کچمشدر . باخصوص اوغوزلر شماره رقی نیشابور و مرو کبی بلاد معموره یه اطالهٔ دست تعدی و اجرای انواع تخریبات ایشلدردر .

سلطان سنجرک ارکک اولادی اولامش ایدی . بوندن طولانی همشیره زاده سی اولوب ایلیک خانلرک غرب شعبه سنه منسوب بولتان (محمودخان) ی ولی عهد انتخاب ایش ایدی . سنجرک وفاتنده محمودخان یرینه کچدی . لکن خراسانک اوغوزلر انده اولان محللرندن ماعداسی امرای سنجریه آره سنده تقسیم ایشلش اولدیغندن محمودخان ادامهٔ حکومت ایده مدی . امرای سنجریهٔ مذکورندن (مویدآی ابه) سلطان سنجرک کزیده کوله لرندن ایدی . اوغوزلر حادثه سی اوزرینه بلاد خراسانندن نیشاپوری وسائر بعض شهرلری الده ایش ایدی . سلطان سنجرک وفاتندن سوکره اعلان استقلال ایلدی . کندیسندن سوکره آل و اولادی برمدت خراسانده حکومت ایلدیله ايسه ده نهایت حکومت مزبورده خوارزم شاهلر جانبندن محو ایلدی (۱۱۸۷ م ۵۸۳ هـ) .

عراق عجم سلجوقیلری — سلطان محمدک وفاتنده اوغلی سلطان

محمودک تخته جلوس ایتدیکنی یوقاریده یازلمش ایدک . سلطان محمودک صغرسنی جهتیله امرای عسکریه ورجال دولت تغلب ایتدیلمر . بونلرک اگ ایلری کلنی صنادید امرای عسکریه دن (علی بار) اولوب رجالدن (قوام‌الدین ابوالقاسم علی الانسابادی الدرکزینی) دخی آکا هوادار ایدی . مذکور امرای ورجال سلطان محمددن قالان خزینه‌یی بولوشمک، سرایده‌کی جواریدن بکندکلرینی کندی خانه‌لرینه الموق وئلامان صغاری پایلاشمق درجه‌سنه قدر واردیلر . دیگر طرفدن شدتدن قورقدقلری ممالیکی طاغتمق لزومنی آکلادقلرندن باطنیلرک مرکزی اولان (الموت) قلعه‌سنی محاصره ایله ضبطنی قوه قریبه‌یه کتیرن (امیرانوشتکین شیرکیر) ه عودت امرینی ویردیلمر واوردوی طاغیده‌رق منوی ضمیرلری اولان تفریق ممالیکی موقع‌فعله قویدیلر . بواهانتله‌ده قالمیوب سلطان محمودی اضلال وافساد ایله برطاقم حرکات نابجایه سوقایدیلر . حتی سلطان سنجری افنا ایچون ال آلتندن بعض ترتیباته تحریص ایتدیلمر . ایشلر قاریشدی ، عراق عربده بعض یولسزلقلر پیدا اولدی . پدرینک تلطیقات ایله یوله کتیردیکی « شبانکاره » و سائر قبائل رؤسای باش قلدیردی . شوراده بوراده اختلالر نمایان اولدی .

سلطان سنجر بونک اوزرینه عراقه طوغری عسکر چکوب سلطان محمود دخی مقابله‌یه چیقدی ، فقط محاربه واقعه‌ده منهزم اولدی . معافیله سلطان سنجر فرارایدن محمودی نزدینه جلب ایله برخیلی التفاتده بولندقدن سوکره موقعنده ابقا وعلی باری خدمت سهسالاری‌یه ودرکزینی طغرا وانشا مأموزیتنه تعیین ایله‌رک خراسانه عودت ایتدی . سلطان محمود علی بار ایله درکزینی نک اسکی معامله‌لرنده دوام ایتلمرندن تنفر ایدوب عاقبت الامر علی باری قتل ودرکزینی حبس ایتدی .

سلطان سنجر برادر زاده‌سنی موقعنده ابقا ایش ایسه‌ده ایران قطعه‌سنده سلاطین سلجوقیه‌یه عاند بولنان خواصدن بر قسمنی کندی اداره‌سنه آلمش و دیگر اقسامتی سلطان محمودک برادرلری (طغرل)

و (سلجوق) ه ویرمش ایدی . عراق عربده کی خاصلرک هر بریسه
دخی بر متغلبه تصاحب ایلدهرک سلطان محموده بر شی قالماش ایدی .
وندن طولایی دیوان سلطانیده اغیای اهالینک مصادره سندن ماعدا
مشغله مذکره قلمدی .

(سلطان مغیث الدین محمود) یکرمی ایدی یاشنده وفات ایشدر (۱۱۳۰م
۵۲۵ ه) . لطائفه مائل بر ذات اولوب اون درت سنه قدر سورن عهد
سلطنتی حرم صحبتلیله کچدی .

محمودک وفاتنده سلطان سنجرک مداخله سیله برادری (سلطان رکن الدین
ابوطالب طغرل) همدانده تخت سلطنته اجلاس ایدلدی . سلطان طغرل نثر
عدالت طرفداری اولدیغندن برادری اوآننده برمدت محبوس اولدیغی حالده
هرنصلسه سلطان سنجرک کوزینه کیرهرک یینه منصب وزارتی در دست ایش
اولان واوزماندن بری موقعی محافظه ایدن در کزینی مهینتی قتل ایتدی بره رک
شر و اعتساقدن خلقی قورتاردی .

اصول وراثتک مضبوط اولدیغی دولتدرده جاری اولدیغی وجهه
عراق سلجوقیلرنده هر تبدل سلطنت وقوعنده خاندان حکومت آراسنده
قاریشقلقلر ظهوری عادت حکمنه کیرمش ایدی . هر شهزاده کندنده
حکومه برحق کورور و دعوا ی سلطنته قالقار و بویوزدن اختلالات داخله
تمادی ایدر طورور ایدی . شهزاده لرک کافه سنک پدرلری کوله لکندن
یتشمه وابتدا لالا مثابه سنده برر آتابکلری اولوب اقدیلرینه غایتله
صادق و امنیتلرینی تمامیه حائر ایدیلر . بونلر اقدیلرینک اقبال و استقلال
وساننی استحصال ضمننده تشمیر ساعد اهتمام و تزئید اتباع و اعوانه اقدام
ایده کیشلر ایدی . سلطان محمودک و خلفی سلطان طغرل (۱۱۳۴م ۵۲۹ ه) ک
ایام حکومتلری و طغرلک برینه کچن سلطان (غیاث الدین ابوالفتح مسعود
بن محمد) ک اوائل عهد سلطنتی بو بولده قاریشقلقلر ایله کچمشدر .

سلطان مسعود کرک شهزادگان و کرک کندی ناملرینه چالیشان
یعض امرای قهر و تشکیل ایله حکومتنک نفوذنی تقویه ایش

ایسه ده دور سلطنتنده داخل دائره حکومتی اولان محللردن بعضیلری الندن چیقمشدر . موصل حکومتی توجیه ایش اولدینی اکبر امرادن آتابک عمادالدین زنگی الجزیره وسوریه قطعه لرندن عراق سلجوقیلرینه تابع اولان محال وبلدانی دست اداره سنده جمع ایله رک بالاخره حرکات استقلالجویانه یه قیام اتمکله واصل مرام اولمش وبوصورتله (دولت آتابکیه قسیمیه) وتعییر دیکرله موصل وحلب آتابکلری ظهور ایلشدر . سلطان مسعودک اواخر حکومتنده فارس قطعه سی دخی جسم دولتدن آیرلمشدر . اوراده دخی «سلغر بلر» ویا فارس آتابکلری نامه یکی برساله حکومت تشکل ایشدر .

سلطان سنجرک مداخله سی عراق سلجوقیلرینه برنوع حمایه یرینه کچوردی . بومداخله منقطع اولدقده دولتلری سرعتله انحطاطه طوغری کیتدی . سلطان مسعود (۱۱۵۲م ۵۴۷هـ) ک خلفی (سلطان مغیث الدین مالکشاہ بن محمود [۱۱۵۳م ۵۴۸هـ]) یرینه تحت جلوس ایدن (سلطان غیاث الدین ابوشجاع محمد بن محمود) ک اوائل سلطنتنده اکبر امراسندن اولوب وقوعولان عصبانی اوزرینه قتل ایتدیردیکی (خاص بک) ک اجل اصحابندن وآفشار تورکملرندن (شمله) لقیله معروف (آی دوغدی) نام کسه (خوزستان) قطعه سنده تأسیس حکومت ایتدی . بعده خلیفه عباسی دخی سلجوقیلرک تغلبندن تخلیص کریبان ایلدی .

سلطان طغرل بک آل بویه نی ازاله و خلفای عباسیه نی آنلرک جوروتغلبندن تخلیص ایلدی ایسه ده بغداده کندی طرفدن بر شهنه نصب واقامه ایش .وبغداد شهنه سنک تعیینی ابا عن جد سلجوقیه عراقه منتقل اولمش ایدی . شهنه لر هر زمان مقام خلافته مراعات لازمه ده بولمبوب خلفانی وخلق رنجیده ایدرلر ایدی . خلیفه (مقتدی بالله) سلجوقیه عراقک بغداددن شهنه لرینی طرد وخطبه لرده ناملرینی قطع ایدوب بوندن طولانی سلاطین سلجوقیه ایله آرملرنده اوزون اوزادی منازعهلر وقوعه کیشدر . بوصورتله سلجوقیلر نده بالکز عراق عجم و آذربایجان قطعه لر

قلمش اولوب بونلردن آذربایجان طوغریدن طوغری به مشهور آنا بك (ایدکنز) الدنه وعراق عجمك اکثر محللری امرای عاصیه یدنده ایدی . ایدکنز و اوغلاری (جهان پهلوان محمد) و (قیزیل آرسلان) صوك زمانلرده سلاطین سلجوقیه نامنه عراق عجمده کی امرای عاصیه یی تأدیب فقط آنلره دخی تغلب ایتشلر ایدی .

آخر سلاله اولان (سلطان الاعظم رکن الدین ابوطالب طغرل بن آرسلان) هر نه قدر ارباب حماسدن ایسهده دولتک حالی احتضاره کیش اولدیغندن اعاده قوت و ادامه موجودیتنه مقتدر اولهمدی و خوارزمشاه تکش ایله حرب ایدر ایکن . مقتول اولغله سلجوقیه عراق منقرض اولدی (۱۱۹۳ م ۵۹۰ هـ) .

کرمان سلجوقیلری . — بوسلاله نك مؤسی جغری بکک اوغلی (قاورت) بکدر . عموجهسی طغرل بك زماننده کرمان ایالتی آلدی (۱۰۵۵ م ۴۴۷ هـ) . عمان قطعه سنی دخی اطاعتنه ادخال ایلدی . فارس قطعه سنک مرکزی اولان (شیراز) بلده سنی ضبط ایله اوراده اولان آل بویه حکومتنده نهایت ویردی (۱۰۶۳ م ۴۵۵ هـ) . برادری الب آرسلانک ایام حکومتنده رفع لوای عصیان ایلدی ایسهده تاب آور مقاومت اوله میوب فرار و اختفایه مجبور ، بعده سلطان مشارالیهک عفوینه مظهر اولدی (۱۰۶۶ م ۴۵۹ هـ) .

قاورت ملکشاهاک بدایت جلوسنده تکرار اعلان سلصنت ایتدی ، سلطان مشارالیهک اوزرینه عسکر چکدی ایسهده وقوع بولان محاربهده مغلوب و اسیر و متعاقباً مقتول اولدی (۱۰۷۲ م ۴۶۵ هـ) . ملکشاهاک طرفدن مالکی (سرهنگ ساوتکین) ه اعطا ایلدی . حالبوکه قاورتک ملکشاهاک ایله حربه عزیمتنده کرمانده نائب براقدیغی اوغلی (کرمانشاه) نیابتی اصالتنه تبدیل ایتدیکندن ساوتکین کرمانک حاکمیتنی استحصاله موفق اولهمدی . کرمانشاهدن صوکره برادری (سلطان شاه) یرینه چکدی . مومی الیه پدربله برابر کرفار اسارت اولمش ، بعده حبسدن فرار

ایله کرمانه ورود ایلمش ایدی . سلطان شاه کرمانه کلان ملکشاهه التجا ایتمکله اوده حکومتی تصدیق ایتدی .
 قورتن صوکره سلاله سنک حکومتی یالکز خطه کرمانه انحصار ایلدی .
 کرمان سلجوقیلری عدالتدن آیرلمه مشلر ، تبعه لرینک حضور و رفاهتی
 دوشونمشلر ؛ ملکک عمرانه خدمتله نیجه خیرات و میرات برایشلر
 و سیریلرینی ارباب علم و دانشه مجمع ایلمشلردر . لیکن بر معتاد صوکره لر
 ذوق و صفایه طالب سرکش امر ایله و باخصوص خراساندن هجوم و تعرض
 ایدن اوغوزلر ایله باشه چیقامیوب دولتلی آنلر النده مندرس اولمش
 و اوغوزلرک رئیس (ملک دینار) کرمان حکومتی اله کچیرمشدر (۱۱۸۷ م
 ۵۸۳ هـ) .

ملب و شام سلجوقیلری . — بونلر سلطان الب آرسلانک اوغلی
 (تتش [توتش]) سلاله سندن ظهور ایتمشدر .
 سلطان الب آرسلان اوخر ایامنده امرادن (آتمز) ی سوریه
 قطعه سنک استیلاسنه اعزام ایتمش ایدی . آتمز قطعه مذکوریه
 وصولنده اولاقدر شریفی استیلا (۱۰۷۰ م ۴۶۳ هـ) ، بعده دمشق
 شامی ضبط و تسخیر ایتدی (۱۰۷۵ م ۴۶۸ هـ) . مع مافیله قطعه مذکور دنک آتام
 استیلاسی ایله تأمین موقع ایتدن مصره سفر ایلدی . ایلك شدتیه اورایه
 دخول ایتمش و خلفای فاطمیه یی لر زه ناک خوف و دهشت ایلمش ایسه ده
 قوتنک آزلی و معیتک ظالمانه حرکاتی اهالی مصرک متفقاً اوزرینه
 مهاجمه سی موجب اولغله منهزماً شامه فرار ایتدی . فاطمی اوردوسی ایسه
 کنديسی بالتعقیب شامده محاصره ایلدی . آتمز محاصره دن صیقله رق
 تخلیصی ایچون تشی دعوت ایتدی . تتش او ائنده برادری ملکشاه
 طرفدن استیلاسنه مأمور اولدیغی شمالی سوریه ایله مشغول اولمقده
 مع مافیله نائل موفقیت اوله مامقده ایدی . آتمزک دعوتی جانسه منت
 یله رک شام طرفه حرکت ایتدی . بونک اوزرینه مصر اوردوسی
 فک محاصره ایله کیری دوندی . تتش شامه ورودنده استقباله چیقان آتمزی

اعدام ایتدیزه رک الذمه کی محللره صاحب اولدی (۱۰۷۷ م ۱۰۷۰ هـ) . بعده جنوبی سوریه یی تماماً فاطمیلرک الندن آلدی .

(تاج الدوله تتش) برادری ملکشاهاک وفاقی اوزرینه دعوائی سلطنته قیام ایده رک عراق عجمه قدر اولان محللری ضبط و تسخیر ایه بغدادده دخی نامنه خطبه اوقوتدی . لکن برادر زاده سی سلطان برکاروق ایه اجرا ایتدیکی حربلرک برنجیسنده مغلوب و ایکنجیسنده غالب کیش ایسه ده ری شهری جوارنده اوچنجی دفعه اجرا اولسان حربده ترک حیات مستعار ایتشد (۱۰۹۵ م ۱۰۸۸ هـ) .

تتشک اوغللرندن (رضوان) حلبده خلفی اولمش ایدی . مدت قلیله مرورنده برادری (دقاق) یانندن دمشقه فرار ایه اعلان استقلال ایلدی . بو صورتله تتش سلاله سندن حلب و شامده ایکی حکومت تشکل ایلدی .

سلجوقیلرک حلبده اولان شعبه سی آنجق یکریمی اوچ سنه قدر دوام ایده بیلدی . ملک رضواز نه توسیع ممالک تشبثاتنده ونه ده حلبه یاقلاشان برنجی اهل صلیب اوردوسنه مدافعه ده موفق اوله بیلدی . وفاتنده (۱۱۱۳ م ۵۰۷ هـ) ایکی اوغلی صره سیله کوچک یاشنده حکومته کچدیله . نهایت حلبی آرقیلردن ایلغازی کندی الکاسنه الحاق ایتدی . بو صورتله سلجوقیلرک حلب شعبه سی مقرض اولدی (۱۱۱۷ م ۵۱۱ هـ) .

سلجوقیلرک شام شعبه سی ده ا آز مدت دوام ایتشد . برنجی حکمدار ملک دقاق ملوک اسلامیه نک برنجی اهل صلیب ایه الکیزیده اوغرا- شانیدر . وفاتندن سوکرده اوغلی و آنی متعاقب برادری رینه اجلاس قلندی . دقاقک و اخلاقک آتابکی و جمله الملکی (طغتكین) ایدی . آنک سوء قصدیه سلجوقیلرک شام شعبه سی دخی نهایت بولدی (۱۱۰۴ م ۴۹۸ هـ) .

آتابک طغتكین تتشک کوله لرندن اولوب عاقل و عادل برذات ایدی . شام حکومتنه صاحب اولسی اهالی یه بادی مسرت اولدی . اخلاقی دخی تاماً کندیسی کبی ایو ذاتلردر . اهل صلیب ایه پک چوق محاربات اجرا ایتدیله و شام ملحقانندن اله کچیردکلری یرلری استرداده موفق

اولدیلر . بوحکومت اوان اخیره سنده آتابک زینکی طرفدن تعرضاته دوچار اولدی . مدت مدیده مقاومت ایتدکدن سوکره صوگ حکمدار (بحیرالدین ابق) شهر دمشق آتابک زینکینک اوغلی مشهور سلطان نور الدینه تسلیم ایتدی . بو وجهه شام سلجوقیلری رینه قائم اولان (آل طغتکین) دخی انقراض بولدی (۱۱۵۴ م ۵۴۹ هـ) .

آرتققر . — بونلر (آرتق بن اکسک) تام کسه نک سلاله سندن ظهور ایتشد . آرتق تورکلردن اولوب دولت سلجوقیه نک خدمتده قطع مراتب ایدره ک مرتبه امارته وعراق عربده واقع (حلوان) بلده سی حاکمکنه نائل اولمش ایدی . برآراق ملکشاه طرفدن دیار بگری محاصره ایدن وزیر (فیخرالدوله محمد بن جهیر) ک امدادینه کوندرلدی . دیار بگر حاکمی اکراددن وآل مرواندن ملک منصور ایدی وموصل حاکمی (شرفالدوله ابومسلم) ی معاونتته چاغیرمش ایدی . آرتق ، شرفالدوله دن اخذ اموال ايله فرارینه میدان ویرمک وامر استیلانک عقیم قالمسنه سبب اولمق تهمتلریله نزد سلطانیده متهم اولمغه عتاب وعقابدن قورقورق تشه التجا ایتدی وآنک طرفدن قدسه والی نصب اولندی . وفاتنده اوغاری (سقمان) و (ایلغازی) قدسده رینه کچدیلر . بعده بونلر شهری محاصره ایدن جیوش فاطمیه یه تسلیم ایدره ک عائله واتباعلریله الجزیره قطعسنه عزیمت ایتدیلر . سلاله لری «سقمانیه» و «ایلغازیه» ناملریله (حصنکیف) و (ماردین) شهرلرنده حکومت ایتمشلردر . سقمانیلر . — سقمان قدسدن انفکاکنده رهایه کیده رک ساکن اولمش ایدی . تشک قتلنده ممالکندن (سروج) شهرینی ضبط ایلدی . موصل امیری (موسی الترقانی) نک قتلنده دخی حصنکیفی آلدی (۱۱۰۰ م ۴۹۴ هـ) . اشوبلده لره برادرزاده سندن ضبط ایلدیکی ماردینی علاوه ایلیره رک برحکومت تأسیسنه موفق اولدی . وفاتنده برادری ایلغازی ماردین قلعه سنی ضبط ایتمکه اوغلی (ابراهیم) حصنکیف حکومتیله اکتفایه مجبور قالدی .

ابراهيمك اوغلى (داود) زماننده عموجه زاده سى (بلك) ك مقتولا
 وقاتى اوزرينه (خربوت) قلعه سى ده بونلره كچدى . اشبوسقمانيه سلاله
 سندن برده (نورالدين محمد) كلسدر كه سلطان صلاح الدين ايوئيه باجمله
 غزواتنده صادقانه وفدا كارانه معاونت ايتديكندن طولايي مظهر توجه
 اوله رق سلطان مشاراليه طرفندن ديار بكر فتح ايله كندوسنه اعطا اولمشدر .
 (۱۱۸۳ م ۵۷۹ هـ) . شوصورتله ديار بكر ، خربوت ، حصنكيف شهر لرى آرتقلىك
 سقمانيه سلاله سنك مراكز مشهوره سى اولدى . ملك نورالدين محمدك ارتخالنده
 اوغلارندن (قطب الدين قره آرسلان) حصنكيفده ، ديكر اوغلى (عمادالدين)
 خربوتده جالس مقام حكومت اولديلر وسقمانيه حكومتى ايكي شعبه يه
 بولديلر (۱۱۸۵ م ۵۸۱ هـ) .

قطب الدين قره آرسلان سلطان صلاح الدين ايوئينك امريه ديار بكره
 نقل سرير ايتدى .

سلطان صلاح الدين ايوئينك وقوع وقاتنده روم ساجوقيلرى اشبوديار بكر
 وحصنكيف آرتقلىنك مالمكنه ال اوزاتمغه باشلاديلر . (ملك مسعود) كه ،
 اشبو شعبه نك صوك حكمداريدر ، ظلم وغدرينه مبنى ديار بكر اهالي سى
 كنديسندن بيزار اولديغندن واقع اولان دعوت لرى اوزرينه ايوئيلردن
 (ملك كامل) كلوب بالحاصره بلده مذكوره يى تسخير ايلدى و آرتقيه
 سقمانيه نك ديار بكر وحصنكيف شعبه سنه نهايت ويردى (۱۲۳۱ م ۶۲۹ هـ) .
 سقمانيه نك خربوت شعبه سنه حما ايوئيلردن (ملك مظفر) ك خربوتى
 استيلاسيه نهايت چكلىدى (۱۲۳۲ م ۶۳ هـ) .

ايلغازيلر . — ايلغازى برادر يه برابر قدس دن انفشكا كنده بغداده كيدوب
 اوزون مدت بغداد شهنه ل كنده بولدى و برادرينك وقاتنده ماردىنى
 در دست ايله مستقلاً بر حكومت تشكيل ايلدى (۱۱۰۴ م ۴۹۸ هـ) . بر آراق
 قدس قرال لرى پاى تجاوزى حليه قدر اوزادوب حلبده حكمران اولان
 سلجوقيلردن (سلطان شاه) ك مدافعه دن عجزى ظاهر اولمغه دعوت اهالى
 اوزرينه ايلغازى حليه عريمت ايدرك او بلده معمورديه دخى صاحب

اولمشدر . بعده یواش یواش توسیع ممالک و تزئید جمعیت ایللرک یید سطوتند بر قوه کافیه جمع ایدوب گاه منفرداً و گاه شام ملکی وجوارده بولنان امرای اسلامیه ایللر متفقاً اهل صلیب ایللر لایتنقطع جنکدر ایتمش واکتریسند منصور و مظفر اولمشدر . سلطان نورالدین بن آتابک زنگی نیک ظهورندن اول فرنگلر قارشو حقوق اسلامیه ایللر زیاده مدافعه یه چالیشان مشارالیه ایلغازی اولقله صیت و شهرتی بالجلله ممالک اسلامیه یه یایلمشدر . اعظم امرای اسلامیه دندر .

ایلغازینک خلفلری سطوت مکتسبه یی ادامیه قادر اوله مدیلر . دیگر طرفدن هم موصل و حلب آتا بکلریله و همده ایوبیلرله خوش چکنملری مقتضای سیاست ایکن آنلرله تمادیاً اوروشدقلرندن رفته رفته مملکتلرینی ضایع ایدوب بر آراق حکومتلری مرکز لری اولان ماردینه منحصر قالدی . مع مافیه ایلک اول « ملک » و صوک زمانلرند « سلطان » عنوانیه سکه کسدریمکه دوام ایتمشدر . بو کوچک حکومت مدت مدیده بقا بولمشدر .

آرتقلرک ایلغازیه شعبه سی حکمداراننک چونغی حسن سلوک اصحابندن ایدی . حسن اداره یه و خیرات و مبراته موفق اولنلری اکثردر . ناملری کتب توارینخده خیر ایللر اولندیغی کبی وقوعاتلری ده تفصیل ایدلشددر . آثار متبایه لری بالخاصه ماردینده الحاله هذه موجوددر .

موصل و حلب آتا بکلری . — موصل و حلب آتابکلرینه (دولت آتابکیه قسیمیه) دخی تسمیه اولنور . سلاله نیک جد اعلا سی سلاطین سلجوقیه دن ملکشاهک کوله سی (قسیم الدوله آق سنقر البرسقی) در . آقسنقر سلجوق اوردوسنده قطع مراتب ایددرک مرتبه امارته واصل اولمش و سلطان مشار الیهک حلبی استیلاسنده و ایلکنه تعیین قلمش ایدی (۱۰۸۶م ۵۷۹هـ) . ملکشاهک وفاتنده بالضروره برادری تشه اطاعت ایتمش ایدی . افندی زاده سی سلطان برکیاروقی تشک اوردوسی قارشوسنده کوردکده طیانیه میوب آنلرله التحاق ایددرک تشک بو زغونلغنه سبب

اولدی . متعاقباً برکیاروق طرفدن سوریه نك استیلاسنه و تشك اطفای نأرۀ عصیاننه مأمور اولمش ایسه ده مغلوب و اسیر اوله رق اعدام اولمش ایدی (۱۰۹۴م ۸۷۷هـ) .

(آتابك عمادالدین زنگی) پدیرینك قتلنده كوچك یاشده قالمش ایدی . پدیرینك خواصی طرفدن تعلیم و تربیه ای دیلوب نهایت عراق سلجوقیلرنجه تلطیفه مظهر و امارته نائل اولدی . بصره و واسط عاماللكلرنده و بغداد شحنة لكنده بولندی . پك چوق حادثه لرده كفايت و لیاقتی اثبات ایده رك اكابر امرا عدادینه داخل اولدی . سوریه و الجزیره طوبراقلرنده یرلشن صلیبیون بو ائنده تجاوزلرنی پك ایلری كوتوره رك تمالك اسلامیه بی ماردین و موصل و بغداد قبولرینه قدر تعدی و غارتلر به لرزه ناك خوف و خشیت اینكده ای دیلر . دولت سلجوقیه جانبدن اوزرلرینه سوق اولتان اوردولر اساسلی بر موفقیته نائل اوله میور ای دیلر . سلطان مسعود كفايت و شجاعتی بر ازایدن زنگی بی موصل و ایلكنه تعیین و صلیبیونك تعرضلرینك دفعی عهده سنه تودیع ایلدی (۱۱۲۷م ۵۲۱هـ) .

عمادالدین زنگی موصلده تقررندن اوزون مدت كچمه دن متبوعنه قارشى استقلالكارانه حركاته باشلدى . سلطان مسعود تنكینه قیام اینكده اطاعتنه عودت ایندی . لیکن زیر اداره سنده کی محال برده سلطنت و حاکمیتی محافظه ایتمش و ایشته بو صورتله قسیمیه آتا بلكلی تأسس ایلمشدر .

عمادالدین زنگی بعده توسیع ملکه تشمیرساق اهتمام ایده رك عراق عرب و الجزیره و سوریه قطعه لرندن عراق سلجوقیلرینه تابع اولان ممالکی دست اداره سنده جمع ایچون بغدادده کی خلفای عباسیه و اطرافده کی امرای اسلامیه ایله متماذباً مجادلاتده بولمشدر . خلیفه عباسیه قارشى مغلوب اولمش ایدی . یالکز شامده حکمران اولان طغتكینلر الدن شام و ملحقاتی و آرتقیلر ییدن ماردین و حصنکیف و مضافاتی آله میوب دیگر امرا النده اولان محال و بلدانی دست اداره سنده جمع و توحید ایندی . صلیبیوننه دخی شدتلی ضربه لر ایندیروب زبون

وبی مجال ایلدی . الجزیره ده کی اورفه [ره] شهرینی ضبط ایله بونلرک اوراده تأسیس ایتدکلری پرنسلکه خاتمه چکدی . اشبو پرنسلکک احساسی غریبه پک درین تأثیرلر اجرا ایتش ایلدی . بونک اوزرینه اوروپاده ایکنجی محاربه صلیبیه قرار ویرلدی .

عمادالدین (جعبر) قلعه سی محاصره سنده ایکن برکیجه کوله لری طرفدن اتلاف اولنشد (۱۱۴۵ م . ۵۴ هـ) . مومی الیه شجاعت وکیاستده فائق الاقران ایلدی . قلمرو اداره سنه کچن بلاد یریر پیدا اولان اشقیانک تخریباتنه منضم اولان تضيقات صلیبوندن طولای سفالتک صوک درکسنه کشیدی . عمادالدین سیف بسالتله کرک حیدودلری کرک اهل صلیبی قهر و تسکیل ایدرک مملکتی آسیشه نائل ایتدی والندن کادیکی قدر معموریتنه چالشدی . عمادالدین زنگینک وفاتنده اوغلرندن (نورالدین محمود) حلب و (سیف الدین غازی) موصل شهرلرنده طرح منبای حکومت ایتدیلر . بوسورتله حکومت ایکیه انقسام ایلدی .

حلب آتا بکلری . — نورالدین محمود پدرینک ارتحالنده یاننده ایلدی . خاتمی پارماغندن آله رق حلبه کیدوب اعلان سلطنت ایلدی . مشارالیه اعظم ملوک اسلامیه دندر . حکومتده تقریری متعاقب فرنگلر ایله اوغراشمغه باشلدی . ایکنجی سفر صلیبی بی تسریع ایدن سلطان مشارالیه ک غزواتیدر . آلمان و فرانسه صلیبونی ضایعات کلیه یه اوغرایه اوغرایه آسیای صغرادن سوریه طوبراغنه واصل اولدوقده قدس قرالی ایله برلشه رک دمشق الشامی محاصره ایتدیلر . شام امیری طغتمکینلردن مجیرالدین ابق ایلدی و سلطان نورالدینک تعرضات سالفه سندن ممالک موروثه سنی غائب ایدرک حکومتی شامه منحصر قالمش ایلدی . بودفعه اهل صلیبک تسلطنده مشارالیه مراجعت ایتیب برادری و موصل امیری (سیف الدین غازی) دن استمداد ایلدی . بوایکنجی سفرک وقعه یکانه سی محاصره دمشقدر . آلمان ایمپراطوری و فرانسه قرالی دمشق آله منجه قدس قرالنه بر مقدار عسکر بر اقوب وطنلرینه دوتمشلردر .

سلطان نورالدین بونک اوزرینه اهل صلیبه کوز آچدرمیوب قدس و آنطاکیه دن و سوریه ساحلارنده واقع بعض مواقعدن ماعدا لارنده بریر بر اقامشدر. نورالدین شامی دخی تسلیم ایدرک طغتكینلره نهایت ویرمشدر. بویه جه سوریه ده حکومتی تماماً یرلشدکن صوکره الجای مصلحت مصر اموریه دخی اشتغاله بادی اولمشدر. شویه که مصر دن رفع اولنان آواز التجا واستمداد اوزرینه امراسدن (اسدالدین شیرکوه) قومانداسنده اورایه برفرقه عسکریه کوندرمش و خلیفه فاطمی (عاضدین الله) ک مخالف لرینی تدمیر ایتمشدر. اسدالدین شیرکوه مصرده وزارتی درعهده ایدوب مدت قلیه مرورنده وفاتی وقوع بولغله یرینه معیتی ضابطانندن برادرزاده سی (صلاح الدین یوسف بن ایوب) قاعد منصب وزارت اولمشدر.

دولت فاطمیه نك انقراضنده خطه مصریه یوسف صلاح الدین امارتیه متبوعی سلطان نورالدینه انتقال ایتمش اولدی (۱۱۷۰ م ۵۶۶ ه). مع مافیه صلاح الدین استقلال فکرینه صایدیغدن سلطان نورالدین ایله آره سی آچلمغه باشلامش ایسه ده نورالدینک اوصرده دارآخرته رحلتی قریب الظهور اولان حرب و عداوته محل بر اقامشدر (۱۱۷۳ م ۵۶۹ ه).

تاریخده (ملک عادل نورالدین محمود شهید) عنوانی اکتساب ایتمش اولان سلطان مشارایه پدردن میراث قالان ملکک بر قسمنی برادرینه ترکه راضی اولوب کندوسی حلب حکومتیه قناعت ایتمش و برادر و برادر زاده لرینک موصله کی حکومت لرینی منشور ارسالیله تصدیق ایتمشدر. ملوک و امرای سائر اسلامیه نك عجز وضعفدن طولایی صلیبیونه قارشلی حقوق و منافع اسلامیه نی مدافعه ایتک خدمتی عهدده جلا دنته محمول قالمغه بو خدمت جلیله ده بذل ماحصل استطاعت ایلیه رک ابقای شان ایتمشدر. نامی احترام و رحمتله یاد اولنان اعظامدندر. یکرمی سکنر سنه سورن دور حکومتده همان حرب سمر بر کونی کچممش و پارلاق مظفریتلر ایچنده لوای نصرتی تموج ایتدیرمشدر.

وفا تنده اتفاق امرایه یرینه اون بریاشنده بولنان اوغلی (ملک

صالح اسماعیل) اجلاس اولندی. مصر امیری اصلاح الدین ایوبی بدایهٔ روی مطاوعت کوستروب خطبه و سکه‌ی آنک نامنه قرائت و ضرب ایتدی رزینسه ده امراسیله احداث ایلدیکی اختلافی سر رشته آتخا ایدرک سوریه قطعہ سی حلبه قدر ملک صالح اسماعیلدن ضبط و استیلا ایش و حتی ملک مشارالیهی حلبه محاصره ایشدر .

هنوز اون ایکی یاشنه رسیده اولان ملک صالح اسماعیل مجمع ناسه حقیقه رق پدینک مستغرق عاطفی اولان صلاح الدینک شو معاملهٔ نعمت ناشناسانه سندن سوزشلی شکایتلر ایراد ایتمکه اهالی غلبانه کلوب مدافعه خصوصنه عهد و پیمان و یرمشر و حلبک قورنسنه ازجان ودل چابالامشردر . بخلقک شو اهتمامی سایه سنده صلاح الدین ایوبی محاصردی رفته مجبور اولمش و فقط ملک صالح اسماعیلک حدود ممالکی غایت طارالوب پایتختی ایله مضافاتندن عبارت قالمشدر . صوکره لر دی دخی مشارالیهما آردسندہ حرب و صلح بر قاق کره تکرار ایشدر .

ملک صالح اسماعیل بلاولد و فات ایدوب قسیمه آتا بکلرینک حلب شعبه سی کندیسیه منقطع اولمشدر . ملکنی موصل حاکمی عزالدین مسعوده وصیت ایش ایدی (۱۱۸۲م ۵۷۸ھ) .

موصل آتا بکلری . — موصل آتا بکلرینک برنجیسی عمادالدین زنکینک کوچک اوغلی (سیف الدین غازی) در . بودخی صلیبونه قارشی مجاهدات متادیه ایله اوقاتکذار اولمش نیک نهاد بر حکمداردر . وفاتنده (۱۱۶۳م ۵۵۹ھ) برادری (قطب الدین مودود) جلوس ایتدی . بونک اوغلی و خلفی سیف الدین غازی (ثانی) عموجه سی نورالدین شهیدک تضیق و اجباریه سنجار شهرینی و ملحقاتی برادری (عمادالدین زنکی) یه اعطا ایتدی و موصل آتا بکلرندن اشبو صورتله برده سنجار شعبه سی ظهور ایلدی (۱۱۷۰م ۵۶۶ھ) . قطب الدینک و فاتنده اوغلی (عزالدین مسعود) موصلده جائشینی اولمش و دیگر مخدومی (سنجر شاه) پدینک حین حیاتنده کندیسنه تملیک ایتدیکی (جزیرهٔ ابن عمر) ده تأسیس حکومت ایتمکه اورادده بر او جنجی شعبه ظهور ایشدر (۱۱۸۰م ۵۷۶ھ) .

عزالدین مسعود سلطان صلاح‌الدین ایوبی ایله مخصوصه یه باشلادیغدن سلطان مشارالیه موصلی محاصره ایتمش و خطبه و سکنک نامنه ضرب و قرائتی و (شهر زور) و ملحقاتیله سائر بعض محبارک ترکی شرطریله یاقه‌سنی قورتارمش ایدی . سلطان مشارالیهک و فتنه قدر شرائط مذکوریه رعایت اولمش ایکن آندن سوکره ایوبیلرله موصل آتابکلری آراسنده ضدیت تجدد و تمادی ایدوب بینلرنده محاربات کثیره و وقوع بولمشدر . اکثریا مغلوب اولمشلر مع مافیله موصل حاکمیتنی محافظه ایلشلردی .

موصل آتابکلرندن (نورالدین آرسلان شاه) ک وفاتی اوزرینه اون بر یاشنده اولان اوغلی (عزالدین مسعود ثانی) اجلاس اولمش و تدویر اموری امرادن (بدرالدین لؤلؤ) درعهده ایلش ایدی (۱۲۱۰م ۶۰۷هـ) . لؤلؤک حسن اداره و تدبیریه اولجه بنیه دولتدن افتراق ایدن جزو لکه سنجان و جزیره ابن عمردر ، بونلرینه موصل آتابکلکنه الحاق اولمشدر . موصل آتابکارینک خاتمه‌سی (ناصرالدین محمود) در . وفاتیله دولترنی مندرس اولمشدر (۱۲۳۲م ۶۳۰هـ) .

موصل بلده‌سی اهالیسنک رأییله بدرالدین لؤلؤ مقام حکومته کچدی . بدرالدین نورالدین آرسلان شاهک کوله‌سی اولوب ارمی الاصل ایدی . اقدیسی زماننده قدرت و لیاقتی طاتمیش و وفاتندن اعتباراً کوچک یاشلرنده نائل تاج و تخت اولان اقدی زاده لرینک اداره امورینی وجه لایق اوزره رؤیت ایتمش و آنلرک محافظه موقع واقبالی ایچون فوق العاده اوغراشمش ایدی . موصلده حکومتی ایجه مدت دوام ایتمشدر .

سنجان آتابکلری . — بوشعبه‌نک مؤسس اولان (عمادالدین زنگی ابن سیف‌الدین ثانی) عموجه‌سی نورالدین محمودک حمایه‌سیله سنجان حاکمکنه نائل اولمش و آنک اوغلی ملک صالح اسماعیلک وفاتی اوزرینه برادرزاده‌سی عزالدین مسعودک اجباریه سنجان حاکمکنه مبادله ایتمش ایدی . اوزون مدت کچمه‌دن حلب سلطان صلاح‌الدین ایوبی جانبندن تسخیر اولنه رقی کندینه سنجان و ملحقاتی حاکمکی اعاده قانمش ایدی . نهایت اخلافندن

(جلال‌الدین عمر) زماننده ایوبیلردن (ملک اشرف موسی) سنجاری ضبط ایده‌رک حکومتلرینه نهایت ویرمش و شهر مذکور ی موصل آتابکلرینه هدیه ایشدر (۱۲۱۹ م ۶۱۶ هـ).

اربل آتابکلکی . — موصل آتابکلری فروغندن برده (اربل) آتابکلری واردر. جدلری خلفای عباسیه خدمتنده بولمش اولان تورکلردن (بکتکین) در. حفیدی (زین‌الدین یوسف) موصل آتابکلکی طرفندن اربل حکومتی نیابته مأمور ایدلمش و وفاتنده منصبی برادری (مظفر‌الدین کوبکری) یه ویرلمشدر. بودات، فضائل اخلاقیه و جسارت فطریه سیله زماننده متعارفدر. صلاح‌الدین ایوبینک اهل صلیب ایله غوغالرنده اکثریا رفاقتنده بولنه‌رق توجهنه مظهر اولمغله مشارالیهک حمایتی سایه‌سنده اربل آتابکلکی عنواتی ایشدر. مع‌مافیله اسکلی افندی زاده‌لرینه صداقتدن آیلمیوب آنری بدرالدین لؤلؤک استبدادندن تخلص ضمانتده یک چوق اوغراشمش ایدی. وفاتنده وصیتی موجینجه ممالکی خلفای عباسیه یه منتقل اولمشدر (۱۲۳۲ م ۶۳۰ هـ).

فارس آتابکلری. — فارس آتابکلرینک جد اعلاسی و مؤسس دولتی تورکلردن فارس خطه‌سنده ساکن «سلغر» نام قبیله‌نک رئیسی (سنقر بن مودود) در. قبیله‌لرینه اضافه (سلغریلر) دیوخی یاداولتورلر. سنقر بن مودود عراق سلجوقیلرینک آدملرننددر. تغلب ایدوب شیرازده بر حکومت مستقله وجوده کتیرمشدر (۱۱۴۷ م ۵۴۲ هـ). فقط سلطان و ملک عنوانلرینی آله‌میوب آتابکلک عنوانیه اکتفا ایتدی.

سنقرک خلقی آتابکلک (زنکی) زمان حکومتنده ظهور ایدن اغتاشات داخلیه‌یی تسکین ایتدکن صوکره عراق سلجوقیلردن سلطان آرسلانک تزدینه شتاب ایده‌رک حسن نظرینی جلب ایش و سلفنک معامله خود- سرانه‌سینی اونوتدیره‌رق فارس قطعه‌سنده کی حکومتی سلجوقیلره تصدیق ایتدیرمش ایدی.

بوسلاهلنک ایبلک حکمدارلری ملک پرور و کثیرالحنانات ذاتلردر،

عدالتلری سایه‌سندہ ثروت ورفاقت کرکی کبی آرمشدر . کرچه بر عصیان داخلی وشدتلی قحط و طاعونلر خلق آیشدقلری آسایش و حضوردن محروم و مهجورایش ایسه ده (آتابک سعد بن زینکی) نك حکومتہ گلشیله ضررلر تلافی واسباب یسار تزید اولنہرق کرمان قطعہ سی بالفتح دائرہ حکومتہ ادخال قلمشدر .

آتابک سعد عراق عجم تسخیرینہ دخی سفر ایدوب مع التأسف بو تشبثی سلطان محمد خوارزمشاهه اسیر اولمشیلہ نتیجه لشمشدر . اسارتدن قورتلق ایچون هر سنہ محصول یعنی واردات مملکتک ربغنی و یرمک و عرض انقیاد ایلک کبی فدا کارلقلره قاتلامشدر .

موغوللرک ایلک دفعه جیحون مرورلرنده مشارالیه شیراز تختنده ایدی . وفاتندن سوکره اوغلی (آتابک ابوبکر) یرینه کچدی (۱۲۲۶م ۶۲۳هـ) .

آتابک ابوبکر بصره کورفزینک ساحل غریبسنده واقع لحسا خطه سنی ملکنه الحاق ایتدی . زیر اداره سنده اولان محال و مواقع معموریتک درجه قصواسنه اصل اولدی . بو ذات ادیب حکیم بر حکمدار اولوب اعمارات خصوصنده خدمت و همتی کورلمشدر . شیخ سعیدی شیرازینک مدو حیدره .

آذربایجان آتا بکاری . — آذربایجان آتا بکلرینک مؤسی

(ایلدکز) نامنده قیجاقلی برکوله در . ابتدا سلطان مسعود سلجوقینک وزیر (کال سمیرامی) طرفندن مایعه اولمش و آنک اسماعیلیه فداییلری جانندن قتلده بالجمله متروکاتی ایله برابر دیوان سلطانی به انتقال ایتمش ایدی . سلطان طرفندن عساکری میانته ادخال ایدیلهرک اقتدار و کفایتی ایله بالتمیز آرزومانده مرتبه امارته ترقی ایتدی . دیوان سلطانیده بولمان امرایه بولاشمش اولان لوٹ نفاقدن دائماً تطهیر ذیل ایلهرک کرک مسعودک و کرک زوجه سنک حسن توجهنی قرانور ایدی . اران خطه سنده اختلالات پیدا اولغله سلطان مسعود ، صداقت و کفایتنه امنیت ایتدیکی ایلدکزی اوجانبه مأمور ایدی . ایلدکز مدت قلیله طرفنده تسکین اختلالاته موفق اولهرق (کنجه) و (باکو) شهرلرینی و شروران دیارینی یکی

باشدن فتح ایتدی. سلطان مسعود بعده آذربایجان وایلکنی دخی عهدہ سنہ تقویض ایلدی (۱۱۴۶م ۵۴۱ھ). حسن معاملہ سندن وعدالتندن معینده کی عسکر، زیراداره سنده بولنان اهالی جمله خشنود اولدی و یوماً فیوما شدت و قدرتی آرتدی .

ایلدکیز، سلطان مسعودک وفاتندن سوکره اخلافی زماننده اعمال نفوذ ایلدکیز نهایت (سلطان معزالدين ابو الحارث سليمان بن محمد) ی خلع ایله برادر زاده سی (سلطان رکن الدین ابوالمظفر آرسلان بن طغرل) ی اجلاس ووالده سی (نارنج خاتون) ی تزوج ایتدی واطاعتدن خروج ایدن سرکشان امرایی تأدیب و حکم سلطان نوجاهه رام ایلدی .
(آتابک شمس الدین ایلدکیز) غایتله مرعی الحاضر وصاحب سطوت اولمغه «آتابک اعظم» عنوانی آلمشدی. بالجمه مصالح دولت النده اوله رق آرسلانک سلطنتی بر قورو اسمدن عبارت ایدی. مع مافیه تغلبنی کتم ایدر، سلطان آرسلانک حضورنده دست بسته طورر؛ صورت ظاهرده تعظیمده ایلر ایدی .

ایلدکیزک وفاتنده (۱۱۷۲ م ۵۶۸ هـ) یرینه اوغلی (جهان پهلوان آتابک محمد) کیدی. بونکله برادری (قزل آرسلان عثمان) ک والده لری نارنج خاتون ایدی . جهان پهلوان سلطان آرسلانک وفاتنده اعلان سلطنت ایدوب برادری قزل آرسلانی آذربایجانه کوندردی . متعاقباً هر نه مطالعه یه مبنی ایسه سلطنتدن فراغت ایدرک یدی یاشنده اولان (سلطان طغرل بن آرسلان) ی تخته اجلاس ایتدی .

جهان پهلوان غایت دساس برکسه ایدی ؛ مع مافیه اداره سی خلقه ممنونیت بخش ایدی . بر خصمی طرفندن مجروح اولدقه امراسنه وفاتی متعاقب سلطان طغرلک کوزلرینه میل چکلمسنی وصیت ایلمش ایدی . لکن زوجه سی (قیبه خاتون) سلطان طغرل ایله ازدواج ایتمک و اوغلی (قتلغ اینانج) ی امیر الامرالغه اعلا ایلمک ایچون بوکا مانع اولدی . او ائنده قزل آرسلان ناکهان آذربایجاندن اصفهانه کلوب

برادرینک یرینه کچهرک امور حکومتی الهه وقیه خاتونی تحت نکاحنه الدی (۱۱۸۶ م ۵۸۲ هـ) .

قول آرسلان، برادرینک وفاتندن بالاستفاده ایلدکز خانداننک تغلبندن تخلیص کریبان ایدهرک استقلالنی اعاده وتأمین ایچون قیام ایدن سلطان طغرل ایله مدت مدیده اوغراشوب نهایت در دست ایله حبس ایتدی. حلیم، سخی، عادل برذات ایدی. ایام اخیره سنده اعلان ایتدیکی سلطنتدن اوزون مدت چاشنی سنچ ذوق اوله میوب برباطی فدا ایسنک خنجر یله تلف اولدی (۱۱۹۱ م ۵۸۷ هـ) .

قول آرسلانک وفاتنده زیر اداره سنده کی محللر ایکی به آرلیدی. برادر زاده لرندن آتابک ابوبکر تبریزده رفع لوای استقلال ایلدی. قتلغ اینانچ دخی والده سی قیه خاتونک معاوتیه عراق عجمی الهه ایتدی. قتلغ اینانچ عراق عجم حکومتده پایدار اوله مامشدر. محبسدن قور تیلوب سلطنت موروثه سی استرداد ایدن سلطان طغرل قیه خاتونی نکاح و قتلغ اینانچی امیرالامرا نصب ایلیه رک موقعه تقویت و یردی. لکن قتلغ اینانچ تاج و تخت حرصندن و از کچه میوب هم دولت سلجوقیه عراقک انقراضنه سبب اولمش وهم کندیس بر نأده به دسترس اوله میه رق معاوتنه چاغیردینی خوارزمیلرک النده قتل اولمشدر .

(آتابک نصره الدین ابوبکر بن جهان پهلوان) اران و آذربایجانده یگر می سنه سلطنت سورمشدر. وفاتنده یرینه کچن برادری (آتابک مظفر الدین اوزبک) اون بش سنه سلطنتدن صوکره سلطان جلال الدین خوارزمشاه آذربایجان و ارانی ضبط و استیلا ایتدی و ایلدکز سلاله سنک حکومتنه نهایت و یردی (۱۲۲۵ م ۶۲۲ هـ) .

.*

بیزانس سلطنتنه مالک اولان «ما کدونیا» سلاله سنه منسوب قیصر لر اجرا ایتدکری تنسقات عسکر به سایه سنده آنا طولی قطعه سی عرب فاتح لرندن تخلیه ایلیه رک جنوباً الجزیره و سوریه مضافاتندن بعض یرلری استیلا

وشرق طرفده دخی ارمنستانی طوغریدن طوغری به ملکلرینه الحاق و (ایبریا [۱]) قطعه سنی ربقه اطاعته ادخال ایدوب حدود مملکتی آسیا جهتده تأمین ایلمش ایدیلر . کرچه ما کدونیا خاندانی بوصولته برمدت بتون آسیای صغزاده انفاذ حکومت ایلمش ایسه ده خاندانک صوک افرادی ارباب اقتداردن اولدقلرندن قوت ضعفه مبدل اولمشدی . نه فائده که عربلرده آنلردن زیاده حال انتظامده اولدقلرندن شرق ایمراطورلغناک آسیاده کی ممالکی محفوظ قالیور ایدی . سلجوقیلرک ظهوری بیزانسیک اکتساب ایلدیکی شو سطوت موقته ایچون برتهلکه عظیمه اوله رق ایشک رنگنی دکیشدردی .

هجرتک دردنجی عصرینک نهایت و بشنجی عصرینک ایلک سنه لرنده بزچوق تورکمن عشیرتلی آذربایجان مرعالرینه واقفاسیا قطعه سنک جنوبنده کی (موقان) صحرالرینه یایلمشدردی . بوقیبلر ماوراء النهردن کلیسور ایدی . بونلر یا ممالک اسلامیه نیک شعشعه مدینه و تروت و فیره سنه منجذب اوله رق و یاخود تورکستانک اختلالات تمادیه سندن اوصانه رق ماوراء النهره کچمشلر ومدت مدیده آل سامانک عدالتکارانه اداره سندن متمتع اوله رق کمال آسایشله ماوراء النهرده امرار وقت ایتمشدردی . لکن دولت سامانیه نیک ایام اخیرهنده آسایش مختل اولدیغندن بوقیبله لردن بعضیلری آرسلان بن سلجوقک معیتده طویلانمشلر و بعضیلری غربه چکیلرک بوجه بالا آذربایجان قطعه سنده واقفاسیانک جنوبنده اقامت ایتمشلر دربعده آرسلانک سلطان محمود غزنوی طرفندن دردست و حبسندن طویلابی معیتده کی قیبله لردن بعضیلری دخی سمر صداسز ایران شمالی به هرور ایله بونلره التحاق ایلمش ایدی .

ایشته او طرفلرده تحشد ایدن بوتورکمن قیبله لری سلجوقیلردن اول

[۱] ایبریا Ibérie قدیماً قافقاسیاده بر قطعه اولوب شروان و کورجستان قطعه لرینک برر پارچه سندن مرکب ایدی . شمدیکی کورجستانک حاوی اولدیگی خطله لردن (ایمرتیه) دخی بو قطعه ده داخل ایدی .

بولندقلری محللرده کی حکومت اسلامییه وممالک رومییه تعرض ایتمک باشلامشلردی. مع مافیہ شدتلی تجاوزلری ممالک رومییه معطوف اولوردی. بالآخره امرای سلجوقیه دن غنا مقصدیله اول طرفلره کلنلر اولوب قبائل مذکوره تزدنده حسن قبول کورمشلر وبرلکده غزواته دوام ایتمشلردر.

بیزانس حکومتی بو اوزاق حدودلری محافظه ایده بیله جک حالد اولماقله برابر وار قوتی بازویه ویروب قافقاسیا جهتده کی ممالکنی مدافعه یه چالیشیور ایدی. حتی مواقع اسلامییه دن بر ایکیسنی محاصره ایتمش ایدی. او ائنده ایرانده تقریر حکومتله اوغراشمقده اولان طغرل بک استمداد واقع اوزرینه اقرار باندن قلمشی لاجل الامداد حدود رومه سوق اییدی. بونک اوزرینه بیزانس اوردوسی چکلمکک مجبور اولدی. قلمش قبائل مذکوره نک اکثر بیله معارفه قدیمه سی اولمغین قوه موجوددی فی الجمله تنظیم ایلدی.

طغرل بک متعاقباً ماوراءالنهر دن خراسانه کچوب اورالرده تخریبات اجرا ایلن بعض اوغوز قبیله لرینی باشندن صاومق و کندولرینه دیار بعیده ده یورد تدارک ایتمک ایچون برادری (ابراهیم ینال) ی بونلره باشبوغ ایدوب غریبه طوغری سوق اییدی. ابراهیمک ورودی اوزرینه قلمش الجزیره سمترینه چکلدی. ابراهیم ارضرومی تسخیر وروم لشکر لرینی طاغیده طاغیده آناتولی ایچرولرینه قدر ایلغار ایلدی. طغرل بک بتون حیاتنده خلافت نقوذیه موقعنی احکامه چالشمشدی. بالذات ایکی دفعه آناتولی یه کیرمش ایسه ده حرکتلرندن فائده استحصال اولنه مامشدر.

تورکلر آرتق بیزانس حدود شرقیه سنده طوپلانمش ویرلشمش، آردی آراسی کسله من آقینرینه قارشی طور مق روملر ایچون کولچشمشدی. زیرا قوه مرکزیه نک ضعیف هر منطقه رومی کندو کندویه مدافعه یه مجبور قلمشدی که بونوع مدافعه نک نه درجه یه قدر مؤثر اوله جنی ادنا ملاحظه ایله تبین ایدر.

صورت متفرقه ده جریان و تمدادی ایدان اشبو آقینلر ومدافعهلر الب
 آرسلانك جلوسيله بشقه برشکل آدی. سلطان مشارالیه جنود کافیه ایله
 کلوب (آنی) قاعه سنک فتحی ایله ارمنستانی اله کچیرمش و (قارص) قلعه سنک
 تسخیری ایله کورجستانک بر قسمنی ضبط وقرالک کریمه سنی اوغلنه تزویج
 ایدرک دیکر قسمنی مجبور اطاعت ایتمش و بوضورتله بیزانسلیلرک ارمنستانده
 اولان حکومتنه و کورجستانده اولان تفوقنه نهایت ویرمشدر. روم
 قیصری رومانوس دیویونه یسی ملاز کرد محاربه مشهوره سنده منہزم واسیر
 ایلدکن صوکره میانه لرندہ عقد اولنان مصالحه ده روم قیصری طرفدن تورک
 سلطاننه ویرک و ویرلسی و آکا مقابل روم دولتنک تمامیت ملکیه سنک طائمی
 تقرر ایتمش ایسه ده رومانوس قسطنطینیہ یه کیره میوب و حتی یا قلاشه میوب
 ریپی میخال دو قاس امپراطور اعلان قلندیغدن معاهده منعقدہ کأن لم یکن
 حکمنده قالمشدر. الب آرسلان اولجه حدوده کلوب توطن ایدن تورکن
 قبائلی رؤسائنه یوقاروده بیان اولدینی اوزره قزل ایرماغه قدر آنا طولینک
 حوالی شرقیه سنی اقطاع و تقسیم ایلیه رک ذاتاً اول ایالتلر محافظه دن خالی
 اولدینی جهتله امرای مذکورہ قولای قولای دست تملک کچیره رک هر بری
 برسمتده وضع بنای حکومت ایتدی. ایشته بوضورتله آنا طولی شرقیه
 ظهور ایدن ایلك تورک حکومتلری صلتقلر و منکوجلر و دانشمندلر در
 و ملکشاہ سلجوقی زماننده روم حکومت سلجوقیه سی و سلطان برکیاروق
 عصرنده اخلاط شاهلری بونلری تعقیب ایتمشدر.

صلتقلر. — ارض رومده تأسیس حکومت ایدن بوخاندانک مؤسس
 تورکن بکلرندن (علی بن ابوالقاسم) اولدینی حالدہ کندیلری ایکنجی
 حکمدار (صلتق) ک نامنه نسبتله شهرت بولمشلر در. بونلرک اوائل
 احوالی مجهولدر. علی بن ابوالقاسمک الب آرسلان طرفدن آنا طولی شرقیه
 تعیین اولنان امرادن اولدینی ظن ایدیلور. سلطان مشارالیه
 بوجه بالا تورکن رؤسائنه ایالات شرقیه رومیہ یی اقطاع و تقسیم ایلدیکی
 صرده هر بری کندینه معین اولان ایالتی زور بازو ایله آچق و حکومتنه

دخی صاحب اولوق اوزره فرمان ویردیکندن علی بن ابوالقاسم اشبو تقسیمده حصنه سناصابت ایدن (ارضروم) شهرینه یورویه رک محافظه سزبولوب بلا مشکلات قلعه سنه کیرمک وحوالیدینی دخی دردست ایله برمنطوق فرمان سلطان اورانک حکومتده مستقل اولوق کرکدر . کرک کندوسی وکرک اوغلی صلتق و دیگر اخلافی کورجیلره برخیلی اوغراشمشلردر وروم سلجوقیلرینک ابتدا حمایه سنه وبعده طوغریدن طوغری تابتنه کیره رک نهایت بولمشلردر (۱۲۰۱ م ۵۹۸ هـ).

منکوجلر . — بو خاندانک مؤسسوی تورکمن امراسندن (منکوج [منکوجک] غازی) در . سلطان الب آرسلان بوکا دخی (ارزنجان) ، (کاخ) ، (کوغونیه [قرحصارشرقی]) و سائر بلاد متجاوردی ارائه ایتشدی . بورلرینی ضبط ایتدیکی حالده دانشمند و سائر کبی تملک ایده جک ایدی . محال مذکورده ی زیر اداره سنه ادخال ایله طرح حکومت ایدی . مشارالیه شجاع و حازم و حر بلرده صاحب رأی سدید ایدی و دانشمند غازی ایله خوش چنوب گاه برلکده و گاه یالکز کورجیلر و (آبخازلر [۱]) وروملر ایله غوغالر ایتمش و اوغراشمشلردر . مقری ارزنجان ایدی .

منکو حک اوغلی (اسحق ک وفاتنده اوغلارندن (داود) رینه کچدی . لکن دیگر اوغلی (سلیمان) دخی (دیوربکی) شهرنده باشلی باشنه حکومت ایتمه کباشدی .

داود ایله اخلافی ارزنجان و کاخ و کوغونیه و ملحقاتی مدت مدیده محافظه ایتدیلر . دانشمندلرک انقراضی اوزرینه روم سلجوقیلرله هم حدود اولدقلرندن آنلره کردانداده انقیاد اولدیلر . آخرلری اولان (ملک

[۱] آبخاز Abkhas لر قافقاسیانک قره دکنز ساحلنده و آباره منکتک جنوبنده واقع عینی نامده کی خطه نک اها لیسیدر . بونلر آباره لرله بر نسلدن اولدقلرندن مملکتلری شمدی آباره قطعه سندن عد اولمقده در . کورجستان قطعه سی یادی اسلامه انتقال ایتدکه خاندان حکمداریسی بوملکته التجا ایتمش وبعده آبخازلرک معاوتیله قطعه مذکورده ی استرداد ایلش ایدیلر و آندن اعتباراً دائماً کورجیلر ایله برابر یاشامشلردر .

علاءالدین داود بن بهرامشاه) سلطان علاءالدین کقباد اوله تسلیم مملکته مجبور اولمشدر (۱۲۲۷م ۱۲۳۵هـ).

منکوجلرک دیوریکلی شعبه سی سالف الذکر سلیمانک اولادیدر . بوتلر دخی روم سسلجوقیلرینک حمایه سنی قبول ایدرک و ناملرینه سکه ضرب ایتدیره رک خیلی مدت ادامهُ حیات ایشلردی . انقراضلی تاریخی هنوز قطعاً بیلنه میور . براقدقلی آثارقیمتدار دیوریکده حالا موجوددر . سلطان علاءالدین کقباد اول زماننده بوسالاه دن (حسام الدین ابوالمظفر احمد شاه) ک شهر مذکورده حکمران اولدینی کتابه لردن آکلاشیلور .

دانشمندلر . — بو خاندانک مؤسی تورکمنلردن (ملک احمد دانشمند

غازی) در . بو ذات عن اصل رؤسادن اولمیوب تدریسات ایله مشغول ایش ، «دانشمند» لقبی آندن قالدینی مرویدر . روم دیارینه وقوع بولان آقینلرده قبیله سی خلقنه اشترک ایدوب سلامت رأیندن چوق دفعه استفاده اولمش ایدی . بو آقینلرده روم دیارینک یوللرینی اوکرندیکی جهتله سلطان اب آرسلا نه دخی خدمت و معاونتده بولمش وجدیت و عرفانی ایله توجه عظیمه نائل اولمش ایدی . سلطان مشارالیه کندوسنه (سیواس) طرفلرینی ارا نه ایلدیکی زمان متصرف اوله جفی ممالکک تکالیف امیریه دن عفو اولندیغنه واشبو معفوئته اولادی طرفندن دخی رعایت اولنسنه دائر عهد ویرلیغ و یروب منکوج غازی وسائر امرا ایله اتفاق اوزره یاشامنی وینلرنده نفاقدن اجتناب ایشکی اکیداً تنیه ایش ایدی .

احمد دانشمند غازی ایلک اول سیواس شهرینی ضبط ایدرک قلعه سنی تعمیر ایله کندیسنه مقرآنخا ذایتدی . بعده (آماسیه) ، (نوقاد) ، (نیکسار) (عثمانلیق) (چوروم) بلده لرینی فتح ایله بتون قیاد و قیایه مستولی اولدی . دهاصوکره قزل ایرمانی مرو رایله (غلاتیا) قطعه سندن (کنغری) و (پافلاغونیا) دنده (قسطمونی) شهرلرینی آلدی . (جانیک) طرفلرنده واقع برحصاری محاصرم

ایدر ایکن مقتولاً مرتحل دار آخرت اولغله نعی نیکسارده دفن ایدلی . تربهسی الآن زیارتگاهدر . عاقل و بهادر و کار آزموده برذات ایدی .

دانشمندک اوغلی و خلی (ملک کشتکین دانشمند) و آنک اوغلی (ملک محمدغازی) کندوسنه خیر الحلف اولمش و اهل صلیب ایله دوکوشمشلردر . لکن دانشمند حکومتی محمدغازینک و فائنده ایکی به آیرلمش اوغلی (ذوالنون) سیواسده جالس تخت پدر اولوب برادری (عین الدوله) ملاطیبهده آیری بر حکومت تشکیل ایشیدر (۱۱۴۲م ۵۵۳۷هـ) .

محمد غازینک دیگر برادری یاغی بسان ، ذوالنونک طول قالان والدهسنی ازدواج ایله سیواس حکومتنه کوز دیکدیکندن و حالبوکه ذوالنون قونیه سلجوقیلردن سلطان رکن الدین مسعوده داماد اولدیغندن دامادینی حمایه و یاغی بسانی تنکیل ایتک مقصدیله سلطان مشارالیه عسکر سوق ایلیه رک ممالک دانشمندیه نک بتون حوالی غریبهسنی قبضه استیلایه آمشدر و ذوالنونه قیصریه حکومتی اعطا ایله سیواسده کندی طرفدن مأمور و عسکر اقامه ایشدر .

(ملک نظام الدین یاغی بسان) متشبث و مشاقه متحمل برذات ایدی . سمت شرقیه چکیلوب تهیه قوتله مشغول اولدی . سلطان رکن الدین مسعودک ارتحالنده سرنمای ظهور اولان تشتدن بالاستفاده ممالک دانشمندیه سی سلجوقیلردن استرداد ایتدی و ذوالنون خلع ایله رأس حکومته کچدی . رکن الدین مسعودک خلفی سلطان عز الدین قلیج ارسلان ابتدایزانه قارشویاغی بسان ایله اتفاق ایلدیهده مؤخرآ برسیدن طولانی اره لری آچلدی . واقع اولان محاربهده یاغی بسان غلبه چالهرق آناتولی ایچنده صاحب قوت و نفوذ بر حکمدار اولدی .

یاغی بسانک ارتحالنده (۱۱۶۶م ۵۵۶۲هـ) دانشمندیه نک سیواس شعبهسی اغتاشاه اوغرادلی . بر قاجیل طرفنده درت حکمدار توالی ایلدی . بو قارغشه لقدمه ذوالنون ثانیاً نائل حکومت اولوب فقط قلیج ارسلان

طرفدن صیقیشدیرلایغندن مشهور سلطان نورالدین محمود بن آتابک زنگییه دخالته مجبور و بر قاچ سنه دخی آنک حایه سیله محافظه حکومت ایده بیلوب سلطان نورالدینک ارتحانده دولت دانشمندییه منقرض و ممالکی سلجوقیلره منتقل اولدی (۱۱۷۳م ۵۶۹هـ).

یاغی بسان ملاطیه ده کی برادرینک حقندن کلکه موفق اوله مه مشدی. آنک ایچون دانشمندلرک ملاطیه شعبه سی مستقل قالدی و سیواس شعبه سنک انقراضندن درت سنه صوکرده آنلر مندرس اولدی، اولکارلی روم سلجوقیلرینه کچدی (۱۱۷۷م ۵۷۳هـ).

دانشمندر ابتدای ظهورنده پارلاق کورینوب کشایش استقباللری و سیاست اسلامییه خدمتلی قویاً امید اولمش ایدی. مع التأسف زهر نفاق عضو جلا دتلرینی مبتلای خسران ایتمکین بر بریله اوغراشمغه صرف تقدینه استطاعت ایلمشدر و آناتولینک تماماً تورکمر طرفدن استیلاسی تأخیره سبب اولمشدر.

اخلاط شاهلری. — کردلردن آل مروانک دیار بکرده کی حکومتیه سلجوقیلر نهایت ویرمش ایسه ده بعض مراکزده پراکنده اوله رق پایدار اولانلری قالمش ایدی. آنلردن بری دخی (اخلاط) ایدی. شهر مذکور خلق آنلرک مظلمدن صوکرده بیزار اولدقلرندن اوچوارلرده عدالتی ایله مشتمر (سقمان القطبی) بی جلب ایده رک آکا تسلیم اولدیلر (۱۰۹۳م ۴۸۶هـ).

سقمان، خاندان سلجوقینک تورک کوله لرندن ایدی. افندیسنک اسمی (قطب الدین اسماعیل) اولمقله «قطبی» لقبی آندندر. فوق الغایه جسور و کیاست و عدالتله معروف ایدی. عدالتله اشتهاری باعث حکومتی اولمشدر. اخلاطده ال مروانک یرینه تأسیس حکومت ایدوب سلاله سی «اخلاط شاهلری» عنوانیه بنامدر.

اول زمانلر کورجیلرده داخلاً انتظام و عصیت حاصل اولمقله

مهاجمات شدید علیه ممالک متجاوره. اسلامیه بی قورقودییورلردی ،
سقمان القطبی و اولاد و احفادی بونرله بیایی نچه لشمشردر . ایوبیلرله
وسائر امرای اسلامیه ایله دخی اوغراشمق طریقته سالک اولمشردر .
مدت حکومتلری طقسان آلتی سنه قدردر .

اخلاط شاهلرینک انقطاع نسللرنده کوله لری اداره امور مملکتی
درعهده ایلمشردر (۱۱۸۵ م ۵۸۱ ه) . آنلرده عینی خصما ایله نزاع
و جدال دن فارغ اولدیلر و ایوبیلر طرفندن حکومتلرینه نهایت
ویرلدی (۱۲۰۷ م ۶۰۴ ه) .

اخلاط بر مدت ایوبیلرده قالب بعده جلال الدین خوارزمشاهک اله
کچمش ، جلال الدینک سلجوقی و ایوبی قوای متفقه سنه قارشو مغلوبیتی اوزرینه
تکرار ایوبیلره انتقال اتمشدر . جلال الدین خوارزمشاهی ازاله ایچون اول
طرفلره قدر هجوم ایدن موغوللر اخلاطی ضبط و کلیاً تخریب و اها لسنی سی
و قتل ایلمشردر . موغوللر چکلد کدن سو کره سلطان علاء الدین کی قیاد اول
اخلاطک اعمارینه همت ایلدی و موغوللرک شمشیر قهرندن قورتیلوب
اطرافه طاغیلان سکنه بی طویلا دی و وقتیله مراکز مدنیت و عرفاندن
اولان اولدیه معموریت سابقه سی اعاده یه چالشدی . بوسایه ده اخلاط
دولت سلجوقیه رومک بلاد شرقیه سندن بری اولدی .

روم سلجوقیلری . — روم سلجوقی دولتی مؤسس (رکن الدین

سلیمان شاه بن قتلش بن ارسلان بن سلجوق) در .

(ملک شهاب الدوله قتلش ا قوتولمش []) دها طغرل بک زماننده
آذربایجان واران طرفلرینه کوندریلوب اول حوالیده بولسان
تورکمنلری سنجاغی آنته جمع ایله قافقاسیا و آناتولی شرقی جهتلرینه
آقین ایتمکله مشغول اولمش و بوسایه ده بیوک ثروت و قدرت اکتساب ایلمش
ایدی . طغرل بکک اواخر ایامنده زیر اداره سنه جمع ایلدیکی تورکمنلری
بالاستصحاب ایرانه کیره رک رفع رایت عصیان و استقلال ایدوب طغرلک

وفاتنده صاحب حکومت اولوق امیدینه دخی دوشمش ایسهده الب ارسلان جالس سریر سلطنت اولدوقده اوزرینه یورویوب آرارنده وقوعبولان حرب قلمشک وفاتیله نتیجه لشمشدر (۱۰۶۳ م ۴۵۶ هـ). سلطان الب ارسلانک قلینده بر آره لوق قلمشک اسیر اولان اولادی حقنده دخی سوء قصد نبی اویامش ایسهده وزیرى نظام الملکک توصیه معدلتکارینه مبنی آنلری عفو ایدوب بیردجکله اورفه آراسنده واقع کشوری اقامتیرینه تخصیص ایلشدر. مذکور کشور اوئانده هنوز حکومت سلجوقی اداره سنه کچماش ایدی . مع مافیله سلجوقیلرک استیلای ممالکده پیشداری اولان تورکمن قبیله لرندن بعضیلری اولجده داخل اولدوقلری الجزیره قطعه سندن یوقاری سوریه یه کیرمشلر و سلیمانک لاجل الاسکان اعزام اولندیغی محالره یایلمشلردی. سلیمان افرادخاندانی و اتباعیله برابر ممالک اسلامیله بیژانس ممالکی آره سننده کائن بو اولکده مذکور تورکمنلر آراسنده بر خیلی مدت اوتوروب قالمشدر .

ملاز کرد محاربه مشهوره سی و قیصر رومانوس دیویه نیساک فلاکتندن صوکره آذر بایحانده وهمجوار محال سائرده متمکن تورکمنلره مشرفدن کابن دیکر بعض تورکمن قبیله لری دخی قاریشه رق بر طرفدن بونلر ودیکر جانبیدن سلجوقی امراسی شرقی آناطولیده جولاندن فارغ اولمیوب پای استیلالری قزل ایرماغه طوغری کتوریورلر ایدی. دانشمندیه حکومتک مؤسسسی دانشمند قزل ایرماغی کچوبده سمند نصرتی غالباً قطعه سی داخلنده قوشدیردینی صره لرده بیژانسدن مقابله سنه کوندریلن اردوده نفاق باش کوستره رک قوماندانلر بری بری ایله اوغراشمقده و اوروش مقده ایدی. فساد اخلاق، وجدانلرندن منافع وطنیه یی دوشونمک خصلتی ازاله ایتمش ایدی. بیژانس لشکرینک بو حالی سلطنت سلجوقیه یه فرصدن استفاده ایتمک فکرینی ویردی. الب ارسلانک خلفی ملکشاه آناطولی مصالح ومسائله یه صورت جدیده مشغول اولمغه باشلادی . بیردجک ایله اورفه میاننده پدری طرفدن اقامته محکوم ایدیلن سلیمان قزل ایرماق ایله قره دکز بوغازی آره سننده کی

ممالکی فتحه مأمور ایدرک و فتح ایده جکی یرلرده اسکان ایچون یانه علی روایه یوز بیکی متجاوز تورکمن خانه سی ترفیق ایلهرک اعزاز ایتدی (۱۰۷۴-۱۰۶۷ هـ) .

سلیمانک بو ایشه مأموریتی ملکشاهاک سیاست عاقلانه سنک ایجاباتندن ایدی. چونکه حکومت دانشمندیه نک تقویت بولسی و قافقاسیه نک اداره سلجوقیه به کیرمی سببیه آناتولی شرقی و قافقاسیای غارتیه کچین تورکمنلره ابواب انتفاع قیاندیغندن و کندلوری یرلی اهالی مثللو زراعتله مشغول اوله مدقنندن آنلره یکی وسائط معیشت بولمق لازمه دن ایدی. غربی آناتولی بلاد معموره سی احتیاجلرینی دفع و آرزولرینی اسعاف ایده بیلردی. برده قلمشک نام و شهرتی یورکلرنده جایکیر اولدینی جهتله اوغلی سلیمانه دخی محبت و صداقتلری غیر متزلزل ایدی. ایشته شو ایکی مطالعه یه مبنی سلیمان تورکمنلرینی آلهرق آناتولی غربی فتحنه کیده جک ایدی.

سلیمان وقت منکوبیتنده حدود ممالکنده ساکن اولدینی بیزانس دولتک احوال داخلیه سی یقیندن تفحص ایدرک ضعف و تفرقه لرینک درجه سی اوجه آکلامش ایدی. سلیمان شاه امر ملکشاھی ایله یوله جیقوب ارض روم جوارینه واصل اولدقده آذربایجان و قافقاسیانک جنوبنده اولان تورکمنلردن اکثریسی کال ممنونیت ایله کندیسینی قارشولوب معیتنه التحاق ایتدیلر. مشارالیه آناتولی شرقی کچوب قیصریه بی سهولته آورده قبضه اطاعت ایلدی. اورادن آناتولی مرکز یا یلاسی تعقیب ایله اقصای غربیه یوریمک اوزره یوله چیقدی. پیش عزم نه چیقان بیزانس لشکرلری مقاومت ایده میوب طاغملقله سلیمانه تصمیم ایلدیکی یول کشاده اولدی. آنجق حکومتلرینک حمایه سندن نومید قالان شهر و کویلر اهالیسی مال و جانلرینی مدافعه ضمنتده سمت سمت مرکز اتحاد ایلدکلری نقطه لرده طوپلان یورلر ایدی. سلیمان گذرکاهنده تصادف ایده جکی بوقوتلرله اوغراشوب یورولماق ایچون عاقلانه برسیاسته سلوک ایتدی. بونلر برسورو خلقتک اجتماعیه حاصل اولمش غیر منتظم

قوتلر ايسهده حسن معامله ايله امنيتلريني قزائمي حقلر نده استعمال ضرب شميردن اولي كوردی وهر شهره اوغرادجه اهالیسیه عقد مقاوله ايدر وويركو ویرمك شرطیه مال و جانلرینی حمایه بی تعهد ایلردی. ترلارینه و مزروعاتارینه ایلیشمدیکی کبی کماکان زراعت و ایش و کوجلرله مشغول اولمیرینه مساعدۀ تامه ویرر ایدی. بومسلك مدبرانه سی کندوسنی مرمره قیلرینه قدر کتورمشدر.

تورک قهرماننك شو حرکت و فعالیتی بیژانس مرکزی انتباه دعوت ایله چکی یرده بالعکس تفرقه نك از دیادینه سبب اولمش ایدی. بغاه امرادن (نیکه فوریس بوطنیادیس) قیصر میخال دو قاسی تختدن آتوب یرینه اوتورمق ایچون سلمانی اتفاقه دعوت ایلور و مقاوله اتفاقیه بی امضالور ایدی. دشمن قبولرینه کیش ایکن بونلر حالا جاه و منصب غوغا سنده ایدی. سلیمان (ازنیق) بلده سی ضبط ایله کندینه، مقر اتحاد ایلدی (۱۰۷۶م ۱۰۷۶هـ). آرتق آناتولی حاکمیتی تورک عرقنده قاله جنی تظاهر ایتمش ایدی، بیژانس حکومتی آناتولی به وداع ایلوردی. فترت داخله اعصابنده درمان و وجداننده علوجناب اتری بر اقامشدی.

سلیمان از نیقده یرلشدکن صوکرده (ایدنچک) ی آله رق بیژانسه قارشوبر جای تهید حاضر لادی و متعاقباً (ازمید) دخی اله چمکه سلجوقی مفرزه لری اسکدار وقاضی کویی یقه سنه قدر کلوب قسطنطنیه نك زینت و احتشامنی قارشودن حریصانه نظر لرله تماشا ایلر لردی. سلیمان قسطنطنیه نك فتحی املنه دوشمامش دکلدر. لکن قوه بحر یه نك فقدانی تشبثات فعلیه به مانع اولوب طورمشدر.

ساحل بویلرندن بشقه تا اوزاقلرده، اورفه و خریوت و آنطا کیهده حالا بیژانس بایراغی، تموج ایدی. مذکور شهرلر جوارلرند. بولسان امرای اسلامیه نك زیر حمایه سنه کیرمکه و آنلره ویرکو ویرمکه کندولرینی محافظه ایتمشدر ایدی. آنطا کیه و ایسییه اوغلی آره سنه شقاق طاری اولدیغندن سلیمان شهرک تسلیحی و عدیبه دعوت نامه لر آلدی. کرچه آنطا کیه سلیمانک تختگاهی

اولان از نیکدن یک اوزاق ایدی. لکن اول عصر لرده فوق العاده بر شهرتی حائز ایدی. سلیمان اختیار کلفت ایدوب انطاکیه یه قدر کلدی و تسلم ایلدی (۱۰۸۴م ۷۷هـ). انطاکیه نیک طوغریدن طوغریه ایدی اسلامیه انتقالی هر طرفجه بادی مسرت اولدینی کبی دیوان ملکشاهیده دخی آلقیشلا مشدر وشعرا قصیده لر یازمشلر در و سلیمان متبوعنک بر قادهها کوزینه کیرمشدر. سلیمانک بوموفقیته کندوسنه اوغور کتیر مامشدر. بدایه بلده مذکور نیک حامیسی اولان موصل و حلب امیری آل (مسید [۱]) دن شرف الدوله مسلم ایله جنک ایتمهک مجبور اولوب غلبه ایلشدر. فقط انکله قناعت ایتیموب حلبی دخی تسخیره قیام ایلدیکندن شرف الدوله نیک حلبده کی والیسی سوریه ده تأسیس حکومته مشغول اولان خاندان سلجوقیدن تنشه مراجعتله حلبی سلیمانک لندن قورتاریسه کندوسنه ترک ایلده چکنی وعد ایتمش، بونک اوزرینه تنش حلبی تخلیصه عزیمت ایدوب سلیمانک اردوسنی بوزمش و سلیمان بومغلوبیتک یأسیله میدان حریده اتخار ایلشدر (۱۰۸۶م ۷۹هـ). عزیمکار و تورکنلر پیننده صاحب وقار و اشتهار بر ذات ایدی.

ملکشاه، سلیمانک ارتحاننده اوغلی (قیلچ آرسلان) ی پدرینک یرینه او طور تیموب ایرانه جلب و حبس ایلدی. سلیمان انطاکیه یه عزیمت ایدرکن از نیک محافظه سنی وزیر (ابوالقاسم) ه اصهار لاش و محال سائره یه دخی محافظلر قویمش ایدی. وفاتندن سوکره هپسی بولندقلری برلرده کسب استقلال ایلدیلر و قوت متحصله یی ضعف و انقسامه اوغرا تدیلر. جمله سنک بیوکی اولان ابوالقاسم سطوت مکتسبه یی ادامه و اعلایه چالشدی و اطهرلر دکزینه قدر توسیع فتوحات ایلهرک حتی تدارک ایلدیکی

[۱] بو خاندانک مؤسی (محمد بن مسید) عرباردن (عقیل) قبیله سنک رئیس اولوب ساکن اولدینی بحرین قطعه سندن قبیله سیله الجزیره یه هجرت ایتمش و موصلده حکمران بی حمدانک وقوع بولان استمدادی اوزرینه آنلره معاونتلر ایلش ایدی. بعده موصل شهرینی اله کچیره رک تأسیس حکومت ایلشدر (۹۹۰م ۳۸۰هـ). اخلاف سلجوقیلره اطاعت ایتک اوزره یوز اون سنه قدر حکومت ایتشدر.

برقاج پاره درمه چامه تکنه ایله (ساقز) بیله محوم ایتدی . بوقورقونج دشمن بیزانس روملرینک وهمنه طوقوندی . نه یاپوب یاپوب کولکلی آلدیلر ، دائرة دوستی و اتفاقه ادخال ایتدیلر و قسطنطنیه به دعوتله حقدنه اعزاز واکراملر کوستردیلر .

ابوالقاسم بیزانس ایله اتفاقنه کورونه نرک ابتدا ملکشاهی صایماق وادیسنه کیتدی ایسه ده مؤخرآ بو طریق ناهمواردن رجوع ایله د خالت وشد رحل ایله باباکاهنه قدر عزیمت ایلدی . آناطولی به عودتی ائسانسده یولده تلف اولدی . ازنیق حکومته توکیل ایلدیکی برادری (ابوالغازی) روملرله خوش کچندی ایسه ده ازنیق صاتون آلمق ایچون تکلیف ایتدکری پاره بی رد ایتدی .

ملکشاهک وقاتیله روم سلجوقیلرینک نجم اقبالی آناطولی آفاقده ینه شعله پاش اولدی . سلطان برکیاروق نائل تحت پدراولور اولماز سلیمانک اوغلی قلیج آرسلانی درت سنه دئیری محبوس اولدینی زنداندن اخراج وعهده سنه پدیرینک ممالکنی توجیه ایلدی (۱۰۹۲م ۱۰۸۵هـ) .

آناطولی احوالی اوچ درت سنه ظرفنده دکشمش ایدی . قلیج آرسلان مالک موروشنه کیردکده پدیرینک معیت خاصه سی وصدقای امراسی باشنه طوبلانوب ابتدا ابوالغازی لندن ازنیقی استرداد ایدرک کئدینه پایتخت قیلدی وحوالیسنه اتباع صادقه سنی اسکان ایتدی . بعده اعلان استقلال ایله کندوسنی طایبق ایسته میان بکلرله خیلی اوغراشه رق برر برر هپسنگ حقدن کلدی . شرق جهتدن دانشمندلر دخی بعض بلاد و قصبانه تجاوزه ایله یرلشمش ایدی ، قلیج آرسلان بلاد مذکوریه دخی قورتاردی . بویه جه پدیرینک قورمش اولدینی بنای دولت تمامیه اسکی حالتی بولدی . جرزه لی وجسور ضابطلرندن بعضیلری آطه لر دکزنده کبیلر تدارک ایلیه رک چناق قلعه بوغازی پیشکاهنده کائن جزاژدن برقاجنی بزیر تابعیته آلدیلر .

قدرت وشوکتی پدیرینه تفوق ایدن قلیج آرسلان ایچون قسطنطنیه به

کوز دیکمامک غیر قابل ایدی. فتح قسطنطنیه کبی بر امر عظیمه تشبث ایتمک بیزانس دونماتسه مقابله ایده جک بر قوه بجزیه نک وجودینه متوقف اولدیغندن مشارالیه مرمره قییلرندن اله کچیردیکی یرلرده خفياً سفان انشا ایتدیریوردی. کیلرک مقدار و تجهیزاتنی درجه کافیه یه وارد قده تصمیم ایلدیکی سفرك اجراسی محقق ایدی. بیزانس حکومتی بونی آکلادی و تهلمکینی تقدیر ایلدی. قیصر یدنچی میخال دو قاس اولجه رومایه بر سفیر ارسالله اوروپای غربی دولترینک معاونت عسکریه لرینه محتاج اولدیغنی پاپا یدنچی غره غواره اشعار (۱۰۷۳ م ۴۶۶ هـ) ایدوب غره غوار دخی بومراجعتی بالنتیجه کلیسای منافعنه موافق کوره رک تلتی بالقبول ایتدی. چونکه قتولیک عالمی شرقه امداد ایلر سه شرق و غرب کلیسای لرینک توحیدینه وبالآخره قدس شریفک دست مسلمیندن استخلاصنه طوغر و خطوهر آتیه جنی امر آشکار ایدی. بوا مید ایله پاپا دول غربیه دن قرق بیك کیشلک بر اردو بالا حصار قسطنطنیه امدادینه کوندر مکه چالشدی، لکن بوسعی قوه ده قالمشدر.

قیلچ آرسلانک تهیات بجزیه سی ایلر و لمکده ایدی. بیزانس لیلر دن آلتان اسرادن کمی یاییجی اوسته لر بولوب بولوشدیر و ب انشا آته کرمی ویریور ایدی. قیصر (آلکسی قومینوس) رومایه بیکدن مراجعت و میخالک رجاسنی تکرار ایدوب تهلمک نک یوماً فیوماً تقرب ایلکده اولدیغنی بردها آکلادی. حالبوکه او ائساده اوروپا عالمی غایت بیوک بر جریانه قایلش ایدی. کشیش په رک تشویقیه فرانسه نک قلمون شهرنده اجتماع ایدن بر عظیم قونسیل (۱۰۹۵م ۴۸۹ هـ) اهل اسلامه قارشو حرب مقدس اعلان ایتمش و جهان نصرانیتی صلیبنه رک قدس سفیرینه مأمور قیلمش ایدی. اهل صلیب اردولری سمت سمت و قول قول حاضر لانیوردی. تعصب و اشتیاق معنوی اوروپایی کو کندن صار صوب و تکمیل ملتلی تحریک ایلوب الی سلاح طونانر فوج فوج صلیبندی.

اهل صلیک پیشدار فرقه‌سی علی روایة یوزبیک کشی اولدقلری .
 حالده قره دن قسطنطنیه یه واصل و اورادن روملرک معاونتیه آسیا طوبراغنه
 داخل اولدیلر . قدس شریفی تخلیصه چیقان بو کروه تمالک سلجوقیه رومدن
 کچه جک ایدی ، قلیج آرسلان بر حمله ده بونلری بتیرمش و پک آزی
 قورتیلهرق قسطنطنیه یه دونه بیلمشدر (۱۰۹۶م ۵۹۰هـ).

قلیج آرسلان پیشدار فرقه سنک آرقه سندن بر کتله جسمه نک
 کلکده اولدیغنی خبر الهرق کندی قوتیله بوسیل خر و شانه قارشو طور مق
 مشکل اوله جغنی تفرس ایله متبوعی سلطان برکیاروقه کیفیتی عرض
 ایدوب امداد ایستدی . سلطان برکیاروق غوائل داخلیه ایله مشغول ایدی ،
 بر مقدار کوکالی کوندرمکدن بشقه برشی یاهمدی . اهل صلیک بیوک
 اردوسی ایسه محل اجتماع تعیین ایتدکلری قسطنطنیه یه کلش طویلامش
 و راز استراحتدن سوکره آنا طولی یقه سنه کچمش ایدی . یدیوزبیک تخمین
 اولتان و اکثریت اوزره متعصب و بهادر سلاحشورلردن مرکب اولان
 بو جسم اژدو طوغری ازنیق اوزرینه واروب شهر ی محاصره ایدی .
 (۱۰۹۷م ۵۹۱هـ) . قلیج آرسلان یالکز پایتختنی و کندی تمالکنی دکل بوتون
 اسلامی مدافعه ایتمک خدمتی توجه ایلور ایدی . بومردعالیجناب عهد سنه
 ترتب ایدن شیو وظیفه نک اهمیتنی حقیقه تقدیر ایلنلردن ایدی و بوتون
 وسع استطاعتی صرف ایتمک آماده ایدی . ابتدا پایتختنی قورتارمغه قوشوب
 کلدی . فقط اللی بیکه آنجق بالغ اولان عسکر یله دشمنک جیوش دریا
 خروشنی نصل دفع ایتملی محصورین صوک درجه یه قدر ثبات ایتدیلر ،
 ناچار قانجه داخل بلده ده بولتان روم اهالی نک تعلیمی وجهه قلعه بدنلرینه
 یزانس بایراقاری کشیده ایلدیلر . اهل صلیب یزانس ایله دوست و متفق
 اولدیغسندن روم بایراقلرینه ایلدشه میوب امملرینه نائل اوله مدیلر ، یعنی
 بلده یی یغما ایده مدیلر . ازنیق تخریبدن قورتیلدی ؛ فقط روملرک اله کچمش
 اولدی . قلیج آرسلان تامله سی اولجه بلده دن نچیقاریا به مامش ایدی .

اهل صلیب از نیکدن (اسکیشهر) ه طوغرو یولاندیلر، قلیج آرسلان آنلری آدیم آدیم تعقیب ایلور و بر میدان محاربه سی ایچون فرصت قولایور ایدی. اسکیشهر جوارنده هر چه باد آباد جنگ قراروردی. آرلر نده وقوعه کلن ملحمه کبراده قلت لشکر قلیج آرسلانک تحقق هزیمتدن اول معرکه نی نرک ایله رجعتی انتاج ایتدی. صلیبیون نشئه موفقیتله بر ذوق وشوق اولدی وسوریه به طوغرو یولنی آچیق فرض ایلدی. قلیج آرسلان بوداهییه دهشتانک سیلاب فلاکت کبی آقوب کیتمنسه سدره اولق امکانسزلغنی کورنجه ایکی کوزل تدبیره توسل ایلدی. اولادشمنک کذرکاهی اوله حق قطعه ده کی قریه و معمور لر ی تخریب، ثانیاً چته غوغاسنی اختیار ایدوب اغداینی تعجیز ایچون بر طاقم مفرزلر ترتیب ایتدی و کندیسسی دخی حدود شرقیه سنه چکیله رنک انجام کاره نکران اولدی. اهل صلیب قلیج آرسلانک خرابه زاره دوندردیکی یرلرده تورک چته لرینک تعجیزات متادیه سی آلتنده خاطر و خیاله کتر صقینتیلر چکه رنک ولا یعد و یحصا تلفات و یزهرنک آنطایه کیتدیلر.

اهل صلیبک حدود ممالکنندن خروج واندناغیله قلیج آرسلان سلامتیه ایرمش دکل ایدی؛ چونکه آرقه دن ایکی دمدار فرقه سی دها قسطنطینییه دن آسنا طوبراغنه مرور ایلوزایدی. دها قناسی قیصر آلکسی قومئوس از نیکه تصرف ایلدکن صوکره اولا بوغاز خارجنده کی آطه لری بعده دکنه یقین اولان یرلری سلجوقیلر دن استرداد ایدوب داخله تعرض ایچون حاضر لقدمه بولونیور ایدی. بورالرنک تورک اهلینسی مقاومتدن عاجز اولملریله وطن جدید لرینی اسکی ساجلرینه براقه رق طاقم طاقم قلیج آرسلان زردینه هجرت و ستاب ایدیورلر ایدی. دشمن بنی امانه بویون اکه مک و مصائبه زبون اولماق خصالتیه مفطور اولان قلیج آرسلان اهل صلیبک آرقه دن کلن ایکی فرقه سنک برینی، که دانمارقه قرال زاده سنک قومانده سنده ایدی، بالمحاربه محو و پریشان ایتدی. ایکنجی فرقه سی که

بغداد اوزرینه یوریمک فکریله بیوک اردونک کیتدیگی یولی تعقیب ایتیموب بر آزدها شالمده یوریمورایدی وناچار ممالک دانشمنده یه اوغرایه جق ایدی، بونلره قارشوده قلیج آرسلان ملک کشتکین دانشمند ایه عقد اتفاق ایدوب قبادوقیا ایچرولرنده آنلری ده طعمه شیر شمشیرایتدی. بو ایکی فرقه نك كاملاً ازاله سندن و آرتق اهل صلیک آرقه سی کساید کدن صو کره نوبت بیزانس روملرینه کادی. او عهدشکنلره حدلرینی بیلدیرمک مقتضی ایدی. تمام حاضر لغنی ا کمال ایه سمت غربه، روملر اوزرینه، یوریه چکی ائنده طالع ناساز عزمه بر حائل چیقاردی. متفق کشتکین ایه آرسنه فتنه و نزاع دوشدی. قلیج آرسلان ایه کشتکین آناتولی نك ایکی بیوک حکمداری ایدی. دشمنه قارشی متحدانه حرکت ایتیش ایکن اعدا یانلرندن دفع اولنجه یکدیگریله اوغراشمق موافق شیمه حمیت دکل ایدی. نه فائده که منفعت حقیقیه اسلامیه یی دوشونه میوب بر بریله مخصوصه یه طوتشدیلر. نهایتنده قلیج آرسلان دانشمندلری مغلوب ایتیش و آنقره و قیصریه کی بلده لری اللرندن آلمشدر. بیزانسلیلره قارشو دخی اکتساب غلبات ایلره ک اعاده حمیت وسطوت ایتمشدر. دانشمندلرک سقوطیله آناتولی حکمونیایی کندوسنه منتقل اولمشدر.

قلیج آرسلان سلطان برکیاروقدن وقیله کوردیکی ایولگی اصلا اونو تیتوب عرض مننداری و نعمت شناسیده دقیقه فوت ایتمه مشدی و آتی دایما کندینه متبوع طایمشدی. سلطان مشارالیه ک ارتحالنده (۱۱۰۴ م ۵۹۸ هـ) رینه کچن برادری سلطان محمدک حا کیمیتی قبول ایتدی و آنکله رابطه انقادی کسدی و اعلان استقلال ایه «سلطان» عنواتی طاقندی. بونکله ده اکتفا ایتمه رک ایران سلجوقیلرینی یعنی سلطان محمدی اورته دن قالدیرمغه و مملکتی استیلا ایه بر بیوک سلجوقی قوتی وجوده کتیرمکه قیام ایلدی. بوندن طولانی سلطان محمدک امراسی ایه خرپوت، دیار بکر، موزل، طرفلرنده مصادمه لری وقوع بولدی. کندیسنه ه پسنده ظفر

میسراولوب مواقع مذکورہ بی والجزیرہ بلادندن سائر بعض شہرلری ضبطہ موفق اولدی . نہایت صوگ محاربتہ دوچار ہزیمت و فرات نہرندہ غریقاً دار آخرتہ رحلت ایتشد (۱۱۰۶م ۵۵۰۰ھ) . نعشی صودن چیقاریہرق (شمسانیہ) قریہ سندنہ دفین خاک غفران ایدلشدر .

سلطان قلیچ آرسلان اوصاف عالیہ ایہ ممتاز بر حکمداردر . شرق وغربہ ، قریب و بعیدہ ؛ اطرافنی دشمن صار دیننی زمانلردہ ونسیم قدر چوق کرہ مخالف اسدیکی خالدہ غیرت وجلادتنہ کسل کلمہ مش ونجہ توانا بیکیترک بلی بوکولہ جک مشکل ویأس دملرندہ قامت جلادتنی دیم دیک طوتمشدر . حیاتی برداستان وقوعاتدر . تاریخ کندوسنہ « ابوالمغازی » لقبنی ورمشدر .

قلیچ آرسلانک عاقبت فجیعہ سی روم سلجوقی دولتنبجہ ضایعات عظیمہ ملکینہی موجب اولدی . پدری سلیمانک حین وفاتنہ اولدیننی وجہلہ مملکتک برچوق اقسامی همجوار حکومتلر طرفندن غصب واستیلا قلندی . موصل ، دیاربکر وخرپوت حاکمیری کہ زیر تابعیتہ کیرمشدر ایدی فک علاقہ ایلہرک سلطان محمدجانبنہ دونیلر . دانشمندلرغائب ایتدکیری یرلری یکیدن استرداد ایلدیلر . ہلہ بیزانس حکومتی فرصتی قاچیرمیوب (مندرس) ایرماغی بوینہ و (آق شہر) بلدہ سنہ قدر بلاد سلجوقینہی پازدہ خیول تالان اعتساف ایتدی .

قلیچ آرسلانک اوغلی و خلفی (سلطان رکن الدین مسعود) قونہ تختکاهندہ استقرار بولوبدہ سلطنتنی تأیید وقوتنی تنظیم ایلدکدن صوکرہ ایشلرینی صردسنہ قومشدر و آخر عمرینہ قدر شرقدہ دانشمند و غربدہ بیزانس حکومتلریلہ اوغراشوب تلافی مافات ایتشد .

مسعود دانشمندلرلہ اجرا ایتدیکی شدیدومدید محارباتنک نتیجہ سندنہ اقصای شرقدہ بعض محللر مستمنا اولمق اوزرہ ممالک دانشمندیہی کاملاً تسخیر ایتشد . بیزانس ایلہ دخی لاینقطع غوغاایدوب طالع حرب علی الدوام

کندینه مساعد اولمه مش ایسه ده نهایتده ممالکینک اسکی حدودینی قازانه رق روملره برابکی سنه قدر صلح و مسالمت اوزره یشامشدر.

مسعودک اواخر سلطنتده اهل صلیب فورطنه سی برده باطلادی. پدری زماننده واللی سنه اول ممالکی ایچندن کچهرک سوریه یه کیدن صلیبیون قدس شریفی آلوب (۱۰۹۹م ۵۹۳ هـ) اوراده برقراللق تشکیل ایتمشلر ایسه ده امرای اسلامیه نک و خاصه سلطان نورالدین شهیدک تضییقاتندن طولانی پک عاجز و ناتوان قالمشلر ایدی، بونلره معاونت ضمننده ینه آورو پاده یکی اردولر حاضر لشمش ایدی. ابتدا آلمانیا ایمراطوری اوچنجی قونزاد و آرقه سندن فرانسه قرالی ایکنجی لوئی قوتلی اردولرله بالذات سفره چیقمشلر ایدی و ایکیسی دخی بر سابق قسطنطینییه طریقی اختیار ایتمشلر ایدی. روم قیصر لری اهل صلیبک بویه ایکی ده برده مملکت تندن کلوب کچمه لرندن بحق قوجونمغه باشلامشلر ایدی. زیرا ثواب قزاق املیه وطن و عائله لرینی بالترک قدس تخلصنه چیقان و کافه سی ارباب سیفدن اولان بوقبا و غلیظ آدملرک عقلمرینه اسر سه کونک برنده قسطنطینییه آلوب یغما یه و یرمک و شرق کلدسانی احما و سیله سیله برنجی ثوابه نائل اولمق پک محتمل ایدی. بناء علیه قیصر امانوئل ظاهر آ یوزلرینه کولمک و باطناً قویولرینی قازمق طریقه سلوک ایلرک اوچنجی قونزاده آناطولیده یول کوسترمک اوزره خائن قلاغوزلر ترفیق ایتدی. سلطان مسعود آلمانیا اردوسنی طرسوس کچیدلرنده احاطه ایدوب هزیمت کامله یه کرفتار و قونزادی مجروحاً ازنیقه قدر رجعته اجبار ایلدی (۱۱۴۷م ۵۴۲ هـ).

قونزادک آرقه سندن فرانسه قرالی یدنجی لوئی یتشدی و ازنیقده آنک ایله بولوشدی. روم قلاغوزلرینه امنیت ایده مدیکی جهته آناطولیده صاغه و صوله طولاشدی، نهایت ایچ ایل طاغیرنده سلطان مسعود ایله قارشولاشدی؛ واقع اولان محاربه عظیمه ده اهل صلیبک اکثریسی تلف اولوب یدنجی لوئی تک باشنه برقی اوزرنده قالمش و کوچ حال ایله یقه بی قورتاره بیلمشدر.

بونک اوزرینه اهل صلیب بیک آعب و مشقته ساحله، (آنطایه) به ایندی .
 اولجه سپارش ایدوب اوراده حاضر بولدقلری کمیلر مقدار کفایهده
 اولدیغندن یالکیز قرال ایله امرای سفائن موجودیه را کب اولوب بقیه سپاه
 برآ آنطاکیه کیتمک اوزره قرار ویرلدی . قره یولنی طوتان بو عسکر
 سلجوقی چته لرینک سیف و نیزه سنه اوغرایه اوغرایه آنطاکیه وارمدن
 اول هلاک اولمشدر .

سلطان مسعود بو مخوف پاطیردی نی آتلاتدقن صوکره چوق بوشامه مشدر .
 احتیاط و بصیرت احجابندن کار آشنا و محب علما بر حکمندار ذیشان ایدی .
 عهد سلطنتی دولت سلجوقیه رومک پارلاق بر دوریدر . غایله و آشوبدن
 وارسته قالمدیغی حالده ینه بر چوق اعمارات و مبراته موفق اولمشدر . یکیدن
 شهر لر یاپدیر مشر و آناتولیده استقلال هوا سنده بولان بکلکلری اورته دن
 قالدیره رق تورک قوای متفرقه سنی بر مر کزده طویلامشدر . دامادی اولان
 سلطان نورالدین شهیده مکررآ یاردیم ایدوب کرک اهل صلیبه و کرک اعدای
 سائر سنه قارشو آنی اقدار ایتمشدر .

(سلطان عزالدین قلیج آرسلان ثانی) یرینه کچمشدر (۱۱۵۶م ۶۵۵هـ).

بودخی پدری کبی دانشمندلر و قیصر لر ایله اوزون مدت اوغراشمغه مجبور
 اولدقن صوکره اوچنجی اهل صلیبک هجومه معروض قالمشدر .

سلطان مسعود دانشمندلرک اولکهلرینی ضبط ایلدی ایسه ده او جاقلرینی
 سوندر مکک ظفر یاب اوله مامشدی . قلیج آرسلان ثانی دانشمند حاکم جدیدی
 یاغی بسان ایله باب خصومتی کشاد ایله رک مغلوب و بر آراق قیصر
 امانوئلاک معاونته عرض افتقاره مجبور اولمشدر . لیکن یاغی بسانک
 وفاتنده دانشمند خانداتی منقرض ایتمشدر .

قلیج آرسلان ثانی نک بترانس ایله مناسباتی پدری زماننده اولدیغی کبی گاه
 مخاصمه و کاه متار که و مصالحه ایله دوام ایتمشدر . دانشمندلره قارشو امانوئل ایله
 اتفاق ایتمک ایچون قسطنطنیه یه واروب شرفته پک مظنن آلابلر و شهر آیتلر

ترتیب و اجرا قلمشدر . یانچی بسان تورک و مسلمان اولوق حسدیلله سلجوقیلره امانوئلدن دها قورقولو و پک قوتلی بر رقیب اولدیغندن آکا قارشو قلیج آرسلانک بیزانسه مراجعت نیازمندانه سنه معنا ویریه بیلور . اوچنجی اهل صلیبک آلمان فرقه سی ایمپراطورلری فره دریق بارباروس معیتله قسطنطینیهدن آناطولییه عبور ایتمشدر . فره دریق بارباروس یتش بشلک براختیار ایسه ده زنده وتوانا وشجاعت وشهامتده بین الامائل یکتا ایدی . سلجوقی چته لرینک اضرا رینه اوغرامقزین سیر سر یعی ایله آناطولی یی یاروب کلکیایه کیرمشدر . ویقانعق ایچون کیردیکی سلفکه صوینده مغروقاً وفات ایتمشدر . بودفه سلجوقیلر اهل صلیبه ایرات کزند ایدمه مشنرایسه ده بارباروسک سرعت مشی وحرکتندن ناشی آنلردن بیوک ضررده کورمه مشلردر (۱۱۸۹م ۵۰۸۵) .

قلیج آرسلان نانی وهن پیری ایله چو کدکده ممالکنی اون براوغلی بینده تقسیم ایتمشدر (۱۱۸۸م ۵۰۸۴) وبوخطاسنک نتایج فجیعه سی دم واپسیننده رأی العین مشاهده ایله جزاسنی چکمشدر . زیرا اوغلاری درحال بینلرنده غوغایه باشلامشلردر وهیچ بری اختیار پدرلرینه باقیوب آتی مخذول ومحقرقبره قومیشلردر (۱۱۹۲م ۵۰۸۸) .

قونیه تختکاهی مذکور قرداشلرک الک کوچکی غیاث الدین کیخسروک حصه سنه اصابت ایلدیکی جهتله برادرلرینک فترت وتزاعندن بالاستفاده قونیه ده برمدت حکومت ایتش ایسه ده نهایت آنلردن رکن الدین سلیمان دیکرلرینه ظفر بولغله برابر قونیه یی دخی اله کچیرمش وغیاث الدین کیخسروی فراره مجبور ایتمشدر (۱۱۹۳م ۵۰۸۹) .

(سلطان رکن الدین سلیمان) ک وقت وهمتی برادرلرینک دفع فترته، وحدت سلطنتی اعاده یه مصروف اولدی وارضرومده حکومت ایدن صلقت خاندانه نهایت ووروب اورایی دخی ضمیمه ملکت ایلدی . وفاتنده (۱۲۰۴م ۶۰۱هـ) هنوزاون بریاخنده اولان اوغلی اوچنجی (قلیج آرسلان) اجلاس

قلندی ایسہ دہ اقویای امر اسالف الذکر غیاث الدین کیخسرو ی قونیه یہ دعوت
و آکابعت ایلدیلمر (۱۲۰۵م ۶۰۲ھ) غیاث الدین کیخسرو قونیه دن قاجد قدن
صو کره شرقی آناطولیده و الجزیره ده طولاشوب بعده قسطنطنیه یه کیمش
و اورادن ده آلمانیا یه عزیمت ایلش ایدی . بعده استانبوله عودتله مدت مدیده
استانبوله مسافر قالمش ایدی امرانک دعوت نامه لرینی اوراده آلمشدی .

(سلطان غیاث الدین کیخسرو) ایکنجی دفعه کی سلطنتنده آنطالیه ایله
برابر ایچ ایل ساحل لرینی و کایکیانک بر قسمنی ممالکنه الحاق ایتدی .
دردنجی اهل صلیب قسطنطنیه نی آلوب (۱۲۰۳م ۶۰۰ھ) اوراده
برلاتین ایمپراطورانی تشکیل ایلش و قسطنطنیه دن فرار ایدن قیاصره
خانداننک بر شعبه سی از نیقه کلوب اوراده بر حکومت جدیده تأسیس ایتش
ایدی . غیاث الدین کیخسرو قونیه یه کلیرکن از نیق حاکمی کندوسنه
یول ویرمه مک ایستدیکی جهته اغبرار و عداوتی جلب ایلش ایدی .
سلطان مشارالیه حاکم مرقومه اعلان حرب ایدوب و محاربه ده غالب کلوب
عسکری روم اردوسی قرار کاهنی غارتله مشغول ایکن بردشمن نفری
طرفدن قتل اولندی (۱۲۱۱م ۶۰۸ھ) .

غیاث الدین کیخسرو ک شهادتندن صو کره خلعت سلطنت بیوک اوغلی
(سلطان عزالدین کیکاوس) ه اکسا قلندی . لکن عموجه سی ارض روم
حاکمی (طغرل) ایله برادری علاء الدین کیقباد حکومتنی تصدیق ایتدیلمر .
آره لرنده ماجرال اولدی که عائله سلطنتک قلیچ آرسلان ثانی او اخرنده
او یانان نفاقتی تازه لدی . عزالدین کیکاوس عموجه سنی و برادرینی یوله
یا تیردی . آنطالیه مستولی اولان قبریس لیری دفع ایدوب بلده نی قورتاردی
واز نیق و طبرزون ایمپراطور لری آره سنده تحدت ایدن تفرقه وجدال دن
بالاستفاده (سینوب) شهرینی و پافلاغونیا نی اله کپردی . ارباب شعر و انشایه
التفاتی مبذول ایدی .

عزالدین کیکاوسک ارتحاننده (۱۲۱۹م ۶۱۶ھ) سریر سلطنته برادری

(سلطان علاءالدین کیقباد) اجلاس ایدلدی. بویونک پادشاهک خدمت کزیده سی آذربایجانہ قدر هجوم ایدن جنکیزیلری مملکتنه صوقامسیدر. جلال الدین خوارزمشاه مغوللر اوکندن فرار ایده ایده آذربایجانہ کلهرک اوراده بر حکومت جدیده تشکیل ایلش ایدی. بو حکومتی احما ایدن مسیلردن بریده سلطان علاءالدین کیقباددر. ایوبیلردن ملک اشرف ایله خوش چینوب خاندان مذکور ایله علاقه صهریت دخی پیدا ایتمش و دیار- بکرو ارضرومی قلمر و اطاعتنه ادخال ایلش و منکوجلرک حکومته خاتمه چکمشدر. بوضورتله آناتولی ده طوپلووجسیم برتورک قوتی حاصل اولمشدر. وفاتی بیوک اوغلی غیاث الدین کیخسروک خیاتی یوزندندر.

سلطان علاءالدین کیقبادینچی قرن هجرینک اعظم حکمدارانندندر. عادل و عالم، سیاستی صاعلام، علما و فضلايه رغبتی زیاده، رأی و تدبیری متین ایدی. اعمارات و مؤسساتی چوقدر. (علائیه) باده سی کندی اسمنه مضافدر. جلال الدین خوارزمشاه آذربایجاندن تبعید ایدلکدن صوکره موغوللرله قارشو قارشویه کلوب حسن تدبیر و سیاستی ومدارسی سایه سنده مملکتی تخریبیدن قورتارمشدر. مع مافیه احتیاطاً اولجه قونیه نك اطرافه سورانشا و سیواسک ترصینته اهتمام ایلشدی. اکر موغوللری هدایا و مراعات و مماشات ایله آووتاماش اولسه آناتولی قطعه سی دخی امثالی ممالک اسلامیه کبی باشدن باشه خراب اولمق محقق ایدی. حضرت مولانانک پدری (بهاء الدین ولد) ایله قونیه یه کلوب توطن ایتلری بونک زمانده در.

خوارزمشاهلر. — خوارزم قطعه سنده ساسانیلر زماننده ومبدأ قنوحات اسلامیه در حکومت مستقاه موجود ایدی. اها لیبی عراقاً ولساناً آریانی ایدی. آرالرنده متداول روایته کوره خوارزمیلر ایرانی جنسه منسوب اولان ارککلرله تورانی عرقنه منسوب بولنان قادینلرک امتزاجندن حاصل اولمشدر. لسانلری فارسی ایسه ده لهجه جه آندن فرقی اولوب «ایران علیا» دینلن صغد لهجه سنه دها زیاده قریب ایدی.

موقع حکومتی اشغال ایدن خاندانک (کیانیان) سلاله سندن تشعب ایلشن اولدینی دخی مروی ایدی .

خوارزم ایرانک ایلری قره قولی مثابه سنده ایدی . تورک لری قبل الاسلام شمال و شرقدن وقوعبولان تجاوزات و تعرضات متبادیه سنه سینه کشی مقاومت اوله رق ایرانی او جهتلردن محافظه ایتمکده ایدی .

خوارزم قطعه سی خلفای امویه زماننده امیر قتیبه طرفدن حوزة ممالک اسلامییه الحاق ایدلمش ایسه ده حکمران اولان خاندانه طوقونولماشدی . امویلرک او امر و نواهیسنی اجرا ایتمک اوزره عامل تصیبه اکتفا اولنمشدی . بعد بعد حکمدارلری دخی داخل اولدینی حالد اهالی خوارزم دین اسلامی قبول ایتدی .

خوارزمشاهلر خلفای امویه دن صوکره عباسیه خلیفه لرینه و ماوراءالنهرده تأسیس حکومت ایدن آل سامانه اطاعتله موقعلرینی محافظه ایشلرایدی . سامانیلرک اواخر ایامنده ینه خوارزمده یتشن (آل مأمون) مذکور سلاله قدیمه خوارزمشاهی بی بر طرف ایدرک خوارزم حکمدارلغنی اله کچیرمش ایدی [۱] . سلطان محمود غزنوی حکومت آل مأمونی منقرض ایدرک خوارزم قطعه سننی اکابر امرادن (آلتون تاش) نامنده برتورکه نیم استقلال ایله توجیه ایتدی [۲] . بونک سلاله سنه دخی سلجوقیلردن طغرل بک نهایت ویردی . مأمون و آلتون تاش خاندانلری

[۱] بو خاندانک مؤسسسی مأمون بن محمد اولجه سامانیلر جایتندن خوارزم قطعه سی مضافاتندن (جرجانیه [اورکنج] شهرنده والی ایدی . بعده قطعه مذکوریه تماماً مالک اولدی (۹۹۵ م ۳۸۵ هـ) ، کندیسبیه ایکی اوغلی بکرمی اوچ سنه قدر حکومت ایتشلردر .

[۲] آلتون تاش ایله اوغللری (هارون) و (اسماعیل) بکرمی سکنر سنه قدر خوارزمی اداره ایتدکن صوکره اوغوزلردن (شاه ملک خان) اسماعیلک لندن حکومتی آلمش ، طغرل بک دخی مدت جزئییه مرورنده اسماعیل نامنه حرکتله شاه ملکی طرفدایتمش ایسه ده مملکتی آکا اعاده ایتیوب کندیبی ایچون محافظه ایلشدر (۱۰۴۲ م ۴۳۴ هـ) .

دخی سلاله قديمه کيانيه مثللو « خوارزمشاه » عنوانی حائز ايدیلر .
خوارزم قطعه سی سلاطین سلجوقیه زماننده دخی اداره خصوصیت
حالی محافظه ایدلی . سلاطین مشارالیم بوقطعه یی « طشت دارلق » منصبی
احراز ایدن کوله لرینه خوارزم شاه عنوانیه توجیه ایدر لر ایدی . نهایت
سلطان سنجر زماننده خوارزم شاه بولنان (آتسز) اعلان استقلال
ایدلی ، که کتب توارینجده خوارزم مشاهلر لقبیه معروف حکمدار لر
بونک نسلیدر .

آتسز ک پدري (قطب الدین محمد) وجدی (انوشکین غرجه) در .
انوشکین غرجه اوغوزلرک (بیکدلی) شعبه سندن اولوب سلجوقیلردن
ملکشاهک امراسندن (بلکاتکین) ک کوله سی ایدی . بلکاتکین
دخی سلطان مشارالیمک کوله لرندن اولوب منصب امارته قدر ترقی ایتمش
ایدی . ملکشاه بلکاتکینک وفاتنده موقعی انوشکین غرجه یه توجیه
ایتمش ومومی الیه بوضورتله سلك امرایه داخل اولمش ایدی .

قطب الدین محمد مدبر وعامل بر ذات ایدی . خدمات سلاطین سلجوقیه ده
ابراز صداقت و رویتله منصب طشتداری یه واصل اولمش ایدی . قطب الدین
محمد بومأمورتی حسیه سلطان برکیاروق طرفدن خوارزم قطعه سنه
ولی و خوارزمشاه لقبه نائل اولدی (۱۰۹۷ م ۴۹۱ هـ) ، بعده سلطان
سنجر خدمته کچدی . قطعه مذکوره والیلکنی مدت مدیده محافظه
ایتدی وفاتنده اوغلی آتسز کندینه خلف اولدی (۱۱۲۷ م ۵۲۱ هـ) .
آتسز پدري کبی سلطان سنجرک نزدنده اقامت ایدرک والیلکننده
بولندیغی خوارزمی نیابتله اداره ایدر ایدی و سلطان مشارالیمک خواص
واکابر امراسندن ایدی . نهایت بعض اسبابدن طولایی ولی نعمته مغبر اوله رق
خوارزمه عزیمتله استقلالی اعلان ایتدی (۱۱۴۰ م ۵۳۵ هـ) . بونک اوزرینه
سلطان سنجر دفعاتله خوارزمه کیده رک آرالرنده محاربات کثیره وقوع بولدی .
کافه سنده آتسز مغلوب اولمش ایکن سلطان دیشانک لطفنه دخالت ایدرک

موقعی محافظه ایده نیلیدی . قره خطارک سلطان سنجر علیهنه قیامی اسبابندن بری ده آتسزک تحریکیدر . ماوراءالنهره صاحب اولان قره خطار خوارزم اوزرینه دخی یوریدکارنده آتسز ویرکو ویرمی قبوله یچبور اولدی . آتسزک مستقلاً حکومتی اون آلتی سنه در .

آتسزک اوغلی وخانی (ایل آرسلان) ک اوائل حکومتده سلطان سنجر وفات ایتدی . ایل آرسلان بونی فرصت بیله رک بلاد خراسان وماوراءالنهردن بعضیلرخی ضمیمه مالک ایلدی . او اخی ایامنده قره خطارله ایتدیکی محاربه ده موفق اوله مدی .

ایل آرسلانک وفاتنده کوچک اوغلی (سلطان شاه) یرینه کچدی ﴿۱۱۶۹م ۵۶۶۵﴾ ، بیوک اوغلی تکش سلطان شاهک التدن حکومتی آلمغه تشبث ایلدی ایسه ده موفق اوله مدی . عاقبه الامر قره خطارله بالالتجا ویرکو اعطاسی تمهیدیه آنلردن آلدینی امداد سایه سنده برادری سلطان شاهه غلبه چاله رق سلطنتی اله کچردی (۱۱۷۲م ۵۶۶۸) .

تکش غیور وخرچین بر ذات ایدی . خراساندن بر خیلی یرلر ید تصرفنه کچدی . دعوت واقعه اوزرینه عراق عجمه یورویه رک سلطان طغرل سلجوقی ایدام و ملک عراقی دخی آورده قبضه اقتدار ایلدی و«سلطان» عنوانی آلدی . عراق عجمک استیلا سندن طولای خلیفه عباسی ایله آراسی آچیلوب فقط عباسیلر طرفدن بالدفعات کوندریلان اردولره ظفر ویرمدی و عراق عجمی محافظه ایلدی .

(سلطان علاءالدین تکش) او اخی ایامنده باطنیلرله ده بوزوشوب بینلرنده وقایع عدیده کذران اولدی . امرا و جنودینک بونلرک حقندن کله مه مسنه جانی صیقیله رق بالذات اوزرلرینه هجوم ایدرکن انشای راهده وفات ایتسدر (۱۱۹۹م ۵۹۶) .

تکشک خلفی اوغلی مشهور (سلطان قطب الدین محمد) در . بو حکمدار فردای جلوسندن اعتباراً همجوار ایکی قوتلی دولت ایله

اوغراشمغه باشلادی ، بونلرک بری خراسان قطعہ سنک قسم اعظمه مالاک اولان غوریلر، دیکری ماوراءالنهر بلادی دخی اللرنده بولنان قره خطالر ایدی . غوریلرله آچدیغی اوزون غوغالرک صوکنده احراز مظفریت ایلهرک خراسانی کاملاً تخلیه ایتدیردیکی کبی خطه غوره دخی مستولی اولدی . قطب الدین قره خطالرله اوچ دفعه حرب ایتمشدر . برنجیسنده غالب وایکنجیسنده منهزم اولمشدر . خصمک کندیسنی طایمسندن بالاستفاده تخلیص کریان ایتدکن صوکره اوچنجی دفعه اجرا ایلدیکی حربده غالب کلهرک ماوراءالنهر خطه سنی ملکنه علاوه قیلمشدر . قره خطالری بویله قهر و تنکیل ایلسی عالم اسلامده شیوع و شهرته باعث اولوب کندوسنه نشانه شکران اوله رق « سلطان ظل الله فی الارض » دیه خطاب ایدلمشدر . سلطان قطب الدین محمدک مازندرانى بالاحرب تسلیم ایلسی (۱۲۱۰م ۶۰۷هـ) ، بعده کرمانی وغزته تحتکاهیله (زابلستان) ی تسخیر ایتسی (۱۲۱۵م ۶۱۲هـ) ؛ فارس و آذربایجان دن ماعدا زمین ایرانی دائره حکم ونفوذینه ادخال ایلمشدر . بونجه فتوحات شانی بردرجه ده اعلایتمکین « اسکندرثانی » لقبی طاقمشدرو « نوبت اسکندری » بی وضع ایله ضرب ایتدیرمکه باشلامشدر .

قطب الدین محمد شیعی المذهب ایدی . او احر ایامنده دولت عباسیه بی احما ایله خلافتی شیعهیه چویرمک سوداسنه دوشهرک و (سید عمادالدین ترمذی) بی نامزد مقام خلافت قیلهرق جنود وفیره ایله جانب عراق عربیه یوریمشدر وعزمنه سدراه اولق ایستین فارس و آذربایجان آنا بکلرندن برنجیسی بالمحاربه دوچار قید اسار وایکنجیسی مجبور فرار اولمشدر . تصویری قوه دن فعله چیقمق اوزره ایکن بحکمه تعالی شدت برف و باران اردوسنک ایلر و لمه سنه مانع اوله رق ناچار کیرویه دونمکه مضطر قالمشدر . اول عصرده ملوک اسلامیه نک الک ذی قدرتی کندوسی ایدی .

قطب الدین محمد خوارزمه عودتنده کوندردیکی ایلچیلرینک قتلندن

طولانی جنکیز خان ایله آرالرنده محاربه ظهور ایدوب نهایت تاج و تختی زیروزبر و مملکتی سراپا ایدی موغوله منتقل اولمش و کنیدی دخی بر مدت اوتوده بروده طولاشدقدن صوکره بحر خزرده واقع (آبسکون) نام جزیره صغیرهده ذلت و سفالت ایچنده ترك دغدغه عالم ایتمدر (۱۲۲۰م ۶۱۷ هـ).

قطب الدین محمد حیاتنده اوغللرندن جلال الدین منکوبرتی یه غزنه حکومتی، رکن الدین غورسانجی یه عراق عجم سلطنتی؛ غیاث الدین پیر شاهه کرمان حاکمکنی تفویض ایلمش ایدی.

(سلطان رکن الدین غورسانجی) عراقک موغوللر طرفدن استیلاسنده (کردکوه) قاعه منیعسنه تحصن ایلمش ایسهده نهایت اسیر اوله ورق موغول سرداری حضورنده زانوزده اولمغی قبول ایتمدیکندن اعدام ایلمشدر. (غیاث الدین پیرشاه) پدرینک وفاتنده کرمانه کیندی ایسهده حکومتی اوزون مدت محافظه ایدهمدی. پدری امراسندن وقره خطالردن (براق حاجب) النده مقتول اولدی.

(سلطان جلال الدین منکوبرتی) پدرینک خوارزمدن عزیمتنده نزدنده ایدی، وفاتنده خوارزمه کیندی. ولی عهد اولان برادری (ازلاق سلطان) حق حکومتی جلال الدینه تودیع ایتمدی ایسهده امرای خوارزمک و فاسزانی سببیه اوراده طوره میوب غزنه یه عودته مجبور اولدی. جلال الدین اوزرینه سوق اولان موغول عسا کر یه دفعاتله حرب ایدرک مظهر غالبیت اولدقدن صوکره بالذات جنکیز خان ایله اجرا ایتمدیکی محاربهده مغلوباً هنده فرار ایتمدی. هندستانده پک چوق حرکات دلیرانهده بولمقدن صوکره ایرانه عودت و آذربایجان آتاپک اوزبک الندن قورناره رق قطعه مذکوره ایله عراق عجمدن مرکب اولمق اوزره بر حکومت جدیده تأسیس ایتمدی. اجرا ایتمدیکی اسفار متعددهده کورجیلری تدمیر ایدهرک کورجستان قطعه سنی دخی ملکته الحاق ایلمدی. اخلاط شهرنی ضبط

و استیلاسی سلطان علاءالدین کیقباد سلجوقی ایله ملک اشرف ایوبی نك اتفاقتی موجب اولدی. وقوع بولان محاربه ده منزهماً آذربایجانه عودت ایشدر. حادثه مذکوره قدرت و سطوتنك تناقضه سبب اولوب بو ائشاده موغوللار دخی اوزرینه یکی بر مهاجمه ایش اولدقلرندن تاج و تختتی بر اقرق دیار بکر جهته فرار ایش و اوراده بر کرد طرفندن قتل اولمشدر (۱۲۳۰م . ۶۳۸ هـ).

موغوللار : تورکلر اننده اولان ممالکک بونلر طرفندن استیلاسی . موغوللار هجرتک آلتنجی عصر نده شمدیکی موغولستان قطعه سنده (سلنغا) ایله (اورخون) نهرلری آراسنده بولنان محللرده ساکن ایدیلر . دورمذ کورده ایشو قطعه اهالیسی کندیلرینی تورک ، موغول دیه بری برلرندن تفریق ایدیور ایدیلر . ایکنجیلر قسماً طوغریدن طوغری به موغول نامی آلتنده طوبلانیور ، قسماً قبیلهلری اسمیله یاد اولنیوردی .

تورکلر (کرایت) ، (نایمان) کی اقسام و طوائفه منقسم بولنوب اولدقجه منتظم بر شکل حکومته مالک ایدیلر . موغوللارک جمله سی رئیس لری اداره سنده اوله رق بر طاقم کوچوک عشیرتله آیرلش ایدیلر . مع مافیه موغوللارک زیاده حال تفرقه ده ایدی .

موغوللارک کندی روایتلرنجه جدلری (قیان) ، (نکوز) نامنده ایکی کسه در . فصل اولده بیان اولدیغی اوزره بونلر اوغوز خان سلاله سندن صوک حکمدارک و قرداشنک اوغللری ایدیلر . عاصیلر ایله وقوع بولان حربده یالکز بونلر قورلشدر . دشمنلری انده اسیر اولان قیان و نکوز جزئی مدت صوکره زوجه لر ایله برابر فرار صورتیله تخلیص کریان ایدوب وطن اصلیرینه کلدکار تده خانداننک تبعه وزیر دستانی اولان اهالیدن فرد متنفس قلاماش اولدیغی کوردیلر ، بونک اوزرینه بر مقدار اموال استصحاب ایله یوله چیقوب یالکز بر آدمک غایت صعوبتله کچه جکی درجه ده طار و خطر ناک بر یولدن ماعدا طریق اولیمان اطرافی طماغلرله محاط اوتلی و صولی غایت واسع

بروادی به التجایتدیلم، موقع مذکورہ (ارکنہ قون ۱) آدینی ویردیلم.
 تعاقب اعصار ایله بو آدملرک اولاد واعقابی تکثر وتشعب ایدرک
 برچوق طوائف وعشائرہ منقسم اولدیلم. قیان نسلدن اولانلره (قیات [۲])
 دیدیلر، نکوز سلاله سندن بولنانلرک بر قسمی (نکوز) لر و دیگر قسمی
 (درلکن) لر نامی آلدیلر.

قیان سلاله سندن (قورلاس) نام کسه نک نسلدن اولان عشیرتک
 توابع ونفوذی امثالندن زیاده اولدیغندن مذکور وادیده طویلانان
 سالف الذکر اهالی بو عشیرت رئیسندن برینی کندیلمینه حکمدار نصب
 ایتدیلم. آندن سوکره حکمدارلق دائماً بو سلاله النده قالدی.

اهالی مذکورہ نهایت تراید ایدن نفوس سببیه بولندقلری وادی به
 صغیشه مامغه باشلادیغندن اورای ترک ایله جدلرینک ساکن اولدقلری محله
 هجرت فکریته دوشدیلم. لکن وادینک غایت طار ویکانه بولندن بوغله لکک
 اموال ومواشیمی ایله خروچی غیرقابل ایدی. وادینک بر طرفنده بولتوب
 تماماً تیمور معدنی اولان بر طائی یاقدقلری جسم بر آتش ایله اریده رک
 بو صورته پیدا ایتدکلری طریقندن احوال واثقاللریله چیقدیلم. او اثناده
 رئیسلی قیان نسلدن وقورلاس عشیرتندن (برته جنه) ایدی. بو کسه
 اطرافه ارکنه قوندن چیقدقلری و مملکتک صاحب قدیمی اولدقلری
 اعلام ایتدی. بو اخباره قارشى اهلینک بعضیلری موافقت و بعضیلری
 مخالفت طرزینی اختیار ایتدیلم که مخالفلردن اشدتلیسی وقوتلیسی تاتارلر
 ایدی. طرفین آراسنده وقوعه بولان حربده تاتارلر مغلوب اولغله بیوکلری
 قطره سیفدن امرار و کوچکلری دوچار قید اسار اولدی. بو صورته
 یکی کانلر بتون سکنه قدیمه به حاکم اولدیلم.

[۱] «ارکنه» طاغ بلی، «قون» قونتی مصدرندن قوناق-مسکن دیمکر.

[۲] «قیان» موغولجه سیل، چیغ معناسنه در. جمی «قیات» در-نه اینده کی

«ات» لسان مذکورده ادات جمعدر.

موغوللر جدرینک ارکنه قونده در تیوز اللی سنه قدر او طور دقلرینی .
راوی ایدیلر .

موغوللر مذکور خروج کوتی کندیلرینه ابتدای سنه وعید مخصوص اتخاذ
ایده رکه هر سنه جدیده اولنده احیا ایدرلردی . او کون بر پارچه تیموری آتشد
قزیل در جهده ایصیتوب خانلری آنی اورس اوستنده چکیچ ایله دو کرایدی .
موغوللر آراسنده نهایت برته جنه نسلدن (نیرون) لر تمیز ایتدی .
بونلر کندیلرینه بوجه آتی بر منشاء اعجاز کارانه اسناد ایدرلر ایدی .
موغول خانلرندن (یولدوز خان) ک ایکی اوغلی وار ایدی ، ایکیسی ده
کندی صاغلغنده وفات ایتملردی . بریسنندن (دوبون بایان) نامنده
بر آرکک چوجق ودیکرندن (الان قوآ) اسمنده بر قر قالمش ایدی .
بیوک پدرلری بونلری بر برینه تزویج ایتدی . دوبون بایان بیوک پدرندن
صوکره خان اولدی ، لکن ایکی چوجق براقه رق اولدی . الان قوآ
چوجقلرینه نیابتاً امور حکومتی انه آلدی . جدی یولدوزک زنکین
وقدرتلی اولان بیوک و کوچک برادر زاده لری دست ازدواجنه
طالب اولدیلر ایسه ده قبولدن امتناع ایتدی . خیلی مدت صوکره بر
صباح شفق وقتی الان قوآ او بقودن او یاندقده چادرینک تپه دلیکندن بر نور
کیردیکنی و بونک ایچندن ظهور ایدن آق چهره لی ، قوی ماوی کوزلی
بر ارککک نزدینه کلدیکنی کورمشدر . یاننده یانان قادیلری او یاندیرمق
ایچون باغیرمق ایستمش ایسه ده سسی کسلمش ، قالقوب قاچق ایستمش
الری آیاقلری مجالسز قالمش ؛ بونکله برابر عقلی باشنده ایمش . صوکره
ینه کلدیکی دلیکدن چیقوب کیمش ، بو حال بر مدت دوام ایتمش . الان قوآ
دها ایلک کیجه دن بوملاقا تک ثمره سنی یوکلتمش ، مع مافیه بویله شیئه اینان
اولماز دیه کسه یه بو ایشی آچمامش . لکن درت بش آی صوکره بر خصم واقربا
اجتماعنده بولندیغی حالده کندیسندن حامله ایکی سؤال اولنمش ، اوده اولدیغی
کبی آکلامش ؛ تعلقای الان قوآنک صفوت اخلاقندن امین اولدقلری ایچون .

سوزینه اینامشدر . مع مافیه برطاقم کسهلر الان قوآنک چادرینی نوبته بکلمشدر، نورک چادره ایندیکنی وچیقیدینی کورمشدر؛ ایشته بوصورتله الار قوآنک سوزی تصدیق اولمش . الان قوآنک بومقارتندن (بوغون ققی) ، (بوسقین سالجی) ، (بوزنجر مونتاق) اسمنده اوچ اوغلی اولدی . بو اوچ چوجق نوردن طوغمه اولدقلری ایچون موغوللر بونلرک احفادینه نیرون دیدیلرکه « پاك نسبلی » دیمکدر .

موغوللرک ممالک اسلامیه ده حاکم بولندقلری زمانده یتشن مورخین الان قوآ حادئه سنک خلافتک امویلردن عباسیلره انتقالی زمانه مصادف اولدیغنی تحریر ایتمشلردر . یالکیز (حمدالله مستوفی قزوینی) حادئه تک دردنجی عصر هجرینک ربع اخیرنده و سلجوقک ممالک اسلامیه هجرتی ایامنده وقوعی یازمشدر .

قیات نسلدن اولان قیبهلر دو بون بایانه قدر هیئت مجموعه لری ایچون قیات نامنی محافظه ایتمشلردی ، قبائلک پک زیاده تعدد و تکثرندن طولانی آدن سوکره بو اسم ترک اولنه رق و اونوتیله رق هر قیبه کندی نامیله شهرت بولدی .

الان قوآدن سوکره بوزنجر خانلغه اصعاد اولندی . بونک خفیدینک اوغلی (قایدو خان) در . موغولستانک نهایتده (بورغوچین - طوغرون [۱]) ده ساکن ایدی . قایدونک خفیدینک اوغلی (قبل خان) نیوچیلردن شمالی چینده حکمران ایمراطورک کندوسنی آرایه جق و خدمتده آلیقویه جق قدر کسب اشتهار ایتش برعسکر سرکرده سی ایدی . آلتنجی عصرک نصف اولنده یاشامشدر . ایمراطور طرفدن قرالاق

[] (بورغوچین) ویا (بارغوچین) شرقدن کلوب بايقال کولنه منصب

اولان بر نهرک اسمیدر ، (طوغرون) دخی حدود معناسنه در ، حالا مذکور کولک شرقدنه (بوریات) لرک ساکن اولدقلری محلك اسمیدر .

مرتبه‌سنة اصعاد اولنان قبل خان كندی مملکتلده اولان چینی و مانچولری اعدام ایتدیکندن آرالرنده حرب ظهور ایتدی ، قبل اییجه دوام ایدن بو حربه مظهر غالبیت اولمش ایسه ده قوتی چیندن مملکت آله‌رق محافظه ایدیه جک درجه ده اولمیدیغندن نتیجه‌سز قالمشدر . وفاتنده آلتی اوغلی قالدی ، بونلره وحفیدلرینه حائز اولدقلری جسارت و بسالته مبنی «قیات» دنیلمشدر .

قبلک یرینه اوغللرندن (قوبله خان) یکممشدر . بونک خلقی برادری (برتان بهادر) در . بو حکمدار زماننده اجدادینک آلدینی خان عنوانی ترک اولنهرق ، شجاعت فوق‌العاده‌سندن طولایی کندیسنه ویربلان (بهادر) لقبی یرینه قائم اولمشدر .

برتان بهادرك اوغلی جنکاور مشهور (یسوکی بهادر) در . بو کسه تفوذینی اک زیاده توسیع ایتدیکی زمان بیله اداره‌سی آلتنه قرق بیك چادر دن زیاده خلق طولایه مامش ایدی . یسوکی نك اولادینه «قیات» بورجقین» دیرلردی . بورجقین کله‌سی موغول لساننده «ماوی کوزلی» دیمکدر .

یسوکی بهادر کرایت خانی (اونک خان [۱]) ایله متفقاً شمالی چین محاربه‌سنده بولمشدر . بو محاربه نك جدی اولدیغنه مانچو تاریخلرنده موغوللردن بحث اولمیه‌رق وقعنه نك مقید بولمسی دلالت ایدر . بالا آخره (جنکین) نامیه آوازه شهرتی اقطار عالمده طنین انداز اولان (تموجین) یسوکی بهادرك اوغلیدر . تموجینک کنجلیکی مشکلات واضطرابات ایچنده کدزان اولدی . بر والده‌دن اولان بش چوجغک اک بیوکی اولدینی حالدله اون اوچباشنده

[۱] بو خانک اسمی (طغرل) در . (اونک) عنوانی اولوب چین لساننده قرال معناسنه اولان (اوانغ) کله‌سنگ تورک شیوه تلفظنه اویدرلش شکایدیر . طغرله مذکور عنوان نیوجیلردن چینک شمالنده حکمدار اولان کسه طرفدن ویرلش واسمه‌نه غلبه ایتمشدر .

پدرندن یتیم قالمش ایدی . اوتوز اینکی یاشنه قدر چکمدیکی ضرورت و کورمیدیکی سفالت قالدی . پدرینک وفاتی اداره سنه طوبلادینی قیبله لر آراسنده کی شیرازه ارتباطی خللدار ایتدی . بونلر جوارلرنده قوتلی بولدقلری رؤسانک معینته التحاق ایچون طاغدیلر . بونک اوزرینه یسوکینک طول قاریسی حقیقه بر خارقه کسلدی . اطرافنده قالان بر آوچ خلقی آتاندیره رق بهادر زوجنک صغیر قویروغندن معمول توغلی سانجاغنی انه آلوب اوکلرینه دوشدی . فراریلری تعقیبه قویلدی . اک کری به قالان ، صاقلایه جق بر شیرلی بولمیسانلره یتشه بیلدی . بو محاربلر شو بیوک طول قادینی یأس لباسیله آت اوستنده وغوغا کونلری نیجه دفعه یانلرنده نسیم ظفرله تموج ایدن او طراز نصرتی النده کوردکاری کچی یورکلری یوشادی ، دیزکینی چویروباسکی سانجاغنی تعقیب ایتدیلر . یورکلی قادین بالتشویق سانجاغنی آلتنه جمع ایتدیکی بوخلقی (کرولن) نهرینه قریب واونون ایرماغنی جوارنده واقع (دیلون یلدوق) نام محله یعنی یسوکینک خوابگاه ایدیسنه کورتوردی .

ارنککره غیظه ویره جک متانت ایله قوجه سنک یادکار سانجاغنی قوجا قلامیش اولان بوقادین حیثیتی ، عقللی ؛ فتورسز وغایتله مدبر ایدی . اوغلنک باشنه بوله بیلدیکی قدر طرفدار ، سانجاغنک اطرافنه کوچی یتدیکی مرتبه مدافع طوبلادقن صوکره ینه تدبیرده قصور ایتیمور ایدی . بیوک زادکاندن و (قونقمار) قیبله سندن (منکلیک) ایله ازدواج ایلدی . موغولار بوکسه یه حرمت ایدرلر ، (ایچکه) یعنی «بابا» دیرلردی . کندیسنک (کوچکه) آدلی بر اوغلی وار ایدی . کوچکه موغولستانک او دهشتلی قیش کونلرنده باجاق و آیاقلری چپلاق کزردی و خلق بلوط رنکلی بر آته یسنه رک سمایه عروج و تگری ایله مصاحبه ایلدیکنه اینانورلر ایدی . مومی الیهانک ازدواج مذکوردن مقصدی بویله عامه نک حرمتی قرانمش بابا و اوغلی الده ایتک ، تگرینک سوکیلیسی کوچکه یه تموجینی قارنداشی قیلمق و آنی

حمایه سماوی آلتنه سوقق ایدی .

تموجین تام آتاسنک اوغلی چیقدی . نائل حکومت اولنزدن اول
دوچار اولدینی مصائب آره‌سنده ایکی دوست و فاکار پیدا ایتیش ایدی .
بری برادری (جوجی قسار [قیلان جوجی]) ، اوته‌کی ده بورجقینلردن
صوکره موغوللرک اک اصیلی اولان قدرتلی (ارلات) قبیله‌سی رئیس
صادق آرقداشی (بوغورجین) در .

اطرافده‌کی بتون قبائل واقربا و قومشو، اونر بشر اوخلقندن عبارت
اوله‌رق حتی بر قوم دکل اولوس ویا قبیله بیله تشکیل ایدمه‌ین یسوک
حکومتک انقاضی اوزرینه بالجھوم تموجین علینه قیام ایتیشلردی .

بتون بو اطراف خلقتک خصومته سبب اولان و کوزلرینه باتان شی
بورجقینلرک کرولن نهری، (کنتی) طاغلی و اورخون آراسنده کوجلیکله
تأسیس ایلدکلری بر حکومتجکک شرق و غربه اولان یوللرینی سدا ایتیمی،
آرالزنده‌کی مواصله‌ینی قیرمسی؛ اما کن مقدسه‌لرینی کندی منفعتنه اداره
ایلیسی ایدی .

تموجینی مهاجم قبائل شدتله صیقشدیردیلر، صوکره آرالزینه کیرن
تفرقه کندیسنی قورتاردی . لیکن بونکله مهاجمه کسيلمندی . تموجین
بر برینی اون کره تعقیب ایدن غالییت و مغلوبیت نتیجه‌سی اوله‌رق نهایت
چوللره دوشدی قازاق اولدی .

تموجین بشقه‌لرینه حاکم اولق اوزره یارادلمشدی . اخلاقنده‌کی علویت
سنایه‌چنده دوستنه و دشمننه القای حرمت ایدر ایدی . مهاجمین ایله
اوغراشدینی و بوصولر آره‌سنده قالدینی حالده دائماً حکمدارانہ اوضاع
و حرکاتده بولنور ایدی . اوزرینه مهاجمه اولدینی زمان کسه‌نک امدادینی
اشترحام ایتیز، بلکه هر کسک کندی عاٹه‌سنه قارشى معاونت بورجی ایتیش
کی آمرانه بر صورتہ ایفای خدمتی طلب ایلردی . ملتجی ایکن ملک
صاحبی کبی سوز سویلر، حال مغلوبیتده حکمداره مخصوص رسومی

ایستردی. مثلاً آت، دوه؛ اوکوز و قویوندن عبارت اولان مواد اربعه رسومی آلدینی کی عاقله باشنه بر نفر عسکر اخدی حقدن ده واز کچمز ایدی. حتی مذکور ویرکودن اوز قارنداشلرینی بینه استننا ایتمزدی.

تموجین فوق العاده جهد و ثباتی، اوکی پدری منکلیکک صحباجی، اوکی قارنداشی کوچکهنک حمایه روحانیسه می، آرالرنده معاهدات عقد اولنان (قنغرات) لرك خیر خواهانه اولان بیطر فلقلری، ارلات قبیله سنک رئیسینی بوغورجینك کوستردیکی فدا کارلق سایه سنده و دشمنلری آراسنده حکم فرما اولان تفرقه سببی ایله اونون وکرو لن آراسنده کی مملکتی تکرار قازانه رق محافظه ایده بیلدی. بو صورتله احوال سابقه سنده کی سفالت تبدیل اقبال اولغه باشلادی.

تموجین آزیجی کندوسنی طوپلار طوپلاماز مخالفلرینک اكد هشتلیسی اولان (تاجیموت) لر ایله متفقلری بايقال کولنک ایکی طرفنده ساکن اولان (مرکیت) لر و تانار لر اوتوز بیک کشیک بر قوت ترتیبه اوزرینه یورودیلر. مقصدلری یکیدن پیدا اولان شکوه و اقتدارینی ازوب بیتیرمک ایدی. تموجین اون اوچ بیک کشی ایله جمعیت متفقینه قارشولیه رق پک زورلی اولان غوغاده آنلره برکوزل دایق آتدی، برخیلیسینی قیردی. شو وقعته تموجینک میدان حربنده ایلك مظفرتی صایلمقددر. بو مناسبتله دیگر اوفاق قبیله لر کندیسنه دونمشدر.

تموجین حادثه مذکورهدن سوکره تقریباً یکرمی یدی یا شنده ایکن ارلاتلر طرفدن «صوتوبوغدو» یعنی «تگری جسمنه حلول ایتش» عنوانیه خاقان طانندی (۱۱۸۸ م ۵۸۴هـ). بویله جه منکلیک ایله کوچک کندوسنه بر پایه مذهبی ویرمش و نجم طالعی پارلاتمش ایدی. دیگر طرفدن استعمال سلاح و سیاست ویا عقد ازدواج و مناسبت طریقلریله جنوب جهته چوله و شمالاً تا (اینگودا) نهرینه وارنجه متمد اولان اولکلرده نفوذینی تعمیم و تأیید ایلوردی.

مر کیتلر توجینک طاقم طاقم تبعه مستقلمه سی میاننه قاتدینی تایجیوتلرک
 وسائر قبیله لرک قاقچینلرینی طوپلایه رق کندیسنه تعرضلر ایدیور ایدیلر.
 توجین خیلی مدت شو و تعدیاته صبر و سکون ایله مقابله یه مجبور اولدی.
 زیرا حکومت جدیده سنی کوکاشدیر مک ایچون تنظیمات داخلیه ایله مشغول
 ایدی؛ خارجی دیرلر ایچون اضاعه فعالیتیه وقتی یوق ایدی. حاکمی اولدینی
 بشر، اوز؛ الیشرفردن عبارت قبائل مختلفه دیر نیلرندن متشکل بر ملتی میدانه
 چیقارمق و قورقولی دشمنلر ایله محاط بر مملکت اوزرینه طرح بنای سلطنت
 ایتمک نخبه آمال و مساعیسی ایدی. لکن بوایش آسان دکل ایدی. توجین
 بتون ذکا و سیاستی صرف ایده رک و محویتکارانه معامله لری ایله ایشی
 دشمنلرینه بزدیر میه رک بو امر عسیری حصوله کتیرمش و سیاستکارانه
 اهتمام ایله موغول ملتی بر هیئت منتظمه حالنه قویمیشدر. بوایشده کوستردیکی
 وقوف و فطانت و جریره و کیاست شایان حیرتدر. ده اوزمان اسمی
 بویوک مؤسسینلر میاننده صایله بیلور.

توجین بعده مانچولرک صولونقولرینه هجوم ایتدی. بونده موفق
 اولورسه فواید عظیمه مأمول، لکن منهزم اولورسه بویوک ضرر لر ملحوظ
 ایدی. بو سفزده احتیاط مزلق ایدوب ازکن یوله چیقمش و قوتی ائی
 حساب ایده نامش ایدی. مجار به ده فنا جالده بوزوله رق قیشین قارلی بر
 هواده رجعت ایتدی. اون بر یرندن یاره لشمش و اون ایکنجی جریحه
 بوغازینه اضابت ایش ایدی. معنی «اولیور» دیه کندیسینی یوله بر اقدیلر.
 محب صادق بوغورچین ایله (موخولی) نامسده بری آرتق اقدیلرکی
 قالمش اولان بو بیچاره یاره لی بی قور تاردیلر و محافظه ایتدیلر. موخولی
 موغول تاریختده بیوک بز اوک براقان قهرماندر (۱۱۹۵م ۵۹۲هـ).

بو قدر امکله وجوده کتیریلن حکومت بناسی ییقلوب کیدیور
 ایدی. بو کرده و والده سی امداده یتشدی، تلافی مافات ایتدی.
 اختیارلش، بی بوکیش اولدینی حالده ینه سانجانی اله آلدی. آته یندی.

اردونك اتقاضى طوبلادی؛ كندیلرینه امنیت کتیردی. زوجی منکلیکدن عزیز کویکهدن بحث آچهرق عروق حیتری تیحریک ایلدی. موخولی قومانداسیله ترتیب اولنان لشکر دشمنلری پوسکورتدی. آندن سوکره تموجینک سیاست خاطر نوازانهسی، کویکه نك نفوذ معنویسی، موخولینک قلیچی، هنوز تأسس ایدن ملنك فدا کارلنی سایه سنده ایشلرینه یولنه کیردی. تموجین بو صورته تکرار تأمین موقع ایتدکن سوکره غریبن شرقه سلینغان آمووره، شمالدن جنوبه و جنوب غربیه یایقالدن چین چیتلرینه، سد کیر بوینه قدر اولان بتون مملکتلری وقیله لری اطاعت آلتنه آلدی. مقاومت قیام ایدوبده پریشان اولان قبیله لک بقیه السیوف دوکوتیلری شمال غربیه طوغری قاچدیله. کرایتله و نایمانلر نزدینه التحا ایتدیله، قره خطالر النده کی بیش بالقوده یرلشدیلر؛ شمال غربیده کی بوز قیرله کچدیله.

تموجینک بو زمان دورا جلال و اقبالی ایدی، لکن (جاموقه) نام شخصک نشویق و افسادی کرایتله ره موغوللر آراسنده کی رابطه یی قویاردی. تموجینک اقر باسندن اولدینی حالدده حقیقه غیظ شدیدایله متحسین اولوب بارشقی بیلیمان بوکسه کرایتله نزدینه التحا ایدنلر دن ایدی. کرایتله کی ریسی اونک خان تموجینک باباسنک آنداسی یعنی قان قارنداشی ایدی. تموجین بوندن طولای اونکه پدرندن اولان حقوقی و کندیسنک ایتدیکی خدمتله دوکوب صایمش، حسن مناسبتک بقاسنی استرحام واستدعا ایلشدر. بو خصوص بتون قبیله ره برکوستریش ایدی، مع مافیه مشمر اولدی. تموجین بردن بره هجومه قالقشان کرایتله خیلی اوغراشدقدن و تدارکاتی ا کمال ایتدکن سوکره غالب کلدی. فرار ایدن اونک خن نایمانلر النده اولدی. جاموقه نایمانلر نزدینه سیغندی و آنکله بالاتفاق حربک کشادینه سبب اولان خانک اوغلی قاچدی. کرایتله ره تموجینه عرض صداقت و تبعیت ایتدیله.

توحيد آن دن سوكره حال تفرقه ده اولان اهالي بي طويلايه رق حكومتى حقيقه تاسيس ايله نظامنه قودى (۱۲۰۲م ۵۹۹هـ). مقر حكومتى غريه طوغرى ياقلاشدير منى مناسب كوروب، سانجاغنى (ديلون يلدوق) دن قالديره رق توركلرك اسكى مقرى اولان (قرا قوروم) ه ركز ايلدى. بعده اعضاسى موغول قبيله لرى اركانندن وسائردن مركب اوله رق بر مجلس عمومى طويلادى. بو مجلس كنديسىنى (جنكيز [۱]) لقبيله آلقشلا دى و «قان» يعنى ايمراطور اولدى. «يساق [ياسا]» وتوره دخى وضع ايتدى. جنكيزك قانون و اجرا آتنده تعقيب ايلديكى غايه بين الاهالى اتحاد حصولى يدى. زير اداره سنه آلدينى موغول وتورك اولوسلر يله قبيله لرينك تشكيل ايمش اولدقلىر هيت وضع ايتديكى يساق وتورهنك احكامنه رعايت حسييله بر هيت متجانسه اوليو يردى. بونده اولوسلرك وقبيله لرك مختار تى قيرلدى. واقعا هر برى سلسله نسبنى يادايدر ايسه ده بونك اهميتى اوليوب تخطر وتفاخر شخصيدن عبارت ايدى. آرتق هيسى بر اولمش، هيسى (موغول) دن يانك اك برنجى قومى اولان (كوك موغول) اولمشلردى.

جاموقه التجا ايتديكى نايمانلر تزدنده دخى عادتى وجهله افساداته باشلايه رق آنلرك خانى (تايانك)ى موغوللر عايمنه اتفاق ايجون (اونكوت) لرك ريشى (الاقوش) ه ايلچى كوندرمكه قانديردى. الاقوش دخى بونى محب اوچاميسى اولان توحيدنه اجبار ايتدى. توحيد تداركاتى سريعاً اكمال ايدرك كنديسى غافل اولامق خليا سنده اولان تايانكى باصدى. صاحب دن اقسامه قدر دوام ايدن حرب نتيجه سنده تايانك مجروح ومقتول وعسكرى مهترم اولدى. نايمانلر توحيدنى اطاعته كيرديلر. خانك اوغلى كوشلك

[۱] جنكيز عنوانى «حاکم قوی، متین؛ مطلق» ديمكدر. شومنار موغولچهنك (چينك) كله سنده موجوددر. عنوان مذکور (هيونغ-نو) حكمدار لرينك حائر اولدقلىر تان ژو ياخود «چن-يو Tchen-Vu» دن بحرف اولق احتمالى ده امكانسز دكلدر. چن-يو كله سى ده ذاتاً «نامدار، شععه لى» معناسنه كلور كه بونك (كول تكين) محكوكاتنده مرادق (ابلى) در.

عموجه سنك ياننه فرار ایتدی (۱۲۰۳م ۶۰۰هـ). جاموقه عناننده ثبات ایله محاربه ده دوام ایتمش ایسه ده نهایت اسیر ومقتول اولدی .

جنکیز خان موقع قاآنی به اصعادنك ایرتسی ییلندن اعتباراً شمالی چینک صاحبی اولان نیوچیلر علیه حرب ایچون تهیئانه ایتدار ایتمش ایدی . لکن مذکور تهیئاتی تأخیر ایدن نایمانلر حربندن قورتلقدن وکندیسنی غربده تحفظ و موقعی شمالده تأمین ایتدکن صوکره (هیا [۱]) لره تعرض ایلدی . بونکله صورت ظاهرده نیوچیلری نمون ایدیور و باطناً آنلر اوزرینه اجرا ایده چکی سفرا ایچون مواصلا ت عسکریه سنی تأمین ایلور ایدی . هیالر قومشولری ایچون عادتاً برکابوس ایدیلر . چینک جنوبنده حکمران اولان صونغلر طرفندن دائماً نیوچیلر علیه تشویق اولنمقده اولدقلرندن چینک اوزمان قیزیل طونیلر ویا اتوابیلر دینلن ارباب اختلالی ایله دوستلق پیدا ایده رک نیوچیلری دائماً بی حضور ایتمکده ایدیلر . نیوچیلر هیالردن قورتلق ایستور دی . جنکیز خان نیوچیلری قوشقولندیر مقسزین و صونغلرک بسلدیکی امید ی قیر مقسزین هیالر ایشنی باشه چیقاره بیلر سه مهم سوق الجیش نقطه لر نی الده ایتمش اوله جق و نیوچیلر ایله صونغلره ایوجه یناشمش بولنه جق ایدی .

جنکیز هیالر اوزرینه متعدد سفر لر اجرا ایتدی . اوچنجی سفر نده هیالرک مواقع مهمه سندن اولان (آرقی [ایر - غای]) شهر نی آله رق بوجه تندن اولدجه امین اولدی (۱۲۰۷م ۶۰۴هـ) .

[۱] اولجه یازلدینی وجهه هیالر تیبیلرک ، تورکارک بیوجک او یماقلرینک ، چین فرادیلرینک بریره طویلا نوب امتراجندن حاصل اولمش برمت ایدی . ایلك اول چین ایله یش بالی و آلتی شار آره سنده تأسیس حکومت ایتشلر (۸۸۱ م ۲۶۸ هـ) ، بعده اکتساب قوت و قدرتله لوب کولندن نهرا صفره و جنوباً تیبته قدر اولان محللری زیر اداره لرینه آکشلردی . تورکارک و موغولار بولری هم جنس عد ایدوب کندی لر نی و الارنده اولان مملکتی (نانفوت [تانک قوت]) دیه تسمیه ایدرلردی .

حادثه مذكوره اثناسنده كوشلك ايله (توقتايبكى) جنكيزدن غربه فرار ايدنلرك رياسته كچرك ييش بالق جهتلرينه تعرض ايتديلر . توقتا ييكي جنكيزك اسكي دشمنلرى اولان مركيتلرك رئيسى ايدى، مملكتى تركه مجبور اولدقده نايانلر نردينه التجا ايتمش وآنلرك مغلوبيتندن صوكره كوشلك ايله برابر قاقمش ايدى . بونلر جنكيزك عسكرينه قارشى (جم) دنيلن ايرماق كئارنده بوزولديلر . كوشلك قره خطا خاقانى نردينه التجا ايتدى . توقتا ييكي حرب وجدالده دوام ايلدى . جنكيزك امراسندن (سوبوتاي) كنديسنى ايرتيش نهرى اوزرنده صيقمشدريدغندن مغلوب ومحو اولدى . كوشلك آندن صوكره قره خطا خاقانك قزىنى تزوج ايتمش ومدت قليه مرورنده حجر ايتديكى قائم پدريتك وفاتيله خلفى اولمش ايدى . قره خطالره تابع اولان اويغورلرك حكمدارى ايدى قوت، بوندىن بالاستفاده جنكيز خانه تبديل تابعيت ايتدى . كوشلك ايدى قوتى زير اطاعته اعاده اچون چوق چالشدى ايسهده موفق اولهمدى، و جنكيز ايله منازعه حدوتنه ميدان ويرمامك اوزره پك ايلرى كيدهمدى .

جنكيزك اوآنه قدر مناسبات حسنهده بولنديغى نيوجيلر ايمپراطورينك بوآئنده وفاتى چين شالى حقندهكى منوياتنه فرصت احضار ايتمشدر . جنكيز يكي ايمپراطورك اخبار جلوسى ضمننده كوندردىكى ايلچينك خشينانه معاملاتيله غضبه كلرك ايمپراطور حقنده غايت آغير سوزلر سويلش، عادتا حربيه وسيله آرامش ايدى . بوخصوص طبيعى طرفين آرهسنده محاربات شديدى انتاج ايلمشدر .

جنكيز خان نيوجيلر ايله حربدن اول هيالر اوزرينه صوك سفرى اجرا ايتمش وپك سرت طاورانهرق آنلرى داره ائتلافه آمش و حكمدارلرينك قزىنى تزوج ايلمشدر . بوسفردن عودتنده اويغورخانى، قارلقلرك رئيسى، و ييش بالقدهكى (المالق) حاكمى كنديسنى زيارت ايتديلر و بونلرك كوندردكارى عساكر معاونهى اردوسنه ادخاك وكوشلكه قارشى محافظه

ایچون کندیلرینی مملکتلرینه اعاده ایلدی . صونغر ایله دخی نیوچیلر
علینه اتفاق ایتدی .

جنکیزخان شمالی چین اوزرینه حرکت ایدر ایتمز بویامپراطور لاق خارچی
وداخلی هر طرفدن تعرضه دوچار اولدی . هیالر شنسی اوزرینه صالدریدیلر .
صونغ اوردولری هونانه کیردیلر . منهای شرقده کی لیائو تورکلری آیاقلاندیلر .
قیزیل طونلی ارباب اختلال مملکتک هر طرفنده باش کوستردیلر .
اولجه جنکیز طرفدن جلب اولنش اولان سد کیرک محافظلری اونکوتلر
موغول اوردوسنک ورودینی بکلیر ایدیلر . موغوللر ایسه ازمئه سابقه ده
کوردکلری سوء معامله دن طولایی جنکیز طرفدن نیوچیلر علیه شدتلی
صورتده تحریص اولنش ایدیلر .

نیوچیلرک هیچ برحاضرلنی اولدیغدن جنکیز اردوسی سد کیرک
طیشاریسنده آنلر النده اولان مواقعی سریعاً ضبط ایتدکن صوکره
سد کیری کمال سهولته آشدی و پای تخت اولان پکین شهرینه قدر ضبط
واستیلای ایتدی (۱۲۱۱ م ۶۰۸ هـ) . بو محاربه چوق سوردی . جنکیز
بالذات وسردارلر ارسالیله برقاچ دفعه نیوچیلر اوزرینه سفر اجراسنه
مجبور اولدی .

نیوچیلر شو دهشتلی هر ج ومرج ایچنده کندیلرینی طوپلايه حق
قدر بر اقتدار کوستردیلر . ایلک هزیمتک ویردیکی شاشقینلقدن صوکره
شایان حیرت برثبات وجسارت ابراز ایتدیلر . هیالر و صونغر وقیزیل
طونلیله قارشى کوزل کونلر کچیردیلر ، موغوللرک شدتلی تعرضلرینه
قارشى متادیا مقهور اولدیلر .

بو حادثات اثناسنده ایمپراطور وفات ایتدی ، رینه کن کسه یتوب توکنمک
یلمیان بوآجی حریده دوام ایتدی . نهایت موغوللرک شنسی وشانسی
ایالاتیه پچیلی نک بر قسمی اوزرنده حکومتلرینی و قره خطالی بر پرنس
جانبدن اداره ایدلمکده اولان لیائو اوزرنده حق حمایه لرینی تصدیق ایتدی .

تأمنات اوله رقده همشیرسی جنکیزه نكاحله ویردی و صونغرله دخی
مصالحه ایتدی .

موغوللرله ایدیلن بو مصالحه متارکه قدر بیه سورده کلی اولدی .
ایمپراطورک بو مرتبه عاجز کورنمی خلقک خوشه کیتدی . هر قدر
نصح و بند ایه و ایضاحات اعطاسیه اهالی بی اقباعه چالشدی ایسه ده
سودمند اولدی . کندیسى مرکز حکومتی جنوبه ، (نانکین) شهرینه
نقل ایده رك اسکی پایتختی اولان پکین ده ولی عهدی برامش ایدی . خلق اخذنار
داعیه سنده ایدی . حالبوکه ایمپراطور ولی عهدی پکیندن نزدیکه
ایلدیکندن ایالات شمالیه اهالیسنگ صبری توکتوب کندی باشلرینه موغوللری
دفع و طرده قیام ایتدیلر و بالهجوم لیاثوی ضبط و موغوللری اله
کچیردکاری یرلرک برچوغندن اخراج و طرد ایلدیلر .

جنکیز خان بونک اوزرینه چین شمالی به یوردی . موغوللرک تکرار
تجاوزلری دهشتلی اولدی . یچیلی ، شنسی ، شانسی بی بکیدن اله کچیردیلر و پکینی
ضبط ایتدیلر ودها جنوبزه ایندیلر . جنکیز خان بونکه اکتفا ایده رك
استیلا ایتدیکی یرلرک محافظه سی ایچون موخولین براردوايه براقوب
قرا قورومه عودت ایتدی . بو حرب ائناسنده نیوچیلر اولجه اولدیغی کبی
داخلی و خارجی دشمنلرک مقهور و زبونى اولمشلر ایدی (۱۲۱۵م ۶۱۲هـ) .
کوچلک تموجینک اکتساب ایتدیکی قدرت و سطوت عظیمه دن دوچار
یأس اولماش ، مشغولیتدن اتهاز فرصتله المالق اوزرینه یورویه رك حاکمی
اعدام ایلمش ایدی . دیگر طرفدن جنکیزه قارشى نا قابل تسکین برغیظ
ایله متحسس اولان مرکیتلری تعرضه تشویق ایلمش ایدی . وطنلرندن
مهجور اوله رق ایرتیش نهری طرفلرنده سرسریانه طولاشان مرکیتلر
توقتابیکی نك قارنداشلرندن بری قومانداسنده اوله رق بیش بالق طرفلرینه
تجاوزه باشلیدیلر . چیندن هنوز عودت ایدن جنکیزخان بو خبری آلدیغی
کبی امرادن سو بوتای ایه (توغاچار) ی مرکیتلرک و (جبه) بی دخی کوشلکک

اوزرلرینه کوندردی . اولکیلر مرکیتلری باصدیره رق محو ایلدیلر .
 جبه دخی اجرا قلنان حرب عظیمده تاب آور مقاومت اوله میوب
 بدخشانه فرار ایدن کوشلکی بالتعقیب دردست و اعدام ایتدی . بوضورتاه
 التی بالق قطعہ سی ضمیمه ملان اولدینی کبی پیش بالق قطعہ سنک روابط
 اتقیادی تزید اولدی .

جنکیز خان کوشلکی بر طرف ایتدکن صوکره حدود مملکتی محمد
 خوارزمشاهک ملکنه قدر توسع ایتدی . هم حدود اولدینی حکومت
 خوارزمیه ایله مناسبت تأسیس ایلدی . خوارزمشاه خلاقک عباسیلردن
 علویله نقلی فکرندہ ایدی . بو خصوصدن طولایی خوارزمشاهه مغبر
 بولنان خلیفه عباسی (ناصرالدین الله) موغولستانه قدر ایلچی کوندروب
 انک علینه تشویقات و تحریصاتده بولندی ایسه ده جنکیز خان جانبدن
 القات مذکوریه حواله سمع اعتبار اولنماش و مناسبات مقررہ محافظه
 ایدلمشدر .

جنکیز خان هر ایکی مملکت آره سنده مناسبات تجاریه نک تأسیسی
 اسبابنه دخی توسل ایتمش ایدی . بونک حصولی ایچون تعیین ایتدیکی اوچ
 موغول تجاری بلاد خوارزمندن (اترار) شهرینه کلوب ، محمد خوارزمشاهک
 دایمی اولان حاکمی (غایر خان) کندیسنه نام قدیمی ایله خطاب ایتسی جهتیه
 بونلردن برینه دلکیر اولمش و اوچنی دخی معتبریه حبس ایش ایدی .
 سلطان محمدده آنلرک تجار اولیوب جنکیز جانبدن احوال مملکتی تجسسسه
 مأمور اولدقلرینی بیلیدردی . سلطان دخی بونلرک اعداملرینی و جاهل اولدقلری
 امتعه تجاریه نک مصادره سنی امر ایلدی . خدمتکارلرندن یالکیز بری تخلص
 کریبان ایدرک جنکیزی معامله واقعه دن خبردار ایتدی . جنکیز بومعامله دن
 یک زیاده متاثر اوله رق اسراسی ایله عقد ایلدیکی مجلس مشاوره ده
 خوارزمشاه اوزرینه سفره قرار ویرلدی . بونک اوزرینه جنکیز خوار
 زمشاهه آدم ارسالله علینه حرکتی اخبار ایتدی .

جنگیز اوئانده بىنوك اوغلى (جوجى) نى برارودو ايه توركستان طرفلرينه كوندرمش ايدى. جوجى، كوشلكك تبعه سندن اولوب مقتوليتى اوزرينه قطعه مذكوره حدودينه بالالتجا ساكن اولان خلقى باصديروب طاغندقدن سوكره عودت ايدر ايكن محمد خوارزمشاهه تصادف ايتدى. خوارزمشاه جنگيزك اخبارينه مبنى اردوسنى طولايه رق موغولستان اوزرينه حركت ايش وائىساي راهده جوجى نك اوجهتلرده اولديغنى خبر آلدیغندن تسريع حركتله آكايتشمش ايدى. جوجى هر تقدیر حربدن مجانبت ايتدی ايسه ده خوارزمشاهك الحاحى اوزرينه محاربه يه مجبور اولدی. موغوللارك وبالخاصه جوجينك كوستردىكى غيرت و بسالت خوارزمشاهك اردوسنى تزلزله دوچار ايتدى، لکن اوغلى جلال - الدين منكوبرتى نك ابراز ايتدىكى شجاعت سايه سنده عساكر خوارزميه آراسته انتظام محافظه ايديه بيلدى. قتال كمال شدتله آقشامه قدر دوام ايتدى. جوجى قراگاهنده محل محل آتشلر ياقدير درق خصمنى اغفال ايتدكن سوكره نصف الليله عسكريه برابر يوله دوشدى. عودتنده بديرينه احوالى حكايه ايدرهك مظهر تقديرى اولمشدر.

جنگيز خيلى زماندن برى مشغول اولديغنى عساكر تحشيداتى اتمام و تجهيزاتى اكمال ايتديكندن حادئ مذكوره دن بر از مدت سوكره خوارزمشاه اوزرينه حركت ايتدى (۱۲۱۸ م ۶۱۵ هـ). قارلقرويش بالق اوغورلرى دخى ائىساي راهده اوردوسنه التحاق ايلدیلر. ممالك خوارزميه حدودينه واصل اوندقده خوارزمشاهك مدافعه ملكى اچجون طريق تدافى يى اختيار ايلديكنى. خبر آلدی. بوندن طولايى قوتى طاغيمتقمده محذور كورميه رك آزاره، خجند و (بناكت) جهتلرينه اوغللرى وامراسى معيتلرنده فرقه نر افراز و اعزام ايتدى. كنديسنك ايلك اول ماوراءالنهرك مركزى اولان سمرقند اوزرينه حركتى ايجاب ايدرايسه ده بلده مذكوره قلعه سنك رصاتى و عساكر محافظه سنك كترتى و اهاليسنك و فرتى جهتلريه اقطار عالمده

ظنین انداز اولدیغندن عسکرینی حمله اولی ده بوکی بر موقع مهم اوزرینه سورمکی تنیب ایتدی و محل مذکورک ضبطی آتی به براقه رق کوچک اوغلی (تولی) ایله بقیه لشکرینی آلوب بخارا اوزرینه یوردی .

محمدخوارزمشاه جوچی ایله اجرا ایتدیکی حربک ایرتسی کونی اوکندن موغوللرک چکادیکنی کوردکده مملکتنه عودت ایتمش ایدی . امرا و رجال دولتی ایله مذاکره سنده هیچ بری موغوللرله میدان محاربه سنی تصویب ایتمیوب تدافعی حرکت رأینده بولمشلر ایدی . موغوللردن یالکز بر فرقه نك قوه عمومیه سنه قارشى طورمسی و باخصوص آنلرک حربنده کوردیکی شدت کندیسنک قلبنده دخی برعده خوف و خشیت حاصل ایش ایدی . بونک اوزرینه جنود موجوده سنک قسم کلیسنی تورکستان و ماوراء النهر قلاعنه تقسیم و توزیع ایدرک نتیجه احواله منتظر قالمش ایدی .

جنکیز راه راسته مصادف قلاعدن خلقنک کندیسنی پیشکشرله استقبال ایتدیکی (زرنوق) ی تعرضدن صیانتله یالکز کنج لرینی اوردوسنه الحاق ایدرک ، اولا قاعه یه قنوب بعده استیمان ایتدکری جهته (نور) اهالیسنی یالکز آزیق و قوشی اوکوزلریله براقوب دیگر ماللرینی یغما ایتدیره رک بخارا جوارینه واصل اولدی ، قلعه سنی محاصره ایتدی (۱۲۲۰ م ۶۱۷ هـ) . خوارزمشاه طرفدن قلعه نك محافظه سنه مأمور اولان امرا یکر می بیك کشی ایله نصف اللیلده خروج حرکتی بالا اجرا جنکیز اوردوسنی باصدیلر ایه سه ده بوندن خبردار اولان موغوللر خوارزمیلری منهزماً چکلمکه مجبور ایتدیلر . ایرتسی کون اهالی استیمان ایله قلعه نك قبولرینی آچدی . جنکیز شهره کیردکده وقوع بولان امری اوزرینه خلق بالجمه اموال و اشیاسنی تسلیم ایتدی . خوارزمیلرک بعض مواقع و امکنده اختفا ایلدیکنه دائر آنان معلومات اوزرینه شهره سمت سمت آتش ویره رک یاقیدردی . بعده ایچ قلعه یی ده آلوب تحصن ایدن خوارزم

عسا کر و امراسنی تماماً اولدرتدی . جنکیزا بخارانک ایچ و طیش قلعه سنی
تخریب ایتدر دکن صوکره سمر قند اوزرینه عازم اولدی .

جنکیز اوغللرندن (چغتای) ایله (اوکتای) ی اتراره و غایر خانک
اوزرینه کوندرمش ایدی . غایر خان معیتده بولنان آلتش بیک کشی ایله
قلعه یه قپاندی . موغوللر قلعه یی بش آی قدر محاصره ایتدی ، اهالی بلده
محصوریتدن صیقلدیلر . خوارزمشاهک قبل المحاصره غایر خانک امدادینه
کوندردیکی اون بیک کشینک قوماندانی اولان (قراجه خاص حاجب) آکا
اظهار اطاعتله قلعه یی تسلیمی تکلیف ایتدی . غایر خان حادثه نك مسببی
اولدینی جهتله موغوللرک کندیسنه قارشى مقصدلری پک یمان اولدیغنی بیلدیکندن
بوکارضا کوستردمی . قراجه دخی بونک اوزرینه برکیجه معیتی ایله قلعه دن
چیقوب موغوللره دخالت ایتدی . موغوللر آنک چیقدیغنی قپودن اتراره
کیردیلر و اهالیسنی صحرا یه سوروب افنا ایتدیلر ؛ کندی حکمدارینه
وقاسی اولیان قراجه خاص حاجبی ده معیتی ایله قلیجدن کچریدیلر . غایر
خان یکرمی بیک کشی ایله ایچ قلعه یه التجا ایتش ایدی . هرکون بالذات
چیقهرق موغوللاری باصدیرر و پک چوق ضایعاته دوچار ایدر ایدی .
بو خروج حرکتلرنده معیتی خلقی تماماً ضایع اولدی . موغوللر نهایت
ایچ قلعه یی آلدیلر و غایر خانی طوتدیلر . چغتای و اوکتای او ائساده
پدرلرینک سمرقند اوزرینه یورودیکنی استخبار ایتدکلرنده آکا التحاق
ایچون اتراری ترک وائناى راهده غایر خانی اعدام ایتدیلر .

جوجی پدری طرفدن تورکستان و فرغانه قطعه لرندن سیحونک
شمال و جنوب ساحلارنده واقع مواقعی ضبط و تسخیره مأمور اولمش
ایدی . (سقاق) خلقی اطاعته دعوت ایچون کوندردیکی آدمی اعدام
ایتدکلرندن و اشناس اهالیسی دخی لاجل المقاومه قارشى چیقدکلرندن
اولکینک قلعه سنی هجوم جبری ایله ضبط اولنوب اون بیک کشی قلیجدن
کچیرلمش و دیکرینک مقاومه قیام ایدن اهالیسی اطرافلری صاریله رق

افنا ایدلمشدر . کندیسنی پیشکشلرله استقبال ایدن (بارجلیغ کنت)
(اوز کند) اهلایسنه واموالنه طوقومدی ، حاکمک خوارزمه قاجدیغنی
خبر آلدیغنی جند قلعهسنی محاصره و ضبط ایله اهلیدن اولجه اطاعت
ایچون کونرددیکی ایلیچیسنه سوء قصد ایدنلری اعدام ومتباقیسنک ماللری
یغما ایله اکتفا ایلدی .

جنکیز امرادن (آلاق نویان) ایله (سکتوبوقا) بی بش بیگ کشی
ایله بناکت اوزرینه کوندرمش ایدی . بونلر اوچ کون قلعه قپولرینی
آچیب دردیجی کونی پیشکشلرله استیمان ایدن اهالی بلده ایله خوارزم
عسکرینی برندن تفریق ایده رک ایکنجیلری قتل و اعدام و برنجیلری کندیلرله
برابر خجنده کوتوردیلر . بوشهرک حاکم ، (تیمور ملک) ک مدافعهسی
یک پارلاقدر . خجندک ساحلنده بولندیغنی نهرک اورتیسنده کی آطهده
یادردیغنی قلعهیه بیگ کشی ایله تحصن ایدن بو ذات کملرله موغوللرک
بولندیغنی ساحله کچر ، آنلرله حرب ایدر ؛ بعده دوزر کیدر ایدی .
بوصورتله محاصرلری مهاجمتیه اوزون مدت مشغول ایده رک عاجز
براقدی . موغوللر نهایت اطرافدن طویلا دقلری الی بیگ تاجیکه طاش
وسائر کتیرته رک آطهیه یول یامغه باشلا دقلرنده تیمور ملک خوارزمه
قاجوب تخلیص کر بیان ایتدی . محاصرلر دخی سمرقنده جنکیزه التحاق
ایتدیلر .

خوارزمشاه مدافعه مملکتی امراسنه تودیع ایتدیکی ائنده سمرقنده
التمش بیگی تورک والی بیگی تاجیکدن مرکب اولمق اوزره یوزاون بیگ
عسا کر محافظه اقامه اتمش ، قلعه نك بدنلرینی و خندقلرینی تعمیر و برطاقم
علاوه لرله ترصین ایتدیرمش ایدی . جنکیز اثنای راهده مصادف اولدیغنی
شهور و بلدان دن اطاعت ایدنلری مظهر امان و ایتینلری دوچار قهر و عقاب
ایده رک سمرقنده مواصلت ایلدی . کندیسنی بلده مذکوره جوارنده (کوك
سرای) موقعی قرارگاه اتخا ذ ایده رک عسا کر سائره دائر امدار اطراف

حصارده قونديلر. او ائئاده خوارزمشاهك خراسانه كیدهرك جنودمو جوده. سنك قسم اعظمنى وجوه و اعيان دولتى معيتده قلاع و بقاعنه طاغيدوب آز كسه ايله قالدیغى و پك زياده خوفه دوچار اولدیغى خبر آلدی. بونك اوزرينه اكبر امراسدن جبهه و سوبوتايى او توزيريك نفر ايله تعقینه كوندردى. جنكيزخان ايكي كون اطراف حصارى دور ايله هجوم نقاطنى كشف و تعين ايتدكن صوكره او چنجى كوني اوردوسنه محيط شهره تقربى امر ايتدى. عساكر محافظه دن توركتر قوماندانلىرى اولان خانلر معيتده شهر دن چيقه رق موغوللر اوزرينه هجوم ايتديلر. طرفين آراسنده محاربه صباح دن آقشامه قدر دوام ايتدى. توركتر موغوللره قارشى قلت نفوسلر ايله برابر كال شدت و بسالته حرب ايلديلر و آنلره كندى ضايعاتلرينك اضعاغ مضاعفى تلفات و يرديره رك حربك انقطاعنده خيلى اسير ايله شهره دونديلر. جنكيز ايرتسى كون بالذات عسكرينك باشنه كچوب شهره تقرب ايتدى، خروج حركتى اجراسنه محل و يرمامك اوزره حصارك قبوللرني طوتيردى؛ سورك هر طرف دن مهاجمه ايتيردى. طرفين آره سننده منجيقلر و او قلر ايله حرب اقشامه قدر دوام ايتدى. موغوللر ك بوكون كو ستردكلرى شدتن كرفتار خوف اولان سمرقند خلقى ترده ده دوچار و نهايت مدافعه دن فارغ اولديلر و ايرتسى كون شهرك شيخ الاسلام و قاضيسى علمان بر جم غفير ايله جنكيزه كوندروب استيان ايلديلر. اوده قبول ايتمكله حصارك قبوللرني آچديلر. موغوللر كيجه مشعله لرله چاليشه رق سورده بياده و سوارينك مرورينه مساعد كذر كاھلر پيدا ايتديلر. بعده درون بلديه كيرديلر. قاضى ايله شيخ الاسلامك و آنلر ك تعلقاتى و همجوارى اولان اللى بيك كشيدين زياده خلقى معاف طوتوب بقيه اھالينك اركل و قادينلرني يوزر يوزر تفريق ايله صحرايه چيقارديلر مخفيلر دنمك هدر اولدیغى ندادن صوكره غارتنه باشلديلر، مغاره لرده و سائر محللر ده اختفالايدن پك چوق كسه بو ائئاده مقتول اولمشدر. حادثه مذكوره نك اثنای جرياننده

امرای خوارزمیه دن یالکز (البخان) بیک کشی ایله کندیسی موغولاره اوروب قورتلش بقیه سی ایچ قلعه یه التجا ایتمش ایدی . موغوللر ایتسی کون اورای محاصره و آرزمانده بدنلرینی خراب ایدوب ضبط ایتدیلر و مسجد جامعه تحصن ایدن بیک کشی نفت و اوق استعمالیه شدتلی مدافعه ده بولندقلرندن موغوللرده نفت ایله بنایی طوتشدره رق ایچنده کیلری محو و تباہ ایلدیلر . ایچ قلعه ده کی خلتی دخی سحرایه کوندر دیلر . تورکاری تاجیکلردن آروب اولکیلرک جمله سنی اونر و یوزر اوله رق طاقلمره بالتفریق برحله طویلا دیلر . کیجه لین شجاعن امرای سلطانیدن یکر میدن زیاده سنی و قانقلی و تورکلردن اوتوز بیک قدر عسکری قتل و اعدام ایتدیلر . بعده شهر و حصاری تخریب و ویران ایتدکلرندن بو قارغشهلر ائناسنده امرای و عساکر سائر دن واهالیدن قسم اعظمی تلف اولدی . جنکیز عساکر محافظه دن اوتوز بیک کشی بی آیره رق اوغللرینه و اقریاسنه بخش و هدیه ایتدی . بقایای اهانلینک شکرانه خلاص اوله رق ایکی یوز بیک دینار اعطاسنی امرای ایدی ، لکن اهانلین قسم اعظمی بو عفو ده داخل دکل ایدی . جنکیز بولردن بر قسمنی خوارزم اوزرینه کوندر دیکلی اوغللرینک معینه و یردی ، دیگر قسمنی دخی کندیسیله برابر خراسانه کوتوردی (۱۲۲۱م ۵۶۱۸) .

سمرقندک استیلاسیله ماوراءالنهرک ضیطی آتام اولنمش فرغانه ایله سیدجونک شمالی ده تماماً طوتلش اولدیغندن اوجهته ده یالکز خوارزم قطعه سی قالمش ایدی . خوارزمشاهک تعقینه کوندر دیکلی فرقه دن اوآنه قدر برخر ظهور ایتدیکندن جنکیز بالذات مشارالیهک تعقینه مسارعت ایتمک و بلاد خراسانی دخی خوارزمیلردن قورتارمق فیکرنده ایدی . کندیسی قرارگاه عمومیسنی سمرقندایله (نخشب) آراسنده قوردردی ، بوراده ایلمک بهار و یازی کچوردی . اوغلاری جوجی و چغتای قومانده لریله خوارزم اوزرینه بر اوردو کوندردی .

جبهه ایله سوبوتای سمرقنددن عزیمتلرنده سرعتله حرکت ایدوب جیحونی کچدیلر . خراسانه دخیوللرنده دهه زیاده اراضی اشغال ایتک و خوارز مشاه حقنده معلومات آلمق و اعاشه نی قولایلشدیرمق اوزره ایکی قسمه آیرلدیلر و هریری باشقه طریقدن حرکت ایتدیلر . متعاقباً ایکی قسم نیشاپورده برلشدی . بعده ینه ایکیه آیره رق شمال و جنوب یوللرینی تعقیب ایتدیلر . بونلرک مقصدی خوارز مشاهی اله کچیرمک اولمغله سریعاً حرکت مجبور اولدقلرندن ره وراستلرنده بولنان قلاعدن اظهار اطاعت ایدنره طوقمیه رق و مقاومت ایدوب کندیلرینی پک زیاده اغصاب ایدنلری قهر و تدمیر ایدرک خراسانی کچدیلر وری شهری اوکنده برلشهرک موقع مذکورى ضبط ایتدیلر .

محمد خوارزمشاه خراسانه کلدکده بر مدت بلخده وقت کچیره رک بعده عراق عجمه عزیمت ایچون یوله چیقمش ایدی . اثنای راهده بخارانک بعده سمرقندک خصمی انه دوشدیکنی و واصل اولدینی نیشاپورده دخی موغوللرک جیحونی کچدکلرینی استخبار ایتدکده اوراده دخی طوره میوب قزوين شهری جوارنده اوتوزبیک موجودلی برعراق اوردوسی طوپلامش اولان اوغلی رکن الدین غورسانجی نک یانته کیتمش ایدی . بوراده دخی مشاوره ایدلدى ؛ لکن برخصوصه قرار ویره مدی . خوارزمشاه عراق عجمده قالمق و قوتی اوراده طوپلامق رأینده ایکن ری شهرینک دوشدیکى حوادثی یاییلنجه باشنه طوپلامش اولان آنا بکلر و امرا و عساکر طاغیلدی ، کندیبی اوغللریله برلکده (قارون) حصارینه التجا ایچون یوله چیقدی ایسه ده اثنای راهده موغوللریشوب اوستنه اوق یاغدردیلر ، آتی برچوق یرندن یاره لئمکه بربر کندیبنی موقع مطلوبه ایصال ایتدی . خوارزمشاه کاه بغداده کیتمک فکریله یوله چیقهرق ، کاه قزوينک برقاچ فرسخ غرب شمالیسنده یوکسک برطاغک تپه سنده بولنان (سرجهان) قلعه سنه صیغنه رق برقاچ کون وقت کچیردی . لکن موغوللر هیچ پشنى بر اقامده ایدیلر . نهایت

یالکز باشنه اولدیغی حالده کیلانه ، صوکره مازندرانه کیتدی . موغوللارده او ائنانده بو ایالته کیرمش و مقری اولان (آمل) بلده سی ایله (استرآباد) شهرینی اله کیرمش ایدی . مازندران امراسی خوارزمشاهه خزر دکزی آطه لرندن برینه چکلمسنی توصیه ایتدیلر . ذاتاً او ائنانده موغوللارده کلوب چاتمشلردی . آنلرک تضییق او درجه یه وارمش ایدی ، که بحر مذکورده واقع آبسکون آطه سنه کچمک ایچون پک اغیر خسته اولدیغی حالده صنداله اتلایه بیله جک قدر وقت بوله بیلدی ، موغوللرک آتدیغی اوقلر قایغه دوشیوردی ؛ معابلرک بر مقداری یاقه لملق ایچون تعقیب ایدرلرکن بوغولدیلر . محمد خوارزمشاهه براز مدت صوکره بو آطه ده سفالت ایچنده ارتحال ایتدی . دفنی ایچون کفن بولمق ممکن اوله مدیغندن بندکانندن بری کندی کوملکنی ویردی .

محمد خوارزمشاهک والده سی (تورکان خاتون) اوغلنک خراسانه عزیمتدن صوکره حفیدلرینی آلهرق خوارزمک مرکزی اولان (اورکنج) دن قاچدی . یوله چیقارکن موغوللرک خزینه و ثروت بملکتی آلوب ینه دونه جکلری ظنیه اوغلی طرفندن وقتیله ملکری آلهرق کندیلری اسیر ایدیلن ملوک و امرای کاملاً جیحونه آتدرمق کبی ظلمی اجر ایتدی . شو صورتله ایلریده ، موغوللرک مملکتی ترک ایده جکلری زمانده بونلرک ایقاع ایده بیله . جکلری شورشک اوکنی آلمش اولدی . محمد خوارزمشاهه مازندرانه سیغندیغی زمان عائله سنک بلوطلره قاریشمش برطاغ تپه سنده ، شاهین بوواسی کبی بریر اولان (ایلال) موقع مستحکمنه چکلمسنی امر اتمش و خزینه نی ده طبرستانده (بسطام) شهری یاقیننده (اردلین) قلعه سنده صاقلا تمش ایدی . جبه بوایکی قلعه نی ده محاصره یه آلدیردی . خزینه محافظلری استیمان ایتدیلر . ایلالک محصوریتی مدت مدیده دوام ایدوب نهایت محصورین صوسزلقندن تسلیم اولمغه مجبور اولدی . فقط موغوللر قلعه یه کیردیکی آنده یاغمور بوشامغه باشلامش ایدی . بو صورتله تورکان خاتون دخی

موغوللر انه دوشدى. خزينه واسيره جبه نظر قندن جنكيزه كوندردى. محمد خوارزمشاهك ارتخالندن صوكره اوغللردن جلال الدين منكوبرتى اوركنجه كيتدى ، كوچك برادرى ازلاق سلطان اوراده ايدى . معيته برخيلى امرا ايله قانقيلردن طقسان بيك كشى طويلامش ايدى . لکن عجزى جهتيه مملكت حاكمنز كچي قالمش اولديغندن اهالى جلال الدينك وصولدن صوك درجه ممنون اولدیلر . برادرى دخى تختى كنديسنه ترك ايتدى . لکن قانقيلر بوندن خوشلاممشلر ، جلال الدين اورته دن قالدیرمق اوزره اتفاق ايتمشلرايدى . جلال الدين بونى خبر آير آماز معيته اوچيوز سواری اولديغى حالده خوارزمى ترك ايتدى . بسالت و مهارتى سايه سنده خوارزمك خراسان جهتي حدودنده وچولده كنديسنى ترصده مأمور موغوللر الندن تخليص كريبان ايتدى . ازلاق سلطان ايله برادرى (آق سلطان) دخى جوجى وچغتايك خوارزمه يوريدكلرني خبر آلدقلىر نده مملكتى ترك ايتمشلر ، فقط خراسان حدودنده موغوللر النده مقتول اولمشلردر . شهزاده لرك عزيزمندن صوكره توركان خاتونك اقر باسندن و امرادن (خمار) اهالى جانبندن الى و قوماندان اتخاب اولدى .

موغول اوردوسى خوارزم قطعه سنده ايلر وليوب پيشدارى اوركنج شبرى جوارينه تقرب ايتدى ، بونلر شهردن قارشى چيقان بر فرقه يى ساخته بر رجعت ايله پوصويه دوشوروب پك چوغنى شهيد ايتديلر و فرار بيلرله برابر شهره فرجه ياب دخول اولدیلر ايسه ده آزلق اولدقلىر ندن بر ايش كوره ميوب رجعت ايتديلر . بو وقعه يى متعاقب موغول اوردوسى پيشكاه بلديه واصل اولدى . جوجى وچغتای اهالينك هر درلو تعرضدن مصنويق و عديله شهرك تسليمنى ايستديلر . خلقدن عقلى باشنده اولانلر تكليف مذكورى قبول فكلرنده بولنديغى و محمد خوارزمشاه دخى وفاتندن اول آبسكون جزيره سندن بوجهتى توصيه ايتمش اولديغى حالده مدافعه رأينده اولانلر غالب كلدى .

جوچی ایله چغتای آراسنده کی اختلاف افکار تسخیر بلده یی آلی آی قدر تأخیر ایتدی . خوارزمیلر بوندن کمال مهارتله بالاستفاده موغوللره قارشى ایجه موفقیتلره نائل اولدیلر . موغوللرک وعد وعید ایله افکار اهاالی ده تأثیرات ایقاعنه چالشمیری ، استیلازده مملکتلر خلقندن طویلانیلوب کتیریلن پک چوق افراده شهرک خندقنی طولدیرتهرق برقاچ دفعه هجوم ایتلمیری مشمر اولمدی .

جنکیز خان اوغلرینک موفقیتسز لکنه حدت ایده رک دیکر اوغلی اوکتای اوزرلرینه مأمور ایتدی . اوکتای ملایمت ایله قرداشلرینک آرالرینی بولدی وعسکره شدت کوسترمکله شمدی یه قدر عدم مغلوبیتلرینه سبب اولان تربیه عسکریه لرینی اکتساب ایتدیرمکه موفق اولدی . بعده هجوم عمومی اجرا ایتدیردی ، موغوللر بودفعه قلعه یه کیرمکه یول بولدیئر ؛ خلق مدافعه ده دوام ایتدیکندن نفت یاغلی قاپلرله شهره آتش ویردیلر . خوارزمیلر ایسه بوکا قارشى حمتکارانه ، فدا کارانه تعیرلرینک فوقده چالیشیور ، مدافعه ده ثبات کوستریور ایدی . داخل شهرده یدی کون سورن شو قانلی اوغراشه قادیئلر وچوجقلرده اشترک ایتشدی . نهایت موغوللر اهاالی یی سوره سوره اوچ محله ایچنه صیقشیدیردی ، تاب وطاقلرینی کسه رک تسلیمه ارضا ایتدی . بونک اوزرینه موغوللر خلقک کاملاً طشره چیقمسینی و حرف و صنایع اربابندن اولانلرک دیکر لرندن آیرلمسینی امر ایدوب حرف و صنایع اصحابی قلیجندن قورتلدی ایسه ده هنری اولانلرک چونغی مملکتی ترک ایده جکنی دوشونه رک سائر خلقدن آیرلدی . تازه قادیئلرله دلیقانیلیر اسارتله آلیقونیه رق اهاالی سائر افنا ایدلدی . شهر یاغما اولتدقدن صوکره تحریب ونهرک بندی قیریه رق صویه غرق ایدلدی . جوچی خوارزمدن شماله طوغری کیده رک چغتای ایله اوکتای پدرلرینک یاننه عودت ایتدیلر .

جنکیز صوک قرارکهنده بهارویازی کچروب آرتق حیوانلر یورغونلغی

چيقارمىش وقوت قازانمىش اولديغىدن كوزم طوغرى جنوبه متوجهاً
حرکت ايتدى آمودريا كچيدىنى ستر ايدىن (ترمذ) بلده سنى ضبط
واھالىسنى قتل عام ايتدردكدن سوكره (سمنان) ده قيشلادى . او
ائتاده (بدخشان) اقليمى تحت اطاعته ادخال ايدلدى واوغللرندن تولى نى
بر اردو ايله خراسانه كوندردى .

تولى ايلك اول قطمە خراسانك دوت كرسيسندن برى اولان
مرو شاهجان بلده سنى محاصره ايتدى . محصورين ايكي يردن خارجه هجوم
ايتديلر ايسه ده پوسكور تلدیلر . موغوللر او كچه متيقظ بولنه رق شهردن
كسه نك طيشارى چيقاماسنه دقت ايتديلر . مذكور بلده خوارزمشاهك
فرارندن سوكره خيلي انقلابه دوچار اوله رق نهايت (مجير الملك) نامنده
برينك اله كچمىش ودعواى حكمرانى ايلكده بولمىش ايدى . بو كسه
موغوللر كوستردكلرى شدتدن طولايى اميدنى كسه رك استيان اتمىش
فقط تولى جانبندن بالاغفال معيتيله برابر دردست اولمىشدر . موغوللر
بو آراق شهره كيره رك اھالى نى طشره چيقاروب يالكز درتوز صنعتكار
ايله كنيچ چوجقلردن ماعداسنى اتلاف ايدیلر . مخزنلرده اختفا ايدىن
اون بش بيك كشى تولى نك حركتدن سوكره ميدانه چيقمىش ايسه ده
آكا التحاق ايجون آرقه دن كلن موغول فرقه سى طرفدن اقتا
ايدلمىشدر .

تولى اورادن اولجه جنكيزك دامادلرندن توغاجارك مقتول اولديغى
نیشاپور بلده سى اوزرينه يوريدى . خلق موغوللر ك حقلرنده كى
فكرلرى يمان اولديغى بيلدكلرندن شهرى صوك درجه ترصين وتحكيم
ايتمىش ايدى . موغوللر شهرى محاصره واطراف وانحاسنى كاملاً تخريب
ايتديلر . طرفين مهاجمه ومدافعه ده صوك درجه شدت وغيرت كوستردیلر .
نهايت موغوللر ك ترتيباتنده كى مكمليت ، عسكلرنده كى كثرت محصورينك
جسارتى قيره رق استيانه مجبور ايتدى ايسه ده تولى رد ايتدى . على الصباح

باشلا یہ رقی کیجہ دخی دوام ایدن مهاجمہ نتیجہ سندنہ خندقلر طولدی رلدی، قلعه بدنندہ کدکلر آچلدی؛ محاصرین شہرہ دخول ایتدی. سوقاقلرنندہ ایکی کون قدر مقاتلہ ایدلادکن صوکرہ شہر کاملاً ضبط ایدلدی. قتل عام درت و شہرک تخریبی دہ اون بش کون سورددی. یرندہ چفت سوریلہ رک آرپہ اکیلدی. اہالیدن یالکز درتیوز اہل صنعت موغولستانہ کوندرلدی.

تولی کوندردیکی برفرقہ ایلہ (طوس) شہرینی واطرافنی آلان وتالان ایتدیردیکی کچی کندیسیدہ ہراتہ کیتدی. شہرک قوماندانی تسلیم تکلیفی ایچون کلان آدمی بالاعدام کمال متانتلہ مدافعہ یہ قیام ایتدی. لکن بالذات الندہ سلاح ایلہ چالیشورکن مقتول اولدیغندن شہردہ سوزآیاغہ دوشمش واهالی بلدہ بو ائنادہ تولینک امان ایلہ تسلیم تکلیف مکررینی قبول ایدہ رک قپولری آچشلردر. تولی خلقہ ایلشمیوب یالکز موجود اولان اون ایکی بیگ خوارزم عسکرینی افنا ایتدردی و شہرہ برمسلمان والی ویر موغول قوماندان نصب ایددی.

جنکیز خان ایلیک بہارده سمنانی ترک ایدہ رک جیچونو کچدی. بلخ خلق طرفدن تعیین اولنان ہیئت مبعوثہ کندیسینی اثنای راہدہ استقبال ایدہ رک کرانہا ہدیہلر تقدیمی ایلہ عرض انقیاد ایلدیلر. موغوللر بلاحرب تسلیم اولان شہرلرہ امان ویریور ایدیسه لردہ او آراق جلال الدینک بیوک بر اردو ایلہ غزنہدہ اولدیغی خبر آلدیغندن بویلہ نفوسی کثیر وحصاری مستحکم بر شہری اوردوسنک آرقہ سندنہ براقق جنکیزخان جہ مناسب کورلمدی. تعداد بہانہ سیلہ اہالی بی طیشاری چیقارتدیرہ رقی کاملاً اعدام ایتدیرمش، شہری خاک ایلہ یکسان ایلشدر.

جنکیز بعدہ (طالقان) ملحقانندن (نصرت کوہ) قلعه سنی محاصرہ ایتدی. موقعنک متاتی وقلعه نک رصاتی و محافظلرینک بسالتی حسیلہ بو بلدہ یدی آی قدر مقاومت ایتدی. نہایت پک زیادہ صیقشدیریلان

محصورین عمومی بر خروج حرکتی یابدیلر، سواریلر موغول خطئی یاره رق قورتلدی، پیادهلر کاملاً قلیجدن کچدی. موغوللر حصاره کیردیلر، فرد متنفس وطاش طاش اوستنه بر اقدیلر.

جنکیز طالقانی ده آلدقن صوکره یازی اطراف طاغلر نده کچیردی. هراته بولنان تولی بی نزدینه جلب ایتدی. خوارزمدن چغتای واوکتای دخی کلدی. صوگ بهاره طوغری حرکات عسکریه سنه دوامه باشلدی. هدفی غزنه ده جلال الدین ایدی.

جلال الدین منکوبرتی خراسان حدودنده موغوللرک اندن قورتلدقن صوکره والیسی اولدیغی غزنه یه کیتمک اوزره نیشاپوره کلش واوچ کون قالدقن صوکره حرکت ایش ایدی. موغوللر آرقه سندن یتشوب هرات حدودینه قدر تعقیب ایتدیلر. اغتاش ایچنده بولنان غزنه یه اوچ کونده یتشدی، غوریلر وتورکلر وسائر مختلف ملترلر دن و آلمش بیک آتلیدن مرکب بر اوردو تشکیل ایتدی. جنکیز، جلال الدینک غزنه ده تمکن واستقراری ایشدکده آنی ترصدو طالقانده کی حرکات عسکریه سنی ستر وحمایه ایچون کابل وزابلستانک طاغلق حدودینه بر فرقه عسکریه کوندردی. ایلك بهارده جلال الدینک تعرضه قیام ایله موغوللری رجعته مجبور ایتدیکنی طویدقده اوزرینه حرکت ایش ایدی. تصادف ایتدیکی (کرزوان) قلعه سی بر آی قدر مقاومتله کندیسنی ایلروله مکدن آلیقویدی. اورانی آلدقن صوکره هندوکش طاغلر نی آشهرق (بامیان) شهرینی محاصره ایتدی. حفیدی وچغتایک اوغلی اوقله اورولدیغندن بوندن زیاده متأسف اولمش وانتقامنی آلمق ایچون شدتلی بر هجومله قلعه یی استیلا واهالیسنی کاملاً افنا وعساکری یاغمدان منع ایله شهری کایاً خراب ایتدیرمشدر. جنکیز بواننده ستر فرقه سنک زابلستانده جلال الدینه مغلوب اولدیغنی خبر آلدقده غزنه یه طوغری او قدر سرعتله یوریدی، که عسکرایکی کون یمک پیشرمکه وقت بوله مدی. جلال الدین جنکیزک انتقام آلمق ایچون

ایرولہ مکدہ اولدینی خبرنی آلدقده سند نہری اوزرینہ چکلدی . جنکیز آندن اون بش کون سوکرہ غزنہ یہ واصل وشہر بلا مقاومت تسلیم اولدی . جنکیز جلال الدینک ایرتسی کون سند نہرینی کچمک نیتندہ اولدینی بیلدیکندن یتشمکہ غیرت ایتدی . آنک دمدا رینی بوزدقن سوکرہ کیجہ کوچیچک اردوسنی نہایتلری نہرہ متواصل یاریم دائرہ شکلندہ بر چوق خطرلہ صارمق ایچون ایجاب ایدن تدارکاتی کوردی . کونش طوغار ایکن هجوم امرینی ویزدی . موغولار صالدیرہ رق خصمک صاغ وصول قوللرینی بوزوب طاغدیلر . معیتندہ آنجق یدیوزنفر بولنان جلال الدین کندیسنه بریول آچق ایچون امیدسز بر صورتہ کاهہ بر نقطہ یہ وکاهہ دیگرینہ صالدیریور ایدی . موغول عسکری ایسہ جنکیزدن آلدقلمی امر اوزرینہ بوتمال جلا دتہ اوق آتمہ رق کیتدکجہ اطرافنی طارالتیور ایدیلر . جلال الدین بوضورتہ اوکلہ یہ قدر حرب ایتدی ، فقط موغول صفلرینی یارہمدی . نہایت یورولماش بر آتہ آتلادی ؛ صوکر بر صولت دہا ایتدی . موغوللر چکلدی ، ہان زرنہنی چیقاردی . نہرہ طوغری دوندی ؛ یوکسک بر یردن آتی مهموزلدی . قالقانی آرقہ سندنہ سانجانی الندہ اولدینی حالہ یوزہ رک نہری کچدی . جنکیز خان حیران بر حالہ نہر کنارینہ قوشہ رق بو آتشارہ بسالتی تعقیب ایتمک ایستین عسکرینی طور دوردی ، بر مثلہ دہا کوریلہ مین شو لوحہ جلا دتی بتون اوردوسنہ تماشایا ایتدردی ؛ اوغلارینہ دہہ نمونہ اولمق اوزرہ کوستردی (۱۲۲۲ م ۶۱۹ ہ) .

جنکیز سندنہرینک صاغ ساحلنی تعقیب ایدہ رک تکرار یوقاری چیقدی . اوکتای غزنہ نک نخرینہ مأمور ایتدی . امراسندن (ایلیچیکتای) نی بر قول اوردو ایلہ جلال الدینک اولجہ موغوللر اوزرینہ قازاندینی مظفریت سبیلہ قیام ایدن ہرات شہری اوزرینہ کوندردی . سند نہرینک شرقہ دخی ایکی فرقہ اعزام ایتدی .

اوکتای صنعتکارلرندن باشقہ غزنہ خلقنی کاملاً اعدام ایتدردی .

ایلیچیکتایک هراتی محاصره سییدی آیه قریب سوروب نهایت محصورین آرسنه اختلاف کیره رک تسلیم اولدیلر . بر هفته قتل عام ، یاغما و تخریب دوام ایتدی . هنده اعزام اولنان فرقلر سندنهرینی مرور ایتدکلرند هوز اوجوارده اولان جلال الدین دهلی به چکلدی . موغوللر آرقه سندن هند ایچریسنه کیرمک ایستمدیلر ، کیری دوندیلر . لاهور و مولتان کبی موقعلری بالتخریب غزنه طریقله اصل اردویه التحاق ایلدیلر .

جنکیز خان بعده مملکته دوندی . چونکه چینک محافظه سنه براقدیغی امراسندن موخولی اولمش ، برادری جوجی قسار موغولستانده فسادلر اوپاندرمغه قالدشمش و هیالر باش قالدیرمش ایدی . جنکیزخان اوردوسیله یولده خیلی وقت کچیردکن صوکره موغولستانده کی اوردویه یعنی قرارگاهنه واصل اولدی (۱۲۲۵م ۶۲۲هـ) . جنکیز خانک یوزت اصلی به وصولدن صوکره جبه و سوبوتای قومانده سنده کی فرقه دخی کلدی .

جبه و سوبوتای قومانداسنده اولان فرقه محمد خوارزمشاه ایشنی اتمام ایتدکن صوکره شمالی ایرانی تسخیر ایلدی . ری ، (قم) ، همدان ، قزوین ، (زنجان) کبی مواقع انئی صولتده فتح ایلدی . بوایکی قوماندان قزوینی ضبط ایلدکن صوکره آتابک اوز بکک زیر حکمنده اولان آذربایجان خطه سنک مرکزی اولان تبریز اوزرینه یوریدیلر . اوز بکک عشرته منمک اختیار بر پرنس ایدی . موغوللره قارشی قویمدی اتقیاد ایلدی . آنلرده مملکتی کندیلرینه منبع واردات قیلدیلر . بریلده تبریزدن اوچ دفعه تکالیف حربیه طویلانمشدر . اوز بکک (نججوان) قاچدی . تبریز لیلر بر ویرکو دها ویره رک شهری یاغمدان قورتاردیلر . بعده موغوللر (مراغه) اوزرینه کله رک طاش طاش اوستنده براقدیلر . مراغه دن اربل اوزرینه یورودیلر ؛ فقط مملکت طاغلق اولدیغندن موغوللر بوراده آت اویناته میه . جقلرینی آکلایه رق عراق عربه توجه ایتدیلر .

خلیفه عباسی ناصر الدین الله مملکتک مخاطره ده اولدیغی آکلایه رق اربل

و موصل آتابکلرندن استمداد ایتدی، بونلرک کوندردیکی جنود ایله بغداد عسکری و برخیلی کوکلی (داقوق) موقعنده تحشد ایتدیلر. بو اوردونک قومانده سنی درعهده ایدن اربل آتابکی مظفرالدین موغوللرله اوغراشه میه جغنی ودها عسکر اعزامنی بغداد دیوانندن طلب ایتدی. بونک جوابنه نائل اوله مدی ایسه ده موغوللرده مظفرالدین اوستنه کلمکه لزوم کورمدیلر، همدانه طوغری کیتدیلر. ذاتاً بوندن اول موغوللره فدیه ویرمش اولا همدان اهالیسی آرتق ویره جک بر شیئلیر قالیوب فدای جان ایدنجه یه قدر اوغراشه جقلرینی بیلدیره رک داروغه لرینی اعدام ایله حربه قیام ایتدیلر ودهشتلی بر محاصره دن صوکره شهر موغوللر انهدوشدی. موغوللر همداندن غرب شمالی یه توجه ایدره رک اربله کلدیلر، ضبط ویاغما ایتدیلر، اورادن اوچنجی دفعه تبریزه کلدیلر؛ براوچنجی ویرکو آله رق دونوب کیتدیلر. (بیلقان) شهرینی ده کاملاً بیقیدیلر وارانک مرکزی اولان کنجه بلده سی اوستنه یورودیلر ایسه ده اهالینک تمادیا کورجیلرله محاربه ده بولنمی کندیلرینه شجاعت فوق العاده ویردیکنی بیلدکلرندن اصوللری وجهله یالکز براز آچقه و قماش آله رق موقان سحر اسنه توجه ایتدیلر. تبریز فتحندن صوکره اوردو موقان سحر اسنده یکیدن قوت آلمش، آنلرک مقداری حدلا زمنه ایصال ایدلمش ایدی. موغوللر موقانه کیدرکن کورجستانه ده بر آقین ایتمش و کورجیلرک اون بیک کشیلک بر اردولرینی قیرمش ایدی. یوللر کچید ویرمه جک قدر قارلرله اورتیلی اولدیغندن کسه موغوللرک او موسمده حرکت ایده جکنی امید ایتیموردی. بوسبیله کورجیلر آذربایجان و الجزیره حکومتلرینه برر ایله چی کوندره رک ایلك بهارده دشمن اوزرینه ال برلسکی ایله هجوم تکلیف ایلش ایدیلر، فقط موغول آتلیری اولیه هوالرده ده أشمه که آلمش و ذاتاً ایلری حرکت امری ده ککش اولدیغندن موغوللر قیش اورتیه سنده کورجستانه کیردیلر. بو اوردو اون بیک تورکان و کرد معاونه عسکر یله ده تقویه ایدلمش ایدی. بونلر موغول

اوردوسنك مقدمة الجیشنی تشكیل ایده رك (تفلیس) . قدر كلدیلر . اوراده كورجیلر بونلری بکلیوردی . ایکی طرف آراسنده يك قانلی بر محاربه باشلادی . موغوللر كورجیلرک ایدن ای یه ضعیفلیکنی كوردکلرنده هجوم ایله طارمه طاغین ایتدیلر ؛ تفلیسه کیردیلر . بعده بر حرب ده ایده رك كورجستانه مستولی اولدیلر .

موغوللر كورجستانی تماماً تخریبیدن صوكره شروانه كچدیلر . اوراده دنخی تخریبیات اجراسندن صوكره آلدقلری قلاغوزلر واسطه سیله دربندی آشدیلر ، شمالی قافقاسیه سکنه سندن اولان آلنر وسائر ايله شدید بر حرب ایده رك ازدیلر . شمالی قافقاسیه ایشنی آمام ایتدکن صوكره قچاقلر اوزرینه یوریدیلر . قچاقلردن قافقاسیه نك شمالنده اوطورانلر يك ضعیف اولدقلرندن غربه كوچمشلر ، دون نهری وادیلرنده ساکن قچاقلرک کتله عظیمه سنه التحاق ایتمش ایدیلر .

موغوللر قافقاسیه نی كچدکن صوكره غربه یورودیلر ، برفرقه سی قریم شبه جزیره سنه کیردی ، صوداق شهرینی آلدی ؛ قسم کلی یه التحاق ایتدی . موغوللر آندن صوكره قچاقلرله متفقلری روسلری (قالقا) دنیلن ایرماق کنارنده باصدیردیلر . شدید بر محاربه وقوع بولدی ، نهایت قچاقلری وروسلری مغلوب ایده رك يك بیوك ضایعاته دوچار ایتدیلر . بعده دینه پر نهریته قدر صولت کوستردیلر . اورادن دونه رك کلدکلری یولک مخالفی اولان طریقدن و شمالدن کیده رك (چاریچین) موقعنده وولغایی كچدیلر ، (ساقسین) لری اوردیلر . صوكره وولغاو (قالما) نه لری اوزرنده بولنان بلغار بلادینه ایلغار ایتدیلر . آنلری مملکتلرینی مدافعه ایدر ایکن پوصویه دوشوره رك يك چوق تلفات ویردیردیلر . نهایت شمعی (چوغوچاق) دنیلن (ایمیل) طریقله جنکیزك اصل اردوسنه قاووشدیلر . جنکیز طرفدن التفاته نائل اولدیلر . لکنن جبه بوشرفدن چوق وقت مستفید اوله میه رق اولدی .

جوجی قسار برادری طرفدن سو بوتایک اوزرینه سوق اولدیغنی خبر آلدقده فسادندن پشیان اوله رق طالب عفو و امان اولمش ایدی . سو بوتای اورادن چینه کیتدی . نیوچی لری دها زیاده صقیشدیرمغه باشلادی . جنکیز دخی بالذات دائمی دشمن اولان یاغماجی هیالرک ایشنی بتیرمکه عزیمت ایتشدی . موغوللرک هیالر علیهنه اولان حرکتلری پک مرحتمز جه اولدی . هیامملکتی مدهش بر صورتده چیکستندی ، هیالر بلارحم قتل عام ایدلدی . بنابرین قومشولری اولان موغوللر ، چینلیلر و اوینغورلر بو حیدود قرالغئک شرندن قورتلدیلر . جنکیز خان بو وقعه دن سو کره چین قطعه سندن النده اولان محللری دوره چیقدی . یولده و شان - سی خطه سی قصبه لرندن بریسی جوارنده خسته له رق وفات ایتدی (۱۲۲۶ م ۶۲۴ هـ) . جنازه سی قرا - قوروم شهرینه نقل ایدیه رک اونون و کرولن و تولانهر لرینک نبعان ایتدیکی تبه اوزرینه دفن ایدلدی . بعده اطرافنده آغاجلر چوغالوب صارب اورمانلق حالی آملغه مدفنی غائب اولمشدر .

جنکیزک غرب جهتدن استیلاسنه اک زیاده ممالک اسلامیه معروض اولمش ایدی . بوتون بویرلرک ضبطی هنکامنده ایجابات حربدن پک فضاه تخریبات و مظالم اجرا اولندی . هر حالده اهل اسلامدن مرتهبه مدنیه سی آشاغی اولان جنکیز اوردولرینک اسباب غلبه سی یالکنز کوستریلن شدته آراماملیدر . ایکی طرف اردولرینک مقابله سی و طوتیلان سیاستلر بونی دها ایی ابضاح ایدر . جنکیز خان بر قوته طیانور ، بتون تورکلری بر نقطه ده طوبلامق ایسته یور ، غلبه ایتدکجه قوتی آرتدیر یوردی . بریری ضبط ایزدن اول حکمداری اطاعته دعوت ایدردی . روی قبول کوسترن ایچون رهنلر ویرمک ، عسکر وارزاق کوندرمک ، تبعه سنک مقداری نی بیلدیرمک ، ایالتلرینه موغول و ایلر نصب ایتک ، مملکتک حاصلاتک اونده بری قدر ویرکو ویرمک اقتضا ایلر ایدی . طایتمق ایسته یهنک اولکسی خاک ایله یکسان ایدیلور ایدی .

جَنکیزک وفاتندن سوکره ایکی سنه قدر ایرینه کسه کچمدی . آرتق قوجه بر حکمدارلق انتظاردن بیقمش، بر حکمداره لزوم کورنش ایدی . اوچنجی سنه نك ایلک بهارنده حکمدارلغک هر طرفندن ، اوچ آیلق یوللردن بتون جَنکیزک اولاد واحفادی بیوک اوردویه طوبیلاندیلر . یوللری تولى قبول ایتدی . قورولتایک آچیلدینی اوچ ایلک کونلر ضیافت واکنجه ایله کچدی . اوکتایک حکمدارلغه نصبه قرار ویرلدى . اوکتای قبولنده تردد ایلدی . قرق کون بو حال اوزره کچدی . نهایت قرقچی کونک پک اوغورلى اولدینی منجملرجه بیلدیرلدى . اوکتای قرداشی چغتای وعمیسی (اوت چکین) واسطه سیله سریر حکمداری یه اصعاد اولندی . تولى کندیسنه بر طولو تقدیم ایلدی . ایشته بو ائشاده اوتاغ ایچنده ، دیشاریسنده باشلری آچیق ، قوشاقلری اوموزلرینه آتیلی اولان شهزادکان وسائر بتون خلق اوچ کره دیزچوکمک صورتیله بیعت ایتدیلر . اوکتای بوکا متشکراً اوتاغندن طیشاری چیقدی . کونشه اوچ کره یوکندی یعنی دیزچوکدی ، موجود اولانلر تماماً کندیسینی تقلید ایتدیلر . سفرده اولاد واحفاد جَنکیزدن اولان ارککلر صاغه وقادینلر صوله اوتورمق اوزره بر ضیافت چکلدی (۱۲۲۸ م ۶۲۶ هـ) .

اوکتایه «قان» لقبی ویرلدى . قورولتایده حکومتک جَنکیزدن سوکره ایلک قان اولان ذاتک اولاد واحفادینه توارثی تقرر ایلش ایدی . سریره اوطوردیلورایکن عالیه سی افرادی کندیسنه وعائهنه صادق قاله جقلرینه دائر یمین ایتدیلر .

اوکتای باباسنک خزینهنه سنی شهزادلره ، امرای عسکریه یه واوردو خلغه طاغندی . باباسنک زوحی ایچون اوچ کون ضیافت ویردی . پدربنک وفاتندن اوکونه قدر اولان جنایتلری عفوایله برابر یاسایه شدتله مطاوعتی التزام ایلدی . (یهلوچوتسای) ک توصیه سیله کندی کیفلرینه قتل

نفوسه قدر جسارت ایدن موغول بکلرینه بر جزا قانوننامه سی ویرلدی .
تکالیفک حدی تعیین اولنه رقی چینلیلر پاره و ایپک و حیوبات و موغوللر
حیواناتک یوزده برینی ویرمک اوزره قرار ویرلدی .

دردنجی فصل

تورکلرده : حیات اجتماعی و سیاسی ، دین ؛ علوم ؛ فنون و صنایع

اهالی : طبایع اساسیه ، حیات خصوصیه ، حیات عائله . - حکمدارلر . - اساس
حکومت . - اداره حکومت : داخلی ، مالی : ویرکیلر ، مسکوکات . - سیاست
و قوانین : حقوق و جزا . - عسکرک : اوردو . - دین و مذاهب . - ادبیات : یازی ،
نسان ، ادبیات . - صناعت : صنایع نفیسه ، صنایع عادیه . - تجارت : یوللر . - فلاح .

تورکلرک مبداء ظهورندن هجرتک یدنجی عصری نصف اولنه قدر
تشکیل ایلدکلری دولتلرک و تورانی عرقه منسوب ملتلرک عالم حادثاتده
کچیردکلری صفحات یوقاریکی فصللرده مجملاً بیان ایلمشدی . اشبو فصلده
دخی تورکلرک و تورانیلرک مدت مذکوره ظرفده کی احوال اجتماعی لری ،
مدنیتلری حقیده اعطای معلومات اولنه جقدر .

۲۲

اهالی : طبایع اساسیه ، حیات خصوصیه ، حیات عائله . -

قدیم تورکلرک اخلاق و عادات و معیشتلری آ کلامق ایچون هیونع-نولره
قدر ارجاع نظر ایتملیدر . بونلرله - قبل الهجره سکزننجی عصردن
اعتباراً دها ای طائغه باشلامش اولان - تورکلرک عادات و اخلاق
آرهنده پک آز فرق وار ایدی .

هندليلرده و بعض ملل قديمهده موجود اولان اهانينك صنف تقسيماتي قديم توركلرده موجود دكل ايدى . بونلر روما و سائر اسكى ملتلرده اولديغي كى احرار و اسرا ديهده ايكييه آيريلامش ايدى. هر تورك حقوقه مساوى و سلسلهٔ نسبنى طائيفه اعتنا ايدر ايدى .

تورك اقوام و قبائلى آره لر نده يتمك و توكنمك بيلميان مصادمه لرده مغوللر، ياغاليرك سانجاي آلتنه كيرلر ، يا خود كال عجز فقط بورك لر نده سوداي انتقامى حفظ ايله اوزاقلره ، ايصسر يرلره چكيلورلر ايدى . برنجى حالده غالبلره مغوللر طولاندقلى سانجاق آلتنده اتحاد و امتزاج ايدرلر ، بو صورتده كيفيت يالكنز سانجاق واسم دكيشدير مكدن عبارت قالير ايدى . توركلر نقطهٔ نظر نجه بو حالك اهميتى بوق ايدى . آنجق جمله سى تورك ايدى . خاندان حكمدارينك دكيشمه سنك دخى اهميتى يوق ايدى .

حقتده ادبيات قسمنده معلومات و يريلان كول تكينك كتابه سنده «توركش قاغان توركيزم بودونميز ارتى . بيلم دو كين او چون بيز كه يا گلوقين او چون قاغانى اولتى » يعنى توركش خانى توركلر مزدن ، قومز دن ايدى . بيلم ديكي يعنى جهالتى سبيله ، بزه قارشى قصور ايتديكي اچون خانلرى تلف اولدى ، دنيله رك شو يكي خاندانه خصوصى بر خصومت و عداوت كوسترمك شويله طورسون بونلر كده تورك اولدقلى بى بيان ايله ايتديكي تعرضدن اغتدار كوسترييور .

مملكترلرني براقوب اراضى خاليه يه ، اوزاقلره كيدنلر يالكنز مغوللر دكل ايدى . « مال » اطلاق ايتدكلرى حيوانلرينه قيران كيره رك و يا خود بوران يلى اسوب سوريلريني قيره رق ضعيف برحاله دوشن بر قبيله دخى همجوارلرينه قارشى كنديلريني محافظه ايدمه چكلريني آكلانجه ايصسر صحرالره چكيلورلردى . ايشته حرب و يا سائر اسابدن طولاي بويه جه آيريلان انسانلره « قازاق » دنيلوردى . بو كله جماعت و سوريسندن آيرلمش معناسه ايدى . قازاقلر اميدلريني كسمكسز ين فقر و فاقه يه تحمل

ایدرلردی . اکر قوتلرینه اعتماد ایدرلرسه انتقام آلورلر ، حقوق مغضوبه لرینک استردادینه سلاح ایله قیام ایدرلردی وقازاندقلری موفقیتیه ، غصب ایتدکلری آتلیک چوقلغنه کؤکنه رک جسارتلرینی آرتیرلر ، آقینه باشلارلردی . تورکلر آتلا تئجه شرق ، غرب و جنوب یولاری کندیلری ایچون آچیق ایدی . تورکلرجه اوتلاق ویایلاقلرینی وا کثریا کوب یچمک ایله مشغول اولدقلری یرلرینی غالبله قایدروب کندیلرینک چوراق صحرائره دوشملری وصوکره قوتلرینی جمع ایده رک یاسکی یرلرینی استرداد ایتلری ویاخود کندیلرندن ضعیف بولدقلرینک محللرینی اللرندن الملیری صیق صیق وقوعه کلن حاللردن ایدی .

تورک قوم وقیبله لری علی العموم مسکون اولدقلری طاغ واورمانلرک وکنارنده بولدقلری دره لرک اسملریله یاد اولنور ایدی ، یاخود سانجاقی آتله طوبلاندقلری آدمک نامنی آلیر ایدی . تورکلر تمامیه عشیرت وقیبله حالنده هجرت ایتزلردی ، بعض افراد وبعضاده کوچوک هیئتلرک برسانجاق آتنده طوبلانمی صورتیه جماعت حالنده مملکتلرینی ترک ایله یاد ایلله کوچرلر ایدی .

اصل که رومالیلرده سنورلر ، عربلرده نیخار وار ایدیسه تورکلر نزننده ده بیوک معناسه اولان «آغا» لرموجود ایدی ، بونلرک زیاده شایان حرمت کوریلور ایدی . ملتده اک زیاده کوزه چارپان حال سلسله مراتبه رعایت وتربیه عسکریه فکری ایدی .

قدیم تورکلرک اویغورلر وبلغارلردن ماعداسی کوچیه ایدیلر ، چادرلرده اوطورلرلردی . بو چادرلر کیرچ ویابالچق صیوالی تمه کچدن یاپیلیر ، تپه لرینه بر دلیک آچیلیر ، آرابه لراوسته قوریلیر ، اوکوزلره نقل اولنوردی . بوصورتله صولاق وواتلاق محللرک برندن دیکرینه کوچوب قونارلردی . شوچادرلرک صره ایله دیزلمه سندن تورکلرک شهرلری وجوده کلردی . بوسیار اولریله یازین شالمده یایلاغه ، قیشین جنوبده قیشلاغه کیدرلردی .

دائماً صوقيلرنده واولتق يرلرده طولاشيرلر، حيوانلرني اوتلاديرلرايدى .
 قديم توركلر حيوان بسلمك و اوجيلىق ايله مشغول اولورلردى .
 حيويات ، آت و قويونلرينك اتى ايله تعيش ايدرلر و حيوانلرينك يوك
 ودريلرندن استفاده ايدرلردى . الك كوزل مشروب اتلرى قيصر اقسودندن
 يابدقلىرى درلو درلو شيلردى . قيصر اقليرينك سودندن ايلك بهارده مشروب
 ميليرى اولان قيز ياپارلر ، قيشينده بوكا دارى شرابى قاتهرق تاراسون
 اعمال ايدرلرايدى . اولوجهله سوريلرينك محصولاتيله ييوب كيندكلرى
 كچي كندى حصه لرينه دوشن يرلريده زراعت ايدرلردى . زيرا بونلر
 هر تقدركوچه ايسه لرده هر برينك برتلاسى وار ايدى . ايام مخصوصه لرنده
 وياخود مسافر ورونده حرمة حيوان بوغازلارلردى . بشقه كونلرايسه
 سقطلانان حيوانلردن بشقه سنى كسمكه قيامازلردى . بالفس سوريسندن
 دكل محصولاتندن كچينردى ، يعنى بونلرى همجوار ملتله كوتوره رك
 قش وحيويات ولوازمات ساثره ايله دكيشور وياخود بدلنى آلور ايدى .
 قديم توركلرده چوجقلىك تربيه سى ملتك فائده سنه كوره اجرا اولنور ،
 يعنى پك كوچوكدن اوجيلغه و محاربلهك آلديريلردى . چوجقلىك
 اوقاق ياشلرنده سنلرينه متناسب ياي ايله اوق آتارلردى ، بو يودكلرى
 كچي آوه كيدرلردى . اوردقلىرى حيواناتك اتندن وپوستندن عائله سى
 استفاده ايدرلردى . دها قوتلى ياي قوللانجق سنه كلدكلرنده محاربه يه
 كيدرلردى . بر آدم آدم اولمق ايجون يابردشمن اولديرملى ويا اولديره جك
 اقتداره كلى ايدى . اوزمان محاربه بوملتك يكانه ايشى ، حرب ميدانى
 ايسه شهرت قازانمك منفرد واسطه سى ايدى . پك اسكى برچين مورخى :
 « بونلر حربده فداى جان ايله افتخار ايدر ، خسته لقله اولمكى عار
 صايارلر » دييور . بر حربده وفات ايدن آرقداشك جنازه سنى قورتاران
 اونك مالنه وارث اولورلردى .
 قديم توركلرده كنجلر هر شيدن استفاده ايدرلر ، اختيارلره اوقدر

اعتبار ایدمزدی . یعنی انسانک قیمت ذاتیه سی قدرت و صلاحی ایه
متاسب بولنیور ، اختیار لر حسابہ قائلیور ایدی .

تورکلرک قادینلرہ حرمت مخصوصہ لری اولدینی کبی آرالرنده
بسلیہ بیلدکلری قدر آله بیله جک درجه ده تعدد زوجات جاری ایدی . حتی
اوکی آنا وینکپی ده طول قالدقلری زمان نکاح ایدہ بیلور لردی . قادینلر
کفوندن ماعداسنه وارہ مازلردی . کفوی اولان برقیزه چیقان طالبی ابوننک
رد ایتمه سی عادت ایدی . متوفی بر پدرک دیگر بطندن اولان اوغلی اوکی
آناسی ، کوچوک برادر بیوکنک متروک سنی ، یکن عموجه سنک کنی
تزوجہ بورجلی ایدی .

جنکیز نسلندن اولان « اوردہ » خانلری تحته کچدکده وفات ایدن
پدرینک زوجہ لرندن کندی آناسی استنا ایدلک اوزره جمله سی کندیسنہ
انتقال ایدر و آنلری تزوج ایلر ایدی . بو خصوص دشت قچاقده
حکمران وینہ نسل مذکور دن اولان (باتو) خاندانده دخی جاری ایدی .
دین اسلامک قبولی هر ایکی خاندانده دخی بو خصوص نہایت ویرمش ایدی .

قادینلر [۱] تورک اجتماعاتنده پک مهم بر موقعی حائر اولوب عادت
ملیه ایجابجه مهم بر شخصیت مدنیہ تأمین ایلشلردی . بر تورک
ازدواجده کرک کندیسنک و کرک تاهل ایدہ جکی قزو یا قادینک جمعیتده کی
مرتبہ لریله متناسب اولمق اوزره اول باول « قالن [آغزلق] » نامیلہ بر
مبلغ اعطا ایلک مجبوریتده ایدی . بومبلغ ایله زوج و زوجہ طرفندن
مشترکاً استعمال ایدیلہ جک لوازم بیتیه تدارک اولنور ایدی . مفارقت
وقوعنده ایسه قادین بونلری تماماً کندی خانہ سنہ کوتورر ایدی . تاهل
ایدہ جک ارککلک ویرہ جکی یالکیز قالن دن عبارت دکل ایدی . قرک

[*] قادین (قانون ، خاتون) کلہ سی قات ، مرتبہ معناسنه کلدیکندن بنت
حوا سوک درجه محترم طوتیلور ایدی . قیز کلہ سی ایسه قیت ونادر معناسنه درکہ
بودہ ینه جنس لطیفک حرمتته دلالت ایدر .

پدرينه برآت ووالده وهمشيرهسنه دخى حيثلرينه موافق اولمق اوزره آروجه آچهلر اعطاسنه مجبور ايدى. آتاشككنه «باشلق»، آتاشككنه «سود حق» وقيز قرداشكككنه «فتتاللق» تسميه اولنوردى . اركلكك عقيب زفافده «يوزكورملكى» وابوين واقرباسك «ال اوپمهلك» ديه حاللرينه كوره بررهديه تقدیمی عادت ايدى . ا كثر ياحليادتدن عبارت بولنان بوهديه لرقادينك كندى مالى اولور ايدى. يوقايدده بيان اولنان پك اسكى چين مورخى تورك قادينلرينك مظهر حرمت و محبت اولدقلىنى واصالت ذاتيه لرى بولنديغى وتزوجلرنده بواصالى غائب ايتدكلرينى بيان ايتمشدر. هجرتك سكرنجى عصرى نصف اولنده ياشايان سياحين اسلاميه دن (ابن بطوطه) دخى قريمده سياحت ايدر ايكن تورك قادينلرينك چارشى و بازارلرده آليش و يريش ايتدكلرينى وقوجه لرينك بوم بوش او طوروب قالدقلىنى تعجبله نقل ايدر .

جنازه مراسمده دخى بعض رسوم وعادانه تبعيت ايلك توركلرك نزدنده معتاد ايدى. هيونغ-نولرده جنازه وقوعنده تابوت متوفانك زنيكلنككنه كوره آتون وكموش ومجوهرات ايله تزئين وترصيع ايديلر ايدى ، خدمتكار ومستفرشه لرى جنازه نك آرقه سى صره كيدرلر ؛ متوفاحياتده ايمش كي ميه خدمت ايدرلردى . برطاقم زور آور كنجلرده جنازه ني تعقيب ايدرلر ايدى . بونلر دفن مراسمندن صكره حلول ايدجك يكي آي باشنده يكديكريه كورشه باشلايوب آي صوكنه قدر دوام ايدرلردى. بو ائساده برچوق اسرانك باشى كسيلر ايدى . كورشن پهوانلرده بر اولچك ايران طاغيديلردى . بوكورش آسيماى وسطاده كي قزاقلر آره سنده آلان جايدردى . يالكز اسرا قربانى يرينه دوه وقويون كسوب كورشجيلرى وآينده حاضر بولنان ساثرخاقى اطعام ائمك معتاد اولمشدر. هيونغ-نولرك مزارلرى دوز اولوب كوميتلى اولماز ايدى .

هيونغ-نولردن بشقه ديكر توركلرده جنازه مراسمی دهافرقلی

بر صورتده جریان ایدر ایدی . وفات وقوع بولنجه متوفانك تعلقاتی آت قوشوسی ترتیب ایدر لر ایدی . اکر انسان بهارده اولورسه کومک ایچون یاپراقلرک صاراروب صولدیغی زمانه، قیشین وفات ایدر سه یاپراقلر آچلوب آغ جبرک چیچکلندیکی بهاره قدر انتظار ایدر لر دی . زمانی ورود ایدنجه دفن اجرا اولور ایدی . بعده متوفانك اقربا وتعلقاتی بر قربان کسوب یوم وفاتده اولدیغی کی یکیدن آت قوشولری یایارلر ویوزلرینی بچاقله کسر لر دی . ایشته دیکر تورکلرده دخی اجرا اولنان مراسم تدفینه بوضورتله ایدی . مزار اوزرینه طاشلر [بکنکوطاش] دیکوب کتابه لر یازار لر دی . دیکلن طاشلرک عددی متوفانك حال حیاتنده قتل ایلمش اولدیغی دشمنلرینک عددینه مساوی ایدی ، یعنی قاج آدم اولدیرمش ایسه اوقدر طاش دیکیلیر ایدی . شوضورتله اوزرینه بردن اعتباراً یوزه وبیلکه بیکه قدر طاش دیکلمش مزارلر بولنوردی . مزارک محلی اوزاقدن بللی اولق ایچون اوزون بر صریق دیکر لر ایدی . بعض خصوصی حاللرده مزارک اوستنه بر بنا انشا ایدوب ایچنه متوفانك حال حیاتنده موجود اولدیغی محاربه لرک رسملرینی یاپار لر ایدی . وفاتک هر سنه دوریه سنده بایرام لباسلرینی کینه رک، قویون وآت قربان ایدره رک باشلرینی قبر اوستنه آصار لر دی . موتایه حرمة قربان کسمک، یاس طومق، متوفانك آتی ایله اثوابلرینی یاقق عادت ایدی .

تورکلرده وراثت کندیلرینه مخصوص بر طرزده ایدی . متروکادن اموال منقوله ارکک اولادک بیوکنه ویاخود بیوکلرینه عاند ایدی . بونک تقسیمنده «خیوه» خانی (ابوالغازی بهادر خان)ک «الک اوصولو الک جرییه آلتر، الک ضعیفه قویونلر» دیه تعریف ایتدیکی وتورک عادات قدیمه سندن آلدیغی قعده جاری ایدی . اسلحه ومال اطلاق ایدیلن حیوانانک قسم مهمنی الک بیوک اولاد آلور ایدی . اموال غیر منقوله یعنی خانه وتولا الک کوچک ارکک چوجغه عاند ایدی . بوضورتله پدرینک یرینی طوتار وواجغنی احیا ایدر ایدی . ایشته بو وجهله اموال غیر منقوله هیچ بر وقت آخره انتقال

ایتموب دائماً بر نسل النده قالیر ایدی . بواک کوچک اركك چوجغه موغولر
اوجاق محافظی ، اوبکجیسی معناسه کلمک اوزره « اوت چکین » دیرلردی .
شو تقدیرده اورتانجه اولاده پک آرشى قالور ایدی . بوندن طولای
اجانب خدمته کیرنلرک واختیار غربت ایدنلرک قسم اعظمی بوکیلر تشکیل
ایدر ایدی .

امرا عائله لرنده حیوانات سوریلرندن ودیکر بالجه اشیا واموالدن پک
مهم اولان ودیکر لرینک اطاعتی تأمین ایدن قدرت وسعادت بخش ایدن
بر شی وار ایدی که اوده (قوت) ایدی . اسکی تورک لساننده بوکله
اقتدار وسعادت معنایرینی جامع اولوب عائله رئیسى او قوتى عرف
اقتضاسی اوزره بکندیکنه ویرمک و اولادی آره سنده تقسیم ایتک
اقتدارینی حائزدی . حتی بوکا قیزلرک دخی داخل اولدیغی نادر دکلدر .
شوصورت مقاسمه ده اولاد حصه مصیبه لرینه نائل اولوردی ، لکن قوت
دوچار اقسام اولور ؛ آتیا بوندن پک چوق فالقلر ظهور ایدر ایدی .

۲۳

حکمدار لر . — روایات ملیه یه نظراً تورک حکمدار لر ی پک
اسکی زماندن بری « خان » عنوانی آلمشدر . چین تاریخلر نده بولنان
قیودادن خان عنوانک تورانی عرقه منسوب حکمدار لر طرفندن آلمشی
پک او قدر اسکی اولیوب نسبة یکیدر ، یعنی هجرتدن ایکی عصر اولدر .
آندن مقدم « تان - ژو Tan-Jou » عنوانی آلیرلردی .

تورک حکمدار لر نده تانژو عنوانی بالاده محرر اولدیغی اوزره هجرتدن
ایکی عصر اولنه قدر دوام ایتدی . نهایت جو جن سلطنتی تأسیس ایدن
تولون بو عنوانی « قاغان » ه تبدیل ایلدی . بوکله بعده حرف حلق ایله
« خاقان » دیه تعریب اولمشدر . موغوللرده وجنکیز اولادنده بو عنوان
« قان » شکلنی آلمشدر .

خاقان عنوانك ظهورندن بر عصر صوكره توركلر آره سنده خان عنوانی دخی شایع اولدی .

تورك دولتك مؤسی تومن « ایل خان » عنوانی آلدی . مع مافیه اخلاقی بولسان تورك حكمدارلری قاغان لقبی آلیرلردی . خاندان حكمداریدن مملكتك صاغ وصول یعنی شرق و غرب قسملری اداره سنه مأمور اولانلرده خان دنیلورایدی . توركلره خلف اولان اویغورلرده دخی كرك حكمدار و كرك شرق و غرب طرفلرینك اداره سنده بولانلر عینی عنوانلری آلیرلردی .

كاشغر و توركستان و ماوراءالنهرده حكمران اولان ایلك خانلرده دخی جمله سنه حكمی جاری اولان ذات خاقان عنوانی آلوب دیکرلری خان عنوانیه اکتفا ایدرلردی . بونلردن ماوراءالنهرده حكمران اولان شعبه بعد بعد خاقان عنوانیه برابر « خان خانان » عنوانی دخی آملرلردی . خزرلرك ریاستنده بولسان ذاتك عنوانی خاقان ایدی . بجنكلرك و قچاقلرك رؤسائه خان دنیلور ایدی . بیوك بلغاریه ده كی حكمدارلره خان دنیلدیكی كی بالقان شبه جزیره سنده تأسیس حكومت ایدن بلغارلرك حكمدارانى خرسیتیانلغك قبوله قدر خان عنوانی آملرل ایدی .

اویغورلرك روایات ملیه سنجه كندیلرینك بك قدیم زمانلرده منقسم اولدقلری ایکی قسمدن « اون اویغور » لرك حكمدارینك لقبی « ایل ایلتر » و « طقوز اویغور » لركی دخی « کون ایرکین » ایدی . آندن صوكره بتون اویغورلرك حكمدارانى « ایدی قوت » عنوانی آملرلردی . واقعا اویغور حكومت جسمه سی منقرض اولدقدن صوكره وطن اصلیلری اولان ترغان و (قره خواجه) مواقعه نده و ملحقاتنده تأسیس حكومت ایدن و بوضورتله وطن و دین قدیملرینی محافظه ایدن اویغورلرك حكمدارلری ایدی قوت عنوانی آلورلردی . ایدی قوت صاحب دولت معاسنه در . بالاده كی افاداتدن مستبان اولدیغنه كوره اصل تورك مملكتلرنده ،

یا لکڑ تورکار اوزرندہ حکومت ایدن عائله لر دائما عنعنہ قدیمہ یہ صادق قالمشیر، رعایت ایتمشر و خاقان و خان عنوانلریخی ایشلردی. ممالک اسلامیہ۔ تأسیس حکومت ایدن تورک عائله حکمدارانئ ایسه موغولرک ممالک اسلامیہ بی استیلاسنه قدر هیچ بروقت بو عنوانلری ایشلر، بو خصوصده یاشادقلری زمانک و بولندقلری مملکتلرک عادتنه تبعیت ایتمشلردر .

مصرده حکومت ایدن طولون لر، اخشیدلر «امیر» عنوانئی آلیرلردی . بغدادده کی تورک امیرالامرالرینه بعضاً «بغداد پادشاهی» و «بغداد سلطانی» دنیلمش ایسه ده بو عنوانلر خصوصیتده قالب عمومیتله امیر دیرلردی .

اسلاملردن «سلطان» عنوانئی ایلك اول محمود غزنوی ایشلردر. آندن صوکره بتون عظمای حکمداران اسلامیہ، یعنی غزنویلر و سلجوقیلرک ایران و آناتولی شعبه لری و صوکرک زمانلرنده خوارزمشاهلر و هنده حکمران اولان سلاله لر سلطان عنوانئی اکتساب ایتمشلردر .

ایرانده کی دولت سلجوقیه ده سلطان عنوانتیه برابر «ملک» لقبی دخی قولانیلور ایدی . بغداد و عراقده نامنه خطبه قرائت اولان ذاته سلطان دنیلور ایدی. خلیفه عباسی طرفدن بوذاته ولایات و سلطنت تقلید اولنور، کندیسنه خلعت سلطنت الباس ایدیلور؛ نامنه منشور تقلید یازیلور و علما و امرا و اطرافده کی کوچوک حکمدارلردن مرکب بر جمعیتده بو مراسم اجرا ایدیلورک سلطان تلقیب اولنور ایدی . سلطانک سرایتده اوقات خمسده نوبت اوریلور ایدی . بونلره علاوه بتون مملکتده نامنه خطبه قرائت اولتمق کبی دیگر بعض خصوصات سلطانلغه علامت ایدی . خاندان سلجوقیه دن براقلمک و یا خود بر طرفک حکومتنه نائل اولوب اوراده سلطاندن صوکره کندی نامنه خطبه او قونان ذاته ملک دینلوردی و قپوسنده کونده اوچ دفعه نوبت ضرب اولنور ایدی .

سلاطین سلجوقیه ایرانیه زماننده ایرانک بعض طرفلریله سوریه و الجزائرده

و آناطولی شرقیده تأسس ایدن حکومتلرک حکمداران بعضاً امیر واکتریا
 ملك عنوانی آلرلردی . آرتق خاندانی شعبه لرینه منسوب حکمداران دن
 بعضیلرینک سلطان لقبی آلمری ایران سلجوقیلری حکومتلرینک
 یالکیز عراق عجمه منحصر قالمسندن و حال احتضاره واصل اولمسندن
 صوکرده در . کذلک فارس و آذربایجان و سوریه و الجزیره قطعه لرنده رکن
 خیمه حکومت ایدن سلاله لر دخی « آتابک » عنوانی آملش و بونی
 محافظه ایتشلردر . بوسالاه لر دن یالکیز مشهور نورالدین شهید سلطان و ملک
 لقب لرینی بردن آلمشدر . مع مافیہ بونک زماننده ایران سلاطین سلجوقیه سی
 مندرس اولمش ایدی . آتابک ، بک بابا معنسنه در و بولقبه ایلک اول تلقیب
 اولنان مشهور وزیر نظام الملك در . سلطان ملک شاه سلجوقی مشارالیه ک
 بر طاقم مخوف اختلاللری تدابیر صائبه سیله تسکین ایتسندن فوق العاده ممنون
 و مسرور اوله رق تورک لسانیه بوصورتله خطاب و تلقیب ایلش ایدی . بعده
 اولاد سلاطینک تربیه و حمایه سنه مأمورا اولان امرایه دخی آتابک دنیلمشدی .
 بو آتابکلردن بعضیلری برر محکم حکومتی اله کچیردیلر . آرتق آتابک
 عنوانک معنای لغویسی اورته دن فالقه رق حکمدار مقابلنده اصطلاح
 حالته کچدی .

تورک حکمدارلری چین ایله مناسباتی بک ایلرییه کورتور دکلرنده
 چین ایمپراطورندن عنوانلر طلب ایتمکه باشلادیلر ، آندن صوکره استحصال
 ایتدکلری چین عنوانی ایله برابر برده ملی اسم آلمغه باشلادیلر . چین عنوانی
 چین ایمپراطوریه مناسبات رسمیه لرنده استعمال ایدرلردی . ممالک
 اسلامیه ده اولان تورک حکمدارلری دخی خلفای عباسیه جانبندن
 « ناصر الدوله » و ساره کبی برر عنوانه نائل اولمشاردی .

جنکیز خانک و فاتندن صوکره خلفی اوکتای و آنی استخلاف ایدن
 حکمداران قآن عنوانی آلمشدر . جنکیزک دیکر اولادی و اعقاب ایسه
 یالکیز خان عنوانیه اکتفا ایتشلردی .

توركلرده حڪمدارلر، قاغانلر « اولولسلرى يين » ديكر ملتلر حڪمدارلرينك عكسنه اوله رق كندى تبعه لر ينى اعاشه ايدر ايديلر . كول تكيين محكوكاتنده خصوص مذكور بروجهر بيان اولتور : « ماتى احيا ايتدم، چلاق ايكن كيندردم؛ فقيرايدى زنكيين ايتدم ». بو خصوص دخى اكثرثيا جنك وجدال واسطه سيله حاصل اولوردى . محاربه قازانچ ويرمز اولور ايسه قاغان دخى ارتق اها ليسنى بسليه مز ، ينه كول تكيين محكوكاتنده محرر اولديغى وجهله « فقيرنرى زنكيين ، آزى چوق ، » ايدمز اولوردى . بوكرده آچ قالان قاغان ايله تبعه سى « ملت معروفه » نك عسكر معاشنه يعنى چين ايمپراطورينه كنديلر ينى صاتمغه مجبور اولورلردى ، چينك اجرتلى عسكرى صره سنه كيرلردى . چينلير بو حالدده توركلره آلتون ، كوش ، قماش ويررلر وخاقانه دخى معتدل بر ويركى اعطا ايدرلردى . بو صورتله چينليرك توركلر آراسنده اجرا ايتديكى نفوذك مدتى نه قدر اوزون اولورسه اولسون خاقان بوكا تحمل ايدر و آلتورده هر درلو تعرضدن كف يد ايلر و متفق قالور ايدى . توركلرك عضويت سياسيه و هيئت مجتمعه لرى آنجق محاربه ايله يعنى قاغانك بو واسطه ايله كنديلر ينى اداره ايللرى سايه سنده تامين اولنوردى . غنيمت و ياخود تخصيصات اولمدينى كى او هيئت طاقم طاقم طاغيلور ويكيدن ده قوتلى بريسك باشنه طويلانيلور ايدى . ايسته محاربه نك تشكيل و يافسخ ايلديكى هيئتلك ادى اونرله برابر ظهور و غائب اولوردى .

خاقان حاكم اعظام عسكرى ، حافظ قانون جنكاورى ، نظام و انتظامك مثال مشخصى ايدى . كول تكيين محكوكاتنده بيان اولديغى وجهله قاغان « يوقزیده (كوكوده) كى تكرى « طرفندن « قره طوپراق » اوزرنده آنجق « تورك جماعتى » نه ، « مظفر تورك ملتته حيات ويرمك ايچون نصب » ايدلمش ايدى . قاغان بو صورتله ملتته قارشى مسؤل ايدى .

كنديسى قاغان و « ايل ترس [محيى ملت] » اولمق حسييله عظمت مليه

بحق کندیسنه تودیع ایداشدی. تورک حکمدارلرینک کیجه اویومامسی، کوندوز راحت ایتمامسی مجرد تبعهسی ایچنده اولان فقرایی بسلمک، کیندرمک ايله برابر کیجه وکوندوز چالشوب حرب ایتمسی نام قازانمق، شرف ملی آرتیرمق ایچون ایدی.

ملل قدیمده مصر فرعونلری، ایران شاهلری، آتوز حکمدارلری عظمت مخصوصلرینی اعلان، التهلرینک قدرتی بیان ایچون سوری سوری خلقلری قربان ایدرلردی. حالبوکه تورکلرده قاغانک تبعهسنه، تبعهسنک قاغانه قارشی حقوقلری محفوظ ایدی. هر نه قدر تورکلرده عصیان وعدم اطاعت اعدامی موجب ایسهده بونلرک خارچنده قاغان تبعهسنک حقوقه رعایته مجبور ایدی. حتی سلجوقیلرک جدی بولنان دقاق حکمدارک معامله ظالمانهسنه دوچار اولدقده تبعه آنی خانه قارشی محافظه ایتملر و معامله واقعهیه میدان ویرمامشلردی. خاقانک اجرای مظالمه ابتداری تبعهسنک باشندن طاغلمسنی موجب اولوردی. بوکی خصوصاته تورک تاریخلرنده بک چوق تصادف اولنور.

۲۴

اساس حکومت. — تورکلرده هر نه قدر حکمدارلرک فوق العاده اقتداری وار ایدیسهده یوقاریده بیان اولندینی اوزره توره خارچنده وفوقده اهالی اوزرینه حق حاکمیتی اولندینی کی مملکت اوزرندهده حق تملکلیری یوق ایدی، یعنی مملکت کندی مالی عد ایدلمزدی؛ بوصورتله حکومت حکمدارک فوقده ایدی. حکمدارک حکومته تفوق اساسی تعدیلاته اوغراسه، یعنی حکمدار قوه سیاسیة مطلقه اکتساب ایدر ایسه نهایت حکومت دوچار انحلال واندراس اولوردی.

تورانلرده حکومتک عرقه مخصوص بر تشکیلات سیاسی وار ایدی، یعنی بونلرده اهالینک حکومته اشتراکی موجب بعض ابتدائی

تشکیلات موجود ایدی، که بوده تورکلر ده « طائش » و موغوللر ده « کنکاش » دینلن مشاوره مجلسلری ایدی. واقعا بو مجالسک اساس تشکیلاتی اداری اولوب سیاسی دکدی، فقط تورکلر ابا و اجدادینک حس سیاستلری محافظه ایده بیلسه لردی یا واش یا واش بو اداری مؤسسه لری سیاسی حاله افراغ ایده بیلیرلر ایدی . موغوللر جنکیزخان اداره سنده بر حکومت جدیدیه نائل اولدقلرندن اعتبار آقان تعیین و انتخابی و یا خود شرق و غربه اوردولر سوقی و یا عمومه تعلق ایدن داخلی بر خصوص حقیقه اتحاد قرار ایچون « قورولتای » تعبیر ایتدکلری بر مجلس عمومی یا پارلردی. جنکیز خانداننک بتون افرادی و اکابر امرا و بعض قبائل و اولوس رؤسای قورولتایده بولنور و اعضای طبیعه سندن معدود اولور ایدی.

تورکلرله و تورانیلرله مسکون اولان مملکتلر ده تأسس ایدن و بو عرقه منسوب بولنان دولتلر زیر اداره لرینه آلدقلری ممالکی دائما شرقی و غربی اوله رق ایکی یه تقسیم ایدرلر ایدی . هیونغ - نولرده بویه اولدینی کبی تورک خاقانلغده ، او یغورلرده ایلاک خانلرده دخی اولوجهله ایدی . هیونغ - نولرک کندیلرنجه بو ایکی قسمة ویریلن اسملر معلوم اولوب یالکیز چینجه ترجمه لری چین تاریخلرنده مضبوط و محرر در . تورک خاقانلغده قسمة شرقی « صول قول » و غربی دخی « اونک قول » دیه معروف ایدی. مذکور خاقانلق شرقی و غربی اوله رق ایکی دولته آیرلدینی زمان بولنلر دن هر بری دخی حصه لرینه اصابت ایدن محلالری ینه اولوجهله ایکی یه تقسیم ایشلردی . او یغورلر دخی عینی تقسیماتی قبول وزیر اداره لرینه ادخال ایتدکلری ممالکده اجرا ایشلردر . ایلاک خانلرده ایلاک اول بو تقسیماتی قبول و اجرا ایشلر و تأسس حکومت ایتدکلری کاشغر قطعه سیله سیجونک شالنده اولان محلالر شرق و ممالک اسلامیه دن اللرینه کچیردکلری ماوراءالنهر قطعه سی غرب اتحاد اولمش و بو صورتله شهیدی یه قدر جنوبه یعنی چینه طوغری اولان جهه برد، جهیه قدر غربه توجه ایش ایدی . بعد بعد هر ایکی

جهت بر بردن آریله رق کسب استقلال ایتشلردر و خاندان حکمداری به منسوب برطاقه کسه ارده تورکستانک متعدد شهرارنده حکومت ایتمکده اولدقلردن مذکور خاقانلغک انقسامنده آنلر دخی بولندقلری محللرده اعلان استقلال ایتدکلرندن قسم شرقی متعدد حکومتلره منقسم اولمش ایدی . مع مافیہ ایلک خانلرک کرک غرب قسمنده و کرکسه شرقده دیکر تورک حکومتلری کچی مذکور تقسیمات اجرا ایدلماش و ترک اولمشدر .

تورکلردن ممالک اسلامیده تأسیس حکومت ایدلردن یالکز طولون لر ، اخیسیدلر ، غزنویلر بو عنعنۀ قدیمه به رعایت ایتماشلر وزیر اداره لرنده اولان ممالکی اداره واحده تحتده طوتمشدری .

سلجوقیلرده ایسه بو خصوص طرز دیکرده تطبیق اولمشدر . ابتدای تأسسنده خاندانه منسوب ذواتدن هر برینی یا اللرینه کچیردکلری قطعهلردن برینک اداره سنه مأمور ایتشلر و یا خود همجوار قطعهلردن برینک استیلاسنه مأمور ایتشلر ایدی . بونلرک وفاتلرنده ملکلرینک اوغلرینه انتقالی مشروط ایدی . آنلر دولتک پک آز سورن دور اقبالده مرکزہ اطاعت ایتشلر ایسه ده بنیۀ دولته آثار انحطاط و فساد کوردکلرنده نقض طاعت ایدیلر ، بو صورته دولت سلجوقیه متعدد حکومتلر ایلدی . تورک دولتلرندن ایلک خانلردن ماعداسنده کوریله - میان مملکتک بتون اولاد حکمدار آراسنده تقسیم قاعده سی آناطولی سلجوقیلرنده بر قاپچ دفعه اجرا ایدلدی . بو صورته بر بردن افتراق ایدن اجزاء مملکتک تکرار اداره واحده تحتہ ارجاعی ایچون پک چوق اوغراشامش و دولت مذکورده نک آناطولی بی تماما استیلاسنی خیلی وقت تأخیر ایتش ایدی . آناطولیده بیزانس ایمراطورلنی لنده ایجه محللرک بقا بولسی اسبابندن بری واک مهمی بو خصوصدر .

چنکیزخان زیر اداره سنه آلدیغی ممالکی اولادلرندن دردی آره سنده تقسیم ایش ایدی . بونلردن ایکنجیسی اولان اوکتای قائلغه اصعاد

اوله رق پدیرینه خلف اولدیغندن واک کوچکی بولان تولى اداره سنه
اصابت ایدن محللر حکومت مرکز عمومیسى اولان قره قوروم شهری.
جوارینی جامع اولوب بعده اولادی قآنلغه دخی انتخاب و نائل اولدقلرندن
بونلرک عهده لرینه تودیع اولنان ممالک هیئت عمومیه په داخل اولمش ایدی.
یالکز جوجی و چغتای و اولادلری اداره سنده کی مملکتلر بونلرک
ناملریته منسوب اولمق اوزره آریجه برر حکومت و اولوس تشکیل
ایتمشردی. مع مافیه بواقسامک مرکز و قآنلغه مر بوطیتی ادامه ایچون
آنلرک مملکتلرینک وارداتندن برقسمنک بهرسنه قآنلغه کوندرلمسی و کرک
جوجی و کرک چغتای اولوسی تحت ریاستده اولان کسه لره یکیدن اله
کچیریلن هر قطعه دن برر مقدار اراضینک احواله سی کبی قیود وضع ایتمش
ایدی. قآن ده جوجی و چغتای اولوسلری مملکتنده بوضورتله برر مقدار
اراضی په صاحب ایدی. بو اراضی و محللر بولندقلری مملکتک حکمدار لغنده
بولان ذاتک اداره سنده بولنور و هر سنه استحصال اولنان وارداتی صاحبنه
ارسال اولنور ایدی. بعده ایران، قفقاسیه و آناتولی بی جامع اولمق اوزره
« هولاکو » اولوسی دخی شکل ایتدی. بو اولوسک زیر اداره سنده اولان
محللردن برر مقداری بر موجب قاعده قآنه و جوجی و چغتای اولوسلری
رؤسانه تودیع اولندی. بو اولوسک رئیسنه دخی هنوز تمام فتحی میسر
اولان چیندن بر مقدار اراضی آیرلدی. جوجی اولوسنجه وارداتدن بر
قسمنک قآنلغه کوندرلمسک صورت قطعیده انقطاعی (اوزبک خان)
زماننده در. هولاکو اولوسنک کی دخی (غازان خان) ک اسلامی قبوله قدر
دوام ایتمشدر. طرفین اداره سنده کی حصه اراضی وارداتنک صاحبنه
ارسالنک انقطاعی دخی بو زمانلرده در. بو اولوسلردن یالکز جوجی
اولوسنده مملکت شرقی و غربی دیه ایکی په آیرلش ایدی، مع مافیه صول
وانک قول ناملریله اولیه رق احضاد جکیزیدن باتو و اورده ناملری
آمشلر ایدی.

اداره حکومت : داخلی ، مالی ، ویرکیله ، مسکوکات . —
 تورکلرده و تورانیلرده اداره ملک ایلك اول ملتك سجیه سنه
 موافق اوله رق عسکری ایدی ، حکومت عسکریه طرزنده اداره مملکت
 او یغورلرک تأسس دولترینه قدر دوام ایتش و آندن سوکره شکل
 آخره تبدل ایلشدر .

هیونغ — نولرده مملکت بیوک رتبه لی یکر می درت آمر طرفدن
 اداره ایدیلردی ، بونلر اون ایکیشر اولق اوزره صول و صاغ دیه ایکیه
 آریلور ایدی . شرق و غرب اقسامنک اداره سنه مأمور اولانلردنخی بو
 یکر می درت آمر دن معدود و حکومتک تانژودن سوکره اک بیوک
 آدم لری ایدیلر .

صول و صاغ یعنی شرق و غرب اقسامی خاندان حکمدارییه
 منسوب ذواته وبالخاصه موقع حکمداری ده بولنان کسه نك برادر و یا خود
 اوغلرینه تفویض اولوردی . صول قولده بولنان دائماً دیکرینه تقدم
 ایدردی ، مأموریتلرک اک مهمی بولمغله برابر حکمداره خلف اولق
 حقیقه حائز اولدیغندن ولی عهدلره مخصوص ایدی . بو مأموریتده
 بولنان کسه حکمدارک وفاتنده یرینه کچر و مأموریتنک مقابلی اوله رق
 صاغده بولنان کسه یی کندنن قالان موقعه تعیین ایدر ایدی .
 یکر می درت مأموردن برنجی مرتبه اولان بونلره هیونغ — نو لسانجه
 ویریلان عنوان چین تاریخلرنده « توخی Tou-hki » دیه مضبوط
 اولوب چینلیر بونی کندی دیلارینه عاقل قرال معناسنه اوله رق
 « هین — وام Hien-vam » صورتیه ترجمه ایتشلر ایدی . بعد بعد بعض
 اسبابدن طولایی بو عنوانک اسمی چینجه « پک محترم و پک بیوک » دیمک اولان
 « هو — یو Hou-yu » یه تبدیل ایدلشیدی . تانژولردن بری بولقی ده

بکنمیه رک آکا « تسو - تو - ی - وام Tço-tou-yen-vam » آدینی ویرمشدی .
تورک خاقانلغنده اوینغورلرده وایلك خانلرده دخی عینی بوضورت
جاری ایدی ، شرق و غرب قسملرینک اداره سنه مأمور اولانلره خان
عنوانی ویریلیر ایدی و خاندان حکومتدن نصب اولتورلردی .

تورک خاقانلغیه ایلك خانلرده ایکنجی درجه ده دخی برطاقم خانلر
وارایدی . بونلر بولندقلری قسمده بر مقدار اراضی به صاحب واورانک
خانه تابع ایدی . شو جهتی دخی نظراعتباره آلمیدرکه هیونغ - نولرده ،
تورک خاقانلغده ، اوینغورلرده مملکت بو صورتله ایکی به تقسیم اولندیغی
حاله هرا یکی قسمنک آراسنده ؛ قرارگاهنک اطراف و انحاسنی جامع اولمق
اوزره خاقانلغه عائد بر قطعه اراضی وار ایدی . ایلك خانلرده ایسه
خاقان طوغریدن طوغری به شرق قسمنک دخی حاکمی وصاحبی ایدی ،
یعنی هم خاقان و همده شرق خانی ایدی .

یکرمی درت مأموردن ایکنجیسی ایکی « هولی - وام Houli-vam »
اوچنجیسی ایکی « تا - چام - تا Ta-tciam » ، دردنجیسی ایکی « تا - تو - کوئه
Ta-tou-goei » ؛ بشنجیسی ایکی بیوک « تام - هو Tham-hou » و
آلتنجیسی ایکی « خو - تو - هه - ئو Khu-tou-he-ou » ، یدنجیسی
ایکی « چو - کیو Tcu-kieu » ، سکنجیسی ایکی « گه - صوی -
وام Ge-soui-vam » ، طقوزنجیسی ایکی « تقو - یوئه - تی - وام
Tco-yue-ti-vam » در . چین تاریخلرنده بو عنوانلرک هیونغ - نولساننده
مقابلی محرراولیبوب بوجه بالا چینجهلری ضبط ایدلمشدر . ایکنجیسی خدیو ،
اوچنجیسی بیوک سردار ؛ دردنجیسی بیوک قوماندان دیه ترجمه ایدیله بیلور .
ایشته بوضورتله اون ایکی عنواندن یکرمی درت مأمور ایدی .

هیونغ - نولرده صول طرف دائماً ک محترم جهت ایدی . یکرمی
درت مأموردن اون ایکیسی ملتجه معتبر اولوب صولده ، اون ایکیسی
صاغده ایدی . مملکت بونلر الزده تقسیم اولنهرق هر بری بولندیغی طرفده

بیولکی کندی حیثیتہ متناسب بر حکومتہ صاحب ایدی . بومأمورلرک الک بیولگری اولان هیمن - واملر طوغریدن طوغری یہ کندیلرینہ مخصوص بویہ بر قطعہ اراضینک حکومتہ مالک اولدقاری کچی بولندقلری طرفدہ بولنان بتون دیکرمأمورلر اوزرینہ دخی آمرایدیلر . بومأمورلر آره سنده منتظم صورتدہ ترتیب ایدلمش برسلسله مراتب حکمقرما اولوب بوکا فوق العاده رعایت اولنوردی .

هیونغ - نوردہ برنجی رتبه لر اون بیگدن زیادہ سواری یہ قوماندای ایدرلردی ، صوکرہ کیلر درجه لرینہ کورہ آزچوق بیکلرجه سواری یہ حکم ایلرلردی . شو یکریمی درت رئیس عددجه عدم مساواتہ رغماً اون بیکلر قوماندائی تسمیہ اولنورلردی .

بو بیوک مقاملر تماماً ارثی ایدی ، هر برینک کندینہ مخصوص قائمقاملری وویکلری و بیوک قوماندانلری و اون و یوز و بیگ کشی یہ قوماندایلر ضابطلری وار ایدی .

تورک خاقانلغندہ هیونغ - نولرک عینی اوله رق مملکت صاغ و صولہ آیرلمش اولغله برابر اداره حکومت دها باشقہ بر طرزده ایدی . موقان خانک صوک زمانہ قدر حکومت درت بیوک اداره یہ منقسم بولنمش و وفاتندن صوکرہ سکنز قسمہ آیرلمش ایدی . بعدہ بوتقسیمات ترک اولنمش و صاغ وصول قسملری تقرر ایلشدر .

تورک خاقانلغندہ بو یوک و کوچوک یکریمی سکنز مأمور وار ایدی . شرق و غرب قسملرینک سرکارندہ بولنان ایکی خاندن صوکرہ بومأمورلرک اعاطمی ایکی « شاد » ایله « یابغو » لر ، « صو - کین » لر ، « توتون » لر ، « شادپوت » لر ایدی . بوتون بو عنوانلر و مأموریتلر عسکریدر . تورک خاقانلغنک اثنای تشکیلندہ هیئتہ داخل اولان تورک قبیله لرینک رؤساسنه شاد عنوانی ویرلمش ایدی . بعدہ بو عنوان ایله ایکی مأموریت احداث اولندی . بومأموریتلر مرتبه جه شرق و غرب خانلردن کوچوک

و ديكر مأموريندن بيوك ايدى . برينه بيوك تعبير اوله رق صول، ديكرينه كوچوك تسميه ايديلهرك صاغ قسملرنده بولورلر ايدى . بولقب خديو مقابليدر . بعضاً دخى قوماندان مقابلى اوله رق استعمال اولمش ايدى . تورك خاقانلغى، زيراداره سنده بولان بيوك قبيهلر اوزرينه شاد ناميله مأمورلرده تعين ايدر ايدى . لكن بونلر مرتبه جه بيوك و كوچوك شادلردن يك آشاغى ايديلر . يابغو اورتمك و قاپامق و بئاء عليه حاكم اولق معناسنه اولان ياب جذردن آلمشدر . چينليلر بونى لسانلرينه « يه پو » و « شه هو » ديه اخذ ايتمشلردى . بعضيلرى بورتبه نك وزير مقابلى اولديغنى بيان ايتمشلردى . قارلوقلر غرب تورك خاقانلغندن آيرلقلرنده رئيسلرى بر مدت صول-كين عنوانى طاشيمش ايدى . شاش حكمدارلرينك لقبى توتون ايدى . عربلر بولكله يني « تدن » ديه ضبط ايله مشلردى .

هيونغ - نولرده اولديغى كچى تورك خاقانلغنده دخى قواى حكومت تفريق ايدلمديكندن ملكى خصوصاتك رؤيت و تسويه سى ده بومأمورينك جمله وظاقتدن ايدى . مع مافيه خاقانك معيتمده برى مهردار ديمك اولان « تامغاچى »، ديكرى توركجه و يريلان عنوان معلوم اوليوب چين تاريخلرنده « شه نو » يا خود « شه غو » ديه ضبط اولنوب محتسب مقابلى اولان ايكي ملكى مأمور وار ايدى . تامغاچى بعد « نشاچى » اولمشدر . سلجوقلر ، عباسيلرده اولان « ديوان الانشا » يه « ديوان الطغرا » تسميه ايتدكلى كچى بوداثره نك آمرى اولوب عربلرده ايلك اول « كاتب الانشا » ، بعده تعدينه مبنى « رئيس ديوان الانشا » دنيلن مأموره دخى « طغرايى » تسميه ايتمشلر ايدى . توركلرده مقاله نامه و قيدلر بر حربه دميرى ايله نشانلامش برتخته اوزرينه ايديان جنتكلر [چتله] دن عبارت ايدى . عسكر و آت طوبلامق و خاقانلرينه ويردكلى و يركى يي قيدايتمك ايچون اوتختلر اوزرنده معامله كوريلور و تسويه دين ايتدكلى دئاثر سندرله حربه دميرندن تمغا اوريلور ايدى . تورك خاقانلغنده خاندان حكمدارى يه منسوب اولانلره « تيكن [تيكن] »

دینلور؛ مأمورین وامرایه بک تسمیه اولنور ایدی. بتون مأموریتلر رثی ایدی، هپ بابادن اوغله قالیر ایدی. بونکله برابر خاقانلقده زادگان صنعی یوق ایدی. بیوکلر زادگانلقدن زیاده برر مأمور ایدیلر.

تورکلرده «ترخان» مرتبه سی دخی پک معتبر ایدی. ترخانلق ارباب اعتباره. ویریلور ایدی. بورتبه نك صاحبی حضور حکمداری یه سربستجه کیرر واستیدان ایتکسزین طقوز کسه بی اعدام ایده بیلیر ایدی. فرغانه حکمدارلرندن بعضیلری ده ترخان عنوانی آلمشیر ایدی.

تورکلر وتورانلر ایلك اول چین ایله مناسباتده بولندقلرندن پک چوق خصوصاتده اولدیغی کبی تأسیسات وتشکیلات اداریه لرنده ده آنلرک اصول وفکرینی مص وتمثیل ایتمشلردی. اساسی ملی وتفرعاتی چینلی اولان طرز اداره پک اوزون زمان دوام ایتدکن صوکره او یغورلر طرفندن بر شکل دیکره افراغ ایدلدی. بولردولتلیغی تأسیس ایتدکلی زمان ملکی وعسکری وظائفی آیریدیلر و اساسی وضع ایتدکلی بو شکل اداره دخی ایلك خانلر زماننده تکامل ایتدی. تورک وتورانی مملکتلر ننده او یغورلر طرفندن یاپیلان بو انقلاب اداری ده طوغریدن طوغری یه عالم اسلامک آثاری محسوسدر. مثلاً شمدی یه قدر تورک وتورانی حکمدارلر ننده حکمداره طوغریدن طوغری یه وکالت ایدن وزرا اولدیغی حالده او یغورلرده خاقانک بومقامده وکیلی واردر. ایلك خانلرده وکیله طوغریدن طوغری یه وزیر دیتلمشدر.

تورک وتورانلردن ایلك اول تأسس ایدن حکومتلرک خلقدن آلدقلری تکالیف پک حقیف اولقله برابر بونی چین اوزرینه اجرا ایتدکلی آقینلر ومحاربه لرسایه سنده بالغاً مابالغ آنلره قزاندرلردی. اهلیدن آنان ویرکی حیواندن عبارت ایدی. تورکلرک هر برینک برر ترلاسی وار ایسه ده بو اراضی هر درلو تکالیفدن آزاده ایدی. بودولتله همجوار تورانی قبائلدن اطاعت ایتدیردکلی کورک، دری، بزدن عبارت ویرکویه باغلارلر و دولتک قدرتلی.

زماننده چیندن آچه اولمق اوزره خراج آلیرلر ایدی . ایشته واردات دولتی بونلر تشکیل ایدر ایدی . هیونگ - نولر و تورک خاقانلغنده امور مالیه نك تدویر و اداره سی ایچون آریجه براداره و مأمورین اولیوب ویرکو بالاده اسامیسی ذکر اولنان مأمورین طرفندن جبایت اولنوردی . مع مافیة بونك طرح و توزیعی قانون مخصوصه تابع ایدی .

او یغورلرده امور مالیه دخی تفریق ایدلمش ، بو خصوصه دخی اسلامك تاثیراتی کورولمکه باشلامش ایدی . ایلك خانلر دورنده بو تاثیرات زیاده لشدی ، خلفای عباسیه دورنده ممالک اسلامیه ده استحصال و جبایت اولنان ویرکولرک اکثری آنلرک زیر اداره لرنده اولان محللرده طرح و جبایت اولنمغه باشلادی . بونلره ممالک اسلامیه ده تأسس ایدن تورک دولتلرنده امور مالیه یه نظارت ایدن کسه یه « مستوفی » تسمیه ایدلمشدی . ایلك خانلرده حکمدارک معیتده بولنان خزینه داره « آغیچی » دینلور ایدی .

هیونگ - نو دولتمده ، تورک خاقانلغنده کوچه بولنمق جهتله سکه ضرب ایدلمش ایدی . مع مافیة مسکوکات معلوم ایدی . بوکا « آغین » دینلور و علی العموم مسکوکات مراد اولنور ایدی . بتون قیوداتده بو آچه لرک چین ایمپراطوری طرفندن ارسال اولندیغی کوریلیور . چینلیر پک قدیم زماندن بری تورکلره کوره برنوع سکه ضرب ایتدیرمشلردی . ایکی لسانه یعنی برطرفی چینجه و دیگر جهتی اسکی تورک حرفلریله یازلمش مشترک مسکوکات کوریلیور . بو سکه لر دن تدقیق اولنان برینک چینجه طرفی (قای یوشن دورینک قیمت جاریه سی) نی مشعر درکه بوده هجرت نبویه دن ایکی سنه (۶۲۱ م) اولنه طوغری چیقار ، تورک حروفاتی قیمتتی کوسترییور . تورانیلردن غریبه کله رک ایرانک شرقده و هندستانک غریبنده تأسس ایدن دولتلر دخی کندی لرندن اول او جهتلرده تشکل ایدن یونان حکومتلرینک مسکوکاتی نمونه اتخاذا ایدرک آتون و کوش مسکوکات ضرب ایتدیرمشلردی . مع مافیة بوزمانلرده تورکلره

چینیلر آره‌سنده وقوعبولان تجارتده مسکوکات قوللائوب اخذواعطا
مبادلہ طریقہ وقوعبولوردی .

ایلك خانلرك وممالك اسلامیهده تأسس ایدن تورك دولتلیزك
مسکوکاتی اسلام سکھلری طرزنده ضرب ایدنش و آنلرك اصول مسکوکاتی
قبول وتطیق اولمش ایدی .

۲۶

سیاست وقوانین : حقوق و جزا . — تورکلرده پک قدیم
زمانلردن بری ادارهٔ مملکت و تبعه ایچون قنونلر موجود ایدی .
تورکلرک روایات ملیهسی جداعلالری تورکلک ایلك اول بو قوانینی
وضع وتنظیم ایتدیکی یولندهدر . اوغوزخان پک ابتدائی بر شکلده
اولان قوانین مذکوردهنی توسیع و اکمال ایلشدر . بو جهتدن
طولای آنک نامنه نسبتله « اوغوز تورمهسی » دپه معروف اولشدر .
بوقانونک مرورازمنه ودهور ایله تبدیلات وتصحیحاته اوغرایهزق تکمله
طوغری خطولر آتدیغی قویاً ظن اولمقدهدر .

تورک لساننده « توره » ، « توزوک » ، « یاساق » کلهلری پک اسکیدر .
توره کلهسی نظام وقانون وتأسیسات مدنیه معنالیغی افاده ایدر ایسهده
اک زیاده اولکی ایبی معناده مستعملدر . توره‌نک عبرانیجه تورات وتورکجه
طغرا کلهلریله مناسبتی اولسه کرکدر . توره کلهسی اورخون آبدلرنده
« تورو » شکلنده محرردر . توزوک دخی « توزمک » مصدرندن اولوب
نظام وقانون دیمکدر . یاساق یاخود « یساق » ایسه دوزلمک وتنظیم
ایتمک معناسنده اولان « یاسامق [یسمق] » مصدرندن اولوب نظام دیمکدر .
الفاظ مترادفه‌دن اولان بوکلهلردن ایکسی اک زیاده تورکلر طرفندن ،
اوچنجیسی موغوللر جانبندن استعمال اولمشدر .
اوغوز تورمهسی روایات ملیه‌نک صحائف تواریحیه انتقالی ائناسنده

ثبت و تحریر ایداشدر . اوغوز نامه ده محرردر . چینیلرله ایرانیلرک ؛ قدیم تورک لک قانونلری حقه ده کتابلر نده جابجا اعطا ایتدکلری معلومه نظرأ اوغوز توره سنک پک اسکی زماندن بری تورک لک آره سنده مرعی و معنول به اولدیغی تبین ایلور .

اوغوز توره سی زمانمزده کی قوانین و نظامات مثللو بر چوق ابواب و فصول و مواده تقسیم ایدنش اولیوب مختصر و بونکله برابر قطعی احکامی حاوی ایدی ، عرف و عادتدن اقتباس ایدنش ایدی . اصل و اساسی فکر عدالت و منبجی وجدان ایدی . باشلوجه احکامی افرادک بر برینه قارشلی حسن آمیزشنی تأمین معطوف اولوب بونک ایچون هر کسک وظایف و خدماتی تعیین ایلردی . اوامر و نواهی بی ساده ، آچیق ، قیصه افاده لرله بیان ایتدیکندن طولایی تطبیقی آسان ایدی . مألنی آ کلامق ایچون علوم شتایه حاجت اولدیغی کجی ، صاقلامق ایچون ده چوق جلدلر و جزو لار لازم دکلدی . چونکه هر کسک آ کلایه جنی قدر قولای ، هر حافظه نک بلله یه چکی درجه ده قیصه ایدی . اوغوز توره سی ثبت و تدوین اولمزدن پک چوق زمان اول تورک لک آراسنده عادات و تعامل حالنده جاری ایدی .

بونظامک اساسی : حاکم لده حسن تدبیر ایله وجدان و عدالت ، محکوم لده دخی کذلک وجدان ایله انقیاد و اطاعت ایدی . اک بیوک جزا که اعدامدر جمعیت فسادیه مرتب لری ، عصاة و بغات ، ذات الزوج نسوانه تسلط ایلیانلر حقه ده تطبیق اولور ایدی . اغفال ابکار حالنده مسبی اولان ضمان بکر اوله رق آغر محکومیه دوچار ، بعده مغفله بی تزوج ایتمه که اجبار ایدیلور ایدی . بر کسه بی تعذیب و اشکنجه ایدنلر ، جرح ایلیانلر مقابل ایله تجزیه اولور لردی . کرک اموال منقوله و کرک حیوانات اهلیه (مال یا خود بیاقی) سارق لری سرقت ایتدکلری شینک اون مثنی ویرمه که محکوم اولور لردی . ایشته توره نک احکام جزائییه عائد اقسامی بویه جه ایدی . بونلرک تصفیة اخلاق ملته تأثیری انکار اولنه ماز .

اوغوز توره‌سی تورکلر آره‌سنده معمول به اولدینی حالده جنکیزخان متفرق بولنان موغوللری و تورکلری و سائر اقوام تورانیه‌ی اداره‌واحدہ تحتہ ادخال ایله بونلرک خلیطه‌سندن بر ملت جدیدہ تشکیل ایتدکده اوغوز توره‌سنک یرینه دیگر بر قانون وضع ایتدی . بوقانون « یاسا » و یاخود « یاسای جنکیزی » نامیله معروفدر . یاسا کذلک یسامق مصدر ننددر ، یساق کله‌سی بوندن مشتقد . یاسای جنکیزی ایله اوغوز توره‌سی احکامی آره‌سنده پک آز مشارکت واردر ، اوغوز توره‌سنه نظراً دها شدید احکامی حاویدر . بو شدتک سببی ایسه او زمان موغوللر آره‌سنده پک زیاده رواجده اولان فساد اخلاق و بونک ایقاع ایلدیکی تفرقه‌نک از اله‌سی ایدی .

یاسا اولاد جنکیزک اداره‌سنده بولنان ممالکده معمول به ایدی . اوغوز توره‌سی ایسه بونلرک اداره‌سنه کچمیان اولکلاندرده بولنان تورکلر آره‌سنده مرعیتده دوام ایتشددر . مع مافیہ بوتورکلر دین اسلامی قبول ایتیش اولدقلرندن آره‌لرنده بالطبع احکام شرعیه‌یه تابع اولوب بعض خصوصات فرعیده اوغوز توره‌سنه استناداً فصل دعاوی ایلرلر ایدی .

۲۷

عسکرلک و اوردو . — تورکلر فطرةً عسکر درلر . طبایع ملیه‌نک اساسنده عسکرلک پک الویریشلی اولان جسارت و شجاعت و حس فدا کاری مندیج ایدی . کنجلر پک کوچک یاشدن اعتباراً سواریلک و نشانجیلغه و عسکرلکک مشاق و مزاحمه آلدیریلور ایدی . عسکرلک ایچون اک مهم خصیصه اولان اطاعت طبیعت ملیه‌ده بر بویوک موقع آلدیغندن بونک جسارت و حس فدا کاری ایله امتزاجی تورکلرده پک قدیم زماندن اعتباراً عسکرلکک فوق‌العاده انکشافنه سبب اولمش ایدی . سواریلک تورکلرده من‌القدیم اوصاف مرغوبه عسکریه‌دندر .

نام و شان قزاقلار اولان توركلر ، تامين و استحصال غايلت ايجون جنديلكدن بك چوق استفاده ايتمشلردى . چونكه سرعتله حرکات و سواريلكده ابراز ملكات سايه سنده دشمنلرينه كوز آچديرمازلر ، خصوصيله باصقيلرده فوق العاده مهارت كوسترلر ايدى .

توركلرك اوردولرى سوازيلردن عبارت ايدى . بو اوردولرى اداره و سوق ايدنلردخى عيني طرزده يتشمش بهادرلر اولقله ميدان حربده صولتيرينه و مانوره لرينه قارشى طوريله مزدى .

توركلرله مسكون اولان قطعه لرده تاسس ايدن دولتله ، اداره حكومت بختنده بيان اولديغى اوزره ، ملكك تقسيات داخليه سنى ايلك اول صرف عسكرلك نقطه نظرندن اجرا ايدرلر ايدى . بو قسملرك اداره سنه مأمور اولان حكام و رؤسا سفر وقتى ايجون عسكرلك آتى ، اسلحه و مهماتى مهيا بولديرمغله مكلف ايدى .

طبق زمانمز اصول و نظاماتى وجه ايله هر الى سلاح طوتان سفرده همه حال حاضر بولنوردى . سفر وقوعنده ممالك هر طرفده توانا دلاورلر اسلحه صايريلر ، منسوب اولدقلى حكامك بيراغى آلتنده طويلانور و جمله سى حكمدارك معيته التحاق ايدرلر ايدى . اهللى سفرده دعوت ايجون حكمدارك كوندردى قيرمى رنكه بوياتمش اولقرك رؤسانك چادرلرى ديركنك تپه سنه تعليق كفايت ايدرايدى . اوغوز و سائر توركلر آراسنده مرعى توره لر ايجانجه هر قيله افرادينك كرك وقت حضرده و كرك وقت سفرده اخذ ايدمگى موقع معين اولديغندن ميدان حربده هر قسم صاغ و صول و مركززدن بولمگى موقعى بيلور و اوراده طورر ايدى . بوندن طولايى اوزون اوزادى به تعبيه و تنظيم ايله اوغراشمغه حاجت قالمز ايدى . يورويشده دخى بوقاعده جارى اولديغندن حركتده انتظام سزلق ظهور ايلز ايدى .

توركلر حربى بر وظيفه مقدسه عد ايتدكلرندن و غنايم حربيه دن

مستفید بولندقلرندن آکا عزم متین ایله قیام ایدرلردی . سفره خاتمه ویریلور ویرلمز افرادمحللرینه عودت ایدرک ایشلریله مشغول اولورلرایدی . تورکر قلبیج و مزراق و اوق و قالقان کی اسلحه استعمالده بیمل ایدیلر . اوغوزلرک روایات ملیه سنجه قلیجی تورکر ایجاد ایتشلردر . عادی بایک ایجاد حقدده هیچ بر قید یوق ایسه ده ملل قدیمده بو سلاخی اک زیاده تورکرک مهارته استعمال ایتدکری صحائف توارینده بالخاصه مقیددر . دشمنی تعقیب ایچون حیوانی درت نعله سورر ایکن اوکنده کنی اوقه طومتق یاخود دشمن اوکندن کمال سرعتله چکیلور ایکن آرقیه اوق آتمق و هدفه اصابت ایتدیرمک تورکرکجه مهارت عادیه حکمنده ایدی .

هیونغ - نو دولتی تجدید ایدن تانزومه - ته آتدیغی وقت صدا چقاران « سلی اوق » ی ایجاد ایتشدی . ازمنه قدیمه ک آلات ثقیله حریه سندن معدود بولنوب « تانار اوقی » دنیلن زبرکلی و چرخلی اوقلر دخی اسمندن مستبان اوله جفی و جهله تورکر طرفندن ایجاد اولنمشدی . بعد بعد مواقع مستحکمه ک محاصره و تضیقنده بونی و دیگر بر آتی و مانجینی استعمال ایتلردی . تورکر صوکره لری « کیم » دیدکری زره و مغفر و حیوانلری ایچون « چوقال » دیدکری برکستوان دخی استعمال ایتلر ایسه ده بونلر ملل قدیمده اولدیغی و جهله کندیلرینک سرعت حرکتنه نقیصه ایراث ایده جک غایت آغیر شیلر اولیوب خفیف و نازک یاپیلوردی ، اکثریا کوسه لهن اعمال ایدرلردی .

تورکر و اجرا ایتدکری حربلر چینیلری پک زیاده قورقوتور و آنلره دهشت ویررایدی . چین ثروتی و محصولات ایله بونلرک بیتوب توکنمز بر خزینه سی ایدی . تورکر پک قدیم زماندن بری همجوار محللره و بالخاصه چینه آقین ایدرلردی . طالع کندیلرینه مساعد اولدجه چینک تا ایچریلرینه قدر صوقیلور ، اوفاجق بر مقاومت کوردکرنده کیری

چکلیرلرایدی . اصل دهشته بورجعتدن صوکره باش کوستریردی . چونکه بو ساخته رجعتده اکزیاذه تدیره دقت اولنوردی . دونوب کیدن تورکلرک تعقیبایدن دشمنی بردنبره آرقه لایوب اوکنه قاتمی کثیرالوقوع ایدی . آتلینیک چویکلکی طاغنیق نظامده حرب ایتملرینه پک مساعد بولنورایدی . هندسه شکلرینه اویدردقلری نظام حربلری ایله چینیلرک بولنره مقابله لری ممکن اوله مازدی . بعضاًده پک یاقیندن تعقیب اولنان تورکلر بوز قیرلره صاپه رقدشمنلرینی ایصسر وی پایان یرلره دوشوره رک نیجه مونه تسلیم نفسه مجبورایدرلردی . رومالیره ویزانسلیلره قارشی مهارتله سلاح قوللانان ایران سواریلرینک تورک عسکرندن قورقورق اختفا ایلدکلرینی مورخین قدیمه کال بی طرفی ایله حکایه ایتمشلردر . ایران شاهی (فیروزک) توران زمینه سفر ایچون حاضرلق امر ایتمدیکی زمان عساکری « شاهمز بزی حیاتدن تجرید ایتمک ایستور ، احتمالکه هپمز نماته محکومز ، بزی افتالیرله قارشی کوندروب تلف ایتمدیرمکله ایران وایرانیلره برمحجوبیت ابدیه حاصل ایلمکدن ایسه هپمزی اورایه کیمه دن اعدام دها زیاده موافق حالدر » دیهرک اظلم ایتمشلردی . فی الحقیقه بو سفرده فیروز مقتول وعساکری مضمحل وپیشان اولمشدی .

اوزاق مملکتلر تورکلرجه برارض مسحور ایدی . چونکه کندی طور اقلری شوره زار واستحصال اسباب معیشتلری دشوار ایدی . اطرافده کی چین وایران کی معموره لره کوز دیکمک وجان آتمق پک طبیعی ایدی . ایشته اویله یرلردن چیقان تورکلر اکر بایراغی آلتنده طویلانقلری حکومت منقرض اولمش ویا خود حال اندراسده بولنمش ایسه طاغیلوبده چین وایران وسائر مملکتلر حدودینه کلدکلرنده فلا کتنن نجاتلری واستقباللری حقتده یورکلرینه امنیت کلیردی . اراضیدن ویا خود بولمترک حدودلرده یایدقلری مانعه لردن مرور آنلرایچون کوچ دکل ایدی . بورلرده صومال لرینک رعی ایچون اوولر وار ایدی . هان حدودی آشارلر ، مملکت ایچنه

صوقیلورلر ؛ چاپول ایدرلردی . نتیجده یاعودت ایدرلر ویاخود اورای
بمسر یرلغورقالور ایدیلر . ایشته اوزمان ایش برچاپول وآقین حالندن
چیقه رقا اورانك صاحی وحاکی اولورلر ایدی . اکر کندیلرینی ضعیف
بولورلر ایسه یامملکتك صاحبنه اطاعت ایدر ، یاخودچیت محافظی اولوق
واجرتلی عسکر یازملق اوزره مذاکراته کیریشورلردی . تورکلر اسکی
زمانلرده ایجابنه کوره بوضورتله چاپولجی ویا حاکم ویا تابع ویا اجرتلی
عسکر اولمشلردر .

تورکلر افراد مسلحه دن عبارت برهیئت مجتمعه ایدی . بویه بر
هیئته هرشیدن اول تربیه عسکریه ایله سلسله مراتب تشکیلی مقتضی
واهم امورنددر .

خاقان زنده ک عاصی و متهم اولانلر فراریلر ایله مافوقه اطاعتسزک
ایدنلردی . پک قدیم زمانلرده ، حتی هیونغ - نولرده بیه بونلر قانوناً
کفردرجه سنده بر جایب ایدی ، تورک خاقانلغنده دخی عصیان جنایات
کیره دن معدود ایدی . بتون تورک شعوب و بطونک قانونلر نده وتوره لرنده
بوجرم لک جزاسی اعدام ایدی .

مراتب عسکریه ده حالا جاری اولان قدم اصولی تورکلرده پک
اسکیدر ، آنلر بوخصوصه پک زیاده رعایت ایدرلر ایدی . جوجن لک
برنجی حکمداری تولون ایلک اول عساکری بیکر ، یوزر ، اونر نوردن
عبارت اولوق اوزره جزؤلره آیرمش ، بونلرک اداره سنه مأمور اولانلری
بیک باشی ، یوز باشی واون باشی تسمیه ایلمش ایدی .

هیونغ نولرده یکرمی درت آمر هر ییلک ایلک آینده تماماً تانثرونک
قرارگاهنده طوپلانور ایدی . کوز موسمنده یعنی آت لک سمیز اولدقلری
زمانده بر بیک اجتماع دها یاپارلر ، افراد و آت لری صایلوب یوقلامه ایدیلر
ایدی . خانک قرارگاهی جوارنده پک چوق ایشجیلر دائمی صورتده اوق
ویای یایمقله اوغراشیر طورر ایدی .

تورک خاقانانی جو جنرلہ ہیونگ۔ نولرک عسکر لکجہ سالف الذکر تسیقات و تشکیلاتی مزج ایدہرک برطرز جدید و مختلط احداث ایلشدی . تورک لسانندہ ضابط معناسنہ اولان « بوپوق » کلمہ سی اورخون آبدہ لرنده مکرراً قوللانیلمشدر . بیوک قطعہ سفریہ یه قوماندا ایدہ نه تورکجه « سوباشی » دنیلوب بو کلمه دخی محکوکات مذکورده واردر . جنکیز خان دخی حکومتنه وضع اساس ایتدکده تشکیلات عسکریه یه اهمیت ویرمش و تورکر آرہ سنده قدیمدن بری معمول به اولان تسیقات عسکریه یی عینلہ تطبیق ایلشدی . یالکیز جزء تاملرک اسملرینی تبدیل ایله اون نفره (دهه) ، یوز نفره (صده) ، بیگ نفره (هزاره) تعبیر ایتشدر . اون بیگ نفره دخی (تومن) نامنی ویرمشدی . اون بیگ نفره قوماندا ایدنلره «نوین [نوبین]» ، اکابر ضابطانہ «بہادر» ناملرینی ویرمش ایدی . نوین موغوللرده شہزادہ لره ویریلان بر لقب اولدینی کچی ، کندی پدر وجدی دخی بہادر (بوغاتیر) عنوانی آلمشدر ایدی .

تورکرده حکمدارک خصوصی اوردوسی یوق ایدی . ندیملر ، آش باشچی ، ایدیشجیلر (شرابدار) باشی کچی ضابطلر و بولنرک اداره سنده بولنان آدملر و ایرات دنیلان سلاحشورلر (قاپوق) تسمیه ایدیلان دائرہ حکمداریدہ بولنورلر ، وقت آسایشده خدمات خصوصیه لریلہ مشغول اولورلر ، سفر زمانندہ قوہ عمومیه یه قوماندان ایدن حکمدارک معیتنه کیرہرک حربہ اشترک ایدرلردی . اعوام ودهورک مروری و مدنیته رفته رفته حصولیلہ او یغورلر خاقانلغندہ ، ایلک خانلرده بو قاپوق قولی تکثیر ایتمش ، عادتا خصوصی بر اوافق اوردو تشکیل ایلش ایدی .

جنکیزخان کندیبنہ مخصوص خصوصی بر اوردو تشکیل ایتمش ایدی کہ تورانیلرده تشکیل اولنان ایلک دائمی اوردودر . بو اوردویہ داخل بولنان افراد حال حضر و سفردہ خانک معیتندہ بولنور ایدیلر . جنکیز خان حین وفاتندہ اون آلتی بیگ نفرہ بالغ اولان مذکور اوردو افرادی دوردریک

نفر اولمق اوزره درت اوغلی آره سنده تقسیم ایتیش ایدی. افراد مذکوردهده
عسکرلک ارثی ایدی یعنی اولاد واحفادی دخی خصوصی اوردویه عسکر
اولورلر ایدی .

۲۸

دین و مذهب. — چینلیلر قدیم تورکلرک اعتقاداتی حقنده پک آزمعلومات
ویرمشلردر. تورکلر انسان شکلنده اصنامه طایمقدن Anthropomorphism
باشلا یه رق بعده صهرسیله «شامانی»، «مانی» و مسالم اولشلردر. آرالرنده
«زردشت» یعنی آتیش پرست و خرستیان و «بودا» دینلرینی قبول ایدنلر
دخی اولمشدر . بو کونکی کونده اقوام تورانیه آره سنده زردشتیلردن
ماعدا مذکور ادیانه سالک آدملر واردر . مع مافیه الیوم تورکلر تماماً
مسلمدر واقوام تورانیه نك قسم اعظمی دخی مسلمدر .

قدیم تورکلرک دینی ساده و صاف ایدی. بودینک خاصه مبهزه سی زیاده
برمالیمت و انسانک اطرافنده کیلره قارشی شفقتدن عبارتدی. آرالرنده
دین فرقدن ناشی خصومت آثاری کورلمزدی.

تورکلر پک اسکی زمانلرده ، چینلیلر کبی بش شخصده تمثیل ایدن
بش عنصره حرمت و تعظیم ایدرلردی . شو بش عنصر دخی طوپراق،
آغاج ، معدن ، اوت [آتیش] و صودر [۱]. بواسکی دینک اک معتبر
عنصری سلاح یا پیغه یارایان معدن یعنی دمیر ایدی . دمیر بوتون تورک
ماصاللرنده کوریلور ، تورکلرک اصللری حقنده کی بالجمله روایاته داخل
اولور. هونلرک طابندقلری ، کندیسنه نیاز ایلدکلری دمیر اوله جقدر .
هونلر نشان اوله رق بر دمیر ناملو ویرلردی که رومالیر بوکا «مریح قلیچی»
دیرلردی . تورکلرک وقتیلله اولادلرینه تیمور تاش ، اسن تیمور کبی آد

[۱] بیژانس مورخلرندن (ته ئوفیلاقتوس سیموقاتا) یه کوره ایسه تورکلر
آتیش ، هوا ، طوپراق ، صویه یعنی عناصر اربعه یه حرمت ایدرلردی .

ويريشلرى ده بومعدنه حرمتلرني كوسترر. ماجارلر ك آتلايه ويردكلرى .
آتسهل آدى ده دمير [چليك] ديمكدر. جنكيزمه ده دمير چيلىك اسناد اولنوردى .
قبل الهجره برنجي عصرده تورك خاقانلغى نردينه كيدن بيزانس ايلچيلرى حدودده .
« تقدمه حديد » ديه تعريف ايدم جكمز مراسمه بولمشلر ايدى .

توركلر آره سنده بعده شوبش عنصرلى اسى دىن يرينه تنگرى [كوك] [ايله يردن عبارت ايكي عنصرى حاوى بردين ظاهر وقائم اولدى . مع مافيه اشبو ثنائيت ، عناصر خمسه دينى بسبتون اورته دن قالدير مامش ، اقوام تورانيه دن بعضيلرى نرندمه بربرينه گرفت اولق اوزره بقا بولمش و آثارندن بك چوغى زمانمه قدر واصل اولمشدر . مذكور دين هيونغ-نولر ك حكمدارنى چين فغفورينك حائز اولديغى « حكمدار سماوى » عنوانى كى و اومعدانه اوله رق « تنگرى قوت » ديه طائىنور ايدى .

ثنائيت اعتقادنجه يرچنلر ، پريلر ، غفريتلرله مملو و مسكون ايدى .
و خلق بوضو ته قائل ايدى ، آنجق بولردن استعانه واستمداد اولنمز ايدى .
حتى كول تكين محكوكاتنده اوچ درت دفعه « اوزه تگرى » يعنى يوقايرده .
اولان كوك ، « آسراير » يعنى آشاغيده بولنان يراسملرى الفاظ استمداديه استعمال ايدلمكسز ين ذكر اولنيور و « اوغوز بىكلر بودون اشديك اوزه تگرى باسما سار ، آسراير تيلنه سهر » يعنى « اوغوز بىكلرى واهالى ايشيدىكلر ، يوقاروده بولنان تنگرى ازمه ديكي ، آشاغيده بولنان ير باطلا تمديغى » دىنيور . كتابه ده يالكىز بر كره الوهيت بر قدرت معينه يي حائز ، فعال صورتنده ، يعنى مسقط راسى اولان طويراغك تمئالى ، متشكل بولنديغى عناصرك اراده لرى طر زنده تجلى ايتمشدر : « اوزه تورك تگرىسى تورك ايدق ييرى سوبى آنچه ايتمش تورك بودون يوق بولمزون تين بودون بولچون تين آقا كم ايلترس قاغانغ اوكم ايل بيلكه قاتونغ تگرى تويسينده توتب يوكرو كوتورمش » يعنى يوقايرده تورك تنگرىسى وتوركلر ك مقدس بروصوپريلرى بوبله ياپديلر ، تورك ملتى يوق اولماسون

دیه ، ملت یکیدن حیات بولسون دیه بابام ایلترس قاغان ایله آنام ایل بیکه قاتونی تنگری تپه سنده طوتوب یوقاری قالدیردی دینلمشدر . بوکتابه دن آکلاشیلورکه : قدیم تورکلر کائئاتک خالقی اولق اوزره بر ربه عبادت و آنی کوک ایله تمایل ایدرلردی و آکا آت و اوکوز قربان ایلرلردی . تورکلره کوره کائئات بر طاقم طبقه لردن ترکب ایتمشدر . یوقاری طرفده اونیدی طبقه عالم نوری ، آشاغیده بولنان یدی ویاطقوز طبقه عالم ظلماتی تشکیل ایدردی . بوایکی قسم آره سنده نوع بشره مسکن اولان سطح ارض بولنمقدمه در . تورکلرجه کوکی ، یری وبتون اشیا ایله برلکده بنی آدمی یارادان « تنگری » ایدی . سمانک اک اوست طبقه سنده بولنورق اورادن کائئاتک احواله تأثیر ایتمکده ایدی . دیگر طبقه لرده پرلر وایکنجی درجه آلهلر بولندی کبی جتتده بوراده ایدی . ارض اوزرنده یاشامقده اولان انسانلرک اجدادلری آلهلر ایله کندی اعقاب وانسابلری آره سنده بر محل متوسط اولان بوجتتده طوررلر ایدی . ایشته وجود بارینک تمایل ماده سی ایچون کوکلره عبادت بوندن ایلر و کلورودی . تحت الزمین طبقاتک دخی هر برنده بر طاقم جنلر و عفریتلر ساکن اولوب انسانلره فالق ایتک و سائظنی تحری ایتمکده ایدی . کوتو آدملرک مقری اولان جهنم بوراده در . ایشته بو صورته ارض هر ایکی عالمک نفوذی آلتنده بولنورق اوندن متأثر ایدی .

ارض دخی « ییرسوب » یعنی طوپراق و صو نامیله بر طاقم پرلرک تشخیصدن عبارت فرض اولندیغی اورخون محکوکاتندن آکلاشیلور . بو پرلردن هر برینک یایوکسک بر تپه ده ویا بر پیکارک یاننده بر مکانی اولدیغی سویلرلر ایدی . هر طاغ وسیل کچیدلرنده اوزرندن مرور ایدن یولجی او محلك پرینه حمد و شکر ایدر ایدی . انسانلره اک یاقین آلهلر یر وصولر اولوب بولنلردن ایولک کوردکلرینه اعتقاد ایدرلر و آندن طولایی قربان کسرلردی .

انسانلر طوغرىدن طوغرى يه سمدله كى السهلره عرض مناجات ائيدمهزلر ، بونك ايچون جنتده بولنان اجدادلرني واسطه اتخاذايدرلردى . دين آدملىرى غايبدن خبر ويرمك قوتنه مالك اولدقلىرى ادعايدرلردى . توركلرك بوقديم دىنى بعده شامانى دىنه قارىشمشدر . شامانى دىنك اساسى سحر و بويوجيك اوزرينه مبتيدر . شامانى دىنه سالك اولان توركلر معبود سماويلرى اولان « اوققو » نك برطاقم ارواح طبيعىه نك رئيسى اولديغى ظن ايدرلردى . ارواح طبيعىه مذكوره شامان ياخود ساحرلك تحت تاثيرنده درلر ، آنلر طرفدن تحت اطاعتلر نده طولغنه اجبار اولنورلر [۱] . شامانىلكه توركلرك ثنائيت اوزرينه مؤسس قديم دىنى و بودىلك قارىشمش وبوصورتله يكي برشكل آلهرق توركلر آره سنده تعمم وانتشار ايتمشدر . تورك خاقانلغى زماننده بعض حكمدارلر بودى دىنه تمايل ايتمشلر وچيندن بودى راهبلى جلب ايله تبعه لرى مياننده تعميمنه دخى چالشمشلر ايسه ده موفق اوله مامشلردى . مع مافيه هجرت نبويه دن بر عصر اولنه طوغرى بودى مذهبي چين مسيوزلرى واسطه سيله تورك مملكتلرينه ادخال ايدلمش ومشهور موقان خانك برادر وخاقى توپوخان دين مزبورى قبول ايتمش ايدى .

خرستيانلق قبل الهجره اوچنجى عصرده خراسان وماوراءالنهر قطعه لرى يوليله تورك مملكتنه داخل اولمش ايدى . « بارسابا » خراسانده مرو شهرى پسقپوسى ايدى (ق. ۵۰۲ ۲۸۸ م ۳۳۴) . مرو پسقپوسلغى بعده متره پوليد مرتبه سنه ارتقا ايتدى (ق. ۵۰۲ ۲۰۲ م ۴۲۰) . هرات و سمرقند شهرلر نده دپسقپوسلق تاسيس ايدلى . بوصورتله خراسان دن ماوراءالنهر كچن خرستيانلق اورادن تورك مملكتنه كيردى . بطريق (تيموته ئوس)

[۱] بوديلك شامانىلك اوزرينه يك بويوك تاثيرى اولمشدر . حقاسمى دخى نوجهتدن آلمشدر . چونكه شامان كلهسى (سرامانا) كله سندن محرف اولوب سرامانا ايسه عموميتله بودايه ، بودى دىنى راهبلىنه ويريلن براسمدر .

قراقرورومه قدر مأمورین مخصوصه کوندردی (۷۱۸ م ۱۰۰ هـ) .
 تورکلردن غوبیده مسکون کرایت قیسه‌سی مرو متره بولیدی .
 واسطه‌سیله نسطوری مذهبه ادخال اولدیلر (م ۱۰۰۰ هـ ۳۹۱ هـ) .
 تورکلردن بعض قبیله‌لر دخی بو واسطه‌ایله خرستیانلی قبول ایتشلردی .
 جنکیز خان طرفدن موغول اتحادینه ادخال ایدیلن قبیله‌لردن بعضیسی
 بودی وخرستیان ایدی .

غربه طوغری کدوب ماوراءالنهرده ساکن اولان وخراسانه وهندم
 طوغری یاییلان تورکلر دخی دین زردشتی قبول ایتشلردی .
 هجرتک ایلک عصرینه طوغری تورکلر مانی دینه اتساب ایتشلردر .
 آیین زردشتی وانصرایتک امتزاجندن حاصل اولان بوزینک واضعی (مانی) ،
 ایران حکمداری (بهرام بن هرمن) طرفندن قتل ایدلده کده طرفدارانی ایرانده
 بارینه میهرق ماوراءالنهره کچمشلر واورادن تورک مملکتنه طاغلمشلردی .
 اوزمان تورکلرک موقع حاکمیتده بولنان اوغور خاقانلری مانی دینی
 قبول ایدلکلرندن اوغورلرک تماماً وزیراداره لرنده کی دیگر تورکلر اکثریه
 مانییه دونمشلردی . ایرانده نشو ونما بوله میان مانیلک تورکلرک دین
 رسمیسلی اولمش ایدی . اوغور خاقانلری بودینی یالکیز قبول ایتکلر
 قالمیهرق خارجده دخی حمایه ایدرلردی . حتی ماوراءالنهرده حکمران
 اولان سامانیلر مملکتلرنده بولنان مانیلری تضییق ایتدکلرنده اوغور
 خاقانی مملکتده کی اسلام تجاریله تورکلردن اسلامه کلنلری مقابله
 تضییق ایتمش وبونکله اکتفا ایلهرک حرکات عسکریه یه توسل ایده جکنی
 بیان ایله سامانیلری تهدید ایلمش ایدی . بونک تأثیری کوریلهرک حکمدار سامانی
 مملکتده کی مانیلری تضییقدن فراغت ایتشدی . ایشته مانیلر ممالک اسلامیه نک
 هر طرفده دوچار اولدقلری تضییقاتدن بو صورتله رهایاب اولشلردی .
 اوغوزلر ییننده منتشر روایت نظرآ کندیلری هجرت نبویه بی متعاقب مدینه یه
 آدملر کوندره رک دین اسلامی تحقیق وتدقیق ایتدیرمشلر . بودینه سالک

اولشلردی . فقط بوروایت حقایق تاریخیه ایله توفیق اولنه میور . عربلر جیحون نهرینی مرور ایتدکده تورکلرله شدتلی محارباته طوتشمشله وبر عصری متجاوز حربه دوام ایتشلرایدی . نهایت ماوراءالنهر ایله سیحونک شمالنده براز محللر تورکلردن اهل اسلامه انتقال ایتمش واورانک اهالی* اصلیه سی ایله مهاجر بولان تورکلر دین مینی قبول ایلش ایدی . لکن آندن سوکره دین اسلام خیلی مدت بو دائره داخلنده قالمش وشرق و شمال جهتلرنده ترقی ایده مامش ایدی .

عربلر متعاقباً چین ایله دخی برآ تجارته کرمی و یروپ چینه وارمق ایچون تورکلرک آراسندن کچمکه مجبور اولدقلردن اسلام تاجرلری واسطه سیله کذراکاهده بولان عشایردن بعضیلری میانته عقائد اسلامیه باییلیمغه باشلامشدی .

نهایت الامر، اوچنخی فصلده ایضاح اولدینیی اوزره، برطرفدن سیحونک شمالنده تمشده و تجمع ایدن پک چوق تورک قیلله لری دین مینی قبول ایتشلر و دیگر طرفدن تورکستان شرقیده تأسس ایدن ایلك خانلر تشمیر ساق غیرتله اورالرده متمکن بتون تورکلری فیض اسلام ایله مشرف قیلمشلردر . یوکیفیت هجرتک بشنچی عصری اواسطنه قدر دوام ایلش و موغولستانک غربنده بولان تورکلردن ماعدایی تماماً اسلامه کلشدی .

اوروپانک شرقده بولان اقوامی آراسنده اسلامک انتشاری دخی بو صورتله اولمشدر . شویله که : اهل اسلامک برنجی وایکنجی عصرلرده کی مهاجماتی خزرلرک وقوع بولان شدتلی مدافعه لر ایله ثمره یاب اوله میه رق قافقاسک شماله دوشن اولکالر خزرلر النده قالدی . قافقاسک شرقده وساحل دریاده کائن دربند شهری سرحد حکومت اسلامیه اولوب شهر مزبورده قدر قافقاس شرقی تماماً ایادی* اسلامیانه منتقل اولمشدی . لکن (داریال [داریول]) کیدیخی الرنده طوتان خزرلر دائماً قافقاس طاغلرینی آشارلر و اهل اسلامی تعجیزدن فارغ اولمازلر ایدی .

خزرلر عربلرک دور فتوحاتنده بيله قافقاسیه نك غرب جهتک حاکمی واوراده کی یرلی حکومتلرک متبوعی ایدیلر. خزرلر عربلره قارشى بوقدر شدتلی مدافعهلر کوستره رک نفوذلرینک و دینلرینک جبال قفقاسک شمالنه تجاوز ایتسنه مانع اولمغه چالیشدقلری حالده بشقه برطریقدن کلهرک مهر اسلام مملکتلرینک اورته سنده پرتو افشان اولمشدر. بو طریق سمت جنوبیدن باشلامیوب فیض اسلامی کتیرنلر شرقدن و خوارزمندن کلوب اوراده یرلشن اهل اسلامدر.

خزرلر مختلف دینلره سالک ایدیلر. خاقان موسوی ایدی. بیزانسلر طرفدن مملکتلرندن طرد و تبعید اولنان موسویلر خزر مملکتنه التجا ایتشلر و دینلرینی خاقانه و خزرلرک برآزینه قبول ایتدرمشلر ایدی. خاقانک بودینی قبولی خلفای عباسیه دن هارون الرشید دورنده در. الان موجود (قراین) یهودیلری خزرلردن دین موسوی پی قبول ایدنلرک احقادی اولوب بونلر کتب خمسیه پی عبرانی حرفیه و فقط تورک لساننده او قویوب یازارلر. خزرلردن برآزی دخی خرستیانلی قبول ایتشلردی. خاقانن صوکره دولتک صاحب نفوذی و عساکرک باشوغی و اداره ملکیه نکرئیسی بولنان ذات که «ایشا» لقبی حائز ایدی بونکلر رجال و عظمای قوم و اکثریت اهالی تورکلرک دیننه مشابه بر دینه سالک ایدیلر. اوائل اسلامده خوارزم قطعه سنده ظهور ایدن براختلال داخلی سببیه مملکتدن چیقاریلان برمقدار خلق خزر اولکاسنه کیتمشلر و محارباتده خزرلره یاردم ایتمشلردی. حربده کوستردکلری بطش و شدتدن طولایی خاقانک توجه واکرامنه مظهر اولمغه برابر دینلرینی کال سربستی ایله اجرا ایچون مساعده سنده نائل اولمشلر ایدی. آندن صوکره خزر عساکرینک اکثریتی بونلر تشکیل ایتدکلری کی ایشانک استخدام ایتدیکی وزیرک کندیلرندن نصی دخی اصول اتخاذه قلمش ایدی. خزر خاقانی نهایت دشمنلرینک تصدیقاتندن تخلیص کریبان ایچون خرستیانلی قبول ایله بیزانس ایمپراطورلغنک معاونته مراجعت.

ایتمش ایسه ده مشمر اوله مدینی قسم تاریخیده بیان اولمشدر .
 اهل اسلامك ورود ویرلشمه لری خزر خاقانلی آراضیسنده کی ادیانہ
 برضیمیمدها تشکیل ایتمش ایسه ده دین اسلامك انتشارینی مؤدی اولمامشدی .
 مذکور خاقانلق اندر اسنه قدر دیگر ادیان مثللو اسلامك بقاسی معلوم
 ایسه ده آندن صوکره خزر لرك مملکتی تملك ایدن قچاقلرک آراسنده بو
 دین سالکینک نه اولدیغنه دائر معلومات یوقدر .

قچاقلر توركلر آره سنده منتشر دینه سالک ایدیلر . بونلردن موغوللرک
 مهاجمه سی اوزرینه محارستانه فرار ایدوب قومان نامنی آلان قسمی
 اوراده خرسیتانلی قبول ایتمشدر . هر حالده موغوللرک استیلاسیه تشکل
 ایدن دولتک حکمدارلرندن بعضیلرینک اهتدالرینه قدر اوروپای شرقینک
 جنوبنده دین اسلام حقیقه تقرر وانتشار ایدممامشدر .

اوروپای شرقینک جنوبنده حال منوال مشروح اوزره ایکن شمالنده
 یعنی بلغارده ، آسیای وسطی ده اولدیغی وجهله نور اسلام بردنبره طلوع
 وانتشار ایدره ک بوتون ملتی تنویر ایدیورمشدر . دین اسلامك آسیای
 وسطی ده اولدیغی مثللو خارق العاده بر سیدن طولای قبول اولدیغی
 روایتی شایان قبول کوریه منز . بلغارلر آراسنده اقاتاب اسلامك شعشعه پاش
 اولسی خوارزم ایله آره سنده برنجی عصر هجریدن اعتباراً تأسس ایدن
 مناسبات تجاریه طولایسیله حصوله کلن انتباه افکاردر . مسلم تانارلرک
 اوروپای شرقیده تعمیم دین مبین ایتملری زمانه قدر بلغارلر اول حوالینک
 یکانه اسلام اهلایسی ایدیلر .

اوروپای شرقینک جنوبنده خزرلر آراسنده اهل اسلام متمکن
 اولدقلری حالده آنره دین اسلامی تماماً قبول ایتدیره ماملری اسبابندن
 بری واك مهمی پینلرنده کافه ادیان معروفه نك بولمسی ایدی . شمالده
 سهولت شیوع وانتشاری ایسه خلقك اسلامیه نظراً پك قبا بر حالده
 بولنان توركلرک اسکی دینه سالک اولملرندن ناشی ایدی . بلغارلرده ابتدا

حکمدار دین اسلامی قبول ایتدیکندن تبعه دخی بردنبره آکا اتباع ایتمشلر ایدی.

تورانی شووب و بطون آرمسنده بوکون اقدیم دیندن اعتبار آبتون ادیان مذکورہ سالکینی واردر. مع مافیہ تورکلرک اقدیم دینی ایله شامانیک، زردشتیک و مانیک بربرینه قاریشهرق باشقه شکلر آلمشدر. تورکلرک اکثریت عظیمه سی حقی المذهبدر.

۲۹

ادیبات: یازی، لسان، ادبیات —. السنه تورانیه پک اسکی زماندن بری یازلغه باشلامشدر. قرون اولانک هنوز مظلم دور لرندہ آسیای غربی یه هجرتله اقوام سامیه دن کلدانیلرک و آثوریلرک ظهورینه قدر الجزیره ده اسکان ایتمش بولان سوممیرلرک خط استعمال ایلدکاری مثتدر. بونلرک قوللاندقلری یازی «خط میخی» در. هنوز آثارعقیقه علمنه عائد اولان یو یازیدن صرف نظرایدیلوبده تاریخ ساحه سنه کچیلر و تدقیقات تاریخیه یه باشلانیلیر ایسه بروجہ آتی معلومات حاصل اولور:

چین تاریخ نویسلری هیونف — نولرک یازی یه مالک اولمدقلریخی بیان و یازینک ایلک اول تورک خاقاناغنده ظهورینی روایت ایدرلر. بویازینک ادمکمل نمونه سی اورخون و ادیسنده بولان کتابه لرده کوریلور. اشبواورخون آبدلرندہ قوللانیلان خط تورانی الفبالرک برنجیسی اولدینی کی ایکنجیسی اویغور حروفاتی نامیله معروف اولاندر؛ اوچنجیسی دخی عرب یازیسیدر. قدیم تورک و اویغور یازیلری آشاغیده بیان اولنه جنی اوزره آرامی الفباسندن آلمش اولدینی ظن اولتمقده ایسه ده آتیاً تورکلر طرفدن کندی احتیاجلرینه کوره خلی تعدیلاته اوغراتیلهرق برر خط ملی حالنه افراغ ایدلمشدر. اوچنجیسی ایسه طوغریدن طوغری یه قبول اولنه رق اصلنده اولان شکلنی محافظه ایتمش فقط کوریلن لزوم اوزرینه مرور زمان ایله کرک امنلا و کرکسه شکلا بر طاقم تعدیلات اجرا اولتمشدر. بو یازیلر

تورانلرک متعدد شعباتی طرفندن عینی زمانده استعمال اولنمامشدر ،
بربرینی ولی و تعقیب ایشدر .

تورکاز آراسنده اوغور خطک استعمالی دورنده مانیلکک اجرا
ایتدیگی تأثیر ایله اوغور یازیسنده بر طاقم تعدیلات حصوله کلهرک بونک
بر نوعی دها حاصل اولمش ایدی . فقط بو یازینک اوغور خطندن بک
زیاده فرقی اولمیدیگی کبی اصلی مثللو تعمم کلییه مظهر اوله مامش و بر
دائرة محدودده داخلنده قالمش ایدی .

ایلك تورک یازسی اوغور خطک تورکاز جانبدن قبولی اوزرینه
تماماً اورته دن قالدی . اوغور خطی ایسه بر چوق تعدیلات ایله
اقوام تورانیه نزدنده بو کونه قدر موجودیتنی محافظه ایده بیلدی .
از جمله (ساقیا پاندیتا) اوغور خطنی اساس اتخاذه موعولجهیه مخصوص
بر الفبا ترتیب ایتمش ایدی (۶۴۵ هـ ۱۲۴۷ م) [۱] .

چنکیز اخلاقندن (قوبلای قاآن) کندی معلمی (طوفان [تیت]) لی
(پاس پا) یه یکی بر الفبا ایجدایی امر ایتمش و بو ذاتک تیتجه دن آلدیگی
خطک تعمینه قرار ویرمشدی [۲] .

چین یازی ولسانی اقوام تورانیه آراسنده بالخاصه معاملات سیاسییه اولمق
اوزره اوزون مدت استعمال اولمش ایدی . چینلیر قبل الهجره آلتنجی عصر
ابتداسندن اعتباراً جیحونه قدر نفوزیور و ته رک اورالرده ساکن تورانیلرله
مناسبتده بولمشلردی . بو سببله چین یازسی اورالره قدر انتشار ایده رک

[۱] (شواکی اودزر Choigyı Odxer) نامنده بری هجرتک یدنجی عصری
[میلادک اون دردنجی] ابتدالرنده بوالقبای اکمال ایله شمیدیگی موعول یازیسینی
وجوده کتیردی . دیگر ایکی عالمک دلالتیه موعوللرک بو القباسی مانچو دیلته تطبیق
ایدلی (۹۶۷ هـ ۱۵۵۹ م) .

[۲] بر چوق تاریخلر موعولجهیه ترجه اولنه رق پاس پا نامیله معروف اولان
یو خط ایله باصیرلدی (۷۳۳ هـ ۱۳۳۲ م) . فقط اوغور لسانته اویمایان بو
حرفلر دوام ایده مدی .

خانقلر و خاقانقلر آراسنده قوللانیش ایدی. چین یازی و لساننک استعمالدن اسقاطنه ظن ایدر زکه آتی الذکر وقعه سبب اولمشدر : تورک خاقانلغنک مشاهیر حکمدارانندن موقان خان هیطلاری مغلوب ایتدکده صغد خطه سندن ایران شاهی خسرو نوشیروانه بر چینلییه ساتن اوزرینه یازدیردیغی چنجه بر مکتوب کوندردی و هیاطلهنک قانی جیحونی قیزارتدیغنی بیلدیردی . او دخی کاغدا اوزرینه پهلولی لسانیه یازمش بر نامه ایله جواب ویردی .

ایلك تورک یازیسنک اصلی ایرانده سلالهٔ ساسانیهدن مقدم حکمران اولان اشکانیان طرفندن قوللانیلان خط آرمیدن آلمه اولدیغی ظن اولنیور . زیرا اسکی ایرانلرک زند و پهلولی خطرینه مشابہت و مناسبتی ظاهردر . بو حالدہ آنلر کبی آرامی خطندن مأخوذدر . آثار عتیقه کشفه قدر اقوام تورانیهدن هر برینک درجهٔ مدنیقی تعیین اید ! مزایسهده بویازینک قدیمآ هاقا دنیلن قیرغیزلر طرفندن اشکانیانک صوک دورلرنده اقباس اولندیغی ایلرو سوریلرک مبدأ استعمالی بیان اولنیور . شو حسابجه هجرتک آلتنجی عصری اولندن بری تورکلر آراسنده خط و کتابتهٔ ، شایع اولدیغی آ کلاشیلیور . چین تاریخلرینک روایتنه نظرآ هجرتک ایکنجی عصری اولندن بری تورکلر ، اوغورلر و قیرغیزلر نزدنده بو الفبانک تعمیم ایلدیکیده آ کلاشیلیور .

چین مورخلرینک پک . ه واضح اولمیان افاده لرینه باقیلیرسهدها قبل الهجره آلتنجی عصرده هندستاندن (، ریم) نهری حوضه سنه بر یازی ادخال اولندیغی استدلال ایدلمکدهدر . فقط . یازی حقنده چین تاریخلرینک قیدلری بر دکلدر . قبل الهجره ایکنجی عه مردن برنجینک اورتہ سنه قدر چینک شمالنده حکم و سلطنت سوردهن غوی تانارلرینک کندیلرینه مخصوص یازیلری وار ایدی . بودی میسیونرلرندر : (سونک - یون Sung-yun) سیاحتنده یارکنددن ده کچمش (ق . ه ۱۰۴ م ۵۱۸) اولغله اوراده

قوللاينيزن المنبانك (ختن) حرفلرينه بکزه دیکنی وغوبی چولنده کی تورکلرک بویازیلری ده غونئی تاتارلرینککنه مشابه اولدیغنی سویلیور .

غرب ایله اییک تجارتنه بریول آچق ایچون خسرو نوشیروانی اقناعه موفق اوله میان ویرانلیرک دوزن وحیله لرندن اوصانان موقان خان صغده حکمداری (مانیاخ)ک تشویقه بیزانس ایمراطوری ایکنجی (یوستینیانوس) ایله مناسبت تأسیسنه قرار ویردی . مورخ (ماندر)ک قولنجه بو سیاستک مروجی اولان مانیاخ ینه اومورخک (دیزا وولوس Disabolo) دیه نامنی قیدایتدیکی موقان خان طرفندن وآنک تورکجه بر نامه سنی حامللاً استانبوله کلدی . ایمراطور یوستینیانوس ده بو نامه نک مآله ترجمانلر واسطه سیله اطلاع کسب ایتدی . بوده اوتاریخدن چوق اول تورکجه نک بر الفبای بولندیغنه وبونک تاستانبوله قدر شایع اولدیغنه شبهه بر اقمیور .

تورکلرک قدیم یازیسندن زمانمزه قدرانتقال ایدن آثار (یکی سهی - یکی چای) واورخون محکوکاتیدر . برنجینک زمانی رکز وحی معین دکلدیر . مع مافیه یکی سهی یازیس ایله اورخون بککو طاشی [۱] اوستنده واقع کول تکین محکوکاتنده کی یازیلر آراسنده ترقیجه و زمانجه خیلی فرق موجوددر . ادبیات بجنده کوریه جکی اوزره ذاتاً کول تکین محکوکاتنده قوللانیلان لسانده اولدقجه ایلریله مش بر ادبیات کوریلور .

بو ایلک تورک یازیس بالاده بیان اولدیغنی اوزره تورکلر آراسنده اویغور خطنک تعمم کلیسنه قدر ادامه موجودیت ایتش و هجرتک ایکنجی عصری اواسطنده موقعنی اویغور خطنه ترک ایتمشدر .

قدیم تورکلرک یازیس حروف مقطعه شکانده اوله رق اوتوزسکیز حرفدن عبارتدر . بونلرک دودی حروف صوتیه ، اوچی حروف مرکبه [یعنی ایکی حرف کی اوقنور] وبقیه اوتوز بری ده حروف غیر صوتیه بسیطه در . تورک لسانده بولنان اصواتدن اکثری هجانک قالین ویا اینجه اولدیغنه

[۱] بککو - منکو ابدی ، آبدیه مقابلیدر .

کوره قوللانلییر ، ایکیشر وبعضرینکده بلا-بب ولزوم ایکیشر و اوچر شکلی واردر . حروف صوتیه دائماً یازلیوب بزده دخی اولدیغی کبی [ا ، و ، ی] تخریر وعدم تخریرلری معتاد اولان املالرینه تابعدر . بعض حرفلرک شکلی آثار قدیمه نك هر برنده برار فرقلی ومختلفدر .

اوغور خطی نسطوری پاپاسلری معرفتیه قبل الهجره ایکنجی عصرده ایران طریقیه اوغور ایلنه ادخال ایدلمشدر . اوغورلر قسم تاریخیده کورلدیکی اوزره هیونغ- نولرک بقیه سنک بر قسمیدر . بونلر دهاقبل الهجره یدنجی عصرده تیان - شانک شمال وجنوبنده شرقدن تر فان و(هامی) نك اوته سنه قدر یاییلمشلردی . اوزمان بونلره چینلیلر طرفدن یوکسک آرابه لی معناسنه اوله رق (قاتو چانغ) دنیلوردی . اوغور اسمنک بتون آسیای وسطاده تعممی ایسه هجرتک اوچنجی عصرنده در .

اوچنجی (افس [آیئلوغ]) قونسلندن صوکره استانبول بطریق (نسطوریوس) رفض ایله اتهام اولنه رق عزل ایدلمش وبونک طرفداری اولان (بار سوموس Barsumus) (ادس [اورفه]) دن طرفداری ایدی (ق ۱۸۷۵م ۴۳۵) ، بار سوموس (تزیب) ده رلشهرک ایرانیلرک حمایه سنه مظهر اولمش وعقیده سنی نشر ایچون هندوچینه قدر میسیونرلر کوندر مش ایدی . چین ایمپراطوری (تای - و - تی Tai - vu - ti) عهدنده (ق ۱۹۸۵ - ۱۷۱) وسطی آسیاده سیاحت ایدن بر بودی مسیوزی ایمپراطور کتبخانه سنده اون درت حرفلی بر الفبا بولندیغنی خبر ویرمکده در . اصل اوغور الفباسی ده بومقدارده اولدیغندن نسطوریلرک سریانی یازیسی ختن ، کاشغر ، (قازا شهر) طریقیه اوغورلره ایصال ایلدکرینه حکم ایدیله بیلیر .

قبل الهجره برنجی عصره عا ئنر وایات تاریخیه نظر آ بر طرفدن چین یازیسی قوللانقله برابر دیکر جانبدن ده تورکجه (اوغورجه) تیرشه اوزرینه مستعرضاً یازیلور ایدی . ایشته بوقیودات تاریخیه ، اوغور خطنک آنلر طرفدن مبداء قبولنی بردرجه یه قدر تبیین ایدر .

جنکیز خان ، حکومتک قیوداتی ایچون تورکجه یی لسان رسمی اتخاذ ایتش و اوغور کنجلیرنی کاتبلیکله قوللانمشدی . بناء علیه اوغورجه نك بو صورتله پك زیاده تعممی حصول بولمشدی .

اوغور یازیسنک حروفاتی اسکی تورک یازیسنده کی الفباندن چوق نقصاندر . یوقاریده بیان ایدلیکی اوزره اون درت حرفلدر . تورکجه یی ممکن مرتبه یازمغه کفایتی اولسه بیله فارسی و بالخاصه عربی کلملری تامایله ادا ایدمهز . مثلا آ حرفی آ ، ع ، ح ، ه صوتلرینه مقابل قوللانیش و قرائتی تسهیل ایچون اسلامی اثرلرده بو حرفک آلتنه هانچی صوته دلالت ایدلیکی عرب حرفیله اشارت ایدلمشدر .

*
*
*

هجرتک بر یچق عصر اولندنبرو اوروپای شرقینک بر قسمیله بتون آسیاده وبالخاصه ایچریلرنده سویلتن و یازیلان دیلر (عربجه ، عبرانجه و سائر کبی السنه سامیه و فارسی ، ارمنی ، کرد ، اسلاو و سائره مثللو السنه آریانیه و چین ، هند چینی دیللیری مستثنا اولق اوزره) هپ بر عائله لسانییه عانددر . پو عائله نك الك اوزاق و الك زیاده بر برینه بکنزه مین افرادینک مثاللری غربده فین ، ماجار ، و شرقده موغول ، مانچو دیلریلدر . هر تقدیر شمدی یه دکن بو دیلرک آراسنده حقیقی برقرابت ، منتظم بر تسلسل اثبات اولنه مدیسه ده هر حالده بر کوکدن ایرله ، بر عائله دن چقمه اولدقلری کوریلوب طورییور . بو دیلرک کافه سنده بز هجالیغه عاند بقیه و ایزلر وار ، هپسی کله لرك التصاقدن حاصل اولمش و بوکون ده مترقی بر حاله کچمکده بولنمشدر .

بو دیل عائله سی غربدن شرقه اولق اوزره درت قوله آیریلورکه اولنرده فین - اوغر ، تورکجه ؛ موغول ، مانچودر . لاپون ، فلانديا ، ماجار ، چرمیس ، باشقیر ، ووغول ، قاققاسیاده اسکی آبارلرک دیلرندن قالمه شیوه لر ؛ تا شهاده کی ساموید دیللیری هپ فین - اوغر قولندندر .

تورکجه اوچ درلودر . بری غربده عثمانلی ، آذری [آذربایجان و قفقاس تورکجهسی] ، ایران تورکجهسی ، ایکنجیسی اسکی اوغورجه ایله بونک یکیمی اولان چغتای [اوزبک] ، روسیه و سبیریا تاتارجهسی ، کاشغری ، تورکمن ، قیزغیز ، آلتای ، تارانچی ، قریم ولتوانیاده کی قرایمن یهودیلرینک لسانیدر . یاقوت و بونک یاقینلری اوچنجیدر .

اوچنجی قول اولان موغولجه ائدرخانده کی قالموقلرده داخلدر . طونکقوز و بر احتماله کوره قوره لسانی ده دردنجی مانجو قولنددر .

تورانی دیلیری قونوشانلرک یر یوزنده طوتدقلری ساحه یه باقارسق تورک لرک و کندیلرینه ازچوق قراتی بولنانلرک نره لره قدر یاییلمش اولدقلری آ کلاشیلور . شو دیلیری قونوشانلرده بر خاصه واردرکه همان هیچ بر ملتده یوقدر . بونلر نره ده اولورسه اولسونلر ، غالب ویا مغلوب بولونسونلر دیلیرندن فراغت ایتماشلر واسکی عائله یی اونوتما مشلردر . تورک اقوامندن بعضیلری برقاچ دفعه دین دیکشدر دکلری و نهایت دین اسلامده تقررایتدکلری حالده دیلیرینی دیکشدر مدیلر . خزر لرک بقیه سی اولان قرایمن یهودیلری تورانلیرینی حالاتورکجه دینده و عبرانی حرفلرله یازارلر . عصر لردن بری قوتلری معلوم اولان اسوجلیلر قیز آلوب ویره رک صوی قاریشدر مغله ، تربیه ایله ، دیانت ایله بالطیق دکزی ساحلنده کی فینوالری یوغور مشلر و حتی یوزلرینک چیز کیلیرینی بیله کندیلرینه بکمزته بیلدکلری حالده دیلیرینی ، ملیتیرینی اونوتدیره ما . مشلردر . بالقان شبه جزیره سنده بولنان بلغارلرک لسانلیرینی اسلاوجه یه دکشدر دکلری کوریلور . اداره لرینه آلدقلری ملت آره سنده صوک درجه قلت نفوسلری بوکاسیدر . اقوام تورانیه آره سنده لسان تبدیلنه یگانه و صوک مثالدر .

تورکجه مدت مدیده ، اوغور ، ارمنی ، روم ، عبرانی ، چین ، اسکی تورک و علی الاغلب عرب حرفلریله یازیلوب او قولدینینی و حتی روس حرفلری ده قوللانلقده بولندینینی حالده زنده لکنی غائب ایتماشدر .

توركلرك عرب مدينتى تاثيرى، آنته كي زمه لرندن اولكى زمانه عايد اديياتندن خلق آراسنده وكتابلرده پك آزاثرلر قالمشدر . توركلر آراسنده تورلى شكللرده يازيلوب سويلنه كلن بعض حكايه لر و افسانه لر وار ايدى . بونلر اسلام و بوديك تاثيراتى آلتده زياده دكيشمشدرلر . واقعا توركلرك ادوار اولمغه عايد آثار ادييه لرى هنوز كشف ايديه مامش ايسه ده فقط زمرده مشترك اولان و فضيلته و جسارته تشويق اساسى اوزرينه مبتنى بولنان ضروب امثالك اكثريسى پارمق حسابى اوزرينه منظوم اولديغنه باقيلورسه بونلرك وقتيله ياپيلان آثاردن خاطرء انامده محفوظ قالمش مصرع ويا بيتلردن عبارت اولديغنه حكم ايديه بيلير . بوضروب امثال ايچنده دولتك شوكت و سطوتى كو سترمك ويا توقف و انحطاط نه دلالت ايتمك كې ادوار طبعيه سنى اياما ايدن و ملتك، مرور زمان ايله كچيرديكى احوالى آكلادان معيندار نمونه لرده واردر .

اساسى پك مبهم و مجهول قالان بوضروب امثالدن صرف نظر ايديلور ايسه توركلرك اولكى مخصوصاتى ، يازيلرى و لسانلرنده كى هر بر خصوصيتى بوكونه قدر صاقلان ايلك اثرلى كنديلرى طرفندن طاشلره حك و تحرير ايديلوب قالان اثرلردر . بونلرده يا قبر طاشلرى و يا خود ملت آراسنده كسب اشتهار ايدن خاقانلرك احوالى مين ركز ايديلان آبدلردر . ركز و حكى اكثر يا صحائف تواريخنده مقيد بولنان بو اثرلر توركلرك وقتيله ساكن اولدقلى محللرده تحرى ايديلوب بولمقده در .

آبدلرك اك مهملى سيدرياده ينيسه [يكي چاي] نهري بوينده بولنوب بونام ايله ارباب علم بينده معروف اولان آبدلره موغولستانك شمال شرقيسنده سييريه نك بايقال نام بيوك كولنه منصب اولان سلينغا ايرماغنه تابع اورخون نهري واديسنده بولنان و بو مناسبتله اورخون آبدلرى ناميله ياد اولنان طاشلردر .

اورخون آبدلرى توركلرك بعض خانلرى نامنه چين ايمپراطورينك معاوتى

و جینی صنعتکارانک معرفتی ایله رگزا اولمشدر (۱۱۴۵م ۷۳۲ و ۱۱۷۵م ۷۳۵). بو آثار ایکی جسم دیکلی طاشدن عبارتدر. یازیلرک برطاقنده (کول تکین) و برطاقنده برادری (یلکه قاغان) و برطاقنده ده بونک خلفی و کول تکین ک یکنی اولان (یولوغ تکین) آغزندن سویلنیورسده جمله سنی ترتیب و تحریر ایدوب حکایتدیرن اوچنجیسی اولدیغی آ کلاشیلور. آبدلرک حاوی اولدیغی یازیلر تورکلرک اوزمانکی اجتماعی حاللرینی و خاقانلرینک تورک ملتیه ایتدکری خدمتلی حاکیدر. بو محکوکاتده قوللانیلان لسان خیلی ایشلمش، کسب نزاکت ایتمشدر. ایشته تورکلردن قالان و شمدی یه قدر معلوم اولان یکانه اثر اشبو اورخون آبدلریدر.

ازمنه قدیمده تورکلر آره سنده مدنیتجه الک زیاده مترقی بولنل او یغورلر صنعت تحریره مالک اولدقلرندن آنلرده ادبیات دیکرلرندن اول انکشاف و توسع ایتمشدر. تورکجه نک قدیم ادبیاتندن زمامزه قدر بقا بولانلر او یغورلرکدر. اخیراً اجرا قلنان تورقان کشفیاتنده بونلردن هجرتک ایکنجی و اوچنجی و دردنجی عصرلرینه عائد خیلی آثار اله کچیرلمش و اورو! مستشرقینی طرفندن تدقیق و نشر اولمقده بولمشدر. آثار مذکوره اکثریا شاعرانه یازلمش حکایاتدن عبارتدر. مع مافیه بونلرده نقاط نظر مختلف اولوب بعضیلرنده او یغورلرک سالک اولدقلری مانیاک تأثیری و بعضیلرنده هنددن شماله و تورک مملکتلری ایچروسنه انتشاره باشلایان بودیلک ایزلری مشهوددر.

او یغورلردن دین اسلامی قبول ایله کاشغرده تأسیس حکومت ایدن ایلک خانلر زماننده ادبیات باشقه بر شکل آلمش، فقط بونده عربلرک تأثیری کورلمکه باشلنمش ایدی. بو دوردن زمامزه انتقال ایدن الک مشهور واک اسکی اثر « قوتادغوبیلک » در. اثر مذکورک مقدمه سی کاشغرده دها بوکبی برطاقم آثار تحریر اولدیغی کوسترمکده ایسه ده آنلر زمامزه قدر انتقال ایده معشدر.

قونادغوبیلیک هجرتک ۶۲ سنه سنده کاشغرده ایلیک خانلردن بوغرا خانک خاص حاجی (باش ماینجیسی) (یوسف) طرفدن مشارالیه نامنه قلمه آتمشدر . بو کتاب بوغراخان ایلیکک تشریفاتنه ، وزرانک ، سوباشی (سرعسکر) نک ، خاص حاجیک وظائفه ، اهالینک ومختلف صنوف خلقک آدابنه ، طرز معیشتنه ، نصل آدملر اولملری لازم کله چکنه دائر مهم تفصیلاتی حاویدر ، آداب صحبت حقنده بیه تفصیلات کافیه واردر . عوام ناسه و آنلرک طرز اداره سنه دائر بیان اولنان ملاحظه لرله برابر بونلر ایله نصل تماس ایلمک لازم کلدیکندن واصلسزلر حقنده اظهار اولنان نفرت وامیتسز لکدن بحث اولنمقده در . خلاصه قواعد حکومت وتشریفات اداره بی بیان ایدر . بو اثرده اسلامیتک وتعلیمات اخلاقیه سنک تورک روحنده وتورک ذهنده حاصل ایتدیکی تأثیرات کوریلور ، آنجق لسانک بوتأثیراته مقاومته صفوتی محافظه ایده بیلدیکی مستبان اولور . مع مافیة استعمال اولنان تشبیه واستعاره لردن لسانک چوقدن عجم روح ادیبسنه مغلوب اولمش بولندیغی استدلال اولنور .

قونادغوبیلیک هجرتک بشنجی عصرنده تورک ادبیاتنه نمونه اولدیغی کبی هجرتک آلتنجی عصرنده دخینه ایلیک خانلرک زیر اداره سنده بولنان سیحونک شمالنده (خواجه احمد یسوی) ظهور ایتمشدر . بو ذات شمعی (تورکستان) دینلن (یمی) نام قصبه دندر . خراسان وبخاراده تحصیل علوم ایله طریق تصوفه سالک اولمش ، بعده وطننه عودت ایله نهایت عمرینه قدر اورالرده مسلکئی تعمیم ونشره وقف وجود ایتمش ایدی . هجرتک ۵۶۲ . سنه سنده وفات ایتمشدر . آثار منظومه سندن برقسیمی موجود ومطبوعدر . مسلک تصوفی ، تورکلر آراسنده منتشر بالجمله طریقتلره منشاءدر . مع مافیة ایرانده یتشن متصوفینک اثرلرنده کورلیدیکی اوزره اصطلاحات متصوفه دیه برطاقم لابلایکلر موجود اولیوب مسلککنده دینی اساس اتخاذایتمش وبوندن ایرلما مشدر . ایران افکار متصوفانه سنک اک زیاده رواج بولدیغی

خراسان و بخاراہدہ تحصیل علم و سلوک ایتدیکی حالده اثرینک تدقیقندن بوجہنلره بیکانہ قالدینی و شریعت غرای منہاج ہدی اتحاد ایدیکی آکلاشیلور . قوتادغوبیلیکده عربی و فارسی الفاظ پک آذر . یوز ، یوزاللی کلہدن عبارتدر . خواجہ احمد یسوی نک اثرندہ بوکلات اجنبیہ نک مقرداری پک زیادہ تکرر ایتمشدر .

خواجہ احمد یسوی افکاری ایران متصوفینی جریانہ قایدیرمامش ایسده اسلوب بیانندہ ایران شیوہسنی تمامیلہ قبول ایتمش ایدی . دیوانی ، زمانندہ تورکار آراسندہ قبول عامیہ مظهر اولدینی کبی موغوللرک ممالک اسلامیہنی استیلاسندن برو دخی اسکی رغبتنی محافظہ ایلمکدهدر . بویوک تورک متصوفی خالقک معنویتہ نفوذ ایشدر .

خواجہ احمد یسوی نک اوچنچی خلیفہسی (سلیمان باقرغانی) دخی تورکچہ اثرلریراقمشدر . آثاری « حکیم آتا ، باقرغان ، آخرزمان ، مریم » نام رسالہلردر ، بونلر روسیہده کی تورکلر آرسندہ مشہور و متعارفدر . مشارالیہ ایلک خانلردن بوغرا خانک نزدیکہ وارمش و پک بیوک حرمت و رعایتہ مظهر اولمش ایدی . سلیمان باقرغانی بعضاً عروض و زنتی قوللانمقلہ برابر اکثریا شیخی احمد یسوی کبی عجا و زنیلہ و طبیعتیلہ عین طرزده یازیلر یازمش و خلقک احتیاجات دینیہسنی تطمینہ و اونلرہ نصایح اخلاقیہ تلقینہ چالیشمشدر .

بوآنندہ و آلتنجی عصرده کاشغردہ دخی (احمد بن محمود) نامندہ برادرب ظهور ایتمشدر . ادیب احمد قطعہ مذکورہ نک (یوکنک) نام قصبہ سندندر . اثرینک اسمی « ہبۃ الحقایق » در ، منظومدر ؛ دینی و اخلاقیدر . اثر مذکور ایلک خانلرخاندندن اولدینی ظن ایدیلان (امیرالاجل سہسالار دادبیک) نامنہ یازلمشدر . بوآردہ دین جہتیلہ اسلام و اسلوب طریقیلہ عجم تأثیراتی دہا زیادہ محسوسدر . عروض و زنتیہ یازلمشدر . عربی و فارسیدن پک چوق کلمات استعارہ ایدلمشدر .

تورکار آراسنده ادبیات ایشته بوخالده ایکن موغولر آنلر انده اولان مالکی ضبط واستیلا ایتشلر ایدی . جنکیزخان موغولر ایچون او یغور یازیسنی قبول و او یغور کاتبلرینی خصوصات تحریریهده استخدام ایتکه باشلامش ایسهده ادبیات جهته اهمیت ویرمامش ایدی . خلفی اوکتای قآن بوجهته دخی اهمیت ویردی . عربی و فارسیدن وبالخاصه ایکنجیسندن خیلی آثار ادبیه نك تورکجه و موغولجه به ترجمه سنه دلالت ایتدی ، مترجملرینی احسان فراوانه نائل ایلدی . بو مترجمات هنوز میدانده چقمامش ایسهده مترجملرک و ترجمه ایتدکلری آثارک اسامیسنی کتب توارینجده مقیددر .

چغتای شعراسنک ایلك ظهور ایدنلرندن بولنان (سکاکی) دخی اوکتای قآن زماننی ادراک ایلشددر .

تورک ادبیاتنک مبداء ترقیسنی هر حالده جنکیزخان اخلافی زماننده دره . مالک اسلامیهده تأسس ایدن تورک دولتلری زماننده کی ادبیاته کلنجه بونلرده ملی لسانده ادبیات کوربله منر . تورکارک محافظه لسانه اعتنالرلیله برابر محیطه قایلدکلریده جای انکار دکدر . آندن طولاینی بو دولتر محیطه اویمق یولنه کیتدکلرندن عربی و فارسی ادبیاتنک حمایه و ترقیسنه چالیشمشلرددر . بالخاصه ادبیات فارسیه بونلر دورنده و آنلرک تشویقیله درجه مشعشعهیه واصل اولمشدر .

ادبیات فارسیه نك آثار مخلده سندن بولنان شهنامه سلطان محمود غزنوی طرفندن یازدیرلمشدر . ملکشاه سلجوقیده کاشغرده قوتادغو بیلیکک تالیف اولسدینی دورده ایرانده اصلاً ایرانی اولان وزیرنی نظام الملکه فارسی سیاستنامه یازدیرمشدر .

آناطولی سلجوقیلری قطعه مذکورنه نك تورکلشمه سنه سبب اولدکلری حالده ادبیات خصوصنده فارسینی ترجیح ایدرک تشویق و ترغیبیلری سایه سنده آناطولیده ادبیات فارسیه رونق بولمش ودعوتلری

اوزرینه بر طاقم ادبای عجم آناطولی به گلشدر. سلجوقیلر بونکه قالمیوب
تأسس دولترندن اعتباراً فارسی بی لسان رسمی اتخاذ ایشلردی. قیودات
ودفاتر حکومت تماماً فارسی اولهرق تحریر اولنوردی .
خوارزم شاهلر دخی لسانلرینی اہمال ایشلر وبر درجہ یہ قدر فارسی
ادیاتنک ترقیسنہ چالیشمشلردی .

۳۰

صناعت : صنایع عادیه و نفیسه . — تورکلر دخی بدایۂ اقوام
سائرہ مثللو محتاج اولدقلری اشیای ضروریہ بی اعمال ایدرلر ایدی .
تورکلر دہ کی صنایع عادیه نك ا ك مهملری دباغت ، باقر ودمیر کبی معادنك
اخراج وایشلمسی ایدی . اكر مثللو آت طاقملرنده وچادرلرینك
اورتولرنده دباغت ایتدکلی دریلری قوللانورلر ایدی . معادنن
ا ك زیاده دمیری ایشلرلر وبوندن قیلچ وسائر جنك آلاتی وچفت دمیری
واوراق کبی زراعت ادواتی یاپارلر ایدی . اشبو دباغت و معدن اعمال
واخراجی خصوصلرنده تورانیلر وتورکلرک اقوام سائرہ یہ هر حالده تقدم
ایلدکلی ظن اولنمقددر .

تورانیلرک بعض قوملری بز دخی نسج ایدرلر ایدی . چادرلرینك
دیرکلرینی وآرابه لرینك تکرلک وسائر آلات وادواتی آغاچدن یونارلر
ایدی . تورکلر آغاچدن غایت کوزل اویمالر یاپارلر و صوقابی وسائرہ
اعمال ایدرلر ایدی .

تورکستان وآلتای طرفلری و سیریانك بالخاصه جنوب جهتلری
معادنك مبدولیتله مشهوردر . اورالرده جوهری اخراج ایدلمش پك چوق
دمیر وباقر معدنلری کورولور . بونلر وقتیلہ تورکلر وتورانیلر طرفندن
ایشلمشدر . جوارلرنده ابتدائی طرزده چفت دمیری و سائر شیلر
بولنسی پك اسکی زمانلرده اخراج و اعمال اولدقلرینی کوسترد . تورکلر
کوموش وآتون معدنلرینی ایشلمشدر وبونلری ایشلمشدر .

توركلر معادنن يالكز كنديرينه لزاومي اولان مواددن ماعدا زينه
دائر اشيا دخي اعمال ايدرلر ایدی، بوبابده خيلي مهارت كوستر مشلردی.
زينت اشياسی پرنج و آلتون و كوموش ايله تزيين اولمش دميردن ياپيلور ایدی.
صاوات اعمالنده جوجن لرله تورك خاقانلغی تبعه سی بالخاصه اشتهار ايتملر ایدی.
توركلر ك ادوار اولينه عائد اولوب مزارلرده و تپه لرده محفوظ
قاله رق زمانزه قدر انتقال ایدن كوپه، يوزوك، معدنی آينه لروآت
طاقلری و قالقان وسائر اوافق تفك آثار آنلرده پك اسكیدن باشلايان
صناعتك بعده خيلي ترقی ايتديكنی كوستريور .

هيونغ - نولوو توركلر بالكلیه كوچه اولدقلى حالده ملكلرنده بر
ايكى شهر وار ايديسه ده آنلرده چيليلر ك بنا كرده سی و تماماً اونلرله مسكون
ایدی . بوچيليلر يا محاربه ده آلتان اسيرلر و يا خود چيندن قباحث و صور
سائر سبيله قاچان ملتچيلر ایدی . توركلر و تورانيلر مواتلرينك مزارلرينه حين
حياتنده قاچ آدم اولدیر مش ايسه او قدر طاش ديكدكلری كی بعضاً ده بونك اوسته
بر تر به انشا ايدده رك ايچنه مواتنك و بولنديغی محاربه لرك تصويری ياپارلر ایدی .
بعض حكمدارانك ابقای نامی ضمنده - اندر اوله رق - آبدله دخي ركز
ايدرلر ایدی . شرقی تورك خاقانلغی زمانده توركلر آراسنده بر درجه يه قدر
حضريته تمايل حاصل اولديغدن حكمدارلردن بيلكه خاقان اورخون
جوارنده كندينه مركز حكومت اولق اوزره بر شهر ياپدیر مش ایدی [۱].

[۱] بوشهر صوكره (هو - لين Ho-lin) ياخود (هالا - هو - لين) آدنی
آلمدركه بوده (قره قوروم) ك چينجه سيدر . بوكون برنده (اردن تسه ئو)، (اردنچا ئو)
مناسترينك بولتمده اولديغی قره قوروم شهرينك موغوللردن اوكتای قآن طرفدن
تأسيس اولنديغی ده ذكر اولنيور . بناء عليه شرقی تورك خاقانلغك انقراضدن صوكره
اويغورلر ك تأسيس ايتدكلری شهر ك بوكون اردن تسه ئو مناسترينك اوتوز بش
وقرق كيلو متره شمال شرقيسنده بولنان (قره بالغاسون) خرابه سی اولمی مؤولدره .
قره قوروم ايله قره بالغاسون اكثر يابر برينه قاريشدیر يلور . يالكز شوراسی محقق دركه
شرقی تورك خاقانلغك مركزی بورالری ایدی .

آندن اول و صوکره تورکلردن طریق مدنیه وضع قدم ایدنلر محقق صورتده کندیلرینه مرکز حکومت اولق اوزره بر شهر بنا ایتدیر مشلردر . کرك آبدلرک و شهر لرك بنا سنده و کرکسه معنا تر به لرك انشا و تریننده دأما چیندن جلب اولنان معمارلر و صنعتکارلر استخدام ایدلدیکی آثار قدیمه دن مستبان اولور .

تورکلردن کوچه اولیوب ساکن بولسان اقوامدن شرقده تاریخ و ایلی نهرلری ساحل لرنده اوطوران اوغورلر مدنیه زیاده ترقی ایتش ، غریبه اتل وقاما ایرماقلری کنارلرنده مقیم بلغارلر اکتساب ایتدکلری حال مدنی چوق وقت محافظه ایتشلر ایدی .

اوغورلرده صنایع و بالخاصه صنایع نفیسه امثالندن چوق زیاده ترقی ایتش ایدی . اوغورلر صنایع نفیسه سنده چین و هند صنعتلرینک پک زیاده تأثیری وار ایدی . درجه ثانیه ده دخی ایران و اسلام صنایعک تأثیری اولمشدر . اوغورلر بدایت امرده ملل مذکورده دن اقتباس ایدکلری صنایع نفیسه ده بالآخره کندیلرینه خاص بر طرز وجوده کتیر مشلردی .

اوغورلر بلده لرنده معبد و سائر اوله رق فنه مطابق جسم بنا لرا انشا ایتشلردر . معبدلرینک دیوارلرینی رسملره ترین ایدرلردی . اوغور معمارینی بالجمله شرق معماریلرنده اولدیغی کبی اشکالده تنوع و ترینانده بیوک بر مبذولتله تمیز ایتش ایدی . اوغورلرده رسم اولدیغی کبی صنعت تذهیب دخی موجود ایدی . ال یازیسی کتابلرینک سرلوحه و کتابه لرینی یالدىزلارلر و ظریف بویالی رسملره ترین ایدرلر ایدی . تورکلر اقوام اسلامیه آراسنده بو کون اولدیغی کبی دین اسلامی قبوللرندن اولده حسن خطده پک زیاده استعداد کوستر مشلردی . بالخاصه اوغورلر یازیلرینی نظر ربا بر شکله قویمشلردر .

آناطولیده تأسیس حکومت ایدن سلجوقیلر صنایع نفیسه نك معمارلق شعبه سنده یکی بر طرز اتخاذ ایتدکلرندن اول آنه قدر شایع اولان عرب

اسلوبیندن باشقه آیرجه بر طرز معماری وجوده کلشنیدی . سلاطین سلجوقیه آناتولیده اسلوب مذکورده خیلی مبانی عالیه وجوده کتیر مشر ایدی . بو اسلوب ثروت ، صنعت ، مهارت و ظرافتجه جالب نظر اوله حق درجهده احتشاملیدر ، لسان فنده « سلجوقی طرز معماریسی » نامیه یاد اولنور .

۳۱

تجارت : یوللر . — تورکتر قدیمدن بری تجارتیه مستعد اولوب آنی سورومقدس طانورلر ایدی . محارب بولندقلری اقوامک تاجرلری حال حریده بیه مملکتلرنده اخذ و اعطالریله مشغول اولور و هیچ بر تعرضه دوچار اولمازلر ایدی .

هیونغ-نولر و تورک خاقانلی تیبعهسی سورولرینک و اولرینک محصولاتی خردوات و حبوبات مقابلی صانه رق چینک او بیوک رواجک تجارتندن استفاده ایشلر ایدی . تجارت مذکورده اوللری عیناً مبادله صورتیه وقوعبولور ایدی ، چینلیر بو تجارتی ادامه ایچون بعده آنلره مخصوص بر نوع سکه ضرب ایتدیردکلرینی یوقاریده کوردک ایدی .

اسکیتلر ایله اورویایه انتقال ایدن هیونغ-نولرک یونانیلر ایله آرالرنده تجارت جاری ایدی :

بیوک تاتارستانده ، سیریا حدودنده کوریلن افواجق تپلرده انسان و آت اسکیتلری آراسنده بر چوق آلتون و کوش و ازولر و مجوهرلر تصادف اولتیور . حتی پارمقلری یوزوکللی قادین اسکیتلری بیه کوریلدیور . بولر اورالرده کی اقوام تورانیه نیک اسکی بر مدیت و احتشامه نائل اولدقلرینه ، شرق و غرب ایله مناسبات تجاریهده بولنه رق اسباب ترین طویلاقلرینه دلالت ایدر .

بولندن بر بچق عصر اول روسلر سیریا یه دخوللرنده معبدلرده

ومزارلرده پك قیمتلی مجوهرات وغایت کوزل چین وروما آثاری بولمشلر ایدی . بونلرک اورالردن قسماً هدیه و قسماً غنیمت صورتیه آلدینی شهبه سز ایسه ده بوکبی مصنوعاتک تورک ارباب صنعتجه نمائلری وجوده کتیریلک احتمالی ده اونودولما ملیدر [۱] .

قبل الهجره برنجی عصرده یازلمش بر بیزانس تاریخندن مأخوذ فقرات آتیه تورکلرک واصل اولدینی مرتبه احتشامه دائر بر فکر ویرر: تورک خاقانلردن موقان خان بیزانسدن کلن سفیرلی ایلك کونی اینک خالیلره دوشه لی چادرده قبول ایتدی، ایرتسی کون ایلیچیلر آلتون وازولر وغایت کوزل ایشلمش خالیلره دوشه لی دیگر برچادرده قبول اولدیلر . خاقان بر آلتون سریرده او طور ییوردی . بعده بو چادرده آلتون طلا لی دیرکلره طوتدیرلمش وینه آلتون درت طاوس قوشی اوسته قونمش آلتون بر تختی حاوی دیگر بر اوتاغه کورتولدی لر . اوتاغک اطرافنده آلتون قابلری، قیمتلی دوشمه لری، کوموش ایشلمه لی حیوانات تصویرلری، خلاصه بیزانسلیرده کوریلن اسباب احتشامدن هیچ کری قالمیان شیلری حاوی چادرلر کوریلوردی . بتون شو ثروت تورکلرک چین وغربدن آلدقلری غنیمتلره بریکمش ایدی .

موقان خان زماننده غرب ایله دخی مناسبات تجاریه تأسیسنه ایتدار اولدی . تورکلر چین ایمپراطورندن و یا خود مالکندن اجرت و یا غنیمت اوله رق قیمتلی قاشلر آلورلردی . ایلك قاشلرک فضه سنی تحت تابعیتلرنده بولان صغدیله صاتارلر ایدی . صغدیله بونلری بیزانسه صامق اوزره متاعلرینک ایراندن کچیرلمسنه مساعده ایدلمسی ایچون خاقانک ایران شاهی نزدنده وساطتی استرحام

[۱] بوکبی خصوصات ایله اوغراشان ارباب فن آراسنده اخیراً مذکور مصنوعاتک اورالرده ساکن عرق ایضه منسوب بعض اقوام طرفندن وجوده کتیریلدیکی فکری حاصل اولمشدر .

ايلديلر . خاقان صفدلولره بونك ايچون براكاربان چقارمليينه مساعده ايتمش وشاه زديينه (مانياخ) نامنده برده سفير كوندرمش ايدى . شاه ايران ملتجى توركلردن برينك توصيهسى اوزرينه بوكا مانع اولمق ايچون ايبكارى صاتون آلوب ياقديرمش واقليم فارسك آب وهواسى زياده صيچاق وقوراق اولمى حسييله توركلره يارامديغندن هيئت سفارتك تلف اولدقارنى اشاعه ايدهرك جمله سنى تسميم ايتديرمش ايدى . هيئت سفارتك رئيسى مانياخ زهردن قورتلش وحكمدار ومتبوعى اولان خاقانه كيفيتى خبر ويرمش ايدى . بو خصوص آز قالدى ايران ايله تورانك مصادمه سنى موجب اوله جق ايدى ، لكن شاهك تكليف اولنان شرائطى قبولى بوكا مانع اولدى . مع مافيه موقان خان غرب ايله طوغريدن طوغرى به تأسيس مناسبات ايچون بيزانس ايمپراطورلغنه ايلچى كوندردى ، ايمپراطورلغنه وقوعبولان تكليفاتندن برى ده توركلرك چيندن آلدقلى خام ايبكى طوغريدن طوغرى به اورالره كوندرمك ايچون طريق تجارتنك آچيلمى ماده سى ايدى . لكن توركلرك شرق ايله غرب يعنى چين ايله بيزانس آراسنده كى تجارتنى توسيعه كنديلرى واسطه اولمق مقصدلرى حكيمسز قالدى ؛ زيرا بيزانس ايمپراطوريله ائتلافلى نتيجه پذير اولماش ايدى .

تورك خاقانلى شرقى وغربى قسملرينه اتقسامى جهتيله كسب ضعيفت ايتدكده چينيلر غرب ايله اولان تجارتنى طوغريدن طوغرى به اللرينه آلمق ايتديلر . بونك ايچون غربى تورك خاقانلى حصه سنه اصابت ايدن محلكرك الده ايدلمه سى لازم ايدى . ايسته بوسيدن طولايى چين ايمپراطورلغى ايله خاقانلق آراسنده بك چوق محاربات وقوعبولدى . غرب تجارتنى غربى تورك خاقانلغك دائره نفوذنده داخل اولوب نيم مستقل بولنان اويغورلر ننده ايدى . نهايت چينيلر بونلرك اللرنده اولان محلكرده تأسيس ايتديلر ومذكور تجارتنى الده ايلديلر . چينيلر بعده ضعيف دوشمه لرى جهتيله مذكور تجارتنى اوزون زمان محافظه ايدمىوب

الدرندن قاچیردیلر ، تکرار اوینغورلره انتقال ایتدی .
 تورکلر آراسنده بعضیلری تجارت ایله بتون دنیاده اشهار ایتمشلر ایدی .
 بونلردن بری مذکور اوینغورلر اولوب اوزون زمانلر چین ایله ایران وحقی
 بیزانس آراسنده واسطه تجارت اولمشلردر . خزرلر و بلغارلر دخی
 اوینغورلر کبی شرق ایله غرب و جنوب ایله شمال پیننده یعنی تورکستان
 ایله ایران و اوروپا و بیزانس و فینلر و اسلاولر آراسنده کی تجارتیه واسطه
 اولمشلردر . عربلری شمال خلقی و اوروپا ایله طانشدیران بلغارلردر .
 اسلامیت ماوراءالنهرده ایجه تقرر ایتدکده اهل اسلام بو زمانه قدر
 اوینغورلر و دیگر تورکلر واسطه سیله اجرا اولنان چین تجارتی طوغریدن
 طوغری به اللریته آلدیلر . مع مافیة چینه کیمک ایچون شمدی به قدر
 تعقیب اولنان طریقلری براقه رق دیگر بریول طوتدیلر ، بیول خراساندن
 چینه قدر محصولدار ، چول و اووه و قومسال و طاغلق اولق اوزره
 قرق کونلک ایدی . کاروانلر کندیلرینی تعرضدن وقایه ایچون یول
 بوینده اولان تورک قبیله لرینی آچیه و سائر اعطاسیه اطماع ایدرلر ایدی .
 قسم تاریخیده کورلیدیکی اوزره موغوللرک ممالک اسلامیه به هجومه
 تجاری بر ماده سبب اولمشدر . هر حالده تورکلر قدیمدن بری تجارت و تورک
 حکومتلرنده ده ایلك زمانلردن بری بر سیاست تجاریه موجود ایدی .
 همجوارلریله وقوع اولان منازعه نك اسبابی اکثریا بو جهت ایدی .
 تورکلر اکثریا قومشولرینک مصنوعاتی دیگر ملتله نقل ایله مشغول
 بولمشلر و بو صورتله تجارتیه واسطه اولمشلردی .
 اخراجاتک باشلیجه لری حیوانلر و دریلر و کوله و جاریه لر ایدی .
 بلاد بلغاردن جنوبه بالخاصه قائم ، زردوه ، سنجاب دریلری سوق اولنور
 ایدی . تورک مملکتلردن ختن قطعه سنک ایرماقلرنده چیقان یشیم طاشاندن
 معمول اشیانک دخی بونلر آراسنده بر موقعی وار ایدی .
 چین ایله غرب آراسنده کی عمومی تجارت یولی اوینغور ایلی اولوب

تورکستانک غرب و جنوب جهتلرندن کلان و یاخود ترانسیت طریقله غربدن شرقه نقل ایدیلان مصنوعات بورادن کچرایدی. بوصولته مملکت مذکورده مذکور تجارندن پک زیاده استفاده ایدرایدی. هجرتک ایلک عصری ابدالرنده چینلیلر بویولی چولدن کچیره رک اداره لرنده بولنان (هاراشار) ده تمرکز ایتدیرمک ایستدیلر . بو خصوصدن طولایی او یغور لرله چینلیلر و هاراشار لیلر آراسینده خیلی قانلی مجادله لر دوام ایتدی . نهایت چینلیلر فکر لرینی اجرا ایتدیلر ، هاراشارده تجارت ایتمکه باشلادیلر .

چیندن غربه اوچ بویوک یول وار ایدی . بویوللر تماماً چینک شمالی ایالتلرندن اولان شنسی دن باشلار ایدی . بونلردن بری شمال طریق اولوب (هامی) دن ، ایکنجیسی اورتته یول اولوب (ترخان) دن ، اوچنجیسی اولان جنوب یولی ختن دن کچرایدی. بعده بویوللر ایکی اولور ایدی . برنجی و ایکنجی یول برلشهرک شمال یولی نامنی آلور، ایلی دن چو وادیسندن کچلور بعده سیحون نهری مجراسنی تعقیب ایدردی . چینلیلر بویوله یینه بومعناده اوله رق (به-لو) دیرلردی و تکرری طاغنک شمالنده بولنان چونغار یابه دخی بونامی ویررلر ایدی . شمال یولی سیحونک شمالنده واقع طراز شهرنده نهایت بولور ایدی. بوموقع پک مهم بر مرکز تجارت ایدی .

جنوب یولی ختن دن کاشغره چیقار. بو طریقدن غربه کچمک ایچون (موزتاغ [بوزطاغی]) ی و ترک داوان [قاقاق کچیدی] بوغازینی آشمق و فرغانه دهده صعب المرور طاغلردن، صیق اورمانلردن، عظیم باتاققللردن کچمک لازم ایدی . بویوله یینه او معناده اولمق اوزره (نان-لو) دیرلردی . تکرری طاغنک جنوبنده بولنان کاشغر قطعه سنهده بونامی ویرلردی. بویول دخی فرغانهده واقع اوزکند بلده سنهده نهایت بولور ایدی. طراز شهرنده نهایت بولان شمال یولی اورادن جنوبه طوغری ایتهرک ماوراءالنهر دن کچوب خراسانده ایران وبالخاصه هند تجارتک مرکزی

بولنان بلخه کیدر ایدی . مذکور شمال یولی طرازدن چاقوب بحر خزرک شمالی طولاشه رق روسیه ده کی تورک مملکتلرینه واصل اولور ایدی . بو صوگ طریق بحر خزر وقره دکز اوستدن تا بیزانسه قدر کیدر ایدی .

خزرلردن صوکره بلغار شهری غربده شماله و جنوبه اولان تجارت یوللرینک مبدائی ایدی . بورادن روس و اسلاو مملکتلرینه تا اسقاندینا ویا شبه جزیره سنه قدر کیدیلور . جنوبه طوغری اتل نهرندن سفآن ایله بحر خزره قدر اینر واورادن یا بحر آ ویا خود دربند طریقله ایرانه و همجوار ممالکه کیدر ایدی .

۳۲

فلاحت — زراعت چینلیرجه یدی بیک ییلدن بری معلوم اولدیغی کچی قدیم تورک اقوامنک دخی تماماً اکین ایله اشتغال ایتدکلی چین تاریخلرنده محرردر . تورکلر هر نقدر کوچه ایسه لرده هر برینک برتر لاسی اولدیغی یوقاریده بیان اولنمش ایدی . تورک اقوامندن اسکیتلر ، اوغورلر ، بلغارلر ای زراع ایدیلر .

تورکلرک وطن اصلیلری دکلسه ده ایلك اول انتشار ایتدکلی ظن اولنان آلتای وسایان یا یالارنده و صحرا رنده پک اسکیدن بری زراعت موجود اولدیغی آثار باقیه دن مستبان اولیور . تورکلر چفت دمیری واوراق و سائر چفتجیلکه عائد آلات وادواتی بروتز [طونج] دن بعده تیوردن اعمال ایتمشلردی . ا کدکلی حیواناتی اوکتسک ایچون طاش دکر منی یا میشلردی . دکر من طاشلرینک و آلات زراعیه نك جسامت و ثقالتی بونلرک آدملر طرفندن استعمال ایدلیوب دکر منلرک صوو آلات زراعیه نك دخی حیوانات واسطه سیله قوللانیدیغی آکلاتیر . هر حالده تورکلرک بعض اقوامی زراعتده اولدنجه ترقی ایتمش و زراعت جسیمه اجرا ایتمشدر .

توركلرك زياده زرع ايتدكلرى بر نوع ايرى دانه لى آره در [۱]. ايكنجى درجه ده بگداى در. بورچاق ودارى وچاودار دخى اكر لر ايدى . شرق تاتار لر دن (مو-قولر)ك قادينلرى چاودار صاپلر دن بر نوع بز طوقوبوب استعمال ايدر لر ايدى .

اويغورلر توركلرك زراعت جهتيه اك مترقيسى ايديلر ، بونلر بگداى و آره و پرنج و سپور كه داريسى ، مصر ، آق دارى ا كوب يچدكلرى كچي آصمه ، الما و دوت فدانلرى و سبزوات يتشدير مشلردى . محصوللر ني اقليمك شدتلى حرارتدن قورومق ايچون مملكتلر نده صايسز خرقلر آچمشلرايدى . بو صورتبه محصوللر ني زماننده صولار لر ايدى . سيحون بوينده اسكان ايدن توركلر دخى عيني اصولى تعقيب ايلشلا ايدى . توركلر اسقاي اراضى صنعتنده بتون ملتره تفوق ايده جك مرتبه ده مهارت كوستر مشلردر .

*
* *

برملتك عنفات تاريخيه سى اصول و عاداتى مثللو طبابع مليه سى اوزرينه مؤسسدر و بومدينتك اساسيدر . توركلرك عنفات تاريخيه سى قهرمانلق افسانه لر دن ، محافظه انسابه عايد حكايه لر دن عبارتدر . توركلر ده قديم دن برى عسكرلك و جنكاورلك حسلرينه پك زياده بر تمايل موجود اولديغى بو عنفاتدن مستبان اولور . توركلر قديمآ كوچه ايديلر . طبابع مليه لر نده آزاده كى و سربستى به اولان ميل بو باده عاملدر . هيونغ - نوتانثر ولر دن و تورك و تاتار خاقانلر دن بعضيلرى تبعه لر ني شهر لرده اسكان فكرينه دوشمشلا ايسه ده بو فكر كنديلر يله خلق آراسنده قانلى مصادمه لره سبب اولمش و بو صورتبه عقيم قالمش ايدى .

[۱] آره نك ايلك اول ظهور ني بعضيلر فرات نهرى بوينده و بعضيلرى سچليا آطه سنده اولق اوزره بيان ايديبورلر سه ده اخيرا بونك ابتدا تاتارستانده ظهور وزرع ايديلهرك اورادن اطرافه انتشار ايلديكى تحقق ايتشدر .

تورکلر بتون وقتلیرینی حرب و ضرب و کوچه لکه کچیرمش اولدقلرندن علوم و فنون ایله اوغراشه مامشلردی . آنلرده علوم و فنونه عائد پک او قدر آثار کوریه مامسی بوندن طولاییدر .

تورکلرک قدرت ملیهلری حسیله قدیمآ کرک مادی و کرک معنوی تأثیر و تفوقلری هر زمان کورلمشدی . بونلرک اساسی صداقت و استقامت اوزرینه مؤسس کندیلرینه مخصوص برخصلت مدنیهلری وارایدی . اول و آخر تماسده بولندقلری چین و ایران و یونان و هند و اسلام مدیتلیرینی قبول و عادات ملیهلرینه توفیق ایچون تعصب کوستر مامشلردی . دیگر برملت نزدیکه ایی بولندقلری مأثر مدنیه بی دیگر همجنسلری آراسنه نقل ایتمک صورتیه هممات مبروره ابراز ایتمشلردی . تورکلر اولسه اییدی آسیاده چین ، هند ، ایران و عرب افکاری کندی حدود سیاسیهلرندن اوته کچه مز اییدی . بوافکارک حدودلری کچوب انتشار و توسع ایتمسی تورکلرک فتوحاتی سایه سنده وجود بولمش و ثمره پذیر اولمشدر . تورکلرده کندیلرینه مخصوص برمدنیت و ارایدی . معدنلری چیقاروب ایشلتمک و یازی بی قبول ایتمک و حیوان اسملیرینی حاوی بردور تقویمی اختراع ایلمک بونک نشانه لیدر .

موغوللرک مملکتلیرینی استیلاسنه قدر تورکلرک علوم و فنوننده و صنایع نفیسه سنده دائما همجوار ملتلرک مدیتلری تأثیر کوستر مشدر . بالاده دخی بیان اولدینی اوزره صوک زمانلرده آقصابی غریبه ، آناتولیده ملی بر طرز معماری وجوده کلشدر .

تورکلردن شرقده بولنانلر آراسنده چین مدنیتی پک قدیم زماندن اعتبارآ اساسلی تأثیر کوستر مشدر . بعده غربدن ایران و غرب جنوبیدن هند مدیتلری دخی مملکتلیرینه داخل اولمشدر . او یغورلر آراسنده ، قبول ایتمکلیری یازی حسیله ایران و دین سببیه هند مدیتلیری پک زیاده تأثیر اجرا ایتمشدر . شرقده کی دیگر تورانیلر آراسنده ایسه بوکبی اسباب اولدیغندن چین مدنیتی موقع انفرادینی چوق زمانلر محافظه

ايشلشدر. اسكيتلر آراسنده وباخترزمين [باقترپانه] وهندك غرب جهتلرنده قديمآ تأسس ايدن توزانليك [ساقلر، يوشى لر] نردنده يونان مدنيتى تآثيرى مشاهده اولمش وحتى قوتادغو بيليك ده آرسطونك دساتير اخلاقه سندن اقتباساتده يولهلمشدر؛ فقط هر حالده يونان تآثيراتى توركلر آراسنده محدود بر دائرده قالبو تعمم ايتماشلدر. توركلر آره سنده اك زياده اساسلى بر حالده ياييلان مدنيت اسلاميه در.

ايلك خانلرك حكممران اولدينى ممالكدن شمدى توركستان شرقى دنيلان كاشغرده قديمآ حكمفرما اولان چين ويران وهند مدنيتلريه اسلام مدنيتى امتزاج ايتدى؛ مدنيت اسلاميه تآثيرى كيت كيده زياده لشدردى ايسه ده اولكيلرك اثرى ده محسوس ايدى. ممالك مذكوره دن شمدى توركستان غربى دنيلان يرلرده يعنى سيحونك شماليله ماوراءالنهرده اسلام مدنيتى پك زياده كوكلشمش ايدى.

خلفاى عباسيه زماننده ممالك اسلاميه ده تأسس حكومت ابدن تورك دولتلىرى ممالككلرنده بولان توركلر دىخى بالطبع اسلام مدنيتى تعقيب ايتمشلردى. مدنيت وديانت وقوانين جهتلرنده بر درجه ترقيه واصل اولمش ويازى بى قبول ايتمش بر ملك علوم ومعارفده بستان بيكانه قالميه جقلى طيبعيدر. لكن بونلرك علوم وقونو دائر پك قديم زمانلرده وجوده كتيردكلرى آثار مرور ازمنه ودهور واخيراً بعض همجوارلرينك شدتلى معاملات تخريبكارانه لريه اورته دن غائب اولمشدر. يالكز زمانك تخريبندن شرقده اويغورلر و غربده بلغارلرك بعض آتارى مصون قاله بيا. شدر.

توركلرك تحصيل علوم وقونو اولان ميل وخواهشلىرينه دائر تاريخلرده پك چوق قبودات واردر. از جمله مورخ يونانى هر دوت اسكيتلر آراسنده علوم ومعارف ايله مشغول كسه لر اولديغنى، (آناخارسيس) كى بعضيلرينك آتبه شهرينه قدر واروب فلسفه اوكرندكلرىنى تاريخنده

یازمشدر . تاهونق- نولردن اعتباراً تورانیلر وتورکلرک وقت وقت چینک او زمان مراکز علوم ومعرفت اولان شهرلرینه طلبه لر کوندردکلری و بونلردن حقیقه تحصیل ایدن بعض کسه لرک بالامتحان آقادیالر کیردکلری و بعضیلرینک بالذات انجمن دانشلر تأسیس ایتدکلری چین تاریخلرنده قید ایدلمشدر . بالطبع بوتحصیل ملی دیل ایله علاقه دار اولیوب چین و سائر لسانلرده ایدی .

شرقده فن و صنعتک هیچ بر شعبه سی یوقدرکه تورکلر ممالک اسلامیه ده آنی تحصیل واکتساب ایتمه مش اولسونلر . شعر وادیاته وبالخاصه فقه و قوانینه قسماً پک بویوک اهمیت یرمشلردی . تاریخ، فقه، حقوق کبی علوم و معارفک و موسیقی، فن معماری مثلوصنایع نفیسه نک ترقیات عظیمه یه ایصالنده تورکلردنخی حصه لرینه اصابت ایدنن زیاده سعی وغیرت ایلش ایدیلر . مدنیت اسلامیه نک یتشدیردیکی شایان افتخار علمانک ایچنده تورک جنسنه منسوب پک چوق کسه واردر . معافیله بونلر تحصیل واکتساب ایتدکلری علم و معرفتی عرب لساننده و بونلره دائر تألیف ایتدکلری آناری عرب و بعضاً فارسی لسانلرنده تحریر ایتشلر ایدی . صنایع نفیسه شعباتنده وبالخاصه معماریده وجوده کتیردکلری آثار ایسه عرب اسلوبنده ایدی .

پیزانس دولتی

باب ثانی

بیزانس دولتی

برنجی فصل

روملغك توسع و انتشاری ، بر هیئت مستقله اجتماعیه حالی اکتسابی ، قسطنطنیه نك پایتخت اتحادی ، روما ایمپراطورلغتك انقسامی . — شرق ایمپراطورلنی : ویزیغوتلرك مهاجمه سی ، هیونغ-نولرك تعرضی ، تئودوسیوس سلاه سنك انقراضی ، تراکی و یوستینیانوس سلاله لری ، مهاجرات خارجه نك توقیف ، شمالی افریقا ، ایتالیا ، سچلیانك استیلاسی . — ممالک ایمپراطوریه نك احکامی . — ایراقلیوس خاندانك ظهوری ، ایران دواتته غالبیت .

۱

معلوم اولدیغی اوزره شرقی روما ایمپراطورلنی نام دیگرله بیزانس دولتی ویا روم قیصرلنی اصل بیوک روما ایمپراطورلغتك ایکی یه انقسامنده مرکزلی قسطنطنیه اولمق اوزره وجوده گلش بر هیئتدر .

عثمانیلر همان بدایت ظهور لرلندن اعتباراً شرقی روما ایمپراطورلنی ایله دوستانه و خصمانه تماس و مناسبت متوالیه ده بولندقلری کی بالاخره یوحکومه خلف اولدیله و ممالکنه تصرف ایتدیله . بناء علیه بو مناسبتك و خلف اولمه نك بزجه اولان تأثیراتی یعنی بوندن اجتماعیات و تشکیلاته متعلق نه کی شیلر اقتباس ایلدیکمزی آکلامق شایان اهمیت مواددن بولندیغندن بیزانس ایمپراطورلغتك تاریخی ، مؤسساتی و احوال اجتماعیه سنی نظر مطالعده ن کیرمك موافق گورلمشدر . شوراسی دخی جای دقتدرکه بیزانس تشکیلات اداریه و احوال اجتماعیه سندن یالکز بز دکل عربلر دخی بزدن اول برخبلی شیلر اخذ ایتمشلردی .

بیزانس تشکیلاتی رومادن مقتبسدر ، روما ایسه بوکونکی آوروپایه تشکیلات اداریه سنك اساسلرنی ویرمشدر . آنجق بو جهتلر دائره

تبعمزمده داخل اولمدیغدن بیزانس دولتک اها لیبی اولان روملردن
و آنلره تأثیری اعتباریله برآزده رومادن بحث ایده جکیز .

بیزانس ایمپراطورلغک برسیمای مخصوص و اوصاف میزه ایله بر وجود
اجتماعی حالتی اکتسابی روم ملتک آق دکز حوضه شرقیه سنده پک
اسکی زمانلرده باشلا یوب علی التوالی دوام ایدن انبساطک و بو ملت
طرفدن درآغوش اولنان دین جدیدک یعنی خرسیتیانلغک حکومه
و ایمپراطورلره اجرا ایلدیکی نفوذک اقتضا و نتیجه سیدر .

ایسایاً تجارتیه و بحریه یه زیاده میل و استعدادی اولان یونانیلر بالطبع
بحراً دخولی آسان کورینن ممالککده ازمئه مقدمه ده طاغدیله . واسع
و کیریتیلی چیقندیلی بر ساحله مالک اولان آناتولی ، اوزون بر ساحلی
بولنان سوریه ، مهم بر دلتا ایله نیلی حاوی اولان مصر قطعهری ،
چتیشمش بر چوق طاغهری محتوی بولنان (بالقان) شبه جزیره سندن
زیاده روملرک انتشارینه مساعد ایدی .

روملق آناتولیده الک اول آطهر دکزئی ساحلنده یایلمغه باشلادی .
ایلک مهاجرلری سوق ایدن اشخاص اساطیریه دن (الینوس) ک حفیدی
(ایئون) اولغله آندن یونان لغتی حصوله کلش و اشبو یونان اسمی ایئون
ورققاسنک هجرت ایتدیکی برلرده ساکن اهالی قدیمه ده تعمیم ایلشدر .
عربلر بیزانس ممالکی ایله تماس ایلدکده اها لیبسندن ایشدکلری (رومه نی)
یعنی رومالی که سندن تخفیفاً (روم) و (رومی) لغتی استعمال ایلشرو یونان
لفظی قدیم یونانسانده یتشمش اولان حکما و دانشوران ایله ارباب تألیفه
تخصیصاً قوللانمشلردر . عثمانیلر دخی بو طرز استعمالی قبول ایله
تماماً زیر رعیتلرینه کیرن بو خلقی روم اطلاق ایلوب یونانستان تعیزی
ایسه عهد سلطان محمودخان نائیده مورده و ملحقاته استقلال ویرلبدکن
ضوکره اشبو قطعه حقیقده قوللانمشدر .

یونانیلر سالف الذکر الینوسه نسبتله اول و آخر قطعهریخی (الاس)

وکندیلیری (الینهس [مفردی اللین]) تسمیه ایدر لر . (غره ق) تعیری
اینه الینهسک ایتالیایه مهاجرت ایدن دیگر حفیدی (غره قوس) نامه
اضافله متولد واوروواجه شایع اولمشدر .

روملرک اسلافی اولان الینهس لرک مدیه محاربه لری هنکامنده انتشارینه
انقطاع طباری اولمش ایسه ده بر عصر صوکره یعنی ایرانلیلرک آناتولییدن
طرردی اوزرینه مهاجرت یته باشلامشدر . آناتولی سواحلتک آرقه سنده
یوکسلن طاغیر ، اقسام داخله سنک روملشدر یله سنی اوزون مدت تأخیر
ایتدیرمشدر . فقط بر کره آناتولی مرکز یایلاسی ساحله ربط ایدن
نهر لر مرور ایدلر کدن صوکره روملره اوراده انبساط ایتک قولای
اولدی . بوضورتله روملر یاواش یاواش یرلی اهالی اوزرینه تراکم
ایدیلر . مع مافیله روملنک داخلی یایلییه دخولی آشاغیده کوریلر جکی
اوزره آنجق روما حمایه سنده حصول بولمشدر .

ماکدونیا حکمدار لری (فلیب) و اوغلی (اسکندر کبیر)
عظیم بر شرقی روم حکومتی تشکیلنی تفکر ایتدیلر . نفس یونانستانده یعنی
اللاس قطعه سنده برر حکومت مستقله شکلنده بشاریان بلده لرک آره لر نده کی
رقابت بوتصور عظیمک حیز امکانه وصولنه حائل قوی اوله جنی جهتله
فلیب و اسکندر مداین مذکوریه ضبط و تسخیر ایله حصول مقصدی
تأمین ایلدکلری کبی اللاس خارجنده فتح ایتدکلری ممالک جدیدده
یونان شهر لری تأسیسیله محافظه سنی تکافل ایده جک اسبابه توسل ایلدیلر .
فلیب و اسکندر کبیرک بوتشکلری وقتسز اولمقدن ناشی قسماً عقیم قالدی .
اسکندرک وفاتنده تشکیله موفق اولدیغی جسم ایمراطور لوق انقسامه اوغرا دی .
آساده کی قسمی (آتال لر ، سلفکی لر ، لاک [لاغوس]) لر حصه سنه
اصابت ایتدی . اسکندرک آسیا فتوحاتی و سالف الذکر اخلاقنک دوام حکومتلری
نفس یونانستانده انحطاطه یوز طوتان مدنیتک آناتولی ، سوریه و مصره
انتقال و انتشار یله بورالرک سریعاً روملاشمه سنی موجب اولدی . حکومت

ثلاثه مذکوره بومدنیقی نشر وبر صورت مجددانده شعشعه دار ایتمک خصوصنده یکدیگرینه مسابقت ایدرجه سنه چالیشدیلر. لاکلر و سلفکیلر سوریه و مصری کندیلرینه یناشدیرمق مسلکنده تزیید موفقیت ایچون محلی السهلرینی یونان السهلرینه تمثیله قدر ایلر و کیتمشلردر. اسکندرک استیلا سندن اعتباراً روملر رفته رفته سوریه لیلرک و مصر قبطیلرینک اک کوزل طور اقلرینی اللرندن آلدیلر، شهرلرندن چیقاردیلر؛ ساحلرلرندن محروم بر اقدیلر و الحاصل سکنه قدیمه نک یوردلرینه قوندیلر .

سوریه ده کی اقوام سامیه دن جنسجه آیری اولان سریانی لر و فیکه لیلر روملاشدیلر . لیکن مصر قبطیلرینی روملر کندیلرینه تمثیل ایتمدیلر ، بالعکس آنلرله روملر آرمسندگی افتراقی ابقا ایلدیلر. مصر لیلر نه حقوق مدنیه اکتساب ایدرلر، نه خدمات عمومیه اشتراک ایلرلر ونه دهر دوده بیوک رتبه یه حقیقه بیلرلر ایدی.

رومالیلر یونانستانه استیلا ایلدکده بحر سفیدک حوضه شرقیه سی دخی حوزده حکومتلرینه داخل اولدی . بوتون ممالک یونانیه نک اشبو یکی صاحب لری بحر سفیدک حوضه شرقیه سنده اهالی بی لاتینلشدیرمک سیاستنی تعقیب ایتمه رک روم مدینتک توسع و انبساطنه مساعد بولندیلر . ذاتاً « مغلوب یونانستان شعشعه مدینتیه غالب رومای فتح و تسخیر ایش » و محکوم عرفانی قیلمش ایدی . روما ملتک طبقه عالیه سی رجالی یونان مدینته درحال مجلوب اولمش ایدی . روملره روما ایمپراطورلغنده دولتک اک یوقاری بر صنف اهالیسی نظریله باقیلور و حقلرنده معامله متحکمانه اجراسی روا کورلمز ایدی . حتی یاواش یاواش ایمپراطورلغک قطعات شرقیه سنده روجه لسان رسمی مثللو قبول اولندیغی کبی روملرک خدمات عمومیه حکومتده استخدامنه و روما همشهریلکی حقوقه نائلیتنه مساعد ایدلمش ایدی . سناتو یعنی اعیان مجلسی اعضالغنه دخوللرینه بیله مساع ویرلمش ایدی .

رومالیر اللاس یعنی یونانستانی روما عسکریه اشغال ایتمدکاری
 کبی بلده لره بر مختاریت واسعه اعطا ایده رک شهر لرك یکیدن قونفده راسیون
 شکلی اکتسابنه مباحده وحقی بونک انبساطنی تشویق ایتدیلر . روما
 ایمپراطورلغی زماننده روملر آدریاتیق دکزنده (آپولونیا [آولونیه]) ،
 (دراخیوم [دراج]) شهر لرنده و (داناچیا) قطعه سی ساحلنده تجار تخانه لر
 تأسیس و تشکیل ایدیلر و رومانک حمایه سیله یاواش یاواش تراکیانک
 ایجری طرفلرینه دخول ایتدیلر . قره دکزک غربنده بولسان روم
 شهر لری روما عسا کری سایه سنده باربار لرك تهاجندن محفوظ قالدیلر .
 آناتولی نك آنجق آق دکز ساحلنده انتشار ایتش اولان روملق اولجه
 یازلدیغی وجهله روما حمایه سننده داخلی یایلا یده کیردی . (ویتینیا
 [خداوندکار]) ، (بونت [طربزون]) خطه لری روملاشدی ؛ (پومپه یوس)
 (ویولیوس [قیصر]) ک مماشاتلریله قاپادوکیا خطه سنده روم مدینه لری احداث
 قیلندی . پومپه یوس (غالاتیا) ده کی درت قدیم پرنسلکی فسخ و لغا ایده رک
 اوراده آنجق روم ولاتین لسانلرینه مساعدده ایلدی . دردنجی عصر میلادی
 (آنکیرا [آنقره]) شهری روم مدینتی مراکزندن بریسی اولدی .
 آناتولیده رومالیر کندی لرینه مخصوص شهر لر و مستعمره لر بنا
 و تأسیس ایتدیلر . یالکز (بیسیدیا) ده ایمپراطور (آوغستوس) روم عسا کړندن
 بر قولونی تشکیل ایلدی ، فقط مقصد سرزده ظهور اولان شقاوتک
 منعی اولدیغندن اورالری لاتینلشدیرمکه دکل روملاشیدیرمغه خدمت
 ایدلمش ایدی .

رومالیر سوریه و مصرده مؤسسات قدیمه یی ابقا ایتدیلر ، محال
 مذکورده آز مقدارده رومالی عسکر وضع ایده رک افراد جدیده یی
 یرلیدن آلدیلر . مصرده هیچ مستعمره تأسیس ایتدیلر .

سوریه نك روملاشمه سی روما ایمپراطورلغی زماننده ده دوام ایتدی .
 فلسطین اسرائیللری رومجه سویلکه اجبار اولندی ؛ بویه جه روملاشان

یهودیلرک روما ممالکی ایچنه طاغلملری یونان مدنیتک انتشارینه خادم اولدی .

رومالیر مصرده روملرله یرلیلر بیئنده جاری اولان فرقی ابقا ایتدیلر . مصر لیلر اسکندرک اخلاقی زماننده اولدیغی کبی روماحقوق مدنیه سنی اکتساب ایده مز، سنا تویه داخل اوله مزدی . دیگر طرفدن مصر قدیم کاهنلرینک کسر نفوذینه و ملیت فکر لرینک باصدیرلمسسه صرف غیرت اولتور ایدی . روملره کوستریلن تصاحب جمله سندن اولمق اوزره مصر دونماسی (بحر قلزم) ده عرب ملاحلری طرفدن اجرا اولنان قورصالغی منع ایدوب روم تجارتنه هند یولنی کشاده بولدیرمغه اعتنا ایلر ایدی . والحاصل روما شرقده روملغی تداییر اداریه وقوه عسکریه ایله اقدار و ترصین ایلدی . بالعکس اقوام غریبه یی لایتلشدیردی .

روما دولتی شو حالده اجتماعی نقطه نظر نجه ایکی بیوک منطقه یه آیریلیر : بری لایتلشمش منطقه غریبه در (اسپانیا ، غالیا ، الح) که بورایه روما مدنیتک ا کدیگی تخمیر باربارلرک هجومندن بر قاچ عصر سوکره میدانه چیقدی . دیگر ی منطقه شرقیه در که بوراده روملر کوک صالحرق شرقی روم مدنیتی وجوده کتیرمش و بوده باربارلرک تعرضندن مصون قالمشدر .

ایشته بویله جه تشکل ایدن روم شرقی هیئتک بر وجود سیاسی اولمسی ایچون کندیسنه بر پای تخت ایله مستقل بر حکومت لازم ایدی . پایتخت نرهمی اوله جق ایدی ؟ مداین قدیمه یونانیه نک اک مشهوری اولان (آتنه) اودورده (اسکندریه) نک شعشعه سی قارشیسنده منخسف اولدقدن ماعدا رومایه فدا اولتمش و عاداتا فراموش ایدلمش ایدی . بشقه بر بلده رعنا آرامق ضروری ایدی .

روم شرقی هیئتک بر وجود اجتماعی یه استحاله سنک تکاملی اواننده روماده انقلابات داخلیه ظهور یله جمهوریتی ایمراطورلغه تبدیل اتمش ایدی .

ایمپراطورلق دورنده جمهوریتک طرز لری ، عنغه لری ، اصول لری ، بالکلیه متروک اولدی . اولجه رئیس جمهور مقامنده ایکی قونسلولوس بولور ایدی . ایمپراطورلق دورنده دخی ایمپراطورلرک تعددینه جواز کوسترلدی . ایکی و اوج ودرت ایمپراطورک عینی زمانده مشترکاً اجرای سلطنت ایلدکلری واقع اولدی . فقط اکثریا بمالک جسیمه یی بیلرلنده دائره لره تفریق ایله هریری برداثره یی اداره ایلر ایدی .

ایمپراطورلق دورنده دخی جمهوریتک فتوحات پولیتقه سنه دوام اولدی . آنجق ممالک مفتوحه مغربدن مشرقه قول آتمش وید واحد ایله اداره اولنهمیه جق درجه ده وسعت بولش اولدقدن بشقه سرحد شرقیده مقاوم وقوی الشکیمه برحکومت (ایران) وشالده متجاوز وجسور عنصرلر (جرمانیا) طریق استیلانک اوکنه دیکیلدی . روما بومقاومتی رفه و تجاوز لری منعه آرتق مقتدر اولهمیه جق ایدی . چونکه نفاق داخلی باش کوستردیکندن او قدر طاغینق بر مملکتده مرکزی صارصیلان قوای عمومیه یی توحید وتنظیم ایله سطوت خارجیه یه یکدن رونق ویرمه نک وقتی کچمش ایدی . امرای عسکریه قلیجی قوتنه استناداً ایمپراطورلق مقامنه کوز دیکرک داخلی محاربه لر ایقاع ایلر ومحاربات واقعه ده ازاله اولنهمیه رق احراز غلبه ایدنلر شریک ایمپراطوری اعلان قیلنور ایدی . بونوع مدعیلرک النده ایمپراطورلق تاجنک دیدیکلندیکی نادراتدن دکل ایدی .

آوغستوسک قرق برنجی سال سلطنتنده حضرت عیسی علیه السلام مهد آرای وجود اوله رق ابلاغیه مأمور اولدینی دین جدیدی حواریون وبونلرک شا کرد وتابعلری نشرایتمک ایچون بلاد مختلفه یه طاغیلمشروفرات نهرینک جانب شرقیسنه یعنی ایران طورراغنه کچمیوب روما ممالکنی ساحه جولان اتخاذا یتلش لری ایدی . تعلیم وتلقین ایلدکلری دین جدید نصارا سوریه و کوچک آسیاده قالمیوب سرعته آطه لره وآوروپا اقطارینه اتلادیغندن

روما ایمپراطورلری بردنبره توحش ایله رکن منع اتشارخی التزام و خرستیانلی قبول ایدنلر حقیقده انواع تضحیقات اجرا و بالذفات قتل عاملر اعلان ایبدیلر . حکومتک شدت غدارانه سنه رنمأ خلقک خرستیانلعه رغبت وانهماک ی زیاده لشیور ایدی و مذهب عتیقک غیرتی کودنلر ایله خرستیانلر آره سنده کوندن کونه التهاب ایدن آتش خصومت حضور و آسایش عمومی یه طوقونیلور و بالنتیجه ضعف دولته بادی اولیلور ایدی . بویله لکله ضرر و زیانی ظاهره اورمش اولان تشنت ادازی و سیاسی یه برده تفرقه مذهبی مصائبی انضمام ایلیور ایدی .

مؤسات جمهوریه نك اعظم واقواسی سناتو اعیان مجلسی ایدی . سناتو ایمپراطورلق دورنده دخی محافظه موقع ایلشدی . حتی «قیصره» و «آوغستوس» عنوانلری یه صاحب عالم و مالک رقاب ام و معبودلر مثللو برستش انام ایله معزز و مکرم اولان ایمپراطورلر نائل سریر اولمق ایچون سناتونک استحصال موافقته محتاج ایبدیلر . متغلب اردولر قوماندانلری میاننده سناتونک مخالفتی یکه میهرک واصل مرام اولمق ایچون قوه قاهره عسکریه - لرینک عدم کفایتی تجربه ایدنلر آز دکلدلر .

ممالک جسیمه ده طاعیلمعه استعدادی کوندن کونه آرتان قوای عمومی نی جمع و تألیف ایتمک ایمپراطورلنک تأیید وقع وسطوته متوقف ایدی . حالبوکه سناتونک آز چوق ایمپراطورلغه مداخله سی و آنده کی جریان افکاره تبعیت ایدن روما خلقنک و قتل و قستز غلبانلری بو کامانع صایلبور ایدی . مشهور (دیوقلتیانوس [۱]) ک او ان حکومتمنده روما شهری پای تحت اولمق امتیازینی غائب ایده رک ذات حکمداری نروده بولنور

[۱] دیوقلتیانوس زماننده (م ۲۸۴ - ۳۰۵) سناتونک باقر سکه ضربی حقیده ایمپراطوره ویریلرک هر نوع سکه ضربی حقوق سلطنتدن اولمشدر . بو ایمپراطور باشنه تاج کیدی ، سراینده ایران مراسم و داراتی قبول ایدی ؛ ایمپراطورلره تعبدی رسماً امر ایلدی . خلقمز اساننده الی یومنا هذا طاقیانوس دیه شهرت شمار اولان بوذاتدر .

ایسه اوراسی تختگاه اعتبار اولندی. اسباب مؤاجبه اولق اوزره باربارلرک شمالدن هجومه قارشو ایمراتورلرک حال سفریری ده بولملری و مرکز حکومتک ذات حکمداری یه تابع اولسی لزومی کوسترلیدسه ده دیوقلتیانوس ومؤخرآ کندیسنه شریک سلطنت یابدیغی (ماقسیمیانوس) ایام حضرده (ازمید) و (میلان) شهرلرنده اوتورمشلردر. ذاتاً اقدججه ایمراتور (قاراقاللا) بتون ایالات اهالیسنه و طنداش عنواتی اعطا ایتدیکی جهته ایمراتورلر مالکک هر طرفده و طنداشلری ایچنده بولنور عد اولمشلردر، یعنی بولندقلری محل تختگاه فرض اولیور ایدی. روما و سناتونک اهمیت سابقه سنه بو صورتله بیوک برضربه اورولمش ایدی.

ایمراتور (قسطنطین [۱]) اصحاب رأیدن ایدی. مقام ایمراتوری بی اردونک تماماً نفوذندن قورتارمق و حکومت ملکیه بی بشقه شرائط ایله بشقه اساسلر اوزرینه قورمق لزومی ادراک ایلشدی. کهنه روما شهری و عنعنه قدیمه سنه اغتراراً حکومت مطلقه یه قارشو چیرینوب طوران سناتوسی قسطنطینک تصور ایلدیکی شرائط جدیدیه توافق ایتوردی و ناسک خرسیتیانغه تمایلی جداً نظر عاطفته آلمغه شایسته ایدی. قسطنطین ابتدا خرسیتیانغی قبول ایله قسطنطینه بلده سنی بنا وانشا (ق ۲۹۳ م ۳۲۹) و کدینه پایتخت اتخاذ قیلدی. اولاً بویله جه روما سناتوسندن آیری و اوزاق و صرف کندی اثری اولان بربلده ده حکومت ایلیه جک ایدی. ثانیاً بالخاصه ایالات غربیه ده بولان عسکری لژیونلرک نفوذندن آزاده قاله رق بیوک صفتلری و سبب مجددورفتلری عسکر سرکرده لکنندن عبارت اولان ایمراتورلر اردویه دکل ملته استناد ایدیچی بر ملکدار موقعنی احراز ایلیه جک ایدی. ثالثاً قسطنطینک خرسیتیانغی قبول ایتسیله نصارا اذا واشکنجه دن خلاص بولوب ایالات شرقیه ده اکثریت سکینه بی

[۱] قسطنطین [۲۹۶م - ۳۳۶] فی الاصل اسپانیالی اولوب روما اردولری نفراتندن ایدی. برچوق امثالی مثللو سریر سلطنته قدر صعود ایتشدر.

تشکیل ایلدکلی جهته منجیلری اولان ایمپراطورک اطرافنده طویلانوب و پاتخت جدیدی کندیلرینه مرکز قوت و جمعیت بیلوب احوال سیاسیة و اجتماعیه اعتباریه سقوط ایتمکده اولان روما و منطقه غربیه به بدل تازہ اعتقاد و تازہ حیات ایله بر شوکت جدیده پیدا اوله جق ایدی و باغانیزمه و نصرایت مناقشه لری اسکی حرارتی غائب ایدرک سونجهک ایدی .

رابعاً حرب دائمی اوزره یاشانیلان ایران دولتک حدودینه ده یقین بولیه جق ایدی . خامساً لایقطع طونه بحر ای بالاسندن آشارق روما ممالکک آتلیان طوائف و حشیة شمالیه نک کذر کاهندن بعید و صابه و شر و غارتلرندن مصون بر مرکز الده ایدیه جک ایدی . سادساً لب دریاده کائن بر پاتخت رجحان تجاریدن بشقه تعرضلر و تجاوزلر و قوعنده و ایجابنده طریق نجات و سلامتی کشاد و تسهیل ایله جک ایدی . بونجه فوائد و محسنات ایله برابر باینسک اسمنی آلان تختکاه جدید آب و هواسنک جیادتی ، موقعنک لطافتی سایه سنده پک چابوق سنله جک و فتور پیری ، فساد اخلاق ایله آلوده اولمامش و شوق و هوسنی هنوز اویانمش ، تکامله مساعد بر محیط ایچنده بولهرق اسکی روما تاریخنه پارلاق بر ذیل علاوه ایله جک ایدی .

شو تعداد اولنان فکر و تصورلرک قسطنطنیه شهر عظیمنک بناسنی و باینسک تبدیل دینی ایجاب ایتمش ، واهی و اصلبزر شیلر اولمدینی سوکره لری ثابت اولمشدر . قسطنطنین یکی پاتختده کمال شان و شکوه ایله آخر عمرینه قدر سلطنت سوره رک شطارت بخش اولدینی رعایای شرقیه سنه متفسخ رومایی اونوتدیرمغه اوک آیاق اولمشدر . اخلاقندن (یولیانس) قسطنطنیه هیئت اعیاننه روماسناتوسنک حیثیت و معفویتلرینی اعطا ایلمشدر .

ایمپراطورلق بالاده اشارت اولدینی اوزره ایکی سیدن ناشی بر خاندانده تقرر ایده مامشدی . برنجی سبب کیفیت اتخابک سناتونک رأینه معلق اولسی ایدی . هر حکمدار آنک رأینی استحصاله مفتقر ایدی . هر نقدر بعض متغلبه تضییق و تهدید ایله سناتویه جبراً کندینی ایمپراطور

اعلان ایتدیردیکی واقع اولمش ایسه ده بومثلولر حقنده مجلس مذکور مسئله بی کتابه اویدره رق رأینک اضطراری اولدیغی ستر وقاعده قدیمه بی ظاهر آ اولسون محافظه ایتکه بول بولورایدی . ایکنجی سبب مقام سلطنتده شرکا ظهوری ایدی . ایمپراطورلر یا کندی نسلدن ویا متعینان ومتغلبه دن استخلاف ایله جکی کیمسه لری ابتدا شرکت سلطنته قبول ایدر وولی عهدک مصلحتی بوصورتله تسویه پذیر اولور ایدی . بناء علیه شرکت سلطنت قضیه سنی وولی عهدک مسئله سنی برنظامه باغلامق دولتجه داعی محسنات اوله جق ایدی . باخصوص روما ایله قسطنطنیه نك یکدیگرندن افتراقی کوندن کونه آرتقمده اولمغله ممالک شرقیه وغریبه نك اشتراک واداره سنی بسمانده برامق غیر جائز ایدی .

ایمپراطور (تئودوسیوس [م ۳۷۹-۳۹۵]) شرکت سلطنت مسئله سنی قطعاً حل ایتش و خاندان سلطنت تشکیلک چاره سنی بولمشدر . شویله که وفاتنده بیوک اوغلی (آرقادیوس) قسطنطنیه ده و کوچک اوغلی (هونوریوس) روماده ایمپراطور اعلان قیلنه رق آندن صوکره روما دولت جسیه سنی صورت قطعیه ده ای بی آیرلمشدر و اولکینسه «شرقی روما ایمپراطورلغی» وایکنجینسه «غربی روما ایمپراطورلغی» دینلمشدر و آدریاتیق دکزینک قسم شرقیسی یعنی شرقی و جنوبی بالقان یارم آطه سی و بحریه سواحل و آسیای صغری و سوریه و خطه مصریه شرق دولته و ایالات متباقیه یعنی غرب شمالی بالقان یارم آطه سی و جرمانیا و ایالتا و غالباً و اسپانیا و شمالی افریقا مضر دن ماعدا [غرب دولته عائد اولمشدر . آوغستوس و قیصر عنوانلری شرق ایمپراطورلرینه مخصوص اولوب بودولته کیده رک بیزانس ایمپراطورلغی [۱] دخی تعبیر قلمشدر . آرقادیوس اولادی قسطنطنیه ده و هونوریوس اولادی روماده پدزلرینه بلا شریک وارث اوله رق فائده منویه حصوله [۱] قسطنطنیه بلده سنک مینی اولدیغی موقعده اقدمجه بیزانس (رومی) سی ویزاندیون) اسمنده برقریه وار ایدی . دولتک اسمی آکا نسبت اولمش دیمکدز .

ککش ایسہدہ دولتک ایکیہ انقسامی تازہ اولان شرق عنصرینک بقاسنہ خدمت ایدوب فقط پیرامش اولان غرب ہیئتتی آز زماندہ چاہ انقراضہ یووارلامشدر .

۲

بالادہ بیان اولدینی وجہلہ قسطنطنیہ رومادن قطعاً آیریلہرق مستقلاً شرق ایمپراطورلغنه مرکز اولمشدر . بلدہ طیبہ مذکورہ نک بناسنہ بانسنی سوق ایدن مطالعات ملکیہ و سیاسہ نک محق اولدینی وقایع اخیرہ ایلہ ثبوت بولمشدر .

غرب ایمپراطورلئی آز زمان صوکرہ منقرض اولدی (ق. ۱۴۶۵م ۱۴۷۶م)، شرق ایمپراطورلئی ایسہ مدت مدیدہ یشادقدن صوکرہ زوال بولمشدر (۱۴۵۳م ۱۵۷۵م). بردولتک انقراضی اودولتی تشکیل ایدن انسانلرک محو وھلاکی دیمک دکلدر . بلکہ لسان ، مذہب ، اخلاق و عادات ، قوانین ، شکل ادارہ ، طرز حکومت ، پایتخت ، ملیت ، غنعات مثللو اودولتی تمیز ایدن شخصیتک زوالیلہ رینہ دیگر چاشنیدہ شخصیتلرک قائم اولسی دیمکدر . شرق ایمپراطورلئی آجی وطاتلی برچوق سرگذشتلر کچیرمش ، خاندانلر دکشدیرمش ، وقت وقت مھلک فلاکتلرہ اوغرامش فقط صوکرہ دمنہ قدر غنعاتی وقایہ ایتمشدر .

روما ایمپراطورلغنک سبب زوالی اولان هجوم عمومی شمالی فورطنہ سنک یالکیز بر ایکی سریندیسی شرق ایمپراطورلغدن صیرتہرق مرور ایتمکلہ وخیم ضررلر تولید ایتامشدر . هیونغ - نولرک اوکندن قاچان طواؤفدن (ویزیغوت) لر طونہ نہرندن بالقان یارم آطہسنہ عبور ایدوب و دامن قسطنطنیہ دن کچوب کذرک اھلرینی یغما ایدہ ایدہ یونانستانہ قدرایلر بولمشدر . بر دھا دونمامک اوزرہ اورادن بحر آ ایتالیاہ مرور ایتمشدر . بولنری بالقان یارم آطہسندن دفع و ایتالیاہ حرصلاندیران شرق ایمپراطوری آرقادیوس اولمشدر .

اقلیم معموره به کوزدیکه مکده هیونغ-نولز طوائف سائره وحشیه دن بدتر ایدی . آسیادن آوروپا اوزرینه آتیمشلا ایدی . اوروپای شرقیدن اوروپای غربی به اولان ایکی سهولتی طریق جرمان غلبه لکی قیامش اولغله بونلر بل مجبوره صعوبتلی اولان شمالی بالقان طریقنی اختیار ایتیمشلا ایدی . بوقورقونج قومشولر آرقادیوسک دور حکومتده بالقان یارم آطه سنه تعرضه باشلاوب بر آراق پای تجاوزی قسطنطینیّه یقینلرینه قدر ایصال ایتدیلر . تراکی وما کدونیایا بلادی یاوز پنجه لرینه دوشدی . بیژانس جدا تهلکده معروض بولدی . آرقادیوسک خانی (تئودوسیوس ۴۰۸-۴۵۰ م) بو بلالی تالان کران ایله شرائط ثقیله اوزره عقد مصالحیه مجبور اولدی . بیژانسک یاورلی طالعندن هیونغ-نولر دخی سمت غربه متوجها بالقان یارم آطه سندن چیقوب کیتمشلردر .

تئودوسیوسدن سوکره همشیره سی (پولخریا) وزوجی حکومته کچدیلر . آرقادیوس سلاله سی آنکله نهایت بولدی . آندن سوکره سریر ایمپراطورییه (تراکی) سلاله سی اطلاق اولنان و اداره لری جمعاً آتمش برسنه سورن درت قیصر صره سیله جالس اولدی و (یوستینیانوس) سلاله سی آنلری تعقیب ایتدی . یوستینیانوس خاندانک مؤسس برنجی (یوستینیوس [۵۱۸-۵۲۷ م]) در . بو آدم فی الاصل بر چوبان اولوب سلاک عسکری به کیرمش ایدی . ابراز ایلدیکی بسالت و درایت سایه سنده تفرد و اشتها ایلهرک نهایت عنان حکومتی یدسطونه اخذ ایله کامکار اولدی . اداره سی ممالک حضور بخش اولمشدر و اسلافی زماننده گوشه بن اصول حکومت روابط قویه به باغلانهرق مساوی نكده اوکی آتمشدر .

یکنی و ولیعهدی برنجی (یوستینیانوس [۵۲۷-۵۶۵ م]) شرق ایمپراطورلرینک اک شهرت شعاری اولوب فاتحلکده ، وضع قوانینده ، تأسیسات خیره ده ، اعمارات ملکیده موفقیاتیله بقای نام ایتمشدر . ایام حکومتنده مهاجمات خارجیه توقیف ایلدیکی کبی غرب ایمپراطورلغک اجزای

ممالکندن باربار لر اله کچن بر خلی یر لر تخلیص قیلنمش و ایران ایله تمادی ایدن حرب مزمن فیصل پذیر اولمشدر . شوپله که سرعسگری مشهور (ولیساریوس) افریقای شمالی یه مستولی اولان (واندال) لری مغلوب ایله رک قطعاً مذکور ه بی قبضه تسخیره کچیرمش وینه سرعسگر مومی الیهک و سر آمدان امرادن طواشی (ترسن) ک اهمیتاتیله ایتالیا ده تأسیس حکومت ایتش اولان (اوستروغوت) لر امحا و حکومتلری ازاله ایدیه رک ایتالیا و سیجلیا آطه سی بیزانس دولته الحاق اولمشدر .

بلغارلر ، صربلر ، خرواتلر تراکیا و ما کدونیا یه طوغر وایلر اولمشدر ایسه ده و لیساریوسک مقابله جاسپارانسیله تنکیل و طرد قلمشدر . آنجق بو عصر رونق دار شعشعه بی نسبتنده مسعود اوله مامشدر . قحط ، طاعون ، زلازل ارضیه ، سیلاب مثللو مصائب کثرت و شدتندن ماعدا یوستینیانوس اسفار عدیده سی اوغورینه پک چوق مال و جان افا ایلدیکی کبی مساعی اعمار یه سی خزینه بی گرفتار مضایقه ایله رک مؤخر آویر کولری تزئید و عوائد عسگریه بی تنقیص و آفات کونا کون ایله ذاتاً مصاب اولان تبعه سی تضییقه محبور اولمشدر .

« مباحثات دینه پاپاسلردن خلقه سرایت ایله ملعه حالی آله رق و ایپودروم [الیوم سلطان احمد میدانی] نام او یون مجلنده یاریشجیلرک ادعالرینه سیرجیلردخی اشترک ایدیه رک [ماویلر ویشیلر اختلالی] یا تختده یویوزدن مضاربه و مقاتله لر اکیسک اولما مشن و بویله معاسز مناقشه لره کندوسی دخی قارشئق قیاختنده بولمشدر . او یونجی قیزی ایکن فراش از دواجته نائل اولان ایمپراطور یچمه (تئودورا) کندیسنی بعض خفیف لکاره وولیساریوس و سائر امکداران دولت حقنده ناسز معاملات غدیره یه القا ایتمشدر .

یوستینیانوس اخلاقه برده مجله قوانین بر اقمشدر . بوقانون کرچه اسکی روما قوانینک حسن صورتله تنسیق و تلفیقندن عبارت ایسه ده ازمئه هدیعه مجلات حقوقیه و سیاسییه بنک ال قیمتداری عد اولنسه سزادر .

۳

شرق ایمپراطورانی مدافعهٔ مملکت ایچون آوروپا وآسیاده بر منظومهٔ استحکامیه وجوده کتیرمش ایدی که آرقادیوس زماننده باشلانلیدی حالده دوام اولنه اولنه یوستینیانوس دورنده ختام پذیر اولدیغندن بوجه آتی بجهٔ ابتدار اولمشدر :

شرق ایمپراطورانی مدافعهٔ مملکتی التزام ایتدیکی جهته اوردوسنی عمومی برسلسلهٔ استحکامه استناد ایتدردی. مذکور استحکام ترتیباتک اولنه بیوک هجوملرک شدتی تنقیصه مدار اولمق اوزره اوفاق اوفاق حکومتلر احداث ایلدی. فقط مذکور حکومات صغیره استقلال قازانمق وحقی ایمپراطورلقدن اراضی قاپهرق توسع ایتک هوسنده بولندقرندن ایمپراطورلقجه اورالرہ محارب اعالی نقل ایله آنلره قارشیده بر عسکری خیت تشکیکنه مجبوریت کوردی. سلسلهٔ استحکامات واوردودن ماعدا موقعک ایجابی اولهرق برده قوتلی دونما بولندیریلهرق قوهٔ مدافعه آرتیرلدی .

ایمپراطورلق هم آسیا وهمده اوروپا اوزرنده مؤسس اولدیغندن مملکتک اصول مدافعهسی هر ایکی طرفدن ایدیهجک تعرضه مقابل اولمق اقتضا ایلور، یعنی ایکی طرفده تحکیم ایدلمک لازمکلور ایدی . آق دیکیزک اک کوزل لیمانلری الده بولندیغی ومنتظم بر قوهٔ بحریهیه مالک بولندیغی جهته ایجابنه کوره عسکری کمال امنیتله بر قطعهدن دیکرینه نقل ایتک قولای اولور ایدی .

اوروپاده کی ممالکک صورت مدافعهسی شویله ایدی. قیصر آناستاسیوس بالقان شبه جزیره سنک شرق جنوبی قسمنه پای تحت اولان قسطنطینیهدن قرق میل اوتوده اولمق اوزره عظیم بر سور چکدردی که حالا بعض آثاری موجوددر ویلوری جوارندن بدأ ایله قره دیکزه منتهی اولور ایدی. فضله اولهرق پای تحت دخی سور داخلنه آندی. بوسورک اک مهم قسمی

ایکنجی ثودوسیوسک عهدصاوتنده اتمام اولنمش ایدی. وقیله اسپارطه لی برحترال معرفتیه یاپلش اولان (کلیولی شبه جزیره سی Chersonèse de Thrace) سوری دخی تعمیر اولندی و بویارم آطه اوستنده کی بتون شهرلرده سور ایچنه آندی . سلانیک مکمل صورتده تحکیم اولندی . ترموپیل کجیدی قوتلی برسور ایله سد اولندیگی کی یوستینیانوس بورانک مدافعه سی ایچون ذخیره انبارلری و صهرنجلر تأسیس وایکی بیک عسکر اقامه ایدی. آرقه ده کی قلعه لری تعمیر ایتدردی. (کوردوس [قورنتوس]) برزخنی ده تحکیم ایدی .

باربارلر قلعه محاصره سنی بیلمدکلرندن روملر بویله سورلی شهرلری محافظه دن دأمامین اوله بیلیرلردی. یونلری مدافعه ایندن قطعه لر آراسنده دکردن برخط مواصله بولندیغندن بو طریق ایله امداد آله بیلیرلر، بوضورتله تعرضه قالقشهرق بالقان شبه جزیره سنده غائب ایلدکلری اراضی بی استرداد ایده بیلیرلر ایدی .

سلانیکک ساحل اوزرنده کی موقعی کندیسنه برنجی درجه ده بر اهمیت سوق الجیشیه ویرمشدر . بو شهر واسطه سیله روملر استانبول ویا اللاس اوزرینه کلان هر متعرض اوردونک خط رجعتی کسه بیلیر ایدیلر . نقاط مستحکمه ایلریسنه ایمپراطورلر برطاقم استحکاملرده یاپدردیلر ، بونلرک برقسیمی عادی قره قول ایدیلر . بر طاقی ده عمومیتله مربعی ویا دأثره وی بر محلك اطرافنی دیوار و خندکله چویرمک واورته سنه ده بر قلعه قوندرمق صورتنده اولوب بونلر بر تعرضه دوچار اولان کویلی وچوبانلرک بارنمسنه مخصوص ایدی . بو صورتله تعرضه دوچار اولانلر شبه جزیره ده کثرتله موجود اولان صارب طاغله ده التجا ایده بیلورلردی . باربارلر نه استحکام ، نه ده طماغ محاربه سی اصولنی بیلمدکلری کی بر یرده اوزون اوزادی به قاله مدقلرندن کویلیلر بونلرک تعرضلرندن بویله جه قورتیلور وچکیلوب کیتدکلرنده ایشلرینه باشلارلردی .

شرق ایمپراطورلری پک چوق حصارلر یابدردیلر حتی یوستینانوس (داکیا Dacie) ، (ایر) ، (تسالی) ، ماکدونیا و تراکیاده آلتی یوز حصار تعمیر ایتدردی .

طونه بویجه مؤسس اولان قلعه و حصارلردن باشقه نهر مذکور طوکمدیغی زمان بونلرک مدافعه سنه مخصوص برده دونما واردی . ایکنجی تئودوسیوس زمانده مذکور دونمانک موجودی ایچی یوز اللی کمیدن عبارت ایدی . یوستینانوس زمانده طونه بویجه بلغراددن قره دکره قدر درتیوز سکسان حصار وار ایدی .

طونه ده بویله بر دونما بولیشی بالقان یارم آطه سنه تعرضه مغلوب اوله جق بر دشمن اوردوسی ایچون عظیم فلاکتی موجب اوله بیلیردی . چونکه اوردونک خط رجعتی تمامیه قطع ایدلیکی کبی جهه دن ده غالب بیزانس اوردونک تعرضه معروض قالمش اولوردی .

اوروپادن بالقان یارم آطه سنه استیلا ایچون کله جک باربارلر طونه دونمانسی ، طاغلی ، قلعه لری ، حصارلری زورلایوب آشه لر بیه روملر بونلرک قوه بخریه لری اولدیغندن بالاستفاده آطه لر دکزنده کی جزیره و آناتولی به کچرک تمامیه تعرضدن کندیلرینی قورویه بیلیرلردی .

شرق ایمپراطورلنی آسیا طرفدن ، ارمنستان و (اوسروئن Osrhoène [اورفه بلده سی و جوارى]) ک برقسمنی الده بولندیرمقله مکمل بر صورتده امین اوله بیلیردی . دجله و فرات مجرای بالالری الده بولندیغی جهتله شرق ایمپراطورلنی الجزیره ده کندیسنی پک اعلا مدافعه ایده بیلیر ویراندن سوریه به کله جک تعرض اردونک جناحنی آله بیلیردی . ایمپراطورلر مذکور نهرلرک مجرای بالالرینی مواقع مستحکمه واسطه سیله مدافعه ایدرلردی . بوموقعلرک اک مهملری (اورفه [ادس]) ، (تزیب) ، (دارا) ، (آمد [دیابکر]) ایدی . سوریه ده کی شهرلرده اهالی طرفدن سور ایچنه آلمش ایدی .

دشمن او سروئن قلعه لرینی آلدقن صوکره قبادوکیا به کملک ایچون ایکی یولدن برینی تعقیب ایدر ایدی . بونلرک برنجیسی فراتی تکرار یوقاری طوغری کچهرک (قوماکن Comagène) خطه سنده طوروس سلسله سنده کی بوغاز لری آشوب ملاطیه طرفدن فراتک غریبه طوغری تشکیل ایتدیکی دیرسکه کلیر ، ملاطیه دن قبادوکیا یا یلاسنه قولایجه اینلیر . بو سببله قبادوکیانک کلیدی مثابه سنده اولان ملاطیه یه ایمپراطور لر مکمل صورتده استحکام ویزمشلردی . ایکنجی یول فراته طوغری (صمصام Samosate) ه چقه رق صوکره غریبه دوز ، مرعشه جیحان نهرینه واریر . بو صورتله آنطاکیه ایله (آیس Issus) کورفرزی آره سنده کی یوکسک طاغلری طولاشور . مرعشدن کیلیکیا ه واورادن ده قصریه طریقیله ویا خود کیلیکیا طاغلرینی آشه رق قبادوکیا یا یلاسنه واریلیر . کیلیکیانک آناختاری اولان مرعشه زیاده سیله تحکیم اولمشدی .

دشمن بر کره قبادوکیا یا یلاسنه آیاق باصدی آرتق قسطنطییه اوسته کلکسنه نه صنعی ونه ده طبعی بر مانع قالماش ، بوتون آناتولی یی الده ایتمش اولوردی .

شرق ایمپراطورلغنک آسیاده دشمنی اولان ایران دولتنک دونانماسی اولدینی ایچون اوروپاده روملره بر شی یاپه ماز وقسطنطینییه یی آله ماز ایدی . بوندن طولایی روملر آناتولیده تعرضه بیله کچه بیلیرلردی . بیزانسلیلر دکزده سربست بولندقلری جهتله آناتولی یارم آطه سنک هر نقطه سنه وبالخاصه جنوبده کی آیس کورفرزینه وشمالده طربزوننه عسکر دوکه بیلیرلر و پای تحت اوکنه کلان اوردونک خط رجعتی کسرلردی . طربزوندن روملرک بر چوق قلعه لرینی حاوی بولان ارمنستانه وشمالی فراته سرعتله کیدیه بیلدیکندن بوراسی او یله بر تدبیر ایچون آیس کورفرزینه مرجحدر .

شرق ایمبراطور لغنده وسائط مدافعه آراسنده رابطه لرده تأسیس قلمش ایدی . قسطنطنیه ایله حدود منطقه مستحکمه سی آره سنده سوقیات عسکریه ایچون منتظم یولار یاپلشدی . بری ملاطیه و دیگر کیلیکیادن کلن ایکی تعرض یولنک برلشدیکی نقطه ده بولنان قیصریه ایله پای تحت آره سنده آتشله مخایره تأسیس اولنشدی . بو خط مخایره (قزل ایرماق Halys) ، (سقاریه) ، ازمد وادیلر نی تعقیب ایدردی . حدود لرده کی تهاکه دن ایمبراطور لری خبردار ایتمک ایچون پوسته خانه لرده منزل بار کیرلری بولندیریلوردی .

ملکتنک اصول مدافعه سنده ایمبراطور لر خرسون مستعمره یونانیه سنک اهمیتنی تقدیر ایلدیلر . یوستینوس بورای اسکیترک تعرضاتدن محافظه ایچون قریمده سورلر یاپدیردی .

ایمبراطور یوستینوس یارینه برادر زاده سی ایکنجی (یوستینوس [م ۵۶۵ - ۵۷۸]) چکدی . بو حکمدارک حکومتی عدل واستقامت اوزره ایدی . زماننده ایتالیای شمالی (لومبارد) لر واسطه سیله بیزانس ایمبراطور لغندن ترع ایدلدی . واسط ایام حکمرانی سنده زمام حکومتی الهه تودیع ایتدیکی زوجیه سی (صوفیا) عرض محبت ایدوب کندیسيله امور حکومتده استشاره ایتدیکی تییریوس نامنده کی دلیقانیلی نهایت زوجنک موافقیته امور سلطنتده مشاور و مشارک اتخاذا ایلدی .

یوستینوس ک وفاتنده مذکور (تییریوس [م ۵۸۲]) ایکنجی لقبیه جالس تحت اولدی . آندن سوکره دخی (ماوریکوس [م ۶۰۲]) ، (فوقاس [م ۶۱۰]) حکومت ایتدیلر .

۴

فوقاس دن اهالی متصرف اولدیغندن افریقا و ایسی بولنان (ایراقلیوس [هرقل]) . مراجعت ایتدیلر ، اوده جمع ایتدیکی عساکری معینه آله رق قسطنطنیه یه شتاب ایلدی . وصولنده اهالی فوقاسی در دسته حضورینه کتیردکلرنده

کندیسیله اعوان وانصارینک بویملری اورلدی . بوصورتله یوستینانوس سالاھسی منقرض اوله رق ایراقلیوس سالاھسی ظهور ایتدی .

(ایراقلیوس [م ۶۱۰ - ۶۴۲]) دورنده ایرانلیلرک غلباتی درجه قسوايه واصل اولدی . ساسانیلردن ایکنجی (خسرو) شرق ایمرای - طورلغی علینه آچدیغی محاربه به بر شکل دینی ویره رک سوریه و مصری ضبط ایتمش ، اورالرده بیزانس کلیساسنک اعتسافاتندن بیزار قالان نسطوریلر ، یعقوبیلر ویهودیلرک حسن قبوله مظهر اولمش ایدی . خسرو آندن سوکره آناطولوی ضابط ایله استانبول اوکنه واصل اوله رق قاضی کویبی اوردوگاه آتخاذا ایتمش ایدی . اورادن آوارلری ده اردویه دعوت ایلدی . آوارلر تراکیایی تخریب ایله قسطنطنیه جوارینه کلدیله . مصردن پایتخته کلان بوغدايک بوانساده آرقه سی آلته رق کلز اولدیغندن بلده ده قحط و غلا ظهور ایتدی .

لکن ایرانلیلرک بحریه سی اولماسی ، محاربه نك بر دین محاربه سی شکلنه وضعی خصوصاته ایراقلیوسک مزیت عسکریه سی دخی منضم اولدیغندن بونلمغلوب اولان بیزانسلیلرک غالبته سبب اولدی . بیزانسلیلر نسطوری و یعقوبی خرساتیانلریله یهودیلردن نفرت ایدیور و آنلردن انتقام آلمق ایستیور ایدیلر . بطریق (سرکیوس Sergius) باشده اولمق اوزره بتون هیئت ره بان آیاغه قالدی ، کلیسا بتون ثروتی اودونج ویردی ؛ هرکس صلیب اوغرینه سلاحه صارلدی . ایراقلیوس ده بونلردن استفاده ایتدی . غلبه لر قازاندی . مذکور غلباتک اک مهی دخی « ادنی الارض . » ده ایدی . نهایت خسرو اوغلی « شیرویه » نك غدریله تلف اوله رق ایران دولتی بتون آلدیغی یرلری ترکه مجبور اولدی [م ۶۲۲] .

ایکنجی فصل

عربلره محاربات : سوربه ومصر و آفریقانک ضیاع قطعیمی ، قسطنطینییه محاصره لری . — ایساوروس خاندانی : بری و بحری تسیقات عسکریه ، تصویر شکنلر . — ماکدونیا خاندانی : شرق کلیساسنک رومادن افتراق ، اهل اسلامدن اخذنار . — بلغارلر اوزرینه مظفریات ؛ ارمنستان کرجستان ایبریانک استیلاسی .

۵

مشترک حدودلری جزیره العربک شمالنده منتهی اولان شرق ایمپراطورلغی ایله ایران کسرالغی عربلرک برکون کلوبده مملکتلرینی ضبط ایلیه جکنی هیچ خاطره کتیرممشلردی . فی الحقیقه عربلر تشکیلات سیاسیجه قبیله نك فوقه چیه مامش لر ایدی وقحط و غلادن و بین القبائل اکسیک اولیان حرب وقتلادن صیقلدجه رومه و یا عجمه مراجعتاه استدعای صحابت ایدر اولدقلرندن قیصر لرله شاهان ایران محاربه لرنده بری برلرینه قارشو کندیلرینه یار اولان قبائل عربی معاونه طریقیه استخدام ایلر لر ایدی . عجز و تفرقه ایچنده یشایان بر ملدن قورقورلی اولماغه جزیره العرب طرفنی هیچ نظر اعتباره آلامش لر ایدی .

ظهور اسلام قبائل متفرقه عربی توحید ایله بر جمعیت مقتدره جهادیه حالته افراغ ایلدیکی زمان بیزانس و ایران دولتری آرالرنده کی اوزون محاربات سببیه یورغون و ناتوان بولنیورلردی . بیزانس دولتلیجه سوریه قطعه سی نك جانب شرقدن یعنی ایراندن کله جک دشمنه قارشو حفظ و حراسته اعتنا اولنهرق خط مدافعه آکا کوره ترتیب قلمش و سرحدات جنوبیه عطف اهمیت ایلامش ایدی . حکومت ساسانیه دخی عینی مقصدی کوزه ده رک حدودلرینی بیزانس لیلره قارشو ترصین و عربلره قارشو تمایله اهل ایلشدی .

بوایکی دولت معظمه دن ایران قولایجه اهل اسلام انه کچدی . بیزانس

ایمپراطور لئی ایسه یالکز برایکی ایالتی قایدردی . روملر خرسیتیان یعنی اهل کتاب اولدقلری جهته سهولته تبدیل مذهبه یناشمیورلر ودها طوغریسی فاتحان مسلمینک سایه امن واماننده حقوقلری مؤمن اولمغه آکا لزوم و احتیاج کور میورلر ایدی . مع مافیه حاکم لره محکوملر آراسنده خصومت دینه بر طرف اولسیده احتمالدن خارج بولتمش ایدی . ینه اوسبیله بوجدال شدتلی مخاصمات و محاربات برجدال دینی شکلی آلدی ، ینه اوسبیله بوجدال شدتلی وسوره کلی اولوب بر مصالحه عمومی ایه حل قطعی به اقتران ایده مز ؛ یالکز وقت وقت متارکه نوعندن تعطیل وسکونه اوغرار ایدی .

قیصر لکه تابع بر طاقم اقوام سامیه وار ایدی . سوریه لیلر ومصر لیلر آنردن ایدی . اقوام مذکور نك اکثریت عظیمه سی روملاشه مامش و خرسیتیانلی قبول ایلدکلری حالده کلیساجه آفوروزه اوغرامش [۱] اولمیرلیه حکومت قیاصره ایه تمامیه امتزاج ایده مامش لر ایدی . عرب فاتح لرینه ایسه هم جنسیت تقریبه روی توحش کوسترمدیلر ، بوندن ناشی فاتحان عرب سوریه ومصر ده یالکز روملره مسکون وروم مستحفظلریله محفوظ اولان بلادوقلا عك ضبطنده اوغراشوب ومشکلات چکوب یرلیرک استمان ودخالتی اوزرینه قری وقصباتی بلا حرب استیلا ایلش لردر . بو حسن قبول نتیجه سی اوله رق عربلر سهولته الده ایتدکلری سوریه ومصر وافریقیه ده بتون معناسیله یرلشوب دینلری وبخصوص دینلری نشر ایتدیلر وسکنه اصلیدی آز وقده عربلاش دیردیلر .

حالبوکه آناتولی ده بوتسهیلات کوریه مدی ، آنجق سوریه به جوار اولان کیلیکیا قطعه سی عربلرک ایدی تسخیرینه انتقال ایدی . عرب اردولری مملکتلرنده بین القبائل غزوه لره آلیشبق اولدقلرندن میدان

[۱] اسکندریه بسقیوسی یعنی مصر نصاراسنک مقتداجی (آریوس) آفوروز ایدیلرک کلیسا طرفندن کندوسی اعدامه وکتابلری احراق بالناره محکوم ایدلمش ایدی . آریوس میلادک ۳۲۶ سنه سنده وفات ایتشدر .

محاربه لرنده اظهار موفقیات ایلور، فقط مسدود قلعه محاصره سنه مجبور اولدوقده آلات و ادوات تضییقه بی و آنلری استعمال ایتمه نك فن و اصولنی هنوز بيله مدکارینه مبنی اوزون مدت صاواشیورلر و بعضاً کندیلرینه اوصانچ کلور ایدی .

فنیکه و کیلیکیا قطع لرینك استیلاسی بیزانس ایمپراطورلغنه بحرأ و برأ بیوک زیانلر ایراث ایدمك ایدی . بحر قلزم و او قیانوس هندیده کجیدیکه آشمش اولان عربلر ایچون آق دکزده بردونما یا مق و بیزانس دولتی دکزده اورمق ممکن و قولای ایدی . قره جهته کلنجه کیلیکیا واسطه سیله طوروس کچدلرینك حاکمیتی قزانش اولدیغندن آناتولی یا یلاسنه کیرمکه و محاربه بی اورایه کوتورمکه حال وزمین مساعد ایدی . عربلر فی الحقیقه آق دکزده بردونما ترتیب ایتدیلر و سفاسنك عددی زمان قلیده بیك یدیوزمه ابلاغ ایلدیلر و قبریس و ردوس و کتقاد آطه لرینی ضبط ایله روم دونماسنی چناق قلعه بوغازی ایچروسنه ، مرمره یه ، پوسکورتدیلر و قسطنطنیه بی محاصره ایدوب فقط فتحه ظفریاب اوله مدیلر . برنجی محاصره دن (م ۶۶۸ - ۶۷۵) دونن عربلر [۱] مرمره نك آسیا و اوروپا ساحل لرینی یغما ایتدیلر . ایکنجی محاصره ده (م ۷۱۶ - ۷۱۸) سوریه دن قالقان اسلام دونماسی استانبول اوکنه کلدیکی زمان یوزیکرمی بیك موجودلی برار دوده [۲] (عموریه Amorium) و (برغمه) بی ضبط ایله استانبول حصارینه طیاندی . بو الویر میورمش کی شمالدن بلغارلر و اسلاولر بالقان یاریم آطه سنه کیروب بر طرفدن ده آنلر قسطنطنیه یه ال اوزاتیورلر ایدی . بیزانس ایمپراطورلغنی پک الیم و پریشان بروضعیتده بولتیور ایدی . ایشته بو بحر ان عظیم ایچنده ایرا قلیوس [هرقل] سلاله سی مقرض اولدی . افسر قیصری یکر می سنه دن زیاده بر طاقم مدعیلر میاننده منازع فیه

[۱] محاصرین اردوسنك قوماندانی (سفیان بن عوف) ایدی (ه ۴۹ - ۵۶) .

[۲] بواردویه (مسلمه بن عبدالمک) قوماندا ایلور ایدی (ه ۹۸ - ۱۰۰) .

قالدقن صوکره اوچنجی (لئون)ک رآسندہ تقررایدہ رک مومی الیہ ایلہ برابری
ایساوروس سالاسی بدأ ایتمش و بر بچق عصر حکمران اولمشدر .

۶

اوچنجی لئون (م ۷۱۷ - ۷۴۱) عوام ناسدن اولدیغی [۱] حالده
شجاعت و درایتی قوتیله مقام قیصری یه ترقی ایدوب دولتی تهلکه
زوالدن قورتارمش و بدایت جلوسی امیر مسلمہ نک قسطنطنیہ اوزرینه
هجوم شدید زمانته مصادف اولغله اهل اسلامه ظفر ویرمه سی ازدیاد
شهرت و تأید حکومتنه یاردم ایتمشدر .

ایکنجی محاصره دن رجعت ایدن عربلر ویتینا داخلنده فنا بر مغلوبته
دوچار اولدق لری کبی عظمتلی دونماری دخی ضایعات کلیه ویره رک
اسکندریه یه پک آز مقدار کمی عودت ایدہ بیلمش ایدی . ایساوریالی
لئون بلغارلردن استخدام ایلدیکی عساکر معرفتیه جنود اسلامیه یی تعقیب
ایلش ایدی .

سطوت و شوکت اسلامیه خلفای امویہ زماننده بر درجه رفیعہ یه
واصل اولدقن صوکره موخرأ یاواش یاواش انحطاطه میل ایتمکده ایکن
خلاف مأمول ظهور ایدن بوقوته مغلوب اولان بیزانس ایمپراطورلری
کال اقدام ایلہ انتقام آلمغه چالیشمده ایدی . توسل ایتدک لری تدبیر برأ
و بجرأ تنسیقات عسکریه اجراسی اولدی . اشبوتنسیقات میلادک سکزنجی
عصرینک اوائلنده باشلایوب اونجی عصرینک نصف اخیرینه قدر دوام
ایتشدی . بومدته کن قیصر لر حکومتی بر قوه منتظمه عسکریه ایلہ تجبیر
ایتمک ایچون واقفانه بر فکر جدیت ایلہ حرکت ایلہ رک خلف سلفک مسلکی
تعقیب ایلش و حصول مقصد کندولرینه میسر اولمشدر . قدرت و انتظام
مرتبه کافیه واردقده روملر تنسیقاتک ا کجانی بکلکم سزین عربلردن

[۱] اوچنجی لئون ایساوریای خطه سنده تولد ایتمش بر جلب ایدی؛ - ساله یه

ایساوروس دنیلمه سی بوندن قالمشدر .

اخذناره قیام ایلدیلر وسکزنجی عصرک اولطندن اعتباراً حال تدافعیدن حرکت تجاویزی یه کچدیلر . حربک شکل و صورتنده برتحول وقوع بولدی . یدنجی عصرک اواخرنده تعرض عربلرده ایکن شمعی نصیبلی مدافعه اولدی . روملرجه نخبه آمال برطرفدن عرب دوتماسنی احماایه آق دکزک حوالی شرقیه سنده حاکمیتلرینی تأسیس ایلک ودیبرطرفدن آناتولی قطعهنسنی جولان اسلامیانه مانع اولمق اوزره قوماکن وکیلیکیانک استردادیله طوروس یوللرینی محکم سدا تمک ایدی .

عربله قارشو حرکت تعرضیه یه ابتدا ایدن قیصر بشنجی (قسطنطین قوپرونیوس [م ۷۴۱ - ۷۷۵]) در . موخی الیه ارضروم ایله فراتک حوضه عیلسنی استرداد ایتدی (م ۷۵۱ - ۷۵۲) . قبریس جوارنده سفائن اسلامیه بی هزیمت کلیمه ایله محو و پریشان ایلدی . قوماکن شهر لرینی ده کیری آلدی (م ۱۴۷۵۷۶۴) .

خلافت عباسیه نك اساسلی بر صورتده تفریری متعاقب عربلر کوچوک آسیاده روملرک ینه یوزینی کیرو دوندیر مشلردر . خلیفه (مهدی) سکسان بیک کشیک براردو ایله اوغلی هارون الرشیدی آناتولی یه کوندره رک هارون قسطنطینه یه قدر ایلرولیوب پیشگاه بلدهده برجنک عظیمدن صوکره آلتنجی قسطنطینی یتمش بیک دینار ویرکو ویرمک و عساکر اسلامیه نك عودتی ایچون لازم کلن ارزاقی تدارک ایلک شرطیه معاهده یه باغلامشدر (م ۱۶۵۵۷۸۱) .

نیکه فوروس ایمپراطور یچه ایره نی بی خلع ایله جالس تحت قیصری اولدقده نقض عهد ایلدی . بونک اوزرینه خلیفه هارون الرشید برآ و بجرأ قوه عسکریه سوق ایدوب اوردوسی بحر سیاه ساحلنه قدر ایلرولمش و دوتماسی دخی آنطالیه آچققلرنده بیزانس سفائنی پریشان ایتمشدر . خلیفه مشارالیه ایرتنی سنه بالذات سفره چیقوب آناتولینک پک زیاده ایجریلرینه ایلرولمکه روملر طلب صلح ضمننده مراجعت ایتشلر ایسه دهده

ایرتسی سنه اوچ قول اوزرینه تکرار اردولر کوندریلهرک قسطنطنیه قارشوسنده واقع قاضی کوی ه قدر بیزانس دولتی ممالکی پامال خیول قلمش و جنود اسلامیة اصطلب قیصریدن غارت حیوانات ایدمه جک درجهده صوقولهرق ایمپراطور سرایی پنجره لردن قرای متجاوره نک یاندیغنی سیر و تماشایلشد (م ۸۰۵ ه ۱۹۰) .

هارون الرشیدک وفاقی اوزرینه اوغللری امین و مأمون آراسنده حادث اولان شقاقدن بالاستفاده روملر جبرمافاته تشبث ایلدیلر . ایلك محاربه لردن برئمه حاصل اولمدی ایسهده صوکره لری غلبه روملرده قالدی . ایمپراطور (تئوفیلوس [م ۸۲۹ - ۸۴۲]) عواصم ایالتنه کیردی . فقط خلیفه معتصم بالله تشمیر ساعد اهتمام ایدوب کیلیکیدان اردو ایله فریکایه طوغری حرکت ایله عموریه جوارنده بیزانس لشکرینی کرتار هزیمت ایله رک شهر مذکوری آلدی (م ۸۳۸ ه ۲۲۴) .

بیزانس دولتی ینه تهی دست قالمش ایدی . حالبوکه عباسیلردن بشقه غربده دیگر حکومات اسلامیة ظهور اتمش وقوه بجزیه یه زیاده اهمیت ویرمش اولمغله بیزانسک ایتالیا ده کی قوه بجزیه واستملا کیه سنه آنلر طرفدن شدید ضربلر ایندیریلور ایدی . افریقیه ملوکی (بنی اغلب) سچلیا آطه سنی تماماً ضبط واستیلا اتمشله ، بعده ایتالیای جنوبی ساحلرینی تهدیده باشلامش ایدی . ابتدا (برندیزی) و برقاچ سنه صوکره (باری) (م ۸۳۹ ه ۲۲۵) و بش سنه صوکره دخی (تارانت) (ه ۸۴۴ م ۲۳۰) اسکله لرینی تسخیر ایله (ناپولی) یه وحقی عالم نصارانک مرکز روحانیسی اولان نفس رومایه کوز دیکمشلر ایدی . بیزانس ایمپراطورلنی آناتولی یی قاییرمق دردینه دوشدیکی برصرده ایتالیا ممالکنی آرتق قورتارمه جق ایدی . باخصوص زیرده بیان اوله جق تصویرشکن مسئله سی ایتالیان بستانون اخراجلرینه بادی اولمش ایدی .

ایساوروس خاندانی تاریخده تصویرشکن لک ایله نام براقشدر .

« قیصر اوچنجی لئون معابد نصاراده کی تصاویری پتپرستک نشانه سی عد ایدرک محو و شکستلرینی امر ایتمکله تصویر شکن لقبی آلمش و سلاله سیده بو اعتقاد و اجرا آتی تعقیب ایلشدر . رهاینک بر قسیمی تصویر شکنره سرفرو ایتمش ایسه ده بر قسیمی رد ایلدیکندن و دینک ظاهریله عامل و پایاسلره محکوم اولان متعصب خلق اساس دینه طوقونلش ذهابنه دوشدیکندن شوراده بوراده قیاملر وقوعه کله رک تصاویری قیرمق اوزره کیدن مأمورلر قتل اولمشدر . حکومت دخی بالبحوریه ابرازشدت و بویله جه نفاق برازدها مایه لشمدر .» ایمراتورلرک مسائل دینییه قاریشمسی بر خطا ایدی . کلیسایه طوقونمق تهلیکنی بر آتش ایله اوینامق اولدیغنی ادراک ایتمک لازم ایدی . قوه روحانیه منافعه و عقائدینه طوقونیلدجه مسیلمرینه قارشو تعصب ناسی تحریک ایتمکله بو مسئله ده حکومته قارشو بر چوق مشکلات ایقاع ایلدی . اختلافات داخلیه و مناقشات مذهبییه دن آزاده قلامق بیزانسیک خصوصیت تاریخیه سندن ، مقدراتانددر .

اشبو تصویرشکن منازعاتندن بیزانس دولتی بر ضرردها اوغرامشدر . یوستینیانوسدن برو شرق ایمراتورلری رسماً روما ایمراتورلی عنوانی دخی حائر اولوب پاپالر معیتلرنده کچی صاییلردی وایتالیای جنوبیده بر آزدها مملکتلری وار ایدی . تصاویره پرستشده عناد ایدن ایتالیا اهالیسی قطعاً روملردن آیرلیدلر . پاپا دخی یوز چویروب ایمراتور عنوانی فرانق قرالی شارلمانه اعطا ایلدی . اغلیلرک سجلیایه وایتالیا ساحلرینه تعرضلردن سوکره بیزانسیلر ایتالیا طوپراغندن قطع علاقه ایتمش بولندیلر . بو تدبیلر ایچنده ایساوروس سلاله سی نهایت بولوب یرینه ما کدونیا سلاله سی قائم اولدی .

۷

« بیزانس ایمراتورلغنک اهنجه ووقتی ما کدونیا سلاله سنک زمانیدر . مؤسس برنجی واسیلیوس (م ۸۶۷-۸۸۶) قیصره نک مشاهیرنددر .

بوده او چندی لئون کبی عوام ناسدن اولدینی حالد [۱] اقتدار ذاتیسی سایه‌سندہ نائل حکومت اولمشدر .

بوسالهدن کلان حکمدار لر علی الا کثر دکرلی ذوات اولوب اردولره قوماندا ایتشلر، ادوار سابقه‌ده ضایع اولان ممالکی قسمماً استردادہ موفق اولمشلر؛ تبعه‌لرینک حضور ورفاهتی دوشومشلردر. ایچلرنده قوماندانلر، محررلر، واضع قانونلر ظهور ایتمشدر . اداره ملکیه وعسکر یه‌ده وضع ایلدکاری قوانینی واکال ایتدکاری تنسیقاتی مورخین ستایش ایلور . ما کدونیا ساله‌سی زماننده اصول توارث حکومت بر درجه یه قدر انتظام کسب ایلدی . اسکی روما ایمپراطور لئنک بقیه تأثیر اتندن اوله‌رق عصای حکومتک بر خاندانده تقرر و توارثی اصولی شرق ایمپراطور لئنده بر درلو حقیقه تأسس ایدمه‌مش ایدی . قصابلرک وچوبانلرک و امثالک حکومتک کچدیکی کثیر الوقوع اولغله هر کس کونک برنده ایمپراطور اولنی امید ایدمه بیلور ایدی . برکشیشک ویا بر فالجینک تبشیریله جوشمش اویله خیالات اربانه تصادف اولمشدر که نه مجازات، نه اشکنجه هیچ برشی کارا تیموب بیونی اورملق ایچون میدان سیاسته کتورلیدیکی وقت بیله امید منقطع دکلدی . ما کدونیا ساله‌سی قیصر لری کرک عصباً کرک صهریت ووصایت و تعیین ولی عهد طریقله منتظمجه یکدیگریته توارث ایتمشدر . «

ما کدونیا خاندانی زماننده تصویر شکن مناقشه‌لری بتدی . فقط قسطنطنیه بطریق (فوتیوس) دن سوکره شرق کلیسای رومادن قطعاً آریلدی (۲۵۵۸۶۸م). هر نه قدر پاپا طرفندن امثالی وجهله قسطنطنیه‌ده بر مجلس کیر ره‌بان (قونسیل) طوبلادیله‌رق فوتیوسک اجتهادی وضع موقع مذاکره و نتیجه‌ده رد وکندیسی آفوروز ایلدی ایسه‌ده کارکر اولیوب ایکی کلیسانک افتراقی زمانمزه قدر دوام ایتمشدر .

[۱] برنجی واسیلیوس ما کدونیا‌ده بر کوبلی چوجنی اولوب اصطبل قیصری

خدمه‌سندن ایدی .

ما کدونیا سلاله سنک اوچ بیوک خدمتی واردر . اولاً عرب بلردن
قی الجمله اخذ نار ایتملری ، ثانیاً باغار لر اوزرینه مظفریت کامله قزاملری ؛
ثالثاً شرقی آناتولی ده ارمنستان و کر جستان و ایبریایی استیلاری در .
برر برر اشبو وقوعاته عطف لحاظه مطالعه ایلیه لم :

برنجی واسیلیوس عرب بلردن صمصاد شهرینی ضبط ایده رک (م ۸۷۶ هـ ۲۶۳)
قوما کن کشورینی قورتارمش اولدی . کذلک عرب دو نمانسی بیزانس
ساحلارندن اوزاقلاشدیرلدی . اخلافدن یدنجی (قسطنطین) کیلکیادن
ماعداً عربلرک آناتولی ده کی فتوحاتی استرداد ایلدی ، حتی اوردولری
الجزیره ده بیه کوروندی .

اوتنجی عصر میلادینک نصف اخیرنده تنسیقات عسکریه تمامه ایروب
وصول موفقیتلر جساتلرینی آرتدیروب آرتق شوکت بحریه لرینک اعاده
وکیلکیایی تخلیص ایتمک موسمی حلول ایلدیکی ظنی ذهنلرده او یاندى .
واقعا کریدی [۱] و قبریسی آدیله ، فقط سچلیا اوزرینه سفرلری
عقیم قالدی .

مرکزی موصل اولوق اوزره جزیره علیا و سوریه ده بنی حمدان
نامیله بر حکومت تشکل ایتمشدی . قیصر (نیکه فوروس فوقاس) بونلردن
کیلکیایی استرداد ایلدی . بیزانسلیر قوما کن و کیلیکیا خطه سنی ضبط ایلدکن
صوکره الجزیره ایله سوریه نک آره سنه کیره رک بونلری بری برندن آیرمق هوسنه
دوشدیله . انطاکیه بی آدیله (م ۹۶۹ هـ ۳۵۹) و حمدانیلرک بر شعبه سی
اولان حلب امارتی زیر تابعیته کچردیلر .

مصر فاطمیلری سوریه قطعه سنی حوزه حکومتلرینه الحاق ایتمکله بیزانس
دولتی بنی حمدانن دها کوتلی بردولت قارشوسنده بولندی . قیصر لوق بمالک
حمدانیه بی ایکی به بولهرک استفاده ایتمش ایدی . بونک نظیره سنی فاطمیلره
قارشو جنوبی سوریه ده دخی یا پیغه قالقشدی و طریق مواصله بی کسمک

[۱] وقتیه کریدی قسماً اندلس امویلری اشغال ایلمشدی .

ایچون ایمپراطور (یوآنس زیمسکس [م ۹۶۹-۹۷۶]) . قدس ، شام ، عکا، بیروت ، طرابلس شام بلده لرینی تسخیر ایتدی (م ۹۷۵ هـ ۳۶۵) ، لکن بوموقیت موقت اولدی . فاطمیلر حلب اوزرینه صولت ایتدکده قیصر ایکنجی (واسیلیوس [م ۹۷۶-۱۰۲۵]) اللی بیک کشیک براردو کوندردی ایسه ده اردوسی حلب ایله آنطا که آرسنده بوزولدی (م ۹۹۴ هـ ۳۸۴) . ایکنجی واسیل بالذات سوریه یه کله رک مصر اردوسی ، حلب محاصره سندن فراغته تباعده اجبار وسوریه اعمالدن بر قاچ قصبه یی آورده دست اقتدار ایلدی و طرابلس صولرینه کلش اولان مصر دو تمانسی طاغیتدی . مصرده تزلزلات سیاسیہ اکسیک اولبور ایدی . فرقه رقابتلری حکومتک شرف وسطوتنه لکه کتیریوردی . ایکنجی واسیل بوفرستلری قاجیر مامشدر . حتی بر کره سوریه یه کله رک خلیفه فاطمی ایله اون ییلق بر متار که عقد ایلشدر ، شو قدر که بیزانس ایمپراطور لغنک سوریه حقدنه کی حرص وطمعی دیکیش طوتدیره مامش و موقت و غیر متمر تجربه لردن سو کره یه اسکی حالنه رجوع ایتشدر .

ایکنجی واسیلک اواخر عهدنده تونس عربلری ایله سچلیاده کیلر آراسنده ظهور ایدن اختلاف اوزرینه سچلیایه برسفر ده ا اختیار اولنوب اولجه نورمانلر آطه نک استیلاسنه باشلامش اولمغه بیزانسلیردخی آنره معاونت ایلیرک اوراده کی حکومت اسلامیہ یی منقرض ایتشدر . ایشته اون برنجی عصرک نصف اولنده بیزانس ایمپراطور لری کرید ، قبریس ، کیلیکیا ، قوما که ن ، شمالی سوریه و قسماً سچلیایا الده ایتش و آرتق عربلردن قورقوسی قالمش ایدی . دولت فاطمیہ زواله یوز طومتش و خلافت عباسیه نفوذ ملکینسی غائب ایتش اولدیغدن عربلره دورت عصر قدر امتداد ایدن محاصمه وجدال بو صورتله نهایت بولمش ایدی .

۸

یئنجی عصر میلادیده طونه نهرندن بالقان یارم آطه سنه مرور ایله

توطن ایدن بلغارلر رفته رفته بیزانس ایمپراطورلغنی تعجیز ایدیه جک . بر مرتبه اقتداره واصل اولمشلر و ایمپراطورلرک عربلر غوائلیلله اوغراشه سندن فرصت بوله رق نیم جزیره ده یایلدیجه یایلدیشلر ایدی . حتی قره دکزدن (یانیه) یه قدر ایلر ولیوب روم ایلیده بیزانسه ساحل شریندن بشقه بریر بر اقامشلر ایدی . مع مافیه بیزانسلیلر بلغارلرک تعرض و انبساطندن عربلرکی قدر قورقماشلردی . زیرا بلغارلر کندولریله هم مذهب اولدیغی کبی بر هیئت منظمه سیاسییه حالنی هنوز اکتساب ایدیه مشدی و مدنیت و معرفت اساسلریغی بیزانسدن آلمقده و آکا عرض . اقتقار ایتمکده بردوام ایدی . باخصوص قوه بحر یه دن محروم ایدی . شومطالعاتدن طولانی بیزانس دولتی ماحصل استطاعتنی عربلرک مدافعیه سنه حصر ایدوب شمالدن پایتخته تقرب ایدن بلغار تهله کسنی ایکنجی درجه ده . صایمشلر بر آدالقی بلغار قرالدرینه ویرکو ویرمکه بیله راضی اولمشلر ایدی . اما عرب قورقوسی بر طرف اولتجه سلاحرلیغی بلغارلره چویرمشلر و کوزلجه تادیبلرینه ظفر یاب اولمشلردر .

قیصر نیکه فوروس فوقاس بلغار قرالنه ویریلان ویرکوی قطع ایتدی . یوانیس زیمیسکیس بالقان خطی قورتاروب بر سرحد ایالتی تشکیل و مواقع لازمه سنه محافظلر اقامه ایلدی . لکن بلغارلرک بتون مغناسیله حقدن کلن قیصر ایکنجی واسیلوسدر و تاریخده «بلغارکسن» ، «بلغار قیران» لقبی قزانمشدر . واسیلوسک بلغارستان حقدنه کی عمومی پلانی در اچده تدافعی بر وضع آلمق و شرق سلسله استحقاماتی اوکنده تعرضه کچمک ایدی . بو تعرضدن ایلك مقصد طونه و ما کدونیا بلغارلریغی ایکی یه آیرمق و طونه بلغارستانی اشغال ایتک ایدی . سلسله استحقاماتک صاغ طرفی متهاسنده بولنان (قلبه) نک الده بولنسی (صوفیه) و (ویدین) اوزرینه آلتنی یعنی مقصدک حصولنی تأمین ایلر ایدی . ایکنجی مقصد سلا نیکک جنوب غربنده کی (قره فویه Verria) یی آله رق (اوخری) دن چیقوب تسالیا .

اوسته آتیله جق بلغار قوتنك جناح ویا آرقه سنی المق ایدی . اوچنجی مقصد سالنیک استحكاماتنك منتهای یسارنده بولنان سالنیکدن حرکته اوخرینك طبیعی خندکی اولان (واردار) وادیسنی اشغال ایدی . ایکنجی واسیلیوس بویلانی یاواش یاواش موقع اجرایه قویدی . اوخری بی قرارگاه اتخاذایدن بلغارقراقی (ساموئل) ، (لاریسا [یکیشهر فناری]) یی ضبط وسکنه یونانیه یی (پرسپا) یه نقل ایتدیرمش ایدی . دیگر طرفدن بلغار چتله ری (سیروز) ی تضییق ایلیورایدی . بلغارمالکی قره دکزدن (درین) نهرینه وطنه دن اپیر و تسالیا حدودلرینه قدر اوزامش ایدی ، یعنی شمیدیکی بلغارستان و صربستانی و وسطی ما کدونیا یی و قسماً آرناولدی محیط ایدی . ایکنجی واسیلیوس اوخری قرارگاهنی بلخاربه ضبط وعظمتی بلغارستانك اداره سنی ایمپراطورلغه ربط ایتشدرد . «واسیلیقوی» نامیله تعیین وارسال ایلیدیکی مأمورلر واسطه سیله امور ملکیه و مالیه یی رؤیت ایتدیرر اولمشدر . نقاط مناسبه یه قلعه واستحکاملر بنا ایله رك طرق عسکریه یی تحت تأمینه آلمشدر . آنجق قیصر مشارالیه استیلا کرده سی اولان بلغارستانی قطعاً ملکینه الحاق ایتیموب مزاج اهالی یی و تشکیلات اجتماعی یی و ایجابات موقعیه یی کوزه ده رك خصوصی بر اداره مختاره آتته وضع ایله اکتفا ایلشدر .

میلادك اون برنجی قرننده عرب تعرضاتنه صورت قطعیه ده ختام ویرلمی و بالقان شبه جزیره سنده بلغار قوه جسیمه سنك اورته دن قالدیرلمسی اوزرینه بیزانس ایمپراطورلری آرتق ارمنستان ، کورجستان ، ایریا اوزرلرنده حق حاکمیتك تأسیسی ایله شرقده دها زیاده تأمین موقعك زمانی کلدیکنه حکم ایتدیلر و اجرای ایجابنه توسل ایلدیلر .

عربلرک مهاجمات و فتوحاتی روملردن برطاقم ایالتلرک نزعنی موجب اولمغه قالمیه رق ارمنستان و کورجستان و ایریاده ایمپراطورلغك حق حاکمیتنی صارصمش و آنلری برر ایالت مستقله حاله قومیش ایدی . ایالات ثلثه

مذکورہ اتحاد مذہبی و مناسبات تجاریہ تقریباً کرک کندی آرہ لرندہ کرک ایمپراطورلغہ قارشی بر مقارنت سیاسیہ وبر اتفاق ضمنی حاصل ایدہ رک بستون آیرلما مشر ایدی.

نائل استقلال اولان ایبریا قرالری ارثی اولہرق «Ciropalate» عنوانی آلدقلمی کبی ارمنی زادکانی دخی بوکا تقلیداً «شاهنشاه» عنوانیلہ بر قرال انتخاب ایت مشر ایدی.

بو اوچ مملکتہ زادکان فوق العادہ نفوذ و قدرتہ مالک ایدی. زادکانک بر قسمی قرال عنوانیلہ بیوک اصالت دعواسندہ بولندی کبی کوچک زادکانلق ادعاسندہ بولانلردہ پک چوق ایدی. زادکان کندی منفعلترینہ اولہرق مالکانہ لری و حق حاکمیتی بینلرندہ تقسیم ایت مشر ایدی و مالکانہ لری مثللو حقوق و اصلت لری دخی میراث قالیر ایدی. بویلہ جہ حق حربہ مالک بر چوق او جاقلمر و خاندانلر تورہ یہ رک بسلدک لری اتباع و عساکری یایکدی کبری علیہندہ و یا دشمن خارجی یہ قارشی مدافعہ مملکت اوغورندہ و یا طلبی اوزرینہ بیژانس ایمپراطوری خدمتہ قوللانورلر ایدی. اکثرینسک شاتو و حصارلری وار ایدی. بو حال قوہ مطلقہ مرکز یہ نک تأسسنہ مانع اولوب طورمش ایدی.

زادکانک یانندہ بر قوہ اجتماعیہ دہا پیدا اولمش ایدی کہ اودہ کلیسا ایدی. کلیسانک خلق اوزرینہ نفوذی پک زیادہ ایدی.

عربلرک آسیایہ استیلاسی زمانندہ ارمنی و ایبریا قرالری بیژانس ایمپراطورلغہ معاونت عسکریدہ بولندقلمی کبی اوتجی عصر میلادینک صوکلرندہ بغداددہ خلافت عباسیہ یہ عارض اولان و ہن و انحطاط انالرنندہ دخی بو معاونتی دریغ ایتما مشر ایدی. مع مافیہ قیاصرہ بو اوچ اولکہ یہ کوز دیکمش اولغہ خدمات سابقہ لرینی فراموش ایلوب ایکنجی واسیلیوس و طقوزنجی (قسطنطین) متعہد سفرلر اجرا سیلہ مقصد لرینی فعلہ چیقار دیلر وارمنستان و کورجستان و ایبریایی سیاستہ ایمپراطورلغہ ربط ایتدیلر.

سلاجوقی طغرل بکه بسالتکارانه مقابله کوسترهن ارمنیلر کورجیلر ایله برلکده سلطان مشارالیهک خلقی الب آرسلانه اظهار مطاوعته مجبور اولدیلر .

اورتودوقس کلیساستنجه مردود مذهبلره سالک اولان ارمنی و کورجیلرک تورکره کردنداده انقیاد اولملری ایمپراطورلقجه نه حیرتی ونه حدتی موجب اولدی . برآز زمان صوکره الب آرسلانک امراسنه آناطونی شرقیده غلبه ایدن قیصر رومانوس دیویه نیس تکرار ارمنستانه کیردی . فقط بو حادثه ییزانسک ارمنستانه صوکه مداخله سی ایدی . زیرا الب آرسلان ملاز کرد مظفریت غراسیله ییزانسیلیری بردها اول حوالی یه آیاق باصامق اوزره قهر و تنکیل ایلش ایدی .

اوچنجی فصل

ماکدونیا خاندانک انقراضی ، قومینوسلر ودوقاسلر ، تورکرک تعرضی : ارمنستان و آناطولی استیلاری . — قومینوسلر و آنکولوسلر ، ایتالیا ده ییزانسک ابکی خصی ، نورمانلرک سچیلیبی و ایتالیا بی ضبطلری ، بالقان شبه جزیره سنه تعرضلری ، برنجی اهل صلیب سفری ، آناطولینک قسماً استردادی ، ایکنجی و اوچنجی اهل صلیب سفرلری ، دوردنجی اهل صلیب : لاتینلرک استانبولی ضبطی ، استانبولده لاتین ایمپراطورلنی ، بالقان یاریم آطه سنده لاتینلر ، ازنیق ایمپراطورلنی : لاسقاریسلر ، پونت ایمپراطورلنی : قومینوسلر ، ایدرسپوقلنی : آنکولوسلر ، ازنیق ایمپراطورلری طرفندن استانبولک استردادی و قیصر لفاک احیاسی ، پاله ثولوغوس لر . — ییزانس وجود سیاسیسنده اتوغرافیاچه حاصل اولان تغیرات و تحولات .

۹

ایکنجی و اسیلوسک اهما ماتیه قزانیلان فروشکوه پک آزمدت دوام ایتدی . شرقدن تورکر و غربدن نورمانلر ایمپراطورلنی خیلیدن خیلی زده لدیلر .

جیحونک شمالدن کلن تورک آقنلرینه ازمئه قدیمه ده دولت ایرانیه

برسد آهین اوله کلمش ایدی . دولت مذکورہ نك عربلر طرفندن محاسی و ایرانك وبالآخره توركلرك اسلام ایله مشرف اولسی بوحائی اورتهدن رفع ایتمکله ، غرب یولی آچلمش و بیزانس ممالکی مهاجمات واقعه و آتیه به هدف طبیعی اولمش ایدی . ایضاح مرام ایله م: عربلر دها عهد خلفای راشدینده ایران حکومتی منقرض ایئدیله . فقط آسیا اسکیتیاننده بولان اقوام تورانیه به قارشی ایرانك کوردیکی استحکام وظیفه سنی ایفا ایتمکدن مانعا بلاد صغده قدر ایلرولیان تورکلری جلب ایلدیلر . چونکه تورکلر عرب عنصری آرهنده بر موقع احراز ایدرلرایدی . خلفانك اردولرنده خدمت عسکریه بی ایفا ایتمک صورتیله باشلایان موجودیتلری امورملکیه لرینه دخی مداخله به قدر چقیدی ونهایتمده تحکم مرتبه سنی بولدی . هجرته متایل و کوچه حیاتیله مألوف اولان تورکلر مرکز خلافت عباسیه ده وملحقاننده فوق المأمول نعمت و اقباله مظهر اولنجه حس طمع کیروده شرقده قلاتلری غربه طوغرو چکیور، ماوراء النهر دن خراسانه آتلا یورلرایدی وسامانیلرک مظهر توجهی اوله رق معیترنده استخدام اولئیورلر ایدی . سلطان محمود بن سبکتکین غزنه ده بوتون اردوسنی تورکلردن تشکیل ایلدی . او صره لرده تورک جماعتلری سلجوقده و اولادنده کندیلرینه بررئیس ملی بولمشلر ایدی . بورئیسلرک باشنه طوبلانهرق خراسانه کیردیله . اورادن ایرانه تجاوزلرینه مانع اولمق ایسته ین سلاطین غزنویه باشه چقه مددی ، خراسانی براقدی . آرتق ایران جاده کیری آچیق ایدی ، دولت عباسیه بوجاده بی قپایه جق قدرتدن محروم ایدی . اولسه بیله چونکه سلجوقیلر اسلامه کلمش ومقام خلافته رونق سابقنی اعاده ایتمک استعدادینی کوسترمش اولملریله قوتلی یاردمچیلر ، خیرلی قورتاریجیلر نظر یله تلق اولندقلرندن عباسیلر آنلره جناح قبول و رافقی کشاد ایلیه جکلر ایدی ، نته کیمده اوله اولدی .

سلجوقیلر ایرانی ضبط ایئدیله وبغداد خلیفه سی قارشوسنده بولندیلر .

مقام خلافتك وقع وعظمتنی كهی حقها تقدیر ایشم اولمربله محل مخصوصده بیان اولندیغی اوزره اومقام معلايه فوق العاده تعظیم و تحیل کوستردیلر . بومعامله تعظیمیه اوزرینه خلیفه عباسی نك بروقتدنبرو دوچار تذبذب اولان حیثیت موقعیه سی یوکسلیدی ، نفوذ مغولینی رینه کلدی . سلجوقیلر ک ریشی طغرل بکه علی الاصول رکن الدوله عنواتی وعسا کر اسلام اوزرینه باشبوغلق خدمتنی توجیه ایلدی . بوصورتله سلجوق تورکلرینك شان و شرفی آرتدی .

سلجوق تورکلری بیزانس ایمپراطورلغی ایچون قرن اول و ثانی هجریده کی عربلردن دهمدهش بر خصم چیقیدیلر . بونلر عربلردن دها زیاده اصول حریه ، بالحاصه استحکام فته واقف ایدیلر . نهرلردن و طاغ کچیدلرندن کچه رنک ایلرو یورودکجه معابرک استحکامنه و قطع ایتدکلری طرق عسکریه نك تأمیننه اعتنا ایلرلر و تعرضلرینی آدیم آدیم اجرا ایدرک الده ایتدکلری فتوحاتی قولایجه براقوب کیتماک و کندولرینه مال ایتک ایچون تدابیر لازمه ملکیه و عسکریه بی اتخاذن کیرو طور مزملر ایدی . فقط دکز جیلکه آلسقین اولمدقلرندن آق دکزده وجوده کتیردکلری دونامای یونان اسیرلرینه یاپدیردیلر . ایراندن و آذربایجاندن غربه طوغری هجوملرنده ارمنستانه و بیزانس ایمپراطورلغنه چاندیلر . ایمپراطورلق حدودینه ایلك تعرضلری ما کدو نیا خاندانندن ایمپراطور یچه (شودورا م ۱۰۵۴-۱۰۵۶) نك عهد حکومتنه مصادف ایدی .

ما کدو نیا خاندانی آرتق منقرض اولیور ایدی . اوائل حکومتلرنده . مملکته امید بخش اولان پارلاققلر سونمکده ایدی . (ایسا کیوس قومینوس) یکی برساله تأسیس ایلور ایدی (م ۱۰۵۷-۴۹۸۱) . بونک خلفی او تیحی (قسطنطین دو قاس) لقبیه معروف اولدیغدن اشبو خاندان حکومته تاریخده « قومینوسلر و دو قاسلر » دینلمشدر .

قومینوسلر و دو قاسلرک زمانلری بک قاریشقدر . یکریمی اوچ سنه طرفنده آلتی ایمپراطور جالس سریر قیصری اولمشدر . ملا زکرد محاربه سنده الب آرسلان سلجوقی یه مغلوب واسیر اولان رومانوس دیویه نیس آنلردندر . رومانوس دیویه نیس جسارتله مشهر قوماندانلردن ایدی و ایمپراطور یدنجی میخال هنوز حد بلوغه واصل اولمامغله وصیی اولان والدهسی (اودوکسیا) یی ازدواج ایلیه رک ایمپراطور اعلان قیلنمش ایدی . ارنیلرایه کورجیلر بدایه تورکلره خلیجه مقاومتی صاواشمشر ایکن بالآخره الب آرسلان اظهار روی مطاوعته مجبور اولدقلردن بیزانس ممالکنک سرحد مدافعلری مقاننده بولنان بویکی ملتک الدن قاجیرلمسی امر مدافعه یی ضعیفلاتدی وسلجوقیلر ایچون آناتولی یی آلتق قولایلاشدی . الب آرسلان فریکایه قدر کلدیکی حالده بیزانس اوزرینه یورومک اقتضا ایدرکن کیرو دونه رک آناتولی محارباتنده دوامی امراسنه ترک ایتدی .

الب آرسلانک اوغلی وخانی ملکشاہ تورکلرک بیزانس اوزرینه اولان قوه تعرضیه سنی ضعیفلتمکه سبب اولدی . خلافت عباسیه یی تأییده ، کندی حکومتی تنسیقه ، وحدت ملیه یی وجوده کتیرمک ایچون تورکستان فتوحاتی اتمامه حصر نفس ایتدی . ایکنجی درجه ده اهمیت ویردیکی آناتولی فتوحاتیله بالذات مشغول اولمیوب بویشی بیوک عم زاده سی سلیمان شاه بن قلمش ه اصهارلادی . تورکلر بیزانس اولکاسنه تجاوزه باشلادقلری زمان اوراده کلیسا وزادکان ، حکومتک ضررینه اوله رق تکامل ایش ، تقویت بولمش ، قوت حاکمیتی انقسامه اوغراشمش وخاندان حکومتک تبدلی ویکی خاندانن کلن حکمدارلرک اقتدارسزلغی داخلاق سیاسی اغتاشاشات وترلزلاته سبب اولمش ایدی . سلیمان بن قلمش آناتولی یه کیردیکی ائنده (نیکه فوروس وریه نوس) ، (آلکسی میکینوس) ، (نیکه فوروس بوطنیادیس) ادلی اوچ نامدار بیزانس قوماندانی

عصای سلطنتی اله ایتمک ایچون بینلرنده قانلی محاربه لر ایدیورلردی . اشبو محاربات داخله سلیمانک آتمکنه یاغ سوریور ایدی . مشارالیه بالطبع آره لرینه کیردی . ایشنه کفی التزام ایتمدی . نیکه فوروس بو طونیا دیسه افسر قیسری بی ضبط ایتمک ایچون بر مقدار عساکر معاونه ویردی . بو طونیا دیس ایمپراطور یدنجی میخالی استغفایه مجبور ایدوب عصای حکومتی غضب ایلدی (م ۱۰۷۸ ۴۷۱۵) . لکن اوزون مدت کامران اوله میهرق اخاتله اله کچیردیکی زمام سلطنتی بر آخره تسلیم یعنی آلکسی قومنینوسه دور ایتمک مجبور قالدی (م ۱۰۸۱ ۴۷۴) .

۱۰

قومنینوسلر دفعه ثانیه ده ظهور ایتمدی . خاندان نو عما تاریخچه تجدد ایتمش صایله رق بوندن سوکره کلان حکمدار لر « قومنینوسلر و آنکولوسلر » دینیلور . سلیمان بن قلمش طقوز سنه دنبری اوغراشدینی آناتولی استیلاسنی آلکسی قومنینوس زماننده آتام ایتمش (م ۱۰۸۳ ۴۷۶) ، بعده آنطاکیه بی دخی اله کچیرمشدر .

ایتالیای جنوبییه استیلا ایتمش اولان نورمانار بوکره روم ایلییه تجاوز ایله ماکدونیا یه طوغری ایلرولدکلرندن تورکلردن زیاده بونلردن دوچار خوف وهراس اولان آلکسی قومنینوس سلیمان بن قلمش ایله بالضروره عقد مصالحه ایلمشدر . اشبو نورمان حادثه سنک سلجوقیلرک آناتولیده یرلشمه سنه یاردیمی اولمشدر .

یوستینیانوسک ایتالیاده کی تسخیراتی شمالدن وجنوبدن ایکی دشمنک معروض دیده طمعی اولمشدی . شمال دشمنی آلمانیا ایمپراطورنری ایدی . معلوم اولدینی وجهه آلمانیا ایمپراطورلری برنجی (اوتون) دن اعتباراً ایتالیای شمالی اوزرینه حق تملک دعواسندن فارغ اولیه رق بو دعوالرینک تأیدی ضسنده ایتالیایه بالذفعات اردو کوندرمک فدا کار لغندن قانچینا مشر ایدی . بیزانسک ایتالیاده کی ممالکنه تماس ایلدکده آره لرنده

بالطبع خصومت ظهور ایتمکله بیزانس دولتی ایتالیای جنوبی ایله اکتفایه مجبور قالمش واقطار شمالیهی آلمانلره براقش ایدی . پاپالر ایتالیادن اجنبی آياغنی کسمک خدمت لازم الایفاسنی درعهده ایتمکله اول بول مرکز لری اوزاق فقط ایتالیاده قوتلری زیاده اولان آلمانیا ایمپراطور لری ایله برلشوب بیزانس حاکمیتی داخل قطعه دن اخراجه چالشمش ایدی . جنوب دشمنلری ایسه عربلر ایدی . لکن عربلر تمللی صورته یالکز سچلیای آلابوب کرک روما اوزرینه و کرک بیزانسه تابع اولان برندیزی و (اوراتنه) کبی مواقع ساحلیه به تعرض لری موقت اولمش ایدی . عربلرجه پاپانک مسلکنه سالک اولغه یعنی آلمانلری و بیزانس لیری قطعه دن چیقارمنی دوشونمکجه حاجت ولزوم اولدیغی جهته ایجاب حال ووقته کوره گاه آلمانلره و گاه روملره برلشهرک سیاستلری یوروتشمش ایدی . بالاده ذکری سبق ایلدیکی وجهله ایساوریا خاندانک اواخر ایامنده بیزانس دولتی ایتالیا مستملکاتی ضایع ایدوب سواحله بر قاچ نقطه ده علاقسی قالمش ایدی . ما کدونیا خاندانی بو علاقهی توسیعه چالشمش و مکرراً دونمالر و لشکر لر کوندرمش ایدی . حتی سچلیای عربلردن استرداد ایچون نورمانلره معاونته بولمش ایدی . قومنینوسلر حکومته کلدیکی زمان ایتالیاده آلمان دشمنلی چوقدنبری زائل و مسلمان عربلرک یرینه قطعات جنوبیه ده خرسیتیان نورمانلر قائم اولمش ایدی . ایتالیا اهالیسی بیزانس اداره سندن هیچ بر وقت خوشنود اولماش ایدی . شرق کلیسای آیرلدقدن سوکره بو خوشنود سزلغه برده منافرت مذهبه انضمام اتمش ایدی . بناء علیه ایتالیا بستیون کوزدن چیقارلمش ایدی . بیزانس ایمپراطور لنی واقعا ایتالیای کوزدن چیقارمش ایدی . لکن ایتالیانک یبی صاحب لری اولان نورمانلر بیزانسنک روم ایلی ممالکنه پک زیاده کوز دیکمشلر ایدی . رئیس لری (روبرکسقار) بیزانس تختنه وراثت ادعا ایدرک عربدن بالقان شبهه جزیره سنه هجوم ایتدی و سلانیکه قدر

ایلر ولدی. ایشته بوتهلکه دن طولانی ایدی که آلكسی قومینوس سلجوقی ایلره
علی العجله باریشمش و حتی امداد و اعانه لرینه مقتدر اولمش ایدی. قیصر
آلكسی جمع سپاه ایله نورمانلر اوزرینه یوریمش و آنلری بالقان یاریم
آطه سنده استیلا ایلدکلری یرلردن یوسکورتمشدر .

رومانوس دیویه نیس الپ آرسلان اوزرینه یوز بیک لشکر ایله
وارمش و بو کره آلكسی دراجده نورمانلره مقایله ایچون یمش بیک
کشیلک بروردو سوق ایش ایدی. شو حاله نظرآ ایمپراطور لغک صیقشدینی
زمان خاطر ی صاییلیر قوتلر جمعنه مقتدر اولدینی آ کلاشیلور . سالف
الذکر اوردولر اجنبی ملتلردن اجرته طوتیلان افراد ایله حکومه تابع
جنکاور اقوامدن و ایالت میلیرلردن مرکب ایدی . بیزانسلیرده اصول
تعیه دوچار انحطاط اولمش ایدی . الکماهر قوماندانلردن معدود اولان
رومانوس دیویه نیس تورکرلره قارشو اجرا ایتدیکی حربده ، اسلافی
طرفدن اونجی قرنده تطیق اولنان اوچ خط تعیه سنی بر اهرق اوردوسنی
یاناشیق قول نظامنده ترتیب ایش و بو مانوره سببیه گرفتار هزیمت
واسارت اولمش ایدی .

ایمپراطورلق شوکتک استنادکاهی اوروپادن زیاده آناطولی اولوب
آناطولی نك ضیاعی حکومت مذکوره ایچون اضمحلال دیمک ایدی .
بودقیه یی تقدیر ایدن آلكسی آناطولینک استردادینی نجه آمال ایدیندی.
لکن تورکرلر و نورمانلره وقوعه کلن محاربات سالفده اوردو پک
ضعیف دوشدیکی جهته یکیدن تنظیم و اقداری لازمه دن ایدی .
حال بوکه ملل اجنبیه دن آرزوسی قدر اجرته لی افراد بوله مدینی کبی
تورکرلره تماس و مناسبته کتمادی و ازدیادندن طولانی روملرک تعصبی
و اسلامه قارشو حسیات عداوتکارانه سی طاوسامش اولدیغدن کندی
تبعه سنده دخی اسکی جهد و غیرتی کوره مدی . بشقه قوتلر آرامق اقتضا
ایلیور ایدی .

آلکسی پاپا واسطہ سیلہ غربی اوروپاہ مراجعت واوردو ایچون افراد اعانہ سی طلب ایدی . پاپابومراجعتی شرقده حاکمیت روحانیہ سینک انفاذینہ اپی بروسیلہ کبی تلقی ایلہرک قتولیک عالمنده تشویقاتده بولندی . غربیک فکر وقایعجویانہ وغیرت نصرانیہ ایلہ مشبوع اولان اقوامندہ شوق وخواہش اویانوبشوالیہ کروہندن مغلوب خیال وحریص شہرت ومنال برطاقم افراد قسطنطنیہیہ امدادہ کیتمک اوزرہ حاضرلمش ایدی . اما اول ائنالردہ اوروپادہ بیوک اهل صلیب اردوسی تہیئہ اسباب سفریہ ایلہ مشغول ایدی . فرانسدن ، آلمانیدن ، ایتالیدان طوپلانہ جق اهل صلیب پاپانک تعلیاتی موجبجہ قسطنطنیہدہ برلشہجک ایدی . مقصدلری قدس شریفی دست مسلمیندن قورتارمق اولدیغندن بیزانس ایمپراطورلغہ عداوت وضرر ایتمکہ اسباب ظاہریہ یوق ایدی . لکن یوز بیکلرچہ قبا ، آچ ، جاہل خلقتک پایتختدہ اجتماعی محذوردن سالم دکل ایدی . حق اهل صلیبدن قبا برنفر کونک برندہ قیصرک تختہ چیقوب یانی باشندہ اوطوریویرمش ایدی . آلکسی قومینوس بونظامسز غلبہ لکی اوخشایہرق حسن ادارہ ایتدی وجوق بکتمکسزین آناطولی یقہ سنہ کچردی .

مخاندہ بیان اولدینی وجہلہ ملکشاہک میراث جسیمی اولان سلطنت مشعشعہ سلجوقیہ درت بش پارچہیہ بولونمش وبناء علیہ ضعف انقسامہ اوغرامش وآناتولی سلجوقیلری دیگر قرنداشلرینک معاونتدن اصلا امیدوار اولیہرق باشلرینک چارہ سنی کندیلری دوشونمکہ مضطر قالمش ایدی ، اهل صلیبک سیل خروشانہ مدافعہ ایدہمدی . بونلر قدسہ قدر کیدہرک بلدہ مذکورہی ضبط ایلہ برلاتین قرالغی تشکیل ایتدیکی وفتودالیتہ اصولنجہ اورفہ وآنطاکیدہ برانسکلر وسوریہ نک مواقع سائرہسندہ زادکانلق ظہور ایتدی . اهل صلیب آناتولیدہ قالمیوب سوریہیہ طوغری آقوب کیتمش ایدی . لکن

سلجوقیلرک مغلوبیندن آلکسی قومینوس استفاده ایلدور ایدی وقره دکز و آطه لر دکزی ساحلرینی استیلا وساقز وامثالی جزاؤردن تورکلری اخراج ایدیوردی . ازنیق انه کچمش ایدی . آنطاکیه پرنسی (بوئوند)ک وفاتنده اخلافی طرسوس و (مسیس Malmistra [مصیصه]) شهرلرینی بیزانسیلره ترک ایتدکلرندن سوریه دن طربزونهدراولان سواحل تمامیه ایمراطورلغه انتقال ایلش ایدی . آتجق متعاقباً کیلیکیاده ارمیلر طرفدن برحکومت تأسیس اولمغله بوایالتک صورت قطعیه ده ایمراطورلقدن آیرلمسینی منتج اولدی . اهل صلیب آناطولی یا یلاسندن تورکلری سوروب چیقارهدمقلری ایچون بیزانس ممالکی تهلیکه دن قورتلش صایله ماز ایدی . تورکلرینه یانی باشلرنده ایدی . اون ایکجی عصر میلادیده تورکلر آراسنده نفاق حادث اولهسی واوروپادن کلن اهل صلیب آرقهسی کیسیلماسی و قدس قرالغنک ادامه سی ضمنده پاپالتی مقامنک درت ال ایله چالشمه سنه مقابل قرالیت مذکوریه نی احا ایچون طوائف اسلامیه نک جمله سوریه وفلسطین اوزرنده طویلانسی بیزانس ایمراطورلغنی برخیلی مدت قورقوسز وتهلیکه سز یشاتمشدور . اسباب مذکوره تورکلرک بیزانس دولته تعرضات جدیه اجراسنه وروم ایلی جهته مرورلرینه مانع اولش ایدی . اون اوچجی عصر میلادینک نصف اخیرنده اورته یه چیقان مونغوللر سلجوقیلرک آناطولیده مرکزلمش اولان قوتنه خاتمه چکدیلر بوده بیزانسک منافعه خاد ایدی .

اهل صلیب سفرلری ایلك دفعه اوله رق روملره لاتینلری تماسه کتیردی . بوتماس دن بدایه روملر فائده مند اوله رق آناطولیده تورکلردن ایچه یرلری استرداد ایلدی . لکن بو ایکی عالم یکدیگریله اویوشه ماز وقایناشه ماز ایدی . تشکیلات اجتماعیه فرقلری ، مذهب مباینتی وبرطاقم ملاحظات سیاسیه بیزانس حکومتی بصیرتکارانه حرکته بحق دعوت ایلدور ایدی . دین فدائیلکی سائقه سیله وطن ومسکنلرینی ترک وطاقفرسا

مشاق سفریه بی اختیاریدن اهل صلیب خدمت مقدسه لرینه فتح قسطنطینیّه ایله بدأ ایتک احتمالات داخلنده ایدی. او غلبه ک ایچون ضبط قسطنطینیّه پک قولای ایدی. بویله برشی عقللرندن اسرایسه کیم ونصل ثمانعت ایده جک ایدی؟ بوندن طولای روملر اهل صلیبک یوزینه کولمکله برابر حقلرنده استمقال وتضعیاتی درییغ ایتدیلر وبونی بعضاً اهانت درجه سنه وارد یردیلر. مثلاً قیصر آلکسی برنجی اهل صلیب علی العجله آناطولی به کچیرر کچیرمن کملرینی همان اوروپا قیلرینه آلدیردی. ایکنجی اهل صلیبه قارشو قیصر امانوئل قسطنطینیّه قولرینی آچدی ، کرک آلمانیا امپراطوری اوچنجی (قونزاده) و کرک فرانسه قرالی یدنجی (لوئی) به ارزاقی قلعه بدنلر ان ایپ ایله اوزاتدی. ویردیکی اونلره کیرچ قاریشدیردینی ده مرویدر. بومعامله دن اهل صلیبک فوق الحد جانلری صقیلوب بعضیلری قسطنطینیّه بی آله دن یوله دوام ایتماکی در میان ایلدیسده بوبابده پاپانک رأی ورخصتی استحصال ایدله مش اولغله او فکردن صرف نظر اولندی. اوچنجی اهل صلیبه قیصر (ایسا کیوس آنکلوس) دخی ایقاع مشکلات واجرای تعجیزاتدن کیری طورمدی و آلمان اردوسنه تعیین ایتدیکی قلاغوزلر آناطولی ایچنده ترس یوللر کوستره رک تورک بوصولرینه اوغر ایدی. اوز دشمن اولسه بوندن زیاده قنالق ایده مز ایدی .

بیرانس حکومتی ایشکیندارقلر ومتبصصانه دسیسه لر سایه سنده اهل صلیبک اوچ فورطنه سنی آتاتدی . لکن دردنجیده یقه بی اله ویردی . دوردنجی اهل صلیب اسلافی مثللو قره دن کلیوب وندیگ کملر یله دکزدن کلدی وبرقاچ کون ایچنده قسطنطینیّه بی ضبط ایتدی وانقام احتراصلرینه آب وتاب ویردی . شهرک نصفدن زیاده سی آتسه یاقیلدی . کلیسالر یغما وتخریب ایدلدی . قیاصره قدیمه نک مزارلری آچیلوب صندوقه لری صوبولدی . سکنه نک آه وفریادی کولکره چیقدی . عادات ملیه انواع تحقیراته هدف اولدی . مال غنائمدن یالکز فرانسرک حصه سنه

اوتوز ملیون فراتلق بر مبلغ اصابت ایتمشیدی (م ۱۲۰۴ هـ ۶۰۱) .
 اهل صلیب استانبولده بر لاتین ایمپراطورلنی تشکیل ایله رکز و سادن
 (بودوئن ده فلاندر) ی ایمپراطور اعلان ایتدیله . امانوئل قومینوسدن
 صوکره بیزانس حکومتده ینه آثار ضعف نمایان اولدیغدن بالقان شبه
 جزیره سنک قسم شمالیسی اولجه آیرلمش و کسب اقتدار ایدن (بلغار
 - اولاخ) ایمپراطورلنک و صرب قراللنک الیه کچمشیدی . بقیه ممالک
 لاتینلره انتقال ایتدی و ربعی ایمپراطورلغه تخصیص و اوچ ربعندن دخی
 بالمله آطه لر [اسپوراد ، کیقلا د] له سوا حلدیه بعض مهم لیمانلر و ندیکه
 ترک و باقیسی فرانسه بکلرینه توزیع قلندی و فئودالیه اصولی وضع
 و تعمیم ایدیلرک قلبه ، سلانیک ، آتیه کبی موقعلرده فرانسه قونتلقلری
 حادث اولدی . ایلری کلن بارونلره دخی روملردن غصب اولنان اراضی
 تیمار اوله رق و یرلدی . زادکاندن غیریلر یعنی شوالیه لر ، بورژوا صنفندن
 اولانلر ، ضابطلر ، پاپاسلر املاک قیصریه دن آنان طور اقلره تیمار صورتیه
 نائل اولدیله . فئودالیه اصولی تراکیاده ، ما کدونیا ده ، ایلرده ، تسالیاده ،
 مورده یرلشوب خیلی مدت بقا بولدی .

لاتین حکومتی روم اهالی حقیقه غدر و تضییق ایله معامله ایتدی .
 اسکیدن برو ویره کلدکلری و یرکولر تزئید ایدلدی . امور بلدییه و عدلیه یه
 طوقونلدی ؛ شهر و قصبه لرک اصول قدیمه لرینه خلل کتیرلدی .

بودوئن ده فلاندرک اخلاقی قسطنطنیه ده اللی یدی سنه حکمران
 اولمشدر . اجنبی برملکده حالت روحیه سی بام بشقه اولان برملت اوزرنده
 لاتین حاکمیتنک ادامه سی قولای دکل ایدی . خصوصیه جهت جهت
 دشمنلر بویانجیلری کلدکلری یه اعاده یه تشمیرساق اهتمام ایتمش ایدی .
 ایلك سنه لرک قوت و سطوتی کیده رک مبدل ضعف اولمش ایدی . ایلك
 تعرضلر بلغار - اولاخ ایمپراطورلنی طرفندن وقوع بولدی . لاتینلر
 اهل صلیب طرزنده قسطنطنیه یه طوغری کلدکلری ائنا ده باغارلر روملره

قارشی آنلره اتفاق تکلیف ایتمشلا ایدی . لاتینلر برمنوال مشروح ممالکی بنسه دکده بلغارلر هوایی دیکشدیروب روملره عقد اتفاق و تراکیادن لاتین ایمپراطورلنی اوزرینه هجومه آغاذا ایدیلر (م ۱۲۰۵ ۶۰۲۵) .
 حالبوکه دشمن یالکزر بلغارلر دکل ایدی .

روملرک بیوک عائله لری و زادکانی پایتختلرینک سقوطی هنکاملرنده ایالاته طاغیلمشلا و روم ملیتی فرنک حاکمیتدن تخلیصه دامن درمیان همت اولمشلا ایدی و نقاط مختلفه ده اوچ حکومت مستقلا وجوده کتیرمشلا ایدی . عنصر ملییه منسوب اولان بو حکومتلر عصیت و وضعیت سیاسی اعتباریه بلغارلردن زیاده جالب نظر اولغه شایان ایدی . بونلردن بری طربزون ایمپراطورلغیدر ، بو ایمپراطورلنی تشکیل ایدنلر قومینوسلرک احفادندندر . قدیم پونت قطعه سی دائره اداره لرینه داخل ایدی .

ایکنجیسی ازنیق ایمپراطورلنی درکه زوجه سی طرفدن قومینوسلره تعلق اولان (تودوروس لاسقاریس) طرفدن تأسیس قیلنمش ایدی . حوزه حکومتی مندرس نهرندن اذمیده قدر اوزانیور ایدی .

اوچنجیسی دخی آنکلوسلرک احداث ایلدکلری اپیر دسپوتلنی در . اپیر دسپوتلری بلغارلره دست معاوتی اوزادوب شرقه طوغری یاییله رق نفس اللاس ایله ما کدونیا لاتینلرینک خط مواصله سنی کسمکه چالیشور ایدی .

حکومات ثلثه مذکوره دن طربزون ایمپراطورلنی جریان ملییه تابع اولیه رق تختگاه قسطنطینییه ایدی ، اجانبدن قورنارمق تشبثلرنده بولنمدی اوزاقدن سیرجی طوردی . اپیر دسپوتلری بوخصوصه اک اول ایلرو آتدیلر و سلانیک وحقی ادرنه بی استیلا و بلغارلره توحید مساعی ایلیه رک قسطنطینییه بی صیقشدیردیله . یونانستانی تراکیادن قطعاً آیرمشلا و خصمک قوتی ایکییه بولمشلا ایدی .

ازنیق ایمپراطورلری ایسه آناطولینک اک فیضدار قسمتی اعمار

ایتمکله برابر دونما یا بعه و اوردو حاضر لیوب فرنگلرده کوردکلی اصوله توفیقاً تعلیم و تربیه عسکره اعتنا ایلبورلر ایدی . قوتلرینی کافیاً تنسیق و تنظیم ایلدکده اول امرده مدلی و ردوس آطه لرینی ضبط ایله غربدن لاتینلره کله جک اولان امدادک یولنی قباتدیله . بعده کیمبلره مرمره دن ترا کایه عسکر دو کدیله . لکن بلغارلره اپرلیله ازنیق ایمراتورینه یار و معین اولیوب بالعکس استرقابه و اظهار محاصمه به قیام ایتمکله بوتفرقه و رقابتدن لاتین دولتی او آراق خیلی مستفید اولدی . چونکه ایچی روم حکومتی بری برینه دوشمش ، لاسقاریس اولادی اپر آنکلو سلرینی و بلغار متجاوزلرینی ترا کایه و ما کدونیا دن اخراج و تنکیل ایچون اعلان حربیه و اضاعه قوته مجبور اولمش ایدی . نتیجه ده غلبه ازنیق حکمداری طرفنده قالش و امید استقبال آنک همت و موفقیتیه باغلامش ایدی .

فی الحقیقه بیزانسی لاتینلردن قورتاران ازنیق ایمراتورلنی اولمشدر . نامداران امرادن (میخائیل پاله نولو غوس) و صیسی بولندینی ازنیق ایمراتورینی صغر سندن بالاستفاده بر طرف ایده رک سریر حکومتی ضبط ایتمش ایدی . ایشته قسطنطنیه دن لاتینلری چیقاره رق شرق ایمراتورلنی احیا ایدن (م ۱۲۶۱ هـ ۶۶۰) بو حکمدار درکه سلاله سی فاتح سلطان محمدخان طرفندن استانبولک فتحنه قدر مقام حکومتده پایدار اولمشدر .

بالقان یارم آطه سنک شمانده تحصیل ایدن ایچی قوت اوچ درت عصر دنبرو بیزانسه قارشو کاه و بی کاه بروضع تهدید آلمش ایدی . بونلرک بری قیصر ایکنجی و اسیلیوس طرفندن بوجه استیصال تزیل و توهین ایدلیکی حالدده ایام اخیرده ینه جانلامش و بلغار - اولاخ ایمراتورلنی نامنی آله رق لاتینلره روملر آره سنده جریان ایدن وقایعک همان کافه سنه مداخله ایتمش و کرکی کی اقتدارینی کوسترمش ایدی . ایکنجیسی دخی صربلر و خرواتلر ایدی . پاله نولو غوس خاندانک ظهورنده بو ایچی قوتندن برنجیسی اولان بلغارلر تکرار ضعف و نفاقه دوشه رک نجم اقبال و مکنتلری

خسوفناك اولمش وقومشولرینی قورقوتلمیه جق بر درک یه تنزل ایتمش . ایدی . اما صربلر ایقاع تهدیده قدر تیاب اوله رق خرواتلرله برابر بالقان . یاریم آطه سنک شمال غریب سنی کاملاً اله کچیر مشلر ایدی . حتی عثمانلیلرک شبه جزیره ده تصادف ایتدکلری ال کجدی مقابله صربلر طرفدن وقوع بولمشدر .

۱۱

شرقی آق دکز حوضه سنده روملغک توسع وانتشار یله تأسسنی وبونک اوزرنده تشیکل ایدن بیزانس دولتنک پاله تولوغوس خانداننک ظهورینه قدر حیات تاریخیه سنی بروجه بالا مطالعه ایتدک . لکن مرور دهور ایله بیزانس ممالکنه کیرن اجنبی ملتلر وجود سیاسی یه بیانچی قانلر قاریشیدر دقلرندن برطاقم تحولات اتنوغرافییه حصوله کیشدی که برنبذه جک ده . آندن بحث ایتمک اقتضا ایلور . تاکه عثمانلیلرک تأسیس حکومتلری اوآننده وروم ایلی یه مرورلری هنکامنده ، بعده یرینه کچدکلری زمانده . مذکور ایمپراطورلنک قلمرو حکومتده بولونمش اولان قطعاتک احوال اتنوغرافییه سی مجحلاً فکرلرده توضح ایتسون .

بیزانس ایمپراطورلغنده حاکمیت قوتنک تجزی و تفتی یالکنز «تکامل» قانوننک روم وجود سیاسیسنه تأثیرندن دکلدر . عناصر اجنبیه نک او وجوده دخولنک وقائی درین بر صورتله تعدیلنک مدخلی چوقدر .

بیزانس ایمپراطورلغنک برقسمنده عناصر اجنبیه نک دخولی بلغار واسلاو

[صرب] کچی باشلیجه اجتماعی وجودلر تشیکل ایده جک درحه ده اهمیتلی نتیجه لر ویرمشدر . دیگر یرلرده روملغی یکی اختلاطلرله برطاقم استحالاته دوچار ایتمشدر . بواختلاطلره اقوام اجنبیه نک استیلا طریقله ممالک رومه کیرمسی سبب اولدینی کچی ایمپراطورلرک مواقع مناسبه ده خصوصیه حدودلره . بیانچیلردن قولونو تشیکل واقامه ایتلریده یاردم ایتمشدر . اونچی عصر میلادیده شرق ایمپراطورلغی داخلنده یکر میدن زیاده مختلف ملتلر بولنیور ایدی . ملل مستولیه نک اک مهمی اسلاولر ایدی . بونلرک بالقان شبه جزیره سنه

کیروب یرلشمرندن طولانی اوروپا ایالاتی اتوغرافیا نقطه نظرندن بیوک تحولات و تغیراته اوغراددی. اسلاولرک بالقان یارم آطه سنه کللری برانتظام تحتده اولیوب طاقم صوقولمشلرایدی، میلادک بشنجی و آلتنجی عصرنده دخوللرینک آرقه سی آلمش ایدی. بونلر کیردکلری یرلرده روملری یاطاغ تپه لرینه و اورمان ایچرولرینه ویا دکنز قیلرینه التجایه مجبور ایشلر ایدی. بالقان یاریم آطه سی زیاده عارضه لی وکسیک برارضی اولوب اسلاولر روملره قاریشیق و کیریشیک بر شکل آلهرق یرلشدیلر، فقط یکوجود اوله جق مرتبه ده قطعاً امتراج ایتدیلر. مع مافیہ تراکیا، ما کدونیا، تسالیا ودراج حوالیسی اسلاولشمش ایدی.

اسلاو مابقی روملره تماس و اختلاطن طولانی اسکی خواص فضریه سی محافظه ایده مدی، طبیعتیه آنلره اویدی.

اسلاولر شبه جزیره نک منتهای جنوبیسی اولان یونانستان و موره یه قدر ایلرولیه رک سکنه قدیمه نی طاغلرده کی حصارلره و (پاتراس) و قورنت منللو ساحلرده کی مواقع مستحکمه یه التجایه مجبور ایتدیلر. کلیته بوقعه یه طولانان اسلاولر (آرقادیا) و (تایتوس) طاغلرینه قدر اشغال اراضی ایلهرک ا کینجیلکه بیله باشلادیلر. ما کدونیا سلاله سنک اوان اقتدارنده بویانچیلره حدلری بیلدیریلوب حتی (آخیه) خطه سنده اسلاولر حریت سیاسی غائب ایده رک سرف حاله تنزیل و کلیسا املاکنه ربط ایدیلر. لکن بودوشکوندکلری چوق سورمدی. دوردنجی اهل صلیب محاربه سندن صوکره فرنکلر یونانستانه مستولی اولهرق وضع ایلدکلری فئودالته اصولنک تمامی تطبیقته احوال مملکت مساعد اولماسندن و تبدل حاکمیت صارصینتیسندن متولد آنارشیدن بالاستفاده اسلاولرینه اعاده حریته موفق اولدیلر. آرقادیا و تایتوس چتسه لری نهب و غارت ایچون اکثریا وادیلره اینزلر ایدی. اسلاولرک شکل اجتماعیسی قیلهدن اوته کچه میور ایدی، هر قیله نک باشنده حاکم اولهرق بر رئیس بولنور ایدی. اشبو

رئیس‌لرک و جماعتلرینک کاری یغما و غارت اولدیغندن مورده ایله قسطنطنیه آراسنده کی دیارلر بوتالانکرلرک طادینی بالدفعات طاتمش ایدی. حتی مورده نك بعض سمتلرنده بیله اها لئیک سمالرنده الیوم اسلاو ایزی کورولمکده در [۱]. اسلاولردن بشقه بالقان شبه جزیره سنده ایمپراطور (ترایانوس) ک کتیردیکی رومالیرک احفادی اولان ولاتین لسانیه تکلم ایدن اولاخ افلاق آرده بولئور ایدی. بونلر بالقانلرده پک زیاده چوغالمش ایدی. صوکره لری اسلاولرک صدمه سنه اوغرایوب (رودوپ)، (پندا)، (آتیکی) ومورده تعقیب وتکیل اولنه ر ق طاغلرده تحصن ایتمکه مجبور اولمشلر ایدی. یرلری الدن چیقمش، برچوق زمان اسلاولرله تماسده قالمش اولان سالف الذکر اولاخلر مدینلرندن آز برشی محافظه ایده بیلمشلر ومیلادک اونجی عصر نده حیدودلغه حصر نفس ایلشلر ایدی.

میلادک یدنجی عصر نده جنوبدن عربلرک مهاجماتی باش کوستردی. بومهاجماتدن کوچک آسیانک اتوغرافیا سنجه هیچ برتبدل حاصل اولدی. چونکه عربلر اوراده بیزانسلیلر طرفندن مدافعه وتضدیک کورونجه کلدکلری کبی کیدرلر ایدی. امامیلادک اون برنجی عصر نده وقوع بولان تورک استیلاسی عربلر ککنه بکزه مدی، بشقه بر ماهیت آلدی. آناطولیده روم عنصری همان انقراضه یقین برحال ضعفه دوشدی.

کلیکیاده میلادک اون ایکنجی عصرینک اوآخرنده کوچک ارمنستانک تشکلی بیزانس وجود اجتماعیسنه بر ضربه ده اوردی. ارمنیلر طرزونه یرلشن روملر طرفندن مص وبلع اولنماق ایچون ترک وطن ایدوب فرات وادی* علیاسی طریقیله کلیکیایه کلدیلر. اشبو ارمنی مهاجرتی ده اون برنجی قرنک بدایتده ایکنجی واسیلیوسک ارمنستان اوزرینه [۱] معلومدرکه شمدیکی یونانیلر قدیم یونانیلرک خالص اخلاف دکلدلرلر. بونلر یونانی واسلاولرک امتراجندن تولدایمش وکندیلر نده اسلاو قانی اچیقجه غالب بولمشدر. برده بونلر ایشیدلرک بر صورتده رومالیلاشمش آسیاوغرب باربارلرینک برخلیطه سندن عیارت اولان بیزانسلیلرله قاریشمشدرلر. Edmond Demoulin. Comment la route crée le type social T, 11, P,191

آچدینی محاربات ایله باشلامش ایدی . ارمنی قرالی مغلوب اولوب قرالغنی سیواس بکلکی مقابلنده ایکنجی واسیلیوسه ترك ایلدکدن سوکرم قرق بیک وطنداشیله برابر یکی بکلکنه کوچ ایتمش وارمنیلر اورادن یواش یواش کیلیکیایه قدر قبادوکیایه انتشار ایلش ایدی .

بیزانس ممالکنه اجنبی قولونلر جلبی اقتصادی ویا سیاسی سببه مستند ایدی . قیصر لر اسکی رومالیرک مسلکنه اتباعاً زراعتک ترقیسنی مدار فلاح ملت بیلهرک چفته وصپانه صاریله جق قوتلی بازولری نرده اولورسه اولسون دعوت وجلب ایتمکی مناسب کورمشلر ایدی . آنجق بوصورتله مملکته ادخال اولنان ییانجیلر بر نقطهده کولکشوب چوغالماق ایچون آنلری ایکیده برده اورادن اورایه نقل ایتمکی دخی اصول اتخاذا قیلمشلر ایدی . قیصر یوستینیانوس ارمنستان ولازستانه بلغار قولونلری سوق ایتمش ومیلادک یدنجی عصرینک نصف اخیرنده تراکیا وماکدونیا اسلاولرندن اوتوز بیک کشتی با امر ایمراطوری آنا طولی یه کچیریلوب مواقع مختلفه یه یایلمش ایدی . طقوزنجی عصرده قیصر تئوفیلوس واردار و اوخری جوارلرینه تورک قولونلری کتیرتمش ایدی . ایکنجی واسیلیوس باغارلره غلبه سی اوزرینه بلغار واسلاولردن ارمنستانه وروملردن بلغارستانه برخیلی آدم نقل ایتدیرمش ایدی . ینه بو واسیلیوس ما کدونیا یه ارمنیلر نقلیه یرلشدیرمش ایدی (م ۹۸۱ ۵ ۳۷۱) .

بیزانس ایمراطورلری مذاهب مخالفه اربابی وقبائل عاصیه یی مملکتک اوته سنه بریسنه طاغیده رق اتوغرافیاچه تبدلاته سبب اولدیلر . مثلا سکزنجی عصر میلادی اواسطنده قسطنطین قورونیم واونجی عصر نهایتده یوآنیس زیمیکسیس ارمنی پاولیکلرینی تراکیایه نقل ایتدیردیلر . ایمراطورلر بومثلو جنگاور طوائفه نقل مکان ایتدیردکلری زمان حدود اوزرینه یرلشدیرر ومدافعه یه مأمور ایدرلردی . نته کم ارمنیلر بلغارلرک تجاوزینه قارشو طور مق اوزره تراکیایه کتیرلمش ایدی .

دردنچی فصل

بیژانسلیزده : حیات اجتماعی و سیاسیہ

اهالی : احرار ، اسرا ، قولون ، سرف . — زادگان . — کلیسا . —
 امپراطور لر . — سناتو . — قوہ اجرائیہ . — اساس حکومت . — ادارہ
 حکومت : نظارتلر : امور داخلیہ و مالیہ . — قوای بریہ و بحریہ . — مذاہب ، اخلاق .

۱۲

اهالی : احرار ، اسرا ، قولون ، سرف . — قرون وسطادہ

ملتلك تشكيلات اجتماعیه سنده اولا زادگان ثانیاً رهبان بر موقع
 ممتازی حائز اولوب اهالی اوچنچی درجده تعداد اولنور . ایکی اولکی
 صنفرک دولت و حکومتجه قوت و تأثیرلری عظیم ایدی . آنجق قدر
 و اعتباری قلیل اولان اهالی ملتک کتله عظماسنی یعنی یوزده طقسان
 طقوزنی تشکیل ایلدیکی کبی بوتون تکالیف میریه ، عسکرلک ، ویرکوساثره
 آنک دوشنه محمول اولغله مملکتده قوہ اصلیه اودر . بنا برین بیژانس ادوار
 تاریخیه سنده اهالی دینیلن صنفک کچیردیکی صفحات اجتماعی بی تقدیماً
 مطالعه ایتک وبعده زادگان ایله کلیسا هیئتک وضعیت و تأثیراتی تبیع
 ایلک مناسب اوله جقدر . قالدی که شرق امپراطورلغی روما دولتندن
 آیرلش بر فرع اولوب احوال اجتماعی سی دولت مذکورده دن منتقل و میراث
 اولغله ایشک منشأنه کیتمک وروماده کی صنوف اهالیدن و احوال اجتماعی دن
 بحث ایتک بیژانسک احوال اجتماعی سنی ایضاح و تنویره کلی خدمت
 ایده جکندن اول باول رومیاه عطف نظر ایللم .

روما دولتنده خلق احرار و اسرا نامیله ایکیه آیرلش ایدی . احرار
 صوکره زادگان و عوام دیه ایکیه منقسم اولدیغی کبی اسرا دخی آشغیده
 کوریه جکی اوزره پیدرپی احراره التحاق ایتدی . امپراطورلق دورنده
 امپراطور لر حر الاصل اولان کسه لک حریتی تأیید ایچون قوانین موضوعه جه

تکامل قاعده سنه رعایت ایله رک حقوق قدیمه ده داین ایله مدیون آره سنده کی مناسباتی تعدیل ایتدیلر [۱]. (آدریانوس) ک عهد حکومته و آنطونینوسلر دورنده اسیر صاحب لرینک اسرا اوزرنده کی حق حیات و عمتی الفا ایدلی . مع مافیه قسطنطین زماننده محکمه لرده اسرایه اشکنجه لر اولتور ایدی . میلادک دردنحی عصرنده برچوق کیمسلر اعتاق اولندی ایسه ده اولاد احرار ایله اولاد عتقا آراسنده بر فرق وار ایدی . چوققلر بو خصوصه والده لرینه نسبت اولتور ایدی . اعتاق اولنلرینه افندی لرینه اطاعته مجبور ایدی . بر آزاد لونک و فتنده اکر اولادی ویا برکونا وصیتی بوق ایسه اموال و املاکنک تمامی وعکس تقدیرده ثانی مولاسنه عائد اولوزدی . روما قانونلری اعتاقی برطاقم شرطلرله تصعب ایلش ایدی . فقط مرور زمان ایله اسرانیکی حالی کسب صلاح ایلور ایدی .

روما ده احرار و اسراندن باشقه «قولون» تعیر اولنان بر صنف ده وجوده کلش ایدی . بونلر عتقا و اولاد عتقا ایله اراضی صاحب لرینه بورجلرینی ویره مین چفتجیلر و بولندیغی یری ویا مسلکنی ترک ایتمک حقتدن محروم اولان کوییلر و ایمپراطورلره عائد اراضیده مقیم اولانلر ایدی . قونون دنیلن کیمسه حر ایدی ، صورت مشروعه ده عائله تشکیل ایده بیلیدی . اراضی به تصرفی قیود و شروط ایله محدود ایدی . تارلا سنی کندی حسابنه اوله رق زراعت ایدر ، فقط تمتعدن طوپراغک اصل صاحبنه برشی ویرر ایدی و منسوب اولدیغی طوپراقدن آیریلوب بشقه یره کیده من و صاحبنک حکمی آلتدن چیه من ایدی . قسطنطین زماننده بویوک مالکانه لرده احرار اهالی کثیر بولمغله برابر قولونلرده تراید ایتمش ایدی . ایمپراطورلر زراعتک ترقیبی ایچون اراضی به مربوط قولونلغی ترویج ایدرلریدی . بعده نشر اولنان برقانون موجبجه بنیه سی [۱] روما حقوق قدیمه سنده داین آله جفته بدل مدیونک شخصی حجز ، تعیر دیکرله اسیر ایده بیلیدی .

صاغلام دینمجیلر قولون یاپیلدی (م ۳۸۲) . ینه اوسنه لره طوغرو
فلسطین زراعی ده قولون ایدلی .

بیژانس ایمپراطور لغنده بالاده تعریف اولنان اصول واحکام رفته
رفته بر طاقم تعدیلات وتغیراته اوغرادلی . یوستینیانوس اعتاقدکی
مشکلاتی الغا و آزادلورک حر الاصل کی و طنداش اولایغنی اعلان
ایدلی . بو صورتیه آزادلورک عددی جوغالور ایسه ده ینه برخیلی
اسیر بولور ایدی . لکن کerk آزادلورک و کerk اسیرلرک احوالده
یوماً فیوما صلاح زیاده لشیور ایدی . مثلاً اعتاق اولنانلر مقن
بر ویرکو مقابلنده بر پارچه اراضی آله ییلورلر ایدی . شهرلرده کی
محاکم آزادلورک صاحبلی علیهنه اقامه ایتدکلی دعوائی استماع
ایلر ایدی . لکن زادگاه مخصوص مالکانه لر بویله دکل ایدی . اورالره
قانون و اوامر کوچ نفوذ ابدردی .

بیژانس ایمپراطور لغنده اسارت غریدن چوق صوکره لره قدر دوام
ایتدی . کرچه دوردنچی عصر میلادیده بر قانون اسیرلرک بولندینی ایالت خارجه
فروختنی منع ایدر ایدی . حالبوکه شرقده وقوعه کلان محاربات عظیمه ده
بر چوق اسرا اله کچیریلر و وسائط نقلیه نک سهلندن طولانی قولایقله
صاتیلور ایدی . غریبه وسائط نقلیه نک صعوتی سببیه اسیرلر اورایه
بورایه کوندریه میوب بالمجبوریه دیرلکره ربط اولمش و بوندن «سرف»
صنقی تولد ایتمشدر . اونجی عصر میلادیده اسلاولر آدریاتیق دکزندم
اسیر تجارتنه شوق و رواج ویریور و عربلره صاتیور ایدی . بو عصرک
نهایتده بیژانس ایمپراطورلری عربلره اجرا ایتدکلی حربلرده اله
کچیردکلی اسرای بازاره کوندردیلر . روملر انطاکیه کی ضبط ایلدکلرندم
آلدقلی اون بیک اسیری پایتخته فروخت و یاسلک عسکره ادخال ایدلمک
اوزره کوچک آسیا ایچرولرینه سوق ایتدیلر .

شرق کلیسای تریبه اخلاقیه نک سوقنی حکومته ترک ایتدیکی جهته

غرب کلیسای کبی اسارتک الغاسنه چالیشمدی ، بالعکس کلیسای کندی مالکانه لرنده اسارتی ابقایه لمنفعه غیرت ایلر ایدی . بوندن طولانی بیزانس ایمپراطورلری اسارتک الغاسنی مشوق تدبیرلر اتخاذ ایتدیلر .

یدنجی قسطنطین نشر ایلدیکی بر قانونده وصیتسز وبلا ولد وفات ایدن اشخاص مالکک ائی حق یولنه تخصیص ایدلمه سنی واسیرلرک بونلکه ادخالنی و اوحالده بونلرک اعتاقنی امر ایلدی . برنجی آلکسی اعتاقنی تشویق و امانوئل ایسه بوتون اسیرلری آزاد ایتدی .

دوردنجی عصر میلادیده بیزانسه قولونلق دخی و ارایدی . ایمپراطور آناستاس اوتوز بیل قولونلق ایدنه ک آرتق قولون قالمه سنی امر ایلدی . بر قانون ایله ده قولونلق ارته تحویل اولندی . قولونلق یواش یواش اکینجی اسرایه ده تشمیل ایلدی . اراضی به مربوط اولوب بر قانون قدیم حکمنجه اراضیدن بالتفریق صاتیله میان اسیرلر آزاد اولدقه قولون اولورلردی . اونجی عصر میلادیده حکومت اراضینک اصحابی النده قالمسنی تأمین ایتمکی موافق کوردیکی جهتله قولونلرک طاعلمسنه مانع اوله جق نظاملر وضع ایتدی . ایشته قولونلرک شرقده غربدن زیاده دوامی بوندن ناشیدر .

قولونلرک یاننده بر صنف دهها تشکل ایتدی . سرف اطلاق اولنان بوقسم خلق قولون تشکیلنه دائر اولان اوامر ایمپراطورینک تمامیه نافذ اوله مدینی یرلرده اکینجی اسیرلر و آزادلولریدر . سرفک مشروع برعائله سی و کسندینه مخصوص بر طور اخی واردر . بونلر ایلک اول دیرلکله ربط اولتمشلر ایدی . یوستینیانوسک بر قانونی فرار ایدن بر سرفی جزا ایلور . سکزنجی عصر میلادیده غربده اولدینی کبی شرقده دخی بونلر منسوب اولدینی دیرلکه وطوپراغه باغلی به بکزه یورلر . شرق ایمپراطورلغنده احرار دیدیکمز خلق اصناف و سائره کبی هیچ برکیمسه به مربوط اولیه رق کندی ثمرات سعیهله کچین آملردر .

ایچلرندده اغنیا آز ایسهده اوسطالحال لر چوق ایدی . بونلر شهر وکویلرده کبرانک نفوذینه قارشی یئلرندده عقد شرکت ایله حق حریتلرینی تأمین ایدرلردی ؛ هیئت اجتماعیهده خاطرری صاییلیر برعضو تشکیل ایشلردی . عوام آدینی آلان بوعضوملکتک فعال، نافع، مستحصل بر عنصری اولدیغندن سکزنجی عصر میلادیده اوچنجی لئون زادکان ورهبانک نفوذینه قارشی بر قوت اولمق اوزره آچیقندن آچیغه آنلری حمایه ایلدی . بونلر اونجی عصرده چوغالدیلر . اون برنجی عصرده غوائل معلومه سببیه حکومت مرکزیه نك نفوذ حمایتکارلیسی گوشه یوب تأثیرینی کافیاً حس ایتدیره مدیکندن عوام صنغی ناحیه تشکیلاتنه توسل ایله رک کبرانک مداخلاتی تنقیصه و تحکم مستبدانه لرینی رفعه چالشدی . برچوق کوی وقصبلر آرارلنده اتفاق ایله بکسندکلی بریری کندیلرینه مرکز آنخاز ایتدیار ودعوالرینی فصل ایتمک و ویرکولرینی طوبلامق ایچون حاکم لیرینی ومدیرلرینی کندیلری انتخاب ایدر اولدیلر . ایشته ناحیه تشکیلاتنک بدایتی بو اولدی . میلادک اون دوردنچی عصرنده سلانیکده خلق هر سنه مدیر و حاکم لیرینی کندوسی انتخاب وتعیین ایدوب مدیر و حاکم لیرایمراطورلق قانونی احکامنجه دکل بلکه محکم عرف وعادتی اوزره اداره امور ایلرلر ایدی : بوقوت جدیدنک شوصورتله تأسسی بیوک شهرلرده مجادلات اجتماعیه باعث اولدی . اون دوردنچی و اون بشنجی عصرلرده زادکان [آریستوقراط] ایله عوام [ده موقراط] ایتالیا جمهوریتلری مثللو نفوذ وتفوق غوغاسنه قویولدیلر . (قانتا کوزینوس) زماننده سلانیکده ده موقراطلر آریستوقراطلره غلبه چالدی .

۱۳

زادکان . — روما ایمراطورلری دورنده کرک ایتالیا دن، کرک ایالات غریبه دن بر خیلی معتبران ترک دیار ایلیوب ترفه وتنم مقصدیه روما تحتکاهنه ، قرب سلطنته هجرت ایشلر ایدی . لکن یونانستانده، روم ایلی ده،

آناطولی ده بولان روملرک یوک و زنگین عائله لری یئرلرندن قلمدا نيموب شهر لری و ایالت لری و املاک و اراضی یی اللرندن چیقارما مشر ایدی . ایشته بوندن طولای بعض ایالات شرقیه ده ، ایمپراطور زادکانلی تشکل ایتمزدن اول (آریستوقراسیا [ناجلیت]) بالذات موجود ایدی .

قسطنطین پایتخت جدیدنی انشا ایلدیکی زمان اورایه برطاقم سناتورلر جلب ایله کندیلرینه پونتک و آناطولینک سائر یئرلرنده اراضی اعطا ایتمدی . وقتیه روما اعیانک حاصلری افریقا و لایتنه ایدی . شمیدیه استانبول اعیانی ایچون آناطولی طبق بویه اولدی . باربارلرک هجومنده رومانک زنگین سناتورلرندن بر چوغی ده شرقه چکلدی و بر سابق کندیلرینه آناطولیده یئرلر کوسترلدی . زراعت غیر مترقی و اراضی قیمتسز اولغله بونلر آناطولیده اوجوز بها ایله وسعتلی طوپراقلاشترایدوب یئرلشدیلر و کولکشیدیلر و کیده رک ترتیب و تزید خدم و حشم ایله صاحب قدرت اولدیلر . آناطولیده ایالات زادکانلی بو صورتله ظهور ایتمش و ایمپراطورلره هر زمان سرفروایتمز بر شکل سیاسی و اجتماعی آلمشدر .

ایمپراطورلر زادکانلق توجیه ایده بیلیرلر ایدی . بورتبه لر علی الاکثر ندما و مقربانک دلالت مرتشیانه سیله استحصال قلمور ایدی . اهلیت و اصالت کوزه دیلیوب زیاده رشوت عرض ایدنلر کرک معروف و کرک پس بایه کیم اولور ایسه اولسون ترجیح اولنورلر ایدی . ایمپراطورلق زادکانی دینلانلر بو کیمسه لردره ایالات زادکانیه آرالرنده حسد و رقابتک و نزاعک او یانمسی کجیکیمیه جک ایدی ، نته کیم ده کجیکیمه دی .

قسطنطین طشره زادکانلغنک انبساط اقتداریه حائل اوله جق بعض تدبیرلر دوشونمش ایدی . ازان جمله بر ولایت داخلنده تولد ایده نک اوولایته والی اوله مامسی و بر والینک بولنسدیغی یرده ازدواج و اراضی اشترایده مامسی اصولنی وضع ایتمشدی ؛ لکن خلفری بو اصوللری

محافظه ایده‌مدی. والیلر ایمبراطوردن زیاده زادکانلقدن، طشره‌اعیانندن خوف ایدر اولدیلر .

یوستینیانوس طشره زادکانلغنی قیرمق ایچون مملکتده بر یکی قوت ایا ایتمک لزومنی درک ایلدی . بو یکی قوت یا کلیساده ویا عوام‌صنّفنده بولنه بیلیردی . حالبوکه عوام صنفی اول عصرده وجود اجتماعیسنی حس ایتدیره‌میه‌جک درجه‌ده پراکنده اولمغله کلیسایه میل اولتمق ضروری ایدی . بنابرین قیصر کلیسایه بر چوق امتیازات بخش ایدوب ایالتلره دخی صداقت وحماستدن امین اولدیغنی طواشیلردن والی نصب ایلدی . زماننده مأموریتلر پاره ایله صاتیلور اولدیغندن زنکینلر بیوک منصبلر آلمغه وبو صورتله یکیدن یکی‌یه ایمبراطورلق زادکانی یتشمکه باشلادی . یوستینیانوس کرک طشره‌اعیاننی وکرک اصحاب مناصبک ثروتله اشهار ایدنلرنی مصادره ایلهرک حکومتک احتیاجات واسعه‌سنی قیامق مسلکنی اختیار ایتمش وچوق کره مستفید اولمشدر .

یوستینیانوسدن سوکره زادکانلق ترقی ایتدی . زادکانک مرافعه وحماکه‌لری آنجق ایمبراطورک دیوان مخصوصنده وسناتوده اجرا اولنه بیلیردی . بونلر آزمدت ظرفنده بر دره بکی کسایه‌رک حکومته ویرکو ویرمز اولدیلر وآرالرنده عسکرله محاربه‌لره قالشیدیلر .

زادکانک بیژانس دولتنجه موجب اولدیغنی تهلهکه‌لردن بری‌ده بونلرک میلادک طقوزنجی‌واونجی عصرلرنده مناصب عسکریه‌یه استیلاسی اولدی . اوآنه قدر کندی مالکانه‌لرندن چیقاره‌بیلدکلری افراد مسلحه ایله ایش کورهن زادکان آرتق ایمبراطورک عسکریه ایمبراطورلق عامینه قیام‌ایتمکه باشلادیلر .

زادکانک کسر نفوذی متحتم ذمت حکومت ایدی . حقلرنده اجرا اولنه کلان مجازات عادیه ومصادره کافی کلپور ایدی؛ طقوزنجی عصردن اعتباراً ده‌ها شدید وسائطه تشبث قیلندی. قیصر (نیکه‌فوروس لوغوت

[م ۸۰۲-۸۱۱] (Allélangyon) تاربخده تسمیه اولنان قانونی وضع ونشر ایلدی. شخصی ویرکوسنی ویره میلرزجرأ عسکره آلمق وزنکینلر بونلره اسلحه لازمه یی تدارکله برابر مصرفلرینه تعابل ایتک اوزره هر برینه آتون اوله رق اون سکز «صو» خرچلق ویرمک و تأدییه سندن عاجز اولدقلری مقنن ویرکولری اعطا ایلک قانون مذکورک احکامندن ایدی. بویه جه فقرانک اغنیا علیه غیض و غضب تحریک اولنه جق ، ویرکو زادکانه یوکلتنله جک ، نفوذ و قدرتلری قیرلمش اوله جق ایدی ؛ فقط بوقیصرک حکومتی چوق سورمدیکی کبی اخلافی مذکور قانونی یوروده میوب الغا ایتدیلر .

ماکدونیا خاندانندن کلن قیصرلر سطوت و مکتلرینه کووه نهرک طشره زادکانی ایله برخیلی اوغراشدیلر و شدت کوستردیلر . برنجی واسیلیوس کوچک چفتجیلرک بیوک زراع علیه ده دعالرینی تسهیل ایچون مصارف محاکمه اوله رق تخصیصات اعطا ایتدی. نشر اولنان (م ۹۲۲ و ۳۱۰۵) بر قانون موجبجه اراضیسنی فروخت ایده جک بر آدم آنی ابتدا اقریاسنه و صوکره حصه دارانه ودها صوکره قوموشوسنه و بونلر اولمدینی ویا طلب ایتدیکی تقدیرده ناحیه اهالیسنه تکلیف ایده جک ایدی و بونلرک هیچ برندن طالب ظهور ایتز ایسه آخر کیمسه یه صانه بیله جک ایدی. بعده نشر ایدیلان (م ۹۲۸ ه ۳۱۶) دیگر بر قانونده عجزه دهقانندن قحط و غلا حسیبله اراضینک یعنی فسخ ایلور ایدی. یدنجی قسطنطین بو قانونی تأیید و تأکید ایله (م ۹۴۷ ه ۳۳۶) جلوسندن بری کوچک چفتجیلردن صاتون آلمش اولان تارلارک بلا بدل اسکی متصرفلرینه اعاده سنی امر ایلدی . بوتون بوقانونلر اهل قرایی آچقندن آچیغه حمایه ایلور ، کوچوک ثروتلرک بویوک سرمایه لر طرفندن باع اولمسنه مانع اولبور ؛ خلاصه متمولان و زادکانک تکثیر ملک ویسار و توسیع اقتدارینه سد چکیور ایدی .

ما کدونیا سلاله سی دوچار ضعف اولنججه بو قدر اهتمام ایله تنظیم اولمش اولان قانونلر مجلاتده قالب فعالاً حکمدن ساقط اولدی . ذاتاً بر قسمی ده حرفیاً تطبیق اولنه مامش ایدی . اونجی عصر میلادیده نفوذ زادگان حددن آشوب غایتنه واصل اولدی ، بونلر کویلیلرک اراضیسنی ، فقرانک اموالی عهده لرینه کچیر مکده دوام ایتدیلر . (فوقاس) و (ماله تیوس) عائله لری کبی دهشتلی زنکینلر پیدا اولدی . زادگانک عدلیه جه دخی امتیازاتی وار ایدی مثلاً «Protospathaire» ایله مافوقنده اولان رتبه صاحب لری قصاص اولنه مازدی .

مناصب ملکیه نك چونغی زادگانک النده ایدی . آناطولینک برنجی درجه ده اولان عائله لری عسکری اوچاقلر حالنی آلوب اوردوده مناصب عالیه ومهمه بی الده ایتمش لر ایدی . مالکانه لریده بر یاندن تراید ایتمکده ایدی . بو اوچاق زاده لر جهت جهت قوتلشوب متصرف اولدقلری جسم مالکانه لر سایه سنده ایالات عسکری کندی توابعلری منابه سنده اولدینی کبی حائز اولدقلری رتب رسمیة عالیه ایجابجه ده قوماندلری طوغریدن طوغرو دولت اوردوسنه دخی شامل بولونیور ایدی .

زادگانک ایمپراطورلق علیه قیاملری وقوع بولدقده خدمات ملکیه ده بولنان مأمورینک اکثریسی ده زادگاندن اولدینی ایچون بو مأمورلر خزینة حکومتی ده آنلره تسلیم ایدرلردی . شو حالدله اللرنده هم اوردو وهمده اداره سنه مقتضی نفوذ بولمش اولور ایدی .

زادگان عوام ناسدن فکرآ مترقی اولدینی کبی حب جاه وسودای استقلال ایله حکومت مرکزیه یه عدم انقیاده و ایقاع مشکلاته فرصت کوزه دیرلر وبولورلر ایدی . ایکنجی (رومانوس) ک وفاتنده بری بش دیکری ایکی یاشنده ایکی چوجق ترک ایتمش اولدیغندن زادگان بونی نفوذلری اعاده یه وحق تحت سلطنتی اشغاله فرصت عد ایلدی . کوچک ایمپراطورلرک وصایتنی آسیا زادگانندن نیکه فوروس فوقاس ایله زیمسکیسه توجه

ایتدیردی . بونلرک ایکسی دخی ایمپراطورلقربی اعلان ایتشلردر .
 زیمسیکسک وفاتنده زادکان طواشی (واسیلیوس) ک زمام حکومتی الده
 ایتسنی چکه میهرک ال برلکیه عصیان ایتدیله . بو قیامک رئیس اولان
 (بارداس سیکه روس) آسیای صغرایه مستولی اولدیغی زمان غربی بلغارستان
 باشدن باشه اغتاشاش ایچنده ایدی . ایکنجی واسیلیوس ایمپراطور اولدوقده
 بلغارستان و کوچک آسیا غائله لرندن اخفی بر طرف ایتک ایچون (بارداس
 فوقاس) نامنده کبرادن برنی تحت دعواسی ایتماک شرطیله شرق سرداری
 تعین ایلدی و بویله جه آناتولی اعیانک ایکی بویوک رکنی اولان فوقاس
 ایله سیکه روس آره سنه رقابت تخمی ا کدی .

ایکنجی واسیلیوس مهیب وجبار بر حکمدار ایدی . زادکانک بومرتبه
 شماریقغی و سلطته مداخلاتی مساحه کورتورمز احوال دن اولغله حقلرنده
 اجرات شدیدیه قالمیشدی . بارداس سیکه روس اولجه مغلوباً بغداده
 التجا ایتمش اولدیغدن میدانی کنیش بولان بارداس فوقاسی دخی قیصر
 مشارالیه عزل و اموالنی مصادره ایلدی و شوایکی غائله نی اورتادن قالدیردی .
 زادکانک اکتساب معرفته اولان هوسلرینی حمایه دن فراغت ایله رک
 خلقه تفوق معنوی داعیه لرینی کسر ایتدی . زادکانه مودوع اولان
 قوماندانلقلری لغو ایله قوماندایی کندی اله آلدی .

بضره لر شماریقلرک و سرکشلرک استیصاله کافی اولمدی . آنلر بغداددن
 عودت ایدن بارداس سیکه روس و سالف الذکر بارداس فوقاسی باشلرینه
 کچروب عصیان بایراغنی قالدیردیله . کلیسا املاکنک ترایدینه مانع
 اوله جق قانون وضع ایتدی کچون ایکنجی واسیلیوسک علیهداری اولان
 رهبان طائفه سی دخی ارباب قیامه قاتیشدی . بارداس فوقاس آناتولی بی
 حکمنه رام ایلدکن صوکره استانبول پیشکاهنه قدر ایلرولیوب مرمره
 قییلرنده طرح خیام احتشام ایلدی . سلطنتی مخاطرده کوره ن ایکنجی
 واسیلیوس کلیسا حقه ده کی قانونی رفع ایدوب و کیه ف پرنسسه مراجعتله

روس عسکرینی امداده چاغیروب قورقولی رقیبنی قهر وتبعیده موفق اولمشدر . آندن صوکره آناطولی زادکاننک اموالی مصادره ایتدیرمش حرکات وسکناتلرینی صیقی نظارت آلتنده طوتدیرمش و بیوک مأمورلرک اناخار ثروت ایتلرینی یساغ ایلمشدر .

ایکنجی واسیلیوس عهدنده قازانیلان شو حیثیت حاکمانه بی اخلافی محافظه ایدمدی . زادکان ینه اوسته چیقوب جمع قدرته وفقرای تضحیه تکرار قویولدیلر و مناصب عسکریه یه اوشوشدیلر . بونلرک از دیادشهرت ومکتبی مقام ایمراطوری نك بادی تناقص شرف وحیثیتی اولدی . نهایت ایچلرندن آلکسی قومینوس زمام سلطنتی دست اغتصابنه آلهرق بیکی بر خاندان تشکیل ایتدی .

قومینوسلر زادکان ایله بر توازن پیداسی ایچون بر «ناجیلت رفیعۀ جدیده» احداثی تصور ایلیوب کندی اعضای خاندانلرینه مخصوص اولمق اوزره «دسپوت»، «سباستو قراتور»، «جاسار»، «پانیپرسه واستوس»، «پروتوسه واستوس» مثللو بیوک عنوانلر ایجاد ایلدیلر . بوعنوانلر پک پارلاق ایدی . لکن صرف رتب دیوانیه دن اولهرق اصحابنک بر کونا خدمت ومأموریتی یوق ایدی ودائما سرایده بولنوب مراسم وتشریفاته دبده ودراتلریه روق ویررلر ایدی .

بیزانس لاتینلر انه دوشدیکی زمان اشبو ناجلان رفیع الشان مملکتک استقلالنه و دشمنلرک دفعنه چالیشمش واسیا زادکانی دخی بوخصوصده آنلرله یکدل ویکجهت اولمشدر . لاتین ایمراطورلغی اثناسنده یوقاروده ذکری سبق ایتدیکی وجهله طریزونده، ازینقده، ایلرده تأسیس حکومت ایدنلر اشبو ناجلانندن ایدی . پاله ثولوغوسلر بیزانس ایمراطورلغی لاتینلردن استرداد ایلدکن صوکره زادکان طاقی ایالاتده وحقی صدر دولتده ینه احراز موقع ایتمشلردرکه بحقی باب آتیده پاله ثولوغوس خانداننک اجمال وقایعی صره سنده بیان قلنه جقدر .

کلیسا. — ایلک خرسیانلر پاپاسلره کرک کندی احتیاجلرینه صرف و کرک صدقه صورتیه فقرايه توزیع ایتمک ایچون اعانات نقدیه دم بولورلر و مال و ملکلرندن برشی دخی افزاز ایلرلر ایسه لرده روما قانونی موجبنجه اوزمانلر خرسیانلق برهیئت عد اولمدیغندن جماعتک مالی طانماز ایدی .

میلادک دوردنچی عصرنده شرقده خرسیانلق پک زیاده انبساط ایتدیکی جهته (افه زوس [ایائلوغ]) از میر ، قورنت ، اسپارته ، آتیه ، تراکیا ، ما کدونیا ، کرید ، قبریس کلیسالری خیلی ترقی و بوکا مناسباً ثروتلری دخی تزیاید ایلدیکندن بو کلیسالر مستفید و معمور اولدیلر .

بو یوک قسطنطین روما جمهوریتک کهنه لشمش مؤسسائی ونه ده قدیم اعتقادی ایله آلوده اولیوب شرقده اوزمان بالخاصه پک زیاده اشتہار ایتمش اولان بریری یعنی بیزانسی ایمراتورلق ایچون پای تخت اتخاز ایتدیکی کبی یکی دینه ده مرکز اینددی . صنم پرست اولان ایمراتور یولیانوسک وفاتندن سوکره خرسیانلق خلق آراسنده صورت قطعیه ده تقرر ایده رک شرق ایمراتورلرینک دینی اولدی و خرسیانلر خدمات عمومیه قبول اولمغه باشلادی . اودمدن اعتباراً کلیسا دولته بر موقع طوتمش صایله بیلیر . امور حکومته مداخله سی چوق کچمه دن آثارینی کوسترمشدر . آرتق بوندن بویله صنوف مرفهیه استاد ایده بیله جک ، بول هبلر آله حق ؛ فقط متصف اولدیغی ساده لکی وسالک اولدیغی ده مرقراتلق خصلتی غائب ایده رک آیینلرده طنطنه و دبدبهر احداث ایده جک ، پسقوسلری اکثریا زادکاندن وسناتو اعضالردن آله حق ؛ حکومته و خلقه رهنالق وضعیتی طاقینه جقدر .

ابتدالری (ارکلی) یه تابع اولان بیزانس « پسقیوس évêque » لغنی قسطنطین « باش پسقیوس archevêque » لغه چیقاردیغی کبی قسطنطینیهدیه انعقادیدن ایکنجی مجلس روحانی ده (م ۳۸۱) : « قسطنطینیه یکی روما اولوق حسیبله بونک رئیس روحانیسی اولان پسقیوس ده روما پسقیوسندن سوکره اک زیاده امتیاز واعتباره نائل اولمیدر » قرارینی ویردیکندن آرتق قسطنطینیه پسقیوسی آنطاکیه واسکندریه پسقیوسلرینه تفوق ادعاسنه قالدشدی . آندن سوکرهده بطریقکه ارتقا ایتدی . قسطنطینیه کلیسانک رومایه غلبه سنی تحقق مرتبه سنه واردیرمق ایچون یوستینیانوس عهدندن سوکره قسطنطینیه بطریقلری « بطریق عمومی Patriarche œcuménique » عنوانی آلدیلر .

خرستیان کلیسانک اداره سنی دردست ایتمهک چالیشان یالکز بطریقلر اولدی . بونلردن دهامهم برقوت، بالذات ایمراطورده بوکاساعی اولدی . قسطنطین کلیسایه قارشی « جناب حق طرفندن خارجی پسقیوس [۱] تعیین اولدیغنی » اعلان ایله کلیسانک هیئت ملکیده ممثلی اولدیغنی بیلدیردی . فقط بو حکمدار « صنم پرستاک Paganisme » ایله ده تاماماً قطع علاقه ایتدیکندن اولره قارشی ده « حکمدار روحانی Pontif » عنوانی آلدی . قسطنطین و اخلاقی اولان خرسیتیان ایمراطورلر دهاده ایلری کیتدیله، یکی دینک قبوله قدر ایمراطورلر اله مرتبه سنه souverain pontif چیقاریله کلکده اولدقلرندن شمدی بودیندهده هیچ اولمازسه ییوزنده اللهک وکیلی و کلیسانک رئیس عالیسی اولمه لری اقتصا ایده جکنی ادعا ایتدیله . فی الحقیقه بطریقلر آراسنده کی محاسده و رقابتدن طولایی کلیسا وحدتی غائب ایتمش و شوو بطریقلرک یوقاریسنده بر قوتهده احتیاج کورونمشدی . استانبولده ایمراطوردن ماعدا سناتوده بطریق آتخابنه اشتراک ایدردی . حتی بعضاً تشکیلات روحانیه یهده مداخله ایلردی .

[۱] رومیجه اپسقیوس . حارس ، محافظه دیمکدر .

قسطنطینک تأسیس ایلدییکی نفوذ دینی کلیسا ایله مجادله یه قویلشدی .
ایمپراطور ایله بطریق آره سنده کی جدال پای تحتک عثمانیلر النه دوشدییکی
کونه قدر اوزادی . یولیانوسک ایلك اخلاقی زمانلرنده کلیسا نفوذی
آرتمقده اولدیغی حالد ایمپراطورلرکی اولدججه قرارسز برحالد بولنیور،
ظفر کلیساده قالیوردی .

تئودوسیوسک خانی آرقادیوس زماننده بطریق (آیوس ابوآیس
خریسوستوموس S. J. Chrysostome) کلیسانی ایمپراطورک
نفوزندن تخلیصه سعی اولدیسده اودوکسیانک تشویقی ایله بو قسطنطنیه
بطریق نفی ایلدی . ایشته بوکره غلبه ایمپراطورلقده قلمش اولدی ،
بالطبع بوغالیئتک ادامهنه چالیشدی . ایمپراطورلرک بویله تأمین نفوزه
چالیشمهری نتایج آتیهی استحصال ایدجک ایدی : (۱) تشکیلات
روحانییه ال اوزاتمق؛ (۲) قونسیلارک مذاکره لرنده کندی رأیلرخی ایلری
سورمک؛ (۳) قسطنطنیه بطریقک سائرله تقدمنی تأمین ایدرک وبونی
کندیسنه منقاد قیهرک کلیسانی اداره سنه آلمق .

ایمپراطورک خرستیان کلیسانی اداره ایچون قسطنطنیه ده بریطریق
بولندیرمق ایسته مسی وبو مقامک علویتنی تصدیق وتأیید ایتدیرمسی ،
کندی مقامک ده یوکسلمسنه بادی اولدی . مع مافیہ بیزانس کلیسانی
تمیل ایدن بطریقلر ایمپراطورک طبیعی رقیبلرندن ومهم خصملرندندر .
بونلر ایمپراطورک نفوزندن قورتلغه چابالادیلر ایسه ده بطریقلق مقامی
هیچ بروقده ایمپراطورلرک نفوذجهانی وروحانیسندن آزاده قالمدی .
پاپاکی نه کندیسنه برمقرایدینه بیلدی ونه ده مستقل ملک صاحبی اولدی .
ایمپراطورده کی نفوذ سیاسی و بطریقده کی نفوذ دینی آره سنده کی
مناسبت غیرمعین اولدیغی جهتله بویکی قوت آراسنده مجادله شدتلی اولدی .
ایشته نفوذلرک بویله معین اولمامسندن طولانی بری دیکرینک وظیفهنه
مداخله ایدر اولدق لرندن پای تحتک سکوتی بونلرک مطابقتنه وابسته قالدی .

ایمپراطور حائز اولدیغی قوه دینه مناسبتیه نصب ایدیه جک بطریق قبول و یارد ایده بیلدیکی کبی اکثریا نامزدی کندیسی اراه ایلر ورهبانی قبوله جبر ایدردی . کلیسا طریقه دخول ایچون هیچ بر شرط موضوع اولدیغندن ایمپراطور رهاین موجوده میاننده کوکنه جک بر بطریق قولایلقه بولوردی . لزوم دینی کوستره رک صداقتندن شبهه ایلدیکی بطریقاری تبدیل ایده بیلیر ایدی . حتی ایشنه کله جک بر کیمسه بوله مازسه بومقامی منحل بر ایدردی .

ایمپراطوره قارشى کلیسا و خلقک اعتراضی آنحق فساد و قیام صورتیه وقوعه کله بیلردی ، کشیشلر اکثریا پای تخت اهاالینى آياقلاندرلردی . ایمپراطورک مذهبجه اولان اقتدار تامنه قارشى بطریقده بر چوق واسطه لری واردی . بونلرک اک مهی برنجی لئون عهدندن بری یکی ایمپراطورلره تاج کیدرمک ایدی . ایشته بر ایمپراطور زماننده غائب ایلدکلری نفوذی تکرار آله بیلیمک ایچون بطریقلر بر چوق شرطلر درمیان ایلر وهله یکی ایمپراطور اوله جق کیمسه بر غاصب ایسه بوکا اشترا کلرینی بهالی یه ساتارلردی . فقط ایمپراطور بر کره تخته چقیدیمی چار چابوق تعهدات مسبوقة سنی اونودور و بطریقه و کلیسایه طار بر زماننده ویردیکی شیلری ، بلکه ده فضله سیله کیری آلیردی . بطریقک تحصیل رضاسندن قورتلق ایچون ایمپراطورلر تاج کیمک رسمنک معناسی تاجی کلیسادن آلق دیمک اولدیغنی ، بوتاجک آنحق کلیسا ایله ایمپراطور آراسنده بر رابطه دن عبارت بولندیغنی درمیان و آوغستوس یعنی حشتمپناه عنواننک تتوج رسمندن اول اکتساب ایلدیکنی ادعا ایدرلر ایدی و ذاتاً ایمپراطورلرک من قبل الباری مؤکل اولدیغنی سویلرلردی . اکر تاج کیه جک بر قادین (ایمپراطور یچه) ایسه بطریقک آز چوق نفوذینه کوره بورسم بطریق ویا ایمپراطور طرفندن اجرا ایدیلردی . ایمپراطورلرک علمنه بطریقلر آفازوزه ده مراجعت ایده بیلیرلردی .

فقط آفروز قوہ عمومیہ تودیع ایدلمشدی، یعنی بونی استلزام ایدہ جک احوال ووقوعات محکمدہ اثبات ایدلمک شرط ایدی . برده قسطنطنیہ بطریقہ ایدمپراطورلری قولایجه آفروز ایدہ جک استقلاللی حائر دکلردی . ایدمپراطور بونلری نفی ایله بشقه سنی تعیین ایتمک صلاحیتنی حائر ایدی . لکن بر آفروزک قالدیرلمه سی اونی حکم ایدہ نک الئده بولندیغندن یکی کتیریلن بطریق آنی فسخ ایدہ مزدی .

قسطنطنیہ بطریقہ ایدمپراطورلری پاپا کی صیق صیق آفروزه جسارت ایدہ مدیلر . حتی بطریقہ ایدمپراطورلری حکومت ایچنده اک بیوک نفوذی احراز ایدتدکری میلادک اون اوچنجی عصری نهایتلرنده بیله بطریق (آرسنیوس) میخائیل پالہ بولوغوسی آفروز ایدتیجی حالده عمومی عبادتلرده ایدمپراطورک نامی یاد ایددی . چونکه بطریقہ ایدمپراطورلری خلع وتبعه نک کندیلرینه ایدتدکری صداقت یمنی بوزمق صلاحیتنی حائر بولندقلرینه قانع دکلردی . بطریقہ اخلاق عمومیہ نک محافظی صفتیه ایدمپراطورلرک بعض طاشقیه لقلرنده دیز کینلرنی چکمه لزوم کورمشلر سده بوامکلی بوشنه کتمشدر .

قسطنطنیہ لاتینلرله کینجه به قدر ایدمپراطورلرایله بطریقہ ایدمپراطورلرک یکدیگرینه تفوق تشبیلری مکرر الوقوع ایسه ده عمومیته غلبه ایدمپراطورلرده قالمشدر دینه بیلیر . فقط بیزانس ایدمپراطورلغنک تکرار تأسیسندن سوکره ، اون اوچنجی عصرده ، اوایله اولدی . او وقت کلیسا غایت مهم برقوہ اجتماعیه حالی اکتساب ایتمش ایدی . زیرا ایدمپراطورلر حکومتی لاتینلردن قورتارمق ایچون بطریقہ ایدمپراطورلرک معاوتته محتاج اولمشلر و آنلره مماشاة ایتمک مضطر قالمشلر ایدی .

ایدمپراطورلرک ایله کلیسانک بالاده بیان اولنان استرقاباتی انناسنده شرق کلیساسی ایله غرب کلیساسی نک یکدیگرینه قارشو وضعیتی نه ایدی ، مناسبلری نه صورتله جریان ایلور ایدی ؟ برازده آندن بحث ایدلم :

روما مقامی حواریوندن (پطروس [سن پهر]) ک تأسیس کرده سی

اولوب وکالت جناب مسیحی بی حائز اولق اعتباریه ایلک عصرده یوما فیوما تزیید شرف ایش ایدی . قاضی کوینده انعقاد ایدن (م ۴۵۱) دوردنجی قونسیل بومقامک یعنی روما پطریقلکنک بویوکلکنی تبین وتأیید ایش ایدی . اوائلده واقعاً بیزانس ایمپراطوری قسطنطینیّه ، آنطاکیه ، اسکندریه وحقی ممکن اولدجه روما پطریقاری اوزرنده نفوذنی اجرا ایدردی ؛ لکن ایمپراطورلق حین زواله قدر اوغراشدیغی یالکنز قسطنطینیّه ده کی پطریقلک اولدی ، غرب کلیسای ایهده مشغول اولدی . ایمپراطورلرک کلیسائی اله ایتمه لری یالکنز مذهب خصوصنه مداخله ایهده قالمدی . اولر قسطنطینیّه بی بر مرکز دیانت حاله قویق وبوصورتله کندیلرینی نصرانیته رئیس طاقمق ونفوذلرینی دها توسیع ایتمک ایستیورلردی . قسطنطینیّه عالم نصرانیته مقر ایتمک ایچون ایمپراطورلر خرستیانلغه ، جناب مسیحه متعلق امانات معززه بی بورایه طوبلادقلری کچی بوشهری ایمپراطور قسطنطینک امرالمهی ایه تأسیس ایتدیکی اعتقادینی نشر ایلدیلر .

ایمپراطورلرک بوتشباتنه روما رئیس روحانیسی شدته مخالفت ایلدی ؛ لکن عکس آثارینی ده کوردی . بیزانسلیلر ایتالیایی اشغال ایلدکده پاپانک تفوقنی رد ایه قالمیه رق قدسدهده بر پطریقلک احداثیه بالفعل نفوذنی کسره چالشدیلر . قدس جناب مسیحک شهری اولدیغندن بورا پطریقنک سائر شهرلره تقدیمی ایلری سوریه جک ماهیتده بر نظریه ایدی . بونظریه مظهر قبول اولورسه شرق ایمپراطوری بالجمله خرستیانلرک توجهکاهنی کندی ملکنده ، کندی قبضه تصرفده بولدییره رق ماده ومعناً مستفید اوله حق ایدی . فقط ایتالیاده شرق ایمپراطورلغنک نفوذ حاکمیتی آزالمغه باشلادیغی زمانلرده پاپا برنجی (غره غوار [م ۵۹۰-۶۰۴]) بیزانس پطریقنک پطریق عمومی عنوانی پروتستو ایلدی . بو حاکمیت رفته رفته انحطاطه اوغرادجه روما کلیسای دخی یاواش یاواش بیزانسیک دست متحکمانه سندن

قورتلدی . باخصوص شرقده تصویر شکنک مناقشه لرینک ظهورنده . پاپالر فرصت بوله رق تماميله بیزانس ایمپراطورلرندن یاقه یی صیردی لر . اوچنجی لئون تصاویرک کسرنی متضمن اراده لر نشر ایتسی اوزرینه پاپا ایکنجی (غره غوار) انجیلدن مقتبس اولان « امور جسمانیه واداره ممالک قیصره عاندر . امور روحانیه واداره وجدانیات کلیسایه عاندر ، حکمنجه قیصرک دین وکلیسا ایشلرینه مداخله سنی علناً قییح و آندن فراغت ایتسنی اخطار ایلوب اوچنجی لئون دخی جواباً هم دنیا سلطنتی وهم کلیسا اکلینی ذاتنده جمع ایلدیکنی بیان ایلدی . پاپا حکمدارلرک النده سیف سیاست وار ایسه ره بانک النده آندن دها دهاش اولان آفاروز قلیجی واردر . سن بیه رک خانی دنیا حکمدارلرینک فوقده برتاجدار اعظمدر . آنک تاجی برا کلیل قدسیدر . پاپالر بوتون عالیمانک واسطه صلاحیدر دیدی . ایشه جلب لکدن یتیشمه اولان اوچنجی لئون شو دقائقی حقیله بیله میوردی .

ایرتسی بیل ایتالیاده اختلال قویدی . اهالی ایمپراطورلغه ویرکی اعطاسندن امتناع ایلدی ؛ حاکم لرنی کندی نصب ایتدی . ایکنجی غره غوار بوفرصتی غنیمت بیله رک روماده بر سینود عقیدله ایمپراطوری آفاروز ایتدی وایتالیالیرک بیزانس حکومتنه ویرکو ویرماملرنی تشریح و آنلری ایمپراطوردن نقض بیته دعوت ایلدی ؛ یعنی اولجه ویردکلری پیمان صدیقی شکست ایتدی (م ۷۳۰ ۱۱۲۵) . پاپالر ایله شرق ایمپراطورلرینک آرتق آره سی تألیف اولنه میه جق حاله کلدی . اوچنجی لئون آنجق (قلابرا) کلیسایرنی روما تابعیتدن فک ایله قسطنطنیه بطریقکنه ربطه موفق اوله بیلدی .

پاپالر بیزانسلیره ولومباردلره قارشى استقلاللرنی محافظه ایچون قوتلی برملته محتاج ایدیلر . فرانقلر بو احتیاجی ایفا ایتشدر . مع مافیه پاپابوس بتون بیزانسدن ایرمیه رق ایتالیا ورومایا برمدت دها بیزانس ایمپراطورلری

نامنه اداره ایلشدر . قارولنژویهن خاندانی فرانسهدده حکومته صاحب اولوبده پاییه معاونت ایچون ایتالاییه سفر واحراز ظفر ایلدکن صوکره روما آرتق بیزانسدن اوزاقلاشمشدر . قسطنطنیهده طوبلانان (م ۷۵۵ ۱۳۸۵) قونسیله اشتراک ایتمه مشدر . (شارلمان) ک اکتساب ایلدیکی سطوت وشوکت وپالغه قارشو کوستردیکی تمحض ورعایت بومقامک قسطنطنیهدن افتراقی قطعی قیلمشدر .

بو افتراق ، منصب ونفوذراقتدن عبارت ایکن بطریق فوتیوسدن ، قسطنطنیهده انعقاد ایدن (م ۸۶۸ هـ ۲۵۵) مشهور سکرنجی قونسیلدن صوکره اعتقادجه دخی اختلاف حادث اولدی . ایشته شرق کلیساییه غرب کلیسانک یکدیگرندن آیرلمسی اصل بوتاریخده وقوع بولمش وعداوت دینه شکلی آلمشدر . واعتقادجه فرق ومبایت الی یومنا دوام ایتمکده در . قسطنطنیهده لاتین ایمراطورلغنک تأسسی شرق کلیسالرینی موقتاً رومایه ربط ایلدی . غریبه حسیات تعصیبه نك کوشه مسیله آرتق پاپلرک اهل صلیب سفرلری ایچون دریغ ایتمدکلری تشویقات اسکیمی قدر مئمر اوله مامقده حتی دهاصوکره بسبتون تأثیرسز قالمقده ایدی . بناء علیه ویتیا خطه سنه عثمانلی تورکلرینک تعرضی اوزرینه بیزانس ایمراطورلرینک استمداد طریقله رومایه مراجعتلری اومدقلری فائده بی حصوله کتیرمدی .

بیزانس ایمراطورلری میلادک اون دردنجی واون بشنجی عصرلرنده ایکی کلیسانک برلشدیرلمه سنی تکلیف ایدیورلردی . فقط بو تکلیفلری خلوصه مقرون اولدیغندن نتیجه سزقالیوردی . (یوآنس پاله ثولووغوس) پاپا بشنجی (اورینوس) نزدیکه کیده رک تراکیاده پک زیاده ترقی ایدن وپای تختی تهدید ایتمکده بولنان عثمانلیلر علیه نه معاونت رجا ایلدی (م ۱۳۶۹ هـ ۷۷۱) . مذهبجه بر ایکی ماده بی قبول ایتمکله برابر پاپانک النی آغانی آغزینی اوپدی ویندیکی قاطیرک دیزکینی طوتدی . لکن بابالقی قصرک

مضرعانه مستدعیاتی اسعاف ایتمه که و در دلرینه دوا اولغه قدرتیاب اوله مدی .

غرب کلیسانک تقدم دعواسنی و آکا متابعتی ایمپراطور لر لزوم سیاسییه منی قبول ایتسهر بیله عثمانلیلرک نیجه استیلا سندن ملکی قور تارمغه بدکه خادم اوله بیلان شوچاره یه کندی کلیسالرینه مربوط اولان بیزانس اها لیبی اصلا تمایل ایتمور ایدی . شرق کلیساسی هیئت دخی بویه بر صورت تسویه یه یناشمیوب خلقی کورو کلیبور ایدی . بوندن ناشی ایمپراطورلرک مساعیسنه رغماً شرق و غرب کلیسالرینک توجیدی ممکن اوله مدی . حتی بیزانسک دم احتضارنده بیله شرق پاپاسلرینک رومایه عداوت صدالری ایاصوفیه قبه سنی طولدیر بیور ایدی . ایکی کلیسانک مابینتی بو حالد ایلکن قسطنطنیه عثمانلیلر اله دوشدی .

غرب کلیساسی اسکی روما ایمپراطورلرغه عائد اولان بتون یرلرده بر ته ثوقراسی یعنی سلطنت تشکیله موفوق اوله مامشدی . ذاتاً بویه بر امر عظیم ایچون کلیسانک اقتداری کافی دکل ایدی .

۱۵

ایمپراطور لر . — شرقی روما ایمپراطورلرغنده هر وطنداش ، حتی اک وضع بر اصلدن اولان بیله ایمپراطور انتخاب اولنه بیلیردی . آنجق بونده فضلهر بشرط وارا ایدی ، که اوده خرستیان اولق ایدی برنجی یوستینوس ، اوچنجی لئون ، برنجی واسیلیوس اک پالاق مثاللردندر . بیزانسده ایمپراطورلق مبدائندن اعتباراً ، حتی عینی سلاله ده توارث ایتدیکی دورلرده بیله ، حین زواله قدر انتخابی برشکله تابع اولمشدر . ایمپراطور ولی عهدنی کندی حکومته تشریک ایدر و سناتو و بطریق بونی تصدیق ایلر و اها لیده « سیرک Cirque » ده آلقیشلریله حسن قبولنی ایما ایلر ایدی . فقط بومشارکدر قوه اداریه یه اشتراک ایده منزلردی .

ایراقلیوس ه قدر سریر سلطنت بابادن اوغله، قاین آتادن داماده،
عموجهدن یکنه وحی هیچ بر رابطه قرابت اولقسزین عادی برتشریک
ایله توارث ایتدی.

پدره وراثته، تولده کی حق قدم او قدر نظر اعتباره آتماز ایدی.
قومینوس وپاله ثولوغوس لرده الك کوچک اوغلك تحته کچدیکی اولدی.
روما ایمراطور غنده اولدیغی کبی بیزانسه دخی بر قاچ ایمراطور
بولدیغی زمانلرده اداره انقسامه اوغرامازدی. فقط مرور زمان ایله
سوء استعمال قاریشه رق صوکره لری اداره دهده انقسام حاصل اوله رق
حکومت پارچه لاندی.

حکمداره عائد وظائف متعدد اشخاص آراسنده تقسیم اولنه بیلدیکی
جهته قادینلر وصی ایمراطور لرك و صیلری کندیلرینی ایمراطور یچه
وایمراطور اعلان ایلدیلر. ایمراطور ک زوجه ویا همشیره سی ایمراطور یچه
اوله بیلدیکندن قادینلر ایچونده مخصوص سرایلر وجوده کلدی.
ایمراطور اولدیکی زمان قاریسی ویا خود قزی یالکز باشنه تحته
کچردی؛ فقط بو حاله موقت نظریه باقیلیر و بوقادین دیکریله ازدواج
ایتدیریلرک زوجه «آوغستوس» عنوانی ویریلیر و بویله جه ایمراطور لرق
نکاحله ده انتقال ایلر ایدی.

برایمراطور و فائنده اوفاق بر چوقق ترک ایدرسه آناسی ایمراطور یچه
عنوانیله وصیه اولور ایدی. بوقادین تکرار ازدواج ایدرسه حق وصایت
یکی زوجه انتقال ایدردی. لکن اولنمدیکی تقدیرده اورتهیه بر چوق
مدعیلر چیقار، وصایت دعواسی ایدر؛ بونلردن بریسی موفق اولور
وایمراطور عنوانی آور و قدینی نکاحلار ایدی. بونلر وصایتدن باشقه
بر شی یایمه جغه سوز ویردیکی حالده نفوذی اله کچیردکن، صوکره
ایمراطور لقی کندی طرفلرینه تأمین ایدر لر ایدی.

بیزانسه هر نه قدر حقیقی ایمراطور لرق خاندانلری تأسس ایتدیه ده

انتخاب کیفیتی ثابت قالدیغندن هر کسک تحت وصولی احتمالی رفع اولنه مامش
 و بوندن خاندانلرده استقرار سلطنت حاصل اوله مامشدر. متغلبه طاقدن
 ذی قدرت کیمسه لر ایمپراطورلرک حکومتنه تعدی ایلدیگی کبی خاندانی ده
 رفع ایدنلر بولندی. ایشته بوسبیلله آسایش عامه یه خلل کلیر، آز زمانده
 بر چوق کسه تحت اینر چیقار؛ برینسک موقعی استحکام و رصانت بولنجه یه
 قدر اوتدذب دوام ایدر ایدی. زمان اولدی که مدعیلر ایمپراطورلره سوء
 قصد ایدوب بوفعلده کندیلرینه خاصه محافظلری، لژیونلر، قسطنطینه
 اهلایسی معاونت ایتدی. قیام اهلایدن تحفظ ایچون ایمپراطورلر سیرایلرینی
 عادتا قلعه حالنده ترصین و تحکیم ایتدکلری کبی ایام اخیرده لدی الایجاب
 سفائنه التجا ایچون اقامتگاهلرینی دکزه یاقین لرلرده انشا ایتدیر مشلر ایدی.
 میلادی اونجی عصردن اعتباراً زادگان نفوذینک انبساطی تاج و تخت
 منازعاتنه یکی بر طرز ویردی. اون برنجی عصردن سوکره قومینوس
 و پاله بولوغوس خاندانلری زمانده منازعه لر عالمه افرادی آراسنده وقوعه
 کلکه باشلادی. ایالتلرده بولنان زادگان بومنازعه لره اشتراک ایله ایالات
 اهلایسنی و قسطنطینه خلقنی آیاقلاندر دیلر. محاربات داخلیه آرتق ادوار قدیمه ده
 اولدیگی کبی یالکز قسطنطینه و یاسرایه منحصرقاله میهرق بتون ایمپراطورلغه
 سرایت ایدر اولدی.

ایمپراطورلق هر نه قدر عمومیتله اشتراک ویا اغتصاب صورتیه انتقال
 ایتمکدن ناشی ایمپراطورک انتخابنده سناتو و بطریق واهالینک حق صریحی
 ابطال ایدلمشسه ده بعض کره بونلرک انتخاب خصوصنده مهم وظیفه لر ایفا
 ایتدیگی ده اولمشدر. سلطنتک انحالانده سناتو ملتک مثلگی کبی تلقی ایدیلرک
 طولایسی ایله وصایته تشریک اولتور ایدی. بر ایمپراطور حین جلوسنده
 نامه لر ارسالله ایالاتده کی ولاته و امرایی و مناسبات دوستانده بولندیگی
 ملوک و رؤسای اجنبیه یی جلوسندن خبردار ایتک معتاد ایدی.

شرق ایمپراطورلری سناتو اعضالرینه و غالبیتنه بنام صاحب شان جنراللرم

وارنجه یه قدر بتون اکابری کندیلرینه پرستش ایتدیر لرلردی و غربی اوروپا حکمدارانلی کندیلرینه تابع قیاس ایدر لرلردی و بوندن طولانی آنلره مناسبات صهریه ده بولمازلر ایدی . طول فالان ایمراطور زوجه لری ایمراطور یچه لک ده ایتدکلرندن ایمراطورک برابار پرنسسی ایله ازدواجنه و طول قالدیغنده او یله بر قالدینک ایمراطور یچه لکه کچمه سنی کندوسنی بالمله ملتله فائق عد ایدن بیزانس خلقی قبول ایده مزدی . عمومیتله ایمراطور لر ایلری کلن رجالک قیزلری آلیر و بویله جه کنده نفوذ لری آرتیر لرلردی . فقط خارجی پولیتقه لر بو قاعده یه استثنالر ایقاعنه سبب اولدی . بشنجه قسطنطنینک خزر قرالنک کریمه سی ایله ازدواجی (م ۷۳۹ هـ ۱۲۲۵) بوکا بر مثالدر .

سرایک حالی مستبد حکومتلرده اولدیغی کی حکمدار لک فطرت واستعداد ذاتیسنه تابع ایدی . ایمراطور خلقة عاجز و مصالح حکومتدن غافل ویا ذوق وصفایه منہمک ایسه خادم آغالر ، قادیلر ، پاپاسلر ، پره توری قوماندانلری و سائر ارکان امور دولته مستولی اولور ایدی . بعضاً ایمراطورده اثر استعداد اولور ؛ فقط اووقنده بو ارکانک القات وانسترقاباندن قورتیله میوب کشاکش دائمی ایچنده منفعت عمومییه خدمت ایده جک اجرا آته موفق اوله مز ایدی . والحاصل سرای طاقتک مداخلاتی انتظام اداره نی اخلال و منافع حقیقیه مملکتی پایمال ایلیرک نیجه یواسمز لقلره سبب اولوردی . ایمراطور علی الا کثر شانسز ، حکمز سر ایده عالم اذواقه مستغرق و متروک بر اقیه رق آنک نامی تحتده مقبلان و مغفلان بر بر لری دوشور مک ویر لری قامق صورتیله ایستدکاری کی آتوب طوتار لر ایدی . بویله سرایلر نده محبوس و معتلری النده بازیچه اولان ایمراطور لر میاننده آره صر ده قوی الشکیمه و مقتدر ذواته تصادف اولنیور . از جمله آلتنجی عصر میلادی اواسطنده یوستینیانوس ، اوئنجی عصر نهایتلر نده ایکنجی واسیلیوس کی لر استقلال مطلق ایله حکمفرما اولمشلر در .

ایمپراطور لریدن بر طاقی خارجی آ ناسطوت و دشمنی قارشی بیوک نوبات و ممانت کوستر مشلردر که ایراقلیوس ک ایرانه قارشی حرکتی و ایساوریا و فریکیا و ما کدونیا خاندانلرینک اسلام اوردولرینه و بلغارلره مدافعه و مقاومتی بوکا مثال اوله زق ایراد اولنه ییلیر. بر طاقلری ده مثلا « تصویر شکن Iconoclaste » ایمپراطورلر و بالخاصه اوچنچی لئون و ما کدونیا سلاله سی و بونلردن ده ایکنجی واسیلیوس جدا رویت و شہامت ابراز ایتمشلردر . بونلر « منزویک Monachisme » و اصلت علیہ تدایر زجریه اتخاذیلہ کوچک املاک بیوکلره قاتیلمه سنه و بوضولتہ اجتماعی بر آ ناریشی حصولنک منعه همت ایتمشلردر . ایمپراطورلردن بعضیلری ده صناعت وادیات ایله شهرت اکتساب ایتمشلردر ، که توفیلوس ، واسیلیوس ، فیلسوف آلتنجی لئون ، (قسطنطین پورفیرویه نیدوس) ، ایکنجی (تئودوروس لاسقاریس) ، آلتنجی (یوانیس قانتا کوزینوس) ، ایکنجی (امانوئل پالہ ٹولوغوس) آنلردندر .

۱۶

سناتو ، قوه اجرائیه ، اساس حکومت ، اداره حکومت :

نظارتلر : امور داخلیه و مالیہ . — روما جمهوریتک بر عضو سیاسی اولان سناتو بیزانس ایمپراطورلغنک نہایتہ قدر موجودیتی محافظه ایلدی . یوقاریده کورلایکی اوزره بیزانس سناتوسی قسطنطین طرفندن تأسیس اولندی ، یولیانوس ده بوکا روما سناتوسنک عینی نفوذ و امتیازی ویردی . لکن بو ایکی سناتونک کسر نفوذینہ ایمپراطورلر سعی و غیرتدن فارغ اولمیدلر .

قسطنطینیہ ده سرای مأمورلرینک بر چوغنه « سناتور » عنوانی ویرلدیکندن سرای ایله سناتو آراسنده کرفتاک حاصل اولدی . سناتو اعضاقلری میلادی بشنچی عصردن اعتباراً یالکز اجله رجاله ، یوستینیانوس

عهدندن بدأ ایله ده بونلرایله « پاتریس Patrice [۱] » لره حصر ایدلدیکنه مبنی سناتو آرتق بیوک مأمورلردن عبارت بر مجلس حاله کیرمش و اعضاسی ده مأمورلردن فرقسز اولمشدر. طقوزنجی عصردن اعتباراً سناتویه بیوک املاک صاحبلی ده کیرمکه ایمپراطورلرک تأثیر نفوذی، خفیفله مشدر.

بیزانسه ایمپراطور ایله سناتو قوه اجراییه، قوه تشریعیه و حق قضایی حائر ایدیلر. شو اوچ قوت بر بردن آیرلامش و ایمپراطورک نفوذی سناتودن پک ایلریده بولمش ایدی. مع مافیله سناتو صلاحیت اجراییه سنی پک آز استعمال ایدوب دها زیاده امور خارجه و مذهبه ایله اشتغال ایلمشدر. یوستینیانوس محاکمه تودیع ایدیلن مسئلهلرک حلنه دائر تعلیمات و یرمک صلاحیتی بیله آلمش و اراده لرینه قانون قوتی و یرمش ایدی.

بیزانس ایمپراطورلغنک صوکنه قدر سناتو قوه قضاییه دن برشمه محافظه ایده بیلیدی. جرائم سیاسییه و ایمپراطور ایله سناتو اعضاسی آراسنده کی دعوایه باقار؛ فقط ایمپراطور اکثریا بونک حکملرنی تعدیل ایلریدی.

بیزانس ایمپراطورلغنده هر نه قدر ایمپراطورلرک اقتدار فوق العاده سی وار ایسه ده مملکت اوزرنده حق تملکلیری یوق ایدی، یعنی حکومت ایمپراطورک فوقنده ایدی. اوروپاده ایسه مملکت حکمدارک عد ایدلدیکندن خارج مملکته کلین کیدن قزلره جهاز اوله رق مملکت بر قسمی و یریلیر ایدی. حکومتک ایمپراطوره تفوقی اساسی صوکره لری کلی تعدیلاته اوغرادی، پاله ثولوغوسلر زماننده حکمدارلغنک انقسامنه مبنی مملکت ایمپراطورک مالی عد ایدلیدی. ایمپراطورک اکتساب ایلدی بی بوقوه سیاسیة مطلقه حکومتک تشکیلات سیاسییه سی بولنماسندن ایلری کلیدی.

مع مافیله کرک روما ایمپراطورلغنده و کرکسه شرق ایمپراطورلغنده اهلینک حکومته اشتراکنی موجب بعض تشکیلات موجود ایدی، که

[۱] ایمپراطور زنون ک بر قانونی موجبجه بو عنوان بالفعل و یا فخری

قونسوللره و شهر امینلرینه و سائر هیه و یریلور ایدی.

بوده ایالت مجلسلری ایدی . واقعا بو مجالسک اساس تشکیلاتی اداری اولوب سیاسی دکلدی ، فقط روملر اباہ واجدادینک حس سیاستلری محافظه ایدہ بیلسلردی یاواش یاواش بواداری مؤسسہلری سیاسی حالہ افراغ ایدہ بیلرلردی .

سناو ذاتاً هیچ بر صورتلده ماتی تمیل ایدہ مزدی ، زیرا آنک طرفدن وکالتہ بکنزر برقدرتی حائز دکل ایدی . ایشتہ بوسبیلہ روملر ادارہ حکومتہ اشتراک ایتدیلر ؛ بوندن طولای قسطنطنیہده حل اولنان مسائل سیاسیہ اہالی بیکانہ قالردی . ایمپراطورلغک بقاسی مدتجہ قسطنطنیہ خلقی و پالہ ٹولوغوسلر زمانندہ تراکیا و ماکدونیا اہالیسی ایمپراطور اتخابندہ بیکانہ قالدقلری حالہ سائر اہالی بوندن خیردار دکلریدی .

ایشتہ بو حاللر بیزانس ایمپراطورلغندہ اہالی ایہ حکومتک کلیاً آیری آیری شیلر اولدیغنی کوسترمکده در ، بوندن طولاییدرکہ ایمپراطورک ہراقامت ایتدیکی شہر وبلدہ پای تخت اولمشدر .

اوتجی عصرده مرکز حکومتدہ باشلیجہ بش ناظر وار ایدی : (۱) مالیہ ناظری Logothête de génikon ایدی کہ دیگر ناظرلرک مرجعی ایدی ، (۲) خزینہ خاصہ ناظری ، (۳) مصارفات عسکریہ ناظری ، (۴) خارجیہ ناظری Protasiecritis ، (۵) بیوک لوغوفت کہ دولتجہ اک مہم ناظر بوایدی . دولتک بالجلہ ادارہ ملکیہسی ناظری اولوب شمیدی داخلہ ناظرینہ تمیل اولنہ بیلور ایدی .

برده پوستہ نظارتی ایالتلردہ بولنان مأمورلرک احوالی تدقیق وتفحصہ مأمور اولدیغندن میلادی اوتجی عصرده عادتاً ادارہ حکومت بولنظارتہ انتقال ایتشدی .

قسطنطنیہده ذاتاً بر شہر امینیہدہ بولنیور ایدی ، بو آدم چارشیلرک

ایشنه، بلده نك آسایشنه نظارت ایدردی. اكر ك شهرده وكر كسه ملحقاننده وقوعه كلن جنایتلرده باقاردی .

ایمپراطور لر سرایده وقتیه بولنان curopalate دنیلن سرای ناظر لر بئنگ نفوذ عظیمندن دوچار خوف وهراس اوله رق یاواش یاواش منصب لرینی کوچولتوب فخری بر مأموریت درجه سنه ایندر دیلر . سرای ایشنه باقم ایچون یکیدن تعیین ایتدکری مأموره « اثوابچی باشی Protoverstiair » عنواتی ویره رك سرایك اداره سنی ، ارکان وضابطانك تفتیش احوالی عهدله رینه تودیع ایتدیلر . بومأمور ایمپراطور ك خصوصی وعمومی رسم قبول لرینه دخی نظارت ایدر ، یعنی تشریفاتحلیق وظیفه سنی ایفا ایلردی . سرایده شوایکی بیوك مأموردن باشقه كرك سرای امورینه وكر كسه حكومت معاملاتنه باقان دها برچوق مأمورلرده وار ایدی .

یوستینیانوس دن اعتباراً اداره داخلیده خیلی تحولات وقوعه كلدی . بوتبدلاتك باشلوجه لر ی قوه ملكیه وعسكریه نك برالده اجتماعی و اداره نك روملاشدرلمه سیدر .

قیصر یوستینیانوس برطاقم ایالاتی هم جهت ملكیه وهم جهت عسكریه سنی اداره ایتك اوزره ، درلو ناملرله برز والیه تودیع ایتدی . بوایلتلرده محاکم عادیه لغو ایدینه رك نوعما براداره عرفیه قبول اولندی . واقعا امور عسکریه وملكیه نك برالده اجتماعی بوایمپراطوردن اولده واقع ایدیسده آنحق اییی ایالته منحصر ایدی، كه بری اطاعتمده بولنان فقط دائماً نهب وغارتیه معروض قالان عربستان و دیگر ی آناتولوی یی جدالجو اها لیسله صورت متمادیهده راحتسز ایدن ایساوریا ایالتلریدر .

یوستینیانوس دن سوكره عسکری والیلكر تعمیم ایدرك اونجی عصرده بتون ایالتلرك اداره سی او حاله کیردی . ینه او دوردن اعتباراً اصول اداره ولسان روملاشدرلمغه باشلانیه رق اونجی عصرده لاینجه کلیاً اونودلمش اولدی. حتی آلتنجی عصر ابتداسنده آناستاسیوس زماننده

بیزانس سکه لرینه رومی حرفلر کیره رک طوقوزنجی عصرده تامامیه روجه اولدی.

(قسطنطین پوغونات) دورنده «پارخیا» دنین ایالتلرده کوچولتیه رک «thème» دنین واسکی رومالیرده ملتیه کوره آریلان اصول تقسیم قبول وقسطنطین پورفیرویه نیدوس دورنده بتون ملکته تعمیم اولدی؛ فقط ملیت کوزه دلمدی. بوتملر ایالتلردن دها کوچک اولدقلردن مرکزک نفوذی بونلرده دها زیاده احساس اولنه ییلوردی. اداره سی دها مشکل ودها زیاده فعالیتی مستلزم اولان حدود تم لری دها کوچک ایدی.

تملرک باشنده «stratège» یعنی قائدالجیش دنین بر قوماندان بولنیور، اورانک امور ملکیه وعسکریه سی بوکا تودیع ایدی یور؛ مادوننده ایسه بر بزدن آری ملکی وعسکری مأمورلر بولنیور ایدی.

ستراته ک دنین بو وایلر طوغریدن طوغریه مرکزیه تابع ایدیلر، ایمپراطورلر استقلاللرینه مانع اولمق ایچون بونلری صیق صیق تبدیل ایدرلر ایدی. یدنجی قسطنطین کی بعض ایمپراطورلر وایلری تفتیش ایتدیردیلر. بو وایلر اکثریا سرای منسوبین وخدمه سندن انتخاب اولنور ایدی، بوسبیله شخصلری اهمیت کسب ایتمش ایدی. تکالیفک جمع وجباتی وواردات عمومیه نک اداره سی «Protonotaire» یعنی باش کاتبه محول ایدی. بوده اداره مأموری صفتیه والینک معیتدن معدود اولوب مالیه مأموریتی. حسیله ده طوغریدن طوغریه حکومتک بیوک خزینه دارینه تابع ایدی. بو باش کاتبک معیتده ایکی صنف مأمور وار ایدی. بونلرک بر قسمی اداره مأمورلری، دیگر قسمی ده مالیه مفتش لری ایدی. تشکیلاتک بو طرزده اولیشی برده عمومیتله اداره مأمورلرینک زادکاندن، والینک عوامدن بولیشی جهتیه دولتک مالیه سی والینک نفوذدن خارج قالیر ایدی.

بعض ایالتلرده قوه عدلیه پروتونوترلر تودیع ایدیلر ایدی. بعضیلرنده دنجی ستراتلر معیتده بولنان حاکملر محول ایدی. کرک پروتونوترلر

و كرك حاكمبر امور مأموره لرینه متعلق خصوصاً تده كللسا و عسكری .
قانونلریله دائماً مجادلاته معروض قالرلر ایدی .

برنجی (آندرونیتوس [۱۱۸۳-۱۱۸۵]) محاکمن رشوتی قالدیرمغه
تشبث ایلدی، فقط مساعیسی هپ بوشنه کیتدی؛ مأمورلرینه بیله کلرینی اجرادن .
کیری طورمدیلر . مأمورلرله بیوک املاک اصحابی اتفاق ایدرک نفوذ
حکومتی کسره سبب اولدیلر .

ایالتک اصل مأمورلردن باشقه ، بعض مأمورلرده عسکری والیلر
معینده بولمغه برابر طوغریدن طوغری یه مرکزده منسوب اولدقیری
دائرة یه مربوط بولورلردی . مثلاً ایمپراطورک فابریقه مدیرلری ، املاک
ناظرلری ، مسافرخانه مدیرلری بویله ایدیلر .

طوقونجی عصر میلادینک اواسطندن زوال حکومته قدر یوکسک
مأموریتلره استانبول دارالفنوننی مآذونلری تعیین اولندی ، که بولنلر ایچنده
مقتدر ایدیلر یتشمشدر .

یوستینیانوس دن سوکره مأموریتلره کتدکجه بیوک املاک صاحبلری
تعیین ایدیلر اولدی . بوسبله مأمورلر زادکانی کوچک کسه لره و حکومت
مرکزیه یه قارشى حمایه ایدیلر .

حکومتده اعتسافات و مظالم دوام ایتدیکی ایچون خلقک اخلاق
دوچار انحلال اولدی . ایتالیانلرک بیزانسلیلردن تبردینه و افریقا ایالتلرینک
عربلری حسن قبولنه بو اعتسافات و مظالم سبب اولمشدر .

اوتنجی عصر میلادیده بیزانس اداره سنک شکل عمومیسى بوندن عبارت
اولوب مع مافیه بو خصوص نفوذ حکومتک آزچوق جاری ویا منقطع
ویا محسوس اولدیغی یرلرده تعدیلات کثیره یه دوچار اولور ایدی . فقط
ایمپراطورک اوفاق بر نفوذی اولان محله بیله مطلقاً بر ستراتک ایله برده
اداره مرکزیه سی بولنور ایدی .

بیزانس ایمپراطورلغنده نفوذ حاکمیتک اکثریا مانعیه تصادف ایتدیکی

یرلر ایساوریا، آرناولدلق وبلقان یاریم آطه سنک بعض ایلتلری ایدی . شرقی آق دکز حوضه سی قورصانلرینک احفادی اولان ایساوریا لیر چناق قلعه دن شاهه ، طرزوندن طرسوسه قدر بتون آناطولی بی یاغمایه ویردکلرندن بونلری التجا ایتدکلری ط اغلرنده طوتمق لازم ایدی . ایمپراطور (زده نون [م ۴۷۴-۴۹۱]) ایساوریا لیری محافظه ایتمش و برنجی (آناستاسیوس [م ۴۹۱-۵۱۸]) ایسه آتمشدی . آنک اوزرینه بونلر ط اغ تپه لرینه چکیله رک هر درلو محاربا ته و مصادماته مقاومت ایتدکلری جهته اطاعت آلتنه آلنوب ویرکیلری تحصیل اولنه مازدی .

آرناولدرده رسماً ستراتک طرفندن منصوب بر رئیسه اطاعته برابر حکومته مطاوعت ایتزلردی . حتی حکومتک اکش وکتلی زمانی اولان یدنجی (قسطنطین [م ۹۱۲-۹۵۹]) زماننده بیا ه بونلردن آنحق جزئی بر ویرکی آلتنه بیلیدی . عثمانیلرک روم ایلی یه مرورلری زماننده ایسه آرناولدلق تماماً بایراقدرلرک آلتنه بولنیور ایدی .

امور مالیه یه کلتجه : ایمپراطورلرک طرح ایتدیکی ویرکیلر کیده رک تمدیلاته دوچار اولدی ، یوستینیانوسک اخلاقی انتقال خر جنی یکیدن تأسیس ایتدیله ؛ ایمپراطور یچه (ایرخی [م ۷۹۷-۸۰۲]) بوغازلرده کی ویرکیده تنزیلات اجرا ایلدی .

طقوزنجی عصرده برنجی نیکه فوروس لوغوتت هارون الرشیده قارشى طور مق ایچون ایکی ویرکی احداث ایلدیه ده اهالیجه موجب شکایت اولدی . بونک بریسی «نفوس» و دیگرى «کفالت متقابه» ویرکیلری ایدی . بونلردن بشقه (آیدوس) ده آلتان ویرکی بی ده تزید ایتدی . بو ایمپراطورک وضع ایتدیکی ویرکیلرک برنجیسی یوستینیانوس زمانندن اول الغا اولمش بر ویرکینک احیاسی ایدی . ایکنجیسی ایسه زادکانک نفوذی کسرا تمک ایچون ایدی . چونکه بونلر کندی اراضیلرنده ساکن اولانلرک ویرکیلرینی ادایه بو صورتیه مجبور طوتیلورلر ایدی . برنجی ویرکی

یوآنیس زیمسکیس طرفندن (م ۹۶۳-۳۷۳) ایکنجیسی ده نیکه فوروسک
اخلافی جانبندن العا ایدلیدلر ایسه ده ایکنجی واسیلیوس طرفندن - فقط
بوکره خزینه یه منفعت جایی ایچون - یکیدن احیا اولندی .

بیزانس ایمپراطورلری تجارتیه یوکنمکده دوام ایتدیلر . میلادک اونجی
عصرنده ادخالات و اخراجات کمرکلری موجودایدی . اون برنجی عصردن
اتهای حکومتیه قدر زراعت و حرفت انحطاطده ، وسعت مملکت تناقصده
دوام ایلدیکندن ویرکی آله حق واسطه یالکیز تجارت قالمشدی . اون
ایکنجی عصرده بیزانس ده خانلر ، دکانلر ، بازار محللری ویرکی یه ربط
اولدقلری کی بر و بچردن پای تخته دخول ایدن اشیادن دخی باج
آلورایدی . بتون یوکلر بوضورتله بیزانس لیره یوکلندی . جنوز لالنده بولنان
تجارت خارجیه بدایت تأسسندن زوال حکومتیه قدر ویرکی و تکالیفدن معفو
قالدی . امور مالیه ما کدونیا خاندانی زماننده اک ای اداره اولندی . برنجی
راسیلیوس بر بودجه تنظیم ایله ایراد و مصرفی موازنه ده طوتدی .
ایکی املاک مخصوصه یی کندی مصرفه تخصیص واهالیدن استحصال اولنان
ویرکی یی حکومتک مدافعه و ترقیسنه صرف ایتدی .

اونجی عصرده حکومتک وارداتی شمیدیکی حسابجه اوچ ملیار فرانگی
بولدی . ایکنجی واسیلیوسک وفاتنده ، ایتدیکی محاربه لره رغماً احتیاط
خزینه سنده یته ایکی یوز یکرمی ملیون فرانق وار ایدی .

حکومتک ما کدونیا خاندانندن سوکره زوالنه قدر مالیه سی انحطاطده
دوام ایتدی . قومینوس خاندانی دورنده خارجی محاربات و کندیلرینک
وسرایده بولندیریلان آدملرک [۱] اسرافاتی وسرایده ویریلان ضیافتلر
ویورطیلر مصارفاتی حسینیه برنجی (آلکسی قومینوس [م ۱۰۸۱-۱۱۱۸])
برنجی (امانوئل قومینوس [م ۱۱۴۳-۱۱۸۰]) و (ایساکیوس

[۱] ایساکیوس آنکوس دورنده سرایده یکرمی بیگطواشی وخدام

بولیورایدی .

آنکلوس [۱۱۸۵-۱۱۹۵]) عهدلرنده مقدراری بو کونکی حسابله اوج
میلیار فرانغه واصل اولان طرح ایتدکلی آغیرویرکیلره رغماً خزینهنی
تماماً خالی براقدیله. (یوآنیس قومینوس [۱۱۸۸-۱۱۴۳]) سرای مصرفی
تنقیصه پک زیاده سعی ایتدیسده موفق اوله مدی. ویرکی طرح و تحصیلاتنده
وقوعه کتیریلن سوء استعمالات غیر قابل تحمل درجه‌یی بولدی.

بیزانس ایمپراطورلغنی میلادک اون اوچنچی عصرنده یکیدن تأسیسندن
صوکره دولتک مالیه سی آجینه حق برحاله واصل اولدی، یگانه واردات کتیره-
بیله جک اولان تجارت کلی انحطاطه وارمشدی؛ ممالکت ظارالمش اولدیغندن
ویرکیلر طویلانه میوردی. حاکمیت انقسامه اوغرادینگی جهتله سترانه کلر
ودسپوتلر مرکزدن برشی آله میور، بولندقلری مملکتدن کچنمه نیک
قولایینه باقیور، مرکزه برشی کوندره میور ایدیلر. او زمانده ایمپراطورلر
پاره بولمق ایچون هر واسطه یه تشبث ایدیورلردی، اون دردنجی عصر
ابتداسنده ایکنجی (آندرونیقوس [م ۱۲۸۲ - ۱۳۲۸]) (قاتالان) لرک
معاشنی ویره بیلیمک ایچون بروجه آتی تدابیره مراجعت ایتدی:
داخلی و خارجی محارباته دوچار فقر اولان چیفتجیلرک محصولاتنه
ویرکی طرح اولندی، مأمورینک معاشلرندن ثانی کسیددی؛ سکه
یکرمی درتده بش قسم آلتون بولنه بیله جک درجه ده تغشیش اولندی.
حاصلی استانبول سقوط ایتدیکی زمان حکومت کندیلکندن ییقيله جق
برحاله ایدی.

۱۷

قوای بریه و بحریه. — باربارلر غرب ایمپراطورلغنه ابتدا
عسکرلک ایله دخول ایدوب یاواش یاواش رومالی وطنداش اولمشلر
وحتی کندیلرندن ایمپراطورلرییه انتخاب ایتدیرمشلردی. بیزانسه
دخی بو اصول جاری اولمش ایدی. قسطنطین زمانده قطعات ایکیه
آیرلدی: بری سرای قطعاتی، داخلی شهرلرده. دیکری حدود قطعاتی.

ایمپراطور لړك معيته مخصوص قطعه لړ پیاده و سواریدن عبارت ایدی .
 بو ایکی صنف عسکرک باشنده برر قونت ایله مقدار کافی ضابطلر بولنور
 ایدی . یوستینانوس زماننده بونلرک مقداری بش بیک بشیوز ایدی .

ایکینچی تئودوسیوس دن اعتباراً شرق ایمپراطور لړی اوردو و Legion لړك
 باشنده کورنمز اولدیلر ، محافظه لړینه مأمور عسکر لړده حر به اشتراک
 ایتمزلردی . محافظلق صرف فخری بر عنواندن عبارت قاله رق صو کره لړی
 ایمپراطور لړ بونلری حر به سوق ایتمک ایستدکاری زمان ضابطلری استعفا
 ایدر لردی .

شرق ایمپراطور لړینک محافظ عسکر لړی ارمنیلردن آلنیر کن یوقاریده
 بیان اولندیغی اوزره ایمپراطور زه نون دورنده ایساوریالیلردن آلنمغه
 باشلانندی ، فقط بونلر پای تختی تهدیدایتدکلرندن آناستاسیوس کندیلرینی
 طرد ایدی . کیده رک خاصه عسکر ی ریللرک تنبلرندن آلنیر اولدی .
 آشاغی ایمپراطور لغک اوردوسنی تشکیل ایدن باربارلر استعداد لړینه
 کوره پیاده و یا سواری به ویریلیر ایدی . مثلاً (فین) لړك تعرضه اشتراک
 ایدن وبتون عمر و کونلری آت اوستنده کچن هون لړ ، غوتلر ، آلن لړ
 سواری اولور ایدی . قسطنطین دن اعتباراً عسکرک سراییلی [شهرلر
 محافظی] و حدود محافظی دبه ایکی به آیرلمه سی وهله ایکنجیلرک زحمتلری
 دهها زیاده اولدیغی حالده مخصصاتلرینک ایکی ثلثی ویرلمه سی برچوق دفعه
 شکایتلرینی موجب اولمشدی .

اوردو بالذات ایمپراطور طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغندن آکا
 مربوط و مملکته و وطنه علاقہ سی مفقود ایدی .

شرق ایمپراطور لغده اهلینک مدافعه مملکته عدم اشتراکی و اوردو
 ایله ملت آراسنده کی آریلق غیر یلک غرب ایمپراطور لغندن دهها زیاده
 ایدی . روملر سکون و استراحته راغب و زورلی شیلردن محتجب اولدقلری
 حالده اوردوینی تشکیل ایدن باربارلر جنک آزما ، حرائت ذهنیه دن معرا

ایدیلر. بونلر روجہ بیلمدکلر تندن اوردوده، اداره دولتندہ اولدینی کبی، روما دیلی قوللانیلور ایدی.

غرب ایمپراطور لغندہ تحت اشغالہ آنان یرلر، علی الخصوص غولوالر [فرانسه لیلر] خصات جنکاورانہ لرینی غائب ایتدکلری خالدہ شرقده عکسنہ اوله رق تراکیالیلر، ایبلریالیلر، ارمیلر، ایساوریالیلر خصائل حربیہ لرینی محافظہ ایتدیلر. بناء علیہ شرق ایمپراطورلغنی اوردوسی. اجرتلی بر عسکر اولدینی خالدہ یالککز باربارلردن دکل تبعہ دن دہ آنور ایدی. مدھش برسالت ایچندہ قالان بوتبعہ نک عسکرلک کیرمہ سی. آلہ جنی اجرتک اثر تشویقی ایدی. تراکیا پک کوزل آت یتشدیردیکی. اھالیسی سواریلکک الویریشلی آدلر اولدینی خالدہ ہونلر ایمپراطورلغک باربار سواریسنی تشکیل ایدرلردی.

بر طرفہ اعلان حرب اولدینی زمان اوردویہ یکی عناصر التحاق ایلردی. پک اوزاقلردن باربارلر کلوب خدمت عسکریہ یہ کیرلردی. عددلری سفرہ مأمور اولان قوماندانک بسالت و شہرتہ تابع ایدی. مثلاً، یوستینیانوس دورندہ ایتالیا سفرینہ (کرمانوس)ک مأمور ایدلسی اوزرینہ تا آلمانیانک کوبکندن باربارلر قوشوب کادیلر. بعضاً یریلرک عسکرہ آلدینی اونور ایسہدہ بوندہ چوق کوچلاک چکیلیر و دشمن کوریلیر کورلمز چیل یاوریبی کبی طاغلاقلرندن کندیلرندن خیر کلزدی. مثلاً ویلساریوس ایتالیا یہ ایکنجی سفرندہ تراکیا و ایبلریادن عسکر طوبلامغہ قالقشمش و بیک مشکلات ایہ جمع ایتدیکی درت بیک نفر برایشہ یرامامشدر. یوستینیانوس زمانندہ اوردو بوس بتون ملتن آیری ایدی. بو ایمپراطور حتی اھالینک سلاھلرینی طوبلادہ رق متعرضینہ قارشی مدافعہدہ بولمقلرینی دہ منع ایلدی. ہلہ اوردونک خلقہ بادی اولدینی تکالیف بو افتراقی آرتیرمغہ کافی ایدی. یوستینیانوس دورندہ املاک صاحبلی لاقول یتمش بیک باربار بسلامکک مجبور اولدیلر.

باربار عسکر کھیجہ آز فقط جسارتی زیادہ اولدیغندن یوستینیانوس .
عصرندہ شومزیتی آزلغنی تلافی ایدردی . قوماندانلرینک تشویقاتی
کندیلرینه حسن تأثیر ایدردی . لکن جنراللر بربرینی قیصقاندقلرندن
تربیلری بوزوق اولان افراد مرقومہ شماریر و تخصیصاتلری وقتیلہ
ویریلہ مدیکی جهتہ صیق صیق اختلال چیقاریرلردی .

یوستینیانوس ک محاربه لرندن سوکرہ انتظامسزلق آرتدیجہ آرتدی .
ماوریکیوس برتنسیقات یامق ایستدیسہدہ بویولده کندیسی فدا اولدی .
افرادک تخصیصاتی مساوی اولیوب متفاوت ایدی . اردونک اداره
قسمی ده مؤخرأ « لوغوتت Logothete » تسمیہ اولنان مأمورلرہ تودیع
اولنمش ایدی .

ایمپراطورلغک قوتلی زمانلرنده سلاح ده پولری ، فابریقلری مکمل
واسلحہ تدافیہ و تعرضیہ ایله طولو ایدی .

برنجی تئودوسیوس دن ماوریکیوس ہ قدر ایمپراطورلر اوردولری
باشندہ کورنمز اولدیلر . سالف الذکر ولیساریوس و امثالی اجرتلزی
کتدی طرفلرندن ویریلور برطاقم عساکر ترتیب ایتمشلردرکہ دائرہ لری
خلقی مثابہ سندہ ایدی .

ایمپراطور ماوریکیوس موقہ اوردو قوماندانلغندہ بولندی . بو
ایمپراطوردن سوکرہ کبرای دولدن برطاقمی ایمپراطورک وجودینی
تہلکدیه القا ایتماسی لازم کلہ جکنی و برطاقمی دخی حکومتک امر مدافعہ سنہ
کندوسی چالشمنی ادعا ایتدیلر . حتی ماوریکیوس اوردو قومانداسنی
بالذات درعہدہ یہ قالشمدینی زمان سناتو ، بطریق ، ایمپراطورچیہ کندیسنی
حرب تہلکہ سنہ آتامق ایچون استرحام ایتدیلر .

ایراقلیوس پای تختی ایرانیلرک تہدیدی آلتندہ بولندینی حالده بیلہ
اوردولرینک باشنہ کچہرک آناطولی ، ارمنستان و ایرانہ کیتدی .
ایمپراطورلغک قوہ عمومیہ سی آفریقا و ایتالیا الہ ایدلیدی خالدہ

یوز الی بیک موجوددن عبارت ایدی .
 بیزانس جنراللرینک بویله آز بر قوتله غلبه لر قازانمسی خصوصنده عسکرک
 متانتک تأثیری اولقله برابر قوماندانلرکده فنون عسکریه ، تعبیه وسوق-
 الجیشده کی مهارتلرندن ایلری کیشدر .

رومالیلر کی بیزانس جنراللری ده قطعاتی اوچ خط اوزرینه ترتیب
 ایدرک حریده آچلان بوشلقلره کریده کیلری سوق ایدرلردی . بیزانسلیلر
 استحکامات موقتهده قوللانورلردی . قوندقلری قرارگاهلری سپر
 و خندکارله تحکیم وضبط ایلدکلری شهرلری ترصین ایدرلردی .

ماوریکوس ایله کنديسندن سوکره کلوب عسکر قومانداسنی درعهده
 ایدن ایمپراطورلر ایچنده واسع معلوماتلری اولانلرده واردی . ایمپراطور
 ماوریکوس فن حربیه متعلق اون ایکی کتاب تألیف ایلدی . ایراقلیوس
 ایران سفرنده سوق الجیشده کی مهارتی کوستردیکی کی سواری کشافلرینده
 ایلك دفعه کنديسی قوللاندى .

ایمپراطورلغنک قوه مدافعه سی یالکز اردوسنده ، جنراللرنده
 و ایمپراطورلرنده دکل بونده بحریه سنکده مدخلی واردر .

بو دولنده قوه بحریه هر یردن زیاده انبساط کسب ایتشیدی .
 بتون بیوک شهرلر هپ ساحلرده اولدیغی ایچون استانبول بورالر ایله
 صیقی مواصلهده بولنوردی . بیزانسلیلر دشمنلرینک موفقیاتنه رغماً دائماً
 دکرده حاکم بولندقلرندن حکومتک مختلف آقسامی آراسنده کی رابطه
 محفوظ قالردی .

حکومتک مقاومتنه خدمت ایدن بر واسطه ده واردی که اوده
 ایمپراطور نرده بولنورسه اوراسنک پای تخت اولمه سی ایدی . ایمپراطور
 دشمن اوکندن قاچوب بر یرده بولندقچه حکومت باقی ایدی . مکرکه
 بیتون مملکت التدن کیده .

سکزنجی عصر میلادیدن اون برنجی به قدر بیزانس ایمپراطورلری عمومیتله

حکومتلرنجه اجتماعی و دینی نقطه نظرندن تنسیقات اجرا ایلدکلری کبی شایان دقت بر فکر تعقیب ایله اوردولری اده اصلاحده دوام ایدینورلردی . اونجی عصرک نصف اخیرنده (نیکفوروس فوقاس [۹۶۳-۹۶۹]) عهدنده بوتنسیقات اجمال ایدلمش ایدی ؛ ایمپراطورلر حکومتی بر قوتلی اوردو ایله تجهیز ایتدکلرندن عمر بلردن انتقام آلمغه قدرت قازانمشلردی . بو دورده بیزانس اردوسی اهلیدن طوپلانان ملی نفرات و عسکری تیمارلرینک ویردیکی کسان ایله ایالت عسکرندن ویا بانجیلردن آلتان اجر تلی عسکرندن ترکیب ایدیوردی ؛ برده معلویت نتیجه سی اوله رق دیگر محله ره نقل ایدیلن خالقده کندیلرینه ویربان اراضی بدلی اوله رق خدمت عسکریه ایله مکلف قلمه شدی .

ملی عسکر، تراکیا ، ماکدونیا ، آرنادلق ، (پونتوس [طربزون]) ، قبادوکیا ، (لیقاونیا Lycaonie) وارمنیلردن آلتور ایدی . عسکری تیمار اصولی ایمپراطورلر طرفندن قوه عسکریه نک تزیدی مقصدیله ابداع ایدلمش یکی بر اصولدر . تیمار بر مکلفیت دائمه وارثه دن عبارت اولوب بو مکلفیتدن امتناع جائز اولماز ایدی . ایمپراطورلر بیوک اراضینک کوچکلره تخطیسنی مدافعه ده نصل اقدام کوستردیلر سه تیمارلر حقنده کی قوانینک محافظه سنه دها زیاده اعتنا ایتدیلر . تیمارلر ویرکودن معفو اولوب آنجق اسباب آتیه دن طولایی احجابندن نزع اولنه بیلیردی : [۱] اکر وارداتی عسکر اداره سنه کفایت ایده مزسه ؛ [۲] تیمار صاحبی مکلفیتی ایفادن امتناع ایدرسه ؛ [۳] تیماری زراعت ایتمزسه ؛ [۴] مانع استخدا م بر جنایت ایشلر سه . ایالت میلیسی استخدا می بر چوقو زماندن بری عملدن قالمش اولان بر ایکی روما قانوننک تکرار تطبیقندن عبارتدر ؛ بونی یوستینیانوس احیا ایلدی . ایمپراطورلر حکومتک مدافعه سنه وقتیه ایراقلیوس ک ایران سفرنده اجرا ایتدیکی کبی اهالی بی تشریک ایتمک ایستورلردی . بو قانون موجبه اراضی صاحب لری یا بالذات ویا بالبدل خدمت عسکریه ایله مکلف طوتیلورلردی . کلیسا و مناسترلر دخی بویه جه مکلف ایدیلر . ایالت

میلسری آنجق احوال مخصوصه اوزرینه طوپلانورایدی .

اجرتلی ویابانجی عسکر میاننده (روس Ros) لر، (وارانگی Varangins) لر دانور، انکلز لر، فرانقلر، نورمانلر، ماجارلر، بچسکلر، خزرلر، ایرانیلر [۸]، تورکلر، بلغارلر واسلاولر بولنوردی .

آنجیلردن مرکب اولان قطعات عسکر یه تر جانلر ترفیق ایدیلردی . بزاسیلر دایما عسکر آدقلری ملتک استعداد و مزیتلرینی نظر دفته آلهرق اوکا کوره بولری پیاده ویا سواریه ویرلردی . مثلاً ماجارلر، بچسکلر و خزرلری سواریه یابارلردی .

بزاس ایمراطورلری یابانجی عسکرلری برر برر طوپلایه جق یرده بعضاً اجنبی حکمدارلرینه مراجعتله کنیدلرینه معاونت ایچون برطاقم عسکر کوندرلمه سنی طلب ایدرلردی . بویه جه کلن عسکرلری ممکن مرتبه کندی وطنلردن اوزاق یرلرده اقامه یه دقت ایدرلردی . بویه مختلف ملتدن طوپلانان قطعله آراستهده منافرت ملیه دن طولای غوغالرده واقع اوله بیلوردی .

حکومت عسکری نقطه نظرینجه تقسیم ایدلمشدی ؛ یعنی تقسیمات عسکریه ایله ملکیه بررینه توفیق اولمشدی . ایالت والیرلی همده اورانک قوماندانلری ایدی . بونلرک معیتنده لزومی مقدار ضابطانده بولنور ایدی .

بتون اردو ایکیه آریلور ، بری شرق طرفنک دیکری غربک مدافعه سنه تخصیص اولنور ایدی . بو ایکی اوردونک باشنده برر باش قوماندان بولنور ایدی ، بولره دومه ستیقوس تسمیه اولنوب شرقده کنه *Le grand domestique des scholes d'orient* و غربده کنه *Le grand domestique des scholes d'occident* دیرلردی . مرور

[۱] طقوزنجی عصرده ایمراطور ثوفیلوس عموره حربنده اوتوز بیک

ایرانلی استخدام ایدی .

زمان ایله بونلرک موقعلری تأید و نفوذ و اقتدارلری تزاید ایدرک شان و شهرتلی بعضاً ایمپراطورلری خسوفناک ایده جک درجه یه وارمشدی . سفر اثناسنده اوردو قوماندانلی ایمپراطورلره عائد ایکن بونلر اکثریا امور سفریه بی معیتلرینه حواله ایلرلر و بالذات درعهده ایتدکلری حلاله دخی حرکات عسکریه بی تعطیل ایله استانبوله کلیویرلر ایدی . اوردونک اداره سی «لوغوت logethète» لره عائد و آنلرده حربیه لوغوتته تابع ایدی .

ایمپراطورلرک بیوک آخورلرندن عسکره آت و قاطر و یریلردی . اوردوده ممتاز صنفلرده احداث اولمشدی [۱]

ایمپراطورلرک دائماً محافظ عسکرلی بولنور ایدی . بونلرک باشلیجه - لری ده روس وارنکیلری ایدی .

خلیج قسطنطینیه ده بر بیوک «دارالصناعه Manganes» موجود اولوب بوراده هر درلو آلات حربیه اعمال ایدیلیر و هر ییل آناتولی و روم ایلی اوردولری بورادن تجهیز اولنور ایدی .

اوتنجی عصرده بیزانس قوه عسکریه سی یوز یکریمی بیسک تخمین اولنور ایدی . بیزانس اوردولری ایالت زادکانی طرفندن قوماندان ایدیلردی . ضابطان مقداری ایکی نفره بر دوشه جک قدر چوقدی .

ایمپراطورلر محاربه یه قرار و یردکلری زمان مواقعهده بولنان قطعلر تعیین ایدیلن یرلرده طرق سلطانی بی تعقیباً طویلانورلر ایدی . مهم کچید یرلرنده لوغوت و اداره مأمورلرینک طویلادکلری ارزاق و مهماتی بولورلردی . اگر ایمپراطورک قوجه مان آخورلرندن عسکره لزومی قدر آت ، قاطر چیقاریله مازسه اهلیدن تکلیف صورتیه آنور ایدی . میدان محاربهده بیزانس عسکرلی اوچ صف اوزره طورور ایدی .

[۱] مثلاً یوانیس زیمسکیس دورنده قسماً بیزانس «آرخونوت» لری ایله

اجنبی پرسلردن آلتان «لایمرتلر les immortels» عسکرلی کبی .

اوجنچیسى احتیاطی تشکیل ایلردی . بو احتیاط خطی جناحله تعرض ایدن دشمنی چویرمک ایچون هر قدمه سی بر جناحی طاشه جق صورتده ایکی قدمه یه آریلیر ایدی .

ایمپراطورلرک بعضیلری تعیبه یه دائر اثرلر یازمشلردر : نیکه فوروس فوقاسکی اکی ایلردن در .

عرب استیلاسه مبنی بیزانسلیلر آناتولی سلسله استحکامه سنی غائب ایتش ، کیلیکیا و ملاطیه کی آناتولینک ایکی آناختاری اهل اسلام اله کچمش اولدیغندن عربلرک آناتولی یه یاییلمه لری قولایلمش ایدی . کوچک آسیا یاییلاسنده سوق الجیش موقعی بولمیشی بورایه دخوله مانع اوله جق بر سلسله استحکامه تأسیسنه مساعد دکلدی ؛ متصل تعرضدن کیرو قالمیان عربله قارشى بیزانسلیلر صحرا قطعائی استخدامدن عبارت بر اصول مدافعه آنخاذا ایلدیلر . حدودلره محافظلر قویدیلر و بورایه مخصوص عسکرلر اقامه ایتدیلر .

اوننجی عصرده نیکه فوروس فوقاس آسیا اوردوسی قوماندانی بولندیغی ائناده عربلرک تعرضنه قارشى حدودک صورت مدافعه سی شویله ایدی : قطعاتک اوکنده طاغلا اوستنه قره قوللر قونلش ایدی ، بونلر اصل اوردو ایله اشارتله مخابره ایدرلردی . شو ترصد قوللرینک آرقه سنده طاغ اتکلرنده سواری بولندیلور ؛ بونک ده کیریسنده وادیده اوردونک قسم کلیسی بولنور ایدی .

عربلرک حرکتنه مساعد اولان یاز موسمی کلدیکی کی بیزانس اوردوسی دشمنک حرکاتندن آگاه اولمق ایچون استکشاف اصولنه مراجعت ایلر ایدی . بونک ایچون حدود محافظلری و قطعه قوماندانلری جاسوسلر قوللانورلر ایدی . سواری پیاده مواقعی ایلریسنه حرکتده دشمنله تماسی محافظه ایتک و آرالرنده اشارتله و قوماندان ایله مفرزه لرله مخابره ده بولمق اوزره کشف مفرزه لری چیقاریر ایدی . خصوصی اوله رق

بر کشف قولی احداث ایدلمش ایدی . بونلر دشمن ایله اوافق تفک مصادمه ایدرک دیل آلمغه و عمر بلرک حرکتلرینی تفتیش و اخباره مأمور اولغوش ایدی . بتون شو واسطه لرله بالجمله مخبراتی جمع ایدن سواری قوماندانی بونلری باش قوماندانه تبلیغ ایلردی .

دشمن ایلر یلدیکی زمان اهالی ذخیره و حیوانلریله یا مستحکم حصارلره و یا خود طوروس سلسله سنک صرپ تپه لرینه چکیلرلر ایدی ، رجعته مجبور اولان قطعات دشمنی آج براقق ایچون کچدیکی یری چوله چویرردی .

پای تخت آسیا حدودنده کی حادثاتدن بر فنار ترتیباتی واسطه سیله خبر آلور ایدی .

بیزانسلر تعرضه کچمک ایستدکلری زمان بیوک لوغوت و معیتده کی اداره هیئت طرفدن اوردو طویلانور و حرکته حاضر لاندیغنی معیتدن خبر آلان بیوک لوغوت بونی فنارلرله باش قوماندانه اخبار ایدر و اوده قوماندانی درعهده ایلر ایدی .

اوروپاده ایمپراطورلرک برچوق قلعه لری وار ایدی . بونلر اوزرینه بلغارلر و عربلر تعرضه قیریلرلر ایدی . قلعه لرک باشلیجه لری شونلر ایدی : پاتراس ، کوردوس ، (نیقوپولیس [آپرده]) ، دراج ، سلانیک .

استانبولدن سوکراه ایمپراطورلرک اگ مهم شهری اولان سلانیککی مدافعه ایچون بورادن ایکی اوچ قوناق اوتوده دسپوتو جوارنده (ستیرمون Styrmon) حصاری انشا اولدینی کبی حدود اوزرینه تراکیانک محارب خلقی نقل اولغوش ایدی . ایمپراطورلرک بو تدبیرلردن مقصدی کرید جزیره سنه حاکم اولان عربلرله بلغارلرک سلانیک اوکنده برلشمسنه ممانعت ایتمک ایدی . ایمپراطورلر یالکوز اوردوی تنسیق ایله اکتفا ایدمه رک عرب دونمسانک تکاملی اوزرینه تهدید آلتنده قالان حکومتی بجرآده محافظه ایچون دونامایه ده فوق العاده اهمیت ویردیلر .

ایمپراطور لنگ دوناماسی ایکی قسم ایدی: برنجیسی استانبولده بولنان اصل دولت دوناماسی، ایکنجیسی دکز ساحلر نده بولنان ایالتلره عائد احتیاط دوناماسی ایدی. بوایکنجیسی سفر ابتداسنده حرکت حاضره اوله حق صورتده حال حضرده قادروسی یاپیش ایدی.

استانبولی عرب استیلاسدن قورومق ایچون بوغازک مدخلنده بولنان (تهدوس Ténédos [بوزجه آطه]) تحکیم اولمشدی.

تفصیلات مبسوطه دن ایمپراطور لنگ عربلردن اوچ آله حق قدر تدریقات عسکریه لرینی اکیال ایلدک لری آکلشیلور. اونجی عصر میلادیده حکومت ثروت اقتصادی وحسن اداره سی سایه سنده مصارف و تجهیزاتنه کافی کله جک بر اوردو ایله برده بحریه یه مالک اولمش ایدی. فقط بو اوردو هر نه قدر اسکینسه نسبتله ملتله رابطیه یی حائز ایدیسده ینه ایمپراطوره عائد قالدیغندن ملت، ملت حالده بولندقجه، ایمپراطور لنگ مدافعهنه اشتراک ایتزدی.

ایمپراطور لنگ عربلره محاربه سی نتیجه سی اوله رق بر اوردو الده ایدلی. بو حربلره دین وسیله اتحاد قلدیغندن اوردولرده بالنسبه شدت صولت حاصل اولدی، فقط حس وطنپروری تموی ایدمدی. دین اسلام میدان وغاده شهادت شریقی ایچلره نعمت جنان تبشیر ایلدیکی جهته نیکفوروس فوقاسده میدان وغاده دوشن خرستیانلره بویله بر تبشیرده بولنمه سنی طلب ایتمش ایدی. کلیسا ایسه بولنک شهادتی رد ایلدیکی کی بستیقوسلره ده سفک دما ایله مشغول اولانلرک اوچ ییل اصل خرستیانلردن آری قاله لری ایجاب ایدمه جکنی اعلان ایتدیر مشدر [۱].

بیزانسلیلرک اسلاماره قارشلی عداوتی ایدیلن محاربه لره رغماً مجادلاتک اوزامه سی وسائر مناسبات سببیه آلامش وبوندن طولانی صوکره حسیات

[۱] جناب مسیحک قبرینی اسلام لندن قورتارمغه کیدن صاییدونی ده پاپالر مرتبه شهادته اصعاددن امتناع، فقط مغفرت نامه یه نایب لرنی وعد ایتشلردی.

دینیہ لری اوقشایہ رق تورکار علمہنہ سوق ایتمک عادتاً امکانسز بر حالہ کلشدر.

۱۸

مذہب، اخلاق. — بیزانس ایمپراطور لغندہ خرسٹیاناغک فلسفہ

یونانیہ و صنم پرستک و یہودیک علیہنہ یعنی غیر نصرانیہ لہ محار بہ لری وقوعہ کلدیکی کی جناب مسیحک طبیعتندہ اختلاف ایدن و خرسٹیاناغہ زردشت عقائدی قاریشیدران والحاصل نصرانیت دعواسندہ بولندیغی حالہ کلیساجہ رد ایدیلان بر طاقم جماعتک ابطال و محاسبہ صرف غیرت و مقدرت اولنہ رق بو مثللو داخلی منازعاتدن حکومت خیلی متأراولمش ایدی . بو مسائلک تفصیلی صدمزک خارجندہ در . آنحق خرسٹیاناغک بیزانسدہ احوال اجتماعیہ تاثیراتندن بر نبذہ بحث ایدہ جکیز .

بیزانس ایمپراطور لغنی رخنہ دار ایدن عقاید خرسٹیانیہ مناقشہ لری بر زمرہ ممتازہ طرفندن اداره اولنہ کلشدر . صاف اعتقادی تمثیل ایلان رهبانہ قارشو یکیکی اعتقادلر چیقاران و یا صاف اعتقادک بر قسمی انکار والغا ایدن مخالفلر کہ ذکی و نافذ الکلم کیسه لری ایدی دائماً نشریاتلری نشو و نمالدر مغہ مساعد زمین بولہ بیہ مشلردی . عوام ناس دقایقہ واقف و تمیز حیر و شرہ مقتدر اولمدیغمدن پاپاسلرک تلقیناتنہ محاکمہ وجدانیہ بہ مراجعت ایتمکسزین اینانی و یردکلری جهتہ سمت و دیارہ کورہ مخالفلرک القاتنہ دخی حوالہ سمع و اعتبار ایلش لرایدی . مثلاً ایرانہ قریب یرلردہ زردشت عقائدندن بعض نیلر احکام انصارایہ قاریشیدر لردقده او طر فلراہا ایلسی قبول ایدیورمش ایدی . کرچہ « عقائد سخیفہ » مبتدعلری قہر وازالہ اولمش ایسده بمضلرینک مجادلاتی اورتہ دن قالدیرلق ایچون عصر لرجہ اوغراشلمش و ہر حالہ حکومت ایچون بر سبب نفاق و بادی ضعف اولمشدر . اسکی یونانیلردہ اساساً مذہب و سیاست فکری موجود ایدی . حواریون خرسٹیاناغی روما ممالکنندہ نشر ایلدکلری اعوامدہ روملر

مذهب جدیدی کندی حسیات دینه لرینی محظوظ ایدیه جک برحاله بولدیلر .
 میلادک دوردنجی عصر نده قسطنطین خرستیانلی طانی دینی زمان کلیسا شرفده
 بوسبله دها چوق طرفدار بولدی، وسعت کسب ایتدی . اوندن سوکره
 « وپنداش citoyen » رینه شرفده خرستیان کلمه سی قائم اولدی .

ایمپراطور لئک تبعه سی آراسنده کی رابطه آرتق وطن دکل، دین اولدی .
 وافتیر اولمغله بر باربار حکومت و کلیسانک اک بیوک موقعی اشغال ایدر
 ایدی ، آرتق روما اثر بونلری اوکنده اولدینی حاله حرب ایلر ایدی .
 برنجی تئودوسیوس زمانده خرستیانلق حکومتک رسمی دینی اولدی .
 ایمپراطور لقی ایله خرستیانلق برلشدی . بیزانس ده ایمپراطور یالکنز بر
 شخص سیایی اولمقله قالمه رق بر شخص دینی ده اولدی .

ایمپراطور تئلیک و جناب حقک کزیده سی ایدی ؛ حکم وسلطتی
 مسیح ایله ایدی . قانونلر « رمز عیسی المسیح » نامنه نشر اولنوردی .
 کلیسا ایله مناقشه ، مجادله اتمکله برابر ایمپراطور لریک چونی پک صوفی
 ایدیلر ، کندیلرینی « اعزّه حواریون Sts Apôtres » کلیسا سته کومدر لر دی .
 حسیات مذهبه سنک کثافتی حسیدله اهالی بطریق اتخابنده زیاده
 علاقه دار کورندیکی حاله ایمپراطور لریک اتخابنده لاقید بولنور لر دی .
 بعضاً بطریق لری ایچون ایمپراطور علمینه جنک ایدر لر دی . ایلیک عصر
 میلادیده ظهور ایدن مذهب جدال رینه هپ اهالی قارشمش ، قان دو کمشدر .
 استانبول ، اسکندریه ، آنطا کیه ده کی ایشمنز اهالی پاپاسلرک تشویقی ایله
 قیام و غلو ایدر لر ایدی . قسطنطین زمانده ایلیک دفعه اوله رق بو اوغورده
 قان دو کولدی . اهالی پستقپوس (پاولوس) ک نفی ایدلسی ایچون آباقلامش ،
 بو یولده اوچ بیک بشیوز کشی تلف او اشدی . یوستینیانوس زمانه قدر
 پای تحکک آسایشی منازعات دینه ایله مختل اولدی . اک مدهش اختلال
 آناستاسیوس زمانده وقوعه کلدی . بونده ایمپراطور تاجنی غائب ایدیه یازدی .
 داخلی اختلال و اغتشاشلر حسیدله حسیات دینه نک غلبان و انبساطی

بر طرفدن، ایمپراطور لنگ ضعیفی موجب اولمش ای دیسه ده بالخاصه روم ایلیده کی ملترک خرسیتیانغی قبولنردن طولایی اونلری کندینه تمیل ایله قوتی آرتیرمشدر .

شرق ایمپراطور لنگده دینک قارشمدینی بروقه اوله مازدی . ایراقلیوس آفریقادن بیزانس تحتی آله کلدیکی زمان کیلرینک دیرکنه مریم آنا تصویر ی آصدیردی . دوناماسی کیقلا دآطه لرینه وصولنده عسکر لر موفقیت دعاسنه قویولدیله . مرمره ارکلیسی اوکنه کلدیکنده اورانک متره پولیدی کندیسنه مریم آنا یه تخصیص اولمش بر تاج تقدیم ایلدی .

ایمپراطور لنگ اعلان ایلدکلری حربلر آرتق هپ دین نامه اولیوردی . یوستینیانوس (آریوس) مذهبه قارشی اورتودوکسلنی محافظه وتعمیم ایچون آفریقا وایتالیایه سفر ایلدی . ایراقلیوس مقدس عرابی چیکنه ین آتش پرست عجملر اوزرینه قوتلی بر اوردو طوپلادی . بو سفر حقیقه بر شکل دینی یه کیردی . حربه کیرمزدن اول ایراقلیوس اعتکاف ایتدی . قطعات عسکر یه اوکلرنده مسیح تصویر ی اولدیغی حالده دشمنه قارشی یورودیلر . عجملرجه (زردشت) ک وطنی صاییلان (اورمیه) نی ضبط ایتدیکنده تمامیه خراب ایتدی . حربک ختامنده قدس زیارتنه کیتدی وشهره کیرمزدن اول تعظیم آتاج و «فر فری Pourpre» لباسنی چیقاردی . تصاویره حرمت تکرار قبول اولندقدن صوکره دین عیسوی صنایع وادیاته کیرمک شویله طورسون اونجی عصر میلادیده تعبیه کتابلری بیه بوندن آزاده قالمامشدر . یونانستانک دورقدیمنده اولدیغی کبی اهاالی یورطیسی ایله مذهب بایرامی برلشدی . اکثریا استانبولده آت میداننده آهیلر اورتلهغی چینلاتور ایدی .

اونجی عصرده ایمپراطور لر سفردهه ایکن (خریسوستوموس) «موعظه Homélie» سنی او قوتدیر لردی . نشر دینی ک بیوک شرف بیلیرلردی . بو عصرده دینک مداخله سی اولدق حرب یوقدر . محاربه ایدن عسکرک

اوکنده قوجه مان خاچلر بولندیگی کبی صفر آراسنده کزن پاپاسلرده برطرفدن عسکری تشویق ایله برابر لارنده کی «نسخه [موسقه]» لری بولره اوپدوررلردی .

اون برنجی عصر ابتدا سندن اعتباراً بیزانسلیک حسیات دینه سنه ضعف کلکه برابر بولر حرص دینلیری بالخاصه کلیسا تنسیقاتنه حصر ایدره ک عقیده مه متعلق مسائلی برطرفه براقیدیلر. ایشه بو سببله اوچی عصر میلادیده اسلامه قارشى تعصبلندن استفاده ایدیلن خلقی تورکلره قارشى دعوته اجابت ایتدیرمک ممکن اوله مدی .

بیزانسلیلر دین خصوصنده پک زیاده مساحه کار اولمشلردی ، لاتینلر استانبولی آدلقلری زمان شهرده جامعلر سیناغونلر بولدیلر .

بیزانسلیلرده عقائد خریستیانیه برچوق خرافه لر قاتلمش ایدی . دردنجی عصرک اورتلرینه طوعری مصردن بغدادی یوکللی کلن دونانمانک وقتیه پای تحته وارده مامسی سوریه لی فیلسوف (صوپاتر Sopater) ک لدوس روز کارینی توقیفنه حمل اولندی، زواللی فیلسوفک قفاسی کسیدی . بر محاربه یه عزم ایدن برنجی تئودوسیوس برطواشی واسطه سیله استقبالی کشف ایچون بر مصر کاغنه مراجعت ایلدی .

بیزانس اهلایسنک «سیرک Sirque» اویونلرینه انهماکنه سبب ماوی ویاخود یشیللرک غالبیتدن اوغور ده نملری ایدی .

ولیساریوسک کاتبی (پروکوپیوس) طاعون ، زلزله ، صو باصقینی کبی آفات طبیعی یی یوستیدیانوس قیلغنه کیرمش بر جادویه حمل ایدردی . امپراطور ماوریکوس آوارلرله حرب ایچون استانبولدن چیقمش ایکن خرافه یه اعتقادی سببله کیری دوندی ، یوله پک سودیکی بر آتک مرد اولیشی و بر جانواره راست کلیشی و بر فورطنه یی متعاقب بول یاغور یاغیشی و عجیب الشکل بر چوجق طوغوشی اعتماد نفسنی بوزمش ایدی . حال بوکه ماوریکوس جسور بر محارب اولوب اوردوی اسکیسی کبی

ایمپراطور لک خدمتہ صوفق ایستردی .

ایراقلیوسک سوریه ده عربلرہ مقاومت کوسترممی قسماً رؤیالردن
وسائر علامتلردن تشأمندن اولدیغی کبی ایمپراطور لغه ارتقا ایدن طوروننک ده
عرب استیلاسنه قارشى طورہ میثی بر رؤیادہ مغلوبیتندندر .

استانبول اہالیسی قسطنطنینک قسطنطنینہ سورینی رسم ایدرکن بر
ملکک کندیسنه یاردیم ایتدیکنہ اعتقاد ایدردی . ینہ بوخلق او ایمپراطورہ
استانبول کیسالیرنک برندہ ، بشنبجی عصرده ، اللہ حضورندہ ملکک
« آيوس آيوس ، آيوس ، اوردولر مولاسی اللہ » آہیسنی تغنی ایتدکلرینک
تجلی ایلدیکنی ادعا ایدرلردی .

یوستینیانوس زمانندہ آیا صوفیہ یکیدن یاپلدیغی زمان شویہ بر روایت
چیقدی . ایمپراطور او یورکن بر ملک کندیسنه بنانک پلاننی رسم ایتمش ،
دیگر بر ملک ده پارہ یه صیقتی اولدیغی بر زمانده کندیسنه بردفینہ کوسترمش ؛
بر اوچنجی ملک ده اوچ قبہ لی کمر یاپلہسنی توصیه ایتمش ایش . بیزانسلیلرک
خرافاتہ اینا عملری شہرک حضرت فاتح الہ دوشمہ سنہ قدر سورہ کش ،
فتح انسانندہ کندیلرینی قورتارہ جتی ملکک ظہورینی بکلکمک ایچون آیا صوفیہ یه
طوبیلامش ایدیلر .

بیزانسلیلر ینہ بویہ سخافته میلرندن طولایی وقتلرینک بر چوغنی
نافہ عبادتہ تخصیص ایتشلر ، مزویلیکی احداث ایتشلردر .

زنکینلرک محرک افعالی تفاخر وغرور ایدی . بونلر متصل زنکین
اولمق ، فخری عنوانلر قازانمق ہوسندہ ایدیلر . بوکا وصول ایچون ہیچ بر
واسطہ یی قبولدن امتناع ایتزلر ، رشوت ویرمکدن اورکز لردی . بر مأموریتہ
کچدکلری وقت ویردکلرینی چیقارمق ، ویرہ جکلرینی حاضرملق ، خلقہ ده
عظمت صاتمق ، اسراف وسفاهت ایتک ایچون چالار وچر پارلردی .
بیوکلر سوسلر ، کوزل کلنجه لرلہ کندیلرینک عوامہ تقدملرندہ حقلی
اولدق لرینی اقناعہ موفق اولورلردی .

بیوکارک زنکیناشمک حرصی زوال حکومتلرینه قدر سوردی .
تفاخر ایچون طوبلادقلری بو ثروتی حکومتک نفعنه صرف ایتمک کیمسه نیک
خاطرندن کچمدی . حکومتک صوک دملرنده خزینه بوشالدیغی زمان
مصادره قورقوسدن ماللرینی اخفا ایتمه یلر و اون ایکنجی قسطنطنین بونلره
مراجعت ایتمه یکی زمان قولاق بیله ویرمده یلر .

بیزانس زنکینلرینک ک زیاده دبدبه و دارات کوستردکلری شهر استانبول
ایدی . قسطنطنین زمانندن بری استانبولده روما کبی پای تحت اولدی .
برده موقعنک لطافتی روما عیان اعضاسنک صیفه لری بولان ناپولی کورفزنده
واقع (با یه Baïes) و (پوزول Pouzzoles) ی آ کدردیغندن باربارلرک
استیلا سنده ای تالی و افریقا اغنیاسی استانبوله قوشدی لر . دهاصو کره عربلر
مصر و سوریه یی آلدقلری زمان اسکندریه و آنطا کیه نیک زنکین خلقی کلوب
استانبولده یرلشدیلر . استانبولده تجارتک رواجی زنکین اهلینک چوغالنه سنه
یاردیم ایتمدی .

بیزانس ایمپراطورلری ایلاک اول سوسه محبتله شهرت آلدیلر .
شهرده و بوغاز ایچنده محشم سرایلر یاپدی ریدیلر . توفیلوس ک طقوزنجی
عصرده یاپدی ریغی (ماغناورا Magnaure [۱]) سرایی ک مشهوریدر .
بو سرای بغداد سرایی پلانی اوزره یاپلش ایدی ، اما اونیده کچمشدی .
امانوئل قومینوس ک یاپدی ریغی (ولا کرنه Blaquernes [۲]) سرایی
محشم ایدی . ایمپراطورلرک سرایلردن بشقه صیفه لری ده وار ایدی .
ایمپراطور یوستینیانوسک صیفه سی قاضی کوی [خالکدون] دد ایدی ، (تئودورا)
ایله یازک صیجاق آیلمی بو صیفه ده کچیرر ایدی . یدنجی قسطنطنینک
یازلق سرایی اسکدارده (هییره Hiérai) ایدی . ایشته بورا جوارنده

[۱] شمیدی عدلیه نظارتی دائره سنک بولدیغی محله ایدی .

[۲] اکری قپو جوارنده عوض ائندی جامعنک بولدیغی محل ایله اطراف

بوسرایک موقعیدر .

جنوار اولانور ایدی . برنجی امانوئل قومینوس مرمره آطه لرنده
اوطوریور ایدی .

بویله محتشم سرایلرده ، اوپله زسکین برخلقک مقام ریاستنده بولان
ایمپراطورلرک برطاقم مراسم تشریفاتیه سی ده بولمق طبعییدر . دیوقلتیانوسک
ایمپراطورلره تبعدی ابداع ایلدیکی یوقاریده بیان ایدلمش ایدی .
سرایده بولندیریلان بر سلسله مأمورینک کوستریدیکی دبدبه
واحتشام پک پارلاق ایدی . ایمپراطورچهلرکده سرایلری آری ایدی .
ایمپراطور دائما معیتده بولان ضابطلردن اوزاق بولنور، اوفاق برتبسم
ایله کندیلیرینی نادراً شرف و افتخاره غرق ایلردی . ایمپراطورک هر
جرکتنده برطاقم مراسم اجرا اولنور ایدی . اونجی عصرده سراى
دائمی بر آلاى مراسم ایچنده ایدی . سرایه سفیرلر قبول اولندیغی زمانلر
بوناره دارات و احتشام کوستریلهرک حیرته مستغرق ایدیلورلر ایدی .

سرایک احتشامی خزینه نك طام طاگیر اولدیغی قومینوسلر دورینه
قدر بیه آرتدی، اکیسلیمدی . ایسا کیوس آنکلوس پک مکلف ضیافتلر
ویرر ، یگرمی بیك طواشی وخدمه قوللانور ایدی .

کبرایالکمز سرایده عرض احتشام ایله اکتفا ایتمزلردی ، پای تختنده
بونلرکده سرایلری واردی . ایکنجی واسیلیوس زماننده وکلانک اون ایکی
سرایى وار ایدی . بوندن بشقه شهر خارجنده کی صیفیه لرنده سرایلری
تقلید ایدرلردی .

قاپلیجه سفاهتلی ده وار ایدی . یوستینیانوس دورنده بونلرک اک
مشهورلری آناطولیده (چکرکه Pytie) قاپلیجه سی اولوب تئودورا یازی
بوراده خیریر ایدی . ترا کیده کی (آنخیالوس Anchialus) ده بویله ایدی .
یدنجی قسطنطین پورفیرویه نیتوس دورنده بروسه قاپلیجه لری شهرت قازاندی .
روما زادکانی کی استانبول کبارینک ده کندیلرینه مخصوص اتباعی اولوب
بونلری مکمل صورتده تجهیز ولباس ایدرک سوقاقلرده کززلردی .

از جمله یوس-تینیانوس دورنده ولساریوسک یدی بیک محافظ آتلیسی واریدی. او تیحی عصر صوکنده طواشی واسیلیوسک اوچ بیک کوله و خدمه سی واریدی .

اهالی اسکیدن بری بایرام و یورطی مراقلیسی اولدقلرندن شرق ایمپراطورلری ایشسر خلقی خشنود ایتمک ایچون بیوک شهرلرده حاملر، معبدلر انشاسیله اکتفا ایتمه رک تیاترولر ، آت میدانلری وجوده کتیردیلر. بشنجی عصر میلادیده اک کوزل مبانی بی حاوی شهرلر، روما، قارطاجه ، اسکندریه و استانبول ایدی .

بیوک شهرلر اهالیسی آت میدانی او یونلریته زیاده انهماک کوستردیلر، حتی باربارلرک هجومده دشمنی دفعدن زیاده بو او یونلره مشغول اولدیلر. ایمپراطور بر شهر اهالیسنه جزا ایتمک ایچون آت میدانی او یونلری یساق ایدردی. آنطاکیه اهالیسی اختلال ایتدیکی زمان تئودوسیوسک آنخاذا ایتدیکی تدبیرلر میاننده حاملری ، آت میدانلری و تیاترولری قیامق دخی واریدی . بر شهره کندیسنی خوش کوسترمک ایسته ین ذوات مطلقا آت میدانی او یونلرندن ذوق آلیور کی کورنمکه مجبور ایدی .

بیزانس ایمپراطورلری ده بو مجبوریتده ایدیلر. او تیحی عصرده ایکنجی (رومانوس م ۹۵۹-۹۶۳) کی برچوق ایمپراطور لر زمانلری اوراده کچریرلردی و اوچنجی و نصیرک اورته سنده (اوچنجی میخائیل [م ۸۴۲-۸۶۷]) ماوی لرله آرابه بیله قوشاردی .

آت میدانلرنده آیق طاقنک آرزولری میدانه چیقار، بوراده عظیم اختلالر حاضر لاندی . استانبولده آت میدانی او یونلرنده اک بیوک اختلالر آلتنجی ویدنجی عصرده وقوعه کلدی . بونلرک اک مشهوری (نیکا Nikka) اختلالدر ، که استانبولی بش کون آتسه یاقوب قانه بوادی . ماوریکیوس دورنده ماویلرله یشیلر طاقنک جدالی حدکلی بولدی . دردنجی عصرده کلیسا آت میدانی او یونلری منعه قالدشدیسه ده

موفق اوله مدی . اونجی عصرده بطریق (ئوفانیس) بونک ایچون بیک دن
زیاده آت بسلردی .

خرستیانلغک قوتلنمسی آت میدانلری تأسیساتی آزالدی ، اورایه
صرف اولنه جق پاره کلیسا انشاآته تخصیص ایدلمکه باشلاندی .
استانبولده میلادک طقوز واونجی عصرلرنده تجارتک رواجی آیاق
طاقنهده ایش بولدیغدن او یونلره رغبت آزالدی .

اون ایکنجی عصرده لاتینلره تماس باشلادیغدن استانبوله غرب
عادتلری سرایت ایتدی . آت میدانی او یونلرینه بدل جرید او یونی رغبت
بولدی . ایمراطور امانوئل بو او یونده شهرت قازاندی .

خلق یالکز او یونلره فخر ایتمزلردی . شهرلرنده کی بیوک بنالرده
بونلره باعث مباحات اولوردی . یوستینیانوس دلیجه اسراف ایله وجوده
کتیردیکی آیاصوفیه یی حیرتله تماشایدرکن سلیمان علیه السلامک قدسده
وجوده کتیردیکی بنادن کنایه اوله رق « ساجان ، سنی مات ایتدم » دیه
حایقردی .

ایمراطورلرک طوغدقلری ، تحتہ چیقدقلری ، اولندکلری کونلرده
خلقک سونج و شتک کونلری ایدی . شهرلر تزیین اولنور ، ایمراطور
سوقاقلری آلیله طولاشیر ؛ آلقش طولارلدی .

مظفریتلری و دونامانک عودتی ده استانبول خلقی ایچون موجب افتخار
اکلنجه لردن ایدیسده بونی هر وقت کورمک نعیب اولیوردی .

بشپی فصل

بیزانسیده : ادبیات ، صنعت ، تجارت .

تکامل ادبی : دردنجی عصر میلادی ابتداسندن یدنجی عصرک اواسطنه قدر ادبیات یونانیه ، یدنجی عصر اواسطندن طقوزنجی عصر اورتلرینه قدر بیزانس ادبیاتی، طقوزنجی عصر اواسطندن ایمراطورلغک سقوطنه دکن ادبیاتده دور تجدد .- تکامل صناعی : بیزانسیده صنعت : معماری وسائره ، تصویرشکنلر دورنده بیزانس صنعتی، بیزانس صنعتده دور تجدد وانحطاط .- تجارت وفلاحت : وندیکیلر ، جنوزلر .-

اسکندر کیر شرقی ضبط ایلدیکی زمان یونان مدینه اجتماعیسی دوچار انحطاط اولمش ایدی .

اسکی مدینهلر خلقی افکار ودوشونجهلرینی عالی برصورتده ادا ایچون آرتق برنجه بوله میوردی ، قدیم ادبیات یونانیه بتون قوه ابداعیه وحیاتیه سنی غائب ایدیوردی .

اسکندرک ایمراطورلغی انقاضی اوزرنده تشکل ایدن حکومتلرک ملوکی یونان حیات ذهنیه سنی حمایه جهد واهتمام ایتدیلر . لاکلر ، سلفکیلر ، آتالر ادبیاته یکی بر شعشه ویرمک ایچون رقابته ابتدار ایتدیلر . پای تختلری اولان اسکندریه ، آنطاکیه و برغمه ده مهم کتابخانه لر اچدیلر ، علما وادبانی احترام واکرامه مستغرق ایلدیلر .

یونان عالی هنوز متجانس بر وجود اجتماعی تشکیل ایتدیکندن شو یونانی حکمدارلرک تشویقی ایله تولد ایدن صنعت ادبیات ، صنعی برشی اولدی . بو ادبیات الهامنی ملتن دکل کتابخانه لردن آلدی، ادیبلر هیچ بریکی بیوک فکر ابداعنه یعنی موجد اولمغه موفق اوله مدیلر . آنجق نظریاتنجی و ملتهق حالنده قالدیلر . بو حالده اثرلرینک خصلت ممتازه سی بهمه حال تبحر اولدی . بونلر سرای ومحدود برخلق ایچون تحریر ایتدکلرندن ادبیاتی کندیلرینه برصنعت اتخاذ ایتدیلر .

شو اوچ بیوک مرکز ذهنیدن بشقه بعض شهرلرده ادیباته مخصوص مکتبلر آچدی، از جمله ردوس مکتبی یتشدیردیکی بیان و بلاغت اربابی ایله شهرت آلدی .

رومالیلرک شرقه استیلاسی اول امرده یونانیلرک فعالیت ذکائیهرلی اوزرینه آرتاثر اجرا ایلدیسهده برمدت صوکره یونان عالمی حیات ذکائیسنک خارجاً انبساطنده نتایج مهمهیی موجب اولدی . یونان حکومتلرینک سقوطی، یونان ارباب هنرینک رومایه دعوتی یونان حکمدارلری سربا لرنده درس لرک انقطاعی و ادبیاتنک پای تخرلنده عدم تمرکزینی مستوجب اولدی .

اک اول رومایه جلب اولنان یونانیلر روما ایمراطورلغی دورنده کندی مملکتلرینه عودت ایتدیلر . شرقی روم وجود اجتماعیی تشکلده دوام ایلیورایدی . ایمراطورلغک نائل اولدیغی صلح و صلاح بالخاصه شرق ایالتلرنده تأثیرات حسنه سنی کوستردی . یونان عالمی تکرار فعالیت ذهنیه سنی آلدی . بوفعالیت بعض مهم شهرلره انحصار ایتیه رک بتون شرق ایالتلرینه انتشار ایتدی .

میلادک برنجی عصری نهایته طوغری، (افهسوس [آیائلوغ])، (ازمیر)؛ برغمه مکتبلری شهرت آلدی . ایکنجی و اوچنجی عصرلرده ذکانک اویانمهی سوریه یه ده کچدی ، بورا مکتبلری نامدار اولدی . اسکندریه مکتبی پارلاقلده دوام ایتدی . آتنه مکتبی ایسه کیتدجه دوچار انحطاط اولیوردی . فقط بومکتبلر حالا ملاتدن آیری و بونلرده کی حیات ذهنیه یایمه وضعی ایدی .

دردنجی عصر میلادی ابتدا سندن یدنجی عصرک اواسطنه قدر ادبیات یونانیه . — بالاده بیان اولنان حال دردنجی عصرده دوچار

تبدل و تغیر اوله رق حادثات مهمه طهور یافته اولدی، که بوده شرقی روم وجود اجتماعیسناک تشکیلدیر؛ یعنی قسطنطین پای تختی بیزانسه نقل ایله بوجود سیاسی میدانه کتیرمش وخرستیانانی ده قبول ایلیش ایدی .
 بوندن صوکره خاق ایله منشیلر آراسنده تماس تزاید ایتدی .
 ایمپراطورلرک همتی سایه سنده آرتق ایمپراطورلقده ملکه ذکائیه جه تقدم روملره کچمش واستانبول ادبیات مرکزی اولشدر . بتون مأموریتلر ادبایه آچلمش، یکی دینه متعلق مسئلهلر بتون فکرلری اشغال ایتشدر .
 دردنجی عصرده اک معروف مکتبلر اسکندریه، آتیه، قسطنطینه، ازمید [نیقومدیا]، برغمه، آنطا که مکتبلی ایدی . ادبیاتده اک زیاده ایلری کیدنلر ایسه آنطا که واسکندریه مکتبلی ایدی . کیفیت او حالده ایکن بونلرک یاننده رقیب اوله رق ایکی الیهات مکتبی ده آچلدی . ادبیاتجه اسکندریه مکتبه فائق اولان آنطا که بلاغت دینه جهتهله ده تفوق ایدی .
 بشنجی عصرده علوم دینه جه اک مشهور مکتب (غزه) ده ایدی .
 بو عصرک ابتدالرنده فلسفه اسکندریه مکتبنده مترقی ایکن اواسطده آتنده ترقی ایدی . اک معروف حقوق مکتبلی ایسه بیروت واستانبولده کیلر ایدی .

آلتنجی عصرده یوسیتینانوس عهدنده اسکندریه هیئت وطب، قیصریه و آنطا که بلاغت؛ غزه بلاغت و فلسفه؛ بیروت و استانبول حقوق؛ اورفه سریانی و ایرانی دارالفنون ایله شهرت اکتساب ایتشلردی . یوسیتینانوس طرفندن قیادلدیغی زمانه قدر آتنده فلسفه مکتبی ایله مشهور ایدی [م ۵۲۹] .

مکتبلیله مشهور اولان شهرلر یالکنز بر شعبه علمه منسوب مکتبی حاوی اولمیوب اکثریسنده دیگر شعباته متعلق برطاقم مکتبلر دخی بولنور و بونلره برچوق طلبه دوام ایدر ایدی . معلملر یا کندی رفیقلری ویا حکام طرفندن انتخاب اولنور ایدی . بومعلملر اکثریا اک

پارلاق طلبه ایچندن تفریق اولنورلر ایدی . بونلرک اجرت تعلیمیه سنی اهاالی اعطا ایدر ایدیهده ایمپراطورلرده کرک معلملره وکرکسه مهم مکتبلره احسان و اعانهده بولنورلر ایدی .

اومشهور مکتبلرک دوننده اوله رق ایالتلرده صرف ، بلاغت ، و فلسفه مبادیسی تدریس و تعلیم اولنان مکتبلر دخی واردی . خرسیتیانلق کسب انبساط ایتدجه کلیساده مکتبلر کشاد ایدرک اداره و تدریسی درعهده ایدردی .

ایمپراطورلر استانبولی بالخاصه بر مرکز عرفان حالنه قویوق ایچون ادبیاتی تشویق ایلدیلر .

دردنجی عصر اواسطنده قسطنطین استانبولده بر کتابخانه تأسیس ایتدی . ایکنجی تئودوسیوس استانبول اقادهمیاسنی تأسیس ایلدی (م ۴۲۵) . بوراده اون بش معلم روجه صرف ونحو وادیات تدریس ایتدیکی کبی دیگر اون بش معلمده لاتینجه اوله رق لاتین ادبیاتی، حقوق و فلسفهیه حصر مساعی ایتدیلر .

استانبول کتابخانه سی (واسیلیسکوس Basiliscus) طرفندن یا قلدیغندن

[م ۴۶۷] زه نون بریکسینی احداث ایلدی .

ایمپراطورلغک نواحی مختلفه سندن کلن ادبا اولا مولدرلی اولان یرلرده تحضیه باشلار ، صوکره مشهور مکتبلرده بالخاصه آنطاکیه ، آتسه ، اسکندریه ، و استانبولده اکمال تحصیل ایدرلردی . بوندن صوکره یا معلمکله اورالرده قالیر یا بیوک شهرلرده درس آچار ویا مملکتلرینه کیدرلردی . آلتنجی عصرده ایالت مکتبلرینک انحطاطی ، آتسه مکتبنک قاپانمه سی ؛ زمره متفکرینه استانبولک مرکز اولیشی طلاب علمی بورایه جلب ایلدی . فقط کلیسایه اتسابی اولمیان برچوق ادیبلر بوراده استقلال فکرلرینک برچوغنی غائب ایتدیلر . مع مافیله ایمپراطورلر بونلره یوکسک مأموریتلر توجیه ایدرلر ، رتبهلر ویرلردی .

در درنجی عصرده خرسیتیانلغک انبساطنه رعماً ینه دنیوی ادبیات ثبات ایتدی .

مکتبلرک حیات عمومیه ایله تمامی اوله مامسی حسینیه معلملر آنجق طار بر محیط ایچون چالیشرلردی . محیط اجتماعی ایله هم آهنگ اولمان تدریساتلری ایسه میخانیککی و صنعی ایدی ، هر حالده بو تدریسات کندی دوراننده دأر ایدی . بو مکتبلرک طلبه سی موجود اوله مازلردی ، بوسبیله ادبیات دنیویه ایمپراطورلغک استانبوله نقلدن اولکی طبیعت مخصوصه سنی محافظه ایلدی . ادیبلر بالخاصه عرض هنر ایتمکه چالیشدیلر و اکثریتیه اختصاص پیدا ایده مدیلر . مختلف نوعلرده اثرلر وجوده کتیرمکی تجربه ایتدیلر ، مضمونلر تحری ایتدیلر ؛ بیزانس صنعتکارانی کچی عنفات و اشکاله محبت کوستردیلر . خلاصه اثرلرینه کندی شخصیتلرینک تامغاسنی اوره مدیلر . خلقک ، عوامک لسانی تحقیر ایله اسکی یونان لساننک طمطراقه دوشدیلر . مع مافیله ایچلرندن شو جریان عمومیدن آریله رق اهلاییدن تمامیه انفکاک ایتیلردی ده اولدی . بر چوقلری خدمات عمومیه و کلیسا خدمته داخل اولدیلر . ایشته آکا مینی بونلر هر نه قدر اسکی شکللری قوللامشلسه ده تخیل وابداعده عمومیتله بر قوت کوستردیلر . حتی عوام شعرنده کاملاً و تاریخده قسماً بیزانس حیات اجتماعیه سی کندی شخصیتی ابراز ایتدی .

بیزانس ایمپراطورلغده خرسیتیانلغک قوتلی بر صورتده انبساطنه رعماً اسکی مشرک یونانستانه منسوب ذوات بالخاصه (او میروس) فراموش ایدلدی . ترا و حربی ، اسکندرک مظفریاتی حافظه انامده محفوظ قالدیغندن بوخصوص آنلره متعلق عامیانه شیلر تحریرینه سبب اولدی .

اقسام ادبیه دن اک زیاده ترقی ایدنلر عالم متفکرینک حیساتنه موافق اولانلر اولدی . شکه و یریان اعتبار حسینیه بدیع و بیان ایله « سفسطه Sophistique » ترقی ایتدی . متبحرین ماضی و حالک تدقیقنده بر منبع لایفنا

بولدیلر. تاریخ زیاده ترقی طریقی آلدی. آثار متقدمینه محبت فلسفه لغوییه اولدقجه زنده برشوق ویردی . مضمون تحریری مجولره واحوال جمعیه متعلق شعرلره مهم بر میدان کشاد ایتدی .

سخن پردازلق و سفسطه چوق زمان اولدن بری فصاحت مقامنه قائم اولمشدی . چونکه فصاحت میلادک ایکنجی عصرندن بری انحطاطه دوچار اولمشدی . شرق ایمپراطورلغنده فصاحتی بسله ییجی غدا بولنیوردی . خلقده نه وطن فکری و نه ده حریت سیاسییه ذوقی واردی . اهالی حکومتیه اشتراک ایتمک ایستمزدی .

بلاغت ایکنجی عصرده همان (هرموژن Hermogène) ظرفندن ضابطه آلتنه آلمشدی؛ اوچنجی عصر صوکلرنده (آفونیوس Aphonius) هرموژنک کتابینی تلخیص ایلدی . شوایی بلیغک اثرلری علم بلاغنده اساس اولدیلر . بالخاصه آثار متقدمین مطالعه ایلدی ، فقط بوکا ایمپراطورلره و پطریقلره نطقلر ، بمض محلی توصیقلر ، آثار صنایعه مدحیه لری ده علاوه ایلدی .

انسانلرجه تماس ایله اوکره نلین ، کندیلکنندن انده ایدلین سفسطه صنعتی ، اویدر مه بر بلاغت اولوب اصل قلاسیق درسی بولنان بلاغتن ملهم اولمشدر . ایشته سفسطه بومناسبتله روحسز ، عینی زمینده جاری بر قلاسیق بلاغت اولدی . سفسطه جی Sophiste لر زمینک متانتی محل اوله رق یالکز شکلک ظرافت و لطافتی تحری ایدرلردی . اثرلرنده اسلوبلری غرابی ، مدعیانه حتی ثقیلدر . بانتهجه فکر وهله روح ترکیب Synthèse کلیاً مفقود ایدی . سفسطه دردنجی عصرده ترقیدن صوکره انحطاطه اوغرادی . آلتنجی عصرده بیله پروقویوس (خوریکوس) ؛ (آغاپه توس) کبی اربابی وار ایدی .

دردنجی و بشنجی عصرلرده سونوک اولان تاریخ یوستینیانوس و ایراقلیوسک محاربه لری سببیه تمیز و توکنمز بر منبعه مالک اولدی .

بوسبيله آلتنجی عصر ایله یدنچینک نصف اولنده تاریخه برشعشه کلدی. بو دورک مورخلرینک اکثریسی حقوق تحصیلدن صوکره خدمات عمومیده بولمش ارباب قضا در . ایچلرندن بعضیلری روایت ایلدکلری حادثاته اشتراک ایتمشدر ، برطاقلری صاف وطوغری وای معلومات آلمشدر ؛ فقط اکثریسنک حقیقته محبتی یوقدر . عمومیته بر اثر تنقید ، برفکر فلسفی و ترکیب کوستره مز لر . بونلرک اک زیاده اعتنا ایلدکلری ، محکومیت کوستردکلری شی برشی یابدقلمی کوسترمک درکه بو اثرله «التقاط Compilation» دیرز . قدمانک آثار یله ملهم اولان بومورخلر اثرلرندو شخصیتلری کوستر مز لر . اساسی ، معنایی شکل و کله یه فدا ایدر لر و اوزمان پک رواجده اولان سفسطه یولنه صاپار لر . پروقیویوس ، (آغایاس) ، (توفیلاتوس) کبی مورخلر آلتنجی عصر ایله یدنچینک نصف اولنده لغت پرداز لغه ، طمطراق الفاطه و تصنعه دوشدیلر . مدیحه نویسک آنجق مورخلرک موقعلری او حالی اجبار ایتدیجی زمانده رواج بولدی .

تاریخک یاننده دردنجی و بشنجی عصر لردو عثمانلی اوله رق بر نوع دها پیدا اولدی که آکاده حوادث نویسک تعیر اولنور . «Chronique» یعنی حوادثنامه لر بالخاصه مناسترلردو انبساط کسب ایتدی . حوادث نویسلر عوام ایچون یازدقلمدن ساده اسلوب انتخاب ایدو رک عمومک آکلایه جنی بردیلده یازدیلر . حوادث نویسک آلتنجی عصرده ترقی ایتدی . حوادث نویسلرک مشهوری (میلت millet) لی (ایسیخیوس Hesyehios) در .

فلسفه لغویه اربابی بالخاصه آلتنجی عصرده صرف ونحوه اهمیت ویردیلر . التقاط مرافی لغت مجموعه لری ، ادبیات واقوال قدیمه منتخباتی طوبلامغه باعث اولدی . فقط مؤلفلر بو التقاطلرندو هیچ بر شخصی انتقادده بولمدقلمی کبی وجوده کتیردکلری مجموعه لردو خاق آثار قدمايه مراجعتدن یوز چورمکه سبب اولدی .

بشنجی عصرده ، یالکز بر نقطه ده مصرک (تب Thébaidé) شهرنده

(نونوس Nonnuse) و شاگردانی طرفین داستان طرزی اوایندرلدی ، فقط چابوق سوندی . اودورک داستانلری یالکیز شکلجه کوزل اولقاه قالمیه رق ، انشاسنده اویناقلقده کوسترلدی . یدنجی عصر بدایتده ، بشنجی عصرده کندن آشانجی بر صورتده اولق اوزره داستانینه اوایندی ، بو کره کی اویناقلق پای تختده وقوعه کلدی واسی یونان ادبیاتی ایله حقیقی بیزانتین دوری آراسنده کی فاصله یی تشکیل ایلدی .

درام ، تراژدی وقومدایه کلنجه بونلر چوقدن اورته دن قالمشدی ؛ آت میدانی او یونلری و دینی قصاد و تهلیلات Liturgié تیاترو رینه قائم اولمشدی .

بیزانس صنعتکارلری کبی شاعرلری ده کوزل لکه دکل عنعنیه محبت ایتدکلرندن دنیوی شعرلرنده ، بیزانس لسانده غائب اولمش اولان خاصه کیمیه رغماً وزن کمتی قولاندیلر . بتون بیزانس اشعاری بوندن متأثر اولدی ، شکل ایله موضوعده بر آهنگ حصولی تمتع ایدی . بویله بر شعر آنجق تقلیدی ، روحسز ، صنایعی و قلاسیک بر شعر اوله بیلیردی .

عوام اشعارنده اک زیاده طرز داستان حکمفرما اولدی .

میلاددن ایکی عصر اول ظهور ایدن و اوچنجی عصرده کندیسنی کوسترمهک باشلایان رومانجیلق دردنجی و بشنجی عصرلرده حال توقفده قالب اورته دن قالدی . حیات حقیقه ایله هیچ بر تماسده بولنمیان رومانجیلر اسکیلری تقلید ایدیه رک بالخاصه شکل ایله مشغول اولدیلر . بونلرده ترصد واستقصا فکری مفقود اولدیغندن اخلاق وطبیعتی تدقیق ایتدیلر ؛ یالکیز تصویر و انشا ایله اوغراشدیلر .

فلسفه ده عصرک مزاجنه اویدی ، حقیقتدن آریلان فلسفه قوه ابداعیه مالک اوله مدی ؛ قلاسیک بر فلسفه اولدی . دردنجی ، بشنجی و آلتنجی عصرک نوفلاطونی فیلسوفلری Néoplatonicien تجرایله خرسیتیانلغه مخالفته قالمشدیلر . بونلر اسکی فلسفه لری بر رینه مزچ ایتدیلر ، کندیسلکلرندن

برشی چقاره مدیلر . آلتنجی عصرده علملرینه دینی قارشیدیردیلر . علمی کیتدکجه دها آزعقلیاته استادایتدیره رک کندیسنه تصوفی و مذهبی بر شکل ویردیلر . بناء علیه یوستینیانوس آتیه مکتبئی قاپاتدیغی زمان فلسفده ذاتاً حیات قلاماش کندیلکندن منطقی اولمشدی .

اسکی فلسفه آیری بر علم حالی غائب ایتدیسده طولایسی ایله الهیاته کیردی . آلتنجی عصر ایتداسنده آرسطوتعرفاتنک الهیاته کیرمه سی « Scolastique » مبدأ اولدی . « Néoplatonism » ده مذکور عصرده الهیاته کیرمش ایدی .

آلحق استانبول و بیروتده تدریس اولسان علم حقوقده ، افکار فیلسوفیه نك اورته دن قالمه سی و مقتدر حقوق معلملرینك سرایده اقامه سی حسیلله آلتنجی عصرده سقوط ایتدی .

میلاددن ایکی عصر اولدن بری انحطاطه باشلایان علوم دردنجی ، بشنجی و آلتنجی عصرلرده انحطاطده دوام ایتدی .

استانبولده نوفلاطونیلر طرفندن علم مجردده حرارت ایدلدیسده چیقاریلان کتابلر آثار قدامان التقاط ، اونلری شرحدن عبارت ایدی . مأخذلرک باشلیجه لری آرسطو و فلاطونک کیلر ایدی . خرستیانلغک انبساطی ایله هیئت عامی زیاده رخنه دار اولدی . مسلك عالم توراتنک روایتنه اویدرلغه قالمیشلیدی ، بطلمیوس رد اولندی . آلتنجی عصرده یر دوز بر مستطیل قائم شکلنده تصور اولنه رق ایکی ضلعی اوزرنده کی دیوارلر فلک بلوری بی طوتیور ایدی .

آز چوق التقاطلرده بولنیلان طبابتدن ماعدا بتون فنون تجربیه ظلمت مطلقه ده قالدی . بونک سببی بیزانسلیلرده حس تنقیدک و حب حقیقتک فقدانی ، فن ایله افکار دینه بی بربرینه توفیقه ساعی اولمالریدر . نهایت ایش بدرجه یه واردیکه تدقیق طبیعت دینمزلك صایلدی و معلومات فیه یرینه برطاقم مدرکات ظنون و وهمیات قائم اولدی .

وقتیہ اسکی یونانلیلری اشغال ایدن اجرافیائی ده بیزانسلیلر اہمال ایتدیلر .

ادبیات دنویہ نك یانی باشده دها زنکین بر ادبیات پیدا اولدی ،
 بوده صنعت کبی ، یکی دیندن ، خرستیانلقدن ، نبعان ایتدی . ادبیات
 خرستیانیہ خرستیانلغک انتشاری ایله باشلادی . فقط دین ایلك اول
 فقرا طاقی آراسنده یاییلدیغی ایچون ادبیاتده یالکیز اوفکره مبتنی
 اولوب شکه باقلمازدی . خرستیانلغک قسطنطین طرفدن قبولی اوزرینه
 زنکینلر ، بالخاصه صنوف متفکرینده ایشه قاریشدقلرندن افکار
 دینیه اشکال ادبیه ایله زینتلندی .

ایلك ادیبیلر اسکی مشرک مکتبلرندن یتشمه اولدقلرندن تبعات
 خرستیانیہده اسکی مکتب اصولنی قبول ایتدیلر ایدی . صوکره لری
 یاواش یاواش اللینس غداسی چکیله رک یدنچی عصرده کاملاً قالدی ،
 فقط بونکه کوزلکه وحقیقته محبتده زائل اولدی .

۲۰

یدنچی عصر اواسطندن طقوزنجی عصر اورتہ لرینه قدر
 بیزانس ادبیاتی . — یوستینیانوس خرستیانلی حمایه ایلدیکندن کلیسا
 جماعت ملکیه ضررینه ترقیہ باشلادی . ایالترده معارف عمومیہ پاپاسلر
 انه کچدی ، بونلر چوق مکتبلر آچدیلر . مرکزیت اصولی تعقیب
 اولنہرق هرشی استانبولده تکائف ایلدی .

یدنچی عصر ابتدالرنده هنوز کالده بولنان بیروت ، آنطاکیه ،
 غزه ، اسکندریه مکتبلری عرب استیلاسیله غائب اولدی . استانبولک
 آرتق ذکاسنه رقیب قالدی . کلیسا جماعت ملکیه یه غلبه ایتمکه استانبول
 دارالفنون پاپاسلر انه کچدی .

حیات فکریه اوزرینه کلیسانک ال اوزاتمه سی صنایعه اولدیگی کبی ادبیاتده نتایج مشومیهی موجب اولدی . یدنجی عصر اورتیه سنده دنیوی ادبیاتده هر نوع محصولات ادبیه اک مدهش انحطاطه دوشدی . تاریخ ، شعر ، حتی هجو بیله ظلمت مطلقه یه کیردی . یدنجی عصرده علوم ، طبه وارنجیه قدر ، کوشه نسیانه آتیلدی .

(۷۳۵ م ۶۹۲) سنه سی دردنجی و بشننجی عصر میلادی آباء کلیساییه سنی نمونه امتثال اولمق اوزره قبول ایلدیکندن بونلرک عقائده متعلق آناری مشق اولمق اوزره اعلان اولدی . ذاتاً انحطاط اوزره بولنان فصاحت و تشریح و تفسیر همان اورتیه دن قالدی . بیزانسلیلرک مناقشه مذهبیه اولان انهما کلری مباحثه و مناقشه دینه نک دوامنه سبب اولدی . اعزده نصارانک تراجم احوالی ممنوع اولدیغندن یدنجی عصرک صوکنده و سکرنجینک بدایتده بوجهت ترقی ایلدی . فقط تنقیده مساعده اولدیغندن مؤلفر آباء کلیساییه تقلیددن بشقه برشی یامدیلر . کسر تصاویر و سائر مسائل مذهبیه دن طولایی بر عصر دن زیاده ایمراطورلغی قانه بویایان حالات سکون و آسایشه محتاج اولان ادبیاتک ترقیسنه مانع اولدی . طقوزنجی عصرک اورتیه سنه قدر ادبیات ، تاریخ و قیونده هیچ بر اثر وجوده کتیر یله مدی .

فلسفه سکرنجی عصرده عقائده صوقلمقده دوام ایلدی . (یوحاننسی داماسکینوس [۱]) کلیسا ایچون ، یعنی عقائده مخصوص اولمق اوزره ، بر فلسفه تأسیسنه قیام و بونک ایچون آرسطویه مراجعت و استناد ایلدی ، فقط کندیسندن صوکره فلسفه نک عقائده نفوذی کسیلدی .

۲۱

طقوزنجی عصر اواسطندن ایمراطورلغک سقوطنه دکین ادبیاتده دور تجدد . — کسر تصاویر مجادلاتی ادبیات اوزرینه آنی

[۱] دمشقده متولد اولوب آباء کلیسادندر .

بر تأثیر ایقاع ایتدیسهده صنایعه اولدیگی کبی ، ادبیاتدهده طقوزنجی عصرده بر دوره تجدد آچلمسینه سبب اولدی .

استانبولدهکی مناسترا ازوا کاهلری یاننده کلیسانک نفوذینه غیرتابع بر مرکز ادبی وجوده کلدی .

تئوفیلوس دورنده فعالیت ادبیه او یانمشدی . بو ایمپراطور (ویزاندیونلی لئون (Léon le Byzantin) ه استانبولده علانی درس آچمه مساعدده ایتکه مجبور قالمشدی . ادبیاتده ، صنایع کبی ترقی ایچون بر دوره سکون بکله یوردی .

اوچنجی میخائیل تحته چیقدیگی زمان کسر تصاویر منازعهسی قاپاتمش ایدی . بوذاتک عهدنده ادبیات هر دوردن زیاده رواج بولدی . ادبا کندی اولرنده طوبلانور ، مملکتک هر طرفدن کنن طلبه بونلری دیکلر ایدی . عموم ایچون بر مکتبه احتیاج کورلدیکندن اوچنجی میخائیلک عموجهسی (وارداس) ماغناورا سراینده بر مکتب آچدی . بوراسی استانبولک مشهور دارالفنون اولدی . بو مکتبه یونان ادبیاتی ، صرف ونحو ، علوم ادبیه ، فلسفه ، حقوق ، ریاضیات ، هیئت والنهیات او قودیلور ایدی . یودوردن اعتباراً ادبیات وصنایعی حمایه ایدن ایمپراطورلر دارالفنون معلمرینه معاش ویررلردی .

معارف دینه ودنیویه نك بوراده تدریسی مناسبتیه رهبانیتده یوجه مرتبهده بولنانلرله مأمورلر معلمک ایدر ، هر ایکی طرفه آدم یتشدیر یلیر ایدی . (قسطنطین مونوماقوس) علوم حقوقیه انبساط ویرمک ایچون استانبولده بر حقوق مکتبی آچدی (۱۰۴۵م ۴۳۷هـ) .

حیات ذهنیه ینه بوصورتله بیزانسهده تمرکز ایلدی . فنون عالیه تحصیلی آرزوسنده بولنانلر بورایه کلیرلردی . فقیر طلبه یی ارباب ثروت حمایه ایتدیکندن تفیض ایده بیلنلر مرتبه اجتماعیسی یوکسک عالیه لردن چیقار ایدی ، بوصورتله فیوضات ذهنیه زادکانه خاص اولدی .

دارالفنون طلبه‌سندن بر مقدار معلومات ایدینلر، ادبیاتی حمایه ایدن سرایه کیرمکه یول آرارلردی. اکر موفق اولورلر ایسه ایمپراطورک حمایه‌سنی قازانیرلر و معلم تعیین ایدیلیرلر؛ یاخود دائمی ویا موقت بر مأموریت‌ملکیه ویادینه‌یه دعوت اولتورلردی. بویله‌لی بتون حیاتلرینی تتبعات ادبیه و فنییه تخصیص ایلرلردی. ارباب قامک حیاتلری اکثریا بک دغدغه‌لی اولور ایدی. بونلر بعضاً دارالفنونده معلم‌ملکه بولتورلر، بعضاً ملکیه وکلیسا مأمورلغنه تعیین ایدیلیرلر ایدی. اکثریا بر قاقچ بیلیر بر مناستره چکیلیر، صوکره حیات عمومییه قاریشیرلردی. عمومیتله اختیاریلق کونلرینی ازواده کچیرلردی. طالعلری سرایه باغلی اولدیغندن ایمپراطورک کیفنه کوره اقبال وادباره دوشرلر، بعضاً سرای انتریفه‌لرینک ضربه‌لرینه اوغرازلردی. بونلرک کوزدن دوشوب نفی و تغریبن صوکره ینه نائل اقبال اولمه‌لی ممکن ایدی.

مناسترلرده فعالیت ذهنیه دوام ایلدی ایسه‌ده استانبول دارالفنونی درجه‌سنه وارهمدی. بوسیله دارالفنونه نسبتی اولمیانلرک آثار ادبیه‌سی آشانجی قالدی. یالکیز استانبول پاپاسلری دارالفنوندن آره صره استفاده ایلدکلرندن بونلر ایچنده اقتداریلر یتشیردی.

جماعت دنیویه وکنیسائیته‌نک اختلاطی مناسبتیه دنیوی موضوع اوزرینه پاپاسلرده یازار اولدیلر.

دنیوی معلومات استانبول دارالفنونه ونوعماً زادکانه منحصر قالدیغندن ارباب قلم‌یاواش یاواش خلقدن آیرلدیلر، بوسیله تجدیدک خصلت عمومییه‌سی تجر و عنعناته محبت اولدی.

ارباب قلم هرشیده بیلکیچ کچندکلرندن کیت کیده هر تلدن چالمغه هر بچندن یازمغه باشلادیلر.

طقوزنجی عصر ارباب قلم‌نندن اولوب‌السہات، فلسفه، فنون طبیعیہ، طبابت، صرف ونحو، تاریخه متعلق اثرلر یازان بطریق (فوتیوس Photius)

ایله یونان ادبیات قدیمه سی تبعه باشلانلیدی . فقط بو عصرک صوکنه قدر
 قدامانک آثارندن آنجق بعض « مستخرجات extrait » ه ظفریاب اولندی .
 اوئنجی عصرده قلاسیک تبعیات رواج بولدیغندن بو عصر
 نوعما محیط قون دوری اولدی .

طقوزنجی و اوئنجی عصر مؤلفلری مطلع اوله بیلدکلری آثار
 قدیمايی تقلید ایلدکلری کبی بیزانس مؤلفلرندن پروقویوس ، آغاتیاس ،
 (پیسیدس Picides) کیلردن ده ملهم اولدیله . فقط بونلرک اسیرانه
 بر مقلمدی درجه سنده قالدیلر . بوارباب قلم جسمانی و روحانی مأموریتلر
 ایفاسیله خلقله تماسده بولندقلرندن ایچلرندن بعضیلری مثلا فوتیوس
 (پسلوس Psellus) کیلری اثرلرنده بیوک بر استقلال ونظر نافذ
 کوستردیلر .

بیزانس حیات اجتماعی سی بو عصرلرده کندیسنی کوستر مکه موفق اوله مدی ؛
 ادبانک منقوری اولان خلق دیلی - قرون وسطادن صوکره غریده اولدیغی کبی -
 ادبیاتده تقرر ایده مدی . خلق دیلنه یاقین برلسان ادبی ابداعی خصوصنده
 قسطظین پورفیرویه نیتوس ک اقدامی ، آلتنجی عصرده (مالالاس) ک
 وسکزنجیده (توفانیس) ک غیرتی کبی عقیم قالدی . ارباب قلم مطلقا یونان
 قدیم لسانی قوللانمقده دوام ایلدیلر ؛ مع مافیله بونلرک لسانی خلق اوئنجی
 عصر صوکنه قدر آز چوق آکلاردی .

اون برنجی عصر اورته سندن اعتباراً بیزانس هیئت اجتماعی سی تفوقه
 باشلایه رق کوندن کونه ایله ولدیکندن حیات اجتماعی ده اوکا اتباع ایلدی .
 ادیبیلرله خلق بر بوندن تمامیه ایرلدی . ارباب قلم آرتق بیزانس مودلرینه
 استناد ایتیه رک یالکز بر قاچ اسکی یونان مؤلفلرینی نمونه ایلدیلر ؛
 کیتدکجه ادوار قدیمیه یاقلاشدیلر .

اون ایکنجی عصرده دوره تجدد تمامیه سوندی ، بیزانسلیلر دوره
 ادبیه نک تجددنده غریبلر کبی ادبیات قدیمه یی کندی ادبیاتلرینه روح

ویرمکده قوللاننه. یوب بالعکس طوتدقلری اورنکلرک ، قبول ایتدکلری .
تملك اسیر و محکومی اولدیله .

ادیبارک لسانی ، اون برنجی عصردن اعتباراً خلق ایچون تامامیه .
یابانچی اولدی ؛ شاعرلرک قبول ایلدکلری وزن ده اویله اولدی .

استانبول لاتینلردن قورتارلقدن صوکره فعالیت ذهنیه دها شدتله .
باشلادی . هر نه قدر لاتینلر فتح زماننده بر چوق کتابلری تخریب
ایتمشله ایدیسده پاله نولوغوسلر قلاسیک تبعائی زیاده تشویق ایلدکلرندن .
دورلرنده قومینوسلر زمانندن زیاده ایلری کیدلدی . حکومتک هر طرفده .
اعدادی مأذونلری درجه سنده ارباب اقتدار یتشدی .

تجددک بوایکنجی دوره سنده بیژانس حیات اجتماعیه سی یکیدن باش .
کوسترمک ایستدیسده بونده موفقیت قازانه میه جق درجه ده .
ضعیفلمش ایدی .

اون برنجی عصرده بلاغت و فلسفه معلمی (ایتالیقوس) کبی بعض .
کیمسه لر تقلید و تنظیر علیهنده بولندیله . اعدادی درجه سنده تحصیل
اولیان کیمسه لر بوعصرده خلق دینجه یازدیله . عوام لسانک بیژانس
ادیباتنده قوللانله سی بالخاصه اون اوچنجی ، اون درنجی و اون بشنجی .
عصرلرده رواج بولدی . فقط شو صوک عصرده حکومت انقراض حالنده .
بولندیغندن عوام لسانک استعمالی استانبول ، کرید و قهریس کبی یرلره .
منحصر قالدی . بونکله برابر ینه اسکی تقلیدجیلکی اورته دن قالمدی .
اون بشنجی عصرده (خالقوندیلس) و حتی فتحدن صوکره
(قریتولوس) کبی محررلر هرودوت و (توکیدیدیس Thucydides) ی
مشق ایدندیله .

عوام شعری انبساطنده دوام ایلدی . اوننجی عصردن صوکره ادبا
طرفندن قبول ایدیلن شکل وزنی ، لسانک طبیعتنه اویان دیگر برون
ایله تبدیل ایدیلرک شده صوتیه قبول اولدی . رومانسی شعرلر

یازمغه باشلاندی . بونده دردنجی اهل صلیب سفیرینک تأثیری کوردی .
 عامیانه نثر آنجق استانبولک عثمانلیلر آله دوشه جی زمانلرده میدانه
 کلدی . حتی اون بشنجی عصرده بیله مشهور مورخلر یالکز اسکی یونان
 لسانی قوللانمیدیلر . (یانی قانانوس) ؛ (یورکیوس فرانچیس) لسان
 عوامه پک یاقلاشدیلر . (دوکاس Doucas) ده ایلری کیده رک خلق
 لسانی اساس اولمق اوزره بر ادبیات تأسیسنه قالدشدی .

شو تجدد نتیجه سی اوله رق فلسفه لغویه رواج بولدی . پاله ئولوغوسلر
 زماننده قلاسیک اثرلر کوزلجه تبیع ایدلدی .

اسکی الیقانک ادبیاتده استعمالی صرف ونحوینک تبغی استازام
 ایدلدی . فقط صرفیون ونحویون اسکی کتابلری او یروپ چویرمکدن
 بشقه برشی یاپه میدیلر ، قدیم یونان آثارینک مشکلاتی حل ایچوند
 کتابلر یاپدیلر . فقط بوایشلر ادبایی طوغریدن طوغریه آثار سلفه
 مراجعتدن مستغنی قلدیغی جهته قلاسیک تبعاتک انبساطنه ضرر ویردیلر .
 آثار متقدمین حقدنه کی اطلاع بزانسلیرک دایما مجلوبیت کوسترمکدن
 خالی اولمقلری بدیع ، بیان وبلاغتک زیاده سیله انکشافنه خدمت ایدلدی .
 فوتیوس دورندن حکومتک سقوطنه قدر شو الفاظ علمی تر قیدن خالی
 قلمدی .

قلاسیک تعلمه خرسیتیانلق وقرون وسطی ماده لری ده داخل
 اولدی . معانی ، بدیع ، و بیانک تطبیقاتنده مؤلفلرینه اسکی خطالردن یعنی
 فقدان مشاهدیه ، معدومیت ذوق ، فقر افکار ، مضمون وشکل
 تحریسندن قورتیه میدیلر .

تقوزنجی عصر نهایتدن حکومتک زوالنه قدر حادث اولان درلو
 درلو وقایع سیاسیه برچوق مورخ ظهورینه وسیله تشکیل ایدلدی . شو
 مورخلرک اکثریی مأمورین ملکیه و یارو حانیه دن اولوب بحث ایدلکری
 وقایعی کورمش و ایچنده بولنمشدرلر .

اوتنجی عصرده قلاسیک تبعات هموزانکشاف ایتدیکی جهتله اوعصر مورخلری آثار سلفه استناد ایتدیلهر ، فقط اثرلرینی بیان صنایع بلاغت چیچکلری ایله مشحون قیلدیلهر .

اون برنجی عصرک اورتسندن استانیولک عثمانیلر الیه دوشدیکلی زمانه قدر معتدل خلق دیلنی قوللانانلر مستثنا اولوق اوزره مورخلر اعدادی درجه سی تحصیلک ویردیکی تجدد ایله بیان و بدیعک تأثیرینه قایلدیلهر . قدیم نمونه لرك مشق انحاذی والینه س لسانک ، برلسان مرده نك اون برنجی ، اون ایکنجی ، اون اوچنجی و اون دردنجی عصر لرك افکارینه تطبیقی و بیان و بدیع قاعده لرینه توفیقی شو عصر لرده یتیشن مورخلرک آثارندن بتون شخصی ، بتون اصلیتی ، بتون حیاتی تزع ایتمش ، یازدقلری شیلرده زمین ایله شکل آراسنده آهنگ بولنماش و بوش و یکنسق برپارلایش ایله تمایز ایلشدر .

قومینوسلر و پاله تولوغوسلر دورنده شعرک انواع مختلفه سنده انبساط کورلیدسه ده وجوده کتیریلن شعرلر هپ حاله تابع ایدی . شاعرلر سرائی شاعری اولدقلری جهتله خلق ایله تماسده بولنه میور ، بشقه درلو شعرلر یازمه میورلردی . دور تجدد شعرنده حیات یوقدر ، شاعرلر اسلافی تقلید ایله صنایع ادبیه یه بوغولدیلهر . حتی جناسلر ، توریه و ایهاملر ، خلاصه مضمونلر آرادیلر . اثرلری ذوقسز ، تمدحکارانه اولدی .

آلتنجی عصرده اورتسندن قالدقان رومان اون برنجیدن صوکره تکرار میدانه چیقدی . لکن رومانچیلر آنجق اوچنجی ، دردنجی و بشنجی عصرلر آثارینی تقلید ایلدکلرندن بونلرک آثارنده ده اوعصر لرده کی قصورلر کورلیدی . قلاسیک تبعک تجددی و روحانی قوتک گوشه مسی فلاسفه قدیمه آثارینک تدقیقنه یول آچدی . فلسفه آنجق الیهاته کیرمکله قالمه رق یکی باشدن مستقل برفن حالته کیردی . بیزانسلیلر یالکز آرسطویه دکل فلاطون ده حصر مساعی ایلدیلهر .

طقوزنجی عصرده فلاطونی تبعه قوییلان فوتیوس اولدیسده یونی آز آکلادی، آرسطوی بوکا ترجیح ایلدی. فوتیوس کشا کر دلرندن (آره تاس Arethas) فلاطونه دائر اوافق اثر لر یازدی .

اون برنجی عصرده پسالوس فلاطونی تامیله طانیتهرق آرسطویه رجحانی ملاحظه سنده بولندی . بونک معاصری اولان (یوحانیس ایتالوس J. Italus) آرسطویایه مشغول اولقله برابر فلاطونی ده تبعه ایلدی و مذهب نو فلاطونی بی ده اونو تمدی .

ایشته بونک اوزرینه فلاطون ایله آرسطو طرفدارلری آره سنده برجدا قویدی . آرسطو غربده اولدینی نبی شرقده ده کلیسا فیلسوفی اولدیغندن دین مدافعلری طرفندن مدافعه ایلدی . اون برنجی عصرده کلیسا خطباسندن (یوحانیس خیفیلانوس J. Xiphilanos) فلاطون مذهبی رد ایلدی . بونک دوستی اولان پسالوس فلاطون مسلکک کلیسایه معارض اولدیغنی سرد ایله خرستیانلغه ادخاله بوشنه اوغراشدی .

جماعت دینه جماعت ملکیه یه اون برنجی عصرده صورت قطیعه ده غلبه ایتدی . فلاطون تدقیقاتک او یانمه سندن آز زمان صوکره آرسطو طرفدارلری فلاطونیلره مظفر اولدیله . برنجی آلکسی قومینوس مطالعات فلسفیه نک کلیسا و حکومته تعرض اولدیغنی اعلان ایله منعه اقدام ایلدی .

اون اوچنجی عصرده (پاخیمریس) آرسطو فلسفه سنه دائر اثر لر تألیف ایلدی . (نیکه فور خومنوس N. Chumnos) فلاطونی رد ایله شدتله آرسطویه طرفدار اولدی .

فلسفه کلیسا طرفندن شدتله جرح ایدلمکله برابر کیتکجه علم الهیاته صوقلدی . اون ایکنجی عصر صوکنده سقولاستیک بیوک رواج بولدی . اون دردنجی عصرده بوشرق سقولاستیکنه غربککی ده انضمام ایلدی . اون برنجی عصرده فلسفه ده وحدت وجود و تصوفه میلی (سیمئون

(Syméon) او یاندردی . فقط بومیلان . معاصری اولان (نیکه تاس .
 سه تاس N . Stéthatès) طرفندن مغلوب ایدلدی .
 قسطنطین مونوماقوس طرفندن استانبولده حقوق مکتبک تاسی
 علم حقوقه مهم رواج ووردی؛ اون برنجی عصرک اورتسندن استانبولک
 عثمانیلر انه دو شمه سنه قدر حقوقه متعلق برچوق آثار نشر اولندی .
 اوننجی عصرده ادبیاته اتباه کلدیکی صردهده ریاضیات وهیئت تحصیلنه ده
 باشلانندی . فقط بو علملر اون برنجی عصرده باشلابوب اون اوچنجی واون
 دردنجیده رواجی تزیید ایلدی . بیزانسلیلر اوزمان اسکی یونان کتابلرنی کرک
 اصلرندن و کرکسه عربجه ترجمه لرندن مطالعهیه قویلدیلر . اولا اون
 اوچنجی عصرده ایران هیئتنی تحصیل ایدوب صوکره (اقلیدیس) و (بطلمیوس) ه
 کچدیلر . موضوعی مشاهدهیه مبتنی اولان علوم ، طب مستثنا اولق اوزره اهال
 اولندی . آلتنجی عصردن بری متروک قالان طبابت اوننجی عصر
 صوکنده قدیم یونان کتابلرنک ترجمه سندن عبارت عرب آثارینک
 تاثیریه یکیدن جانلانندی . اون اوچنجی واون دردنجی عصرلرده بیزانسلیلر
 برچوق طبی اثرلر یازدیلر . اکثریا ظلمتده قالان قنون بیزانس ایمپراطورلغنک
 مبادیسندن صوکنه قدر هیچ ترقی ایدهمدی .

*
* *

بیزانس ادبیاتنک بیزانس وجود اجتماعی خارجه انتشاری . —
 هر نه قدر بیزانس ادبیاتی صنایعدن کیری ایدیسه ده ینه خارجه خیلی
 انتشار ایلدی . شرقده خرسیتیانلغی قبول ایدن و بیزانس ایله مناسبات
 تجاریه ده بولنان ملتر آراسنده شایع اولدی .
 رومجه شرقده ، غربده لاتینجه کبی ادبا لسانی اولدی ، ادبیاتک
 دور تجدنده شرقک مختلف قوملرینه منسوب دلیقانلیلری دارالفنون
 معلملرنی دیکله مک ایچون بیزانسه کلیرلردی .
 شرقک خرسیتیانلغی قبول ایدن بتون ملترینه کلیسا نغمه لری طاغدی .

صربلر ، بلغارلر ، روسلر ، روملر هپ بیزانس ادبیاتندن اقتباسلرده بولندیلر .

عربلر بیزانس اولکاسندن برچوق خطلهلر ضبط ایلدکلری کچی ادبیات و فونندن دخی پک چوق استفاده ایتدیلر و حتی قدیم آثار یونانیه بی کندیلرینه طانیده جق قدر اقتداربیله کوستردیلر . تورکلر کده بیزانسلیردن صنایع و فوننه ، اصول اداره و تشریفاته متعلق برچوق شیلر آلدقلری معلومدر . دانشمندیلر سکه لرینی روجه ضرب ایتدیردکلری کچی مولانا جلال الدین رومی ده روجه برمنظومه قلمه آلمشدر .

۲۲

تکامل صنایعی : بیزانسه صنعت : معماری وسائره . —

رومالیلر اداره لرینه آلدقلری مملکتلرده بالخاصه حشمتلی بنالر وجوده کتیردیلر . بولراویرار خلق اوزرنده کندی عظمتلرینی کوسترمک ایچون ایدی ، معافیله ذکر اولنان بنالر نه اویرلر خلقنک ونده رومالیلرک ذوق ملیسنه اویار شیلر اولیوب بر رسمی اثر سیاست ایدی .

حک ، ترسیم ، قویو مجلیق ، تحت کچی صنعتلرده یونان صنعتکارلری رومالیلرک قویدقلری شکه اتباع ایده مدیلر . طویغولرینه ، حسلرینه سربستی ویردیلر . بر مأمور رسمی طرفندن عمومی پلانی ویریلن معماریده بیله ویریلان تلمیاته نقطه سی نقطه سنه اویره مدیلر . تفصیلاتده شخصی تعدیلات اجرا ایده رک مختلف حسلرینی کوستردیلر .

استانبولک پای تحت اولیشی ، خرس تیاناغک طانیئشی شرقی روم صنعتنک استقبالی ایچون غایت مهم وقطعی ایکی حادنه تشکیل ایلدی . قسطنطنیه پای تحت اولغله تفوق روملره کچدی . حسیات بدیعه لری رومیله محکومیتدن قورتیلدی ، سربستی قزاندی . بر بیوک فکرک ، بر مفهوم کلینک فقدانی حسیلله عصرلردن بری روملرک حسیات بدیعه سی

اویوشوب قالمش ایدی. خرسیتیانلغک طائمه سی ایله ده بونلر نصرانیتده قوتلی و حیاتبخشا برغدا بولدیلر. یکی فکدرلره اویهرق ایکی عصرده اسکی یونانستاندن آیری برصنت وجوده کتیردیلر .

ایمپراطورلر یکی صنعتک انکشاف وانبساطنی تشویق ایلدیلر . قسطنطین استانبوله صنعتکارلری جذب ایتدی ، ایکنجی تئودوسیوس بالذات برصنتکار اولدی ، زه نون و آناستاسیوس صنایعی حمایه ایتدیلر . یکی صنعتک شکل قطعینسی اکتساب ایتدیکی زمان تخته چیقان یوستینیانوس ایسه بیزانس ملنک کبر وغرورینی اوقشامق ایچون برچوق اولو بنالر و آبدلره مبالغه عظیمه تخصیص ایلدی .

شرقی روم وجود اجتماعینسک تعیر طبیعی اولان حسیات بدیعه یکی صنعتده شرق حسیات بدیعه سی ایله اشتراک ایلدی .

معماریده روم حسیاتی ، بیزانس کلیسالرنده داخلک وحدتی و بنانک عمومی پلانی و داخلی تزینسانک موافقتی ایله تجلی ایلدی . بو حسیات موزاییقلرک « ترکیب Decore » نده کی آهنگ و شکلرک مناظر ترتیبی ایله تظاهر ایلدی .

شرق طویغولری ایسه مبانئ دینه یه قبه نک تطبیق ایله « نقوش Ornement » ده افاده سنی بولدی . قبه نک وقتیله آثور و ایرانلرجه معروف اولیشنه ، قوش و حیوانات رسملرینک شرق صنعتده دها اول بولیشنه باقیلوب بونلرک عادتا بریابانجی ادخالاتی اولدیغنه حکم ایدلمایدیر . بونلر بیزانس صنعتده اثبات وجود ایتدکلر ایچون بیزانس روحنی تجلی ایتدیریورلردی . یکی صنعت هر نه قدر یکی دیندن ملهم ایدیسه ده بوس بتون اسکی پت پرستلکدن ده علاقه سنی کسممش ایدی . بیزانس اهالیسنده یونان قلاسیک دورینک عظمتی ایله تعین ایدن عنعناته تقلید و محبت پک زیاده ثابت اولدیغندن دینی « موضوع Sujet » لرینی شکل قدیم اوزره اعمال ایتدیلر . موزاییقچیلر و رساملر پت پرست مودلردن ملهم اولدیلر ؛

موزاییقده اشخاص ، ایسه لرینک قیویرملرینک ترتیبی ، لاسلرینک تفصیلاتی و وضعیتی ایله اسکئی یونان هیكللرینی آکدیرردی . موزاییقلرک ترکیبلی صنم پرستلرک تمثیلاتی ایله تاریخ نصرانیتک اتحادندن وجوده کتیرلدی . مینیاتورلرده بیزانسلیلر پومپه ی « صیوا نقش Fresque » لرینی تقلید و آثار قدیمه یی استساخایتدیلر .

شرق ایمراطورلری خرستیان اولمقله برابر اسکئی یونان آثار نفیسه سنی حمایه ایدرلردی . قسطنطین یونان شهرلرنده بولنان آثار قدیمه یی آلب استانبوله نقل ایدردی ؛ اخلافی ده بواژه کیتدیلر . آلتنجی عصرک ابتداسنده پای تحتده بر چوق قدیم استاتولر ، آثار منحوته جمع ایدلش ، بیزانس ارباب صنعتک پیشگاه تدقیقه قوللش ایدی . شوانافس آثار یونانیه استانبولک لاتینلر انه کچدیکی کونه قدر محافظه اولدیلر . اوزمان آنلر طرفندن کلیاً خراب ایدلدیلر .

یکدی دین ایچون یی عبادتخانه احتیاجی روملرک مساعی صنعتکاریلرینی معماریه سوق ایلدی . خرستیانلغک قبولندن اول شرقی روم حسیات بدیعیه سنه معکس اولان قبه بیزانس مبانی خرستیانیه سنه ده قبول اولندی . قسطنطین طرفندن قسطنطنیه تأسیس و خرستیانلق قبول ایدلدیکی صره لرده روملر قبه انشاسنده قولای براصوله مالک بولنورلردی . دردنجی عصر دن اعتباراً « غره قورومن » صنعی ایله تضییق ایدیلن شرقی روم حسیات بدیعیه سی سر بستینی بوله رق محلی مکتبلر تشکل ایتمش و بویله جه ایکلره رک آلتنجی عصرده بیزانس معماریه سی شکل قطعینی اکتساب ایتلشدر .

شواپکی عصر ایچنده روملر معبدلرینک عمومی پلاننی تعیین ایلدیلر . صنم پرستلک دورنده خلق معبده کیرمدکلرندن اوافق عبادتخانه لرو وجوده کتیریلر ، خارجک تریناتنه اهتام اولنور ایدی . خرستیانلقده خلق کلیسا ایچریسنه طوبلاندیغندن معبدی اوافق یایمق اوله مازدی . روملر

قبه‌ی اصلی کندیلرینه‌یابانجی اولان روما «Basilique» نه تطبیق ایده‌رک کنیش کلیسالر انشاسنه موفق اولدیلر؛ بوصورتله قبه‌ی مربع برپلان اوسته وضع ایتمکه «کروی کمرلر Pendentif» انشاسنک یولنی بولدیلر. برده ده‌ای یونان حصلتندن اولان وحدت و آهنگ مفهوملرینی اوقشامق ایچون کلیسالرہ مساوی قوللی برصلیب شکلی ویردیلر.

بیزانس معمارلری دقت و اهتماملرینی شو صورتله داخله و یروب خارجه اهمیت ویرمدیلر. وقتیه خارجنده طوبلانلرینی ایچون دیشاریسنه اهمیت ویریلن بت پرست عبادتخانه‌لرنده آتالرینک کوستردکلری طریقندن چیقمش اولدیلر.

معمارلر یکی دینک یعنی خرستیانلغک حادثات مهمه و باشلیجه ذواتی دیوارلرده اراؤه ایلدکلرندن بونلری تنویر ایچون کلیسا داخلنه بول ضیا ویرمکه چالیشدیلر. کلیسا قبه‌سینی سمانک تمثالی عد ایده‌رک بورانی مسیحک، والدهسی مریم بتولک، انبیانک، شهدانک، کلیسانک بویوک یورطیلرینی تمثیل ایدن ترکیبانک رسملری ایله طوناتدیلر.

خرستیان بنالرینک داخلی تزیناتی نصرانیتک طانمه‌سندن صوکره مسیحه اسناد اولنان خصلتلره توفیق ایدلدی. اوزمانلر هیئت اجتماعیه‌نک صنوف عالی‌سینی یکی دیانتک اداره‌سنه استیلا ایتدکلرندن آرتق مسیح سائر انسانلره بکزر ایی برچوبان قیلغنده دکل دنیاه حاکم برصاحب اقتدار هیئتنده تصویر اولندی. بناء علیه مسیحک ورکابنده کلرینک خرستیانلره برتأثیر نافذی اولمق ایچون تصویرلری ایمرطور ککندندها محتشم یابلدی، عبادتخانه‌نک، وقتیه کندیسنه تعبد ایدیلن ایمرطور سرایندندها مکلف اولسنه اعتنا ایدلدی. بیزانسلیلر غره‌قورومن موزاییقی قوللانهرق تزیناتده قوتلی تأثیر حاصل ایلدیلر، بوسبيله دردنجی عصرده موزاییقی زیاده رواج بولدی.

یونان دیانت قدیمه‌سک صنعت عال‌العالی اولان « تحت Sculpture » کلیسا طرفدن نوعما نهی ایدلدیکندن بیزانس هیکتراشلیری فعالیتلرنی زینته متعلق منحوتاته ، آچاق قبارتمه‌لره ، فیل دیشی اویماجیلغنه توجه ایتدیله .

رساملر هنرلرنی یالکز صوا نقشلرینه حصر ایتوب کتاب مینیاتورلرینه ده صرف ایلدیله .

هیئت اجتماعیه‌دینه هر نه قدر دردنجی عصردن آلتنجی به قدر قوی ایدیسده هنوز جهت ملکیه‌یی مصر ایدمه‌دیکندن بیزانس صنعتکارلری هنرلرنی یالکز کلیسا خدمته تخصیص ایتمه‌رک ایمراطور و کبارلرکده ذوقنه خدمت ایتدیله .

بیزانس معمارلری ملکی بنالر ، بونلر میاننده استانبول سراخی یاپدیله . موزاییقچیلر یوستینانوسک افریقا و ایتالیا مظفریتلری کچی دنوی شیلر ارائه ایتدیله ، بویه شیلری کلیسالرده ده اجرا ایلدیله . اوزمانلر امور ملکیه ایله مذهبه بویه گرفت ایدی . یازمه کتابلره یاپیلان مینیاتور رسملرده دنیا ایشنه متعلق اولور ایدی .

آرقادیوس دورندن اعتباراً کبار صنقنده حاصل اولان سوس مراقی بعده پک‌زیاده ترقی ایدمه‌رک قویو بحلیق و نفیس قاشجیلغک ایلری به کیمه‌سنه سبب اولدی .

صنعت جمعیت دینه و ملکیه‌یه خادم اولقله وحدت مکمله خصلتنده مالک اولدی . صنعتک تشکلی آلتنجی عصر بدایتنده حد کاله رسیده اولوب مختلف شعبه‌لری تمامیه تقرر ایلدی .

آلتنجی عصرده ارباب صنعت موزاییق و مینیاتورلرده و تصاویر تاریخیه‌ده عناصر رمزیه و تمثیلیه‌یی ترکه عمومیتله بر میل کوستریورلر ؛ اثرلرینه قوتلی و پارلاق رنگلر ویرمهک باقیورلردی . هر نه قدر بو اثر ، صنعت قدیمه‌دن آشاغی ایدمه‌ده صنعتلرده ینه نوعما بر کیفیت موجوددر . اثرلر طبیعی

و معنیدار، هله مینیا تورلرده رسم ممکن مرتبه صاف، اشخاصک البسه سی ظریفدر. مع مافیہ بیزانس صنعتکارلری آنجق آثار هیکل تراشیدن ملهم اولدقلری جهتله بر صحنه تشکیلی بیلمز لر ایدی. بوسیلله موضوع لری هپ عینی وضعیتده و اشخاصک البسه سی ایسه یکنسق و یک آهنگ ایدی. ایکی عصر ایچنده پارلاق بر صورتده تشکل ایدن بیزانس صنعتی بالذات کندیاکننده و ایچنده تشکل ایتدیکی هیئت اجتماعیهده قوتلی تخم حیات بولهمدی. بیزانس صنعتک انکشافده علت غاییه کوزلک عشقی دکل سوس و عنغه ذوقی ایدی. ایشه بوندن طولایی کتدکجه حرفت صنعته کسب رجحان ایلدی. آثار عتیقه بی اساس آنخاذایدن ارباب صنعت ایسه، قرون وسطاده غربده اولدینی کبی، اثر لرینک الهام تامنی کندی درونلرندن آله مادیلر، تقلیده قالدیلر.

صنعتک انکشافده ایکی رکن صحیحی تشکیل ایدن نحت ایله ترسیم ایچون بر استقبال استحضار ایدلمدی. بر درجه یه قدر کلیساجه منع ایدیلن نحت آز زمانده اورته دن قالدقرق طاش اوزرینه پاییلان تزینات نختدن زیاده قویو مجیغه بکزه دی. زنکین تأثیراتی دها زیاده اولان موزاییق « قلمکارلق Fresque » ه ترجیح ایدلایکندن ترسیم او قدر رواج بولهمدی. اشخاصه قاتیلق و مختلف الوانه شدت ویرن موزاییق ایسه رسمک یرینی طوته مازدی.

بیزانس ارباب صنعتده اصلا طبیعته محبت یوقدی؛ بونلر شرقلیلر کبی تزینات ایشلرنده کوستردکلری حیوانلره شکل طبیعی بی ویرمیه رک خیالی شکللر ویردیلر. آتالری کبی « Paysage » دن ذوق آلدقلری جهتله ترتیب ایلدکلری اثرلرنده آنجق اشخاصی کوستردیلر.

بیزانسلیلر سوس وزینته اولان محبتلری جهتله ترسیمانده کوستردکلری اشخاصه زنکین ایپکلی قماشلروحتی ایمراطورلره مخصوص فر فری لباسلر کیدر لر دی.

بیزانس رساملرینک طوئد قلمی مسلك ایجابجه کوسترد کلری ایسه لک .
قیورملرنده ظرافت، یومشاقلق و تنوع بولنه مامق طبیعی ایدی . مسیحی
صاحبقران عالم کبی تالق ایلدکلرندن کمدیسنی بر شرق حکمداری طرزنده
کوستریرلردی ، آرقه سنه قیمتدار لباسلر و فرفری حرمانی کیدررلری .
چپلاقغی ده تدقیق ایتمدیلر . شان مسیحه خلل کلیر زعمیله قامچی ییدیکنی
و چارمیخه کرلدیکنی مصور « مجلس scène » لرده رسم ایتمدیلر ، یعنی
یاواش یاواش اثرلرینه حیات و حرکت ویره بیله جک ترکیبلر وجوده
کتیرمدیلر .

جماعت دینه آلتنجی عصرده زیاده سیله قوت قازاندیغندن رساملر
ایچون راهب اولقدن بشقه طریق قالدی ، صنعت دینه آرتق دیانت
ایجابنه عائد اولدی ؛ شکلی و رسمی درکسنه ایندی .

یوستینیانوس زماننده معمارینک استانبولده تمرکزلی ایالت معمار
مکتبلرینک انقراضنی و بوضعت اوزرینه حکومتکال قویمه سی ده بیزانس
هیئت اجتماعیه سنک حسیات بدیعه سی اوزرینه مؤسس رسمی بر تعلیمک
وجوده کله سنی انتاج ایلدی ، بویله جه ملتدن آریلان صنعت روحسز
قالدی .

یوستینیانوس دن سوکره بیزانس ارباب صنعتی مهما امکن کندی
قابلیتلینی جماعت ملکیه خدمتنه قویدیلر . ایکنجی یوستینیانوس دن
اعتباراً ایمرطور لر بعض سرایلر و موجود سرایلر بعض علاوه لر یاپدیردیلر .
بوبنالر موزاییق ایله ستر ایلدی . حتی ایمرطور لر صنعت نحقی ده حمایه
ایتمدیلر . نیکه فوروس فوقاس و ایکنجی یوستینیانوس ک هیکلری یاپلدی .

۲۳

تصویرشکلر دورنده بیزانس صنعتی . — اصنامی قیرمق ایچون
چیقان جدال، صنعتک انبساطنه هیئت عمومیه سی اعتباریله مساعد اولدی .
یالکز دینی دیوار رساملریله ینه اونوعدن اولان موزاییقلر بوندن ضرر

گوردیلر ، خرسیتیانلغه متعلق بو کبی رسملرک اوسته بادانه چکلدی . قسطنطنیهده طوبلانان (م ۱۳۷۸۷۵۴) قونسینده بولان پستقپوسلر «کناه بخش اولان صنعت ترسیم سلامتمزک عقیده اساسیه سنه قارشى کفر در» ديه اعلان ایلدیلر ، آنک اوزرینه بویه تصویرى ترکیلر ترک اولندی، یرینه «کوی رسمی Paysage» وعادی موضوعاراقامه ایدلدى .

نحت و معمارى بودورده ترک ایدلدى. ایساوریالی لئونک و بشتیجی قسطنطنینک هیکللری رکز اولندی. تئوفیلوس سمرایلر و کلیسالر یاپدردی. کلیسالر دیوارلرنده هنر کوستره میان رساملر مناسترلره التجا ایدن مینیاتور جیلکه سلوک ایلدیلر، بوصورته دردنچی عصر دن بری تر قیده بولنان مینیاتور جیلکدها زیاده رواج بولدی. فیل دیشیجیلکده بویه اولدی، فقط بوضعت دینه قاریشه مدی ؛ دنیا یه متعلق شیلرده قوللانلدى .

کلیسایه متعلق ترکیات تصویریه ده انسان رسمی یاییله مدیغدن ارباب صنعت تزینات یامغه قویلدیلر .

قوبوجیلق بالخاصه تئوفیلوس زماننده تر قیسنده دوام ایتمش و مینا کاری رسملر زیاده رواج بولمشدر .

۲۴

بیزانس صنعتنده دور تجدد و انحطاط . — کسر اصنام مجادلاتی بیزانسلیلرده یوقاریده خبر و یردیکمز احوال دن ماعدا حسیات بدیعیه بی اویاندرمش و صنعت اربابی کلیسانک رسمی شکنده اسارتدن قورناره رق میلادک طقوزنجی و اوئجی عصر لرنده کی تجدد دورنی آچمشدر .

کلیسانک ، قونسیللرک رسمی تکفیرده کی موفقیتلری حقیقتدن زیاده ظاهری ایدی . ایکنجی قونسیلده بولنان ابا عیسویه «ارباب صنعت برشی ایجاد ایتمز ، آنجق قدیم عنغه ايله سوق اولنور. آنی ده آنجق اجرا ایت» قزارینی و یرمش ایدی . بو قراری قبول ایدن اقلیت مناسترلرده احترام

کوردیلر قبول ایتمین اکثریت ایسه ایمپراطور سراینده مظاهرته نائل اوله رق اساسلی بر مکتب احداث ایتدیلر .

ایمپراطور لر اون برنجی عصر ابتداسنه قدر بومکتبک کسب انبساطنه یاردیم وضعی حمایه ایتدیلر . ما کدونیا خاندانی معمارلری بتون تکالیف شخصیهدن معاف طوتدی ، اینئه عمومیهدن اولمق اعتباریه معبدلری محافظه ایچون فرمانلر اصدار ایتدیلر ؛ اجرا ایلدکلری اقتصاددن طولانی بریکن مبالغایله سرایلر و کلیسالر یاپدیردیلر . برنجی واسیلیوس ، فیلسوف آلتنجی (لئون [م ۸۸۶-۹۱۲]) ، قسطنطین پورفیروه نیتوس ، ایکنجی رومانوس ، نیکه فوروس فوقاس ، یوآنس زیمسکیس ، اوچنجی (رومانوس [۱۰۲۸-۱۰۳۴]) ضایعه محب اولدیلر . صنعتره اک زیاده رواج ویرن قسطنطین پورفیروه نیتوس در ؛ بو ذات توفیلوس و برنجی واسیلیوس ک توسیع و تزین ایلدکلری ماغاورا سرایی کوزل موزاییق لر ایله ستر و بک زنکین قویو بوجی ایشلریله املا ایلدی . بودورده اجرا اولنان موضوعلر وقییه اولدینی کبی یالکز دینی شیلر اولمقه قالمیه رق دنیویلرده وجوده کتیریلدی ؛ دنیوی موضوعلری عمومیتله ما کدونیا خاندانک محاربه لری الهام ایلدی .

صنعت جماعت دینه و ملکیه خدمتته کیرمکله برابر ، حتی معماریده بیاه وحدتی محافظه ایلدی . قبه و کمرلر سرایلرده قوللانلدی ؛ موزاییق باشلیجه مدار زینت اولدی .

فکرلری مناسترلرک کیفنه فدا ایتک ایسته مین ارباب صنعت اثرلرینه اسکی صنم پرستلک دوری عناصرندن اقتباسلرده بولندیلر ؛ اودورک الهاماتی ملکی صنعتلرده دکل دینلرده کورلدی .

بیزانس اووقتلر همان منحصرأ شرق ، آسیا ایله مناسبات تجاریه ده بولندیغی جهته صنایعه عناصر آسیایه ده کبردی . بیزانس صنعتنه هر نه قدر الینس ایله آسیا عنصرلری ده کیردیه ده ینه کندینه خاص اولان سیما بی محافظه

ایلدی ، طبیعیلکدن چیقمه دی . بیزانس وجود اجتماعیسنک حسیات بدیعه سنک معکسی اولدی .

ماکدونیا خاندانی زماننده آسایش داخلی وتوسع اقتصادی سببیه صنعتده تجدد تخمیری کسب انبساط ایلدی . اوتخمیر ایسه کاسر اصنام اولان ایمپراطورلرک تعرضی سببیه اکیلمشدی .

کلیسا طرفندن صورت قطعیه ده تحریم اولنان هیکلتراشلغدن ماعدا بتون صنعت شعبه لری طقوزنجی عصرک صوکنده واوتنجی عصرده یکی برخیز آلدی . هیئت اجتماعیه ملکیه جه بر چوق کلیسالر ایپلدی . تصویرشکنلر طرفندن سیلان ، بادانه لانان قلمکار ایشلرینک وموزاییقلرک یکیدن یاپلسنه لزوم کورلمه سی بوایکی صنعته مجدداً رواج ووردی . کبارطاقمی ده قوناقلرینی موزاییق قابلامق هوسنه دوشدکلرندن بوده آیرجه ترقیه سبب اولدی . تصویرغوغالری زماننده مناسترلرده کیزلنن مینیاتورجیلک ده انبساطده دوام ایئدی . هیکلتراشجیلر هیکل یاپه مدقلرندن وآلچاق قاپارتمه ده صنعتک انکشافنه پک محدود بر زمین اولدیغندن فیل دیشجیلکه قوبولدیلر . کبارلرده سوس مراقی او زمانلر هر دوردن زیاده ایدی . چونکه حکومتک قوه اقتصادیه سی یولنده ایدی . بوسبیه قویومجلیق ، میناجیلک ؛ بهالی قماش نساجلی آلدی یورودی . کنیسالر ، سرایلر ؛ قوناقلر قویومجی ایشلری ومیناکاری آثار ایله طولدی . کبارلر کردنلرینه مینالی شیلر طاقدیلر ، آغیر قاشلر کیدیلر .

دور تجددک صفت کاشفیه سی صنعتده ظرافت ولطافت ایدی . معمارلر وقتیه اهل اولنان ابنیه خارجه ده دقت ایتمکه باشلادیلر . غریبلر کلیسالرینه «ogive» دنیلن سیوری قبه لری تطبیق ایله رفعت و ظرافت و پردکاری کچی بیزانسلیلرده قبه لرینه دها زیاده ارتقاع ولطافت ویردیلر . قبه یی بر «قاصاق tambour» اوزرینه او طور تدیلر وبونی طوتان دیرکلرک قالینلغنی اینجالتدیلر .

مبانی خارجی ترین ایچون غربده اولدینی کبی انسان هیکلری قویمق اورتودوقسلرجه ممنوع اولدیغندن کلیسایک طیش تریناتی طاش و مرمرک مزجی ایله حاصل ایلدیله. مساوی قوللی خاچ شکللی اساس آخاذایدلیدیکندن کلیسا انشائنده وحدتی محافظه ایله برابر قبه لک عددینی آرتیردیله .

بیزانس صنعتکارلری رسم و موزاییقده صنعت قدیمه نك عاجز بر مقلدی اولمقه قالمیوب وجوده کتیردکاری اثرلرنده تصورات و تنوع کوستره رک حقیقی بر قوه ابداعیه مالکیت اثبات ایتدیله .

صنعت قدیمه ایله ملهم و مناستر نفوذندن آزاده قالان بواریاب صنعت حقیقته یا قلاشمغه چالیشدیله. مسیحک چارمیخه کرلمه سنده مختلف طورلر بولدیله، اشخاصه کوزلک ویردیله؛ مسیحی کنج و کوزل تصویر ایتدیله. بیزانس ارباب صنعتک اوزمانه قدر مسیحه کیدردکاری اوزون کوملکی طقوزنجی عصرده چیقاردیله؛ اوزرنده آنجق بلندن دیزینه قدر اورتجه ک بریشمال براقدیله . ینه او عصرده مسیحک تعذیبی کوسترن رسملرده آکا بر وضع مستقیم ویردیله ، اونجی عصرده باشی کوی اوزرینه دوشوردیله ؛ بدنی ایسه قیوریلش کوستردیله .

طقوزنجی عصرک صوکی ایله اونجی عصرده موزاییق و رسملرک ترسیمی طوغری و متناسدر . ارانه ایدیلن اشخاصک وضعیتده نجابت ، روح و لطافت ؛ عدم تقید مشهود اولیور . چهره لر معنیدار ایسه ده بعضاً مبالغه کوریلدیور ، ایسه قیورملری ده ظریف و آعشکلدیله .

ارباب صنعت اجرای صنعتده ایشته بوصورتله بیوک بر اینجه ک کوستریور . قولایجه ، ذوقه ملایم نقشلر یاییورلر . رنگه زیاده اهمیت ویریلیور . میفاتورلرده پننه ، آچیق هوئی کبی خفیف رنگلر قوللانیله رق یدنجی و سکزنجی عصرده کی قویو قرمزى ویشیل ترک اولیور .

رسم و موزاییقجیلر مع مافیله تشریحه هیچ اهمیت ویرمیور ، اسکی دور بیزانسلیلری کبی مجلس ترتیبی بیلمیورلر ؛ بتون اشخاصک هب یوز طرفی

کوسترلیکندن لوچه لرنده سرتلك حس اولنیور. ایکنجی درجه ده اولان موضوعلرده برنجی درجه ده کی کبی ایشاندکلرندن یک آهنگلك حاصل اولیور. مناظر و هندسه رسمیه نك جاهلی اولدقلری کبی بییزاجدن ده خوشلانمیورلر . فیل دیشجیلک وقویوجیلق ده ده رسم وموزاییق ده کوریلن محاسن وقصوری کوسترلرلر .

ماکدونیا سالاهسندن اولان ایمپراطورلرک زادکان و کلیسا علمینه اتخاذا ایلدکلری تدایر آنجق بیزانس وجود اجتماعیسنک تکاملنی تأخیر ایده بیلوب توقیف ایده مدی . متخذ تدیرلر کلیسا وزادکانه تأثیر ایتمه رک حکم سز قالدی . اون برنجی عصرک مبادیسندن استانبولک فتحه قدر وجود اجتماعی کیتدکجه آزاد اولدی . بوندن بیزانس وجود اجتماعیسنک حسیات بدیعیه سی متمادی برصورتده ضعفه دوچار اوله رق بتون قوه ایجادیه سی یاواش یاواش صنعتدن چکلمک نتیجه سی ظهور ایتدی . اول امرده قومینوسلر و صوکره ده پاله تولوغوسلر صنعتک انبساطنی محافظه ایچون امکان درجه سنده چالشدیلر؛ فقط بو مساعی بوشه کیتدی. صنعته بر دور اقبال تولیدی ایچون یالکنز حکمدارلرک حمایه سی کفایت ایتدیکنی بوده اثبات ایلدی .

قومینوسلر زمانده کلیسانک ایمپراطورلره قارشى آچدینی اوزون برجدال مظفریتله نهایت بولدی ، کلیسا برچوق بنالر یاپدیردی . امانوئل قومینوس ده ولاکرنا سراینی یکیدن انشا ایتدیردی . حکومتک اقتصادجه اولان انحطاطنه رغماً زینت واختشام مراقی شتده قالدیغندن بو یوزدن بالخاصه استانبولده حرف و صنایعه انبساط ویرمکده دوام ایلدی . موزاییق کارگاهلری ، میناتورلی یازیلر ؛ فیل دیشجیلکی؛ قویوجیلق ؛ نفیس قماش طوقویوجیلغنی فعالیتی استانبولک لاتینلر انه دوشمه - نه قدر رواجنی محافظه ایتدی . اون برنجی عصرده بیزانسلیلر قپولر اوسته توچ وکوش ایشلرینه زیاده اهمیت ویردیلر .

بیژانس ارباب صنعتی فکر لرینک بوشلغنی اورتمک ایچون طقوزنجی
 و اونجی عصرده کی تجدد دورینه عائد اولان اثرلرنده کی خصلت کاشفنهک
 کیفیتده مبالغه یه دوشدیلر . اثرلرنده هنر صائمق ایچون تفصیلاتده و
 اجراآنده افراط درجده دقت صرف ایلدیلر . احتشامه میل ایله ترینات
 و موضوعک متعلقانه اهمیت ویره رک سادهک کوسترمه دیلر . ایشته
 بوندن ده اثرلرنده حلاوت بولنه مامق نتیجه سی حاصل اولدی .

بیژانس وجود اجتماعیسنده حسیات بدیعه نک تدریجاً زوالی جماعت
 کینسائیته نک غلبه سی نتیجه سی اوله رق ، کلیسائک دینی صنعته ال آتمه سی
 بادی اولدی و بر قاج عصردن بری تصور ایدوب کسر تصاویر مجادله لری
 ایله تأخریدن پلانک موقع تطبیقه وضعنه موفقیت الویردی . بوندن ده
 صنعت دینه یاواش یاواش خواصه مخصوص بر شکل آلدی .

اونجی عصرده حواریونک چهره لری همان ثابت بر حال آلدی ؛
 انبیا چهره لری و صورت ترکیب ایسه او قدر تقرر ایده مدی . اون برنجی عصر
 سوکنده چهره لر دیکشممکه ، همان بتون کلیسالرده ترکیات بر اورنکده
 اولمغه باشلادی .

کلیسا هر نه قدر بویله جه صنعتکارلرک تصوراته سد چکدیسده بونلر
 حریتلری ینه بر درجده اون اوچنجی عصره قدر محافظه ایده بیلدیلر .
 استانبولک لاتینلر طرفدن ضبطنه قدر ، پای تخنده قدیم هیکلر بولمیه سی
 پک ضعیف بر درجده اولسون صنعت قدیمه دن اقتباس الهامه وسیله
 اولوردی . اون برنجی عصر آنارنده اشخاص اساطیره نک تشخصه
 چوقق تصادف اولدینی کی رمز ایله قاریشیق حقایقده کورولور ؛ هر
 نه قدر ترکیاتده خطوط عمومیه تبعیت صنعتکار ایچون مجبوری قیلنمش
 ایدیسده تفصیلاتده متنوع و زمین بر تصور اثری کوسترمه بیلورلردی .
 بیژانس صنعتکارلری صنعتک انبساطنه تأثیرات روحبخشاسی اوله بیله جک
 بعض زمینلرده ده اجراآنده بولندیلرکه اونلرده احتراض ایله حیات شهدا

سخنه می در . فقط بونلر کلیسانک زبونی اولدقلرندن کوزللكه وطبیعته محبتدن زیاده اعتقادات دینه بی کندیلرینه رهبر ایدندیلر . مثلا مسیحی زیاده ریاضتکار ، بتولی دها زیاده اختیار کوستردیلر وضعف حاللریله دین یولنده چکدکلی مشقی آکلامق ایستدیلر .

موزایققر ورسمده بوعصرده ترسیمات طوغری دکدر ، نسبته اعتنا کوسترلمشدر؛ چهره وبالخاصه اللرده برآز لطافت بولمقله برابر اوزون یاپلمشدر . البسه نك قاتلرنده خشونت ؛ اشخاصک وضعیتده فقدان ظرافت کوسترلمشدر . بوندن اولکی دوره عائد نقائصده دوام ایدیور ایدی ، یعنی تشریحده اهاال و مناسظر قانونلرنده تجاهل و بییزاجدن نفرت ایدیلور وچهره لری وضعده انتظام کورولمور .

اوتنجی عصرک صوکلرندن اوزاقلاشدقجه آرتان نقایصی بالنسبه پارلاق رنگلر ، چهره یه ویریلان ادا ؛ تفصیلاته اعتنا و نقشده افراط ازاله ایدمدی .

حسیات بدیعه نك سونمه سی ایله «صنعت اری» ، «صناعت industrie» شکلنه کیردی .

لاتین امپراطورلنک استانبولده تأسسی بیزانس وجود اجتماعینک طاغلمه سنی تعجیل ، حسیات بدیعه نك ضعفی تسریع ایله بیزانس صنعتی انحطاطه دوشوردی .

پاله ثولوغوسلرک همته اون دردنجی عصرده هر نه قدر ، مثلا استانبول و سلانیک موزایق مکتبی کی بعض تجدد اماره سی کورلدیسه ده صنعت عمومی بر صورتله تدنیده دوام ایلدی .

معماری خصوصده بیزانسلیلر برطاقم یرلرده ، هله مورده و طرز برونده مبانی دینه لرینک قاعده اساسیه سنی بیله غائب ایتدیلر . قبه ایله بنانک بربرینه مربوطی غائب اولدی ، اورالرده کلیسای اوزاندیلر ؛ قبه یه عارضی بر موقع ویردیلر .

لاتینلرک استانبولی آلوب یاغما ایتمه لرندن و روملرک تکرار شهره کیردکلرنده ایقاع ایدیلن یانغینلردن رسم اوموزایبق لر خراب اولدی ، بوندن او ایکی صنعت اربابی چوق ضرر کوردیلر . اورته ده نه اسکی یونان آناری ونه ده بیزانسکی قالدی ، بوضورتله کوندن کونه بیزانس ارباب صنعتده اکسلمکده اولان قوه ایجادیه بی تضمن ایده جک نمونه ومودلده قالمش اولدی . مع مافیه دور اولین خاطرهمسی او ارباب صنعتده پک شدتلی اولدیغندن اثرلرنده بودورده بيله اشخاص اساطیریه کورلمکده در . نمونه فقدانندن طولایی بعض ارباب صنعت اوزمانلرده ترقی ایتمکده اولان ایتالیان آنارینه مراجعت ایلدیلر .

ارباب صنعتدن بوضورتله هر درلوتشبت شخصی قالمش ایدی . صنعت ایله طوغریدن طوغری یه مناسبی اولان حرفت وصناعتده بوانحطاطدن بالطبع کندیسنی قورتاره مدی . مع مافیه اقتصادیاته وقوعه کلن انحطاطدن یکی برنوع صنعت نحت ظهوره کلدی که اوده تخته اویماجیغیدر ، لکن بونده ده ارباب صنعت هیچ بر صورتله کندیلرنی کوستره مدیلر . ایمراطورلق عثمانیلرک استانبولی آلیشلرنده کرک هیئت اجتماعیه جه وکرک سیاسة زائل اولدیغی کبی بیزانس صنعتی ده حالت احتضارده بولنیوردی . بیزانس صنعتک تکاملی هیئت اجتماعیه سنک اقتصاد و دیاتجه اولان تکاملی ایله متکافیا متناسب ایدی .

بیزانس صنعتی اساس اعتباریه دینی برشی اولدیغندن بورادن مذهب انتشار ایدن یرلرده بو صنعت کیرمشدر . فقط بونی آلان ملترطیبی کندی حسیات بدیعه لرینه کوره تعدیلات اجرا ایلشدردر .

بیزانس صنعتی روسلره ، ارمنیلره ، کورجیلره ، صربیلیره ، بلغارلره انتقال ایتمشدی . روسلر چوق زمانلر بیزانسه صادق قالدیلر . فقط ارمنیلره کورجیلر معماریده عرب و ایراندن متأثر اولدیلر .

تجارت وفلاحت : وندیکیلر ، جنوزلر . — بحرسفیدک آطه لر دکزی کبی اک کوزل پارچه سنه صاحب اولان بر ملت مطلقا تجارتنه بورالرده حاکمیت ویره بیلر . روما و شرقی رومانک ازمئه قدیمه ده کی احوال تجاریه سنی بسط ایتمک شومدخل ایچون پک کریلره کیتمک دیمک اوله جنفی ایچون ، ظهور اسلامدن اعتباراً بوکادائر خلاصه اوله رق بمض معلومات ویره جکز . عربلر یزانسدن مصر و سوریه کبی ایکی زنکین اولکای آلدق لرنده بو حال ایمپراطورلغک سائر قطعه لرنده زراعت و حرفتک انبساطنی موجب اولدی .

مصر و سوریه ایالتلرینک الدن چیمه سیله بورالرده حاصل اولوب ایمپراطورلغک پای تختنه و محال سائر مه سنه نقل اولن ان بغدادی عربستانه نقل ایدلمک باشلان دیغندن روم ایلی و آناتولیده بغدادی زراعتنه رواج و یرمک مجبوریتی حاصل اولدی . اونجی عصرده تراکیا و مادونیا اعلا محصول و یریوردی . تسالیاده ایمپراطورلغک ذخیره انباری اولدی . عصرلردن بری زراعتدن هان خالی براقیلان اللاس و موره مهم بر موقع قازاندی . آناتولیده زراعت پک کوزل ایدی . بو خطه بغدادی و شرابجه زنکین اولدی کبی بول حیوان و اعلا آت یتشد یردی . اونجی عصرده کیلیکیانک ایمپراطورلر طرفدن استرداد و اشغالی آناتولیده زراعی رخنه دار ایدن عرب آقینلرینی طوردردی . حرفت موره و اللاسده ترقیده دایم ایدی . باشده (تب) اولمق اوزره قورنتوس ، (آرغوس) ؛ پاتراس ، آتنده بز تر کاهلری ، یوک واپیک طوقومه جیلنی پک رواجده ایدی . یزانسده ایکیجلیک پک مترقی ایدی . تسالیا و قبریسده زینت و اختشامه متعلق قاشلرک اعلاسی یاپیلردی . داخلی تجارتده یولنده ایدی . عربلرک استیلاسنده صور

واسکندریه ده کی روم تاجرلری بو ایکی شهری براقه رق قسطنطینییه کلوب تجارته دها زیاده رواج ویردیله .

اونجی عصرده سلانیک پک بیوک تجارت مرکزلی اولمشدی . جنوبی ایتالیانک روملاشدرلمسی بومنطقه ایله موره ، سلانیک واستانبول لیمانلری آراسنده مناسبات تجاریه یه کرمی ویردی . بیزانس ایمپراطورلری زراعت ، حرفت و تجارتک ترقیسنی تأمین ایچون اولانجه قوتلرینی صرف ایلدیلر . فلاحت مسئلهسی بیزانسلیلری بالخاصه پک زیاده مشغول ایتدی ، ایمپراطور قسطنطین پورفیرویه نیتوسک معاصرلرندن بری سیاستی اوچه تقسیم ایله دیانت ، عسکرلک و زراعت دیمشدر .

بیزانس ایمپراطورلری کوچک تارالارک بیوک مالکانه لره قلینه ، سربست املاکک قولون ویا ره بان انه کچمه سنه مانع اوله جق قانونلر قویدیلر . چالیشانلرک سعیرلندن کنیدیلی مستفید اولمه سنی تأمینه دقت ایتدیلر . ایمپراطورلر اسکی روما ایمپراطورلری کبی عسکری مستعمره لر تأسیس و تشکیل ایلدیلر . طقوزنجی عصرده ثوفیلوس اوتوزبیک ایرانلی اجرتلی عسکری قولونیلره طاغندی . عسکری تیمارلر احداث اولندی . تیمارلرنده زراعتی ترقی ایتدیرمینلرک اراضیسی الندن آلتیردی .

اونجی عصرده بتون حبوبات بازاری حکومتک النده ایدی . بیزانس ایمپراطورلری حرفتی حمایه ایچون عملیهی تکالیفدن عفو ایتدیلر . مثلاً بر آراق تیرشه و فرفری عملیهی هر درلو تکالیفدن معفو طوتلدی .

عرب استیلامی بالخاصه بیزانس بحریه سنه ضرر ویرمش ایدی . اوندن سوکره بیزانسلیلر قارشولرنده بحریه جه مهم برملت بولمش ایدیلر . شرقی ایمپراطورلغنه بویله بر حال شمده یه قدر کلیاً واقع اولمامشدی . عربلر سوریه بی الده ایدرا ایتمزذاتاً (شاب دکزی [بحر قلم]) و اوقیانوس هندیده ممارسه پیدا ایتمش اولدقلرندن لبنانن کسدکلری آغاجلرله بیک دییوز

سفینه یاپه رق بیزانس دوناماسنی چناق قلعه یه قدر قوغدیلر . قبریس ، زدوس و کتلا د آطه لرینی یاغمالادیلر . غریبه ظهور ایدن حکومت اسلامییه سجیلیا و کریدی ده الده ایتدکن صوکره جنوبی ایتالیا و آطه لر دکزی سواحانی قولایجه یاغمایه باشلادیلر . حتی سلانیک بلده سی بیله غارت ایدلدی (م ۹۰۴ هـ ۲۹۲) . عربلر بو صورته آق دکزک شرق و غریبه حاکم اولمش ایدی .

مصر و سوریه نك اسلام النه دوشمه سی بیزانس تجارتی اورالرده محوایتمش ایدی . فقط بیوک محاربه لر کچدکن ، عربلر حال حضارته کیردکن صوکره اکسیک اولمیان اوافق تفک جدالره رغماً بیزانسلیرله عربلر آراسنده سوس و سفاهت تجارتنه رواج کلدی . بیزانس تجارلری ینه اسکی تجارت شهرلرینه کیده رک کندی محصولریله عرب محصولاتنی مبادله یه باشلادیلر . ایش پردرجه یه کلدی که بشنجی لئون ([م ۸۱۳-۸۲۰]) طقوزنجی عصرده بیزانسلیلرک مصر و سوریه یه انتقال و هجرتلرینی منع ایلدی .

بیزانسلیلر و عربلر ایچون الکبویوک تجارت بازاری شام ایله حلب ایدی . اونجی عصر نهایتنده آنطاکه تکرار بیزانسلیلر النه کچدیکی زمان حلب امیری ایله کروانلرک سربستیسی حقنده بر معاهده عقد اولندی . طقوزنجی و اونجی عصرلرده بغداد خلافته طاری اولان انحلال آنطاکه نك اهمیت تجاریه سنی اسقاط ایتمش ، چین و هندک آق دکز حوضه سیله اولان تجارتی بحرا حمره کچمش ، اسکندریه اوچ قطعه بریه نك تجارت مخزنی اولمشدر . سوریه ده فاطمیلرک عباسیلر رینه کچمه سی موقه بو طرف تجارتنه رواج ویره بیلدی .

بیزانسلیلرله عربلر آراسنده سوریه جهته ده اجرا اولنان محاربه لر و بغداد خلیفه لکنده ظهور ایدن نفاقلر آسیا محصولاتنک سوریه ده رواجنی قیره رق بوتجارتی اسکندریه یه نقله سبب اولمقله ده قالمیوب قره دکره طوغری ده میل ایتدیردی .

اوتنجی عصرده هر بیل طربزونده قوریلان پانایرلره روسلر، ایرانیلر، سوریه لیلر، بیزانسیلیر، چرکسلر، ایربالیلر، ارمنیلر، طوبلانورایدی. بوراده استانبول، شمال مملکتلری، هند، سیلان، چین، منغول، بغداد و مصر محصولاتی مبادله ایدیلردی. طربزونده حرفت و زراعتده ترقی ایتشدی. اون برنجی عصرده (ارضروم Garin) ایراندن، هنددن و بتون آسیادن طربزون شهرینه و بیزانس ایمپراطورلغنه کتیریلان امته و اشیانک آنباری اولمشدر.

بیزانس تاجرلری بلغاروروس مملکتلرینه یاییلیر، تجارتجه مهم برآنتربو حالنده بولنان (کف) و (نوگورود Novgrad) قدر کیدرلردی. روسلر آق دکزله آنجق قره دکز واسطه سیله مناسبته کیریشه بیلیلر، دینه پر نهری بیزانس ایله روسلر آراسنده و بورادن ده قدس ایله ایزلانده بیننده بر بیوک یول اولمشدی. نهرک منبجی جوارنده بولنان خرسون مهم تجارت مرکزی اولدی. ایمپراطورلر بوشهرله اولان تجارتی انبساطه کتیرمک ایچون اورادن کلن کیلردن قره دکز بوغازنده مروریه آمدقلری کبی پای تخته چیقاردقلری متاعدنده باج آمازلردی. روسلر قسطنطینیئه نك سوری خارچنده واقع (ایاماماس) واروشنه محصولارینی ادخار حقنی استحصال ایتدیلر (م ۹۰۷-۲۹۵). فقط دینه پر طریق بجنکر مملکتنک اورته سندن کچمکده اولدیغندن روس و بیزانس تجارتی بونلرک کیفنه ترک ایتک محذوری وار ایدی.

بیزانسیلیر شرق و شمالی تجارت بازارلرینی الدهه ایتمکه چالیشوب موفق اولدیلر سه ده غربده او موفقیتی کوستره مدیلر. بیزانسیلیر غربی اوروپایی فقیر و یا باربار دیه تاقی ایدرک تجارتده بر منفعت امید ایتمورلردی. فقط او باربارلر آرتق دوره تکاملی بلا انقطاع کچیرمشلردی. (آمانلی)، (بیزا)، (جنوه)، و ندیک شهرلری شرق ایله غرب آراسنده برر تجارت رابطه سی اولدیلر.

وقتیه بیزانسه تابع اولان وندیک و آمانی اون برنجی عصر ابتدالرنده ظاهرأ بو تابعیتی محافظه ایتمشلدی . وندیک دائمأ باربارلق عالمنک خارجنده ایدی ، فرانق قرالی شارلمان ایله ایمپراطور برنجی نیکه فوروس لوغوت آراسنده امضا اولنان حدود معاهده لرنده وندیک بیزانسه عائد قالمشدی .

عربلرک غربی آق دکزده نفوذلری انحطاطه یوزطوتدینی هنکامده بیزانسلیلر او طرفلرده تجارتلرینی ترقی ایتدیره بیلیمک شویله طورسون آدریاتیق دکزنده کی تجارتلرینی ده وندیکلیره قاپدیردیله . آمانی ، جنوه و بیزاده (تیره نهن) دکزنده بیزانسلیلرک رینی طوتدیله . اوتنجی عصر سوکنده ، ایمپراطورلق اوج اقبالدله بولندیغی بر دورده ایمپراطور ایکنجی واسیلیوس وندیک جمهورى ایله عقد ایلدیکی بر معاهده ده حکومتک (لونغباردی Longbardi) یه وقوعه بوله جق سوقیات عسکر یه سنک وندیک کملریله اجراسنی تعهد ایتدی .

بیزانسلیلر آدریاتیقه جوار ایلنلرده حاکمیتلرینی محافظه ایدمه من برحاله کلدکلرندن ایکنجی واسیلیوس ایمپراطورلغک بو قسمنی مدافعه ایتمک اوزره وندیک لیلر ایله بر معاهده امضاسنه مجبور اولدی (م ۹۹۲ هـ ۳۸۲) . وعد ایلدکلری مظاهرته قارشى ایکنجی واسیلیوسدن متاعلرینه قونیلان کمرک رسمنک تنزیلی استحصال ایتدیله . بر قاج بیل سوکره باری شهرینی عربلر محاصره ایتمش ایدیلر ، ایدیلن دعوت اوزرینه وندیکلیر یوراییده قورتاردیلر .

دالماسیا قپودانلغنک مرکزی اولان (زارا) تارانتانلرک هجومه معروض قالدیغندن وندیکدن امداد طلب ایتدی (م ۱۰۰۱ هـ ۳۹۲) . وندیک « دوژ doge » ی خرواستانک بیوک « ژوپان Joupan » تی بوزدی ؛ بونک اوزرینه دالماسیا بیزانسلیلر الدن چیقدی ، وندیکه صادق اولمق وورکی ویرمک ایچون یمین ایتدی .

نورمانلر دراجی محاصره ایتدکیرنده (م ۱۰۸۱ هـ ۴۷۴) بیزانسلیلر بوندیکدن امداد دیلدیلر و آلدیلر. وندیکلیلر بعدن نورمانلره قارشلی ایمراتور آلکسی قومینوسه آدریاتقده معاوتده بولندیلر (م ۱۰۸۴ هـ ۴۷۷). بومظاهره ته مقابلده استانبولده مغازه لر ، تجارتخانه لر آلدی . ایمراتور امانوئل قومینوس (روژه Roger) نك نورمانلرینه قارشلی وندیکدن یاردیم کوردی (م ۱۱۴۹ هـ ۵۴۴).

آمالنی ، ییزا ، جنوه ، وندیک شهرلری یالکز غربی آسیاده حکم سوروب بیزانسلیلره ظهیر اولقله اکتفا ایدمه دیلر ، شرقدده تجارت عالمده بیزانسلیلره بوی اولچمه که قالقیشدیلر .

شرقده ایلك مستقل مستعمره [قولونی] لری آمالنی تأسیس ایلدی: بونلر استانبول ، آنطاکیه ، قدس واسکندریه ده ایدی. فقط آمالنی نك قدرت بحریه سی آز زمانده انحطاطه دوشدیکی حالده وندیککی عظمت پیدا ایلدی. شرقده تجارتنه رواج قازاندیرمق ایسته یین وندیک نهایت بیزانس ایله بحریه مجبور اولدی . امانوئل قومینوس مملکتنده بولنان وندیک تاجرلری توقیف ایتدیردی ؛ جمهوریتده اعلان حرب ایتدی ؛ یوز چکدیریمی دالماسیا و یونانستان سواحلی سوپوردی (م ۱۱۵۵ هـ ۵۵۰).

اهل صلیب محاربه لری وندیک ، جنوه و ییزا بحریه سنك انبساط و ییزا نسککینک انحطاطنی موجب اولدی . وندیکلیلر ، جنوزلر و ییزالیلر قدس قرالغنده مستعمره لر تأسیس و تشکیل ایلدیلر . بو مستعمره لرك هریری شرق ایله غرب آره سنده مهم بر تجارت مرکزی اولدیلر . اورالرده بیزانسلیلر النده بولنان تجارتی کندی اللرینه آلدیلر . صور بونلره باشلیجه بر آنترو اولدی .

سلطان صلاح الدین ایوبی مظفریتدن سوکوره اسلام ایله لایتیلر آراسنده حصوله کلن تماس دائمی مناسبترینی ملایم بر طرزه صوقدی ، تجارتنه رواج کلدی ؛ بالخاصه (عکا) مهم بر تجارت مرکزی اولدی .

دردنچی اهل صلیب محاربه سنده جنويزلرله پيزالير مشکلات داخله لریله مشغول اولدقلرندن ونديک بيزانسليلرک تا قلبکاهنی، یعنی آطه لر دکیزی نی استیلا ایلدی . استانبولده لاتین ایمپراطورلنی تشکل ایتدیکی زمان ونديک موره ، قورنتوس و (مودون) لیمانلرینی اشغال ایتدی وکندی حسابنه اوله رقده (قورفو)، (ایاماورا)، (کفالونیا) (زانتا)، کیقلادر، کرید آطه لرینی آلدی . بيزانسليلرده آنجق ردوس قالدی . حتی ونديکيلر فرانکلرک (اوبه Eubée)، کلبولی و تکفور طاغندن آیقلرینی قایدردی ، استانبولده کی محله سنی توسیع ایتدی . جنويزلرک و پيزاليرک اوراده بعض امتیازلری اولدیجی حالده بونلره رغماً بالجه رسومدن معافیت قازاندی . آطه لر دکزنده نفوذنی آرتیرمق ایچون بروجه آتی تداییره دخی مراجعت ایتدی . ونديکيلردن ویا متفقلری اولان بر شهردن هر کیم بو دکزده ونديک جمهوريته عائد حدود داخلنده بر آطه ویا بر نقطه اشغال ایدرسه اوراسی کنديسنه ونديک تابعیتده ارثی تیمار اوله رق توجیه ایدیه جکنی اعلان ایلدی . بو صورته آطه لرده یکرمی بارونلق تشکل ایتدی . بونلرمیخائیل پاله ثولوغوسک لاتینلر علمنه آچدیجی حربلر و تورکلرله ایدیلن محاربه لرده اورته دن قالدیلر (م ۱۲۶۶ - ۱۵۳۳) .

بیزانسليلرک لندن شرقی آق دکز تجارتي چيقمش ايديسه ده قره دکز کندیلرینه قالمش ایدی .

سیواس مهم بر مرکز اولمشدی ، سوریه و الجزیره مسلمانلری کروان تشکیل ایدره ک ناساچوقیلر مملکتنی آشوب قره دکزه اولاشمق ویا خود طرزوندن جنوبی روسیه یه کیمک ایچون بوراده طوبلانورلردی . تجارت بورایه پک چوق بیزانسليلری جلب و جذب ایتدیکندن یوقاری فرات وادیسنده بولنان ارمیلر اون ایکنجی عصرده بیزانسليلر طرفندن مص اولنماق ایچون ترک دیار ایدره ک کیلیکیایه هجرته مجبور اولدیلر .

قسطنطنیه لاتینلرله دوشدیکی زمان بیزانسليلرک پک چوغنی استقلالی

محافظه ایدن طرزونه کیتدیله . جنکیزک طورونو هولاکو خان طرفندن بغدادک تخریبی آق دکزه جاری اولان شرق تجارتی یوقاری چوپره رک طرزونه اهمیت قازاندردی [۱] .

بیزانس تجارتی اون برنجی عصردن اعتباراً انحطاطه باشلادی . اون اوچنجه یه قدر انحطاط دوام ایتدی . بو دورلده یالکیز تجارت دکل حرفت وزراعتده متأثر اولدی .

اون برنجی عصرده نورمانلرک صولتی ایله اللاسک حرفتی ده محو اولدیغندن بیزانس ایمپراطورلغنه اجنبی حرفتی کیردی . لاتین ایمپراطورلغنک تأسسی وفرانقلرک استیلاسی اون اوچنجه عصرده فلاحتک محوینی انتاج ایتدی . تورکرک آناتولی یه استیلاسی ده عینی نتیجه یی حاصل ایلدی . لاتینلره بیزانسلیرک محاربه لری آطه لردک زنده قورسانلغه رواج ویردی . اون ایکنجه عصرده حکومت اقتصاداً تهلیکه ده بولندیغی صره لرده ایمپراطورلر اصناف لونجه لری الغا ایله ایشی دها زیاده بر باد ایلدیله . اصناف بو صورتله حال انفرادده بولنه رق اجنبیلره قارشی حقوقلرینی مدافعه دن عاجز قالدیلر .

اون برنجی عصردن اعتباراً ایمپراطورلر کوچک اراضینک بیوکلره الحاقه مانع اولدقلرندن فلاحتده انحطاطه اوغرادی .

استانبولده لاتین ایمپراطورلنی تأسس ایتدیکی زمان بیزانسلیلر اقتصاداً مغلوبیتلرینی اعتراف ایتک ایستمدیلر . (پروپونتید [مرمره دکزی]) ساحلارندن (پامفیلیا [آنطالیه وحوالیسی]) خطه سنه قدر آسیا طوپراغی هنوز عمرانده اولوب یالکیز زراعت اھمال ایدلشدی . ازنیق ایمپراطورلرندن (یوآنیس و اتاکس [۱۲۲۲م - ۱۲۵۵]) فلاحتی حمایه ایتدی ، مالکانه لرینی اصلاح ایله آسیانک باغچه سی و ذخیره

[۱] بودورده هند ، چین محصولاتی طرزون واسکندریه یه کلیردی . اسکندریه نک اوروپا ایله تجارتی مصرده حکمران اولان مملوکارله اتفاق ایدن وندیکیلر الله ایتمدیله .

آبباری خاله کتیردی. زادکان دخی کمدیسنی تقلید ایلدکلرندن زراعت محصولاتی لزومندن فضله اولدی، بونلری اخراج ایچون و اتاکس تورکلرله صمیمی مناسباته کیرشدی. تورکلر بونلردن حیوانات و حیوان صانتون آلیرلردی.

یوآنیس و اتاکس حرفت ملیه پی ده حمایه ایتدی. «شرق Levant» منسوجات حریره سیله ای تالیانیه منیفو تره سنک ادخاله مانعه لرا حداثه ایلدی. حتی تبعه سنه دکز او زرنده تفوق ویرمکی ده دوشوندی. بردونانما انشا ایله (لسبوس [مدیالی]) جزیره سنی ضبط، کبریده کی وندیکی لیره تعرض و غربدن لاتینلره کلن ضعیف امداد لریک یولنی سد ایلدی. دونانماسی سایه سنده تراکیا ایله ازنیق ایمپراطورلنی آراسنده کی رابطه یی محافظه و استانبولک لاتینلر لندن استرادی خصوصنی استحضار ایتدی. دهاصو کره آمران «پاله نولو غوس» ساقز وردوسی آلدی. فقط بیزانس ایمپراطورلغک کوستردیککی شو عصیت دواملی بر تأثیر حاصل ایدمدی، مماکتده انحطاط اقتصادی دوام ایتدی.

بیزانسیلر تکرار استقلال لرینی اله ایتدکلری برچاغده موغوللر آسیا، روسیه و ماجارستانی آلان تالان ایتمکده و بیزانسک شرق و روسیه ایله اولان تجارتی کسمکده ایدیلر. تانارلرک قره دکز شانه یرلشمه لری، روسلرک بیزانس ایله اولان تجارتنک اونلرک کیفنه تابع قلماسنی انتاج ایلدی. شرق تجارتنک جیحون و قوزغون دکزی طریقنی اختیار ایدن قسمی دخی عینی حاله دوچار اولمش ایدی.

غربی بحر سفید و آطه لرد کزندن طرد اولان بیزانس تجارتی یاواش یاواش استانبولده، قره دکز بوغازنده و قره دکزنده جنوزلر اله کچدی. جنوزلرک بو نتیجه یی اله ایتمه لری بیزانس ایمپراطورلغک احیاسنده پاله نولو غوسلره کوستردکلری مظاهرته مبنی در. بونلر میخائیل پاله نولو غوس دن بک اوغلنده بر محله، ادخالات و اخراج اتدن

معافیت استحصال ایتدیلر . استانبولک حوالیچنی بونلر تسویه ایلدیلر و بالتیجه پای تختی عادتاً تسخیر ایتمش اولدیلر . جنويزلرک پای تخته نصب ایلدکلری بره حاکم Podestat ، امپراطور لغه صداقت یعنی ایتمکله برابر استقلال قازاندی . جنويزلر بیزانس بحریه سنک آزاجق انبساطی موجب اوله جق اولان صید بحری بی ده الده ایتدیلر . میلادک اون اوچنچی عصری ایتداسنده ، لاتینلر استانبوله کلدکلری زمان لیمانده بیک آلتی بوز بالق قایینی بولنیورکن یوتجارت ده الدن کتدی . بونلر قره دکز بوغازینک کمرکنی ، باجنی اللرینه آلهرق پای تخت خلقنک بحر سیاه ایله اولان تجارتنی امکانسز بر درجهیه قویدیلر . قره دکزده الده ایتدکلری تجارتنی مرکز لری جوارینه حصارلر یاپهرق تانارلرک تعرضندن اورالری محافظه ایلدیلر . بونلرک اک مهمی (کفه) ایدی .

بیزانسیلر اون دردنجی عصرک اورته سنه طوغری جنويزلرک وصایت تجاریه لرندن قورتلق ایستدیلر ، بو باده ونديک لیلرک وقا تانالارک [۱] مظاهر تی ده استحصال ایتدیلر ایسه دهینه غلبه جنويزلرده قالدی (م ۱۳۵۲ هـ ۷۵۳) . قانتا کوزینوس کندی لرینه حکومتک مالک اولدیغی بتون حقوق تجاریه ایله ونديک لیلرک وقا تانالارک طردی خصوصنی ویرمکه مجبور اولدی . بیزانس امپراطورلغی عثمانلیلرله اوغراشدیغی صره ده جنويزلر امپراطورلقدن مقاطعه صورتنده ساقز [۲] ، (ایمروز) ، (سمادک) آطه لرینی

[۱] قاتانالار اسپانیانک قاتالونیه خطه سی اها لیسندن ایدیلر . اجر تلی عسا کر صفتیه آنزوین خاندانه ایتالیاده کی فتوحاتلر نده یاردیم ایتدیلر . اون دردنجی عصرده نورکلره قارشى خدمت لرینی بیزانسیلرله صتدیلر . بو صورتله بالقان یاریم آطه سنده برلشمکه موفق اولدیلر . فقط بونلر بیزانسیلرله بر عنصر قوت اوله جق یرده بر عنصر اختلال اولدیلر ، بر طاقلری ای امپراطورلوق سواحلی تخریب ایتدی ؛ بر قسمی کلیبولری فی ضبط ایدرک امپراطورلغک غرب ایله مناسباتی کسدی . صوکره یونانستانه آتیلوب آنته وتب شهرلرنده کی لاتین دوقه لری ایله غوغا ایدرک اوراده سکسان ییل حکم سوردیلر . [۲] ساقز جنويزلرله تابع بر تجار شرکتنه عا ثد ایدی . عثمانلیلر بونلری طرد ایله آطه نه ، ایتلا ایتملر در .

آله رق بوکا قارشی حکومتہ مظاہر اولمش ایدیلر ، ایمپراطورلر چناق قلعه بوغازینی ایشته بوصورتله برمدت تأمین ایلشدیلر .

بیزانس تجارت بحریه سنی سکتهدار ایدن یالکز جنوزلر دکلدی .
اجرتلی عسکر اولان قاتالانلرده کلیولی بی آلدیلر (۱۳۰۷ ھ ۷۰۷) .
بوصورتله استانبولک آق دکز ایله تجارتی کسه بیلمک اقتدارینی حائز اولدیلر .
آناتولی نك بیزانس ایمپراطورلنی النده قالان یرلرینی استیلا ایدن تورکلرده کملر یابدیلر . (آیدین [اییونی]) بکی (اومور بک) ک
ازمیرده تأسیس ایتدیکی دونانما اوچ یوز کمی ایله یکرمی طقوز بیک افراددن عبارت ایدی . واقعا شو قوت اول امرده قانتا -
کوزینوسه مظاہر اولدیسده صوکره ایمپراطورلق علیهنده خدمت ایتدی . عثمانیلر دخی کلیولی بی الده ایتدیلر . فاتح سلطان محمد خان ثانی استانبولی محاصره ایتدیکی زمان مرمرده تقریباً اوچوز یکرمی کمی بولندیردیغی حالده بیزانسلیلرک دونانماسی اهمیتدن عاری ایدی ، بوجہتله ونديک وجوزلردن امداد آلمغه مجبور اولدیلر .

بیزانس تجارتی پای تحت جوارنده بویله انحطاطه اوغرادییغی کبی شرق وروسیه ایله اولان تجارتده اون دردنجی عصرده تورکلرک ظهوری وموغوللرک ممانعی ایله رخنهدار اولدی . دینیه پرده سیر سفان کسلمش ، (ولادمیر) و (موسقوا) حکمدارلری بیزانسدن آیری دوشمش ، ایران وهندک آوروپا ایله تجارتی طورمش ایدی .

شرقک بالاخره تماماً تورکلر النه دوشمسی اوروپانک آق دکز واسطه سیله چین وهند ایله اولان مراسله سنی کسدیکندن یا افریقانک جنوبندن ویا غربدن شرقه بر یول آرانمش وبو صورتله امید برونی وآمریقا کشف اولمشدر .

بیزانس ایمپراطورلری تبعه سنک نفوذ تجارتلرینه مظاہر اوله جق تدبیرلرده بولمق شو یله طورسون بالعکس اونی دوچار ضعف ایلدیلر . حالبوکه

ایمپراطور لنگ احیاسنده اجنبی جنویزلر معاقتلر قازانمش ایدیلر . بونکله برابر ، عثمانیلرله محاربه لری هنکامنده حرفت و تجارت ناستانبول و سلانیکده هنوز حال انبساطده ایدی . اون دردنجی عصرده تورکلر زراعت مملکتلرینی الده ایتدکلری حالده بيله شو ایکی شهرک سقوظنه قدر آز قورقیله جق بر حالده ایدیلر .

بیزانس ایمپراطورلغی ده تفوذ اقتصادی وقایع خارجییه ارتباط عظیمی حسینله غایت کوشک قالان بتون تجار ملتر کبی ایدی . اول امرده پک بیوک بر فاه کچیردیکی حالده بالآخره اقتصاد یوزندن دوچار زوال اولدی . ایمپراطور لنگ باشلیجه اسباب انحطاطندن بریسی قوه اقتصادیه سنک بالخاصه تجارتیه مستند اولدیغنی آکلایه مامسی ، اونجی عصرده شرق و غرب تجارتیه استیلا یولنی آرامامسیدر . بیزانسلیلر باربار عالنک باربارلرک هجومندن بری تکامل ایتدیکنی ادراک ایدمه یورلردی . چین و هند تجارتی سوریه و مصرک عربله انتقالی طولایسیله اللرنندن چیقدیغنی جهتله خارجی تجارتلرینه یکی مخرجلر تأمیننه مجبور ایدیلر . واقعا بونک ایچون قره دکزه یونه لرک تجارتلرینه بیوک بر انبساط ویره بیلدیلر . فقط عربلرک آق دکزک غربنده انحطاطه دو شمه لرندن استفاده ایدمه میشلری کندیلری ایچون مشئوم اولدی ، وندیگ و جنویز و یزالیلر بورالرده عربله خلف اولدیلر . بونلر اهل صلیب محاربه لری طولایسی ایلده شرقی آق دکز تجارتی اله کچیردیلر . دوردنجی اهل صلیب محاربه سنده وندیگ آله لردکزینی طوتدی . صوکره جنویزلر قره دکز تجارتی الده ایتدیلر . ملل مختلفه ایله طولان پای تحتده بيله اجنیلر حکم سورمکه باشلادی ، غربی اوروپا شرق اوزرینه ایلك غلبه اقتصادی قازانمش و بو صورتله بر کون عالم تجاری بی الده ایدمه چکنی اثبات ایلشدر .

اقتصاد نقطه نظرندن خطالر ایدن بیزانس ایمپراطورانی اکثر اقبال اقتصادی سنک انبساطده چالشمشدر . عرب استیلا سندن صوکره غائب

ایتدکلی ایالتلرک تجارتی الده ایتک ، کندیلرنده قالان ایالتلرک حرفت و زراعتی انبساطه کتیرمک ؛ قره دکزده تجارتلری ایچون یکی مخرجلر بولمق و بودکزی بیوک برتجارت لیمانی و مرکزى حالنه کتیروب روسلرله مناسبات تجاریه تأسیس ایتک کبی ایشلرده کوردیلر . استانبول لاتین ایمپراطورلغی دورنده یوآنیس و اناکسک دلاتلیه اقتصاد نقطه نظرندن بیوک برمات کوستردیلر . فقط ایشته بوصول برغیرت اولدی . انحطاط اقتصادیدن کندیلرینی قورتارمدی .

آناطولی و روم ایلی احوالی

باب ثالث

آناطولی و روم ایلی احوالی

برنجی فصل

آناطولی احوالی

آناطولی : روم سلجوقی دولتک انحطاطی ، موغوللرک تغلی ، انقراضی .
دوات ایلیخانیه نیک والیری ، آل ارتنا ، سلطان برهان الدین احمد . - قره مان اوغللری ،
حمید اوغللری ، قسطوفی بکلکی ، کرمان بکلکی ، قره سی اوغللری ، آیدین اوغللری
صاروخان اوغللری ، منتشا اوغللری . -

۱

آناطولی : روم سلجوقی دولتک انحطاطی . -- مدخلک برنجی
بابتده تورکلرک وقوعات سیاسیسه سنه بونلر انده اولان ممالکک موغوللر
طرفدن استیلایی حادثه سنک ایضاحی ایله نهایت ویرمش وبومیانده
سلطان علاءالدین کیقباد اولک وفاتنه قدر روم سلجوقی دولتی وقوعاتی
یازمش ایدک . اشوبابده مشارالیهک وفاتندن اعتبار آتأسس واستقرار دولت
عثمانیه قدر آناطولینک احوال سیاسیسه سنی بسط وحکایه ایدم جکز .
سلطان علاءالدین کیقباد اول عاقل وعفیف وشدیدالشکیمه وامور
سیاسیه ده ماهر برذات ایدی . ممالکک سلجوقیه رومییه جلوسنده اسلافی
بولتان سلاطین آراسنده کی نفاق ومنازعه لردن طولانی بر حال پریشانیده
بولمش ایدی . کندیبی بو احواله نهایت ویردی ، ملکئی توسیع ایتدی ؛
حکومتک وحدتی تقریر و تأسیس ایلدی . مملکتئی خارجی تعرضاته قارشئ
تأمین ایتدی . واقعا موغوللر شرق طرفدن حکومتی تهدید ایتمشل ایسه ده
سیاستده کی مهارتی سایه سنده بوکاده چاره بولمش ایدی . بو صورتله

وفاتنده خلفه حضور و آسایش داخلی به مالک بر مملکت و قوتلی و خارجک تعرضندن مصون بر سلطنت بر ایش ایدی .

سلطان علاءالدین کعباد اول دخی اسلافی کبی سوریه به حاکم اولق املنده ایدی ، اوده بونک سلطنتده حاصل ایده چکی پارلاقلقک جاذبه سنه قابلیش ایدی . لکن کندیبی اسلافک دوشدیکی خسرا نه دوچار اولماق ایچون بو مقصده حرب ایله دکل صلح ایله و نامنر تعیرنجیه حلول . مصلاحانه طریقله نائل اولق فکرکنده ایدی ، بونی ایوبیسرله قرابت صهریه پیداسنده بولدی . بونلردن (ملک معظم بن ملک عادل) ک قیزی (ملکه عادلیه) بی تزوج ایش و آندن دنیایه کلن (عزالدین قلیچ آرسلان) آندنه کی کوچک اوغلنی ولی عهدلکنه تعیین ایش ایدی . لکن بو خصوص بویوک اوغلی غیاث الدین کی خسروه سوء تأثیر ایتدی . سلطنتک کندی حقی اولدینی فکرکنده ایدی .

سلطان علاءالدین کعبادک وفاتنده اکابر امر اولی عهدک مسئله سنی بینلرنده حل ایتدیلر ، سلطان متوفانک وصیتنی طوتمدیلر . اتفاقله (سلطان غیاث الدین کی خسرو ثانی) بی تخت سلطنته اجلاس ایتدیلر . لکن پدر ایله اوغل و سلف ایله خلف بینده بیوک فرق وار ایدی . غیاث الدین کی خسرو پدرینک متحلی اولدینی اخلاق فاضله دن محروم اولدینی کبی صاحب کیاست دخی دکل ایدی . ذوق و صفایه مبتلا ایدی . حکومتی ظلم و عدوان ایله باشلامش ایدی . ایلك ایشی پدری زماننده جلب و اعزاز و عظیم احسان عاطفتره مظهر اولان خوارزمیلرک امراسنک سر آمدی بولنان سیواس والیسی (حسام الدین قیرخان) ی حبس ایتک اولدی ، دیگر امرای خوارزم دلکیر اولوب جماعتلریله برابر الجزیره قطعسه سنه کیتک اوزره یوله چیقیدیلر . راه راستلرنده بولنان امرای سلجوقیه آنلری منعه قالیشدی ، آرازلنده اهمیتلی مصادمه و مقاتله لراولدی . خوارزمیلر اوکلرینه چقان مواعی بر طرف ایدرک یوللرینه دوام ایلدیلر .

و ممالک سلجوقیه دن چقدیلر . بو وقایع کدر کاهلرینک غارت و خرابی و امرای سلجوقیان بعضیلرینک افاسنی موجب اولمش ایدی . سلطان علاءالدین کقبادک امرای آراسنده (سعدالدین کویک) نامنده مفسد و حسود برکیمسه بولنوب اطوار انسانی بی طایمقده ماهر و تخر به کار اولار . سلطان مشار الیه آکا یوز ویر مامش ایدی . حالبوکه کیخسرو تخر به سز و احوال عالمدن بی خبر اولدیغندن جلوسنی متعاقب کویک آکا حلول ایتمش و کسب تقرب ایلمش ایدی . کویکک ایلك سعایتی قیر خان طائدی . آنی عصیان ایله اتهام ایلمش ایدی . واقعا قیر خان سلطان علاءالدین کقبادک وصیتی موجبجه سلطنته عزالدین قلیج آرسلانک اجلاسی فکر نده بولمش و سلطان غیاث الدیر کیخسروک جلوسنه مخالفت ایتمش و مع مافیله براز زمان صورکه مخالفتک تاقتندن قورقورق آکا بیعت ایلمش ایدی . بو عقده سلطانتک قلبندن زائل اولیوب کویکک سعایتک مشمر اولمسنه سبب اولمش ایدی .

خوارزمیلرک بالاده ذکر اولدیغنی وجهله مملکتی ترک ایتملرغنی متبع اولان بو واقعه هرچ و مرجلره ، بر خیلی فناقلره سبب اولدیغنی حالده غیاث الدین کیخسروی مذه ایتمدی . کویکک کوندن کونه آرتان نفوذی و مساویسی دولته یارار صاحب کیاست رجالی ازاله خصوصنده ایلرو کیتمکه باشلادی . نیجه اکابر بوشیرک منفعته مخالفتلرندن طولایی بغیر حق فدا ایلدی . حتی سلطانتک اوکی والدهسی و آندن متولد قرداشلری عزالدین قلیج آرسلان ایله (رکن الدین سلیمان) برغلو قلعه سنده حبس اولندی ، سلطان غیاث الدین کیخسروک هنوز اوغلی اولدیغندن ازاله لر نده تأخر ایلدی . بالاخره طوغمقله قرداشلری اعدام و والده لری اخناق ایلدی .

بو یله اعتسافلر خلق نظر نده دولتک موقعی دوشور یور ایدی . نهایت غیاث الدین کیخسرو کویکک تزویراتی و بوندن طولایی اساس دولته عارض اولان رخنه لری آکلامش ، فقط قیمتدار آدملرک ضیاعی یرلرینی

بوش براققله اداره امور قادر رجال کسب ندرت ایلشدی . کویک جزای سزاسنی بولدی .

کوپکک قتلندن سو کره سلطان غیاث الدین کیخسرو اخلاق و اطوارینی دکیشدردی . خوازملیری الجزیره دن کیری دعوت ایدوب روی اجابت کوسترمدکرینه و اظهار عداوت ایلرینه مبنی سوریه ایوبیلری ایله بالاتفاق آنلری مغلوب و پریشان ایتمش ایدی . فقط غلبه سنک ثمراتی کندیسنی دکل منفقلری اقتطاف ایلدیله . اوده مقابله ایوبیلر النده اولان دیاربکری استیلا ایدوب بر وضع تهدیدکار آلدی . بناءً علیه موصل ، حصن کیف و ماردین حکمدارلری و حتی جزیره و حلب و حما و سائر محللرده حکمران اولان ملوک ایوبیه کندینک اطاعتنی قبول ایدرک نامنه خطبه قرائت و سکه ضرب ایتدیرمکله برابر حکمدارلقلرینک تصدیقنی متضمن فرمانزدخی آلدیلر . بوضورتله پدر واجدادندن توارث ایتدیکی سوریه سوداسندندها زیاده نائل اولمش ایدی .

فقط موفقیات واقعه دولتک قوای داخلیه سنی رخنه دار ایلوردی . (بابا اسحق کفرسودی) نام مزورک صاحب دینی تخم مفسدتن حصوله کلن اغتشاش و اختلالرک دفعی زماننده عیان اولیوردی . حکومت بیك مشکلات ایله ارباب خروجک حقندن کله یلمش و قوتنک قسم اعظمی بو اوغورده صرف و افنا ایلشدر . حتی غیاث الدین کیخسرو و قونیه تختگاهنی ترکه ، اولاد و عیالی و خزاننی ایله (قباده) حصنه التجا و تحصنه مجبور اولشدر .

موغوللر شوکت سلجوقیه نك شو تنزلی کوره رک امیده دوشدیله . قآن طرفندن ممالک غربیه یه مأمور (جرماغون نوین) ارضروم بلده سنی ضبط و تخریب و اهاالیسنی قتل عام ایتدی (۱۲۴۲م ۶۴۰۵) . آرتق موغوللرله حرب باش کوستردی .

سلطان غیاث الدین کیخسرو ایرتسی سنه عسا کر موجوده سنی سوریه

ایوبیلرینک کوندردیکی امداد وفرنکلر، کورجیلر، ارمیلر و سائر ملتلردن مرکب قوهٔ معاونه ایله تقویه ایدهرک موغوللرله حرب ایچون حرکت ایتدی. سلجوق اوردوسی هنوز مملکتلری ایچنده ایکن موغوللر حدودی کچوب ایلر و لیدلر، (کوسه داغ) نام موقعده ایکی اوردو قارشولشدی . سلجوق عساکری اول امرده خیلی یارارلق کوسترمش ایکن بردن بره قاقغه باشلادیلر؛ آز زمان ظرفنده میدان حربده برفرد قالمدی. سلطان لشکرینک بوحرکتندن بهت وحیرت ایچنده قالب ناچار طریق فراری اختیار و اولاد و عیالیه آنقره قلعه سنده قرار ایتدی.

موغوللر اوردو کاهده بر اقلان اموال و اشیای اغتام ایدوب اوردو- کاهی یاغمالدقن صوکره ممالک سلجوقیه نک ایچریلرینه طاله رق قیصریه قدر ایلر و لیدلر ، بویورویشده سیواس بلده سنی امان ایله آله رق سورینی هدم و قلعه ده بولان آلات حربیه یی تخریب و خلقتدن عظیم بر فدیة نجات اخذ ایتشلر ، مقاومت قیام ایدن قیصریه قلعه سنی بر قاج کون محاصره دن صوکره ضبط ایله اها لیسنک ارککلرینی اعدام و قادین و چوقلرینی اسیر ایدهرک حصارینی ده تخریب ایلشلردر .

موغوللر قیصریه دن ایلر و کیتمدیلر، دوندیلر. هیچ بر محله تعرض ایتمکسزین ارزنجان جوارینه واصل اولدیلر ، بو شهری ده جبراً آله رق قیصریه ده یابدقلری معامله یی تکرار ایتدیلر . آندن صوکره ممالک سلجوقیه دن چیقیدیلر. موغوللرک بوحرکتی بتون ممالک سلجوقیه خلقنی قورقوش ایدی. حتی ملاطیه کبی حدودده بولان یرلر اها لیس حلب طو پراغنه التجا ایتک اوزره مملکتلرینی ترک ایلشلردی .

کوسه داغ مغلوبیتی اوزرینه موغوللرک اوکنه حائل اوله جق برقوت قالمدیغندن ادنا بر غیرتله بتون ممالک سلجوقیه یی ضبط و استیلا قابل ایدی، لکن آنلرجه بوجهت مطلوب دکل ایدی. یالکز حکومت سلجوقیه نک کردانه مطاوعت اولسی الزم ایدی، بوده حاصل اولدی. چونکه سلطان

غیاث‌الدین کیخسرو و کندیسنجه موغوللره مقابله و مقاومت قابل اولمדיنی کوردی ، مصالحه ایتمک اوزره ایلچیلر کوندردی . هر سنه صورت مقطوعه ده اشیا و نقود و بر مقدار مبلغ اعطاسی صورتیله مصالحه عقد اولندی . بو معاهده ایله سلجوقیه موغول قانلغک خراجکذاری اولمش اولدی .

هزیمت واقعه ایله بتون موفقیات سالفه غائب اولمش و حدود ممالک اعدای سائر هیه قارشی آچیق قالمشدی . (سیس) تکفوری فرصدن بالاستفاده ممالک سلجوقیه دن هم حدود اولدینی محللری ضبط ایلمش ایدی . موغوللره عقد صلحه موفق و بویوزدن سلطنته خدمت عظیمه سی بیدار اولان «صاحب [وزیر]» (مهدب‌الدین علی‌الدیلی) نك خلفی صاحب (شمس‌الدین محمد اصفهانی) کوندریله رك سیس تکفوری مقر حکومتی اولان طرسوسده محاصره ایله صیقتدیرلمش و ممالک سلجوقیه دن آلدیغی یرلر تماماً استرداد قلمشدر .

غیاث‌الدین کیخسرو و موغوللرک خراجکذاری اولمق پک آغیر کلدی . کندینی ذوق و صفایه بالخاصه عیش و عشرته ویره رک وفات ایتمدی . آنا طولی سلجوقی دولتک انحطاطی بونک جلوسیه باشلامش و پرتو اجلال و استقلالی موغوللره خراجکذاریق ایله نهایت بولمش در .

غیاث‌الدین کیخسروک براقدیغی اوچ اوغلندن عزالدین کیکاوسک والده سی تورک وورکن‌الدین قلیچ آرسلانک والده سی روم جاریه سی ایدی . او اخر ایامنده کورجستان قرالنک قیزی آلمش و بو قادینه صوک نفسنه قدر دوام ایدن مجلوبیتدن طولایی آندن طوغان اوچنجی اوغلی علاء‌الدین کیقبادی والده جهتمدن حکمدارزاده و «اودی» اولمق حسبله ولی عهد تعیین ایلمشدی . پدیرینک کندی حقه ده یایدیغی حقه سزانی اوده تقلید ایلمش ایدی . لکن وفاتی متعاقب صاحب شمس‌الدین محمد اکبر امرایله بالمشاوره شهزاده لرک بیوک اولوب اخلاق جهتیله دخی دوزکون بولنان (سلطان عزالدین کیکاوس ثانی) یی

تختہ کچیردیلر (م ۱۲۴۵ ۶۴۳ھ). رکن الدین قلیچ آرسلان ایله علاء الدین کیقبادی دخی یوم جلوسده اریکه سلطنتک جانیننه وضع اولنان کرسی لرده او طور تهرق آنلری دخی بو ذوقدن محروم براقدیلر .

صاحب شمس الدین محمد دیکر امرا ایله متفقاً بر مدت امور اداره بی تدویر ایتمش ایسه ده بعده آرالر ی بوزولدی ، بر برینه دوشدیلر . شمس الدین محمد یونلرک اکثرینی ازاله ایدوب یر لرینه خواص بندکانی کتیره رک موقعنی ترصینه چالشدی . نهایت پادشاعک والده سنی دخی تزوج ایدوب بسبتون تغلب ایتدی .

بو ائنده بر موغول ایلچیس ی کلوب سلطان عزالدین کیکاوسی قرارکاه قاآنی به دعوت ایتدی . سبی موغوللرک تابعیتده بولنان سائر حکمداران و سلاطین مثللو بونک دخی او کتای قاآنک اوغلی (کیوک خان) ک قاآنغه اصعادی ایچون طویلانه حق قورولتایده بولنمسی ایدی . حالبوکه عزالدین کیکاوس دعوت واقعه دن تلاشه دوشدی ، بر مدت تعلق ایتدی ؛ نهایت عزیمتی حالنده بیزانس ایمپراطورلنی وسائر خرستیان حکومتلر طرفدن ملکنه تجاوز ایدیلک محتمل اولغله مملکتدن اوزامق جائر اولمه جغنی بهانه سنی بولدی . بو بهانه ایله رکن الدین قلیچ آرسلانی کوندردی .

رکن الدین قلیچ آرسلان حکومت سلجوقیه نک مرخصی صفتیه قورولتایده اثبات وجود ایتدی . کیوک اوکا فوق العاده احترامده بولندی . و برادری سلطان عزالدین کیکاوسی عزل ایله یرینه نصب ایلدی وصاحب شمس الدین محمدک اعدامنی دخی امر ایلدی . رکن الدین قلیچ آرسلان تقلید سلطنتی وصاحبک قتلنی مبین قاآنک یرلغنی جاملاً معیتده بیک اتلی اولدیغنی حالده سیواس بلده سنه کلدی ، اوراده « سلطان الاعظم رکن الدینیا و الدین قلیچ آرسلان» دیه سلطنتی اعلان ایتدی ، اسمنه خطبه قرائت بوسکه ضرب ایتدیردی (م ۱۲۴۸ ۶۴۶ھ) .

سلطان عزالدین کیکاوس بو ائنده آنطالیه کیتمش ایدی . صاحب ایسه

بتون عسکری اوج مملکتنده باش قالدیران برعاصی اوزرینه کوندره رک
 یالکزباشنه قونیهده بولنیورایدی. سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان معیتنده
 بولنان موغول عسکرینی آتابکی (بهاء الدین ترجمان) قومانداسیله کوندره رک
 صاحی طوتیدردی، انتقاملرینی آلهرق تشفی صدرلری ایچون قتل ایتدیردیکی
 امرانک اولاد واقرباسنه تسلیم ایتدی. سلطان عزالدین کیکاوسک
 آتابکی (جلال الدین قراطای) ملکک ایکی قرن داش آراسنده تقسیمی صورتیله
 اصلاح بین ایچون رکن الدین قلیچ آرسلانیه مراجعت ایله مساعدنه سنی استحصال
 ایلدی. هرایکی سلطانک آتابکاری آرالرنده مملکتک غربی سلطان عزالدین
 کیکاوس و شرقی سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان اداره لرنده بولمنسه قرار
 ویردیلر. اولکیسی کماکان قونیهده اوپوره جق، ایکنجیسی سیواسی.
 مرکز حکومت اتخاذایده جک ایدی.

بوئتلاف اوزون مدت دوام ایتدی، سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان
 امراسی طرفدن بتون ممالک سلجوقیه سلطنتی اله کپرمک ایچون وقوع بولان
 القساته قابلدی، قرن داشی اوزرینه یوریدی؛ فقط آقمرای بلده سی.
 جوارنده وقوع بولان محاربهده مغلوب اولوب بتون معیتیه اله کچدی.
 سلطان عزالدین کیکاوس عادل و مرحتلی ورقیق القلب برذات ایدی.
 بالخاصه قرن داشلرینی سور ایدی. سلجوقی خاندانی ایله آناطولوی به کلوب
 دولتک تأسیسنده بیوک خدمت لرنده بولنان امرانک اولاد لری سلطان عزالدین
 کیکاوسک جد و پدری دور لرنده حکومتدن اوزاقلاشدیر یله رق یرلرینی
 یتشدیر دکاری کوله لر و ممالک اجنبیه دن بالخاصه ایراندن کلن کسه لر طومتمش لر
 ایدی. کوله لر آره سنده (کمال الدین کامیار) و جلال الدین قراطای کی جدأ
 افتدیلرینه صادق و حکومتک اعتلای شاننه خادم ذاتلر وار ایدی. ایراندن
 کلنلر آره سنده دخی مهذب الدین علی الدیلمی کی سلامت عامه به وقف
 وجود ایتمش ذوات موجود ایدی. لکن بونلر بک اقلیتده ایدی. اکثر تی ایسه
 حکم داره تغلب ایتک و حکم و حکومتی اللرینه آلق فکر لرنده بولنیور لردی.

پدر وجدینک طوتدینی سیاستک سوء تأثیری بالخاصه سلطان عزالدین کیکاوس دورنده کمال شدتله کورولدی . امراسنک تغلبندن قورتیله مدی و دائماً شکایت ایدردی . بوضورتله خصلت عدالتی ابراز ایدمه مامش ایدی . سلطنته نائلیتی صاحب شمس الدین محمدک و دیگر امرانک اعمال نفوذی ایله اولمسی . ویدرندن میراث قالان وکنجلیکنک دخی یاردیمی اولان ذوق و صفاهنماکی آکا تأثیر ایدیور ایدی .

سلطان عزالدین کیکاوس برادری حضورینه کتیر یلده کده قوجا قلا یوب آغلامش واسیر معامله سی کوسترمه رک یانسه او طور تمش ایدی . سلطنتده آنک شرکتی قبول ایلدیکی کی ال ک کوچک قرنداشی سلطان علاء الدین کعبادی دخی سلطنته تشریک ایتدی . بویله جه صاحب سریر اولان اوچ برادر امور اداره بی جلال الدین قراطایه تودیع ایلدی (م ۱۲۴۹ ۶۴۷۵) .

ملکتده کی قاریشلق سببیه شیرازہ انتظام بوزولمش وبالطبع خزینہ دولنده مضایقه ظهور ایتش ایدی . بوندن طولای وزیراتی کسه ایستیمور . الحاح و ابرام ایله قبول ایدنلر دخی بر از مدت صوکره بر اقوب چکیلیور ایدیلر . جلال الدین قراطای ک کیاست ودراتی پک کوچلکله مشکلاته قارشی طور ییور ایدی . مضایقه خزینه جهتیه موغوللره اعطاسی مقرر اولان اموال واثواب و سائرہ منتظم صورتده کوندریله میور و شکایتی دعوت ایدیور ایدی . معینده کی اوردو ایله قافقاسیه ده (موغان) صحراسنی قرارگاه آنخاز ایدن بایجونوین ارسالات ایچون حکومتی صیقشدیر ییور ، دهازیاده صیقنتی و مضایقه یه بادی اولیور ایدی .

کیوک خانک رینه قائلغه کچیریلان (منکو) اقر باسندن بعضیلرینک عصیاننی باصدیر دقدن صوکره سلطان عزالدین کیکاوسک حضورینه کلمسی ایچون بر برینی متعاقب ایلچیلر کوندردی . کرک مشارالیه و کرک قرنداشلیری بو دعوتدن قوشقولا نهرق نه یا باجقلرینی بیله مدیلر . لاجل المشاوره بتون امرای سلجوقیه بی قیصریه ده طوبلا دیلر . نهایت سلطان عزالدین کیکاوسک

بالذات قآنك حضورینه عزیمته قرار ویردیلر . اوده هدایای عظیمه‌ینی
حاملأ یوله چیقدی .

ملك الامرا جلال‌الدین قراطای سلطان عزالدین کیکاوسك
عزیمتدن سوکره وفات ایتدی . شمیدی به قدر امور دولتی حسن
اداره‌یه صرف مساعی ایدن بوذاتك ضیاعی دخی دیگر برغانله اولدی .

سلطان عزالدین کیکاوس سیواسه واصل اولدقده امرادن بعضیلرینک
سلطان رکن‌الدین قلیج آرسلان جانده میل ایده رک غیوبتدن بالاستفاده آتی باشلی
باشنه تخت سلجوقیه اجلاس فکرنده اولدقلرینی خبر آلدی . سرعتله
قونییه یه عودت ایله کوچک برادری سلطان علاء‌الدین کیقبادثانی بی وکاله منکوقاآن
تزدینه کوندردی . تقدیم ایتدیکی نامه‌ده : آنا بکی ومدير اموری جلال-
الدین قره طایک ووفاتی وغرب طرفندن دشمن ظهوری جهتله کله میوب
برادرینی کوندره رک آنک دخی بالذات سلطان اولدیغی واعدانک شریخی
دفع ایتدکده بالذات کلوب اثبات وجود ایده جکنی بیان ایله اعتذار
ایتمش ایدی . سلطان علاء‌الدین کیقباد پدری طرفندن ولی عهد تعیین اولدیغی
جهته سلطنتک کندی حتی اولدیغی فکرنده ایدی ، لکن برادرلرینه قارشى موفق
اوله میه جغنی آکلادیغندن بوبابده سسنى چیقارمیورایدی . کیوک خان طرفندن
سلطنت سلجوقیه نك برادری سلطان رکن‌الدین قلیج ارسلا نه ویرلمسندن
امیده دوشمش وتخت سلجوقیه نائل اولمق ایچون او طرفک موافقتی
جلب ایتمک لازم اولدیغی آکلامش ایدی . ایشته بوندن طولانی منکو
قآنک تزدینه عزیمته کمال خواهش ایله راضی اولمش ایدی . وصولنده
آندن کندینه تختی طلب ایتمک فکرنده ایدی . لکن املنه نائل اوله‌مدی ،
یولده اولدی .

سلطان عزالدین کیکاوس برادری سلطان علاء‌الدین کیقبادی
کوندردکن سوکره غائله سندن قورتلیق ایچون سلطان رکن‌الدین قلیج
آرسلانی طوتوب حبس ایتمک ایستدی ، بونک ایچون فرصت کوزه دیور

ایدی . طرفداری بولنان امرا فیکرینی آکلادقلرندن سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانی قیصریه قاجیردیلر و باشلی باشنه سلطتی اعلان ایتدیلر ، اسمنه سکه باصدیلر (م ۱۲۵۳ هـ ۶۵۱) .

قیصریه ده طوپلانان بوجعیته امرای سلجوقیه دن بعضیلری دهالتحقاق ایتدی ، جمعیت بو بودی . سلطان عزالدین کیکاوس برادرینه و معینده کیله اجرای نصیحت ایچون مشایخ مشهوره دن (صدرالدین قونوی) یی کوندردی ، لکن متمر اولدی . امرا سلطان عزالدین کیکاوسک برادرینی اعدام وازاله فیکرنده اولدیغنی و بوکا نوسل ایتدیکنی سو ییلورلردی . نهایت سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان و امرا عسکر طوپلایوب قونیه اوزرینه یورودیلر . سلطان عزالدین کیکاوس قارشی چیقدی ، وقوعبولان محاربه ده غالب کله رک سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانی اسیر ایتدی (م ۱۲۵۴ هـ ۶۵۲) . لکن ادعا ایدلیدی و جهله آنی اعدام ایتدی ، تکرار تلطیف ایله برابر کندیسنی آماسیه و یاخود (برغلو) قلعه لرندن برنده اقامته مأمور ایلدی . اوده اول امرده برنجی موقی اختیار ایتدی ایسه ده اوراده راحت ایده مدیکندن بالاخره وقوعبولان طلبی اوزرینه برغلو یه کوندرلدی .

سلطان عزالدین کیکاوس تحت سلطنتده یالکز قالمش ایسه ده باصیلان سکه لرده سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان ایله وفات ایدن سلطان علاء الدین کقباد ثانی تک اسملرینی ابقا ایتمش ایدی .

منکوقاآن برادرلرندن هولاکوخانه ممالکنک اقطارغریه سنی ویرمش و اول حوالیده هنوز موغوللره اطاعت ایتمان یرلرک استیلاسنه مأمور ایلش ایدی . هولاکو قومانداسنه ویریلن بویوک اوردونک اعاشه حیواناتانی ایچون ممالک غریبه ده بولنان یا یلاقلرک اوتلرینه طوقونلامسی دخی قاآن طرفندن امر ایلدی . بایجو نوین ک قرارکاهی بولنان موغان صحراسی دخی یونلردن ایدی . بایجو نوین بوندن طولایی موغانی براقه رق بو

یاساقدن خارج قالان ممالک ساجوقیه طوغری حرکت ایتدی. سلطان عزالدین کیکاوس ایچی کوندره رک اوسه کندیسنه معیتنه قیشلاق اولوق اوزره بر موقع تعیینی ایستدی؛ مال مقررک تأخر ارسالندن دخی شکایت ایدیور ایدی.

سلطان عزالدین کیکاوس باجیونی هلا کونک اوکندن قاچیور ظن ایدرهک طابنی رد ایتدی، حتی بو فرصتدن بالاستفاده آنی اورمغه قالدیشدی. معیتده کی امرا بو باده ایکیه بولندی، تجربه لیلری طلبه موافقت ایله برابر بذل اموال واطاعت ایدرهک تسلطندن قورتلیمی رأینده ایدیلر؛ تجربه سزلی ایسه سلطانی حربه تشویق ایدیور دیلر.

پای تخنده بوفکر لر تصادم ایدر ایکن، باجو ممالک ساجوقیه کیردی. آقمرای بلده می جوارینه قدر کلدی؛ ارضرومدن اورایه قدر کچدکلیری یرلر پایمال خیول اوله رق تخریب ایدلمش ایدی. سلطان بو خبری آلدقه تبدیل فکر ایتدی، امرای دولتی ایله متفقاً باجیونک ومعیتنک اعاشه سی ایچون لزومی اولان ذخایر و سائره نی اعطایله باریشمق ایستدی، باجیودخنی عینی فکرده ایدی. لکن بودفعه وزیر (قاضی عزالدین آتابک محمد بن محمود رازی) جمله یه مخالف بولندی، کافرله قارشى جهاد فکرنی ایلری سوردی. سلطانک ذهنی چلمک ایچون تحریضاته باشلادی و موفقده اولدی. عساکر ساجوقیه نك باشنه کچرهک باجیویه قارشى چیقدی. آقمرای ایله قونیه آراسنده کی (علاءالدین رباطی) نام موقعده وقوعبولان حربده عساکر ساجوقیه طایانه مرق مغلوب و کندیبی ده شهید اولدی. قونیه ده قالان سلطان عزالدین کیکاوس بو انهمزام خبر الینی آلدقه عائله سی و خواص بندکانی ایله انطالیه یه قاچدی (م ۱۲۵۶ هـ ۶۵۴).

امرادن «استادالداره» (نظام الدین علی) قونیه یه کیده رک حمیه شهرک محافظه سنی درعهده ایلدی. دیگر امر احصاتی جهته بر غلوقلعه سنه فرایتمش لر ایدی. بونلر اوراده محبوس بولنان سلطان رکن الدین قلیچ آرسلا نی سلطنت

سلاجوقیه به اجلاس ایلدیلر . سائر محفلرده بولنان اعیان و امرا دخی کلوب بیعت ایلدیلر . بعده ترتیب ایلدکلری هدایایی عظیمه یی حامله سلطان دخی برابر اولدینی حالده بایجو نوینک یاننه کیتدیلر ، اونک تخت سلاجوقیه به اجلاسنی رجا ایلدیلر . بایجو نوین سلطان عزالدین کیکاوس طرفه متمایل ایدی . اونک سریر سلطنتده ابقاسی فکرنده ایدی . سلطان رکن الدین قلیچ آرسلائی اعزاز و اکرام و هدایاسنی قبول ایتمکله برابر اجلاسنی مناسب کورمدی . سلطان عزالدین کیکاوسی آنطالیه دن یاننه کیتیرمک ایچون حفیدینی کوندردی ، یازدینی نامه ده کندیسنه قارشى بابا محبت و شفقتی طاشیدینی و صرف مالکنده ابقا ایچون دعوت ایلدیکنی بیلدیرمش ایدی . لکن سلطان عزالدین کیکاوس آنکله (لاذیق [دکزلی]) ده ملاقی اولوب آلداده رق ازنیق ایمپراطورلنی ممالکنه قاچدی ، بایجو سلطان عزالدین کیکاوسک عودتدن نومید اوله رق متأزولمش و کوندردیکی کسه یی پک زیاده تکدیرایش ایدی . بایجوریه سلطان رکن الدین قلیچ آرسلائیک سلطنتنی تصدیق ایلدی .

بایجونوین قیشی ممالک سلاجوقیه ده کچیردی ، بحکمه الله تعالی هوا غایت مساعد کیتمکله اهالی بومسافرلر یوزندن چوقلق زحمت چکمدی . ایلیک بهارک حلولنده بغداد اوزرینه یوروین هولاکو خانک اردوسنه التحاق ایچون ایرانه عودت ایلدی .

سلطان عزالدین کیکاوس بایجونوینک قرارگاهنه عزیمتی ایشیدنجه التجا ایلدیکی ازنیق ایمپراطورلنی ممالکندن چیه رق مملکنه کلدی ، باشنه طویلانان عسکرله برادری اوزرینه یوریدی . سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان مقاومتیه مقتدر اوله میه جغنی بیلدیکندن قیصریه به چکلدی ، سلطان عزالدین کیکاوس کافی السابق مملکتک آرزنده تقسیمی ایچون آدملر کوندردی ایسه ده موافقت ایتمه رک اوزمان همدانده بولنان هولاکو خان تزدینه عزیمت ایلدی (م ۱۲۵۷ ۶۵۵۵) .

موغوللارک دولت سلجوقیه یه تغلی . — هولاکو خان سلطان رکن الدین قلیچ آرسلاننه حکومت سلجوقیه یی توجیه ایدرک امراسندن . (النجاق) و (قدغان) قومانداسنده براز عسکرله آناطولی یه کوندردی .

بایجو نوین ماجرای واقعی منکو قآنه بیلدیرمش ، اوده سلطنت سلجوقیه یی سلطان رکن الدین قلیچ آرسلاننه ویرمش ، تفویضی امر اولان یرلیغ و پایزه یی اوردوده بولنان رجال سلجوقیه دن صاحب (شمس الدین محمود طغرای) یه تودیع ایش ایدی . بو ذات سلطان علاء الدین کیتبادک معیتده بولنوب آنک وفاتی اوزرینه مملکتنه دوغمه یه رک حضور قآنی یه کیتمش ایدی وهنوز اوراده بولنیور ایدی . منکو قآن صاحب شمس الدین محمود طغرای یی سلطان عزالدین کیکاوسک حضورینه کلمسی امر یه مستعجلاً کوندردی . لکن کلیرکن هلاکو خان زردینه اوغرادقه یاننده کی یرلیغ قآنی و پایزه یی لندن آلمشدر .

صاحب شمس الدین محمود طغرای سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان و معیتده بولنان موغول امراسیله (توقاد) جوارنده بولشدی . سلطان اون یک چوق اکر ام و توقیر ایده رک یاننده آلیقویدی . منکو قآنک امری موجینجه یاننه کیتسی ایچون سلطان عزالدین کیکاوسه ایلچیلر کوندردیله . اوده قونیه دن آقسرایه کلدی . النجاق بر قاج دفعه اوزرینه هجوم فکرنده بولندی ، لکن صاحب طغرای النده بولنان منکو قآنک حکم یله ممانعت ایتدی . نهایت هر ایکی طرفک امراسی آره یه کیردیله . مملکتی ایکی یه تقسیم ایتدیله . سیواس نهرینک غربی سلطان عزالدین کیکاوسک و شرقی سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانک اداره سنده بولنسنه قرار ویرلدی . بوتقسیمی تحریر ایده رک طرفین تصدیق ایلدی .

ایشته دولت سلجوقیه بر طرفدن منکوقا آندن و دیگر طرفدن هولاکو خانندن کلان و بربرینه مخالف بولنان امر لک تئفیدی او غورینه دیدیکنمکنده ایدی. هولاکونک سطوت و شوکتی ایران و الجزیره و سوریه ده کی ملوک و امرانی زیاده سیله اورکوتیور ایدی . بالخاصه سلطان عزالدین کیکاوس قورقور و اونک حرکاتی ترصد و تجسس ایتدیریور ایدی. هلاکونک مرکز خلافت بولنان بغدادی تسخیر ایله خلیفه مسلمینی اعدام ایلدیکی خبرینی آلدقده نزدینه وارمق ضروری اولدیغنه حکم ایتدی، بغداددن دونوب تبریز جوارنده ضرب خیمه و خرگاه ایدن هولاکو خان اوردوسنه کیتدی، عظیم هدیه لر تقدیم ایلدی؛ بایجونون ایله آراسنده کی ماجرادن طولایی اونک کندینه مغیر اولدیغنی بیلور ایدی . حضورنده پک بیوک ذلت اختیار ایدرک غفو و مرحتنه نائل اولدی و مواخذه دن قورتلدی. حتی هولاکو ممالک سلجوقیه نک، توجیهی مین اولوب نزدنده بولنان منکوقا آنک یرلیغ و یایزه سنی دخی آکا تسلیم ایتدی . برقاچ کون سوکره برادری سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان دخی معیتده صاحب طغرائی و « پروانه [حاحب] » (معین الدین سلیمان) اولدیغی حالده کلدی . برادرندن زیاده اکرام و احترامه نائل اولدی . هولاکو ایکی برادری باریشدیردی ، ممالک سلجوقیه یی صوک اجرا اولنان تقسیم وجهله ایکیسینه مشترکاً مقرر ایتدی . هولاکو خان سوریه به هجوم فیکرنده ایدی . سلطان عزالدین کیکاوس ایله سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانک بوسفرده برابر بولملرنی امر ایتدی ، لکن تجهیزات سفربه لری ایچون مملکتلرینه کیتمیوب بولملری تبریزدن تهیه ایتلرنی تنیه ایلدی . بولرک یانلرنده پاره یوق ایدی ، زیر اداره لرنده بولنان محللردن جلبی و یاخود تبریزده تدارکیده قابل دکل ایدی . بونک ایچون هولاکویه مراجعت ایتدی لر . استقراض ایتدکلری مبالغه ایله تجهیزاتلرنی اکمال ایدوب سوریه سفرنده موغول اوردوسنده بولندیلر . استقراض ایتدکلری مبالغه

حکومت سلجوقیه نك دینی اولوب کیتلیجه اولدیغندن و مرور زمانه مقدراری آرتدیغندن اوزون مدت تأدیه اولنه مامش و تسویه سی حکومته غائله اولمشدر .

هولا کو حلب بلده سنک تسخیرندن سوکره اوردوسنی سوریه نك اتمام استیلاسنه مأمور ایدرک آذربایجانه عودت ایتمش و سلطان عزالدین کیکاوس ایله سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانک ممالک سلجوقیه یه عودت لرینه اذن و یرمشدر. مفارقتلری ائناسنده اولجه سلطان عزالدین کیکاوسه و یردیکی منکوقا آتک یرلیغنی و پایزه سنی استرداد ایدرک سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانه و یردی. هر ایکسی عودت ایدوب مرکز حکومتلرنده قرار ایتدیله . صاحب شمس الدین محمود طغرایی هر ایکى برادرک وزارتتی بردن ایفا ایدیور و آرالرنده حسن معامله جریاننه سعی ایلور ایدی . لکن بو حال مدت مدیده دوام ایتدی ، کندیمی وفات ایلدی . سلطان عزالدین کیکاوس وزارتتی «صاحب آتا» دیه معروف (فخرالدین علی) یه و یردی . سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان دخی حکومتده حاکم و نافذ الامر بولنان معین الدین سلیمان پروانه بی وزراته کچیردی .

معین الدین سلیمان پروانه پدری مهذب الدین علی الدیلبی زماننده موغوللرله مناسبات پیدا ایتمش اولغله آنلره هر نه زمان و هانکی ایش ایچون مراجعت ایدرسه مطلوبی در حال اسعاف اولنور ایدی . اخیراً بو تودد و ترددینی پک زیاده ایلرولتمش ایدی . بر زمان باججونوینک حمایه سنه نائل اولدیغی کبی اخیراً دخی هولا کویه حلول ایتمش ایدی . سلطان عزالدین کیکاوسی هیچ سومزدی . بو جهت مشارالیه جه دخی معلوم اولدیغندن ، حقنده موغوللره ایده چکی سعایتدن اندیشه ناک ایدی . پروانه نك شرنندن نفسنی محافظه ایچون وزیرى صاحب آتانک دخی تنسیبیه هولا کو خانک زردینه عزیمته حاضرلتمش ایدی . لکن سرعتله طاورانهمدی .

بعض مفسدler معین الدین سلیمان پروانه یه سلطان عزالدین کیکاوسک
بجراً مصر لیلرله مخبرده بولندی چیته بر غانه چیقارمسی ملحوظ
اولدیغندن بحث ایتدیلر ، پروانه بوخبری دها زیاده اعظام ایدرک
سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان اداره سنده کی یرلرده بولنان موغول
عسا کرینک قوماندانی التجاف نوین ایله مشترکاً هولاً کویه بیلدیردیلر
وسلطان عزالدین کیکاوسک مصر لیلرک قوه امدادیه سیله برلشمدن اول
تأدیب وازالمسی حقنده فرمان ایاخانی طلب ایتدیلر. هولاً کو مسئولرینه
مساعده ایتدی .

سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان بر موجب حکم زیر اداره سنده کی
محللرک عسا کرینی طویلایه رق موغول عسا کری ومعین الدین سلیمان
پروانه ایله قونیه اوزرینه یوریدی . سلطان عزالدین کیکاوس
بو مخبرادن غافل اولوب تبریز سفری تدارکاتی ایله مشغول ایکن
یرادرینک آقسرایه واصل اولدیغنی خبر آلدی. سببی آکلامق وصورمق
ایچون وزیرینی کوندردی ، دیگر طرفدن دخی فراره حاضرلندی .
صاحب آنا فخرالدین علی سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان اوردوسنه
واصل اولدقده آلیقونیلدی ، پروانه اختیاریه وزرات وظیفه سندن فراغت
ایدرک صاحب آناه توجیه ایتدیردی . سلطان عزالدین کیکاوس
بوخبری آلدقده اولاد وعیالی وخواص بندکانی ایله آنطالییه قاچدی ،
اوراده دخی بارینه میهرق دکز طریقله کیدوب ایمپراطور میخائیل
پاله ثولوغوسه التجا ایتدی (م ۱۲۶۱ هـ ۶۶۰) .

سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان رابع نهایت مستقلاً ممالک رومه
سلطان اولدی . حقیقته تاتارلره بنده اولمشدی . هلا کو خانک تشکیل
ایتدیکی ایلخانیه دولتی هر فرصتن استفاده ایلوردی .

سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان اسماً ورسماً حکمدار ایهده حکمی اطرافه
جازی دکل ایدی ، زمام اداره دولت وتوجیه ممالک معین الدین سلیمان پروانه نک

النده ایدی. سلطان عزالدین کیکاوسک فرارندن سوکره معین الدین سلیمان پروانه و عدسابق و جهله (شرف الدین مسعود بن خطیر) ی نیکده به سر لشکر [والی] او تعیین ایتمش ایدی. ابن خطیر سوء اداره سیله خلقی دلگیر ایتمشکنندن شکایتچیلار چوغالدی، مرکزندن وقوعبولان نصیحتلره حواله سمع اعتبار ایتمدی؛ سرکشک و تمرد طریقنی طوتدی.

بروجه آتی ایکی وقعه جالب نظر دقتدر: هولاکو خان اواخر عهد حکومتده ممالکنی شهزاده لرینه و امراسنه توجیه ایلمدیکی صره ده ممالک سلجوقیه بی ده کندی ممالکتی کی و سالف الذکر معین الدین سلیمان پروانه بی ده کندی آدمی کی عد ایده رک ممالک مزبور بی رأساً آکا اعطا ایلمشدی. بناء علیه معین الدین سلیمان پروانه یالکیز سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان کوزیری دکل هولاکونک ده نائب و والیسی مشابه سنده ایدی. تقردینه مانع اوله جق برقوت یوق ایدی. ثانیاً هولاکو ممالک سلجوقیه نک، محافظه سی ضمنده تانار امراسی معیتده طاقم طاقم عسکرلر کوندروب بو عسا کر داخل مملکتده یرلشوب قالمش، کیده رک نائل امتیازات اولمش؛ وقت وقت دائره اطاعتدن خروج ایده رک احداث غوائل ایلمشدر. بونلر دولت سلجوقیه به برخیلی راحتسزلق و یردیکی کی ایلمخانلرک انقراضدن سوکره آناطولیده سرزده ظهور اولان تشتک هان کافه سنه قاریشه رق فتنه و نفاقلریله اشتهار ایلمش و نهایت الامر تیمورلنک روم سفرندن عودتندم. بونلری برابر آلوب تورکستانه کورتورمشدر. محلنده ذکر اولنه جفی و جهله مورخلرک (قره تانار) دیدیکی طوائف بونلرک بقیه سیدر. تیمورک بونلری کورتورمسی دولت عثمانیه به بر خدمت کی تلقی اولنمشدر.

سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان معین الدین سلیمان پروانه بی کندندن مغرب ایتماک ایچون ابن خطیرک معامله سنه سس چیقارمیور، مع مافیه زیاده متأثر اولیور ایدی. برکیجه مقربلریله مصاحبت ایدر ایکن: نیکده بی شرف الدین مسعود بن خطیردن قورتارملیدر، پروانه و منسوبنی

مملکت مزه استیلا ایلدی . بو صورتله اگله جگ سنه ملکم زده حکم مرق
قالیه جق . ایباخان اعظم حضورینه کیدوب ظلمه نك مالمکه استیلاسنی
عرض ایده میم هدیہ حسب حالده بولنش ایدی . ایسته میه رك معین الدین سلیمان
پروانه یه ویرمش اولدینی سینوبک استردادینی ایما ایدر سوزلر دخی
آغزندن قاچر مش ایدی .

مقر بیلرک جمله سی پروانه نك منسوبینی و شرف الدین ابن خطیرده آنک
کندی آدمی اولدیغندن سلطان رکن الدین قلیج آرسلانک منویاتی هان آکانقل
ایتدیله . ابن خطیر او ائشاده توقادده بولنمقده اولان پروانه نك یانسه در حال عزمتله
ایشی خبر ویردی ، وخامت عاقبتی آکلاتدی . بو بابتده آرالرنده کونلرجه
مذاکره جریان ایتدی . سلطانک مصر حکمداری (ملک ظاهر بیبرس
البندقداری) ایله اتقاق اولدینی و کندیلرینک ازاله وجودینه چالیشدیغنی
موغول امراسنه اشاعه ایلیه رك بغضلرینی تحریک ایله سلطانک بو صورتله
افسانه قرار ویردیله .

بو بولانی موقع فعله قویمق ایچون معین الدین سلیمان پروانه ترتیب ایتدی
هدیه لرله ابن خطیری ممالک سلجوقیه نك محافظه سنه مأمور بولان موغول امراسنه
کوندردی ، ایشی آنلره بیلدیله . موغول بکلری سلطان رکن الدین قلیج
آرسلانله آقسرائی جوارنده بولشمق اوزره خبر کوندردیله ، کندیلری ده
اورایه کیتدیله .

سلطان رکن الدین قلیج آرسلان آقسرائیه ووردنده پروانه حضورینه کله رك
شدتلی سوزلرله تجاوزاتده بولندی ، سلطان بالضروره هضم ایتدی . بعده سلطان
ایله موغول امراسی متقابلاً یکدیگرینه ضیاقتلر ویردیله . امرا پروانه یی
سعایت ایدن کسه لرک کندیلرینه تسلیمنی سلطانندن طلب و بوبابده معامله
جبرییه توسل ایتدیله . سلطان ایرتسی کونه قدر مهلت ایستدی . فرداسی
کونکی ضیاقتده موغوللر طلبلرینی تکرار ایلدیله . سلطان رد ایتمکه قدحنه
زهر قویدیله . سلطان زهر لندیکنی حس ایتدکده آتیه ینوب شهره کیتمک

ایستدی ایسه ده موغولری بولدن دوندر دیلر . پروانه موغول بکلری یه چادر دن چیقدی . شرف الدین مسعود ابن خطیر و برادری سلطانی یاینک کیریشیه بوغدی لر (م ۱۲۶۵ هـ ۶۶۴) .

موغوللرک مداخلاتی دولت سلجوقیه نك استقلالنی ایشته بو صورتله بک بسیط برحاله ایندیر مش ایدی .

سلطان رکن الدین قلیچ آرسلانک اخناقندن سوکره معین الدین پروانه اکابر و امرایی و موغول رؤسائی آلهرق جمعیه قونیه یه کتدی ، سلطان مخنوقک اوغلی (سلطان غیاث الدین کیخسرو ثالث) ی والده سنندن ایستدی . اوزمان هنوز آلتی یاشنده بولان بو چوچنی تحته او طور تدی . جلوس خبری حکمدار جدیدک توقیعنی حاوی فرمانلرله بتون ممالکه بیلدیرلدی .

معین الدین پروانه حکمدارک تعلیم و تربیه سنه درجه نهاییه ده اهتمام ایتدی . خدمت تدریسی افاضل زمانه دن (قاضی نور الدین ینوعی) به حواله و امر تربیه سنی دخی اصحاب مناصبدن حسن خلق و صلاحی ایله معروف (امین الدین امیر داد اصفهانی) به تودیع ایلدی . سن رشده وصوله قدر دوام ایدن تعلیم و تربیه اهتماماتی ایی نمره لر ویردی .

معین الدین سلیمان پروانه « امارت » ایله پروانه لکی عهده سنه آلهرق سائر مناصب دولتی ، اکابر و اصاغر امرایه توجیه و توزیع ایلدی . جمله سی ال برلکیله امور دولتی تمشیه باشلادی لر . ایشکذارلق و اداره ایله متصف ذواتی و الیلکلره کوندر دیلر . کافه سی ال لرندن کلدی کی قدر تدویر اموره مساعی مشکوره ابراز ایدیور ایدیلر . مظالمی رفع ایتدیلر ، امور مالیه یی یولنه قویدیلر . سلاطین یننده اولجه وقوع بولان شقاق و نفاقدن طولانی توسع و تکثر ایدن یولسز قلقلر و اعتسافلر اورته دن قالدی ، معموریت و امن آسایش حاصل اولدی . دولت ایلیخانیه بعضاً مداخله ده بولنیور ایسه ده پروانه نك

کیاست ومهارتی سببیه بیوک تأثیری کوریه میور و کچشدیریلیور ایدی . پروانه اقربالریتی و کندیسنک خواص بندکانی اولان کسهلری بیولتمکده و آنلری منصبلره کتیره رک مملکتده قوتی تزید ایلکده ایدی . فقط بونک سوء تأثیری هنوز حس ایدلمامکده ایدی . اون ایکی سنهدن زیاده سورن بو امن و آسایش دورنده یالکنز بر کره دوزن بوزلمش ایدی . اوده وزیر صاحب آتافخرالدین علی نک عزلی ایدی . پروانه استرقاب ایلدیکی بو ذاتی موغوللره سعایت ایده رک آنلرک معاوتیه مأموریتته ختام ویردی . لکن ازاله یه جسارت ایده میوب (عثمانجق) قلعه سنده حبس ایلدی . حالبوکه کیفیت عزلی ایباخانه دخی بیلدیرلیدیکندن محسدن تبریزه جلب ایدلمش ، وقوعبولان تدقیقاتده جرم و قباحتی تحقیق ایتدیکندن قونیه یه اعاده اولمشدر . بعده فرصت بوله رق (آباقا خان) حضورینه کیتمش و تقدیم هدایا ایله منصب سابقنی تحصیل ایلشدر . بونک اوزرینه پروانه اونکله معانده ده دوامه جسارت ایده مدی ، اشتلافه مجبور اولدی ؛ آرالرنده یکیدن الفت حصول بولدی .

ممالک سلجوقیه ده دوام ایده کلان شو حسن حال نهایت خللدار اولدی . امرادن (بیجر بهادر) ک دیار بکر ولایتی اموالی تماما طولایه رق و اورانک عسکرینی آله رق شامه هجرت والتجاسی حدوث فتنه یه مقدمه اولدی . او اثناده معین الدین سلیمان پروانه و وزیر صاحب آتاسلطان غیاث الدین کیخسروی اکبر امرایه تودیع ایده رک حضور ایباخانه کیتمشلر و اونلرده سلطان ایله قیصریه یه عزیمت ایلشلر ایدی . ابناء خطیر میدانی خالی بولدیلر . مخالفت و عصیان قیام ایتدیلر . امرای سلجوقیه نک اکثرینی کندیلرینه اویدریدیلر . شرف الدین ابن خطیر مصر سلطاندن استمداد و قره مان اوغلرینی یانته دعوت ایتدی . قیصریه شهرینی باصوب سلطانی و معیتده بولنان امرایی قرارکاهی بولنان نیکده یه کوتوردی . بعده کسندینه مخالف بولنان امرایه غونایه طویشه رق اکثرینی افنا ایلدی . اله کچن موغوللردخی قتل اولدور ایدی .

عصیان تبریزده طویلدقده آباقاخان وزیر ایله پروانه نك یانته ایلخانیه شهزادگانندن (قنغر طای) ی برفرقه موغول عسکر یله ترفیق ایده رك کوندردی . قنغر طای سسز و صداسز نیکده جوارینه قدر ایلرولیه رك ابن خطیرك جمعیتی ترصد ایتمکله باشلادی . او ائناده مصر اردوسنك پیشداری البستان بلده سنه مواصلت ایلمش ایدی . شرف الدین بونی خبر آلدقده مصر عسکرینك تقریبی وموغوللری بوزدقلرینی مبین اطرافه فرمانلر کوندردی و قرارگاهده شنلکلر اجرا ایتمدی . ابن خطیرك خدمتده بولندیفی سلطان غیاث الدین کیخسرو ایسه بو احواله سیرجی کبی طورییور ایدی . او ائناده قنغر طای معیتده کی اوردو ایله قرارگاهی واردی . سلطانی وموجود امرایی تماماً دردست ایتمدی . ابن خطیر قارغشه لنده یاقه یی قورتاروب (لولو) قلعه سنه التجا ایتمش ایسه ده دیزداری طرفندن موغوللره تسلیم ایلمکله اعدام قلندی . کرک سلطان و کرک امرای سائر نك بووقعه ده بیکناه اولدیغی موغوللرجه معلوم ایدی . مع مافیه معین الدین سلیمان پروانه نك شفاعتی سایه سنده مؤاخذه ایله یاقه لرینی قورتاردیلر ، یالکز شرف الدینك طرفداری اولان و قیصریه باصقیتنده سلطانی آکا تسلیم ایدن کسه لر قتل ایلدی .

ایرلسی سنه مصر ملک ظاهر بیبرس البندقداری ممالک سلجوقیه نك ضبطی ایچون حرکت ایتمدی . معین الدین سلیمان پروانه وموغول امراسی عسکر لرینی طویلایه رق قارشو چیقیدیلر . البستان صحرا سنده ایکی اردو قارشولشدی . عساکر سلجوقیه محاربه یه جسارت ایده میه رك میدان حربی ترک ایله فرار ایتمدیلر . موغوللر ثبات ایتمدی . وقوعه بولان مقاتله شیدیده ده سردار لر ی بولان (توقو) و (تداون) دخی داخل اولدیغی حالده جمله سی قلیچدن کچدی . بوغالییت عظیمه ملک ظاهر بیبرسه ممالک سلجوقیه نك یولنی آچمش ایدی . قیصریه اوزرینه بوریدی . اورایه قاچان معین الدین سلیمان پروانه سلطان غیاث الدین کیخسروی آله رق توقاده چکلدی . ملک ظاهر بیبرس

پروانه یه آدم کوندروب کندیسنی دعوت ایتدیکی حالده قاجمسی سینی سؤال
 دولت سلجوقیه یی موغوللرک الندن قورتارمق مقصدنده اولدیغنی بیان
 ایلدی، جواب آله مدی. بونک اوزرینه قیصریه ده سریرسلطنت سلجوقی یه
 جلوس ایدرک داب سلاطین سلجوقیه یی اجرایه آغازایله نامنه خطبه قرائت
 ایتدیردی. بو منوال اوزره قیصریه ده اون کون طور دقن صوکره
 شامه عودت ایلدی.

آباقا خان لشکرینک مغلوبیتنی خبر آلدقده ایلغار ایله دیوریک
 بولدن البستانه کلدی. عسکرینک و بالخاصه پدری زماندن قالمش
 اکابر امرادن توقو و تداونک جسدلرینی کوردکده پک زیاده متأثر اولدی.
 بمالک مصریه اوزرینه هجومه نیت ایتدی ایسه ده شتا موسمی اولغله
 جیسارت ایدمه مدی. حضورینه کلن سلطان غیاث الدین کیخسرو و معین الدین
 سلیمان پروانه یی آله رق قیصریه یه کیتدی. البستان صحراسی حربندن
 قاچان امرای سلجوقیه یی طوتدیره رق برر برر اعدام ایتدیردی. بعده
 سلطان و پروانه دخی معینده اوله رق تبریز تختگاهنه دوندی. اثنای
 راهده پروانه یه زیر اداره سننده بولنان یرلردن کوغونیه [قره حصار
 شرقی] قلعه سنک تسلیمی طلب ایتدی، حالبوکه محافظی بولنان کسه
 ایتدیسنک سوزینی دیکلمیه رک قلعه یی ویرمه دی. آباقا خان بونی بهانه
 ایدرک پروانه یی طوتدیردی.

معین الدین سلیمان پروانه ظاهر حالده موغوللرک مداخالته مماشات
 کوسترر ایسه ده ال التندن ملک ظاهره مکتوبلر یازوب دولت سلجوقیه یی
 موغول تحکمندن تخلیص ایتسنی تمی ایدر ایمش. ملک ظاهره بومکتوبلری
 آباقا خان کوندرمکین پروانه نک حیاتی و مخبرات خفیه سی آباقا خانه تماماً
 معلوم اوله رق اعدامنه امر ویردی (۶۷۶۵۱۲۷۷م).

دولت سلجوقیه نک صفحه آخره سننده بیوک بر موقع طوتان معین الدین
 سلیمان پروانه فطین و مزاج کبیر و تقدیر امور واحواله قادر بر ذات اولوب

پدری ایرانی الاصل اولدینی خالدہ کنڈیسی سلاجوقیلرہ بیوک برارتباط
کوسترمش وایلخانلری قیرمہرق مدت مدیدہ موقع و استقلالنی محافظہ
ایتمشدی. منتظم برادارہ حصولی ایچون ابراز ایلدیکی ہمت وحمیت منکر
دکدر. سوکرہ لری مصر ملککی ایلہ کیزلی مخبراتہ کیرشمسی سبب
موتی اولمش ایسہدہ بو مخبرات صرف بر مقصد خیرہ مستند اولوب
اولدینی تاریخ کسدیرہ میور.

قرہمان بک اوغللری اولجہ، سلطان رکن الدین قلیج آرسلان زمان
حکومتدہ بر مدت حبس ایدلدکلرندن طولای سلاجوقیلرہ عداوت پیدا
ایدہرک ابن خطیرک عصیانندہ آنک معیتہ طویلاندیلر، ملک ظاہر بیبرسک
ممالک سلاجوقیہ دخولندہ عسکرلہ معاوتی وعدایتدیلر، نہایت وطنلرندہ
تفرد و تحکم ایدیلر. اوزمان قرہمان بک اوغلرینک الیوکی وریسلری
(محمد بک) ایدی.

بوزات ملک ظاہر بیبرسدن امید ایتدکلری فائدہ دسترس
اولہ مایجہ استانبولہ، قیصرہ خبر کوندروب سلطان عزالدین کیکاوس
ثانی اولادندن برینی طلب ایتکی تصور ایتکدہ ایدی. بو صورتہ
عجمی ویککی بر حکمداری زیر تغلبہ آلہرق کیف مایشاء حرکت
و حکومت ایتک قولای اولہ جقدی. اتفاقاً او ائسالردہ اوج
ملکشدہ کی تورکمنلر آرسندہ سلطان عزالدین کیکاوس اوغلرندن
(غیاث الدین سیاوش) اولدینی ادعا سندنہ بولنان بر شخص کزیبور ایدی.
محمد بکک نیاتہ واقف اولان بری تاریخدہ «جمری» دیہ معروف اولان
بو شخصی محمد بکک یانہ کتیردی و استماع اولنان بر شہادت اوزرینہ
جمری نک صحت نسنہ حکم اولنہرق لابس اولدینی فقیرانہ البسہ
چقاریلوب سلطنتہ مخصوص کسوه زریفت کیدریلوب محمد بک طرفندن
سلطنتہ کندوسنہ بیعت اولندی. قرہماندہ بو جنبشلر اجرا اولورکن
سلطان غیاث الدین کیخسرو ثانی تبریزدہ ایخان تزدندہ ایدی. مرکز

حکومت اولان قونیه نك محافظه سی امرادن (امین الدین میکائیل) ه براقلمشدی .
قره مان اوغلی قونیه اوزرینه یورویه رك بلامقاومت شهری ضبط و جمری بی
تخت سلجوقییه اجلاس ایلدی . بوجلوس فرمانلر ایله بتون ممالک
ساجوقیه اعلان قلندی .

صاحب آتا فخرالدین علی نك اوغللری (امیر تاج الدین) و (امیر
سعدالدین خواجه یونس) قونیه نك امدادینه شتاب ایتمشلر و کندیلری .
قارشولیان قره مان اوغلی ایله (آق شهر) جوارنده محاربه یه طوتوشمشلر
ایلدی . شجاعت و جسارتی ایله بنام اولان تاج الدین بالذات قره مان اوغلی
ایله مبارزه ایدر ایکن آتندن صویه دوشه رك اتلاف اولندی . سعدالدین
عسکرینک و بالخاصه کر میان تورکلرینک امداده شتاب ایده جک یرده
میدان حربدن قاچدقلرینی کوردکده (سفریحصار)ه فرار ایتمدی ، اهالی
طوتوب جمری یه تسلیم ایتمدیلر ؛ اوده قتل اولندی .

جمری ایله وزارتتی درعهده ایدن محمد بک حکومتدن اوزون زمان
استفاده ایده مدیلر . چونکه سلطان غیاث الدین کیخسرو ایباخاندن براز
عسکر آلهرق تختی استرداد ایچون کال سرعتمله آناتولی یه کلدی .
مستولیلر مقاومتیه جرات ایده مدیلر . محمد بک مملکتیه صاوشدی ، جمری
دخی اوج ایلنه چکلدی . محمد بک موغوللرک حرکاتندن خبردار اولمق ایچون
اجرا ایتمدیکی برکشفده پوصویه اوغرایه رق معیتله برابر قتل اولندی .
جمری ایسه اوج مملکتنده تقرر ایده رك قوتی تیزید ایتمکه اوغراشور ایلدی .
سلطان غیاث الدین کیخسرو جهرینک حقندن کلک ایچون دیار بگردن
آققریه قدر اولان محللرک بتون عسکر لرینی طوبلایه رق جمری اوزرینه
یوریدی ، سقاریه صوینی چکدی . جمری دخی اوج ایلندن طوبلادینی عسکرله
مقاومته حاضر لشمش اولدیغندن سلطان غیاث الدین کیخسروی قارشولدی
وقوعه کنن محاربه ده جمری مغلوب اولدی ، کر میان تورکلری اختفا کهنده .
طوتوب حضور سلطانی یه کتیر دیلر . دیری دیری دریمی یوزیه رك

پوسته صمان طولدیریلوب تشهیرایدلشد. بوموقیت اوج مملکتنده رونما اولان سرکشک داعیه لرینه تأثیر ایتمکله سلطان غیاث الدین کیخسرو بو تأیوردن بالاستفاده اوج ایلمی باشدن باشه طولاشه رق اورالرك مرکزه مربوطیتی تأمین ایتدی. بو وقعه حکومت سلجوقیه نك صوك حرکت عسکریه سیدر ، اوندن صوکره موغول عسکری مملکتك خارجه قارشی محافظه سنی وانضباط داخلینی درعهده ایلش اولدیغندن عساکر سلجوقیه یالکنز حکمدارک معیتی اوله رق قالمشدر .

آباقا خانک وفاتی اوزرینه رینه کچن احمد خانک جلوس مر اسمنده بولمق اوزره سلطان غیاث الدین کیخسرو تبریزه کیتدی. احمد خان ممالک سلجوقیه نی ایکی یه تقسیم ایدره رک غربی سلطان غیاث الدین کیخسروک ههده سنده ابقا ایدوب شرق جهتی سلطان غیاث الدین مسعود ثانی یه توجیه ایتدی (۶۸۱۵۱۲۸۲ م) . بونک اوزرینه سلطان غیاث الدین مسعود تبریزدن آناطولی یه کیده رک سیواس شهرینی مرکز اتخا ذیله اجرای حکومته باشلادی .

سلطان غیاث الدین مسعود ایکنجی سلطان عز الدین کیکاوس ک بیوک اوغلیدر ، سلطان عز الدین کیکاوس فرار ایتدکده خیلی مدت قسطنطنیه ده یزانس ایمپراطوری زردنده معززاً اقامت ایتدی . صوکره معیتده بولنانلر ایمپراطوره سوء قصد ایله اتهام اولدقلرندن آنلر اعدام وکندیده برقلعه ده حبس ایدلدی . موغوللردن دشت قبیجا قده حکمران اولان (منکو تیمور خان) عسکر کوندره رک تخلص ایدوب زردینه کتیرتدی ، عموجه سی مشهور (برکه خان) ک قیزی ویره رک قریم خطه سنی کندیته توجیه ایتدی . وفاتنده منکو تیمور خان موغوللرده عادت اولدیغی اوزره اوکی والده سنی تزویج ایتمکی بویوک اوغلی سلطان غیاث الدین مسعوده امر ایلدی ، مسعود شریعت اسلامیه ده جائز اولدیغی بیانیله بو ازدواجی رد ایتدی . لکن امتناعی منکو تیمورک خوشنه کتیمه چکنی وبلکه ضمنده برفالقده حقیقه بیله چکنی تخمین ایتمکله اوغللری ایله برابر قریمی ترک ایدوب دکنز طریقله قسطمونی ساحلنه کلدی . اوراده کی

سلجوق امراسی یاننه قاتیلوب تبریزده آباقا خانہ کورتوردیلر ، آباقا خان معامله تلطیفیه کوستره رک یاننده آلیقویمشدی . ایشته احمد خانک ممالک سلجوقیه نی ایکی یه تفریق ایله بر قسمنی سلطان غیاث الدین مسعوده تفویض ایتمسی بر نوع اثر مهمانوازی ایدی .

سلطان غیاث الدین کیخسر و ثانی ملکک نصفک الدن کیمسنه مغبر اولدی . خیلی وقت تبریزده اقامتله پک چوق مراجعات و تظلماتده بولندی ، لکن شکایات متوالیه سی اصغا اولمندی ، نهایت محزون و منکسر ارزنجان شهرینه کلوب اقامت ایتدی .

سلطان غیاث الدین کیخسر و ثانی جمری نی تأدیب و اوج مملکتی طولاشه رق ارباب فسادی تشکیل ایتزدن اول قره مان اوغلارینک بولندقلری محلله عسکر سوق ایده رک ارباب عصیان الدن قورتارمش ایدی . مع مافیه قره مان اوغلری اوراده طوتونه بیلمشلردی . بونلر غیاث الدین کیخسر وک تبریز سیاحتک تمادیسندن فرصت بوله رق مسلاک قدیم استقلالجو یانه لری اعاده وجوارلرنده بولنان قرا و نواحی یه دست تجاویزی تطویل ایتدیلر . ایشته اوتاریخ قره مان اوغلارینک مبدأ استقلالی عد اولنه بیلیر .

احمد خانک اعدامی اوزرینه یرینه کچن (ارغون خان) برادری قنغرطایک کیفیت قتلنده سلطان غیاث الدین کیخسر وی ذی مدخل اولقله اتهام ایله رک ارزنجانه صورت مخصوصده آدملر کوندروب اعدام ایتدیردی . بو صورتله ارغون خانک امریله بتون ممالک سلجوقیه سلطتی سلطان غیاث الدین مسعودک عهده سنده تقرر ایلدی (م ۱۲۸۴ هـ ۶۸۳) .

۳

روم سلجوقی دولتتک انقراضی . — سلطان غیاث الدین مسعود ثانی ک بو ایلیک سلطتی اون درت سنه قدر دوام ایتشدر . قونیه ده او طورر و هیچ بر شینه قاریشمز ایدی . حکومت ایباخانیلر طرفندن آناتولیده اقامه اولنان موغول امراسیله ینه ایلیخان طرفندن وزارت و سائر بیوک ، کوچک

مناصبه تعیین قلنان رجال سلجوقیه طرفدن مشترکاً اداره اولنورایدی. تبریزدن پیایی کلن امرلر مناصب سلجوقیه ده صیق صیق عزل و تبدلاری موجب اولیوردی. مأمور معزول، یکی مأموریت استحصالی ایچون حضور ایلیخانه واروب کراقیمت هدیه و مبالغ عظیمه تقدیم ایتک عادت اولمشدی. بناء علیه بومأمورلر ویزدکاری، شوت و مدیه لری نصل تلافی ایده جکلردی؟ اهالی بی جور و جفا ایله تضییقندن و صومقدن بشقه چاره بوله میورلردی. بر طرفندن ده موغول امراسی خلی قویون کی بولیورلردی. زواللی تبعه بو مرتکب و جبار اولان سرکارلری نصل دیورده چغنده شامش قالمشدی. مشروع و نامشروع کافه سی ویرکو نامیله تحصیل قلنان اشبو تکالیف تحملکداز بر راده یه وارمشدی. ویرکو تدارکی ایچون اولدلرینی کوله و جاریه دیو ساتانلری زماننک تاریخلری قید ایدیور.

سلطان غیاث الدین مسعود ناینک اوائل حکومتده تورکن بکلرندن (حمید) و (اشرف اوغلی) نام کسه لر قره مان اوغللرندن اورنک آله رق قدیم پیسیدیا و ایساوریا خطه لرینک طاغلق یرلرنده برر حکومت تأسیسنه قیام ایتدیله. بعد بعد عشرت لرینک قوتیله بو خطه لری تماماً ضبط ایلدیله. ممالکده حکم فرما اولان مظالم سببیه اختلالر چیقیور، موغوللر طرفندن قانلی بر صورتده باصد یریلور، آرده مملکت از یلیور و خلق محو و افنا اولیوردی. سلطان غیاث الدین مسعودک واسطه سلطنتده برادری (ملک رکن الدین قلیچ آرسلان) قسطنونی حوالیسنده اعلان حکومت ایلدی، او طرفلری تماماً زیر اداره سنه کچردی. قره مان اوغللری دخی کوندن کونه اقطار جنوبیه ده توسیع قدرت ایدیور و تعرض لرینی قونیه قبولرینه قدر ایصال ایلور ایلدیله. آناطولییده بولنان موغول امراسی بوندن پک زیاده تلاشه دوشدیله. ارغون خانک یرینه هنوز تبریزده جالس تحت ایراخانی اولان (کیخاتوخان)ه مراجعت ایلدیله. کیخاتوخان شهزاده لکی زماننده مدت مدیده آناطولییده اقامتی جهتیله

اورایه محبتی اولوب انتظام و آسایشی مطلوبی ایدی . جلوسندن پك آز مدت صوكره بالذات قومانداسنده بر اوردو اولدیغی حالده آناتولی به كلدی . قسطنونوی جهتنی دهامهم كوردیكنندن سلطان غیاث الدین مسعودی دخی آهرق اورایه كیتدی ، حدوده واصل اولدوقده سلطان غیاث الدین مسعودی كندی عساكری و بر مقدار موغول لشكریله برادری اوزرینه كوندردی . سلطان غیاث الدین مسعود برادری طرفدارانی ایله محاربه به طوروشمش ایسه ده معینده کی عسکر طیانه میوب كندی دخی داخل اولمق اوزره جمله سی اسیر اولدی . ایشته سلجوقی عسکر لسی بودرجه سقو ط ایتمشدی . غالببر سلطان غیاث الدین مسعود ومعینی اللری باغلی برادرینه كوتوررایكن كیخاتو خانك كشفه كوندردیكى بر مفرزه كندیسی قور تارمش ایدی . كیخاتو خان قسطنونوی عصیاتی باصدیردی ، سلطان غیاث الدین مسعودك امراسندن امیر (تیمور جاندار) نامنده بریخی كندی طرفندن اورایه والی نصب ایلدی (م ۱۲۹۱ هـ ۶۹۱) . بوكسه نك اوغلی (سلیمان پاشا) بعد بعد قسطنونویده حكومت تشكيل ایتشدر .

سمت غربیده بولنان اوج مملكتلری ، طوغریدن طوغری به سلاطین سلجوقیه به تابع اولان رلرده موغوللرك اجرا ایتدكلری مظالم واعتسافاتدن آزاده بولمق ایچون سلجوقی ارتباطنی قطعه لزوم كوره رك كندی بكلرینه اتباع ایله بروضع استقلال آلدیلر . بوبكلردن (اینانچ بك) لاذیق ده استقلال ایله طرح اساس حكومت ایلدی و دیگر لرینه نمونه امثال اولدی . بعده او طرفلرده منتشا ، گرمیان ، آیدین ، صاروخان ، قره سی بكلكلری دخی ظهور ایتشدر .

مملكتده کی موغول امراسی دخی اوصلی طور میور ، بر بر لریله اوغراشبور و بعضاً حكومت ایلخانیه به قارشى عصیان ایدره رك ممالك سلجوقیه نك حكمدار لغنه كوز آتیور ایدیلر . بونلردن (بالتو) نامنده بر امیرك عصیانی ایلخان (غازان محمود) ك سوق ایتدیكى اوردو طرفندن صعوبته تسكین

اولنه بیلدی. غازان خان سلطان غیاث الدین مسعود ثانی بی بالتو طرفداری اولمغله اتهام ایدهرک ایرانه جلب وسلطنت سلجوقیه دن عزل ایدوب همدان قلعه سنده حبس ایتدی (م ۱۲۹۷ هـ ۶۹۷) .

غازان خان سلطان غیاث الدین مسعود ثانی نك یرینه اوچنجی سلطان (علاء الدین کقباد) ی نصب ایتدی. بو ذات سلطان عزالدین کیکاوسک حفیدی اولوب پدیرینک اسمی (فرامرز) دره. پدیرینک حبسی زماننده فرامرزده حبسه آلمش ومع مافیه دیگر بر محمله محبوس اولمغه پدیرینک تخلیصی اناسنده قور تار یله میوب وفاتنه قدر حبسده قالمش ایدی. بیزانس ایمراطوری علاء الدین کقبادی پدیرینک وفاتندن سو کره سلطنت سلجوقیه بی طلب ایتمک اوزره ایلچی یه تر فیقاً تبریزه کوندرمش ایدی. ایشته علاء الدین کقباد بو صورتله کنندی غازان خانه تقدیم ایتدیرمش و پک زیاده مظهر التفات اولمشدی. شو حالده دولت سلجوقیه نك تختنه کوز دیکنلر و حکومتی آرزو ایدنلر بولنمی حرص بشری بی آ کلامغه کافی بر مقیاسدر. مملکت هر ج و مر ج، بتون تبعه دلخون ایکن تاج سلطنتله توج ایدنلرک موغول امراسنک تعدیاتنه و عباد الهلک فریاد و فغاننه تماشا کر اولمقدن بشقه و وظیفه لری یوق ایدی. علاء الدین کقباد ثالث غیور بر ذات ایدی. قونیه یه وصولنده بتون مملکتک موغوللر انده نالان قالدیغنی کوردی. موغوللرک اهل ایتدک لری ممالک غریبه ده بر طاقم سرکشلر پیدا اولوب مافوقلر نده بر قوت طایما مقده ایدیلر. علاء الدین کقباد بونلرک تأدیپ و تربیه سیله بر خیلی اوغراشمش و بمضاده موفق اولمشدر .

سلطان علاء الدین کقباد ثالث بو برنجی دوره سلطنتی چوق سورمه مشدر. مملکتده کی موغول عسکرینک بکلر بکیسی و باججوتونینک حفیدی (سولمیش [سولامیش]) غازان خانه عصیان ایتدی، ممالک سلجوقیه نك حکمدار لغنی قورمش ایدی. اوراده کی موغول امراسنی قهر و تدمیر ایدهرک مملکتی تماماً اله کچوردی . قره مانلیردن و مصر سلطانتدن معاونت طلب ایتدی .

اولکیلیر یاننه کیشلر و حکومت مصریه ده امدادارسانی و عدایتمش ایدی .
سلطان علاءالدین کیقباد ثالث ایسه سلطنتی براقوب قاجمش ایدی .

غازان خان سولیش اوزرینه عسکر کوندردی . طرفین ارزنجان .
اوکنده قارشولشدیلر . وقوعبولان شدتلی حربده سولیش مغلوباً مصره .
قاجدی . متعاقباً مصرلیلرک امدادیه آناتولی یه کلمش ایسه ده موغوللر
طرفدن طوتیلهرق تبریزه کوندرلش و اوراده اعدام ایدلشدر .

غازان خان شام اوزرینه برنجی سفرینه کیدر ایکن سلطان علاءالدین .
کیقباد ثالثه تکرار سلطنت سلجوقیه بی توجیه ایتدی و همشیره سنی دخی .
ترویج ایده رک داماد پایدی . اثنای راهده طبل و علم اعطاسیله دیار بکر
طریقیه آناتولی یه کوندردی (م ۱۲۹۹ هـ ۶۹۹) .

سلطان علاءالدین کیقباد ثالث دفعه ثانیه سلطنتی مظالم اجراسیله ایتدار
ایتدی . اعتسافاتی کوندن کونه زیاده لشدی . معیتده بولنان رجال دولتی
بالخاصه کندنی بو خصوصه تشویق ایدیورایدیلر . رجال سلجوقیه دن حیتلی بر
ذات بونک ایچون موغول امرای محافظه سنک ریسی بولنان (ابشقا) یه
مراجعت ایتدی . اوده غازان خاندن استیدان ایتدکن صوکره کندیسنی
قراکانه دعوت ایلدی .

سلطان علاءالدین کیقباد ثالث اجابته مجبور اولدی . ابشقانک بولندیغی
محله قریب بریده طرح خیام ایتمش ایکن بالا خیره وهمه دوشه رک ابشقا ایله
ملاقاته جسارت ایده مدی ، فرار ایتدی ؛ معیتی دخی طاغلی . ابشقا
آدملر کوندروب دردست ایله تبریزه کوندردی . وقوعبولان محاکمه دم
مظالم فوق العاده سیله برابر عصیان فکرنده اولدیغی ده تبین ایتمش ایسه ده .
غازان خان همشیره سنک خاطر ایچون اعدام ایتمه رک همدانده اقامته مأمور
ایلدی .

سلطنت سلجوقیه خیلی مدت خالی قالدی . نهایت غازان خان
همدانده موقوف بولنان سلطان غیاث الدین مسعود ثانی یه ایکنجی دفعه .

سلطنتی توجیه و تفویض ایله آناطولی یه کوندردی، قیصریده کمال طنطنه ایله تحت جلوس مراسمی اجرا اولندی (م ۱۳۰۲ ۷۰۲۶). شوراسی غیربیدرکه حقوق سلطنته د اثر الیرنده بر شی قالمیان سلاطین سلجوقیه سرای مراسمندن واز کچمیور، جلوس آلایلرینی اسکی طنطنه ایله پارلامق هوسنی بسلیوردی . سلاطین او آنه قدر بر ایکی معامله حکومه قاریشورلردی . سلطان غیاث الدین مسعود ثانی آنردن ده برربرر محروم ایدلدی . معافیله نشانه سلطنت اولمق اوزره معیتده ارکان وامرا وارباب مناصب ویر آزده عسکری وار ایدی . حال بوکه بونلرک معاش و مصارفنه قارشولق اوله جق واردات یوغیدی . اموال امیریه کاملاً موغول امراسنک ید انحصارنده اولوب سلطانه ویریلن تخصیصات مقته جزئی المقدار اولغله د اثره سلطنتی اداره یه هیچ بر وجهله کفایت ایتموردی . بوتخصیصات جزیه ده سنه بسنه تفتیص ایدلمکه باشلاندیغندن سائقه کدرله مفلوج اولمش ، فقر و ضرورت ایچنده داربقایه کوچمشدر . سلطان غیاث الدین مسعود ثانی ک وفاتی دولت سلجوقیه رومک نهایتدر (م ۱۳۰۸ ۷۰۸) .

غازان خان (غازی چابی) یه پدری سلطان غیاث الدین مسعود ثانی ک حیاتنده سیواس و قسطنطنی و سینوب و سائر بعض محالری ویرمشیدی . غازی چابی موغول امراسی طرفندن تعجیز ایدلمکده اولغله سیواس ده بارینه مدی ، قسطنطنی یی ده محافظه ایدممدی ؛ سینوبه چکیلیدی . اوراده مدت مدیده حکومت ایتدی . بر مقدار قوه بحریره تدارکیله وفاتنه قدر جنویزلره و طربزون ایمپراطورلغنه قارشی جهاد ایله مشغول اولمشدر .

۴

دولت ایلمخانیه ک آناطولی و الیرلی ، آل ارتنا ، سلطان برهان الدین احمد . — موغوللرک دولت سلجوقیه قارشی وضع حاکمانه لری سلطان غیاث الدین کیخسرو ثانی ک کوسه داغ مغلوبیتی

ایله باشلامش ایدی . او زماندن اعتباراً ممالک سلجوقیه نه نظارت و وظیفه سی قان طرفندن ممالک غریبه یه مأمور اولوب ایرانده بولنان موغول عسکری قوماندانه تودیع ایدلمش ایدی . هولاکو خان بغدادی استیلادن اول سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان رابعه برادرینه قارشی موفیقی ایچون براز عسکر ترفیق ایلدی . بالاخره روم مملکتی عساکر محافظه سی نامنی آلان و کندیلرینک دولت سلجوقیه مملکتنده بالجه اجرا آتیه قوه الظهر اولان اوردونک اساسنی ایشته بوایلک ادخال اولنان عسکر تشکیل ایتشدی . هولاکو خان سوریه بی ضبط ایدوبده آذربایجانده دونه رک تسیقاته باشلاقدقه بو عساکرک مقدرینی تزید ایتدی . قوماندانی عهده سنه دولت سلجوقیه نه نظارت وظیفه سنیه ده تفویض ایلدی . بوسورت غازان خانک دورینه قدر دوام ایتدی .

غازان خان جلوسندن سوکره بعض حرکاتندن اینجندیکی اکابر امراسندن (طغاجار نوین) ی روم امارتنه تعیین ایله آناتولی یه کوندردی (م ۱۲۹۵-۱۲۹۵) . عنوان مأموریت دیکشمش ایسه ده وظیفه عینی ، ینه اوراده کی عساکرک قوماندانغی ایدی .

اول امرده سلطین سلجوقیه نک موقعی تقویه ایچون ادخال اولنان اوردویه مؤخرآ آسایشی محافظه و حدودلری خارجک و بالخاصه مصر لیلرک تجاوزاتنه قارشی مدافعه خدمتی ده علاوه اولنمش ایدی . قوماندانلر چوق کچه دن امور حکومته مداخله یه باشلا دیلر . بو خصوص کوندن کونه تأثیرینی زیاده لشدیردی . دولت سلجوقیه نک حقوق حکومتدن یک چونغی بونلر طرفندن غصب ایلدی . مملکتده بری سلجوقیلرک و دیکری موغولرک اولمق اوزره ایکی اداره حاصل اولدی . اولکیلر قوتدن دو شمش و ایکنجیلر غایت قوتلی بولنمش اولدقلرندن موازنه حاصل اوله میور ایدی . تأثیری خلق اوزرنده شدتله کورولیوردی . نهایت غازان خانک خانی (اولجایتو سلطان محمد خدا بنده) جلوسنی متعاقب آناتولی والیکینی تشکیل ایده رک بو تذبذبه نهایت ویردی (م ۱۳۰۳-۷۰۳) .

دولت ایلیخانیه طرفندن آناتولی والیکنه ایلیک تعیین اولنان (امیر ایرنجین) در ، امیر ایرنجین ادارهسی زماننده آناتولی احوالی پک فالشمش ایدی . برطرفدن اوچ مملکتلرنده تأسیس حکومت ایدن بکیر ایلیخانیلرک ضررینه اوله رق توسیع ملک ایدیور ، دیگر جانبندن دخی بتون مواعده برمتغلب ظهور ایدهرک تفرد ایلدور ایدی . بو صورتله آناتولیدن دولت ایلیخانیه النده اولان یرلر اوقالیور، قالا نلرنده دخی حکملری جاری اولمور ایدی . امیر ایرنجین یالکز آقسرائ ده تغلب ایدن برکسه نك تأدیپ ایچون آیلرجه اوغراشمش و دیگر سرکشانی تأدیپدن ومملکته اعاده انتظامدن قطع امید ایدهرک شدتلی ظلملر اجراسیله جلب نقوده توسل ایلمش ایدی . بوندن طولایی غدر واعتساف ایله نام براقشدر .

والیلردن بری ده سلطان ابوسعید بهادر خانک امیرالامراسی مشهور (چوبان بک) ک اوغلی (تیمور تاش بک) در . بو ذات امیر ایرنجینک آثار مظالمنی رفع ایتدی . متغلب ومتفردلری اورته دن قالدیردی . بعده آناتولیده ظهور ایدن بکلکله ره اعلان حرب ایله حکومت ایدن خاندانلری کلیاً احما ویا خود استیمان ویا ممالک اجنیه یه التجایه اجبار ایتدی . بکشهری وجوارنده حکومت ایتمکده اولان اشرف اوغللری بو صره ده منقرض وتماماً کینام اولمشلردر . مدت اداره سنده آناتولینک اوچ اقسامندم دولت ایلیخانیه نفوذینی طانتدیردی . زمانه قدر اورالره دولت مذکوره نك حکمی تأثیر ایتمور ایدی . نهایت پدرینک ایرانده قتلی اوزرینه (لارنده) قلعه سنه التجا ایتمش ایسه ده اوراده بارینه میه جغنی آکلادینندن مصره التجا ایلدی ، براز مدت صوکره سلطان ابوسعید بهادر خانک التماسی اوزرینه ملک مصر طرفندن اعدام اولمشدر (م ۱۳۲۷ هـ ۷۲۸) .

دولت ایلیخانیه نك آناتولیده کی والیرینک صوکی (شیخ حسن کبیر

جلایری) در. بوذات عراق و آذربایجانده حکومت ایدن (ایلکانیه) دولتک مؤسیدر. اوندن سوکره آناطولی حکومتی ارتناخاندانه انتقال ایتمشدر .

*
**

ارتنا خاندانک مؤسسلی اولان (ارتنا بک) دولت ایلخانیه نک ایکنجی درجه ده اولان امراسندن ایدی. اولجایتو سلطان محمد خدا بنده دورنده آناطولی ده بولنان موغول عسا کرینک برفرقه سنک قومانداسنه کوندرلمش و بوضورتله اوراده کی عسا کر محافظه امراسلی میانته داخل اولمش ایدی. آناطولی والیسی تیمورتاش بک قیزقنداشنی تزوج ایتدیکندن رتبه سی ایلرولیه رک آکا نائب اولدی . تیمورتاش بک پدرینک اعدامی اوزرینه سلطان ابوسعید بهادرخاندن قورقهرق لارنده قلعه سنه چکیلدکه آناطولی امورینه ارتنا بکی توکیل ایلدی. ارتنا بک مشارالیه خان طرفندن کوندریلان والی حسن قبول ایله مملکتی تسلیم ایتدی و موقعی محافظه ایلدی . آناطولیده بولنان موغول امراسنک سر آمدانندن اولدی .

ارتنا بک آدن سوکره آناطولی به کلن والیرک جمله سی نزدنده معزز و مکرم بولمش ایدی . حتی بونلرک سوکی بیوک شیخ حسن ، ایلخانیه شهزاده کاندن (محمدخان) ی تخته اجلاس ایچون آذربایجان جانبنه عزیمتنده ارتنا بکی رینه وکیل تعیین ایتدی (م ۱۳۳۵ هـ ۷۳۶). ارتنا بک آنک آناطولیده ظاهرأ وکیلی اوله رق قالدی ، یاواش یاواش موقعی تقویه ایتکه باشلادی .

دولت ایلخانیه آناطولیده دولت سلجوقیه به تابع اولان محللرک جمله سنی اله کچیره مامش ایدی . اله ایتدیکی محللر آتقره دن ارض رومه قدر تمتد اولوب ملاطیه و البستان دخی جنوباً حدودی ایدی . بو حدودک خارجنده بولنان محللر علی التوالی ضایع ایدلمش ، اورالرده برطاقم حکومتکله ظهور ایتمش ایدی . بونلر دولت ایلخانیه تصرفنده اولان محللره تجاوز ایدیورلردی ، اک شدیدالشکیمه لری قره مان اوغللری

اولوب اولجه برقاچ دفعه ضبط و موغوللرك قوتنه قارشى ترك ايلدكلى قونيه ده سلطان ابوسعيد بهادر خانك اواخر ايامنه طوغرى قطعياً استقرار بوله رق فيما بعد اللرن دن قاچير ماملر در . بوضورتله حدود ايلخانيه آقسرائ و قيصريه بلده لرى جوارينه قدر كيريله مش ايدى .

سلطان ابوسعيد بهادر خانك بلا ولد وفاتى جهتيه اكابر امرا تصاحب و حمايه ايتدكلى شهزاده كان ايلخانى بي تحته اجلاس ايچون بربرينه دوشرك اوغرا شمعنه باشلا دقلرندن ايرانده عظيم قاريشق قظهور ايتمش ايدى . آنا طوليه دخى بونك عكس تاثيرى كورولمكده بولنش ايدى . بوندن آنا طوليه بولنان بلكلكر استفاديه قيام ايتدبلر . دولت ايلخانيه نك الكوتلى زماننده بيله تعرضاتدن خالى قالمان قره مان اوغللى ديكر لرينه او ك اياق اولدبلر . ارتنا بلك زير اداره سنه توديع اولنان مملكت بوضورتله غرب جهتدن دوچار تجاوز اولدبلى كى منتهاي شرقده دخى حكمنى حقيه بوروده ميور ايدى . حتى شيخ حسن كيره رقابت ايچون ميدانه آتيلان تيمور تاش بلك اوغلى (شيخ حسن صغير) قوتى اشبورق جهتلرنده جمع و تحشيد ايله رك آذربايجانه كيتمش ايدى .

آنا طوليه تجاوز ايچون ظهورايدن فرصتلى قاچير مامقده اولان مصر حكومتى دخى بوكره جنوبدن تعرضه باشلادى ، حدودده بولنان (دارنده) قلعه سننى و سائر بعض مواقعى اله كچيردى . البستان ايله مرعش آره سنه ياييلان تور كمنلرك رؤساسندن (قره جه بك) اقران و امثالى بولنان ديكر رؤسلى زبون ايدرك تفرد ايتمش و ممالك ايلخانيه دن اولان البستان بلده سننى بنمسه مش ايدى . مصر حكومتى قره جه بكي جلب و تشويق ايدرك اطاعته آلدى . ايسته بوضورتله البستان و جوارى دخى آنا طولى رايلىكى اداره سندن چيقدى . قره جه بك (دولغادر [ذوالقدره]) حكومتك مؤسسى در .

شيخ حسن كيرك ايرانده اقامتى اوزادى . فيما بعد آنا طوليه عودت

ایتمه جیکی بدیمی ایدی . ارتنا بک بوندن استفاده به قالمشمدی ، شیخ حسن کیره اطاعتده دوام ایتدی . بوحال آتی سنه قدر سورمش ایدی . مع مافیه یاواش یاواش موقعنی ترصینه چالمشمله برابرزیر اداره سنده اولان محملرک تمامیتنی علی قدر الاستطاعه محافظه به غیرت ایدیور ایدی . آناتولی ده بولنان تاتار قوتنی تماماً کندینه جذب و جلب ایشم وزیر دستتانی خیلی زماندن بری محروم اولدقلری نعمت آسایش واستراحته نائل ایلهرک دعاخوانی ایلش ایدی . حسن سیرت وعدالتدن ناشی کندینه « کوسه بیغمبر » لقبی ویرمشلر ایدی .

شیخ حسن صغیر چوبانی رقبی شیخ حسن کبیر جلایری بی آذربایجانندن قاجیردقندن سوکره ارتنا بکه اطاعت تکلیف ایدی . رد جوابی آلدیغندن دفعاتله ارتنا انده بولنان لرله آقین ایتدی و کچدکلیری لرلی قانه بویابه رق یاقدی بیقدی . نهایت اضر و مدن قره حصار شرقینک غرب طرفلرینه قدر اولان مواقعی ده استیلا ایتدی . دیگر طرفندن ده قره مان اوغللرینی تشویق ایتکده ایدی . بولنرده ارتنا مالکنه صالدره رق آنقره بلده سنی ضبط ایتدی لر . ایشته بوضورتله شیخ حسن کبیرک اطاعتی ارتنا جه فائده تأمین ایتمه رک بالعکس زیانلری موجب اولیور ایدی .

شیخ حسن چوبانی یالکز ارتنابی دکل آنک متبوعی اولان شیخ حسن جلایری بی ده زیاده صیقیشدیر مقده ایدی . نهایت شیخ حسن کبیر ، چوبانیلرک تزییفنه تحمل ایدمه رک بغداده چکلدی و اوراده کندی نصب کرده سی اولان (جهان تیمورخان) ی خلع ایدمه رک اعلان حکومت ایلدی (م ۷۴۱۵۱۳۴۰) . ایسته بغدادده ایلکانه حکومتک مبدئی بودر . شیخ حسن کبیر جلایری او زمانه قدر ایران و آذربایجان جهتلرنده طولاشه رق بر درجه به قدر قدرت و قوتنی محافظه ایلکده اولدیغندن ارتنا بک کونک برنده آنک معاونتی او میور ایدی . لکن قضیه بر عکس اولمشدی . تختگاه آنخا ایتدیکی بغدادک قبولرینه قدر

چوبانیلرک ایلوله ملری و بغداد ایله ارتنا آره سنده بولنان ساحه وسیعه بی اله کچیرملری سببیه امید کیلیدی. چوبانیلره قارشی تأمین موقع ایچون مصر ملو کنه اطاعت ایتدی و (ملک ناصر محمد بن قلاون) آدینه خطبه قرائت و سکه ضرب ایتدی و ممالک روم نیابتی حقنده آندن بر منشور ایسته یه رک نائل اولدی. لکن ارتنا بکک مصر ملکنه دخالتی چوبانیلرجه داعی فتور اولدی.

شیخ حسن چوبانی مصر حکومتک ارتنا حقنده کوستردیکلی حمایه دن اورک یه رک بتون قوتی جمع ایله مطمع نظری اولان ارتنا ممالکی اوزرینه سوق ایتدی. حتی او زمان موقع خانیه ده بولنان (سلیمان) ایله چوبانیلر اکبر امراسنک اکثری بو اوردوده بولنیورایدی. سیواس جوارنده بر محاربه عظیمه وقوعبولوب ارتنا بکک نائل ظفر و چوبانی لشکری هزیمت کامله یه دوچار اولدی (م ۷۴۴۱۳۴۳). ارتنا بکک مبدأ استقلالی اشبو واقعه مظفریت عد اولمشدر. خبر مظفریتی اطراف و اکنافده شایع اوله رق صیت و شاتی بر قاندها اعلا ایتدی. عاقل و مدبر بر ذات اولدیغندن چوبانی قوتنک بر هزیمتله معدوم اوله میه جغنی کس دیروب اولجه اونلرک تحت تصرفلینه کچمش اولان ممالکنک استردادینه قیام ایتدی. التده قالان یرلرده حکومتی ایجه تأمین ایتدی. واقعا شیخ حسن صغیر بومغلویتنک نتیجه سی اوله رق مخوقاً اتلاف ایدلمش ایسه ده ارتنا بکک بوندن استفاده ایده مدی. زیرا یرینه کچن برادری (ملک اشرف) بر قاچ دفعه ارتنا ممالکی اوزرینه عسکر سوق ایده رک اجرای تخریبات ایلشدر.

ارتنا بکک وفاتنه (م ۷۵۳۱۳۵۲) قدر والیکلی و مستقلاً حکومتی اون سکنز سنه در. سکه لرنده «سلطان علاءالدین» لقبی یازیلیدر. اقدیمی شیخ حسن کبیر عثمانیلره اظهار تمحض ایتش ایکن بو ذات عین مسلک سالک اولما مشدر.

ارتنا بکک (شیخ حسن) و (محمد) و (جعفر) نامنده اوچ اوغلی و ارایدی .
 بیوکلی شیخ حسن بک پدرینک حیاتنده اولمش ایدی . امرا محمد بکی
 پیدری رینه کچیردیلر . محمد بک هنوز واصل سن رشد اولدیغندن اداره حکومتی
 امرانک ال بیوکی اولان (خواجه علی شاه کردی) درعهده ایتدی .
 قیچاق حکمداری (جانی بک خان) ملک اشرفی اراله ایتمکله چوبانی خاندانی
 منقرض اولمش و مملکتلری صاحبمزر نالمش اولدیغندن شیخ حسن چوبانینک
 ارتنا بک دورنده آناطولیدن ضبط ایتدیکی یرلر محمد بک انتقال ایلشدر .
 محمد بک صغرسنی سببیه مملکتک اداره سنه باقیله میوروقاریشقلق دوام
 ایدیورایدی . شوراده بوراده و بالخاصه جانیک و همجوار جهتلرده خاندان
 سلجوقی بقایاسندن و تورکمن عشیرتلی رؤساسندن برطاقم کسه لرتقرده
 قیام ایتدکاری حالده تأدیپ و تربیه ایدیه ماهکده ایدی . سمت جنویدن
 مصریلر و دولغادر بکلری ده تجاوزه باشلادیلر . کیت کیده تعرضات
 مملکتک ایلچلرینه قدر توسع ایتدی .

محمد بک سن رشده و وصولندن سوکره مدیر اموری حاجی علی شاهک
 تحکمندن قورتلغه تشبث ایدوب فقط مقاومت شدیدیه دوچار اولقله مدت
 مدیده آنکله اوغراشدی . نهایت ملک مصر دن استمداد ایلش و قوه معاونه
 مصریه قیصریه جوارینه قدر صوقولمش ایکن مشارالیه بر قولایینی بوله رق
 حاجی علی شاهی افنا ایتمکله جیوش مصریه به ارتق لزوم قالیوب عودتلیری
 امر اولمشدی .

آزاده سر یاشامغه آلمش اولان امرای دولت خواجه علی شاهک
 فلاکتندن عبرت آلهرق قورقغه باشلادیلر و آره لرنده بالاتفاق خواجه
 علی شاهک ازالهنسندن برسنه سوکره محمد بکی مرکز حکومتی اولان قیصریه ده
 قتل ایتدیلر و کیف مایشا حرکت ایتمک اوزره مقتولک اوغلی (علی بک) ه
 کنج یاشنده تبعیت ایتدیلر (م ۷۶۷۵۱۳۶۵) .

محمد بکک قتل مملکتده بیوک شورشی موجب اولدی . نیکده و آقسرای

الدن چقیدی . امرادن (حاجی شاد کلدی) آماسیه ده ، (شیخ نجیب)
توقادده ، خواجه علی شاهک اوغلی (حاجی ابراهیم) ده سیواس ده حکومتلرینی
اعلان ایتدیلر . دیگر بلده لرده دخی داعیه تفرده له برطاقم سرکشلر توره دی .
علی بکک ملک موروثی مرکز ی بولنان قیصریه و جوارندن عبارت قالمش ایدی .
علی بک سن رشده وصولندن اعتباراً درجه نه ایده ذوق و صفایه انهماک
وعیش عشرت و سائر برطاقم رذائل ایله اشتغاله باشلادی . سفاهت و رذائل
هیچ اکسیلمدن کوندن کونه زیاده اشدی . امراسندن بعضیلری آنک
بو حالندن استفاده فکر نده اولدقلرندن سفاهتنی ترویج و تشویق ایدیور
ایدیلر . اصلاح حالی تقدیر نده منفعت ذاتیه لرینی غائب ایده جک اولان امرا
بو انهماک بر قاتدها شوق و یرییور لر دی . مشوقلردن بری ده قاضی
برهان الدین احمد ایدی .

علی بکک سفاهتی نهایت بر درجه یه واردی که بر قاج کون حماده
قاله رق انواع رذائل ایله مشغول اولور ایدی . بوکجی واقعه لر خلق
نظر نده قدر و اعتبارینی قیرمش ایدی . قره مان اوغلی (علا الدین بک)
فرصتدن بالاستفاده قیصریه یه ایلغار ایتدی . حماده بو خبری آلان علی
بک طیشاری فی رلایه رق براز اصدقاسی ایله سیواس طرفنه فرار ایلکدن
باشقه چاره بولمادی . قره مان اوغلی قیصریه یی ضبط ایدرک اداره سنی قاضی
برهان الدین احمده تودیع ایتدی (م ۱۳۷۵ ۷۷۷) .

قاضی برهان الدین احمد جزئی مدت صوکره قره مان اوغلنک
براقدیغی عسکری طرد ایدرک قیصریه یی مقتول خواجه علی شاه زاده حاجی
ابراهیمه تسلیم ایتدی . قاضی برهان الدین قیصریه یی حاجی ابراهیم بک
کندینه و یرر امیدنده ایکن امید ی بوشه چقیدیغندن اختیار ازوایه مجبور
اولدی .

علی بک سیواسه کیتمش ایسه ده اوراده حاجی ابراهیم حاکم مطلق اوله رق
حکومت ایلکده اولدیغندن علی بکی مهمسه مدی . برطاقم ماجرالردن

صوکره علی بك تکرار قیصریه به کتیرتیلوب حاجی ابراهیم طرفندن تخت موروثه اجلاس قلندی . علی بك بعده قاضی برهان الدین احمدی . حبسه القا ایتدیکندن طولایی حاجی ابراهیم ایله آراسی بوزولوب . اونك طرفندن اخذ وحبس اولندی . ایکنجی دفعه اوله رق حکومتی ضایع ایلدی .

حاجی ابراهیم بووقه دن صوکره حکومتله مدت مدیده نشئه یاب . اولندی . موغول طوائفیه ایتدیکی محاربه لرك برنده مقتول اولدی . قاضی برهان الدین احمدی سواسته محبوس بولنان علی بکی چقارم رق ، دفعه ناله اولق اوزره سیواسته حکومتی اعلان ایتدیردی و کندیسیده وزراتی درعهده ایتدی (م ۱۳۷۸ هـ ۷۸۰) .

علی بك بودفعه کی حکومتده قاضی برهان الدین احمدك تشویقیه متغله . کروهنك تأدی ایچون بعض سفرلر اجرا ایتدی ، هیچ برنده موفق اولمدی . نهایت حاجی شاد کلدی اوزرینه آماسیه کیدر ایکن یوله طاعونه . طوتیه رق اولدی (م ۱۳۸۰ هـ ۷۸۲) .

علی بکک (محمد چلبی) نامنده یدی یاشنده براوغلی قالمش ایدی ؛ وفاتی شایع اولدقه داخلدن و خارجدن سیواسته و حکومته کوزدیکنلر پیدا اولدی . وزیر قاضی برهان الدین احمد ، امرادن (سیدی حسام) ، آماسیه حاکمی حاجی شاد کلدی و قره حصار شرقی حاکمی (قلیچ آرسلان) اونلردن ایدی . قلیچ آرسلان دیکر لرینه ترجیح اولنه رق سیواسته جلب اولندی . صبی محمد چلبی پدری رینه اجلاس ایدیلوب نیابت امارت قلیچ آرسلان ویرلدی .

قلیچ آرسلان سلجوقی خاندانه منسوب ایدی . حکومتده اوزون مدتدن بری دوام ایده کلان قاریشقلقدن استفاده ایله قره حصار شرقی طرفلرینه مستولی اولمش ایدی . علی بکک او اخر حکومتده بعض سفرلرینه یاردم ایتمش و بو صورتله اکابر امرایه داخل اولمش ایدی .

قلیج آرسلان سیواسده ایجه یرلشمک و حکومته صاحب اولمق ایچون علی بکک زوجه سنی ده تزوج ایتدی . قاضی برهان الدین احمدی کندینه رقیب کوروپور و آنک ازاله و جودینی آرایور ایدی . زیرا قاضی برهان الدین احمدک جربزه و درایتی و مملکتده بر موقع مهم طومسی کندینه امنیت بخش اوله میوردی . یکدیگرینه اظهار مودت و اضا مارکین ایدن بوا یکی ذاتدن قاضی برهان الدین احمد نائل مرام اولدی . برکون شهر جوارنده گزمکده لر ایکن فرصتی دوشوروب بالذات قلیج آرسلانی ایله قتل ایتدی .

قاضی برهان الدین احمد فی الاصل تورک اولوب اوغوزلرک (سالور) شعبه سندن ایدی . پدری (قاضی شمس الدین محمد) ایدی . بر بچق عصر قدر قیصریه قاضیغنی ابا^{*} عن جد بلافاصله بونک نسلنه مخصوص اولمش ایدی . کندیده اوراده یتشوب مصر و شام و حلبی دور ایله اکیال تحصیله همت کوسترمشدی . یکریمی بر یاشنده ایکن بابالرینک موقعی اولان قیصریه قاضیلغنه نائل اولمش ایدی (م ۱۳۶۶-۷۶۶) .

قاضی برهان الدین احمد، علی بکک ابتدای سلطنتدن اعتبار آسیاسته مداخله ایتمکده باشلادی ، ظهور ایدن حادثات و وقایعک اکثرنده تأثیری کوروپور ایدی . بوسبیله پک چوق تهلکه لر آتلاتدی ، نهایت طریق علمیه بی مسالک ملکیه تبدیل ایتدی . قوت و اقتدارینی حکمدار نصب و اجلاسی درجه سنه وارد یردی . قلیج آرسلانی ازاله ایتدکن صوکره نیابتی غصب ایتدی . حکومت نامنه اطرافده تغلب ایدن امرایله اوغراشمغه باشلادی . بونلرک اک دیشیلرندن بولنان حاجی شاد کلدی بی بر محاربه ده قتل ایتمکده آرتق استقلالنه مخالف ایده جک کیسه قالمدیغندن اعلان سلطنت ایله نامنه خطبه و سکه قرائت و ضرب ایتد یردی (م ۱۳۸۱-۷۸۳) .

سلطان برهان الدین احمدک مدت حکومتی اون سکز سنه قدر دوام ایتمشدر . بدایتده حوزة حکومتی یالکز سیواس و جوارینه منحصر ایدی . وراثتی ادعا ایلدیکی آل ارتنا ممالک وسیعه سی برطاقم امرای متغلبه

النده قالمش وموغول وتورکمن عشرتلی دخی بروضیت حاکانه طاقمشلر ایلی. سلطان برهان الدین احمد بونلرله مدت مدیده اوغراشمشدر. هر کونی بر حرب ایله وبرسیاست تدویریله کچمشدر. قوتنک عدم کفایتنه رغماً وتجلیات قدره تبعاً کاه نشئه ظفرله دلشاد وکاه الم مغلوبیتنه تلخکام اولمشدر .

سلطان برهان احمد یالکز بونلرله اوغراشماشدر ، چار بشدیغی خصما میاننده قره مان اوغلازی وارزنجانه چکلمش اولان آل ارتنا بقیه سی وحقی عثمانلیلر وحکومت مصریه کبی بیوک قوتلر دخی اولدیغی حالده عزمنده فتور کتیرمه مشدر . بو هنکاملر ایچنده دبه نیکده ایکن امیر تیمور کورکانک سرحد شرقیه مواصلت خبری شایع اولمشدر . تیمور کورکانک ایران، عراق عرب والجزیره ده اجرا ایتدیکی محاربات وتخریبات سلطان برهان الدین احمدی بحق قورقوتدیغندن مشارالیه مخصوصه ده بولندیغی مصرلیله و عثمانلیله خبرلر کوندروب اتفاق تکلیف ایلی وهرایکی طرفه تکلیفی مظهر حسن قبول اولدی. لکن امیر تیمور آناتولی اوزرینه توجه ایتوب دیگر طرفه عزیمت و صولت ایلدیکندن تاتار تهلهکه سی زائل اولدی .

سلطان برهان الدین احمد اقرباسندن تربیتکرده لرندن (شیخ مؤید) ی قیصریه یه تعیین ایش ایلی. بوزات عصیان واستقلالنی اعلان ایتدی. برهان الدین احمد بالذات قیصریه یه کیده رک بلده بی شدتله محاصره ایتدیکندن شیخ مؤید امان ایله قلعه بی تسلیم ایلی، لکن سلطان ویردیکی عهد و پیمانی طومیره رق اوننی قتل ایتدی (۷۹۹ ۱۳۹۶م) .

شیخ مؤید استیمنانه سلطانک اوردوسنده بولان آق قویونلیلرک رئیس (قره یولک عثمان بک) واسطه اولمش ایلی. سلطانک نقض عهدندن تنفر ایده رک اوردوسنی ترک و دیار بکر طرفلرینه عزیمت ایلی. آندن صوکره قره یولک عثمان بک سلطان برهان الدین احمدک باشلیجه دشمنی

کسیلمش و ملکنه تعرض دن خالی قالماشدر . نهایت دیوریک جوارنده آرملرنده واقع اولان بر محاربه ده سلطان برهان الدین احمد اسیر دوشه رک اعدام اولندی (۱۳۹۷م ۸۰۰۵) .

سلطان برهان الدین احمد سکنجی عصر هجریده آنا تولیده کورینان بیوک سیالردن بریدر . فحول و علمادن اولوب اصول فقه ده بر تألیف معتبری واردر . السنه ثلثه ده شاعر دره ارباب عرفانه رغبت کوستردی . جسارتی وعزم وثباتی درجه نهاده ایدی . اوشه نه مش و اوصاف نامش ویل مامشدر . صاحب ظهور لرله قوه الظهر اولان قوم وقبله دن محروم اولدینی حالده یالکز بر باشنه بر حکومت وجوده کتیر مسی ذکای سیاسیسنه وقوت تدبیرینه واضحاً دلالت ایدر . دولت عثمانیه یه و قرمان اوغلرینه و مصر لیلره قارشی قویمی جراتنک و تیمور کورکانک تقرینده آنلرله هم دست وفاق اولسی اصابت نظرینک درجه سنی اثباته کافیدر . طبعاً امنیتسز و بیرحم و سیاستی شدید ایدی . مقربانی بیله غدرندن دائماً خوف و اندیشه اوزره ایدیلر . صوک زمانلرنده معیتی ایله امنیت متقابله زائل اولمشدی .

قوردینی بنای دولت کندیسیله برابر کوچدی . اعدامی خبری سیواسه واصل اولدقده خلق اوغلی (زین العابدین) ییرینه کچریدیلر . لکن قره یولک عثمان بک شهری آلتق اوزره هجوم ایتدی . -ناتق دفع شری ایچون موغوللری دعوت ایلدکلرندن عثمان بک محاصره یی بر اقره رق چکلیمکه مجبور اولدی . بونک اوزرینه اهالی کوچک یاشده بولنان زین العابدینک اداره حکومته قادر اوله میه جغنی کوردکلرندن سیواسی سلطان یلدریم بایزید خانه ایتدیلر .

ارتنانک برادرزاده سی (مطهرتن [طهرتن]) وسلاله سی خیلی وقت ارزنجان وملحقاننده حکومت ایلشلردر .

یوقاریدن بری کوردیکی وجه ایله ممالک سلجوقیه نک اوج تعبیر

اولنان غرب سمتلری موغوللرک تجاوزندن اوزاق قالمسی حسیده یرلی بکلره مقر اولمش که بونلر صره سیله ایادی عثمانیانه کچمشدر . قسم وسطی و سمت شرقیه کلنجه بوحوالی ایلیخانلرک حکم و نفوذی آلتنه کیرهک آنلرک نصب و اعزام ایلیدیکی والیلر طرفندن اداره اولمش و ایلیخانیه دولتنک اندراسنده موغوللردن ارتتابک ظهور ایده رک نامنه اضافله تشکیل ایتدیکی حکومت یاریم عصر قدر سلاله سی النده قالمش وهنوز بونلر موجود ایکن اوچنچی درجه ده سلطان برهان الدین احمدک جولانکاه سیاستی اولمش و ایلیخانلر زماننده خیلی جسماتی اولان بو قطعۀ ممالک کوچک حکومتلرک تکثر و تعارضی نتیجه سی اوله رق اوفالنه اوفالنه سیواس کبی بر قاج بلده یه منحصر قالمش و نهایت بتون یورلر عثمانیلره نصیب اولمشدر .

۵

قره مان اوغلاری ، حمید اوغلاری ، قسطنونو بکلکی . —

قره مان اوغلاری کیلیکیا قطعنه سنک غرب طرفلر نده وضع حکومت ایلمشدر . کیلیکیا قطعنه سی طوروس طاغریله قاپادوکیا قطعنه سندن ایریلور . ایکی قطعنه آره سنده عمومی برکچیدا اولان (کولک بوغازی) نندن ماعداغری بده باشلیجه خطمه مواصله مذکور طاغیر آراسنده غایت صارپ بر قاج کچیده منحصردر . کیلیکیا قطعنه سنک غربی چتین بر اراضی اولدیغندن طولانی قدیمآ طاشلق کیلیکیادیه معروفدی . برنجی اهل صلیب سفردن سوکره ، یزانس ایمپراطورلغندن سیس تکفورلغنه انتقال ایتش ایدی و جبال مانعه حسیده آناتولی سلجوقیلرینک تسلطلرندن محفوظ قالمش ایدی . بورلره ایلیک دفعه سفر ایدن سلطان علاء الدین کیقباد اولدر .

کیلیکیانک غربنده کائن پامفیلیا قطعنه سنده مهم بر موقع اولان آنطالیه بلده سی سلطان غیاث الدین کیخسرو اول دورنده ضبط ایلمشدر . سلطان

علاءالدین کیقباد سفر لرینک برنده غربی کیلیکیاده (کلویوروس [قورا کزوم]) موقعی ضبط ایدرک نامنه اضافتله (علائیه) تسمیه ایتمش و غربی کیلیکیایه آرتق تورکلر آیاق باصمش ایدی. غربی کیلیکیانک تماماً ضبطی سلطان مشارالیهک او اواخر سلطنتنده میسر اولمشدر. اوسوا حاکم سلجوقیلره انتقالی اسفار صلیبه طولانیسیله اورالره تجاوزدن خالی قالمان فرنگلره قارشی ممالک اسلامییه نك حفظ و حراستی تأمین ایلمش ایدی. سلطان علاءالدین کیقباد اول فتوحات جدیده سندن بر ایالت تشکیل ایلیه رک پک چوق تورکمن اهالی بی اسکان ایله اورالرده حاکمیت سلجوقیه بی تأمین ایلمشدر.

تورکمنلردن (ارمنک) قلعه سی جوارنده توطن ایدن خلقک (نوره صوفی) آئنده بر رئیس و ارایدی. قره مان خاندانک جداءعلا سی اولان (قره مان بک) بونک اوغلیدر. غربی کیلیکیا هر نه قدر سلجوقیلره تابع اولمش ایسه دهه داخلی قلعه لردن بعضیلری سکنه اصلیه سی اولان خرسیتانلر انده بر اقله رقی یالکز ویر کولرینک اخذیه اکتفا اولنیور ایدی. ارمنک دخی بونلردن بری ایدی. قره مان بک حمله ایله قلعه بی ضبط ایدی. سلطان سلجوقی بوندن متأثر اولدی. بالعکس قره مان بکی امرای اعدادینه ادخال و ارمنکی آکا اعطا ایلدی.

قره مان بک سلطان غیاث الدین کیخسرو نائینک اخلافی زماننده ظهور ایدن قاریشیق لمدن بالاستفاده باشه بریکدیردیکی جمعیتله سرکشلیکه آغاز ایدی. سلطان رکن الدین قلیچ آرسلان رابع باشلی باشنه تخت سلجوقییه صاحب اولدقده قره مان بکی تلطف ایله منویات مضره سنک او کنی آلمق ایستدی ایسه ده فائده حاصل اولدی. قره مان بک حرکات باغیانه سنده دوام ایلیور ایدی؛ تأدی بی لزومی نزد سلطانیده تحقق ایتمش ایسه ده بولندی بی موقعک مناعتی جهتیه برغانله عظیمه حد و سندن اجتناباً اغماض ایدیلیور ایدی. نهایت قره مان بک اولدی. سلطان دخی فرصتدن بالاستفاده بتون قره مان اوغلرینی طوتدیروب بر قلعه ده حسس ایتدیردی، نائرّه عصیان اطفای ایلدی. معین الدین

سایمان پروانه حکومت سلجوقیه ده نفر د ایتدکده قره مان اوغلرینی محبسندن چیقاروب مملکتلرینه کوندرمشدر .

قره مان اوغلرنده محبوسیتلرندن طولایی سلطان رکن الدین قلیج آرسلا نه قارشى زیاده عداوت حاصل اولمش ایدی . حبسندن قورتلدقندن صوکره بغضلری اوغلی سلطان غیاث الدین کیخسر وئالته توجه ایتمش ایدی . بونلرک سنأ الك بیوکی محمد بک ایدی . باباسنک معیتنده بولنان خلقی باشنه طویلا یه رق حکومت سلجوقیه یه قارشى طوروب یاواش یاواش بولندیفی یرلری آنلرک اداره سندن تفریقه باشلادی ویوقاریده ذکر اولندیفی اوزره دولت مذکوره علمنده بالجمله حرکاته اشتراک ایتدی . نهایت موغوللر النده مقتول اولدی . برادری (محمد بک) یرینه کچدی .

محمد بک قره مان حکومتک مؤسسیدر . قره مان اوغلرینک استقلالی بونک دورنده باشلامشدر . بوذات سلجوقیلرله مخصوصه ده دوام ایتدی . برادرینک قتلی اواننده سیس تکفوری غربی کیلیکیانک بعض یرلرینه مستولی اولمش ایدی . محمد بک بالحرب تکفوری مغلوب وفراره مجبور ایلدی . دولت سلجوقیه اوانساده موغوللرک بار تغلیب آلتنده زبون دوشه رک مملکتلرینه باقه جق حاللری قالدیغه و سیس تکفورینک هزیمت واقعه سنه بناء محمد بک بتون غربی کیلیکیانک صاحبی اولدی . قره مان اوغلرینک حکومت مصریه ایله مناسبق بونک زماننده باشلامشدر . محمد بک سلطان مصردن ممالک مفتوحه سنک تملیکنی مبین فرمان آلمشدی .

موغوللرک آناتولی والیرینک برنجیسی امیر ایرنجین ظلم وجوره شاخ وبرک ویردیکی اثنالرده محمد بکک اخلافتدن (یحشی بک) فرصت بوله رق توسیع ممالک ایدوب برآره لق قونیه نی دخی ضبط ایلشدر . لکن ایلیخانک کوندردیکی چوبان بکه قارشى طوره میهرق براقوب مملکتنه قاجدی ، آکا اظهار انقیاده مجبور اولدی .

دولت ایلخانیه نك آناطولوی والیرلردن چوبان بكك اوغلی تیمور
تاش بك بتون آناطولیده بولنان بکلکلی صیقشدیردینی هنکامده
قره مان اوغللری اوزرینه دخی هجوم ایدرهك اللرندہ اولان مملکتلری
ضبط ایتیش وکندیلمیش غربی کیلیکیانک طاغلق و طاشلق یرلرینه
سورمش و قاپیرمش ایدی . قره مان اوغللری مصر حکومتی مراجعت
والتجا ایتدیلر . حکومت مذکورہ نك مداخلہ حمایتکاریسندن برتیجہ
حاصل اولدی . قره مان اوغللری آنجق تیمور تاشك مصره فرارندن
صوکره صولوق آله بیلمشلر و تکرار ملکیرینه صاحب اولمشلردر .

قره مان حکومتی آندن صوکره توسع و ترقی به باشلادی ، طوروس
طاغلیرینک شماله آشهرق آناطولوی مرکز یا یلاسنه یا بیلمشلر ، سلطان
ابوسعید بهادر خانک اواخر سلطنتنده قونییه یی دخی آهرق تخنیکاه
سلجوقییه صاحب اولمشلردر .

قره مان اوغللریله عثمانلیلر آره سنده مناسبت اورخان بك دورینک
اواسطنده باشلامشدر . قره مان اوغللری آناطولینک اک قوتلی حکومتی
اولوب قونییه ده صاحب اولدقلرندن کندیلمیش دولت سلجوقیه نك خلفی
عد ایدیور ، آناطولیده کی دیگر بکلکلرک کندیلمیش سرفرو ایتیشی آرزو
ایلپور ایدیلر . کرمان ملکنه تجاوزلری عثمانلیلره مخبرات خصمانه یی
موجب اولدی .

قره مان اوغللری سلطان مراد خان اولک اواسط سلطنته قدر
طور خصمانه دن واز کچمه مشدرلر . نهایت بونلردن (علاءالدین علی بك)
سلطان مشارالیه ک قیزی (نفیسه سلطان) ی تزوج ایدرهك عثمانلیلره
صهریت پیدا ایتیش ایکن سیاستی بوزمیه رق مخاصمانده دوام ایتیکله طرفین
مخاربه به مجبور اولدیلر . علاءالدین علی بك مغلوب اولهرق قائم پدرندن
امان دیله مکة مجبور اولدی (۱۳۸۶ ۷۸۸۵) .

علاءالدین علی بك مراد خداوندکارک شهادتندن صوکره عثمانلیلره

تکرار مخصوصه به ابتدا را یتدی . یلدرم بایزیدخان بر قاچ دفعه کندینی تأدیبه مجبور اولدی ، لکن علی بك فكرندن فراغت ایتیمور ایدی . نهایت محاربه ده مغلوب و مقتول اولدی ، قره مان اوغللری ملکی عثمانیلرک انه کچدی (م ۱۳۹۷ هـ ۸۰۰) .

تیمورلنک آنقره و قعه سندن صوکره آناتولی بکلکلرینی احیا ایتدیکی ائناده بروسه حبسندن قورتاردینی علاءالدین بکک اوغلی (محمد بك) . دخی پدربینک حکومتی توجیه ایتدی . سیوریحصاره قدر یرلری دخی ملکنه علاوه ایلدی . محمد بك تیمورک آناتولیدن چکللمسینی متعاقب زیر اداره سنه ویردیکی یرلری اله ایتدی . بیوک بر حکومت تشکیل ایلدی . « سلطان الاعظم » عنوانی آلدی ، اوغلی و خلفی (ابراهیم بك) دخی بولقی محافظه ایتمشدر .

محمد بك ایله ابراهیم بك عثمانیلرله رقابت و مخصوصاتده دوام ایتمشدر ، دفعاتله ممالک عثمانیه ته تجاوز و تعرض ایلشلردر . لکن بونلرک انتاج ایتدیکی حربلرک هپسندنه مغلوب اوله رق پادشاهان عثمانیانک لطف و ماطفته التجا ایله باشلرینی قورتارمشلر ایدی . آظنه و قیصریه طرفلرینک ضبطی ایچون حکومت مصریه ایله دخی محاربه لر اجرا ایتمشلردر . مصر اوردوسی براییکی دفعه بتون ممالک قره مانیه ته مستولی اولمش و محمد بك حربده طوتیله رق قاهره ته بیله کوتورلمش ایدی .

ابراهیم بکک اوغلی و خلفی (اسحق بك) دولت عثمانیه طرفدن حمایه ایدیلن قرنداشی (پیر احمد بك) ه مغلوب اوله رق دیاربکر و آذربایجان حکمداری آق قویونلی (اوزون حسن) یاننه قاچمش ایدی . پیر احمد بك دخی کوردیکی معاونته قارشی کفرانده بولمغله فاتح سلطان محمد خان ثانی اوزرینه عزیمت ایدرک قره مان اوغللری حکومتته نهایت ویرمشدر (م ۱۴۶۷ هـ ۸۷۲) .

ابراهیم بکک اوغللردن (قاسم بك) سلطان بایزید خان ثانی نک

مساعده سیله (ایچ ایل) طرفلرندہ حکومت ایلش، وفاتندہ دامادی طورغود اوغلی (محمود بک) خانلی اولمش ایسہدہ حرکات سرکشانه سندن طولایی اوزرینہ عسکر کوندربلہرک حکومتہ نہایت ویریلشدر (۸۹۲۵۱۴۸۶م).

*
*

حمید اوغللری یوقاریلردہ یازلدیغی وجهله قدیم پیسیدیا قطعہ سندہ .
ظہور ایله تأسیس حکومت ایلشدر .

پیسیدیا مناعت موقعہ سندن طولایی خیلی وقت سلجوقی اداره سنہ .
کیرماش ایدی . سلطان عزالدین قلیج ارسلان ثالث دورندہ .
بو خطہدہ واقع (اسپارطه) قلعه سی ضبط ایدیلهرک باشلایان امر استیلابدہ .
اتمام ایلمش وعلی الاصول تورک و تورکمن اهالی مواقع مختلفه سنہ اسکان
اولمش ایدی .

حمید اوغللری خانداننک مؤسی حمید بک اشبو تورکمن قبیله لرندن .
برینک رئیس ایدی . پدری سلجوقیلر خدمتندہ مرتبہ امارتہ نائل اولدیغی .
کبی کندیسیدہ سلطین سلجوقیه خدمتلرندہ امارت رتبہ سنہ ارتقا ایلشدر .
حمید بک سلجوقیلرک صوک زمانلرندہ استقلال هواسنه دوشن دیکر اوج
بکلرینہ توفیق حرکت ایلدیکی حالده آنلر کبی طوغریدن طوغری یه
سلجوقیلره قارشی عصیان بایراغنی قالدیرمیه رق سکونتله استقلالنی تأسیس
ایلش ایدی . چونکه بولندیغی محللرک شرق طرفندہ تفرد ایدن اشرف
اوغلنک دولت سلجوقیه یه تغلب ایدن موغوللرله وقوعبولان محارباتندن
بالاستفاده پیسیدیا بولنان دیکر تورکمن قبیله لرینی اداره سی آلتندہ جمعہ
موفق اولدی . انه کچیردیکی رلر آدینه اضافتله (حمید ایلی) و خاق
دخی (حمید تورکمنلری) عنوانی آلدی .

حمید بک اوغلی و خانلی (فلک الدین دندار بک) کندینه مرکز حکومت
اتخاذ ایتمک اوزره (اکردیر) شهرینی بنا ایدهرک (فلک آباد) نامنی ویردی .
دور حکومتندہ سلطنت سلجوقیه نہایت بولمش و ایلاخانیلرک آنا طولی یه

نصب ایتدکلی ایلیک والی ایرنجینک اداره سزلیکی حسبله غرب طرفلرندە بولتان یرلر صاحبسزکی قالمش ایدوکنندن دندار بک بوندن استفاده ایدە رک قدیم پامفیلیا خطه سیله فریکیا قطهه سنک بر پارچه سنی ضبط ایتدی . مع مافیله چوبان بکک قره مان اوغلنی تأدیب ایچون آناتولی یه ورودنده دیگر آناتولی بکلری مثللو زردینه شتاب ایله تقدیم هدا یا ایلش ایدی ، حتی اوجلیتو سلطان محمد خدا بنده نامنه سکه بیله کسدرمش ایدی .

سلطان ابوسعید بهادر خانک اوائل حکومتمنده دندار بک سلطان لقبنی بیله آلدی . نهایت تیمورتاش بک طرفندن محاصره ایدیلوب طوتیه رق قتل اولندی . مملکتی تماماً آنک اله کچدی (م ۱۳۲۳ هـ ۷۲۴) .

تیمور تاشک مصره فراریخی واوراده قتلنی متعاقب دندار بکک اوغلی (خضر بک) میدانه چیقهرق آنطالیه دن ماعدادپرینک زیر اداره سنده بولتان محللرک جمله سنی اله کچردی ، حکومتنی تکرار میدانه چیقاردی . قدیم ایساوریا قطهه سنده تأسیس حکومت ایدن اشرف اوغللری تیمور تاش بک طرفندن محالولنه رق مملکتلری ضبط ایدلمش ایدی . تیمور تاشدن سوکره دولت ایلیخانیه طرفندن آناتولی یه والی تعیین اولنانلر اونک فتوحاتی محافظه یه اهتمام ایتدکلرندن خضر بک بوندن بالاستفاده اشرف اوغللری مملکتلرنی دخی ضمیمه ملک ایلش وقره مان اوغللری ایله هم حدود اولمشدر . خضر بکک اخلاقندن (الیاس بک) دورنده قره مان اوغللریله مخاصمات باشلادی ، قره مانیلر بر قاق دفعه الیاس بکی مملکتندن چیقارمشلر ایسه ده محافظه یه موفق اوله میهرق الیاس بک تکرار اعاده حکومت ایلشدر . الیاس بکک اوغلی (حسین بک) قره مان اوغللرینک تمادی ایتمکده اولان تجاوزاته قارشنی کندینه بر نقطه استناد ایدنک وحمایه سندن بالاستفاده تخلیص ملک ایله حضور وسکونه نائل اولمق ایچون سلطان مراد خان اوله التجا ایدە رک رابطه پیدا ایتدی . نهایت ملکندن یلواج ، قره آغاج ، بک شهری ، سیدی شهری ، آقشهر موافقی سلطان مشارالیه صاندی (م ۷۸۳۵ ۱۳۸۱) .

حسین بك النده قالان محللرده وفاتنه قدر حكومت ايتدی . اوندن
صوكره مملكتك بر قسیمی عثمانلیره انتقال ایتمش و دیگر طرفی ده قره مانلیلر
طرفندن ضبط اولمشدر .

*
**

قسطمونی بکلکی قدیم (پافلاغونیه) قطعه سندن عبارتدر . بورالری
سلجوقلرک الله بك اول کچمش ایدی .
بو بکلکی تشکیل ایله حكومت ایدن عائله نك اسم مخصوصی یوقدر ؛
تاریخلرده کوریلن (اسفندیار اوغللری) و (قزل احمدلیلر) آدلرندن ایلكی
خاندانک آلتنجی حکمداری اسفندیار و دیگرى صوكره حکمران قزل
احمد بکلرک اسملرندن مقتبسدر . خاندان تورکدر .

قسطمونی بکلکنک مؤسسى (شجاع الدین سلیمان پاشا) دره . بو ذات
کیخاتو خان طرفندن قسطمونی طرفلرینه والی تعیین اولنان امیر شمس الدین عمر
جاندارک اوغلیدر ، آندن طولایى (جاندار اوغلی) ديه معروف ایدی ، عائله یی
بونامه نسبتله (جاندار اوغللری) تسمیه ایتک اک طوغریسیدر . امیر تیمور
جانداردن صوكره قسطمونی یه من القدیم او طرفلرده والیک ایدن قابیلردن
چوبان اوغللرینه کچمش ایدی . سلیمان پاشا قسطمونی سپا عیلرندن اوله رق قالمش
ایدى . تیمارى (افلوغان) طرفنده ایدی . دولت سلجوقیه منقرض اولوب
اوج مملکتلری استقلال قازاندیغی کوردکده بو دخی طمعه دوشوب
براز عسکر تدارکیله قسطمونی یی باصه رق (محمود بك بن یولوق ارسلان) ی
اولرددی ، شهرى ضبط ایتدی و تأسیس حكومت ایلدی .

سلیمان پاشا عاقل بر ذات ایدی . تأسیس ایتدیكى حكومتی ایاخانلیرک
مه اجاتنه قارشى محافظه ایچون بو دولتك انحلالنه قدر آنلره صورت
ظاهرده اطاعتده بردوام کوروندی . قره مان اوغلنک الندن قونیه یی
قورنارمق ایچون آناتولی یه کلان چوبان بکلک دعوتنه اجابت ایدرک
یاننه کیتمش و سلطان ابو سعید بهادر خانک وفاتنه قدر نامنی سکدرلنده

ابقا ایتمشدر. آندن سوکره کندی نامه سکه ضرب ایله استقلالنی اعلان ایتدی (م ۱۳۳۵ هـ ۷۳۶). ساجوقی خاندانندن غازی جلی نك و فاتندن سوکره سینوی دخی ضمیمهٔ ملك ایلشدی .

عثمانلیلره بوسلاره آرسنده مناسبات تاریخلمزده « کوتوروم » دبه معروف اولان (بایزید بك) زماننده باشلامشدر. سلطان مراد خداوندكار عهدنه مصادف اولان بومناسبات عداوتكارانه اولدی. سلطان مشارالیه بونك اوغلی (سلیمان باشا) نك، حكومتی پدرینك آلسنه یاردیم ایلشدر. ایکنجی سلیمان پاشا اول امرده سلطان یلدریم بایزیدخان ایله مناسبات حسنه بولندی ایسه ده بعده سلطان مشار الیهك آناتولی بکلکلینی برر برر اورتهدن قالدیرمسندن قوشقولانه رق عداوته باشلادی. لکن وقوعه بولان محاربه ده مغلوب و مقتول اوله رق قسطنطونی ضمیمهٔ ملك عثمانی اولدی (م ۱۳۹۲ هـ ۷۹۵). اسفندیاربك برادری سلیمان پاشانك قسطنطونی بکلکلینی اله کچیردیکی زمان پدری بایزید بك ایله سینوبه التجا ایتمش و پدرینك وفاتی اوزرینه اورایه صاحب قالمش ایدی. برادرینك قتلی اوزرینه قسطنطونی بی عثمانلیلر آندن قورتارمق ایسته مش ایسه ده موفق اوله مامش ومع مافیله سینوبه حكومتی سلطان یلدریم بایزید خانه تصدیق ایتدیرمش ایدی .

اسفندیاربك عثمانلیلره خصومتدن خالی قالمیه رق آناتولی به کلی ایچون بالذات تیمورک یاننه کیتمش ایدی. تیمور ایله سیواسه قدر برابر کله رك اورادن سینوبه عودت ایتمش و دیگر آناتولی بکلری کی آتقره محاربه سنده بولنما مشدر. آتقره وقعه سندن سوکره تکرار تیمورک نزدینه عزیمتله بیوک هدیه لر تقدیم ایتدی، اونك طرفندن ملك موروثه سنه تکرار نائل اولدی . تیمورک عودتندن سوکره عثمانلیلره مخصوصانه باشلایه رق آندن کلدیکی قدر آنره فنالق ایرائنه چالشدی، لکن جمله سنده مغلوب اولدی .

اسفندیار بکک اوغلی و خانی (ابراهیم بك) قیزی سلطان مراد خان ثانی به ویره رك هر ایکی خاندان آراسنده صهریت پیدا ایتدی .

حضرت فاتح طربزون تسخیرینه عزیمت ایدرایکن قسطنیونی یولنی تعقیب ایتدیکندن اوزمان موقع حکومتده بولنان ابراهیم بکک مخدومی (اسماعیل بک) قسطنیونی شهرینی براقوب سینوب قلعه سنه قاجدی، اورادهده محمود پاشا قومانداسنده اولان عثمانی دوناتماسی طرفندن محاصره اولندیغندن تسلیم اولمغه مجبور اولدی (۱۶۵۹-۱۶۶۴). یرینه برادری قزل احمد بک قسطنیونی بکلکنه تعیین اولمش ایسهده چوق کچمهدن آق قویونلی اوزون حسن نزدینه فرار والتجا ایتدی وبو صورتله قسطنیونی بکلکی منقرض اولدی ومدکی عثمانیلره انتقال ایتدی (۱۶۶۱-۱۶۶۵).

۶

کرمیان بکلکی . - قره سی ، اوغللری . - آیدین

اوغللری . - صاروخان اوغللری . - منتشا اوغللری . -

کرمیان بکلکی قدیم فریکیا قطعه سنک غرب طرفلرنده تأسس ایتشدرد، مرکز حکومتی کوتاهیه ایدی .

کوتاهیه بلده سی سلجوقیلرک ایلك دورلرنده اللرینه کچمش ایسهده برنجی اهل صلیب محاربه سنک نتیجه سی اوله رق تکرار بیزانس ایمپراطورلغنه انتقال ایلش ایدی . سلطان علاءالدین کقباد اولک اوآخر ایامنده ازنیق ایمپراطورلغی الذن آلتشدر .

کرمیان عائله، خاندان اسمی دکلدر. تورکلردن برقم خلقدر. موغوللرک ایرانده ایلك جولانلری اوزرینه اورادن آناطولییه هجرت ایدنلردنر . اولجه ممالک سلجوقیه نك شرق طرفلرنده سا کن اولمشلر ایدی . سلطان غیاث الدین کیخسرو ثانی اولادلری آره سنده ظهور ایدن مجادله ومحاربه لر ائساننده وموغللرک دولت سلجوقیه یه تغای اواننده غریبه طوغری هجرتله کوتاهیه جوارنده اختیار اقامت ایتشلردر .

بوتورکلرک ریاستنده بولنان کیمسه لردن بعضیلری دولت سلجوقیه نك خدمتده امارت مرتبه سنه واصل اولشلردر . بونلردن بری ده (یعقوب

بنك بن علیشیر) در. بو ذات سلطان علاء الدین کعباد نالک او اواخر ایامنده بر آراق مأموریتله آنقرده بولنمشدی. دولت سلجوقیه نك انحلالنده کر میان تورکلرینک بولندیگی کواهییه وجواریغی اله کچیره رك بر حکومت تشکیل ایتمشدر. بو حکومت بیزانس ایمپراطور لغی ماحقانتدن خیلی مواعی اله کچیرمش ایدی. (سماو) ایله (تریپولیس) بولردندر. کر میان بکلکی بعده وزرای سلجوقیه دن صاحب آتافخر الدین علی سلاهیسی النده بولان قره حصار صاحب وجوارینک، دکرلی حوالیسنک التحاقر لیه اتساع ایلشدر. برنجیسی مناسبات صهریه سایه سنده و ایکنجیسی اینانج بک اوغلرینک انطفا سندن صوکره ملکه قایلشدر.

کر میان لیلرک عثمانیلرله مناسباتی بک قدیمدر. بو مناسبت سلطان عثمان خان دوری نهایته قدر خصمانه ایدی. بعده قره مانلیلرک تجاوزینه دوچار اولدقلرندن سلطان اورخانک معاونتته عرض احتیاج ایده رك تخلیص کریبان ایلشدر بو صورتله آرارنده مودت پیدا اولمش ایدی. (سلیمان شاه بن محمد بک) نهایت مودتی مصاهرت ایله تأیید ایتدی. قزینی مراد خان اولک مخدومی یلدریم بایزیده ویردی و ملکسک قسم اعظمی جهاز طریقیه دولت عثمانیه یه کچدی (۱۳۸۱م ۷۸۳۵).

سلیمان شاهک مخدومی و خلیق (یعقوب بک) در. بو ذات قوصوه معرکه عظیمه سنده سلطان مراد خان اولک شهادتندن واونک نتیجه سی اوله رق دولت عثمانیه قارشلی حادث اولان وضعیتدن بالاستفاده مصاهرت سببیه عثمانیلرله کچن ممالکی استرداد ایلش و آنلر علیهنه اتفاق ایدن آناتولی بکلر یله برابر اولمش ایدی. جالس تحت عثمانی اولان یلدریم بایزید خان قره مان اوغلی تأدیب ایچون آناتولی یه کچدکده یعقوب بک اتفاقه دخواندن تجاهل ایده رك سلطان مشارالیهی قارشولمش ایدی. لکن طوتیلوب روم ایلیده (ایصاله) قلعه سنده حبس ایلدی و کر میان ممالکی علاوه ملک عثمانی اولدی (۱۳۹۰م ۷۹۳۵).

یعقوب بك محبسن قاجه رق خیلی مدت شام جهتلرنده طولا شدقدن .
 صوكره تیمور كوركانك يانه كیدوب آنكله برابر آناطولی یه كئش ایدی . تیمور
 ایله آنقره محاربه سنده بولندی . تیمور آناطولیدن حین عزیمتده ملكتی
 یعقوب بکه اعاده ایتمشدر (م ۱۴۰۲ هـ ۸۰۵) .

كر میان بکلکی بوكره قره مان حكومتی ایله هم حدود اولدیغندن قره مان
 اوغلی محمد بك یعقوب بکی حرباً فراره مجبور ایدرك مملکتی ضبط ایلدی .
 یعقوب بك چلبی سلطان محمد خانه التجا ایتمش و مشارلیه دخی كرمیان
 مملکتی اوج سنه صوكره قره مانلیلر الدن تخلیص ایدرك یعقوب بکه
 اعاده ایلشدر (م ۱۴۱۳ هـ ۸۱۶) .

یعقوب بك بونك اوزرینه خاندان عثمانی یه قارشی منت و شكرا تی
 نهایت عمرینه قدر محافظه ایتمشدر . وفاتندن بر سنه اول ادرنه یه كیده رك
 اولاد ذكوری اولدینی جهته ملكتی سلطان مراد خان ثانی یه وصیت
 ایتدی . كرمیان بکلکی بوضورتله ایكنجی و صوك دفعه اوله رق ضمیمه ممالك
 عثمانیه قلندی (م ۱۴۲۸ هـ ۸۳۲) .

*
 **

ازنیق ایمراطورلری استانبولی لاتینلردن استرداد ایله اورایه نقل
 حكومتلرنده آناطولی جهتلرینی اهال ایتمشلر ایدی ، اوج مملکتلرنده
 بولنان توركمن عشیرتلی بوندن بالاستفاده نهب و غارتلرینی بحر سفید و آطه لر
 دكزینه قدر ایصال ایتكده ایسه لرده اداره لری عشیرت درجه سندن ایلرو
 اولدیغندن اورالری ضبط و ربطه اعتنا ایتیموب غنائمی مستحجاباً یرلرینه
 چكیلورلردی . اهاله دوچار اولان یرلر بوضورتله بیزانس ایمراطورلنی
 مالكندن معدود قالیور ایدی . اوج توركمنلرینك تعرضه دوچار اولان قطعه لردن
 بریده میسیا ایدی . قره سی اوغللری بوقطعه ده تأسیس حكومت ایلشلردر .
 قره سی حكومتك مؤسس (قره سی بك) سلطان غیاث الدین مسعود
 ثانی نك امراسندن ایدی . سلطان مشارالیهك صوك زمانلرنده اوج مملكتته

چکيله رك تور كمنلردن كندينه طرفدار پيدا ايتمش ، بو قوتله ايمپراطور ايكنجې آندرونيقوس پاله ثولوغوس دورنده بيوك ميسيا قطعه سنى النه كپيره رك بر حكومت تأسيس ايشدر . (بالى كسرى) بلده سنى مركز اتخاذايتدى . بعده مر مره و آطه لر دكزى ساحلارينه قدر محللارى يعنى السبوت جوارينى حاوى اولان كوچك ميسيا اراضيسنى ده ملكنه الحاق ايتدى . ضبط ايتديكى ير لر نامه اضافه (قره سى ايلي) نامنى آمشدر . سلطان غياث الدين كى خسرو ثانى اولادى آراسنده اولان منازعه لر دن بيزار اولان تور كمن عشرت لر دن بر قسمى سلطان عزالدين كيكاسك بيزانسه التجاسدن صوكره (صارى صالتق غازى) معيتيله روم ايلي به كچوب دوريجه قطعه سنى استيلا ايله توطن ايتشلردى . روملر ك و بلغارلر ك تضيقاتنه طايانه ميوب بر مدت صوكره آناطولى به عودت لر دن جمله سى قره سى بك ملكنده يورد طوتمشدر ايديلر . بونلر و موغوللر ك مظالمندن طولايى آناطولينك اقسام سائر سندن هجرت ايدنلر قره سى بلكلكنك تزيب دنفوس و قوتنه يارديم ايتمشلردر . قره سى بك اوافق بر قوه بحريه تدار كنده موفق اولدى . بودوناما ايله قره سيليلر روم ايلي ساحلارينه بر قاچ دفعه آقبن ايتمشلر ايدى .

قره سى اوغلاريله عثمانيلر هم حدود اولدقلى كې آزالرنده حسن مناسبت جارى ايدى . حتى قره سى بكك اخلافتدن (عجلان بك) كوچك اوغلى (طورسون بك) ي تزد اورخانى به كوندرمىش ايدى . عجلان بكك وفاتنده يرينه بيوك اوغلى كچمش ايسه ده جور و اعتسافندن طولايى خالق طورسون بكى ايتستيلر . طورسون بك يالكز اهانلنك دعوت و طليله حكومه دسترس اوله ميه جغنى بيلديكندن قره سى ايلندن قسم اعظمى اورخان غازى به ويرمك شرطيله معاونتى تأمين ايله رك برلكده برادرى اوزرينه يورودى . برادرى بتون ممالكنى رقبينه و عثمانلى اوردوسنه براقه رق برغمه به

چکلمش ایدی . طورسون بك اورخان غازی ایله بو موقع حصین جوارینه واصل اولمش و برادرینه نصیحته آغاز ایلش ایسه ده آنک آندیغی اوق ایله اوریلهرق اولمشدر . بو حادثه اوزرینه اورخان غازی برغمه محاصره سنه شروع ایدوب اهالی بلده استیان صورتی عجلان بك زاده یه تکلیف و ابرام ایتمکله برغمه تسلیم اولمش و قره سی اوغللری حکومتنه نهایت ویریلهرک مملکتلری ضمیمه ملک عثمانی قلمشدر (م ۱۳۳۶-۷۳۷). دولتمزك دورتأسسنده حسن خدمتله نام براقان مجاهدیندن (حاجی ایل بکی) ، (اجه بك) و (فاضل بك) قره سی امراسندن ایدیلر . (اورنوس بك) دخی اوراده یتشن بهادراندن ایدی .

*
**

آیدین اوغللری قدیم ایثونیا قطعه سنده تأسیس حکومت ایتمشدر . خاندانك مؤسسی بولان آیدین بكك پدری (محمد بك) سلجوقیلرك «امیرالسواحل» دیدکلی منصب اصحابندن ایدی . آیدین بك ده بورتبه یه نائل اولمش ایدی . سلجوقیلرك اواخر ایامنده اوج مملکتنه چکلمش ایدی . بالمله فضائل اخلاقیه یی جامع و شجیع بر ذات اولان آیدین بك موغوللرك ظلمندن اورالرم التجا ایدن تورکمن عشیرتلیغی باشنه طویلایه رق بیزانس ایمپراطورلغی طرفندن خالی براقیلان ایثونیا . قطعه سنی اله کچیردی . اوراده برحکومت تشکیل ایلدی . قطعه مذکور (آیدین ایل) نامی آلدی . آیدین بكك حفیدی (اوموربك) بك مشهور برذاتدر . تدارك ایتدیکی قوه بحر به ایله دفعاتله روم ایلی به سفر ایتمشدر . گاه ایمپراطور یووانیس قانتا کوزینوسه ، گاه آنک دامادی یووانیس پاله ثولوغوسه معاونت ایلشدر . مشار الیه بوسفرلرنده بالقانلردن اوتیه به کچهرک بیزانس ایمپراطورلغی حمایه بلغارلر و ضربلرله غوغالر ایتمشدر . روم ایلی تجاوزنده عثمانیلرله نمونه و رهنا اولان اودر . اطهرلر دکزنده اکتساب ایتدیکی قوت و قدرت ملل بحریه یی اورکوتدیکنندن پاپانك تشویقیله علمینه بحرأ براهل صلیب ترتیب

اولندی . اهل صلیب دوناماسی از میر لیمانده آیدین دوناماسنی یاقدی و از میر شهرینی ضبط ایتدی (م ۱۳۴۴ هـ ۷۴۵). او مور بک فرنگلری از میردن چیقارمق ایچون مدت مدیده اوغراشمش ایسه ده نهایت شهیداً وفات ایتمشدر (م ۱۳۴۸ هـ ۷۴۹). او مور بک روم ایلی ده کی مناقب غزواتی بتون آناتولی تورکلری آره سنده مدت مدیده داستان اولمش، حتی عثمانیلرده (غازی او مور بک) باشنه یمین ایتمک عادتی خیلی وقت قالمشدر .

او مور بک . اوغلی و خلیفی (عیسی بک) یلدریم بایزید خانه مقاومته مقتدر اوله میه جغنی بیلدیکندن استیانه مجبور اولدی ، تیره شهری ایله ملحقاتی عهدسندده ایقا اولنه رق بمالک متبایه سی عثمانلی طوپراغنه الحاق قلندی (م ۱۳۸۹ هـ ۷۹۲). عیسی بک وفاتنه قدر الندّه قالدن یرلرده حکمران اولمش وبعد وفاته او یرلرده عثمانیلره انتقال ایتمشدر .

عیسی بک اوغلی (او مور بک) پدرینک وفاتی متعاقب عثمانیلردن قاچهرق خیلی مدت اوتده بروده وقت کچیردکن صوکره امیر تیمور کورکانه دخالت ایش و آنقره وقعه سنده حاضر بولمشدر . تیمور عودتنده آیدین ایلی کنده وسنه برایش ایدی . اوراده اجدادی حکومتی احیا ایتدی ایسه ده بوکره ده از میر حاکمی جنید بک قارشوسنه چیمغله میر مشار الیهی کندینه داماد و عسکرینه قوماندان نصب ایتمک صورتیله رفع نزاع ایلدی و آندن صوکره چوق یا شاهیه مه رق اولدی . بو صورتیه آیدین اوغلرینک حکومتی نهایته ایروب اولککلری جنید بکه کچدی .

از میری فرنگلرک لندن قورتارمق ایچون خداوندکار غازی خلیجه اوغراشدینی کبی یلدریم بایزیدخانده جوارنده اولوب مرحوم او مور بکک تأسیس ایتدیکی مسلمان از میرینه عسکر اقامه ایدره مدت مدیده محاصره ده طوتمش ایدی . زماننده مسلمان از میرینک حاکمکنه قره سوباشی حسن آغا نامنده برینی تعیین ایتش ایدی .

از میرک فرنگلر طرفندن آناتولی به تعرض ایچون اس الحارکه اتحاد

اولندی و عثمانلیر طول مدت صاواشدینی حالده حصانتدن ناشی قلعه نك فتحه ظفریاب اوله مدقلری تیمورلنك حكايه اولمقله تیمورلنك قوه قاهره سیله از میر اوزرینه یورویه رك برهفته طرفنده جبراً حصاری آلدی و اموال غنایمدن اسلحه بی مسلمان از میری خلقنه ، فرنكاره قارش مدافعه ایچون ترك ایلدی . قره سو باشی بو صورتله اوراده حاكم قالمش ایدی . اوغلی (جنیدك) حكمدارلق هوسنه دوشه رك اوموربك اوزرینه هجوم اتمش ونهایت آكا داماد و خلف اولشدی .

جنیدك مدت مدیده عثمانلیرله اوغراشدی . شهزاده كان بایزیدخان آره سنده وقوعولان منازعه لره قاریشدی . ملكنی برقاچ دفعه ضایع ایدوب عثمانلیر طرفندن روم ایلییه نقل ایله بعض محللر حكومتلرنده استخدام اولندیغی حالده استقلال هوسی بر درلو ذهنندن چیقمدی و فرصتی دوشیره رك آیدین ایلنده اعاده حكومه موفق اولدی . سلطان مراد خان ثانی زماننده اوزرینه عسکر كوندریله رك اوغلیله برلكده طوتیلوب قتل ایدیلدی و آیدین اینك قطعاً الحاقی میسر اولدی . (م ۱۴۳۴ هـ ۸۳۸) .

*

**

صاروخان اوغلری قدیم لیدیا قطعه سنده تأسیس حكومت اتمش لدر . بو قطعه دخی میسیا كبی بیزانس ایمپراطورلغنجه اداره سی اهامال ایدیلان محللردن ایدی .

صاروخان بك اوچ مملكتمده اولان توركمن عشیرت بكرندن ایدی . عشیرتی لیدیا قطعه سی حدودنده ساكن ایدی . سلاطین سلجوقیه جانبدن دخی امرالق رتبه سه نائل اولمش ایدی . (علی پاشا) نامنده بر برادری دخی وار ایدی .

بونلر دولت سلجوقیه نك اتقراضی اواننده لیدیا قطعه سنه دخول ایله استیلايه ابتدار ایتدیله . صاروخان بك مشهور مغنیسا شهرنی ضبط ایله

(م ۱۳۱۳ هـ ۷۱۳) مرکز حکومت آنخاذا ایتدی . برادری علی پاشاده (نیف) موقعی تسخیر ایله کندینه اقامتگاه یامش ایدی .

ساروخان بك مهم بردونانما تدارك ایتدی ، بالذفات روم ایلی دیارینه تعرض ایتدی؛ جنوز لر ایله دخی محاربه لری وقوع بولمشدر . (ناقوس) دو قه سی ، ساقزو فوجده کی جنوز لری ومدلی ده حکمران غاتیلوز بولری ویرکو اعطاسنه مجبور ایتدی . عثمانلیله قارشی آیدین بکی محمد بک وقیصر ایکنجی آندرونیقوس پاله ئولوغوس ایله اتفاق عقد ایلمشدر .

ساروخان بك اخلاقندن (اسحق بك) سلطان مرادخان اولك قوصوده شهادتی اوزرینه قره مان اوغلی طرفندن عثمانلیلر علیه عقد اولنان اتفاقه داخل اولمش ایدی . بوندن طولایي یلدریم بایزید خانك صولته هدف اوله رق مع مافیه قارشولوب امان دیله مکه مملکتندن بر آز محل النده بر اقیلوب بقیه سی ضبط اولندی (م ۱۳۸۹ هـ ۷۹۲) ، بر آز صوکره اولدیکندن قالان یرلر دخی ایادی^{*} بایزید خانه دوشمشدر .

(اورخان بك بن اسحق) پدرینك وفاتی اوزرینه فرار ایله بعده تیمورلنکه التجا ایتدی و برابرنده آنقره محاربه سنده بولندی . تیمورك آناتولی بکلرینه کوستردیکی لطف و مرودتن اورخان بك دخی حصه مند اولوب پدری مقامنه اصعاد اولندی .

اورخان بك اوزون مدت حکومت ایتامشدر ، رینه برادری (خضر شاه بك) کچمشدر . بوکسه دائما عثمانلیلر علیه بولنور ایدی . اولاد یلدریم بایزید خان آره سنده ظهور یافته اولان منافسه لره قاریشیر ایدی . نهایت سلطنت عثمانیه علیه بولنده وقوع بولان قباحث عظیمه سی سببیه چلبی سلطان محمد خان طرفندن طوتیلهرق اعدام اولندی . ساروخان ایلی ایکنجی و صوگ دفعه اوله رق ضبط واستیلا ایدندی (م ۱۴۱۲ هـ ۸۱۵) .

*
**

منشا اوغلاری قدیم قاریا قطعه سنده حکومت ایتمشدر . قاریا قطعه سی

بیزانس ایمپراطورلغلك آناطولیدن اللرنده بولنان یرلرك منتهاسنده ایدی. مرکز حکومت قسطنطنیه په بك زیاده اوزاق اولسی جهتیله ایلك اول اداره سی ایهال ایدلشیدی .

منتشا بك امرای سلجوقیه دندر . موغوللرك تغلبی جهتیله حکومت سلجوقیه عارض اولان صف و بونك نتیجه سی بولنان راحتسزلقدن طولای باشنه بریکدیردیکی آدملرله اوج مملکتنه چکیلرک و اوراده تورکمنلری دخی معینته طویلایه رق سلطان غیاث الدین مسعود ثانیك برنجی دور حکومتده صاحبسز قالان قاریانی ضبطایله تأسیس حکومت ایتدی. قطعاً مذکورمه بعده نامنه اضافتله (منتشایلی) دیه معروف اولمشدر . منتشا بكك اخلاقندن اوغلی و خلفی (اورخان بك) قوهٔ بحریه پیدا ایدرک ردوس آطه سنده بولنان شوالیه لرله خیلی اوغراشمشدر. حفیدی (احمد غازی بك) دخی معروف بر ذاتدر .

بو ساله دن (محمد بك) ظالم بر حکمدار اولدیغندن تبعه سی یلدریم بایزید خانه رفع آواز اشتکا ایتمکله مشارایله منتشا ایله یورومش و محمد بك ترك دیار ایله کوتروم بایزید نزدیکه سینوبه قاقچشدر و منتشا ایلی بوضورتله آل عثمانه منتقل اولمشدر (م ۱۳۸۹ هـ ۷۹۲) .

محمد بك ده اورادن تیمورلنك نزدیکه التجا ایتدی ، آنقره وقعه سنده تیمورلنك ایله برابر بولنسی حسیده مظهر عاطفت اوله رق ملك موروتی در دست ایلمشدر . محمد بك بر مدت عثمانلیره اظهار خصومت و بعده عرض اطاعت ایلمشدر .

منتشا اوغللرندن حکومت ایدنلرك صوکی (الیاس بك) در . سلطان مراد خان ثانی الیاس بكك و فائنده بارکاهنده اولان اوغللرنی توقادده بدوی چارداغنده حبس ایدرک منتشایلینی قطعاً ضبط ایله منتشا اوغللرینك حکومتلرینه نهایت ویردی (م ۱۴۲۵ هـ ۸۲۹) .

ایکنجی فصل

روم ایلی احوالی

بیزانس ایمپراطورلغئک صوگک زمانی . - بلغارلر . - صربلر . - افلاق .
و بغداد . - بوسنه و هر سگ ، آرناودلق . -

۷

بیزانس ایمپراطورلغئک صوگک زمانی . - ازنیق ایمپراطورلغئک
لاتینلردن استانبولی استرداد ایله شرق ایمپراطورلغئی احیاسی غایت مهم
و پارلاق بر وقعه در . فقط نتیجه اوله رق ضعیف بر لاتین ایمپراطورلغئی
یرینه ینه اوله جه ضعیف بر بیزانس ایمپراطورلغئی قائم اولمش اولدی .
بو بیزانس ایمپراطورلغئی دورت پارچه اراضیدن متشکل ایدی که هر برنده
ایمپراطورلرک حکم و نفوذی طوغریدن طوغری به جاری ایدی :

اولا ؛ آسیای صغری قسمی اولوب ازنیق ، ازمید ، بروسه ،
(آلاشهر [فیلادلفیا]) ، مغنيسا . بلاد معروفه سندن ایدی و قره دکزده
دخی بر مقدار ساحلی حاوی ایدی .

ثانیاً ؛ ازنیق ایمپراطورلرئینک اوروپاده کی فتوحاتی اولوب استانبول
و تراکیا ایله ما کدونیانک برر قسمی [ادرنه و سلانیک ایله برابر]
و کاه کاه تسالیانک بر قسمی محتوی ایدی .

ثالثاً ؛ ردوس ، مدلی ، سمدیرک ، ایروز کی آطلر .

رابعاً ؛ موره « تم [کوچک ایالت] » ی ایدی .

بیزانس ایمپراطورلغئک ممالک قدیمه سنده آئیده بیان اوله جنجی وجهله
بلغارلر و صربلر تواریخ مختلفه ده کلوب یرلشمش و جنویزلر و وندیگیلر
بعض ساحلی نقاطی اله کچیرمش اولدقلری کی خطه جنوبیه ده یعنی اپیر ،
تسالییا و موره ده مختلف عنوانلرله مستقل بکلکلر حادث اولمشدی .

ایشته شو حاللر اسکی شرقی روما ایمپراطورلغئک نصل مقاسمه

اولدینغی و پارچه لیمه سنک ده نهدرلو حکومت سز لکه منجر اولدینغی اراشه
کافیدر .

استانبولی لاتینلردن استرداد ایدن سکزننجی میخائیل پاله نولوغوس
بیزانسک صوک بیوک قوماندانی ورجل سیاسیسی اولدی، استانبولی ضعیف بر قوتله
دها ضعیف بردشمندن آلمشدی؛ فقط آسیایی تورکلردن ویا خود طربزونلی
قومینوسلردن ، اوروپا ایالتلریخی بلغار ویا خود یرلی ویا اجنبی عائله لردن
قورتارم جق مادی و معنوی قدرته مالک دکل ایدی . بودقه تجدید ایدن بیزانس
دولتی اسکئی شرق ایمپراطورلنی هیکل عظیمک آنجق بر عضوی ، بر جزئی
ایدی . وقتیه او هیکل عظیمک رأسی اولان استانبول شمدی یالکوز او عضوی ،
او جزئی اداره ایله مکلف ایدی . کوچک بر وجودده بر بیوک باش هیچ
بر وجهله موازنه حاصل ایده میه جکدی . قوای مادیه دن او بیوک باشک اداره سنه
شایان اثر قالمشدی . بتون همتلر عنعنات رسمیه نک ادامه سنه
ومطنطن تشریفاتلر اراشه سنه معطوف ومنحصر قالمق طبیعی ایدی ، نته کیم ده
او یله اولدی . بناء علیه ایمپراطورلغک بر تواجلالی سونمش ، اعاده شوکتی
غیر ممکن حاله کلمش ایدی . ایتالیان طفیلیرلی عضویتی داخلنه پک زیاده
صوقیه رق مملکتک هر جهنده بر ونیدیک ، بر ایتالیان شهری کورولوردی
وبوشهر لرك هر برنده کی اجنبی حاکمی قیصر دن زیاده حکم سور یوردی .
وقتیه اولدینغی کبی پاره ایله اجنبی عسکر طوته جق اقتداری حائر
اوله میان ایمپراطورلق داخلنده یابانجی اوردولر متفق صفتیه جولان
ایدیور و بو اوردولر کندی ضابطلری معیتده ایالات و سرحداتده دشمن
ملکنده ایمش کبی معامله ایده رک اورته لنی قاصوب قاوور یوردی .
ایمپراطورلغک فعالیت بحریه سیده بر ونیدیک دونانماسی قارشوسنه بر جنوز
دونانماسی و بر جنوز دونانماسی قارشوسنه بر ونیدیک دونانماسی استعمال
وتسلیط ایتمکدن عبارت ایدی والحاصل نه قرده ونه دکرده حس
وطنه ایمپراطورلنی محافظه ایده جک شایان اعتماد بر قوت یوق ایدی .

بىزانسك بو اقتدارسىزلىنى دها سكبىزنجى ميخائىلك خانى ايكنجى (آندرونيقوس) عهدىدە ميدانە چىقىدى . آناطوليدە توركلارك ترقىسىنى طوردرمق ايچون ايمپراطورك النده (آلكسى فيلانتروپن) نامىدە برتك جنرال قالمىشى . جنرالك اوردوسىدە ايسە بىزانس تبعەسىندىن زيادە تورك تورودىلارى بولتىوردى . عسكەر علوفەدن محروم اولدىغىدىن برشهر آلتىدىغى زمان ياغمايە براقيلير ونهب و غارت ضرورتيلە علوفەلرى تآديه اولتىوردى . خالبوكە آلتان شهرلر يابانجىنىك اوليوب على الاكثر بىزانسلىلرك ايدى . اوردو جنرالك ايجاد كرده سى واوزمالى اولوب جمع وتحشىدى ، اداره و اعاشەسى ؛ سوق وقومانداسى ھې كىندىنە عاىد اولدىغىدىن وبين العساكر قيصرلك يالكىز برنامى قالدىغىدىن آلكسىنىك موقعى بك يوكىلمىش ايدى . حق كونك برندە طوائف عسكريە ايمپراطورلغى اعلانە كىندى ايجار ايتىدىلر . متعاقبآدە اھانت ايدوب قيصرلك آدملىرىنە تسليم ايلدىلر . كوزلىرىنە ميل چكىلەرك جزاسى وىرلمىشدر . ايشتە بو عجيب اوردو بىزانسك ھىصوك اوردوسى ايدى .

وندىك ايلە جنويز آراسىدە بو آراق حرب آچىلمىشى . جنويز دوناماسى ايمپراطورلغە عاىد فرض اولتىوردى . وندىكىلير بودونامىنى طاغىتقدىن صوكرە دشمنلىرىنى كلوب غلظە وبك اوغلندە محاصره ايلدىلر واونلرك اولرلە برابر بىزانس مساكىنىدە ياقدىلر (م ۱۲۹۶ ھ ۶۹۶) . ايكنجى آندرونيقوس وندىكىلارلە بر متاركة عقىدىنە موفق اولەيلىدى ، فقط آراسى چوق كچمەدىن جنويزلر استانبولدە كى وندىكىليرى بالھجوم قتل عام ايتدىلر . بوندىن طولايى ايمپراطوروندىكە ترضىە ويرمكە ، سفىرلىنىك حقارتلە اءادەسنە تھملە مضطر قالدى .

ناپولى قرالى ايكنجى (شارل دانزو) ايلە مصالھە (م ۱۳۰۲ ھ ۷۰۲) ايدىن سچىليا قرالى (فردينان داراغون) عدم لزومە مبنى ترخىص ايدە جكى اجرتلى عسكەرە روم قيصرىنە عرض خدمتى توصىھ ايتدى . قوماندانلىرى اولان

امیرال (روژه دوفلور) مسینادن سکزیبک محاربی حامل بکرمی آلتی کمی ایله استانبوله متوجهاً حرکت ایلدی . بو محاربلی آراغونلی ، قاتالونیالی . (و مغربلی *Almogavare*) لردن مرکب ، خفیفته مجهز طاغیلردن عبارت ایدیلر . ایشته « بیوک قاتالان قومپانیه سی » دنیلن هیئت بودر . امیرال روژه ایله استانبولجه زیاده حسن قبول آتاری کوستریله رک یوز ویرلدی ، کندیسنه و معینته ولا کرنا محله سی تخصیص ایلدی ؛ بویله جه داخل شهرده بر اجنبی محله سی وجوده کلدی . روژه ابتدا « بیوک دوقة *Méga* » صوکره قیصر عنواتی احراز و بالاخره آندرونیکوس ک یکنی ماریا ایله ازدواج ایلدی . قوماندانلری مثللو یوز بولان قاتالان لشکری ده ا زیاده شیاره رق اموال اهالی یه ال اوزاتمه باشلادیلر و بر آره لق جنویزلرله عربده چیقاروب اوچ بیکنی بردن اتلاف ایتدیلر . شهردن اخراج و آناطولی یه امرارلرینه مجبوریت کوردلی . ذاتاً سچیلیدان استانبوله نقللرنده کی مقصد تورکله قارشی استخدا ملری ایدی . آناطولی یه کچر کچمز مقام تعرضه آراغون ! آراغون ! دیه حایقره رق تورکله صادیردیلر . صولتیرینه برشی مقاومت ایده میوردی . پای تجاوزلرینی آناطالیه حدودینه قدر کتوردیلر .

قاتالان لراوغرادقلری و کندیلرنجه قورتاردقلری تورک بلادینی یافما و تخریب ایله ویرانه یه دوندیردیلر . روم ایلی یه عودتلرنده طبیعت سرکشانه و عربده جووانه لری مقتضاً سنجه ایمپراطورلق خدمتنده اولان آلان لرله غوغا چیقاردیلر . بو راحت طورماز قومپانیه بر بلغار تعرضه مدافعه ایچون کلیولی یه نقل اولندی . آناطولیده نائل اولدقلری غنائم و ایمپراطورلقدن کوردکلری توجه اسپانیاده شایع اوله رق آراغوندن و قاتالونیدان بر طاقم شوالیله و سرسریله کلوب قومپانییه التحاق ایلوردی . دیگر طرفدن عددرلرینک چوغالمسی ایمپراطورلغی اورکو تیوردی . بیزانس صحرائینی استیلا ایدیویورمک وضعیتده بولندقلرندن ایمپراطور

مملکتندە یابانجی کبی قالیوردی . روژە نەگ احوال متغلبانە سی حدی کچپوردی . ایمپراطور خواە ناخواە سرفرو اولیورسەدە حکومتە تشریک ایتدیکی اوغلی (امانوئل) قیصر عنوانی آلمش اولان بوتوروددی پی چکە میوردی . روژە ادرنەدە امانوئلی زیارتە کیدوب سراینده بر آان طرفندن قتل اولندی . روژە نەگ قتلی شروشورە نہایت ویرمدی ، قاتالانلری دە قتل عام ایتک اوزرە آان ، تورک ، (تورقوپول [۱]) عسکرلری هپ قیام ایتدیلم .

کلیبولیدە محصور قان بیوک قومپانیا بوقیامە وحشیانە و شدتلە مقابله ایلدی ، امدادینە آناطولی تورکلرینی چاغیردی ؛ حتی تورقوپوللری دە آیارتدی . شو صورتلە ایمپراطورلق اوزرینە اسپانیا و آناطولینک بتون سرسریلری ، قاتولیک و مسلمانلر مسلط اولمشلردی . اجرتلرینی آلە میان آانلر ایمپراطوری ترک ایله ما کدونیا پی یاغما ایدە رک بلغارسستانە توجه ایلدیلر . اسپانیول انتقامنی کودەن قاتالانلر بونلرک آرقەسنە دوشدیلم ، آرا بەدن مرتب تحصن کاهلرینی زور لایوب جملەسنی اعدام ایتدیلم و جرأتلری آرتەرق ادرنە پی ضبطە تشبث ایلدیلر .

بیوک قومپانیا پی کلیبولیدن چیقمغە مجبور ایدن سبب ، بیزانسلیلرک شجاعت و غیرتلی دکل کندی سر کردە لری آراسندە کی اختلاف ایله ایتدکلری تخریباتدن ایلری کلن قیتلق اولدی . بر آره لق بوقومپانیا بر خرستیان حکومتی چهرە سی کو ستر مکە باشلا مش ، سر کرده لردن بر طاقی (مایورقە) قرالنک اوغلی (فردیناند) ی دعوتە قدر ایلری کیتمشرایدی . بونلر آتئە دو قەسی طرفندن وقوع بولان دعوت اوزرینە ما کدونیا دن یونانستانە کیدە رک بر چوق ماجرا لردن سو کرە مرور زمانلە محو اولمشلردر . یاردیمچیلری اولان تورکلر و تورقوپوللر ایسە بر مدت دەا بیزانسک باشنە بلا کسيلمشلردر .

بیزانس امپراطورلغی بوقدر کوچلدیکی، موجودیتی بوقدر تهلكه ایچنده بولندیغی حالدہ بیلہ، ینہ اواسکی دور حشمتنده اولدیغی کبی فساد جمعیتلرینہ، اختلاللرہ، غصب حکومت جرأتلرینہ، اعضئای خاندان آراسنده مجادلہلرہ و تخت قاوغالرینہ معروض بولنیوردی. اوچنجی کنج آندرونیکوس بیوک باباسی ایکنجی آندرونیکوس علیهنہ قیام ایتدی، اکابر مأمورین وبالخاصہ سرای ناظری Grand Domestique، قانتا کوزینوس کندیسنه ظہیر اولدیلر .

اوچنجی آندرونیکوس مستقلاً مجالس سریر اولدی . تورکلرہ قارشى جسارت کوستردی . فقطنہ آناطولیدہ کی ترقی فتوح لرینہ، نہ روم ایلی یہ مرور لرینہ، نہ اپیر دسپوتلغنگ ا کمال تسخیرینہ ونہ بالقان شہ جزیرہ سندنہ کی قومشور لیلہ خوش چمکہ مکہ مقتدر و موفق اولہ مدی . وفاتندہ (۱۳۴۱م ۷۴۲۵۱۳۴۱) براقدیغی اوغلی (بشنجی یوآنس) ہنوز صبی اولدیغسندن والدہ سی (آنا) نیابتی در عہدہ ایلدی . قانتا کوزینوس ابتدا بونلری حمایہ ایدوب محمیلر حمایہ نک آغیر لغنی در عقب حس ایتدیلر . آرقہ سندن قویوقازمغہ، اقر باسنى و طرفدار لرینی حبس و تعذیبہ باشلا دیلر . معاملات واقعہ قانتا کوزینوسی آلتنجی (یوآنس) نامیلہ اعلان سلطنتہ سوق ایلدی . بنا برین تاج امپراطوری یہ بشنجی و آلتنجی یوآنس نامیلہ ایکی امپراطور صاحب چقیوردی . ذاتاً غالبہ آزایمش کبی بو حادثہ دخی انواع مجادلانہ سبب اولمشدر .

قانتا کوزینوس صرب قرالی استفان و آیدین اوغلی اومور بک ایلہ متفق ایدی . آنا بالمقابلہ اومور بک رقیبی اولان اورخان غازی یہ مراجعت ایتدی . بر طرفدن انتریقہ لر ، دیگر طرفدن قتل عاملر توالی ایدیوردی . یوآنس قانتا کوزینوس قزی (شودورا) ی اورخان غازی یہ تزویج ایلہ اتفاقنی قازاندی . ہر ایک طرف نائل امل اولق ایچون تورکلری بیزانس تبعہ سندن اسیر آغہ نوعما تشویق ایدیور ، بونلری آسیادہ کی اسیر بازار لرینہ نقل ایچون اسکھ لرینی کشادہ و کیلرینی آمادہ بولندیر یوردی .

شوتشوشات دشمنلرکاکمکنه یاغ سوربیوردی. صرب قرالی ما کدونیاپی ضبط ایله « یونان و صرب چاری » عنوانی آلدی ، جنویزلر اوچنجی آندرونیقوسک اولجه کندیلرندن استرداد ایلدیکی ساقزی آلدیلر .

ایتالیان سرکرده لرندن (فاجیولاتی Facciolati) برطاقم عوننه سیله استانبولی آلتنجی یوآنیس قانتا کوزینوسک تصیقنه قارشى مدافعه یی تمهید ایلش ایدی. فاجیولاتی ایمپراطور یچه نك ویردیکی رضیافت ائناسنده قلعه قابولرندن (آتون قابو [یدی قله طرفنده]) یی یوآنیس قانتا کوزینوسک اوردوسنه آچدی. آنا ائتلافه یاناشمغه مجبور اولدی. قانتا کوزینوسک اون سنه یعنی بشنجی یوآنیس یکریمی اوچ یاشنه کیرنجیه قدر برنجی ایمپراطور اولماسنه قرار ویرلدى. بوندن هر ایکی طرفک هوادارانى ممنون اوله مادی. قانتا کوزینوس بریزانس دونماسی تشکیکنه قالقشدى ، بیزانس لیماننه براز فعالیت کتیرمک ایچون کمرک رسومی ایندیرمک ایستدی . بوتدیبر غلطه مستعمر لرینه زیان ویره جکی جهتله جنویزلرله بر اختلاف ونهایت محاصمه حدوثنه بادی اولدی. قانتا کوزینوس ایله جنویزلر آره سنده درت سنه امتداد ایدن بو محاصمه جنویزلرک غلبه سیله نتیجه لشمش وقانتا کوزینوس اعداسنک بتون مطالبنی قبوله مجبور اولمشدر (م ۱۳۵۲ ۷۵۳۵) .

حادثه اکسیک دکلدی، جنویز غائله سی بر طرف اولور اولماز یکی بر تهلیکه باش کوستردی. یوآنیس قانتا کوزینوسک تشویقیله شهزاده سلیمان پاشاروم ایلی یه کچمش، سیی وغارته قوبلش ایدی. قایناتدینی فتنه دن طولانی بشنجی یوآنیس خلع بوزجه اطه ده حبس واملاک خصوصیه سی مصادره اولندی . آلتنجی یوآنیس قانتا کوزینوسک اوغلی (ماتیسوس) مخلوع ایمپراطورک رینه پدریله مشارکة اعلان سلطنت ایدوب ایاصوفیه ده تقدیس اولندیلر (م ۱۳۵۴ ۷۵۵۵) . ایکی سنه قدر مرور ننده بشنجی یوآنیس پاله ئولوغوس جنویزلرک یاردیمی ایله استانبول مدخلنی غفلة باصمقله ایش بازارلغه دوکولدی ، نتیجه شو اولدی : بشنجی و آلتنجی یوآنیس عینی اقتدارى

حائز اولوق اوزره بیزانسده حکمران اوله قلمز ؛ ماتیوس قید حیات شرطیله تاجنی وادرنه بی محافظه ایده جک ایدی .

آلتنجی یوآنس قانتا کوزینوس کنسینسی کافیا قوتلی حس ایتموردی . ایمپراطورلغه ایتدیکی فناقلرک ویردیکی وجدان عذابنه انجذاب دینی دخی منضم اوله رق کشیش خر قه سی کیمش و مانغانا مناسرتینه قاپانمشدر (۷۵۶۵۱۳۵۵م) .

قانتا کوزینوس بتون مغناسیله اک ای واکفنا بر بیزانسی ایدی . معلوماتلی ، ذکی ، صاحب قلم ، جرزولی ، فقط حریرص جاه و محاسن اخلاقیه دن پک آز نصیبه دار ایدی . دقایق اموره واقف ، فقط یوکسک نظره غیر مالک اولدیغندن حرص جاهی کنسینی اک بیوک مقامه ، سریر قیصری به قدر ایصال ایتدیکی حالده دولته چوق بهالی به مال اولمشدر . ماتیوس پدرندن صوکره بر خیلی اوغراشمسینه رغما حکومتدن قصرید ایتمکه مجبور اوله رق پاله تولوغوس سلاله سی قطعیا استقرار بولدی . بیزانس دولتی بویله صارصینتیلره طایانه جق حالده دکلدی . بلا انقطاع نفوس ، اولکه ، پاره ، قوت غائب ایدیوردی .

وندیکلیلر ، جنوزلر طمع پنجه لرینی هر یانه اوزاتیورلردی . موره وحقی سلانیک باشلی باشنه یاشامغه آلیشمش ایدی . عثمانلیلر بیزانس دیارینک یوللرینی و اداره سنک یولسزلقلرینی حقیله اوکرنمشلردی . بیزانس ایمپراطورلغنی آنجق اوروپانک لاتین ملتلی قورتاره بیلیردی . فقط اون دردنجی عصرده بو ملتلر آره سنه ده تفرقه دوشمش ، حتی قتولیک عالمنک رأسی اولان پاپالوق مقامی بیله بزلی روماده دیکری (آوینیون) ده اولمق اوزره ایکی به بولونمشدی . پاپالوق واسطه سیله اوروپانک استمداده تشبث اولنسه درحال کلیسا مسئله سی میدانه چیقیور و روما کلیسا سنک تصدیق و تفوق دعواسی ایلری به سورولیوردی . واقعا غریبه نه پاپالرده ، نه ملوک و افراد نصاراده اهل صلیب حسیاتی هنوز سونمش دکلدی .

اون دردنجی عصرده بر خیلی اهل صلیب سفر لری اعلان و ایجاباتی اجرا قلدی. لکن توحید حرکت ایله برهدف اتخاذاولنه میوب سفر لر متفرق برقاچ وقعه وبلاد اسلامیه نك بعض یالی بویلرینه موقت تعرضلره منحصر قالدی. ایتالیاجه ریتلری، وندیک و جنویز منافع تجاریه بی احتراصات تعصبیه یه ترجیح ایدیورلردی. شرق ساحه سنده کثرتلی مالکانه لره متصرف اولدقلرندن آنلرک مداخله سی اولقسنزین اهل اسلامه قارشی برشی یایمق تمکن اوله مازدی.

پالاره و فرانسه قرالرینه ویریلن پروژهلرک چوغنده ارض مقدسی تخلیص ایچون استانبولک ضبطی لزومی بیان اولنیوردی. قبضه سی مختلف اللرده بولنان غرب قلیجک قوتی اعتراف ایدن بشنجی یو آنیس پالهلر و غوس بوقلیجی ایمراطورلرک دشمنلری علیه چوره بیلمک خلیاسنده بولندی و بالذات قاقوب رومایه کتیدی. پاپایه انواع نیازلر و تمقلرده بولندی (م ۱۳۶۹ ه ۷۷۱)، فقط سودمند اولدی. جنوی فرانسه یه سیاحتی دخی عینی عقامته دوچار اولدی. عودتنده وندیکه اوغرا یوب اولجه سیاحت مصارفی ایفالیچون آغیر فاضلرله آلمش اولدیغی نقودی تسویه ایتمدیکندن طولای داینلرک مراجعتی اوزرینه توقیف ایلدی. بیوک قسطنطینک خلفی برقاچ وندیک مرابجه جیسنک اسیری اولمشدی

بشنجی یو آنیس ک ایکی اوغلی و ارایدی، ملکنی آره لرنده تقسیم اتمشیدی. بیوک اوغلی (آندرونیقوس) ایمراطورلغه مشارک ایدی، کوچک اوغلی (امانوئل) سلانیکده حاکم ایدی. بورجلرینک تسویه سیچون آندرونیقوسه مراجعت ایلدکه باباسنک عودتی آرزو ایتمدیکندن خزینه نك تام طاقیر اولدیغی جوانی ویردی. امانوئل ایسه املاکنی ترهین ایله نقود لازمه بی تدارک و پدیرنی تخلیص ایلدی.

یو آنیس استانبوله عودتنده اوغلرینه فعللرینه کوره معامله ایدرک آندرونیقوسک یرینه امانوئلی ایمراطورلغه تشریک ایلدی آرتق اوروبادن

امیدی منقطع ایدی . ناچار خداوندکار غازی به جزیه گذارلنی قبول و حق بردرجه دها تنزل ایله اوغلنی پادشاهه ترهین و عسکر جهده معاوتتی . تعهد ایلدی . نهایت بو حالده وفات (م ۱۳۹۱ هـ ۷۹۴) ایدوب رینه اوغلی امانوئل کجدی . بیزانس تاریخی بوندن سوکره عثمانی تاریخنه ایجه قارشیدنی جهته محل مخصوصلرنده بیان اولنه جقدر .

۸

بلغارلر . — اسلاولر عن اصل اوروپا اسکیتیا سنده ساکن ایدیلر . غرب هونلری اورالری استیلا ایتدکلرنده زراعتله توغللری حسبیله مملکتلرینه زیاده مربوط بولنان اسلاولری زورله اورادن چیقاردیلر . اسلاولرک عضویت اجتماعیه لری قبیله مرتبه سنی کچه مدیکندن برملت حالده تبدیل مکان اتمه رک طاق طاقم میلادک بشنجی و آلتنجی عصرلرنده بیزانس ایمپراطورلنی زیر اداره سنده کی مملکته صوقلمشلردر . بوضورتله بالقان یاریم آطه سنک شمالنده یرلشن اسلاولر طونه وادیسنه دوکیلن هونلر و سائر اقوامک تعرضلرینه سپر اولمشلر ایدی ، مع مافیة مهاجرلر اسلاولری غرباً جرمنلرله کندی آره لرنده صیقه شدیردقلرندن آنلرک بیزانس ایمپراطورلغنه تعرضی ضروری اولیوردی .

تورانی الجنس اولان بلغارلر بو اسلاولره بالتغلب زیر اداره لرینه آلهرق آره لرنده یرلشمکه بو خصوص بیزانس احوال اجتماعیه سنده پک درین تبدلاتی موجب و بیکی بر وجود اجتماعی ، بلغارلق حاصل اولمش ایدی .

بلغار وجود اجتماعیه سی بلغار ، اسلاو و بالقان یاریم آطه سنک شمال و شرقنده بولنان افلاق و سائر جنسلری احتوا ایدر . بونده عنصر غالب اسلاو اولدیغدن تورانی الجنس حاکم بلغارلری آرزمانده معن ایتدی . وجود اجتماعیه ک اداره سی هر نقدر بلغارلر لنده ایسه ده طبقوزنجی عصر میلادیده بونلر کاملاً اسلاولشمشلر

ایدی. بلغارلرک اوز زمانه قدر احوال تاریخیه سی اشبو مدخلک تورکلردن باحث اولان برنجی بابنک ایکنجی فصلینده تجریر ایدلمش در. آندن صوکره سی دخی بوراده بیان اولنه جقدر.

بلغار حکمدارلری میلادک طقوزنجی عصری صوکنه، (بورس [ووغورس]) دورینه قدر اتخابله اولور ایدی. بو حکمدار بر حکومت مطلقه تأسیسنه چالیشدی. ایکنجی اوغلی سیمئونی گنیدینه خلف یامق ایچون بر مجلس ملی طویلادی (م ۸۸۸ هـ ۲۷۵). بو صورتله حکمدارلق کندی خانداننده تقرر ایدی. بورس نصرانی قبول ایله (میخال) نامنی آلدی، تبعه سی ده یاواش یاواش تصر ایدی.

بلغارلر ایکنجی باده بیان اولدینی اوزره بیزانسلیله قارشی تعرضلری زیاده ایلر و لتوب استانبولی پک یاقیندن تهدید ایتمشلر و امپراطورلغی ویرکیه بیه باغلامشلر ایدی. بیزانس امپراطورلغنک عرب غائله سیله اشتغالندن بالاستفاده بالقان شبه جزیره سنده پک چوق لرلر آلمشله، یانه یه قدر یاییلوب روم ایلیده یالکنز سواحلی شرید کبی امپراطورلغه بر ایتمشلر ایدی. بلغارستانک قره دکزدن درین نهرینه، طونه دن ایلر و تسالیایه قدر توسغنک تقرر ی چار (سیمئون [م ۸۹۳ - ۹۲۷]) ک دور حکومتنده در، شیمدیکی حاله کوره بلغارستان و صربستان و وسطی ماکدونیا و قسماً آرنادولق هپ بوکا داخل ایدی. سیمئون (شعی) بلده سی جوارنده آلان خرابه سی موجود اولان (بره سلاو) شهرینی مرکز حکومت اتخاذا ایدی.

بلغارلرک بیزانس امپراطورلغی علیه تعرضلری شمال و غربده قومشوری اولان بچنک لر و صربلر ایله بیزانسلیلرک تحریک و دعوت ایتدکلری ماجارلر و روسلر کبی دشمنلرک مداخله سیله دوچار تعویق اولیور ایدی. مملکتک قسم غریبسنده کی اراضیده متمکن بلغار قبیله لری اوزون زماندن بری نیم مستقل بر حالده یاشایور ایدیلر. بونلردن برینک ریشی اولان

«شیشمان» سیمئون ك اوغلی وخانی چار (پترو) نك بیزانس محبی اولمىندن وسائر سببلردن طولایي اظهار عصیان ایلدی، او طرفلرده بولنان بلغار بویارلرینی باشنه طوبیلا دی، چار لغنی اعلان ایتدی. آرنان اولدق، ماکدونیا وموراوانك بر قسمی الده ایلدی. بو صورتله بلغارستان حكومتی شرقی بوغریبی اولمق اوزره ایکی یه منقسم اولدی (م ۹۶۳ هـ ۳۵۲).

پترو عهدنده بیزانسلیلر، عربلر ك تجاوزاتندن قورتلدق لردن، بلغارلره حدلرینی بیلدیرمهك تشبث ایلدیلر. ایمپراطور یووانیس زیمیسکیس پترو نك وفاتك ایرتسی سنه سی طونه بلغاریه سی ومواری بالقان بلغا- رستانی ایمپراطور لغه الحاق ایله بر عسکری ولایت حالنه افراغ وداخلنه عسکر اقامه ایلدی، بو صورتله شرقی بلغار حكومتنه نهایت ویردی (م ۹۷۰ هـ ۳۶۰).

بو حادته ائناسنده شیشمان ك خانی چار (ساموئل) غرب طرفده استقلالنی محافظه ایتمش، بعده ملکنی بلغار چارلغك منتهای اقبالنده کی درجه ده توسیع ایلش ایدی.

شیشمان دورنده پای تحت (صوفیه Traditza) اولدیغی حالده خانی زماننده فتوحاتك تعاقبی صرمسیله اورادن (موغلهنا Mogléna) (وودینه Vodhena)؛ (پرسپا Prespa) ونهایت (اوخری Ochrida) یه نقل اولمش ایدی.

بیزانس اطاعتنه کیرن شرقی بلغارلر یووانیس زیمیسکیس ك وفاتندن سوکره بارداس سیکله روس ك اختلالنك انتاج ایلدیکی مشکلاتدن استفاده یه واستقلاللرینی اعاده یه قیام ایتدیلر. چار ساموئل دخی همجنس لرینه سلاحه معاونته شتاب ایتدی وموفقیته دخی قازاندی. ساموئل صارپ یرلرده پك چوق قلعه لر ایله ملکنی ترصین ایتدکدن سوکره ایمپراطور ایکنجی واسیلیوس ك آسیا محاربه لری وشورش داخلی ایله اشتغالندن بالاستفاده بیزانس ایمپراطور لغی انده بولنان یرلره تعرضه ابته دار ایتدی. بو تعرضاتی

ایمپراطور واسیلیوسک محاربات خارجی و شورش داخلیدن قطع حسابنه قدر دوام ایتشدرد .

واسیلیوس آندن سوکره بتون قوتی بلغارلره توجیه ایتدی و او زلرینه یوریدی . چار ساموئل دخی مقابله بتون بلغارلری اطرافه طوپلادی ، دشمن عمومی یه قارشی مقاومت ایچون اوزمانه قدر چارلره مخالف بولنان کلیسا و زادکان صنفی دخی هم دست وفاق اولدی . بلغارلره شرق قیصرلغی آراسنده کی مهاجمه و مصادمه لر عاداتا ملحمه عظیمه شکلنی آلدی . وقوعه کلن یکریمی آلتی میدان محاربه سنک جمله سنی بلغارلر غائب ایتدی . صوگ محاربه ده اون بش بیک اسیر ویرمشلردی . ایکنجی واسیلیوس بو اسرادن هر طقسان طبقوزینک ایکی کوزینی چیقارته رق بر کوزینی چیقارتدینی یوزنجی یه ترفیق ایله جمله سنی اعاده ایلدی . چار ساموئل بوندن متأثراً اولدی ، یرینه اوغلی (غاوریل) کچدی (م ۱۰۱۴ ه ۴۰۵) .

غاوریل ایله برادرلری و اقرباسی آره سنده بویه مشکل برزمانده نزاع چیمقله بو خصوص ایمپراطور واسیلیوسک پلاننک چیز حصوله کلسنی لسه پل ایلدی . نهایت اوخری بی بالهجوم ضبط ایدوب بیزانسه تابع اولوق شرطیه بلغارلری عفو ایتدی (م ۱۰۱۸ ه ۴۰۹) .

ایکنجی واسیلیوس بلغارستانه بر مقدار مختاریت و یردی ، بیزانس مدینتسک بلغارستانه دخولی و پک قوتلی اولان بلغار زادکانه قارشی موازنه تأمین مقصدیه کلیسانک امتیازاتی تزید ایلدی .

بلغارستان زمان ایله مختاریتی غائب ایتدی . لکن بلغارلرک سیاسی واجتماعی تشکیلاتی بیزانس ایمپراطورلرینک بلغارستانه تأمین حکومت ایتلرخی زیاده سیله کوچلشدردی . تاریخده بلغارکسن عنواتی آلان ایکنجی واسیلیوسه مغلوب و سرفرو اولان بلغار بویارلری دائماعلم عصیانی رفع ایدر ، موافقک مناعتی بو عاصیلرک حرکاتی قولایلشدیرر ایدی . بیزانس

ایمپراطور لغنجه پک زیاده اوغراشلیدی حالدہ بلغار زادکانی تماماً ربقة اطاعتہ ادخال قابل اوله میور ایدی .

بلغار لر ایکی عصره قریب بر مدت صوکره بیزانس ایمپراطورلنی علمینہ قیام ایله ذاتاً ضعیف اولان رابطه لرینی قویاردیلر . ایمپراطور ایسا کیوس آنکلوسک معاملات جوریه سی بلغار بویارلرینک اجرای منویاتنه میدان وردی . قیصر بر دوکون مناسبتیلہ کویلیلرک سوریلرینک آلمسنہ امر ویرمشدی . شمالی تراکیا وما کدونیا اھالیسنک آیاقلندیرلمسنہ بونعم الوسیلہ اولدی . بلغار حامیٰ معنویسی اولان (ایوس دیمتری) نک بیزانسلیلری ترک ایتدیکی خلقه اعلان قلنہرق قیامہ دھا زیاده شدت و کرمی ویرلدی . بلغار لر ایسا کیوسی مغلوب ایدوب وارنہ ، صوفیہ ، ادرنہ یی یاغما ایلدیلر . بویارلردن پترو وآسن نامندہ ایکی قرن داش حرکات اختلالیہ یی اداره ایتمش وبر بلغار - اولاخ ایمپراطورلنی تشکیل ایتمش ایدیلر (م ۱۱۸۶ ه ۵۸۲) . ایلک ایمپراطور (آسن) در .

آسن بیزانسلیلری مملکتند قوغمقلہ اکتفای تھیرک اللرنندہ قالان یرلردمہ تعرضه باشلادی . اخلاقندن (قالو- یانی) لاتینلرک قسطنطنیہ یی استیلا سندن فرصت بولہرق تراکیانک بیوک بر قسمی الدہ ایتدی . بیزانس ایمپراطورلنی علمینہ اولجہ لاتینلرہ عقد اتفاق ایتمش اولان قالو- یانی صوک فتوحاتی ید اداره سندہ طوتمق ایچون بیزانس لاتین ایمپراطوری برنجی بودوشن نزدیکه ایلچی کوندردی . حالبوکه ایلچیسی حسن قبول کورمدی وغصب ایلدیکی ممالک اھادہ اولندجہ مصالحہ و اتفاق بکلہ مامسی جوابی آلدی . بونک اوزرینہ قالو- یانی لاتینلردن یرز جو یروب دست وفاق بیزانسلیلرہ اوزاندی و تراکیان لاتین ایمپراطورلغنه تجاوزه باشلادی . بودوشن محاربه دہ الھکچہرک افنا ایلدی (م ۱۲۰۵ ۶۰۲) . خانی و برادری (ھازی) دخی ادرنہ اوکندہ قانلی بر محاربه دہ مغلوب اولدی . قالو- یانی نک اشبو پارلاق موفقیتلری تمادی ایتدی . ایدی تسخیرینہ انتقال ایدن

تراکیا شهرلرینی ظلم و اعتساف ایله بیزار ایتمکله کندیکنک بلغارستانه چکلمسینی متعاقب بو شهرلر رفع لوای عصیان و لایتیلرله تشریک مساعی ایتدیلر .

بلغار - اولاخ ایمپراطورلنی یالکیز قسطنطینییه لاتین ایمپراطورلغیله دکل روم ایلیده تأسیس حکومت ایدن سائر لاتین پرنسلییه و بالقان شبه جزیره سنده فتوحاته قیام ایلین ازنیق ایمپراطورلریله دائمی مجادلات و محارباتده یولنشدرد . بالقان یارم آطه سنده کی موقعلرینی تحکیم ایدن ازنیق ایمپراطورلغنه قارشی مغلوب اوله رق تراکیا و ماکدونسیایی غائب ایتدی ، ملکری یالکیز میسیا قطعه سنه یعنی شیمدیکی بلغارستانه منحصر قالدی .

بویارلرله حکمدارلر آره سنده کی اختلافات و احتراصات حکومتک ترقی شکوهنی تویف ایلیوردی . ایمپراطور (میخال آسن) برسوء قصد ایله تائف اولدیغی سنده (م ۱۲۵۸ - ۶۵۷۵) حکومت مطلقه یه اتباعی ممکنسز اولان بلغار زادکانی بوندن بالاستفاده باش قالدیرم رق ظهور ایدن شورشلر عثمانیلرک بلغارستانی ضبط واستیلا سنه قدر سوروب ایتدی . بوندن صوکره بلغارستانده کی وقایع هپ بربرینه بکزه یین وصیق صیق و قوعه کلن خلع واجلاسلردن عبارت اولغله ذکر وتفصیلدن صرف نظر ایدلشدرد . بلغار - اولاخ ایمپراطورلنی داخلأ قاریشقلق ایچریسنده اولدیغی کنی وقت وقت روسلر ، تاتارلر ، ماجارلرک هجوملرینه و امور داخلیه لرینه قاریشملرینه معروض قلمشدر . بر قاج کره ماجارلرله خراجکذارلق درکسنه تنزل ایتشدی . دشت قیچاق تاتارلرندن (نوغای) و اوغلی براییکی ایمپراطوری خلع ویرینه دیکرلرینی نعبه قدرایلری کیتمشدیلر .

عثمانیلرک روم ایلییه مروری اثناسنده (آلكساندر) چار ایدی . بوذات وفات ایتدکده (م ۱۳۶۵ هـ ۷۶۷) ممالکی اوغللری (شیشمان) و (ایستراشمیر) آراسنده تقسیم ایدلدی . شیشمان اعلان سلطنت ایله بلغارستان غربییه ، کوچک برقطعه اراضیه مالک اوله رق چار عنواتی

محافظه به جالشدی . ایستراشیر ودینی آلمش ایدی . اعضای خاندانند (دو برتیچ) شمیدیکی دوریجه ایله بحر سیاه ساحلک برازینی اله کیرمش ایدی .

بجارتان قرالی (لوئی) بلغارستان اوزرینه یورویه رک ودینی آدیغندن حکومتسز قالان ایستراشیر قرنداشی شیشمان ایله مجادله به باشلادی . اییی برادر بابامیرانی دعواسنده ایکن خداوندکار غازی بلغارستانه کیره رک مملکتک بیوک قسمی الده ایتدی . نیکبولی محاربه سنی متعاقب یلدرم یازید خان بتون مملکتی ضبط ایله بلغار چارلغنه نهایت ویردی .

۹

صربلر . — ییزانس ایمپراطوری ایراقلیوس متادیا مملکتنه تجاوازاده بولنان آبارلره قارشی حدودی محافظه ایچون اسلاو اقوامندن صربلر و خرواتلری دعوت ایتمش ایدی . بونلر یدنجی عصر میلادیده بالقان شبه جزیره سنک شمال فریسنه کلهرک صربلر شمیدیکی صربستان ، جنوبی بوسنه ؛ قره طاغ و دالماسیایی و خرواتلر شمیدیکی خرواتستان ایله اسلاوونیا و بوسنه نك شمالی بالاستیلا یرلشمشلدردر . دیگر اسلاولرک عضویت اجتماعیلری قیبه حالنی کچه مدیکندن طاقم طاقم هجرت ایتدکلری بلغارلر بختنده یازلمش ایدی . صربلر و خرواتلر اونلرک عکسنه و مستنا اوله رق ملت حالنده مهاجرت ایتمش ایدیلر . یرلشدکلری یرلرک اهالی اصلیه سی اولان ایلبیریایلر او زمان زراعتدن زیاده رعی حیواناته ساعی ایدیلر . اسکی اهالی ایله یکی اقوامک اختلاطندن صرب و خروات وجود اجتماعیلری حاصل اولمش ایدی .

تکامل اجتماعی صربلر آراسنده فتودالیه اصولنک حدوتنه سبب اولدی و (ژوپان Joupan) دنیلن بیوک تیار صاحبی بزادکان صنی تشکیل ایتدی . صربستان اراضینک طبیعی مقتضاسنجه طاغلر و وادیلر ژوپانلرک اتحادینه مانع اولور و ملت بالقان شبه جزیره سنه

انتقاللرندن بك چوق صوكره بيله متعدد ژوپانلر اداره سنده متفرق بولنيور ایدی . نهایت آرالرنده بيوك ژوپان پيدا اولدی . بيوك ژوپانلر بعده برحکومت مستقله تاسيسنه چالشدیلر .

ایمپراطور ايراقليوس صربلره اشغال ايتدكلری محللری شرق قيصرلغلك حاكیمتني طاميق و محافظه ايتك شرطی تحتنده ویرمش ایدی . مع مافیه بو محللر ايله استانبول آراسنده کی مواصله نك صعوبتی بیزانس ایمپراطورلغنجه صربلر اوزرینه حقیقی برحکم اجراسنی تماميله امكانسز براقیور ایدی . بنا برین بونلر بدایت ورودلرندن بری كندی كندیلرینی اداره ايتدیله . بیزانسه تابعیتلرینه یكانه علامت هر سنه ویردكلزی بر مقدار ویركیدن عبارت ایدی .

ژوپانلردن (ولاستیمیر) طقوزنجی عصر میلادی اواسطنده (راسیا [شیمدیکی بکی بازار] ده برحکومت مستقله تشکیل ایتمش ایدی . بو حکومت اوزون مدت استقلالیتدن استفاده ایدمه یه رك تکرار بیزانس ایمپراطورلغنی تابعیتنی قبوله مجبور اولدی .

صربلر آره لرنده وحدت اولیشی، خصوصی جداللری جهتیه کسب ضعف ايتدكلرندن بلغار چازی سیمتون بوندن بالاستفاده صربلری تحت تابعیتنه ادخال ايتدی . ایمپراطور ایکنجی واسیلیوس بلغارلری اطاعته آلدقن صوكره صرب « آرخونت » لری ده بیزانس حاكیمتني تصدیق ايتدیله . لکن بو حال اوزون مدت دوام ایتدی .

(زهنا) یاخود (دیوقه) صربلری پرنسی (استفان بوسلاو) قیام ايله بیزانسدن نصب اولنان والی بی مملکتدن چیقاردی (۱۰۴۰ م ۴۳۲) . مستقل بر حکومت تشکیل ايتدی . اوغلی (میخال) زير اداره سنده اولان محللرله راسیایی برلشدیردی ، ایلک دفعه قرال لقبی آلدی .

میلادك اون برنجی عصرنده بالقان شه جزیره سنك شال غریبندم . صرب وجود اجتماعیسنك بر قسمی ایشه بو صورتله بیزانسه قارشى تماميله .

استقلالانی الده ایتمش ، زیاده قوت قزاقمش ؛ آنکه اولان رابطه لرینی قیروب بیومکه باشلامش ایدی . بوفمالیتک قیزغین دوری میخالک اوغلی (قسطنطین بودین [م ۱۰۸۱ - ۱۱۰۱]) ک او ان حکومتدر . بو حکمدار زیراداره سنده بولان راسیایه برژوپان نصب ایدره ک کوستردیکی بومثال ایله هنوز بیزانس امپراطور لغنه تابع اولان موراوا ، واردار صیر بلرینی زیراداره سنه جلب ایتمک آرزو سنیده بولندی . لکن بو هوسی حکومتک انحلالنه میدان ویردی . راسیایه و پانی مجادله به قیام ایدره ک بودینک وفاتندن سوکره استقلالانی اعلان ایتمش و بوضورتله حکومت دوچار انقسام اولمش ایدی بیزانس امپراطوری بوندن اتهاز فرستله اولا زه تایی (م ۱۱۱۰ - ۱۱۰۴) ،

بعده راسیایی (م ۱۱۱۶ - ۱۱۰۵) مطاوعته مجبور ایتدی .

مع مافیله راسیایه و پانی بیزانس لیلرله مجادله ده دوام ایتدی . وقوعبولان محاربه ده امپراطور امانوئل قومیندوس غالب کلدی کندن آنی عزل ایله برادرینی رینه نصب ایتمش ایسه ده اوده عینی مسلیکه سالک اولدی . بونک اوزرینه امانوئل آنی ده بر طرف ایدره ک راسیایی ، مملکتده بیزانس امپراطور لغیله ائتلاف طرفداری بولانلرک ریاستده بولان (تخیومیر) ویردی .

تخیومیر راسیایه سنی اوچ قرن داشی ایله کندی آراسنده تقسیم ایتمش ایدی . قرن داشلری بیوک لری اولان تخیومیرک تفوقنی طانیور و اوده کندیته بو قطعنه ک حکومتی تودیع ایدن بیزانس حکومتک تابعیتی محافظه ایلور ایدی . بونلردن (استغان نه مانیا) نک حصه سنه اصابت ایدن محارک اداره سنک تنظیمنده کوستردیکی مهارت دیگر لرینک حسدینی دعوت ایتمکله آرانلنده نأرۀ حرب پارلامش ایدی . وقوعبولان محاربانده تخیومیر و دیگر ایکی قرن داشی مغلوباً بیزانس امپراطورینه التجا ایدره ک آلدی لری امداد ایله راسیایه عودت ایتمش ایسه ده بوکرده مغلوب اوله رق مقتول اولدی لر . بو وقعه شرق قیصر لغنک راسیایه اوزرنده اولان حاکمیتنه قطعاً نهایت ویرمشدر (م ۱۱۶۹ - ۱۱۶۵) .

استفان موراوا وادیلرله قره طاغ وهرسك طاغلی آره سنده
كاشن مملكتنك مساعدات موقعیه سندن بالاستفاده برچوق پارلاق موقیتلرله
طونه دن آدریاتیکه قدر بر ضررستان تشکیل ایلدی . ماجارلرله متفقاً
بیزانسلیلرله خیلی محاربه لر اجرا ایتدی . اواخر حكومتنده آنلره قارشى
مغلوب اولدیغندن فتوحاتندن بر قسمی دن الین چیقاردی .

صلیبیون ایله بیزانسلیلر آراسنده کی نزاعلر ، استانبولك لاتینلر
طرفندن ضبطی ، بیزانسده لاتین ایمپراطورلغنك تشكلی بالقان شبه جزیره سنده کی
مملتك انفراد استقلال امللرینه رواج ویرمش ایدی . بوندن ایلك استفاده
ایدنلردن بری ده استفان نه مانیانك اوغلی و خانلی (استفان] م ۱۲۰۴
۱۲۲۷ [) ایدی . بو حكمدار وحدت داخلیه یی تأمین ایتدی ، حكومتك
قدرت و سطوتی كسب انبساط ایلدی . فعالیتی بالخاصه یاریم آطه نك مركززنده
و جنوب شرقی سنده ، چارطاغ ، شرقی موراوا جهتلرنده جولان ایتدی .
بویه جه دینچ براسلاو حكومتی وجوده كلدی . استفان بلغارلر واوزمان
زیاده قوتلی اولان ماجارلرله دخی اوغراشدی .

استفانك كوچك اوغلی برنجی (اوروش) قرنداشی (ولادیسلاو) ده
خلف اولدی (م ۱۲۴۱-۶۳۹۵) . مدت حكومتنده دائماً بیزانسك محاصم طرفی
التزام ایلدی . بلغارلرله حسن مناسباتی تقویه ایچون قیزینی آنلرك چاری
سكزنجی (میخال) ده ویردی . شمالدن امنیت قازانمق ، ماجوانك اشغالی
قولایلاشدیرمق ایچون ده اوغلی (دراغوتین) ده ماجارلی برپرنسس آلدی .
كندیسی ده نابولیده حكمران آنزولردن برپرنسس ایله تاهل ایتمشدی .
آنزولرله اولان مناسبت صهریه سی حكومتك غرب جهتی مصون
قیلدیغندن بیزانسه قارشى حر كته سر بست قالیور ایدی . بو قرال
فتوحات ایله مشتهر . دكل اینسه ده طوتدیغی سیاست متین و طیاقتی
اولدیغندن عندالمورخین « بیوك » عنوانی قزانمشدر . معادنك ایشاتلمسی
و بر ابی تجارت سیاستك اتخاذی مملكتی زنگینلشدیریورودی .

اوروش بر ماجار اوردوسنك معاوتيله قیام ایدن اوغلی دراغوتینه قارشى استعفايه مجبور اولدی (م ۱۲۷۶ هـ ۶۷۵). دراغوتینده عذاب وجدانی سوقيله تخمى نهایت قىرنداشى (میلوتین) . ترك (م ۱۲۸۱ هـ ۶۸۰) ايله شمالی صربستان، ماجوا و بوسنیه مجاور یرلری کندینه حصر ایدمك اوراده اوزون مدت حکمران اولدی . بیزانس مدنیتك زيراداره سنده انكشافه خدمت ایلدی .

میلوتین زماننده صرب اتحادی شایان حیرت بر صورتله ترقی ایلدی . باباسنك مسلکنى تعقیب ایدن بو آدم بیزانس ایمپراطورلنك زبانه اوله رق حدود مملکتنى چارطاعك اوتهنه، واردار واديسنه قدر ایلرولندی . میلوتین ایلر دسپوتی و ناپولی قرالى ايله متفق و قىرنداشى دراغوتین حکومتنك موقعی حسیله شمالدن ماجار تعرضه قارشى امین اولدیغندن (استروما) واديسنه یورویه رك سیروز و (قاولا [خریستوبولی]) یی اشغال ایلدی . صربلر ایلک دفعه اوله رق بو صورتله اطه لر دکزینه اینوردی . آز سوکره اواخرى ورسپا طرفلرینى ضبط ایتدی . بلغار چاری (یورکی ترته را G. Tertera) نك قیزیله ازدواجی میلوتینی او جهتدن دخی تأمین ایلور ایدی . ویدین پرنسی شیشمان صربستانك شو بیومسنى چکمه ره رك حرب آچدی ایسه ده مغلوب اولدی . میلوتین غلبه سنده ایلری وارمیوب صرب اکابرندن برینك قیزینى شیشمانه و مؤخر آ کندی قیزینى شیشمانك اوغله ویره رك ایشی طائلی یه باغلدی . بو مصاهرته بر اتفاق ده منتج اولدی .

میلوتین آندن سوکره بیزانس ایمپراطورلغه تکرار تعرضه باشلادی . شمالی آرنانودلق تسخیر ایلدی، صربستان ما کدو نیا طرفندن توسع ایتدی . ایمپراطور ایکنجی آندرونیکوس پاله ثولووغوس عثمانیلرله اوغراشدینی جهتله صربستان طرفه باقه میوب قیزینى میلوتین . ویره رك او یوشمغی اولی بولدی . بواز دواج دخی صربلرله بیزانس آره سنده مقارنت پیدا ایتدی .

میلوتین زمانی صربستانک اک بیوک و بارلاق دوری اولدی. فقط ایام
اخیره ده فتوحات سیاستنی کوشتدیکندن توسع طرفدارلری قیام ایتدیله،
اوغلی استفان ده بونلره التحاق ایلدی. میلوتین اوغلنک کوزلری چیقارلمه سنی
امر ایلدی، فقط اجرا اولمندی.

استفان یدی ییل استانبولده قالدقن صوکره باباسی میلوتینه خلف
اولوق اوزره دعوت ایدیلرک اوچنچی (استفان اوروش) نامیله تخه کچدی
(م ۱۳۲۱ هـ ۷۲۱). استفان اوروش ک دور حکومتده شرق اسلاو
مملکتی ایله محاربه باشلادی، بلغارلر مغلوب ایلدی، فقط آنلرله تکرار
مناسبت حصولی ایچون ازدواج عقدی بولتیقه سنه دوام اولندی. بلغارلر
اوزرینه غالبیتک احرازینه سبب اولان ولی عهد دوشان پدینک کندیسنی
وراثندن محروم ایله بیزانسلی برپرنسسدن اولان اوغلنی ترجیح ایده چکندن
قورقدی، باباسنی خلع ایله یرینه کچدی.

(استفان دوشان [م ۱۳۳۱ - ۱۳۵۵]) عثمانلیق تهلهکنه قارشی
بیزانس ایمپراطورلغنی ییقه رقی رینه اسلاولر انده کنج و صاغلام برشرق
ایمپراطورلغنی قورمق سوداسنده ایلدی. دوشانک حکومتک ایلمک اون سنه سی
ظرفنده صربستان، جنوباً ما کدونیا نیک ضبطیله آطه لر دکزینه وغرباً
آرناودلغک استیلا سیله ده آدریاتیکه یاقلاشدی. سلانیک، خالکیدیکیا وموره
مستثنا اولوق اوزره بیزانس ایمپراطورلغنک بتون ضرب ایالتلری صربستانه
الحاق اولمشدی. صرب حدودی استرومایه قدر طایانمشدی. دوشان بعده
سیروز و قوالای ده مملکنه علاوه ایلدی. شو صورتله صرب حدودی صریح
منصبنه ایریشدی.

موفقیات واقعه دوشانک عظمتی آرتدیردیغندن قرال لقبی آز
کوروب «صرب و روما چاری» عنوانی آلدی. بیزانس ایمپراطورلغنی
تقلیداً ماینجیلر و متعدد مناصب دیوانیه احداث ایلدی. سلانیکلی
(ماتیو بلاستارس M. Blastarès) ک مجله سنی ترجمه ایتدیره رک

« اسقویچینا [ملت مجلسی] » به ایکی یوز ماده سنی تصدیق ایتدیردی .
دوشان روم اوردو توقس مذهبی حکومتک مذهبی اولق اوزره اعلان ایلدی .
مملکتتی بیوجک ولایتله آیره رق برر ویووده اداره سنه ویردی . هنوز
وطن ، ملیت حسلیری اوایمیان بر مملکتده بو تقسیمدن مضر نتیجه لر
کورولدی ، هر ویووده استقلال هوسنه دوشدی .

دوشانک وفاتیه یرینه کچن اوغلی بشنجی (اوروش) بابا سنه
خیر الحلف اولدیغدن او مانه قدر مرکزّه ظاهری اطاعت کویتمکده
اولان ویووده لر بستون استقلال سوداسنی آشکار ایتدی لر . دیگر طرفدن
عثمانیلرده کلیولی به کچمش ، بیانس ایمراطورلی یرینه قائم اولغی
قورمش اولدقلرندن دوشانک بیوک خیاللری سونیوردی .

ما کدونیا ایالتی والیلکنده بولنان (مر نی اچه و یچ) مانله سندن (ووقاچین
Voukatchine) صرب ایمراطورلغندن آیلدی ، صربستانک (برزرین)
قصبه سنده قرالغنی اعلان ایلدی (۱۳۶۶ م ۷۶۸ هـ) . قرنداشی (اوغلیه -
شا Ougliecha) به سیروزه درامه وساحل منطقه سی دسپوتلغنی ویردی .
شوصورتیه جنوبی برقراللقدها تشکل ایتدی . شمالی صربستان اوروشده
قالدی .

ووقاچین و اوغلیه شا نهایت تورک لری روم ایاندن سورمکه قالعشیدیلر .
(مر یچ هزیمت مشهوره سی [صرب صندیغی]) نه دوچار اولدی لر . بوندن
صوکره صرب تاریخی عثمانی تاریخنه قاریشدیغی جهتله ابواب و فصول
آتیده ثبت خامه بیان قلنه جقدر .

۱۰

افلاق و بغداد . — طونه اوزرنده یرلشن (داچ) لر چوق زمانلر
روما قیصر لرینک غیرت فاتحانه لرینه قارشى طور دیلر . بر زمان کلدی که
آنحقوق پاره قوتیه شو طونه باربار لرندن صلح صاتون آله بیلدی . ایمراطور
ترایانوس اشبو آغیر لکیمی سیلمک ایچون اک بهادر لژیون لرله بالذات

داجیا اوزرینه یوریدی . داجلر بش ییل رومه لیری یوردیلر .
 ترایانوس بویه بیوک زحمتلره الده ایتدیکی شو کوزل مملکت ایتالیان
 اهالی نقل واسکان ایلدی . فقط (آوره لیانوس) زماننده غرب هونلرینک
 اوکندن قاچان غوتلر داجیایه کیردیلر . آوره لیانوس ترایانوس طرفدن اولجه
 اورایه یاشیدیرلمش اولان ایتالیان اهالینک بر قسمی آشامی میسیا
 [شیمدیکی بلغارستان] یه نقل ایتمکه داجیا غوتلره قالدی . بو صورتله
 طونه نك اوته یاقه سنه (ترایانوس داجیاسی) وبری طرفنه (آوره لیانوس
 داجیاسی) تسمیه اولندی .

ترایانوس داجیاسنده قالان (رومن) خلقی قاریات طاغلرینه
 چکلمش لر ایدی . رومنلر بومأ والرنده اسلاولرک هجومه معروض قالدی
 یخضور اولدیلر . اسلاو عنصری تاممله مص ایتدکن صوکره ، طاغلردن
 اینه رک بر طرفدن ترانسیلوانیایه دیکر جانبدن طونه یه طوغری یابیلدیلر ،
 یکی تشکل ایدن بلغار حکومتک تابعیتده هیئتنا بر حال آلدیلر .

رومنلر ابتدائی بر هیئت تشکیل ایلدکلری صیره ده ماجارلرک
 تعرضی بو هیئتک تکملنی توقیف ایتدی (م ۸۹۸ ۲۸۵۵) . (سنت اتین
 [م ۹۹۷-۱۰۳۸]) ک ترانسیلوانیایی سورت قطعیه ده ضبطیه توقف مذکور
 کسب شدت ایلشدر .

رومن هیئتک انبساطنه بو صورتله ماجار حاکمیتی مانع اولمش وقتولیک
 مذهبه کیرن ماجارلر اورتودوقس رومنلری قهر ایتمش ایدیلر . بومقهوریت
 قاریاتلرک دیکر یاماچندن این ایکی رومن هیئتک افلاق و بغداد نامیله ایکی
 حکومت تشکیل ایتلرینه سبب اولدی .

قاریات طاغلر یه طونه نه ری آره سنده بولان اقالیم بوس بوتون بوش دکلدی .
 بوراده دیکر بر ملیت ده ا یاشایوردی که اوده اسلاولر اولوب بالخاصه
 اوومنی اشغال ایدیورلردی؛ رومنلرایسه قاریات مائه سی اوزرنده ایدی .
 شو ایکی ملیت حکومتات صغیره تشکیل ایتشلردی . بونلر اسلاو وجهدن

آئمه و یووده، عنوانی آلتند بولان برطاقم رئیسله اداره اولتور ایدی. ایشته شو اسلاو ورومن اهالی آراسنه ترانسیلوانیادن ورودینی یوقاریده ذکر ایلدیکمز خلقده کلدی. بو هیئت مستعمره طاغیرک حکومتجکلری برلشدیره رک و طاغیرده کی لاتینلری اووولره ایندیره رک، اسلاولری تمامیه مص ایلدی و بررومن وجودی میدانه چیقاردی.

افلاقده بر حکومت منتظمه تشکیل ایدن (رادونفرو) دره. بوذات ماجارقرالدرینه تابع اوله رق ترانسیلوانیاده (فاغراش) دوقهسی ایدی. معیت عسکریه سیله قارباتلری آشهرق (افلاق [ولاخیا]) ه کیردی (۱۲۹۰-۶۸۹۵). کلیسا یایمق و بویارلره و صنوف اهالی به امتیازات و تأمینات و یرمک کبی حرکاتیه توجه ناسی قازاندی. اعلان حکومت و استقلال ایلسی بالطبع ماجار حکومتیه آره سنی آچدیغدن ماجارلرک کندیخی تأدیث مقصدیه وقوع بولان مهاجمات متدایه سنه قارشو طونه نک جنوبنده کائن حکومتلرک مظاهرتنه مراجعه مجبور اولدی. آنلره عقد مصالحه طریقیله اتفاقلرینی جلب ایلدی. لکن افلاق حکومتک استقلال نامی ایکنجی (رادو) زماننده ماجار هجوملرینک انقطاعیه میسر اولمشدر (۱۳۷۷-۷۷۹۵). افلاق و یووده لری همجوار حکام ایله روابط مصاهرت تأسیسی بولتیقه سنه برمدت اعتنائیمشدر.

رادونک اوغلی (میرچه آ [میرجی]) زمانه قدر بوسیاستدن فائده کورولمشدی. بونک عهد حکومتنه قدر افلاق دائما طونه آغز لریله دو بریجه آراسنده کی اراضیده قره دکره طوغری ایلر بلیوردی، سلیستره و نواحیسی حدودی داخلنده اولدیغی کبی اسمنی افلاق خاندان حکومتک نامی اولان بساربا آندن آلان (بسارابیا) قطعه سنک بر قسمی ده افلاقیه ملحق ایدی. میرچه آ زماننده عثمانیلرله مناسبات باشلامشدر.

بغدان و یووده لغی، افلاق دن آز سوکره شمالی ترانسیلوانیانک الک طاغلق یرلرنده واقع ماجارستانک (ماراموره ش) ایالتنده بولان و یووده لر دن

اولان (بغدان) طرفدن تأسیس اولندی . بغدان ماجار قرالنه عصیان ایلیرک وقتیلر رادانغرونک یایدینی کبی قارباتلری عبور و افلاق شرق شمایسند بولنان اراضی بی تسخیر ایلدی . بورالری اسمنه نسبتله (بغدان [مولداویا]) نامنی آلدی

بغدان حکومتک تأید قوتی افلاق دن دهبا کوچ اولدی . زیرا صاحب اقتدار اولان ماجار قرالنی بغدانک استقلالنی قبول ایتوب تجاوازدن خالی قالموردی . بغدان هر نه قدر بویارلردن و اها لیدن مظاهرت کورمکده ایسه ده کافی کلیموب نهایت پولونیا قرالری نیک معاونتله التجایه مجبور اولدی ؛ له قرالری بغدانک مراجعتی کندیلر نی متبوع طایفه سی شرطیه اسعاف ایلدیلر : بناءً علیه مستقل بغدان مجار حاکمیتنی له حاکمیتله تبدیلدن باشقه برشی یامامش اولدی .

افلاق ده خاندان حکومت تمادی ایلدی کی حالده بغدان ده صیق صیق تبدله اوغرامش و بغدانک اوغلندن صوکره (م ۱۳۷۴ هـ ۷۷۶) لیتوانیالی ودها صوکره افلاقلی بر پرنس موقع اقتداره کتیرلمش ، فقط داخلی اغتشاشاتک اوکی کوجلکله آله بیلمشدر . (موشتا) آندنه اولان اشبوا فلاقلی پرنسک نامیله معروف بولنان خاندانی اوزون مدت بغدانده حکمران اوله رق کاه لهیلیرم و کاه ماجار لره سرفرو ایتمش ونهایت (پترو آرون [م ۱۴۵۷ - ۱۵۰۵]) زماننده عثمانلی تابعیتنه داخل اولمشدر .

عثمانلیرک اوروپایه دهشت صال دقلری ائنده حیات ملیه سنده اووقته قدر فعالیت کورلمین رومانیا ؛ افلاق و بغدان نامیله صحنه سیاسته کیرمش و عثمانلیره شماله متوجه ایکی یولدن برنده انکل اولق سوداسنده بولمش ایسه ده ادعا ایلدکلری بو وظیفه یی ایفا شوپله طورسون عصر لرجه عثمانلیرله برلکده چالشمشدر . چونکه بولنرکک بویوک دشمنلری اسلاو لهیلیرله ماجارلر ایدی . ملیتلر نی محافظه ایچون دینجه کندیلرندن آیری اولان عثمانلی طرفنی طوتمق منفعلرینه موافق دوشدی .

بوسنه وهرسك، آرناودلق، — بوسنه وهرسك قديماً (ايليريا) قطعہ سی اقسامندن اولوب روما ایمپراطورلنی طرفندن ضبط ایدلگده (ايلبریکوم) نامیه تشکیل اولنان ایاتک بر قسمی اولدی. بو ایمپراطورلنک انقسامنده شرق قیصرلنی حصه سنه دوشدی. بعده غوتلر و آبارلر طرفندن ضبط و تحریب اولمشدر. ایمپراطور ابراقلیوسک دعوتیه بوسنه نك شمالنده خرواتلرک و جنوبنده صربلرک یرلشدیکی صربلر بختنده بیان اولمشدی. بوسنه قطعہ سی تماماً خرواتستانک اقسامندن معدود اولدیغندن خرواتلر قطعہ مذکورہ نك ضبط و استیلاسی فکر نده بولنان صربلرله غوغالر اجراسنه مجبور اولمشلر ایدی. طقوزنجی عصر میلادی واسطنده ایلك دفعه اوله رق (بوسنه) آدی میدانہ چقمشدر.

بوسنه اونجی عصر میلادیده خرواتستان قرالغنک تابعی اوله رق بر حکومت حالته انقلاب ایتدی. لکن بو حکومتک سرکار نده بوانوب (بان) تسمیه اولنان رؤسası بر استقلال تام استحصالی ایچون دائماً غیرت و مجادله ایدیور ایدیلر. بوسنه بانلنی اون برنجی عصر میلادینک نهایتده جزئی مدت پیزانس ایمپراطورلغنه وزه تا حکومته سر فرو ایتدی. بوسنه بعده ماجارستان قرالی طرفندن ضبط اولمش (م ۱۰۹۱ ۱۰۸۴) و اوزماندن اعتباراً ماجارستانه عائدطالمش و مع مافیہ مملکتک اداره سی اوکا تابع اولمق اوزره بانلر نده قالمش ایدی. بانلردن قولین) پک زیادہ نفوذ قازانه رق نامنه ایلك دفعه سکھ ضرب ایتدیرمش و مع مافیہ ماجارستانه اولان تابعیتی محافظه ایشدر. بان قولین بوسنه ده منتشر اولان (بوغومیل) مذهبی قبول ایش و اخلاقی و مملکتک ایلری کلنلری ده روما و ماجارستان نفوذندن قورتلق و برملی کلیسایدنک ایچون بو اثری تعقیب ایش ایدیلر. ایشته بو صورتله بوغومیللر بوسنه ده بر عنصر تاریخی اولمشلردر. پاپانک امرلرینه صداقتدن آیرلمیان ماجارستان بونلر علمه پک شدتلی

طاورانندی. اون اوچنجی عصرده ماجارلر طرفندن اوچ دفعه اوزرلرینه اهل صلیب حربی ترتیب اولندی. برنجلی اهل صایب طرفندن بوسنه ضبط اولنه رق بتون مملکت تخریب و بوغومیلرلر نومیدانه و قهرمانانه مدافعه لرینه، رغماً مغلوب اوله رق اله کچنلری تماماً قتل اولندی، بر چوغی طاغلامه، اورمانلره قاچهرق قورتلدی (م ۱۲۳۸هـ ۶۳۶هـ).

ماجارستان چوق کچمه دن موغوللر طرفندن ضبط و تخریب ایدلمکه ماجارلر بوغومیلرک محوی اندیشه سندن واز کچمش و کندی دردلرینه دوشمش اولدقنرندن اولکی حادثه سببیه ملکینی الدن چیقارمش اولان بوسنه بانی (نینوسلاو) بوندن بالاستفاده استقلالنی اعاده ایتدی. ایکنجی اهل صلیب هجومی بونک زماننده وقوعبولش ایسه ده اولکی قدر شدتلی اولمامشدر. نینوسلاوک وفاتنده (م ۱۲۵۰ هـ ۶۴۸) مملکتده قاریشقلق ظهور ایتدیکندن ماجارستان قرالی بوسنه بی ضبط ایلدی.

ماجارلر مملکتک قسم اعظمینی طوغریدن طوغرییه اداره لرینه آلمشله، مع مافییه بوسنه باناغنی ده تماماً اورته دن قالدیرمیوب بر کوشه ده. وکندی اطاعتلرنده اولق اوزره ابقا ایشلر ایدی. بوغومیلرر علیه اجرا اولنان اوچنجی اهل صلیب حربی بوئاننده وقوعبولشدر (م ۱۲۸۰هـ ۶۷۹هـ). بودفعه دخی علیه لرنده کمال شدتله طاورانلش ایسه ده مملکتک جغرافیاسی مقتضاسی اوله رق بونلر کاملاً احاطه ایدیلهدی.

بانلردن (استقان قوسترمانیچ [م ۱۳۲۲ - ۱۳۵۲]) ماجارستان قرالترینک حمایه و صحابتی سایه سنده باناغنیک حدودینی آدریاتیق دکزینه قدر توسیع ایتدی. هر سک خطه سنی ضبط ایله صورت قطعیه ده بوسنه یه الحاق ایلدی. صرب چاری دوشانک قوتلی اوردولترینک هجوملرینه قارشى قویدی. اوغلی (استقان توارتقو [م ۱۳۵۳ هـ ۱۳۹۱]) دوشانک وفاتی اوزرینه صرب حکومتده وقوعبولان قاریشقلقدن بالاستفاده صربستانک بر قسمنی ضبط ایتدی؛ صربستان و بوسنه و ایالات ساحلیه

قرالی عنوانیله اعلان حکومت ایلدی (م ۱۳۷۷ هـ ۷۷۹).

توارتقوماجارلره عصیان ایدن خرواتلره معاونت ایدرهك خرواتستانی ضبط ایتمش بعده دالماجیایی دخی الده ایلشدر. زماننده عثمانلیلر ایلک دفعه اوله رق بوسنه به کیرمشلردر. بوسنه توارتقو دورنده اقبالک اوج بالاسنه ایرشمش ایدی. وفاتیله حکومتک اقبالی سوندی، خانی (استفان دایسیا) یا لکیز قراللق نامنی محافظه ایده بیله رك خرواتستان و دالماجیا ماجارلر طرفندن استرداد اولندی. قرال ایکنجی (استفان توارتقو) ماجارستان ایله مجادله به کیریشمش ایسه ده ماجار قرالی (سیکیزموند) ایله وقوعبولان محاربه ده مغلوب واسیر اولدی، ماجارلر بتون بوسنه بی یغما و تخریب ایتدیلر. بونک اوزرینه زادکان رینه دیگرخی اجلاس ایلشلر ایسه ده مملکتده قاریشلق ظهور ایتمش و عثمانلیلر دخی بوندن بالاستفاده مملکتده وقوعبولان منازعه لره قاریشقه باشلامشدر. قرال (استفان طوما اوستویه [م ۱۴۴۳ هـ ۱۴۶۱]) پاپانک نفوذ و اقتدارندن استفاده ایتک ایچون بوغومیل مذهبنی ترك ایدرهك قوتولیکدی قبول ایتدی و صرب مملکتلرینک بر قسمنی ضبط ایتدی. اوغلی و خانی (استفان طوماسهویه) زماننده سلطان محمدخان ثانی بوسنه بی فتح ایدرهك استقلالیتنه نهایت ویردی (م ۱۴۶۳ هـ ۸۶۸).

ایمپراطور اوچنجی فره دریق طرفندن هر سک مستقل بر حکومت حالنه افراغ ایلدی، (سانتاسابا) دوقه لنی نامنی آلان بو حکومت «قوصاق» عائله سنه ویرلدی. سلطان محمد خان ثانی بوسنه بی فتحدن صوکره بو حکومتده نهایت ویرمشدر.

*
* *

آرناودلق بالقان شبه جزیره سنک غرب طرفنده و آدریاتیق دکزینک ساحل شرقیسنده اولوب نارده کورفزندن قره طاع، بوسنه و صربستان حدودینه قدر تمتد و شرقاً دخی پندوس، غراموس و چار سلسله جبالیه محدوددر.

آرناودلرک اجدادی اولان ایلییریانلر پک قدیم زمانلرده بالقان شبه جزیره سی ایله آناطولینک غر بنده منتشر بولسان پلاس چلرک منقسم اولدقلری درت قومدن بری ایدی . بونلر شیمدیکی آرناودلقله قره - طاغ ، بوسنه وهرسک ، دالماسیا قطعه لرنده اوطوریورلردی .

قرون قدیمده آرناودلقلک جنوبنده ایبر و شمالنده ایلییریا نامیه ایکی حکومت وار ایدی ؛ اشقومی نهری آرالرنده خط فاصل ایدی . بو حکومتلر رومالیر طرفندن اورته دن قالدیریه لرک مملکتلری ضبط ایدلشدر . روما ایمپراطورلقلک انقساننده ایلییریا و ایبر قطعه لری شرق قیصرلنی حصه سنه اصابت ایشدی . بو خطلر و بالخاصه ایلییریا شمالدن هجوم ایدن بونلر و آوارلر و بونلرک اوکلرندن فرار ایدن سائر بعض اقوام وحشیه طرفندن غارت و تخریب ایدلش و نهایت ایلییریانک شمالی یعنی بوسنه وهرسک و دالماسیا اسلاوردن صرب و خروات اقوامی طرفندن ضبط اولمش و آرناودلقلده بولنانلرک بر طاقی دیگر قطعه لره طاغلمش و دیگر قسمی طاغله و متین مستحکم محلله . چکیله رک دوز و منبت یرلینی بوش براقعه مجبور اولمشدر . بونلر دائمی صورته سلاح بدست یاشادقلرندن قیصرله انما تابع اولوب حقیقه کندی ریسلری طرفندن مستقلاً اداره اولمقلده ایدیلر ، آرناودلق نهایت بلغارلر طرفندن ضبط اولندی ، اوزون مدت اللرنده قالدی .

غربی بلغار حکومتک بیزانس ایمپراطورلنی طرفندن محو انقراضنده آرناودلق دخی تکرار مذکور ایمپراطورلغه کچدی . بعده ایتالیا نک جنوبنده تأسیس حکومت ایدن نورمانلر آرناودلغه مساط اولمشلر ایدی . بیزانس ایمپرا - طورلری نورمانلره محاربات میدیده اجراسیله آرناودلنی اللرندن قورتارمشلردر . قسطنطینیه لاینلر طرفندن ضبط اولدقلده ایبر قطعه سنده بر دسپوتلق تشکیل ایتدیکی بیزانس بختنده بیان اولمش ایدی . مع مافیه بو حکومت آرناودلقلک شمال طرفلرنده تأسیس نفوذ ایده میوب اوراده بولنان رؤسا اوزرنده

نه مانیا خاندانی اداره سنده اکتساب قوت و قدرت ایدن صرب حکومتی حاکمیت قازانمش ایدی .

اپیر دسپوتلرندن (میخائیل) قیزی ناپولی قرالی (منفروا) یه ویرمش و جهازی اوله رق (اولونیه) دن (بوترینتو) یه قدر اپیر ساحلی آکا ترک ایلش ایدی . شارل دانژو بالمحاربه منفروای قتل ایله ناپولی حکومتی اله کچیردکن صوکره ، اداره سنده بولنان اپیر ساحلی ده ضبط ایلدی . (م ۱۲۷۱ هـ ۶۷۰) ؛ بعدہ دراجی ده الہ ایتدی . بوموقعی استنادکاه . اتخاذیله شمالی آرناولدقده تأسیس نفوذہ باشلادی ، نہایت رؤسای مملکت طرفندن حاکمیتی تصدیق اولندی .

شارل دانژونک معیتده بولنان ارباب اصالتدن بعضیلری شمالی آرنال . ودلقدہ مالکانہ لره صاحب اولمش ایدیلر . بولردن الہ مهمی دراج پرنسلیکی اولوب بو شهر ایله آرناولدقک مهم بر پارچہ سنی حاوی ایدی . بوسورتہ شمالی آرناولدقده صربلرک تفوق خللدار اولمش ویرینه ناپولی حکومتک قوتیله لاتین نفوذی قائم اولمش ایدی .

چار میلوتین بوندن طولایی ، شارل دانژونک وفاتندن صوکره شمالی آرناولدق اوزرینہ یورویہرک دراج دخی داخل اولدینی حالده بتون مملکتی ضبط و تسخیر ایتدی (م ۱۲۹۲ هـ ۶۹۲) . لکن اورادہ کی قانونیکلری تضييقه باشلادیغندن رؤسای مملکتدن اصلاً فرانسز و ایتالیان اولانلر برلشہرک و ماجار قرالتک یاردیمہ مظهر اوله رق صربلری مغلوب و مملکتی تخلیه یه مجبور ایتدیلر (م ۱۳۲۰ هـ ۷۲۰) .

میلوتینک خلفی استفان اوروش تکرار شمالی آرناولدنی ملکنہ الحاق ایتدی . ناپولی حکومتک نفوذ و حکمی یالکنز دراج و حوالیسندن عبارت اولان پرنسلیکه منحصر قالدی . استفان دوشان ایسه اپیری دخی اله کچیرہرک (م ۱۳۴۰ هـ ۷۴۱) بتون آرناولدنی زیر اداره سنہ آلدی . دوشانک وفاتندن صوکره آرناولدقده دراج پرنسلیکندن ماعدا زہ تا

ایله اولونیا و (برات) ده برر پرنسلك ظهور ایتمشدر. بونلردن اكمههیی زه تا ایدی .

زه تا پرنسلكی بالذات دوشان طرفدن تشكیل اولمش و اداره سی فرانسز زادكانندن (بالسا) نامنده برینه تودیع ایدلمش ایدی. پرنسلكك مرکزی (اشقودره) بلده سی اولوب قره طاغ ایله هر سلك خطه سنك جنوبی و شمالی آرنادولكك قسم اعظمی حاوی ایدی .

بالسا، دوشانك خلفی اوروشك ضعف اداره سی حسیبله ، صرب حكومتنده ظهور ایدن قاریشقلقدن بالاستفاده استقلالنی اعلان ایدی . كندیسی و اخلاقی آرنادولق پرنسلیری و همجوار صرب حكمدار لریله اوزون اوزادییه مجادله و محاربه لرده بولنه رق آرنادولنی تماما دینه جك درجه ده زیر اداره لرینه آدیله ، ماكدونیان بعض محلاری دخی اله كچیردیله . بو صورتله آرنادولق بیزانس و صربلیق حالی غائب ایدوب آرنادو ولاتین طرز حیاتی اکتسابه باشلادی .

عثمانلیلر ایكنجی (بالسا) زماننده ایلک دفعه آرنادولغه كیرمشلردر (م ۱۳۸۵ ۵ ۷۸۷) . آندن سوكره عثمانلیلرك آرنادولقده فتوحات و ترقیاتی تمادی ایدی، اكثری محلارینی ضبط و تسخیر ایلدیله . وندیکلیله دراج ، بار، اولكون كی بعض قلاع و مواقع ساحلیه یی اللرینه كچیرمشدیله . اوچنجی (بالسا) نك و فاتندن سوكره بالسا خاندانی منقرض اولدی . اشقودره وندیکلیله انه كچدی . جنوبی آرنادولق (طوییا) لرله (آریانیت) یا خود قومینوس لر النده قالدی . بوايکی خاندان اداره سنده اولان ممالكك حدودی (ویوسا) نه ری ایدی . اولكیله شمالنده و ایكنجیله جنوبنده حكومت ایدیور ایدیله . شمالی آرنادولقده دخی (قاستریوت) لر ایله (دوقه كین) لر تمایز ایدی . آقچه حصار قاستریوت لر النده ایدی . لکن چوق كچمدن سلطان مراد خان ثانی وندیکلیله النده بولسان محللردن ماعدا بتون آرنادولنی ضبط و تسخیر ایدی .

مدخل ایچون مأخذ اتخاذا اولنان آتارک باشلیجه لری :

رشیدالدین فضل الله	: جامع التواریخ
علاءالدین عطا ملک جوینی	: تاریخ جهانکشای
حمدالله مستوفی قزوینی	: تاریخ کزیده
ابوالغازی بهادر خان	: اوشال شجره ترکی
ابوجعفر محمد بن جریر الطبری	: تاریخ الامم والملوک
ابن مسکویه (ابوعلی احمد بن محمد)	: کتاب تعاقب الهمم وتجارب الامم
ابن الاثیر الجزری	: الکامل

Deguignes : Histoire général des Huns, etc.

Stanislas Julien : Les Tou-kioue (Ture)

Léon Cahun : Introduction à l'histoire de l'Asie etc.

Lebeau : Histoire de Bas - empire

Gibbon : décadence de l'empire Romain

Pierre Grenier : L , empire Byzantin

ابن بیی (حسین بن محمد الجعفری)	: الاوامر العلائیه فی الامور العلائیه
محمود الاقسرائی	: کتاب التذکره (مسامرة الاخبار)
یازیجی زاده علی چلبی	: سلجوقنامه
منجم باشی احمد افندی	: جامع الدول

Emil de Laveley: La pénisule des Balkans

Élias Regnault: Histoire politique et sociale des principautés

Danubiennes

F . Lenormant: Turcs et Monténégrins

دَوْلَتِ عَلِيّهٔ اَبَدِيّهٔ قَاجَریّهٔ سَیّدیّهٔ شَریفیّهٔ

دولت عثمانیه

برنجی کتاب

دولت عثمانیه نك ظهور و تأسسی

برنجی باب

عثمانیلرک بدایت ظهورندن عثمان خان غازی نك ارتحالنه قدر

برنجی فصل

عثمانیلرک اصلی : اوغوزلر [تورکمنلر] ..

۱

تاریخی یازیه جق بر مملکتک اول امرده خلقی طایبق ایجاب ایدر. « عثمانلی » نامی آلتنده یاد اولنان تورکر ، بو عنوانی عثمان غازینک بر دولت اساسنی قوردقدن سوکره آلمشدردر . شو حالده عثمانلی کلمه سی اتنوغرافی بر تعبیر دکل ، تاریخی بر تعبیردر . علی العموم آناتولی تورکری دنیانک اک قدیم جهانگیری اولدیغی متواتر اولان اوغوز خان منسوبیندن و اوغوز [تورکمن] قسمندندر . خاندان عثمانی ایسه طوغریدن طوغری یه اوغوز خان نسلندندر .

زمانمزده تورکمن دینیلن قوم وقتیه کندیلرینی دنیانک اک بیوک جهانگیری قیلان اوغوز خانه نسبت تاریخیلرینی محافظه ایچون اوغوز نامیه شهرت بولمشدردی . سوکره لری او بیوک عنوان فاخری بر اقامقله یرابر ایچلرندن یریر تشکل ایدن حکومتلرک مؤسسارینه احتراماً سلجوقی ، عثمانلی کبی لقبدرده آلدیلر .

اوغوز اسمی مختلف ملتلرک تاریخلرنده اصانی غائب ایتمه جک

صورتده برقاچ تورلو ضبط ایدلشد. : مثلاً عربلر کله‌ی تعریب ایله
 غنّ شکلنده قید ایلشدر. قدیم عرب مورخلری غنّ و تورکم‌لری
 بر اصلدن اولوق اوزره تالیق ایلدکلی حالدده بعض مورخین متأخره
 یکدیگرندن آری فرض ایتدکلی افاده‌لرندن آکلاشیلور . حال بوکه
 « الانباء فی تاریخ الخلفاء [۱] » ده سلجوقیلرک ایرانه صورت دخوللری
 واوراده فوجاته ایتدزلری حکایه ایدیلرکن : « انتشر التركان فی بلاد الاسلام
 وكان الناس یسمونهم الغنّه فقره سیله ایلك روایت تأیید اولنیور. مورخ
 وزیر خواجه رشیدالدین فضل‌الله جامع‌التواریخ نام اثر مخلصنده
 بو ایکی اسمک بر قومه مخصوص اولدیغنی ، اوغوزلرک بشنجی عصر
 هجریدن اعتباراً کوریلان لزوم اوزرینه کندیلرنجه تورکمن اسمنی آلدقیرنی
 صراحتاً بیان ایدیور [۲] .

ممالک اسلامیده ابتدا اوغوز ، صوکره تورکمان دیه شهرت آلان
 بوتورک‌لرک اسملری مناسبده بولدقلی بیزانسلیرجه تحریفاً (اوز Ouze)
 و قرون وسطی لاتینلری جانندن ده (اوزی Uzi) دیه ضبط اولمشدر .
 اوغوزلر آراسنده من‌القدیم شایع اولان روایت ملییه کوره، کندیلری
 اوغوزخانک یکرمی دورت حفیدنن توره مش وهر حفیدک سلاله‌سی کندیلرینی
 آنک نامیله یاد ایدرک بوضورتله یکرمی دوت شعبه حصوله کلشدر. فقط
 شو یکرمی دورت شعبه « بوزاق » و « اوچ‌اق » نامیله مناصفة ایکی
 بیوک قوله منقسم اولمش ایدی .

[۱] ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سی، نومرو ۲۳۶۰. اثرمد کورآلتنجی عصرک
 نهایترینه طوغری تألیف ایدلشدر . ولادت جلیله جناب پیغمبریدن ۵۶۰ سنه
 هجریه سنه قدر خلفای راشدین وامویه وعباسیه وقوعاتی حاویدر. خلفای عباسیه دن.
 (مستجد بالله) نامنه یازلشدر. فهرستده «تاریخ دولت العباسیه» دیه مقیددر .
 [۲] رشیدالدین جامع‌التواریخنده بو اسمی « تورک » دیه توجیه ایتدیکی
 حالدده اوچ عصر صوکره کلن نثری جهاتناسنده تورک وایمان لفظلرندن مرکب
 اولدیغنی سوبیلور . بزجه تورک ایله آدم معناسنه اولان (مان) دن ترکیب
 ایدلشدرکه معروف (تورک اری) تعبیرینک تام ترجمه‌سیدر .

سبب انقسام حقمندہ روایت آتیہ یہ تصادف اولتور: اوغوزخانک (کون)، (آی)، (ایلدوز [بیلدیز])، (کوک)، (طاق [طاغ])، (تکنیز [دکیز]) اسمندہ آلتی اوغلی وار ایدی . اوغوزخان اوغلارینہ و طورونلرینہ بر لقب براقق فکرنده بولندی . سوریه طرفلرنده فتوحاتله مشغول ایکن خدامندن برینہ آلتونز بریای ایله اوچ اوق و یردی . یایی آیری ، اوقلری ده آیری آیری و اوقلری آکورنمک اوزره جوار صحرا رده طورراغه کومعه سنی امر ایتدی . صوکره اوغلارینی او بهانه سیله اورالرہ یوللادی : بولنرده یایی و اوقلری بولوب بابالرینه کتیردیلر . اوغوزخان یایی، بولان اوچ بیوک اوغلنه مشترکاً و اوقلری ده بولان، اوچ کوچک اوغلنه منفرداً اعطا ایلدی . حصه لرینہ یای دوشنلر یایی بوزدیلر ، اوچه آیردیلر ؛ بوندن طولایی کندیلرینہ (بوز اوق [بوزوق]) دنیلدی . یای اصل سلاح و اوقه نظراً قیمتمدار و اشرف بر آلت اولدیغندن بوکا صاحب اولانلر زیاده قدر و اعتبار صاحبی صاییلدی ، بابالری طرفندن کندیلرینہ اوردونک صاغ قولی و ممالکتنک صاغ طرفی تودیعی و تقسیم ایلدی و کندندن صوکره سلطنتک ، امور مملکتک و لدی الایجاب نیابت حکمدارینک بولنرہ و اولاد و احفادلرینہ تعلق ایده جکینی بیلیدی . اوچ کوچک اوغلنی ده (اوچ اوق [اوچوق]) دیه تلقیب ایده رک اوردونک و ممالکتنک صول جهتی تودیعی و توجیه و کنیدیلرینہ قرارکاهلر تعیین ایتدی . اوقک یایه تابع اولسنه مبنی اوچ اوقلرک ، بوز اوقلره تابع اولسنی و جمله سنک اشبو القاب و امتیازاتک محافظه سنه دقت ایله لرینی وصیت ایلدی [۱] .

[۱] بوزوق ، ازچ اوق تقسیماتی تورکنلر آراسنده اونجی عصر ہجری یہ قدر دوام ایشدر . (دولغادر [ذوالقدر]) لر ایله سائر بعض قبیلہ لر مندوب اولدقلری بوزوق لقبی مسکون اولدقلری محلا رده و یرمشلردی ، کویاقین زمانه قدر تقسیمات ملکیه مزده یوزغاد و ملحقاتی بوزوق نامله معروف ایدی . رمضان اوغلارینہ شرب مورخلری (اوجاقی) دیرلر .

اوغوز خانك آلتی اوغلندن دوردر اولمق اوزره یكرمی دورت طورونی دنیایه كلمش ایدی . بونلر بوزاوق و اوچ اوق تقسیماته تابع ایدیسه لرده صوكره لری مال و حیوان مسئله لرندن طولایی آره لرندمه تحدث ایده بيلهك نراع و خصوصتك اوکی آلمق اوزره اوغوز خانك خانی (كون خان) باباسندن قالدان وزیر ی (یانکی کت) لی (ارقیل خواهه) نك تدبیریه هر برینه آیری آیری « اونغون [آرمه] » تعیین ایتدی . بوده شوبه اولدی : بالخاصه ترتیب اولنان ضیافته کسین حیوانلردن برینك هر عضوی حفیدلردن برینه ویرلدی . اولرده حصه لرینه دوشن عضوك رسمنی اونغون اتخاذا ایدندیلر، حیوان وسائر اشیا لرینه بونی تمغا اوردیلر؛ بو صورتله تمغالی حیوانلر ك وسائر اشیا نك هانکی طورون و توابعه عاڈ اولدیغی بللی اولدی .

اوغوزك یكرمی دورت طورونینك آدلری شو ایدی :

بوزاوقلر

كون خان اوغللری : (قایی) ، (بیات [بایات]) ، (القه اولی [القر اولی]) ، (قرا ایولی [قره اولی]) ؛
 آی خان اوغللری : (یازر [یزغر]) ، (دوكر [دوکار]) ، (دودرغا [طودرغی]) ، (یاپرلی [بایرلی]) ،
 ایلدوز خان اوغللری : (آفشار [آوشار]) (قزق [قزیق]) ، (بیکدلی [بویوك دیللی]) ، (قارقین) .

اوچ اوقلر

كوك خان اوغللری : (بایندر) ، (پچنه) ، (چاولدور) ، (چینی [چینی]) ؛

طاق خان اوغللری : (سالور) ، (ایمر [ایمر]) ، (آلا یوندلی [الایونتلی]) ، (اورکیز [اورکر]) ؛

تنگیز خان اوغلاری : (ا کدیر [بیکدیر]) ، (بوکدوز) ،
(اوا [بیوه]) ، قق [۱] .

اوغوزخان احفادینہ منسوب اولان یکریمی دورت شعبہ صوکرہ لری .
برچوق عشیرت ، اویماق و بویلرہ آیرلدیلر . ساجوقیلر ممالک اسلامینک
جهت شرقیه سنی استیلا ایلدکن صوکرہ بونلر اورالرہ یایلدیلر . ایچلرندن
کوچه لکی ترک ایدنلر او طور دقلری یرلرہ اسملرینی ویردیلر . حالا
برچوق کویلر او آدلرلہ یاد اولنور . بومناسبتلہ آسیای عثمانیدہ قرای .
قدیمہ اسملرینک تدقیقلہ اھالیسنک ھانکی قسملرہ منسوب اولدیغنی .
تعیین ایتمک ، تاریخلرہ منسوبیتی بیلدیرلین بکلکلرک ھانکی تورکمن
شعبہ سندن بولدیغنی آکلامق قابل اولور .

۲

اوغوزلر پک اسکی بر زماندہ ، بوتون دیکر تورک اقوامی کی ،
کوچه اولرہق (خطای [شمالی چین]) دہ ساکن ایدیلر . بورادہ کرک
نفوس و کرکسہ طاوارلرینک آرمہ سی و موجود مرعالرک حیواناتہ کافی .
کلہ مہ سی حسیلہ غربہ طوغری کوچ ایتدیلر [۲] ، چین ایلہ شرقی
تورکستان آراسنہ یایلدیلر [۳] و ھجرت نبویہ دن اول آسیادہ حکم
سورن جسم تورک خاقانلغنہ تابع اولدیلر . خاقانلغک انقسام و تشتتدن
صوکرہ وقوعہ کلن صارصینتی حسیلہ بونلرہ یرلرندن اوینایہرق غربہ
طوغری ایلرلدیلر . نہایت تورک حکومتہ خلف اولان او یغورلرک

[۱] جامع التواریخدن خلاصہ .

[۲] بہجۃ التواریخ .

[۳] اوغوزلرک چین ایلہ شرقی تورکستان آراسندہ اولوب ھجرتک ایکنجی
واوچنجی عصرلرندہ اسلام مورخلری طرفدن (تفرغز) بلادی دیہ یاد ایتدکاری
بوخطہ دن مہاجرتی ابن لائبرالجزری خراسان مورخلرندن نقلاً روایت ایدر
(الکامل ، ج ۱۱ ، ص ۷۲) .

تضییقه شرقی تورکستانه، اورادن ده سیردریانک شمالنه، یاییق حوضه سنه قدر یاییلدیلر .

هجرتک ایکنجی عصرنده اوغوزلردن سیر دریا به طیانانلر بونهری کچدیلر ، ماوراءالنهر قطعه سنده آمودریا به قدر انتشار ایتدیلر . یاییق حوضه سنه یاییلانلر غربه طوغری ایلرولیه رک روسیه نیک جنوبنده حکمران اولان خزر خاقانلغنیك حدودنده ساکن اولدیلر . بونلر عادتلیر وجهله سیار برحاله قونوب کوچیورلردی .

سیردریانک شمالنده وماوراءالنهرده بولنان اوغوزلر اولا اورالرک حاکمی بولنان عباسی خلیفه لرینه، بعده نجی سامان ملوکنه تبعیت ایتدیلر . اوغوزلردن ماوراءالنهره کیرنلر آراسی چسوق کچمکسزین دین اسلامی قبول ایتدیلر ؛ صوکره اسکئی دینلرینه دوندیلر ، عباسیلره قارشى قیام ایدنلره یاردیم ایلدیلر ؛ نهایت خلافتک غلبه نفوذیه تکرار اسلام ایله مشرف اولدیلر . سیر دریانک شمالنده کی خطه لرده بولنان اوغوزلر آراسنده دین اسلام اوچنجی عصردن اعتباراً انتشاره باشلادی [۱] .

اویغوزلردن هجرتک دوردننجی عصری اوائلنده شرقی تورکستانده تشکیل حکومت ایدن ایلمک خانلر سیر دریانک شمالنده بولنان اوغوزلر آراسنده نفوذتأسیسنه باشلادی . آل سامانک صوکره زمانلرنده ظهور ایدن تشوشدن طولای اوغوزلردن هنوز دین اسلامی قبول ایتمیان بعض قبیله لر سیردریانک شمالنده تمشد ایدرک سامانی اولکه سنه تجاوز ایدیور، حتی حدود بوینده بولنان قری وقصبات اهالیسنی هر سنه ویرکی ویرمهک مجبور ایلور ایدی [۲] . اویغوزلر ایلنده قالان اوغوزلردن دقاق ک اوغلی سلجوق ایشته

[۱] اوغوزلرک آرالرنده، دین اسلامی جناب پیغمبر زماننده قبول ایتدکاری

هروی ومتداول ایدی .

[۲] روضة الصفاء ، ج ۴ ، ص ۷۳ (مطبوع) .

یو ائناده او یغور خاقانندن قاچدی ، اوغوزلرک تسلطاته دوچار اولان شهرلردن سیر دریا کنارنده کی (جند) بلده سی جوارینه کلدی ، معیتله اوراده یرلشدی . سلجوقک حرکت مردانه سی جهتله ماوراءالنهر . ده کی اوغوز عشرتلیری رؤسای سلجوقک فوقنی طایمش و سلاجوق اوغوزلرک عمومی رئیس مقامنه کچمشدر .

سلجوق کندی قبیله سی ریاستنی ناصیه لرنده آثار درایت کوردیکی طورونلردن طوغزل و جغری بکلره براقق فکرنده ایدی . بیوک اوغلی آرسلان بکی ماوراءالنهرده کی اوغوزلره رئیس عمومی تعیین ایلدی و طورونلرینه کندی قبیله سی ریاستنی توجیه ایتدی .

بوهادز قومی ، تورکاری ، اوتهدن بری چین و ایرانک شعشئه روتی مسحورایدیوردی . ایراندن سوکره الك زیاده کوز قاماشدیران بر مملکت وار ایسه اوده بیزانس ایمپراطورلنی ایدی . ایشته اوغوزلردن بر طاقم عشرتلی ماوراءالنهردن قالدیلر ، آمو نهرنی آشدیلر ، ایرانک شمالندن کچدیلر ، آذربایجان و قافقاسیه قطعه سنک اران و سائر خطه لرینک غرب طرفلرنده بیزانس ممالکی حدودنده تمشد و توطن ایدرک ایمپراطورلغه تجاوزه باشلادیلر .

ماوراءالنهرده کی اوغوز عشرتلیرنک جمله سی اداره سی آلتنه طوپلایه . رق ممالک غزنویه تخطی ایدن سلجوقک اوغلی آرسلان ، سلطان محمود بن سبکتکین طرفندن بالاغفال دردست و حبس ایدلمش و اوغوز تهله کسی بر طرف اولق ایچون بمض عشرتلرده خراسانه نقل اولنش ایدی . سلطان مشارالیهک توجهندن دور اولان بو عشرتلی غزنوی عامل لردن کوردکاری جور و تضییقی چکه مدیلر ، ترک دیار و ایراندن تخریبات عظیمه اجراسندن سوکره بیزانس ایمپراطورلنی حدودنده یرلشمش اولان اوغوزلره التحاق ایلدیلر .

ماوراءالنهردن کرک اختیارلریله و کرک سلطان محمود غزنوینک اجباریله

کوچوب کیدن اوغوزلرک یرلرینه سیردریانک شمالنده کی اوغوزلردن بر طاقم عشرتیر کادیلر، بوش براقدقلمری یرلری طولدیردیلر . صوکره لری ایرانی استیلا ایدن سلجوقیلره عسکر وقوة الظهر اولدیلر ، ضبط ایلدکلری اولکلره طاغیلدیلر ، یرلشدیلر ؛ سلجوقیلرک ترقی فوجاتلرندم آرقه لرینه دوشه رک سمت مغربه طوغری کوچدیلر ؛ آناطولینک مسلم وتورک اهاالیسنی تشکیل ایتدیلر .

سیردریانک شمالنده کی بوزقیرلرده بولنان اوغوزلر هجرتک بشنعی عصرنده روسیه نك جنوبنه ، دشت قیجاقه کیره رک ضبط ایتدیلر . بیزانسلیلرک اوز دیدکلری بوجاعت موغوللرک اورالری استیلاسنه قدر حکومت سورمشلردر . ماوراءالنهرده قالان اوغوزلرک قسم اعظمی معاملات تجاوزکارانه لردن . طولایی قره خطالر طرفدن طرد وتبعید ایلدکلرندن خراسانه چکلمشلر ایدی . ممالکنه التجا وحکومتی قبول ایتدکلری ساطغان سنجری آرارنده وقوعبولان محاربه ده مغلوب واسیر ایده رک خراسان قطعهنی تخریب و یغما ایلدیلر . بونلرک بر قسمی بعده کرمانه کچه رک اوراده بر حکومت تأسیس ایلشلردر .

سیردریانک شمالنده کی محللر تماماً اوغوزستان دینمکه شایان برحاله ایکن خوارزمیلرک اورالری استیلاسندن صوکره اوغزادقلمری اعتسافندن طولایی اطرافه طاغلمش ، قاله بیان قسمی ایسه موغوللرک تسلطی ایله تماماً محو اولمشدر . ماوراءالنهر اوغوزلری ده موغوللر شریله عینی عاقبتیه دوچار اولمشدر . خراسان و ایرانک شمالنده بولنان اوغوزلرده موغول استیلاسندن اول ویا خود او ائنده غریبه مهاجرته مجبور اولدیلر .

جنوبی قافقاسیه ، آذربایجان ، کردستان ، الجزیره قطعهلرنده کرک اولجه سلجوقیلرله برابر کلش ، کرک موغوللرک تورکستان و ایرانی استیلا- لری اوزرینه اورالردن چکلمش پک چوق اوغوز قیله لری بولنیوردی . موغول استیلاسنک ویردیکی دهشت اوزرینه بونلر دهاغریبه ، آناطولی

و سوریہ قطعہ لرینہ و کردستانک منیع مجلرینہ التجایہ مجبور اولدیله .
عثمانلیله و قره مان اوغلاری او میانده هجرت و التجا ایدنلردنر .
موغوللارک دور استیلاسنده صورت موقتهده انقطاعه اوغرایان اوغوز
مهاجرتی ایلمخانیہ دواتی زماننده تکرار جانلانندی . استیلا اثناسنده برطرطه
صیغیان و جانلرینی قورتاران عشرتله فرصت بولنجه سلفلرینہ اتباعاً
آناطولی به طوغری کلدیله .

بالآخره قره قویونلی و آق قویونلی دولترینی تشکیل ایدن (بارانی)
خاندانی و (بایندر) عشرتی هجرتک سکزنجی عصرنده بوصورتله هجرت ایله رک
کردستان ، الجزیره و آناطولینک شرق طرفلرنده بر مدت کشت و کذار
ایتمشلردی . اوغوزلر محکومیت ربقه سنه پک آز تحمل ایتمش و هر
زویه کیتمشلر ایسه استقلال و ملیتلرینی محافظه ایدرک حاللرینہ کوره
اوافق بویوک حکومتلر قورمشلردر .

اوغوزلرک کرک عشرت حالنده مجتمعاً و کرکسه عائله عائله اوله رق
متفرق صورتده آناطولی به هجرتلری نیجه زمان دها توالی و تمدادی ایتمشدر .
بوکا سبب دخی همجنسلی اولان و آناطولیده پارلاق بر هیئت وجوده
کترین عثمانلیلرک صیت جنکاورانه لری در . خیوه ، بخارا ، ایران خطله لر یله
خزر دکیزی یینسده ایوم منتشر بولنسان تورکمن قبیله لری موغول
تسلطدن قورتلوق ایچون (منقشلاق [بیک قیشله]) خطه سنه التجا و اولجه
اورالرده بولنان سائر اوغوزلره التحاق ایدن اوغوزلر نسلیدر .

ایرانده کی تورکمن قبیله لرینک قسم اعظمی ایسه (صفویه) دولنک مؤسس
(شاه اسماعیل) تبعیت و مذهب شیعه بی قبول ایدن و خلاف معتاد غریبدن
شرقه دون و اساساً عثمانلی اولان تورکمنلر نسلندنر .

اوغوزلر حقنده و یردیکنر شوقدر جق معلومات عثمانلی حکومتک
اساسنی تشکیل ایدن کتله اساسیه نک اصانی ارئه و ایضاح ایچون کافی در .

ایلنجی فصل

عثمانلیلرک آناتولیا ایده ظهوری: عثمانلیلرک اصلی، قایی لر دن بر عشیرتک آناتولیا یه کیفیت ورودی .- عثمان غازینک آباء واجدادی .- سلیمان شاه وارطغرل غازی .

۳

دولت عثمانیه یلنجی عصر هجرینک صوک سنه لر نده تأسس ایتمشدر . دولتی وجوده کتیرن اوغوزلرک بوزاوق قسمةک قایی شعبه سن دن بیوک بر عشیرتک بر جزء ی ، بر بوی ایدی . بعده اطراف دن التحاق ایدن خلقله کثیر النفوس بر عشیرت حالی اکتساب ایدن بوی تورکلر ده عادت اولدینی اوزره سانجانی آلتنه طوبلان دقلری رئیس لری عثمان غازی نک نامنی اخذ و دولتمزک تشککلدن صوکره « عثمانلی » دیه یاد اولتمشدر .

دولت عثمانیه نک تأسسنک آنجق ایکنجی عصر نده وقوعاتی ضبط و تحریر ایلمکه باشلانمشدر . الله کی تاریخلر منزک اقدملری « بهجة التواریخ » و مؤلفی مجهول اولان « تاریخ آل عثمان [۱] » دره . بوتاریخلر خاندان عثمانینک آباء واجدادی و ایلمک وقوعاتی حقننده یک آز معلوماتی حاویدر . کندیلر ن دن اول ضبط و نقل وقایع ایتمش اولانلر میاننده یالکنز (احمدی) وه اورخان امامی اوغلی یحیی فقیه [۲] ه وقوفمز واردر . بونلر دخی معلوماتلری ناقص و یازدقلری عقل و منطقه غیر موافق عامیانه خبر لر دن عبارت اولمغله متأخرینه نقیاعت بخش سرمایه براقه مامش اولمیلر لر که بهجة التواریخ صحاحی (شکر الله بن امام شهاب الدین احمد) و بیرو لری آنلر دن یک آزشیلر اقتباس ایتمکلری آ کلاسیلور . احمدی منظوم « اسکندر نامه » سنده عثمانلیلره دائر بر فصل درج ایتمشدر . عاشق پاشازاده سلطان یلدریم بایزیدخان سلطنتنه قدر یحیی فقیه دن روایت حادثات ایلمدیکنی ذکر ایدر .

[۱] عاشق پاشازاده ولطفی پاشا تاریخلر یله کتبخانه لر مزده تصادف اولنان مؤلف لری نامعلوم اوچ دوت اثرک سر لوحه سی « تواریخ آل عثمان » در .
[۲] عاشق پاشا زاده تاریخی ، ص : ۸۴ .

سالف الذکر بهجة التوارخ و تاریخ آل عثمانده نه بویک و نه بویک منسوب اولدیغی عشیرتک اسمی مقید دکلدر. حتی اصلاً عائد اولدقاری قای شعبه سی بیلده ذکر ایلدیوب « اوغوز طایفه سی کیم اعتقادلو طایفه ایدی لر و حضرت رسالته اعتقاد لری و ار ایدی [۱] » دیه مهم بر فرقه ایله افاده اولمشدر. حالبوکه آثار مزبورده ایله عینی عصرده یازیلان سلجوقیلره متعلق بعض تاریخلرده بویویک ریاستنده بولان عثمان بکک قایلردن اولدیغی بالمناصبه ذکر اولمسی شایان دقتدر. اوتجی عصرک ابتداسنده مورخ (ادریس بتلیسی) « هشت بهشت » نده ایلک دفعه اوله رق بو عشیرتک تمامی « قیلله قای خانی » دیه یاد ایلش و اوندن سوکره کن مورخلر و بالخاصه (منجم باشی احمد افندی) « جامع الدول » نده بونی « قای خانلی » یه ترجمه و تبدیل ایلشدر . ادریس بتلیسینک شو تسمیه سنی نظر اعتباره آلان فقط عشیرت لر عادتی وجه ایله بونلرک هر بویونک بر اسم مخصوصی اولمق لازم کلدیکندن ذهول ایدن مورخین خلف قای خانلی نام عمومیسنی عشیرتک بر اوافق جزئی اولان بویه تمخیص ایلهرک تواتر درجه سنه کتورمشلدر . عشیرتک قایلردن اولدیغی وقای خانلی تمیری سوکره دن ظهور ایلدیکی تفصیلات مبسوطه دن مستبان اولور .

عثمانیلرک اساسی اولان بوی هر نه قدر یدنجی عصر هجرینک سوکلر نده بر وجود اجتماعی شکلی اخذ ایدیورسه ده اونک منسوب بولندیغی عشیرتک بشنجی عصر دن یعنی سلجوقیلره تبعیتله وطن اصلیلرینی ترک ایلدکلرندن اعتباراً تاریخده ایزی کوریلور . فی الواقع « بو عشیرت سلجوقیلره همراه و اونلره معین و خیر خواه اولان اوغوز قیلله لرندن بری اولوب آنلرله برلکده ایرانه کچمش [۲] » ، اورادن دخی آذربایجان

[۱] تاریخ آل عثمان، آياصوفيه كتبخانه سی ، نومرو : ۳۰۱۸ .

[۲] روضة الأبرار (من : ۲۲۸) ده خاندان عثمانینک جداعلاسی قای خانک ایرانه دخول ابتدکنی بیان ایدیورسه ده مأخذی مجهول قالان بو روایت اهماده شایان دکلدر . هر حالده قای خان ظهور اسلامدن بک جوق اول یاشامشدر .

ایله دیار بکر آراسنده کی اخلاط دیارینک [۱] دارالملکی اولان اخلاط بلده سی جوارینه قومش ایدی [۲] ۵۰۰ (نشری): اخلاط جوارنده اقامتلی یوز یتیش ییل سورمشدر [۳] ۳۰۰ دیور و بونی سلجوقیلرک او طرفلره . بدایت ورودی اولان هجرتک ۴۳۰-۴۴۰ تاریخلرندن باشلایه رق سلیمان شاهک اخلاطی تاریخ ترکی اولان ۶۱۸ سنه سنه قدر تمید ایله بر نقطه استناد بولدینی آکلاشیلیور . بوروایت قیداحتیاطله تاقی اولمغیدر . بهجته التواریح تورکلره عائد مبخشنده قایلیرک وان کولی اطرافنده سا کن بولندقلرینی قید ایتمشدر .

بوعشیرتک قدیماسلجوقیلرله برابر جیحونی کچرک ایرانه داخل اولدقلری مورخین نزدنده متفق علیهدر، مع مافیہ اورادن غربه مهاجرتلی حقیده ایکنجهی برروایت ده اواردر . شویله که : عشیرت مذکورہ آمودریانی مروایتدکن صوکره خراسان قطعہ سنده مرو شهری جوارنده (ماهان [۴]) نام بلده ده طرح اقامت ایتیش وریشلری ده اوراده پادشاه اولمش وبعده موغوللرک ایرانه تجاوزلرندن طولای ماهانی ترک ایله غربه طوغری کلشدر .

بهجته التواریحک عثمانیلر مبخشنده جنکیزخانک ایرانی تخریبی وحفیدی هولاکو خانک بغدادی ضبطی جهتیله ایرانه ظهور ایدن قاریشقلقدن طولای اوراده اولان سلجوقیلرک ایرانی براقه رق رومه کیتدکلرینی وارطغرلک دخی اوچیوز قرق قدر کسه ایله آنلرک آرقه سندن عزیمت ایدرک قره جه طاغده یایلایوب قیشلادینی بیان اولتیور ، آندن صوکره

[۱] عینی، عقدالجان فی تاریخ اهل زمان : اخلاط بلادی وان ، وسطان ،

ارجیش شهرلرینی جامع ایدی .

[۲] هشت بهشت دن خلاصه .

[۳] جهانناما ، ولی الدین افندی کتبخانه سی ، نومرو : ۲۳۰۱

[۴] خراسانده واقع ماخان ، یاخود ماخوان مروقرینده برقریه اولوب مشهور

ابو مسلم خراسانینک مسقط رأسی اولدیغنی معجم البلدان (ج ۷، ص ۳۵۲) واشبو

قصبه نیک جنکیز خان طرفدن خراب ایدلدیکنی تاریخ آل عثمان بیان ایدیور .

یازیلان تاریخ آل عثمان جنکیز خانک ماہانی تخریبی اوزرینسه اوزانک پادشاهی اولان سلیمان شاہک روم ولایتده غزا ایچون ارزنجبانه کلدیکنی یازمشدر . اوننجی عصر ہجری نہایتہ قدر یازیلان تاریخلردہ ایکنجی روایت اقلیتده قالدینی حالده اوندن سوکرہ برنجی روایتہ رواج ویرلمشدر . بونک سہی ایسہ خاندان عثمانینک اجدادعظامنی، دہا خرا۔ ساندہ مشہور ابو مسلمک مسقط رأسی عد اولتان ماہان بلدہ ساندہ حکومت ایتدکلرینی یاد ایلہ آناطولیدہ کی سلطنت اخیرہ لرینہ قدیمی بر رونق ویرمک مطالعہ سی اولق کرکدر .

برنجی روایت ایکنجی بی نقض و شرفنی تنقیص ایتمور ، طبعیلکی وصراحتی حسیدلہ بزده آنی قبول واختیار ایلدک . مؤخرآ اکثریتک میلانخی کورن (مولانا مصباح الدین لاری [۱]) کی بعض مورخلر شو ایکی روایتی مزج و تالیف ایچون بو قبیلہ نک اولا ماہاندہ ساکن اولوب سوکرہ اخلاط نواحیسنہ کوچدکلرینی و جنکیزیلرک تعجیراتی اوزرینہ اورالری دہ ترک ایلہ دہاغربہ کلدکلرینی بیان ایتمشلردر . زمانمز ارباب تاریخخی زردندہ شایع اولان اشبو روایت ممزوجہدر .

عثمانلی دولتک مؤسسہ اولان عثمان غازی نک عشیرتنہ و عشیرتک شرقی آناطولی یہ صورت و رودینہ دائرہ بروجہ بالا معلومات ویرلدی . شیمدی آباء و اجدادی حقندہ موجود اولان روایاتک نقل وانتقادینہ کیریشیلہ جکدر . عثمان غازی نک پدری (ارطغرل) غازی در . جدی جمہور مورخینک قوائہ کورہ (سلیمان شام بن قیالب) در . سلسلہ نامہ لرک اکثریتسینک روایتہ نظر آدہ سلیمان شام اوغوزک اوغلی کوک خان نسلنددر . حالبوکہ قای اوغوز خانک برنجی اوغلی کون خان نسلندن اولدیغہ کورہ سلیمان شاہی اوچ اوقلردن اولان کوک خان سلالہ سندن عد ایتک یوقاریدہ کی روایتزلہ متناقض دوشر . اوننجی قرن ہجری یہ قدر جاری و حکمی باقی اولان

اوغوز عنعناتنده بوز اوقلر اوچ اوقلردن اشرف اولوب قایلر. بوز اوقلردن اولدیغنه کوره عثمانلیلرک قایلردن عد اولنسی ده اشرفلی بر قوله منسوب اولدقلرینی ایلری سورمک ایچونمیدر؟ عجا بونلر فی الحقیقه اوچ اوقلر - دنمیدر. وعشیرتمز حقنده ایلك مورخلریمزک سکوتی وقایئ خانی روایتک. صوکردهن حدوئی اشبو قضیه یه یعنی عثمانلیلرک عن اصل اوچ اوقلردن اولدیغی. حالده ده ما معتبر و ذی شرف اولان بوز اوقلره صوکردهن نسبت قانملرینه بر اشارتمیدر؟ بورالینک تحقیقی الیوم امکان خارجنده در. زیرا احتیاجه صالح الده و نائق کافیه یوقدر. سلسله نامه لرک بر قسمنه اعتماد اولدیغی تقدیرده. عثمانلیلرک اوچ اوقلردن اولدیغنه حکم ایتمک و قایلردن اولسی روایت متواتره سی معتبر طوطلدیغی تقدیرده دخی بوز اوقلردن اولدقلرینی قبولد ایتمک ضروریدر. مع مافیه بز قایلردن اولسی روایتی ترجیح ایتمکیمزه. بناءً بوز اوقلردن اولدیغی یوقاریده یازدق .

سلیمان شاهک نسبی اوغوزه الصاق ایچون بینهماده خواجه سعیدالدین. افندی قرق اوچ ، نشانجی الی درت و نشری قرق بش اسامی تعداد. ایدرلر. دیگر مورخلرده بوصای خصوصنده پک چوق تخالف کورولمکده در. از جمله ، بهجة التواریخ ارطغرلک یکریمی بر آتاده اوغوزه منتهی اولدیغی یازار ایسهده پدرینک اسمنی و اوغوزک هانکی سلاله سندن. اولدیغی سویله مز .

اوغوزلرده قبیله رئیسکی بابادن اوغله انتقال ایتمک معتاد و خصوص مذکور قبیله افرادی ییننده مشروع و پک مرغوب ایدی . کرک رئیسلر و کرک افراد آرالرنده متداول بر سلسله نامه ایله کنسیدلرینی. اوغوزخانه نسبت ایدرلردی. عنعنه ایله آتالردن اوغلاره انتقال ایدن بو سلسله نامه لرک اساسنده ترده محل یوقدر. شوقدرکه بوسلسله نامه لره ایران و اسلام القاب و اسامینک صوقولدیغی کوزه چاریبور ؛ بوده اک زیاده. خاندان عثمانینک سلسله نامه سندن کوریلور . مثلا اوغوزدن اعتباراً.

یدنجیسنک سلیمان شاه اسم و لقبی حائر اوملسی بو قیلنددر . تورانی اولان بر ذاتک اسرائیلی بر آدی، ایرانی بر لقبی اولهسی جدا غریبدر . بونک سببی تورکک اوتهدن بری یکی کیردکلی دینه فرط اعتمادی و بو مناسبتله او دینه قدم انتساب غیرتند بولمه لری اولسه کرک . ماخذمن اولان تاریخلردن آشاغیده بیان اولنهجق ایکسندن ماعداسنده سلیمان شاهک جد اعلاسی (کوك خان بن اوغوز) ديه قيد ایدلمشدر . روحی : « سلاطین عثمانیه اوغوز اوغلسلرندن قایی خان اولادیدر ، قایی خان اوغوز خانک اولو اوغلویدی » دیورسده روایات ملیهده اوغوز خانک بو اسمده اوغلی اولیوب اکبر اولادی اولان کون خانک بو اسمده بر اوغلی واردر . « جام جم آیین » خاندان عثمانی کون خانک صویندن عید ایدر . روحی و جام جم آیین صاحبی (حسن بن محمود بیاتی) دن ماعدا سلسله نامه بی ضبط ایدن مورخلرک اوغوزک حدی اوله رق کوستردکلی (قایی خان) اسمی ده روایت ملیهده مذکور دکلدر . بلکه بو، عنقه ملیه نك اوغوز لر لسانندن صحایف تواریخه نقلنده بیان اولنان (قیالی خان) ک تقلیب ایدلمش اسمیدر .

عثمان غازینک آباء واجدادی حقنده دیکر بر روایت [۱] دخی تصادف اولنمقددر . بو روایت کوره ارطغرلک پدری (کوندوزالب بن کوكالب) در . عربجه « رساله فی تاریخ العثمانیه » [۲] ده دینلمشدر که عثمان بکک اجدادندن اولان ممالک رومه کلن ونسلی یکریمی دردنجی آتاده اوغوز خانه منتهی اولان . (بقالب) در . بو آدم عشیرتی ایله هجرتک ۶۵۶ سنه سی آنقره . جوارنده قره جه طاغ کنارنده قونوب بعده محل آخره کوچرک اوراده . ارتحال ایتدی ، یرینه اوغلی (صر ققالب) رئیس قبیله اولدی . اوده فوت اولنجه قره یوک نام محله دفن اولتوب ریاست اوغلی (کوكالب) ه

[۱] ابن کمال و روحی اشبو روایتی بیان ایله برابر بعض شیلرده علاوه ایشتردر .

[۲] آیاصوفیه کتبخانه سی : نومرو ۳۲۰۴ .

انتقال ایتدی. اودخی وفات ایدهرک شرابخانہ دینان محله دفن اولندی. بعدہ ریاست اوغلی (کوندوز الب) ، نقل ایلدکه اطرافندہ اولان خرسیتانلرایہ جنک وجدالہ باشلایہرق قزل سرای نام محلده رحمت رحمہ واصل اولوب مقام ریاستہ اوغلی ارطغرل غازی کچدی [۱] .

سلجوقنامہده دینلیورکھ : سلطان علاءالدین کقباد اول روملرله حرب ایچون سلطان اوکنه کلدی . لکن او ائنادہ موغوللرک مملکتنه تجاوزی خبر آملقه عودت مجبوریتده قالدی . اوجی « قاییدن ارطغرله وکوندز الب وکوک البه اصمردلی [۲] » . سلجوقنامہنک شو افاده سندن ارطغرلک قایلردن اولدینی تأید ایدیور ، اوجده ارطغرلدن ماعددا کوندوز وکوک البلرک دخی بولندینی آکلاشیلور . عجا بوذاتلر اجداد عثمانیاندمیدر ، یوقسه باشقه کیمسه لرمیدر ؛ کسدیر یله مز .

هشت بهشت روایتتجه سلسله نامہ بی اشبو محله نقل ودرج ایلدک [۳]:
 سلیمان شاه بن قبا آلب بن قزل بوغا بن باتمور بن قایلغہ بن طغرا
 بن قرانو بن بایسنقر بن بلغای بن سونغور بن توقمور بن یاساق بن حمدہ
 بن آی قتلق بن دورلق بن قازخان بن باسو بن یلواج بن ہای بیک بن طغرا
 بن دوغمش بن کوچ بیک بن ارتوق بن قاری بن جکتمور بن طورخ
 بن قزل بوغا بن یماق بن باشوغہ بن حورمز بن بایسو بن طغرا بن سونج

[۱] آنقرہ ولایتندہ بک بازاری قصبہ سنہ اوچ ساعت مسافہده قزل سرای نام قریہده جدآل عثمان اولق اوزرہ معروف اولهرق الان کوندز البک مدفنی موجوددر (آنقرہ سالنامہ سی ، سنہ ۱۳۱۸ ، ص ۱۴۳) . اشبو قبرک تحقیق ضمنندہ انجمن آنقرہ ولایتلہ مخابراتده بولنش ایسہده تشفیہ صدر ایدہ جک بر نتیجہ الدہ ایدیلہ ممشدر .

[۲] سلجوقنامہ ترجمہ سی ، ص : ۲۱۸ . سلجوقنامہنک سلطان علاءالدین کقباد اول دور سلطنتی وقوعاتی (ابن بیہی) نامیلہ معروف (حسین بن محمد المنشی الجعفری) نک فارسی عبارہ « کتاب الاوامر العلامیہ فی الامور العلامیہ » نام اثرندن مترجم اولدینی حالده اشبو روایت اصلندہ یوقدر . مترجمی (یازمچی زاده علی) طرفندن علاوہ ایدلشد .
 [۳] نور عثمانیہ کتیخانہ سی ، نوصو : ۴۳۰۹ .

بن چار بغا بن قورلمش بن قورخاد بن بالحق بن قماس بن قرا اغلن بن سلیمان شاه بن قرخلو بن بورلوغان بن بایتمور بن تورمش بن کوک الب بن اوغوز خان .

۴

اخلاط دیارنده بولنان اوغوز قبیله لری قومشولرینه تعدی ایله مألوف ایدیله . عثمانلیلرک جدی بولنان عشیرتک کرک رؤسای و کرک افرادی حسن سیرت ایله متحلی اوله رق حقوق عباده رعایت ایتملرندن طولای اهاالی بلاد تزدنده معزز و مکرم ایدیله ، رؤسای ده مملکتک حکمدارلرینه وقت حاجتده امداد و معاونت ایتمکده اولدقلرندن آنلرک توجه و احتراملرینه مظهر اوله کلشلردی . هجرتک یدنجی عصری ابتداسنده رؤس عشیرت اولان سلیمان شاه بن قیا الب اخلاط حکمدارلرینک صوکی بولنان (ملک بلبان [بالابان]) ، و آندن صوکره اخلاط دیارینه صاحب اولان ملک اشرف موسی ایوبی یه خیلی خدمت و معاونتده بولمشدر [۱] .

جنکیزخان طرفندن سلطان قطب الدین محمد خوارزمشاهک تعقیبنه مأموراً ایرانه کوندریلن موغول اوردوسنک آذربایجانه تقریبندن دیگر قومشو مملکتلر خلقی کبی اخلاط قطعه سی سکنه سی دخی خلیجانه دوشدی ، حضور و راحتلری منسلب اولدی . اوراده مقیم اوغوز عشیرتلی [۲]

[۱] هشت بهشت . - سبحة الانبیا سلیمان شاهک اجدادی آل سلجوق ایله تورکستاندن چیقوب اخلاط و عبدالجواز (عادالجواز) نام مالکی تسخیر ایده رکه جنکیزخان زمانه دکن یوزتمش سنه حکومت ایتدکلرینی بیان ایدرسه ده وقوعاتی عاماً تاریخچه مضبوط اولان اخلاطده بونلرک حکومت ایتدکلرینه دائر برکونا معلومات بولنه مدینی جهته بوکا صحیح نظریله باقیله ماز . عادالجوازک وقوعاتی حقنده تاریخلرده برقید یوقدر .

[۲] تاریخ آل عثمان ، حدیدی ، نشانچی ، هزار فن حسین افندی سلیمان شاه ایله قالفان جماعتی اوغوزلردن ، عاشق پاشازاده تورکن و تاتاردن و جامع التواریخ تورک ایله تاتاردن صرکب اولدیغنی بیان ایدرله . بوجاعت و فیره بعض مورخلرک

اللی بیک خانہ قدر اولدقلری حالده [۱] سایان شاہک ریاستی آلتندہ ۶۱۸ (م ۱۲۲۱) سنہ سندہ اخلاط خطہ سنی ترک ایتدیلر [۲]؛ غریبہ چکلدیلر، ارضروم وارزنجان (ارزنجان) آدہ سنہ یایلدیلر [۳]. براز مدت صوکرہ

قولی وجہله یالکز سلیمان شاہک قبیلہ سی اولیوب اخلاط خطہ سندہ کی ہر ایکی قسمہ منسوب اوغوزلردن مرکب بولندیفی آکلاشیلیور.

[۱] نثری .۔ حدیدی بونلرک یکریمی بیک خانہ، جامع التواریخ یکریمی بیک و یاخود سکسان بیک مقداری عسکر اولدیغنی سویلیورلر .

[۲] تاریخ آل عثمان ماہانک تخریبندہ سلیمان شاہک اورادہ حاکم اولدیغنی بیان ایتدیکی حالده غریبہ مهاجرتنہ غزائی سبب کوستردیکی کبی حدیدی، جامع التواریخ دہ غزایچون دیرلر. بوصورتله جنکیز قورقوسی باعث رحلت اولمامشدر دیمک ایسترلرہ [۳] سلیمان شاہک کیفیت وسال ہجرتی حقتندہ بین المورخین اختلافلر واردر.

بو اختلافاتی بروجہ آتی ذکر ایلیورز: اولا کیفیت ہجرتی . — بعض مورخین خراساندن ایلك ہجرت ایدن سلیمان شاہدر دیورلر . بونلر (تاریخ آل عثمان: آیاصوفیہ کتبخانہ سی ، نومرو: ۳۰۱۸ ، لاری ، نشانچی، جنابی، العلم الزاخر فی علم الاوائل والاواخر]، قرہمانی [اخبار الدول و آثار الاول]، ہزارقن [تنقیح التواریخ ملوک] ، عالی ، کاتب محمد، فرائضی زادہ) آدہ سندہ ہجرتک مبدئی ماہان اولدیغنی متفق علیہ اولوب یالکز ابن کمال دیار بلخ دن کوچدیکنی کوسترر . مبدأ صریح ومتفق علیہ اولسی خلفنہ اولہرق منتهای ہجرت حقتندہ اختلافلر پک چوقدر . تاریخ آل عثمان ونشانچی وجنابی وقرہمانی ارزنجانہ وتنقیح التواریخ آذربایجانہ ؛ ابن کمال معین بر موقع کوسترمیہرک سرحدرومہ وجام جم آیین وکنہ الاخبار (عالی) ونخبۃ التواریخ (کاتب محمد) وکلشن معارف (فرائضی زادہ محمدسعید) وصرآۃ الادوار اخلاطہ ورودینی بیان ایدرلر . سلیمان شاہکی طوغریدن طوغری بہ ماہاندن قالدیروب ارزنجانہ ، آذربایجانہ ویاخلاطہ کترین اشیبو مورخلر مشار ایلیک اورالردن طوغریدن طوغری بہ جمعہ ایتدیکنی دہ یازیورلر . سنہ ثانیاً سال ہجرتہ کلنجہ سلیمان شاہک ماہاندن ہجرتی ابن کمال ۶۱۷ ، روضۃ الابرار (قرہ چلبی زادہ عبدالعزیز افندی) ۶۱۶ سنہ لرندہ اولقی اوزرہ کوسترلر. رومہ عزیمتی کاتب چلبی عربی فذلک سنہدہ، تقویم التواریخندہ و آلائی بک زادہ و فیاتندہ ۶۲۱ سنہ لرندہ اولہرق قید ایدرلر . آلائی بک زادہ

اورادندہ کو چوب سلجوقیہ مملکتی داخلندہ آماسیہ جوارینہ کلدیلمر ؛
بورالردہ بر قاچ سنہ یایلیوب قیشلادیلمر [۱].

وفیاتک ماخذی تقویم التواریخ اولدینی آکلاشیلیر . مورخلرک ہجرتہ سبب اولوق
ایلری سوردکلری موغول مهاجراتی ایراندہ ۶۲۱ سنہ سندن اولکی سنہ مدفع
اولوب احوالہ سکونت کلدیکی معلوم اولسنہ نظراً تقویم التواریخک بیانی وجہلہ سلیمان
شاہک ۶۲۱ تاریخندہ اخلاطدن کوچسنہ کو ستردکلری سبب کندیلکندن زائل اولورہ .
نخبۃ التواریخ سلیمان شاہ ماہاندن اخلاطہ ۶۱۷ سنہ سندن کلوب تانارلور اوریہ ستولی
اولدقدہ آناتولیہ کوچدیکنی خبر ویرر . حالبوکہ موغوللرک دیار اخلاطی استیلاسی
۶۲۸ دە وقوع بولدیغندن بوجسایچہ سلیمان شاہک اورادن ہجرتی آندن صوکرہ
اولق اقتضا ایدر . تاریخ آل عثمان سلیمان شاہک کوچسنہ بغدادک موغوللر طرفندن
استیلاسی اوزرینہ حادث اولان قاریشقلنی سبب اولق اوزرہ بیلیدیرر ومتعاقباً دخی
رومدہ سلطان علاءالدینک حکمدار اولدیغنی بیان ایدر . موغوللرک بغدادی استیلاسی
۶۵۶ و سیواس شہری (شہری دکل قلعہ سنی) بنا ایتدیردیکنی بیان ایلدیکی
برنجی سلطان علاءالدینک وفاتی ۶۳۴ سنہ لریدر . بو حالہ تافہنک آشکاردر .
سببۃ الانبیاء ہجرتہ سبب ہولا کوفرتی اولدیغنی بیان ایدر سہ سنہ کو سترمنر .
جام جم آیین اخلاطدن ہجرتی موغول فترتہ عطف ایدر ، اودہ تاریخ بیان ایتزہ .
نشری جنکیرک : ۶۱۶ دە خروج ایلہ بلخہ کلرک « یہ وستنای بہادرلری ایرانہ
تسایط ایدوب بلاد عجمدہ حضور قالدینی اجلدن » دہرک سلیمان شاہک اخلاطدن ہجرتی
بیان ایلہ آناتولیہ کلسنی « علاءالدین اولک رومدہ پادشاہ اولدیغنک ابتدا سیدر »
دیور . علاءالدین کیفاد اولک جلوسی ۶۱۶ سنہ سندن اولسنہ نظراً سلیمان شاہک
ہجرتک بوسنہ دن صوکرہ اولسی اقتضا ایدر سہ سنہ موغول اودوسی جیحون نہری
۶۱۷ سنہ سی ابتدا سندن مرور ایدوب اوسنہ (ری) دە قیشلایہرق ایرتسی
سنہ نک ایلک بہارندہ آذربایجانہ حرکت ایتدیکی مضبوط اولدیغندن سلیمان شاہک
ہجرتکندہ ۶۱۸ سنہ سندن اولسی قرآن ایلہ ثابت اولور .

[۱] تاریخ آل عثمان ، جامع التواریخ . آماسیہ طرفلرندہ قاچ سنہ وقت
کچیردکلری مذکور اثرلردہ ذکر اولنماشدر . تاریخ آل عثمان . نامیلہ
(یوسف آصف) نام محرر طرفندن یازیلوب مصردہ باصیلان عربی تاریخ (ص ۲۴) دە
سلیمان شاہک جماعتیلہ ۶۲۱ سنہ سنہ معادف ۱۲۰۰ سنہ میلادیہ سندن شرقی
آناتولی صحرائسہ نزول ایتدیکی ، اورالردہ یدی بیل قدر وقت کچیردکن

روم سلجوقی دولتک حدود شرقیه سی آناطولی قطعہ سنک نہایتہ ،
 ارضرومک شرق طرفہ قدر اوزانیور ایدیسہدہ او ائنادہ سلجوق
 خاندانندن معیت الدین طغرل شاہ ارضرومدہ مستقلاً حکومت ایتمکدہ
 و ارزنجمان منکوج خاندانی الندہ بولمقدہ ایدی . شرق شمالی جہتدہ
 بولنان کورجیلردہ اخلاط خطہ سنہ متہادیاً هجوم ایتمکدہ و بعض موافقی
 اللرنندہ بولندرمقدہ ایدیلر . سلیمان شاہ ارضروم و ارزنجماندہ ایکن
 کورجیلرہ و شمالدہ کی طربزون ایمپراطورلنی اراضیسنہ آقینلر ایدہ رک
 یکیم ایچون تحصیل غنائم ایلردی . آماسیہ حوالیسنہ کوچلیدیکی زمان یئہ
 بوایمپراطورلنک ممالکنہ تعرضدن فارغ اولیوب بعض موافقی دخید ضبطہ
 یکیردی [۱]

کوک ارضروم و ارزنجمان و کرک آماسیہ اطرافی طاشلق و درہ تپہ
 اراضیدن متشکل اولمغلہ اخلاط اووہ سی کبی عشیرتک کثیرالمقدار
 طاوارلرنی اوتلامغہ مساعد دکلدرد . سلیمان شاہ معیت موجودہ سنک ترفیہ
 معیشتی ایچون مرعالی مبذول برآرمغلر زوم کوردی و او زمان ایوبی خاندانی
 شعبہ لرندن برینک اداره سندہ بولنان حلب طرفلرینہ ہجرتہ قرار ویردی [۲]

صوکرہ خوارزمی ایلہ علاء الدین آراسندہ ظہور ایدن محاصمہ حربہ نتیجہ ویردکدہ
 سلیمان شاہ عسکریلہ سلجوقیلرہ التحاق ایدرک علاء الدینک فالیتنہ سبب اولدینی
 بیان اولمشدر . حالوکہ ۱۲۰۰ سنہ میلادیہ سی ۵۹۷ سنہ سنہ تصادف ایتدیکی
 کبی برنجی سلطان علاء الدین کیقباد ایلہ جلال الدین خوارزم شاہ آره سندہ کی محاربتہدہ
 ۵۶۲۷دہ وقوع بولمشدر . تاریخلر قازیشدیرلرلینی کبی سلیمان شاہک بو حربہ اشتراکنہ
 ہائر مذکور کتابدن باشقہ یردہ بر قید مہمود دکلدرد .

[۱] ارزنجمان و ارضروم طرفندہ ایکن : اول اطرافک کفارندن قیوب
 قزوب یورلر ایدی . جہانما ، « آماسیہ طرفی کیم رومیلردر ، اول طرفدہ
 چوق غزالر ایتدیلر و روم ولایتندہ حیلہ (خیلی) ییر آلدیلر . تاریخ آل عثمان ؛
 « رومہ کلوب آماسیہ سمنددہ قبائل و عشایریلہ کفارچارہ غزا و جہاد ایدوب دیار
 خرجنہدہ فتح و نصرتلرینہ داخل اولان قلاع ہنوز بو عصر و آواندہ ظاہر
 و عیاندر . جامع التواریخ . »

[۲] تاریخ آل عثمان ، جامع التواریخ ، جنابی ، قرہمانی و تسفیج التواریخ

و بتون توابعيله قالقوب، البستان یولندن حلب طرفنه [۱]، کتدی . جماعت فراتک ساحل یسارنده واقع (جبر) قلعه سی حوارینه واروب قوندی، برمدت اوراده قرار و امرار وقت ایلدی [۲] .

سلیمان شاه برکون فراتی کچرکن قضاء غرق اولدی [۳]؛ آدملری طرفندن جسدی چیقاریله رق ، قلعه اوکنده دفن اواندی ، مقبرینه « منار تُرک » دینلدیکنی بیانده بتون مورخلر متفقدرد [۴] . بووقه ۶۲۶

حلب طرفنه کله لرینک سینی بیان ایتمزلر . مرآت کائنات روایت اخری اوله رق « مضایقه امکانه دن طولانی »، روضه الابرار « وطنلرینه رجوع قصدی » اولدیفنی بیلدرلر . نشری « مضایقه امکانه » ایله برابر : ولایت عجمده دخی واقعاتک اولاجنی اولوب سلیمان شاه دخی ینه وطن اصلیسنه متوجه اولوب حلب دیارندن کتیمک قصد ایلوب « دیه وطن اصلی به رجعت ایچون حلب طریقنی اختیار ایتدیکنی کوستریبور . اخلاطه دونمک ایچون اقصر طرق طورر ایکن حلب طرفندن طولاشمغه معنی ویریه منر . ابن کمال تاریخی : کوهستان هواسی مزاجلرینه یرامیوب غلبه تاتاردن دونوب دیارلرینه دخی واره میوب تبدیل مکان قصدین ایتدیلر . « دیورکه طوغریسی ده بودر .

[۱] تعقیب ایتدکلی طریقه دائر نشانجی، جنابی وقره مانیدن باشقه برلرده معلومات یوقدر .

[۲] جامع التوارخ .

[۳] جامع التوارخ بو صورتله یاخود قصد دست ائاسنده اولدیفنی بیانیله جهتین اوله رق، اولیاچلی سیاحتنامه سی ده (ج ۳، ص ۱۶۳) غسل ایدرکن اولدیفنی بیان ایدرلر . دیگر مورخلر جماعت خلقی حلب جوارینه وصوللرنده بلا توقف نهری سروره مباشرت ایدره رک کچیدنی بیلدکلرندن بووقه ننگ حدوشنی یازارلر . سده استعجاله سبب کوستر منزلر . ابن کمال تاریخی : فراته واصل اولدقلرنده بر غریبلری ایدی ، کچیدین بیامدیلر ؛ اول عادتق مقتضاسنجه تهور ایلیوب مذکور صویک کچیدی قولای تصور ایلیوب خدم وحشمندن اول آت دپدی ؛ صویه کیردی . اول جویبارک قارشی کچه سی یارمش ، کناره چیقهدمی . دیور .

[۴] جعبر قلعه سنک شمال غریبسنده اولان تر به ، مربع الشكل برحولی ایله

[م ۱۲۲۸] سنه سنده ایدی [۱]. سلیمان شاه وفاتنده سنی آلمشه ایریشمش ایدی [۲]. (سونقور - سنقور - سونغور - تکین)، (کون طوغدی)، (ارطغرل - ارطوکرل - ازطوغرول) و (دوندار - دومدار) اسمنده ذورت اوغلی قالدی. بعض تاریخلرده [۳] دونداردن بحث اولیوب یالکز اوچ اوغلی قالدیغی محرردر.

۵

سلیمان شاهک وفاقی اوزرینه باشنده بولنان جماعت عظیمه که قاینلرله برابر ایکی اوغوز قوللردن بر چوق عشاثری حاوی ایدی بولرده افتراق تمایلاتی باش کوستردی، ریسلرینک ارتحالی آره لرنده کی رابطه وفاقی بوزمشدی. اخلاطی ترک ایله سکز طقوز سنه بر لکده کوچوب قونان و توحید مقدرات ایلمن بو عشرتلیر جعبه قضای نا کها تینسندن سوکره

چورلمش بر ساحه داخنده در، مستطیل الشكل زاون درت مترو طولنده ویدی مترو عرضنده اولوب سلیمان شاهک مزاری محرابک فارشیدینه و اورته ده در. تر به ده کتابه و آثار یوقدر. محلی روایتنه نظراً من القدییم موجود اولوب جیل پاشانک حلب والیلیکی زماننده تعمیر و حولی ایله بر اوپه علاوه ایلمش و تر به داره معاش تخصیص اولمشدر.

[۱] ادریس بتلیسی سلیمان شاه اخلاط جوارنده ایکن موغوللرک ایرانده ایلك جولانی و جلال الدین خوارزمشاهک آذربایجانده تأسیس حکومتندن اعتباراً بوتون وقوعاتی کوروب نهایت جلال الدینک قتلی (۶۲۸) اوزرینه موغوللرک خوفندن اخلاط خطه سنک بتون اهاالیسی کی سلیمان شاهه ده امین بر مسکن تدارکی اندیشه سی کلدیکنی فقط سلیمان شاهک بوئانده وفاقی وقوع بوله رق او اندیشه ایله اوغللرینک هجرت ایتدیکنی یازار. لاری دخی سلیمان شاهکی اخلاطده وفات ایتدیرر. تقویم التوارخ و آلائی بکی زاده و فیاتی سلیمان شاهک غرقی ۶۲۹ و جام جم آیین ۶۳۳ سنه لرنده قید ایدرلر. استدلال طریقله حساب ایده رک ۶۲۶ سنه سنی استخراج ایله ک.

[۲] جام جم آیین .

[۳] تاریخ آل عثمان، عاشق پاشا زاده، حدیدی، جامع التوارخ، مرادنامه،

جنابی، قره مانی .

کیده جکلری یر حقدنه متحداً بر قرار ویزه مدنکردن ایکی قسمه آیرلایلر. بر قسمی فراتی کچهرک سوریه یه کیتدیله. بونلر شام تورکمنی نامیله اورالده چوق مدت بقا بولمشلردر [۱]. دیگر قسمی که اکثر ایدی سلیمان شاهک اوغللری معیتده وطن اصلی یه عودت ایتمک اوزره یوله چیقدیله [۲]. یالکیز بر بوی جمع قلعه سی جوارنده قالدی. دوکرلردن اولان بوبوی بالاخره جمعری و نواحیسنی ضبط ایله اوراده بر مدت حکم سورمشدر [۳].

سلیمان شاهک اوغللرینه تبعیتله کلدکلری یولی تعقیب ایدهرک کیری دون خلق حلب جوارینه وصوللرنده ایچلرندن بر فرقه آیریلوب چقور اووه یه کیتدی. آطنه ولایتده انتشار ایدن تورک و تورکمنلرک اصلی

[۱] جهانما ، ابن کمال تاریخی .

[۲] ثنری سلیمان شاهک وفاتی اوزرینه معیتده کی خلقدن جمعده قالانلر و سوریه یه کچنلری متعاقب : کیمی رومه کلدی . شمعی رومده الآن موجود اولان کوچراویلر آنلرک نسلندندر ، دیبور . تاریخ آل عثمان ، جنابی وقره مانی تفرقه دن بحث ایتمهرک اوچ قرداشک پاسینه کلدیکنی سویلرلر . یالکیز جنابی وقره مانی بو غرق اوزرینه اولادی آراسنده تغیر و تشوش خاطر حصولی قید ایدرلر . جام جم آیین ، روضه الابرار ، جامع التواریخ ، تفسیح التواریخ غرق متعاقب اوغللرندن ایکیسنک شرقه وارطغرل و یاخود بونکله دوندارک رومه کیتدیکنی بیان ایدرلر . هشت بهشت ، صرآت الادوار ، نخبه التواریخ سلیمان شاهک وفاتی اوزرینه اوغللری اداره سنده اولق اوزره معیتکدرت قسنمه آیریلهرق موغوللرک او طرفلره کله سنه مبنی ایکی قرداشک یرلرنده قالدیغنی وارطغرل ایله دوندارک هجرتی افاده ایدرلر . کلیبولبی عالی : ایکیسنک وطنلری جانبیه ، ایکیسنک پاسینه کیتدکلرینی قید ایتمکدن صوکره بر قاچ سطر آشاغیده دوردینکده اوراده بولدکلرینی بیان ایله تناقضه دوشر . نشانیجی و ابن کمال غرق متعاقب معیتده کیلرک هر فرقه سی بر طرفه کیدوب برنجی ارطغرل ، ایکنجی بونکله برادری دوندارک رومه یاخود سرحد رومه کلدکلرینی بیان ایدرلر . هشت بهشت بو سرحدک « سورمه لی چوقور » اولدیغنیده تصریح ایدرلر .

[۳] جهانما ، ابن کمال تاریخی .

بولنردر. سکنزنجی عصر هجری اواخرنده آطنهده تأسیس حکومت ایدن
 (آل رمضان) بولنرک ریئسلی ایدی [۱].

یارانندن برازی سوریهده و بر مقدارینی چقور اوودهده
 برجزه قیلینی جعبرده براقوب صرف سلیمان شاهک عشرتندن وخواص
 مندوبینندن عبارت قالان و دیگرلرینه نسبتاً اقوی بولنان خلق شمال شرقه
 توجه ایله « اورفه یولیه قرهجه طاغلی عبور و دیاربکر قربنده فرات
 نهرینی مرور [۲] » ایده رک ارضروم جوارنده (پاسین) اوودهسنه
 (و سورمهلی چوقور) کلدی، قوندی [۳].

سلیمان شاه قیلهسی غلبهک ایدی ایسهده بولنر « اوغللرندن یالکز
 بریسنک ریاستنی قبول ایتیموب هرکس ایستدیکنه تابع اولدیغندن [۴] »
 تفرقه یه دوشدیلر و آرالزنده کی ارتباطی و حسن آمیزشی بورایه قدر
 محافظه ایتدکلری حالده یکی کلدکلری یرده یرلشوب قالمق و یا کیتمک
 خصوصنده اوپوشه مدیلر، آیرلمغه مجبور اولدیلر. اورادن قالقوب کیتمکی
 التزام ایدن سوتقور تکین ایله برادری کون طوغندی ایدی و ارطغرل
 ایله کوچک برادری دوندارده اوراده قالمق طرفداری ایدی. سوتقور
 تکین ایله کون طوغندی کندیلرینه هوادار اولوب عشرتک قسم کلیمنی

[۱] جام جم آیین بولنرک: قنق و بوزاق طائفهسی « اولدیغنی و رومه توجه
 ایدن ارطغرله الحاق ایله صوکره یولده آیریلهرق آطنه قربنده کی چوقور اوودهده
 قالدقلمنی سویله. نشانچی (ص ۸۸: ۹۱) پدرینک غرق اوزرینه ارطغرل قونیه یه
 کلوب اورادن رومه عزیمت ایدر ایکن یاخود قیصریه یه کله دن بولنرک کندیسندن
 آیریلهرق چقور اووده یه کیتدکلرینی بیان ایدر. «تاریخ ابن الصلاح» سلطان علاءالدین
 کیتباد اولک چوقور اووهی بولنرک ریئسی اولان « بوز اوقلی خان »ه تخصیص و اقطاع
 ایتدیکنی یازارسهده اورالر زیر اداره سلجوقیهده بولنمدیغندن بونک بر اثر ذمول
 اولدیغنی میدانده در.

[۲] خیرالله افندی، تاریخی، ج ۱، ص ۹.

[۳] عاشق پاشازاده، تاریخی، جهانما.

[۴] هشت بهشت.

تشکیل ایدن خلق ایله وطن اصلی به عودت ایتمک اوزره یوله چقیدیلر .
 عاقبتلری حقنده تاریخلرده بر قید و معلومات یوقدر . « هنوز نوجوان
 اولان ، ارطغرل ایله کوچک قرنداشی دوندار کنیدیلرینه تابع قالان
 دورت یوزچادر خلقی ایله [۱] اوراده ایکی ییل قدر مکث و توقف ایتدیلر [۲] .
 ارطغرل بک و توابعی پائین او و سنده و سورمه لی چقورده او طور مقدمه لر
 ایکن موغول بلیه سنک او طرفلرده تقریب سرایتی تحقیق ایلدی . پائین
 و سورمه لی چقور ممالک سلجوقیه دن ایدی . ارطغرل دها ایچریلره ،
 موغوللرک ایریشه میه جکی برلره صوقولغنی موافق بولدی [۳] . بولندقلری یردن
 حر کتله قیسریه به طوغغری کلدیلر . اورادن ارطغرل بک اوغلی (صاری باقی) نی
 هدیه لرله قونیه به ، سلطان علاءالدین کقباد اول رکابنه کوندر و ب داخل
 ممالکنده کنیدینه و عشیرته بر مناسب محل تعیین و تخصیص ایتسنی رجا
 ایلدی [۴] . ارطغرلک آباء واجدادی و قوم و قبیله سی شجاعت و شهامتیه

[۱] عاشق پاشا زاده ، نثری ، جام جم آیین ، ابن کمال تاریخی . -
 جامع التواریخ دورت بش یوز خانه ، هشت بهشت ، نشانی و صرآت کائنات
 دورت یوز قرق دورت و جامع الدول دورت یوز قرق ، صرآت الادوار دورت یوز
 اللی کیمسه اولدیغنی بیان ایدرلر . بولرک عائله لر ده برابرلنده بولندیغندن هر آدم
 بر خانه دیه قبول اولنه بیلور .

[۲] عاشق پاشا زاده ، جنابی ، قره مانلی ارطغرلک اوراده بولندیغنی مدتجه
 غزا ایله مشغول اولدیغنی بیان ایدرلر .

[۳] ابن کمال تاریخی . — نثری ، عاشق پاشا زاده ، جنابی ، قره مانلی .
 بو جمله به بر سبب سوبله مزلر . صرآت کائنات غزا ایچون اولدیغنی بیلدیرر .
 [۴] بهجة التواریخ ، جهانما ، ابن کمال تاریخی ارطغرلک بلاستیذان
 طوغریدن طوغغری به قره جه طاغنه کلدیکنی بیان ایدرلر . مراد نامه ارطغرلک
 بالذات قونیه به کیتدیکنی بیلدیرر . تنقیح التواریخ : « قونیه پادشاهی اولان
 علاءالدین ثانی (اوچنجی) بولرک شوکتی و جهاد امریله تقیدلرین اشدکده بولره
 آدم کوندردی و یاننده دعوت ایلدی و بولره قرارگاه اولاجق برلر تعیین ایلدی .
 و کلی التفات و رعایتلر ایتدی . دیورسه ده قرارگاهک نره سی اولدیغنی سوبلدیکی
 کبی ارطغرلک ممالک سلجوقیه به سلطان علاءالدین کقباد ثالث دورنده ورودی .

معروف ایدی ؛ سلطان بونلرک قدومندن منون اولدی ، صاری باتی بی تلیف ایدی ؛ ارطغرله آنقره یاقینده (قرهجه طاغ) ی یایلاق وقیشلاق اولق اوزره تخصیص ایله حدودی روملره و مفسدله قارشی اوجهدن محافظه مأمور ایدی. صارو باتی نزدیره بوبشارتله عودت ایدی [۱] .

عثمانلیرک ممالک سلجوقیه داخلنه کلوب سرحد غریبسنده برلشماری ایشته بو صورتله اولمشدر . ارطغرل، سلطانک کندیسنه تخصیص ایلدیکی قرهجه طاغه کیتدی [۲] .

ارطغرل غازی ک قرهجه طاغه کللی ۶۲۸ ایله ۶۲۹ سنه لری آره سنده اولدیغی تدقیقات تاریخیه دن مستبان اولیور [۳] .
ارطغرل غازی قرهجه طاغه کیدرکن مورخلریمز برحادثه مشهوره دن بحث ایدرله. حاده بودر: ارطغرل یولده کیدرکن بر سحراده حربه طوتشمش موغول و سلجوق لشکر لرینه راست کله رک معیتی ایله مشاوره نتیجه سنده غالب کورینان موغول طرفنه التحاق رأی ویرلسنه رغماً کندوسی سائقه حمیت و مردانگی ایله مغلوب و زبون کورینان سلجوقی جهته امداد ایدوب غلبه بی او طرفه انتقال ایتدیرمش و بو حرکتله ابراز ایتدیکی علو جناب ایله

بیلدیرر . نشانچی ارطغرلک اولاً بالذات قونیه یه کلدیکنی (ص ۸۸) ، متعاقباً ، اوغلی صارو باتی بی قونیه یه کوندردیکنی (ص ۹۱) بیان ایله قاریشدریور .
[۱] منشاآت فریدون بک: ج ۱، ص ۵۷: [سلطان سلجوقینک عثمان بکه کوندردیکی منشورده] سابقاً کندولره اوجاقلق و بریلان محمیة آنقره قره طاغندن ... آلا ی بکی زاده و فیاتی: ... کندو ولایت لری سرحد لرندن انکوری شهرینه قریب قرهجه طاغ حوالیسن آنلره اقطاع یعنی تیار و بردی . بوندندرکه خالا اول ولایت خواص هابون ایچون ضبط اولتور . . .
[۲] جهاننما .

[۳] ابن کمال تاریخی موغوللره مصادمه نک ۶۲۸ ده وقوعی و آنی متعاقب ارطغرلک آنقره قرینه وصولی قید و تحریر و جامع التواریخ ده ارطغرلک آنقره یه ورودی تقریباً ۶۳۰ سنه سنده اولق اوزره بیان ایدر . دیگر تاریخلر سنه کوسترمیورلر .
- صرادنامه نک و امثالک روایت لری مجروحدر .

ممتاسب تقدیرات و تشریفات سلطانی به مظهر اولمشدر [۱]. بووقعه مشهوره بین المورخین تشمت روایاته محل ویرمشدر . برروایتہ کوره سلطان علاءالدین کیقباد اول ارطغرله بو خدمته مکافات اوله رق سکود موقعنی قیشلاق، طومانچ و ارمنی طاغلرینی یایلاق تخصیص ایتمش و دیگر برروایتہ کوره بو حربدن صوکره ارطغرل ایلری کیده رک اوغانی قونیه یه کوندروب کندیسنه بریر ایستمش و بونک اوزرینه قره جه طاغ یایلاق و بعض مناسب یرلر قیشلاق ویرمشدر. اوچنجی برروایتہ کوره ده صارو باتی نک اعزای اوزرینه، موغوللرله وقوع بوله جق حربده معاونت شرطیله سلطان سکود و سائرده ی ارطغرله تملیک ایلش و ارطغرل دخی اورالره کیدرکن، یوقاریده یازیلان حربہ اشتراک و معاونت ایتمشدر [۲]. حرب ایدیلن

[۱] ابن کمال وقعه بی بروجه آتی تصویر ایدر : ارطغرل طوغرلدی کلدی رومه کیردی. منزل بمنزل کیده رک قطع مراحل ایده رک یولاری شول آرایه ایردیکه صحراده سلطان علاءالدین عسکر یله لشکر جرار تاتار بولشوب جنک ایدرلر دی. اما یقین قالشدی که تاتار غلبه ایدیدی. بو ائشاده ارطغرل اتباع و اشیاغیله یولاری حرب کاهه اوغرر، ناکاه اول صواشه دوش کلورلر. ارطغرل بک اول حالی کور بچک یولداش لرینه ایتدی : باقوب طورمقله اولماز کندومیزی ایکی لشکر دن برینه اورمقله برجا به معاونت ایتک کره . کوز، امادیر سز غلبه می معاونت ایلله لوم؛ یوخسه مغلوب اولان جماعتی تقویت ایلله لوم. یولداش لری اول خطابی که ایشیتدی لر، جوابنده حمله بریردن اندیلر : بک اولدر که ... غلبه معین اولوب شرنیدن امین اولاوز . ارطغرل بک اول فکری بکنمندی ، ائدی : زبون کشلک صروت دکلدر، خصوصاً خلاف جنک غلبه سنه رضا مقتضای غیرت دکلدر . مغلوبک یقاسنی خصم غالب النندن خلاص ایتک همت کرک، بو دیاره مهمان کلدک؛ دارمهمان داری قدرت یتدکجه حمایت کرک. اول بویله دیجک ایشیای اتباع ایلدی لر، نه بیوردیسه کوش قبول ایله استماع ایلدی لر. بریردن تیغ آبداره ال اوروب لشکر جرار تاتاره کیردی لر. تاتار کوزنه غبار کار و زار له روز روشنی شب تار اندیلر. چیل یا وروسی کبی تارهار اندیلر. اول لشکرک بک لری واروب پادشاه لری درگاهنه کندولره واقع اولان وقایبی اعلام قلدیلر. ارطغرل بک یولداش لغنی اوکوب تربیتنده اهتمام قلدیلر. سلطان علاءالدینه تربیت لری تمام تأثیر ایتدی، امیر ارطغرلک محبتی اثر لری کوکلنده برایتدی .»

[۲] وقعه مذ کوره بی بهجة التواریخ، تاریخ آل عثمان کبی قدیم کتابلر

صحرانك آدینی هیچ بر مورخ یازمیور؛ یالکمز حسن بن محمود بیانی.
سیواس قربنده: (هاوك [حافيك]) قلعہ سی اطرافندہ
اولدیغنی سویلیور [۱].

تاریخلمزده قیله سنك مشاهیر رجالی اوله رق: آخه قوجه، قوکور
الب، طورغود الب، حسن الب، صلتوق الب، عبدالرحمن غازی، صمصه
چاوش وقرنداشی سولیش چاوش، آیفودالب، آق باش، محمود الب،
قره اوغلان، قره مرسل، بخشلو، قره تکه، شیخ محمود، طار غال،
مهماده، قراتکین نام ذاتر تعداد اولنیور.

ارطغرل بك بر قاچ بیل اوراده قالدی، بومدت ظرفندہ اطرافندہ.
بولنان روملراوزرینه آقینلر اجرا ایدرک غنیمت آلورایدی.

بو دورده قره حصار صاحب و کوتاهیہ کی بیوک (قره جه حصار [۲])
ویله جک مثللو کوچک مواقع مستحکمه ازنیق ایمپراطورلنی یدندہ.
بولنوب شمالدن جنوبه طوغری سلجوقیلره قارشى متسلسل بر خط
مدافعه تشکیل ایدیوردی. ممالک سلجوقیه نك حدود غربیه سندہ بولنان
اوغوز عشیرتلی همان دائمی بر صورتده روملره مجادلده بولنیور آدیم
آدیم اومواقع مستحکمه یه طوغری صوقولیور ایدیلر. استانبولک لاتینلر
طرفندن ضبطلی اوزرینه ازنیق ایمپراطورلنی تأسیس ایتمش اولان
تئودور لاسقاریس ایله اخلافی شرق قیصرلنك آناطولیسه یکیدن
احیاسنه همت کویسترمش ایدی. ایشته بو مناسبتله ازنیق وسلجوق

یازمدینی حالده ایلك اوکجه نغری یازمش وادریس بتلیسی مطنطن بر ادا ایله سوسلیه رک
تتمنه سبب اولمشدره. مورخلردن بر طاقی ارطغرلک ایکی محارب طرفی طانیمدینی
بیان ایدرلرکه بونی قبول ایتک هر درلو احتمالک خارجنده در. بو محاربه نك اعلاى.
شان ایچون میدانه قولش بر اختراع خیالی اولدینی ظنی بزجه حاصل اولمشدره.
[۱] جامم آیین.

[۲] اسکیشهرک جنوب جهتندہ ودرت ساعت مسافنده بقایاسی حالا موجود
بر قلعہ در.

حکومتلرینک حدودلرندمه باشلایان مصادمه و محاصمه اوزون مدت دوام ایتدی ، حتی سلجوق حکومتی اراضیسینه بيله تجاوز ایدیلدی . شو تجاوزاتك اكه مهمی ایسه قرهجه حصارلیر طرفدن اجرا اولنمقده ایدی .

سلطان علاءالدین کیقباد اول کوندن کونه اهمیتی آرتیرمقده اولان بوتجاوزلره برتیجه ویرمک اوزره اوردوسنک باشه کچرک [۶۲۹م] [۱۲۳۱م] سنه سنده قونیه دن حرکتله (سلطان اویوکی) جوارینه کلدی . ارطغرل دخی سلطانک معینه التحاق ایچون اورایه کیتدی ؛ قیله سنک جنسک اورلریله اوردویه کیردی . بو مناسبتله سلطان کندیسینی حضورینه قبول ایله اعز ازیلدی . سلطان علاءالدین کیقباد ، ارطغرلی آقینچی عسکرینک سردارلغنه واردونک پیشدارلغنه تعیین ومعینه قوه کافیه ترتیب ایتدی . بویلهجه تعرض ترتیباتی آلدقندن سوکره اوردو ازنیق ایمراطورلنی اراضیسینه طوغری حرکته باشلادی . ارطغرل پیشدار قوتیله ایلریله بهرک دشمن اراضیسینه داخل وارمنی دربندینه واصل اولدی و اونره بوراده تصادف ایتدی . سلطان علاءالدینک تدارکنی خبر آلان ازنیق ایمراطوری روم ایلیده بولنان (آق طاو [۱]) تانارلریله اتفاق ایدوب اونلرک چناق قلعه بوغازندن کچرک (یکیشهر) اووه سنده ایمراطور لشکریله برلشمه لری قرارلاشدیرلمش ایدی . بری طرفدن ایمراطور جمع سپاه ایله متفقلرینک ووردینه منتظر ایکن سلجوق اوردوسنک تجاوزینی ایشیدنجه ایلو حرکت ایدوب یکیشهر صحراسینی طوتدی . محاربه ارطغرلک صولتیه باشلادی ، اوچ کون اوچ کیجه دوام ایتدی . بووغای شدیدده ارطغرلک شجاعت ومدبرانه حرکتی سایه سنده دشمن روی هزیمت کوسترمشیکن تام بواننده آق طاو تانارلری یتشمکله آتش حرب تکرار آلاولندی . دشمن لشکرینک قسم

[۱] تاو ، طاو ، تاي طاغ دیمکدر . بونلر موغوللرک هجومی ایله طاغیلان

قیبعاقلردن روم ایلیه کلنلر اوله جقدر .

اعظمی اولجه منهز ماٹاغلمش اولدیغندن اورتهده ایمپراطور و معیت خاصه سی . ویکی کلن تاتارلر قالشدی . شو صورتله تازه لئن حرب برکون برکیجه ده ا دوام ایدرک اینه خصمک انهزامیله نتیجه لندی . ایمپراطور و تاتارلر بر بردن آریله رق بر طرفه فرار ایتدیلر . تاتارلر روم ایلی یه کچمک ایچون کلدکلری یولی طوتدیلر . ارطغرل بونلری اینه کوله قدر قوغدی . ارطغرلک معیتی و سلطانک عسکری کرک بو حربدن ، کرکسه کچدکلری یرلردن پک چوق غنیمت و اسیر آلدیلر . غالباً و غانماً عودتلرنده سلطانه (بوز اویوک) ده ملاقی اوله رق اوردوسنه التحاق ایلدیلر . سلطان شو بارلاق مظفریتدن محظوظ اوله رق ارطغرل غازی بی فوق العاده تلطیف و خبر ظفری آلدیغی محلی تیمناً (سلطان اوکی) تسمیه ایلدی [۱] .

سلطان علاءالدین کیقباد تدمیر اعدایه دوام ایچون قره جه حصاری محاصره یه واردی و ارطغرل غازی بی حصاری جنوب جهتدن تضیقده مأمور ایتدی . اول بهادر غازی نیک صولتندن زبون قالان محافظلر استمانه دو کیدیلر . ایسه ده استدعالری طرف سلطانیدن قبول اولنمیوب قلعه نیک جبراً ضیطی ایچون او امر جدیده یرلدی . ایشته بوانساده موغوللرک سلجوق مالکنه کیردکلری خبری اوردو کاهه واصل اولدی . موغوللری دفع ایتمک لازمه دن ایدی . سلطان علاءالدین کیقباد ارطغرل غازی بی حضورینه جلب و خلعت اکساو محاصره بی انجامه یتورمک خدمتی عهده سنه تودیع ایلله رک کندیسی بقیه سپاه ایله سمت مشرقه متوجهاً حرکت ایتدی . قلعه نیک محاصره سی اوزون مدت سورمشدر ، نهایت ضیبط و تسخیری میسر اولوب اطراف و جوانبی بر معتاد غارت ایدلمشدر . ارطغرل غازی سکود اوزرینه یورویوب اورانک دخی روملردن فتحی ایله آمام موفقیات ایلدی .

ارطغرل مال غنائمک خمسنی و اسیر ایتدیکی قره جه حصار تکفور یله دیگر طوتساقلری قرنداشی دونداره ترفیقاً رکاب سلطانی یه کوندردی .

مظفریات واقعہ حدود ممالک سلجوقیہ یابی بیله جک قدر توسیع ایتمش .
 و بیله جک تک نفوری ده سلطانک خراجکذار لغنی قبول ایلش ایدی . بو خدمته
 مکافاتاً ارطغرل غازی بی سلطان علاءالدین کی قباد اول و اعیان و خواص بندکان و
 مرتبہ سنہ ترفیع ایله مظهر تکریم ایتدی . ارطغرل و توابعنک فتح
 ایتدیکی بویرلردن سکودی قیشلاق ، طومانج و ارمنی طاغلرینی یایلاق
 تعیین و تخصیص ایلدی ؛ اوغللرینه ده اورالرده آروجه یایلاق و قیشلاقلر
 و یردی . بویرلر ازنیق ایمپراطور لغنک النده بولنان کوتاهیہ خطہ سنک بر قسم
 جزئیسی اولوب اصل مهم قسمنک دخی فتح و استیلاسی و حکامنک زیر تابعیتہ
 ادخالی ضمنده ارطغرل غازی ایله اوغللرینه طرف سلطانیدن مأموریت جدیدہ
 و یرلدی . ایشته بو صورتله خطہ مزبورہ ده بر و اوج ، احداث ایلدی
 و بکلکی ارطغرله توجیه اولندی [۱] . بونک اوزرینہ ارطغرل قبیلہ سی
 سکوده کتیروب اسکان ایتدی . سلطان قرہ جه حصار تکفوری خراجکذار
 اولوق شرطیله موقعنه اعاده ایلدی [۲] .

قرہ حصار صاحب جوارنده ساکن کر میان تورکلرینک رئیس .

[۱] هشت بهشت ۵۵۵ ممالک سلجوقیہ نك غرب شمالیسنده طوغریدن طوغریه
 والیر طرفندن اداره اولنان سفر بحصاردن اوتسی «اوج» اولدینی سلجوقنامہ دن
 آکلاشیلور . اسکی شهر و این اوکی ده اوج ممالکندن معدود ایدی . بو حربک
 نتیجه سنده حدود قرہ جه حصار و بیله جک قرینہ دک تمید ایلدیش و علاءالدین کی قباد اول
 و اخلاقی زمانده اسکی شهر و این اوکی به طوغریدن طوغری به والیر نصب ایلدیکله
 (جهانما ، ص ۴۱) بوراده کی اوج یالکز ارطوغرلک یایلاق و قیشلاخی اولان
 یرلردن عبارت قالمشدر . جامع الدول (ج ۲) ه نظراً ارطغرلک اوج بکی تعیینی
 دها اولدر . زیرا : صاری باینک اعزامی اوزرینہ سلطان علاءالدین کی قباد اول قرہ جه طاغی
 یایلاق و قیشلاق تخصیص ایتدیکی کی سرحدده مسکون بولنوب اوج بکلری
 اولان تورکن امراسی کی ارطغرلی دخی اوج بکی تعیین ایتدی . دیور .

[۲] تاریخ آل عثمان ، بهجة التواریخ ، جهانما ، هشت بهشت مزوجاً خلاصہ .
 بهجة التواریخ : ارطغرلک بوغرا ایله اشتغالی برسنه ، اوج آی ؛ دورت کون امتداد
 ایتمشدر . دیور .

(آلشر) بعضاً قره‌جه حصار طرفه الغارایله جوارینی غارت ایدردی. ارطغرلک سکودده یرلشمه‌سی آنلرک تسلطلرینه مانع اولدی . ارطغرل غازی اوج بیکی اولدقدن صوکره کرک کنیدیسی و کرک اوغللری اطراف و جوارده بولنان روم قری و قصباته تجاوزاتدن فارغ اولدیلر. اجرا ایتدکلری آقینلرده اهالی قهر واسترقاق واکینلرقلع و اموال و اشیاغارت اولتورایدی. بو حال سلطان علاءالدین کیقباد اولک و فاته قدر دوام ایتدی. مال و شرف غزا هوسنده بولنان بر چوق بهادرلر اطراف و جواردن کلوب ارطغرل غازینک سانجانی آئنسه طویلاندقلرندن مشارالیهک معنی آرتقده و قوت و قدرتی چوغالمقده ایدی .

سلطان علاءالدین کیقباد اوله خلف اولان سلطان غیاث‌الدین کیخسرو ثانی نک‌دها ابتدای سلطنتده دولت سلجوقیده آتار انحطاط کورلکه باشلادی؛ قبل الوقوع بونی حس ایدن ارطغرل غازی ایجابات وقت و حاله توفیق حرکت ایدوب سلطان علاءالدینک ارتحالی متعاقب سلجوقیلرله اولان رابطه‌سی قطعته تشبث ایدن قره‌جه حصار تکفورینک شو کستاخلفی بیکی حکمداره عرضه لزوم کورمدی [۱]. کرک غیاث‌الدین کیخسرو ثانی و کرک اخلافی زماننده ایشه چوقلق قاریشمیوب احتیاط اوزره بولندی [۲].

[۱] جهانما، ابن کمال تاریخی .

[۲] علاءالدین کیقبادک عهد، موغوللرک هجوم و غارتنده اهالی شرقیه فوج فوج غربه نقل مکان ایلدکلری صرهده ... کلین مشایخ صوفیه دن بابا الیاس خراسانی دخی کئدولرینه اتباع ایلین مرده و بندکان ایله که بولرله بابایلر دخی دیرلر ممالک رومه کلوب اماسیه نواخسندن چات نام عملده پوست نشین اولدکلری حالده پک چوق طرفدار پیدا ایتمیلردی . چونکه سلطان غیاث‌الدین کیخسرو ثانی . . . خلقدن و احرادن دائمی امین اولیوب بابایلرک اعوان و انصاری تکثر ایتدکجه راحت و حضوری منسلب اولمش ایدی . بو حالده تاتارلرک هجومیه دخی ممالک بازده خسار اولغله بابایلر طرفدارلی چوغالوب حکومت و امارت خصوصنده بعض مرتبه قیل قال تکون ایلدیکندن غیاث‌الدین کیخسرو ثانی بوماده ده بالکزر رؤسای عسا کره معلومات و یروب احادناسدن خنی اوله رق علی‌العقله چات قصبه‌سنه هجوم ایله ... جمعه کونی

واقعا سلطان غیاث الدین کیخسرو ثانی موغوللرہ فناحالدہ مغلوب وزبون اولہرق اوندن سوکرہ حکومت سلجوقیہ عادتاً موغوللر انہ کچمش ، اورتہدہ سلجوقیلرک قورور بر نامی قالمشدی .

موغوللر بدایت امرده تحکم وتسلاطیرینی ، غریبده بولنان اوج ممالکنہ قدر کوتورہ مدکلرندن اوغوز عشیرتلی رؤساسندن اولان اوج بکلری کندی باشلرینہ سربست قالشلردی . بونلرک بر طاقی ہم حدود بولندقلری روملری بیحضور ایتدکلری حالده بر طاقی ده خوشجه کینیردی ؛ ارطغرل بو ایکنجی سیاستی قبول ایدنلردن ایدی . بویله بر زمانده قومشولریله ادامہ ائتلاف وحسن آمیزشه اعتنا ایلبه رک مساملر ونصارا نزدندہ معزز ومحترم اولدی [۱] .

بیژانس ایمپراطوریلہ عقد ایتدیکی بر معاهده موجبنجه اوج بکلرینک منع تعرضاتی ضمنندہ طولاشمغه چیقان سلطان غیاث الدین کیخسرو ثالث سلطان اوکی وسکود حدودینہ تقرب ایتدکده ارطغرل استقبالہ چیقدی ، هدیه لر ایله برابر اوغللرندن بریخده سلطانک خدمتہ تقدیم ایلدی [۲] .

علامه الدین کیقباد اولدن سوکرہ جالس سیر سلطنت اولان سلطانلر زمانندہ

خاق جامع شریفده ایکن جمله سنی تلف ایتدیردیلرکه غیاث الدین بو خدمتی . ارطغرل فازیکن واسطه سیله اجرا ایتشلردر دیوطوائف ملوک رومک تفصیلی بیان ایدن بر تاریخ معتبرده یازاشدر . «خیرالله افندی تاریخی : ج ۱ ، ص ۱۰۳-۱۰۵ . باباالیاسک بووقعه ده مقتول اولدینی مشکو کدر .

[۱] جهاننما .

[۲] روحی . بومورخ سلطان غیاث الدین کیخسرو ثالثک ارطغرلک بو اوغلنه کاخته نواحیدسندہ پغنیکن ایلی تیمار اولهرق توجیه ایدوب نسلندن بایات ، خلیل ، احمد بکلر یلدریم بایزید خان زمانندہ ملاطیبه ده درکاه هایونه کلوب قبیلہ لرینی عرض ایتشلردر . «دیور .

ارطغرل جو قلق ایشه قاریشامقله برابر متبوعی اولان حکومته قارشی معامله سی هر تورلو شائبه دن عاری ایدی . ایشته سلطانه پیشکش چکمه سی ، اوغانی خدمته ویرمه سی او مطاوعتک بر نشانه سی ایدی . سلجوق سلطانلری ده کندی حقنده « نظر حمایتن دریغ ایلزردی » . تابع ایله متبوع اره سنده امنیت متقابله بر دوام اولدینی صروده ارطغرل غازی یاشی ایلیر بلدیکندن دولایی ریاسته عائد امور خصوصاتی اوغللرینه بر اقدی ، ایچلرندن اقتدارجه دیکر لرندن ممتاز اولان عثمان بکیده کندیسنه وکیل ایتدی . بر قاچیل بو منوال اوزره مرور ایتدکن صوکره ارطغرل غازی ۶۸۰ [۱۲۸۱م] سنه سنده طقسان ایکی [۱] یاشنده ارتحال داربقا ایلیه رک سکودده دفن اولندی .

ارطغرلک عثمان بک (و ساوچی بک) لقیله معروف صاری باتی (و کوندزیک) اسمنده اوچ اوغلی تاریخلر مزده مقید و معروفدر [۱] . ارطغرل حقنده اسکی مورخلرک شهادتی شو مرکزده در : « غایت دیندار و نامدار و شجاعت ایله معروف کسه ایدی . زهد و تقوی و صلاحده اول زمانک مشاهیرندن ایدی [۲] » .

[۱] تاریخ آل عثمان ، بهجة التواریخ ، ابن کمال تاریخی طقسان اوچ یاشنده وفاتی بیان ایدر لر . خیرالله افندی (ج ۱ ، ص ۱۱۳) : روایت اخیریه نظرأ طقسان النی یاشنده وفات ایتشد . « دیبور : سال وفاتی جنابی ، قره مانی ، مرادنامه ، تنقیح التواریخ ۶۸۷ و نشانی ، الاعلام باعلام بلدالله الحرام ترجمه سی ، منش الرحمنیه فی الدولة العثمانیه ، ابن الصلاح تاریخی ۶۸۹ سنه سی اوله رق کوستریر لر . ابن صلاح ارطغرلک ازیقده دفن حقنده کی روایت یا کلدز .

[۲] جهانما .

اوچنچى فصل

عثمان غازينىڭ رياست و امارت و حكومتى

عثمان غازينىڭ : رياستى ، اكيژجه محاربه سى . - امارتى ، قرهجه حصار فتىچى ، بيله جك و سائر مواقك ضبطى . - حكومتى ، يکشهرىك مركز اتخاڭى ، ازنيق محاصره سى . - اورخان بىك سردارلغه نصبى ، بونك برنجى وايكئىچى سفرلى . - اورخان بىك امور حكومه توکيلي ، اوچلر تأسيسى ، اورخان بىك اوچنچى سفرى ، بروسه فتىچى ، عثمان خان غازينىڭ وقاتى . - عثمان خان غازينىڭ شمائل و اوصافى .

۶

عثمان بك ارطغرل اوغللرينىڭ كوچكىدر . ولادىتى سىكودده ۶۵۶ [۱۲۵۸م]) سنه سنه در [۱] . مشارالهمك ولادىتى و خاندانىك فروغ و چراغ سلطنتى مبشر اوله رق ارطغرل غازينىڭ بر رؤيا كوردىكى مورخلر يادايدرلر . كنجلكنده سلجوقى سلطانلرينىڭ دركاهنه ملازمت ايتىش ايدى . عثمان بىك قىرنداشلىرى آره سنه تيميزى حسبيله [۲] پدرينىڭ اواخىر عمرنده رياسته توکيل و نامزد

[۱] نشانچى ، تاريخ آل عثمان ارطغرل غازينىڭ باسینده ايكن اوچ اوغلى بولنوب بونك بريسىده عثمان بك اولديغى بيان ايتدىكلى حالده معاقباً آناتولىده ايكن بو اوغلك تولىدى مبشر رؤيائى كوردىكى بيان ايله تناقضه دوشرلر . تولىدى الاعلام بلدالله الحرام ترجمه سى ۶۵۰ ، ابن كمال تاريخى ۶۵۲ ، تاريخلر بعضيىده ۶۵۷ سنه سى اولق اوزره قيد ايدرلر .

[۲] جهانما (ص ۴۰) : اولادارطوغرلدن عثمان غازى زياده بهادر اولدى . اول سببدن عثمان غازى يه خلق عزت ايدوب آوده وقوشده (قوشى - چاپول) اتراكك يكىدى آتوك ياننه جمع اولورلردى . ، ابن كمال تاريخى : كچه ياشده قىرنداشلرينىڭ كچى (كوچك) سى ايدى ، اما شمشير و تدبيرله جمله سنك اولى اولدى . ؛ صولاقزاده مھدم چلبى تاريخى : عثمان غازى آنلردن كچىرك ايدى ولكن آتاردولت آلنده مشاهده اولنوب عموماً غازيلر آكه تابع اولمشلر ايدى . .

قلمسی [۱] احوال ممانله ده پك چوق كوردیكى وجهه بین الاخوان استرقاباته محل ویرمه مشدر [۲]. پدیرینه وکالتی حسیله ریاسته استحقاقی و نامزدلیکی صورت رسمیه ده تصدیق اولمش ایدی [۳].

تاریخنویسلر بو ائنده عثمان بلك ازدواجنی انتاج ایدن بر وقعه یی کمال اهمیتله قید ایدیورلر: زهد و تقوایی و علم و عرفانی ایله خلق آراسنده پك زیاده شهرت و حرمت قازانان مشایخ کرامدن (اده بالی [۴]) نام ذاتی عثمان بلك پدیرینك حین حیاتنده اسکئی شهره یاقین (ایت بورتی) دنیان کویده صیق صیق زیارت و کالاتندن استفاضه ایدردی. عثمان بلك شیخ اده بالینك (مال خاتون) اسمنده کی قیزی بر آقشام کورمش، پك بکنمش، نکاح ایله آلمنی باباسندن طلب ایتمشیدی. اده بالی قیزی عثمان غازی یه کفو بولدی، تکلیفی رد ایتدی. اسکئی شهر حاکی ده مال خاتونی بکنمش، باباسندن ایسته مش ایدی؛ اده بالی بونی ده رد ایتدی. فقط شیخ اده بالی عثمان بلك اغبرارندن زیاده اسکئی شهر بکینك قهرندن تورقیدیغی ایچون بونك حکمی آلتنده کی اراضیده بولنان اوینی ترک ایله ارطغرل ملکی داخلنه نقل ایتدی .

[۱] جهاننما (ص ۴۱) : بالجه ارطوغرل پیرفانی اولب عثمان قرتداش لریله کندی بویلی ایچنده حاکم اولب تماماً کوچراولی اترک آنک محکومی اولدی. « عثمان بلك پدیرینه وکالتی مدتک یدی ییل اولدیغی روحیدن و ترجمه تاریخ عینیدن تقلاً خیرالله افندی (تاریخی: ج ۱، ص ۱۱۷) بیان وافاده ایدر.

[۲] ابن کمال تاریخی عثمان بلكه برادرلری آراسنده کی امتزاجی : سرورلك افسری بونك باشنه اورماش ایدی ، آنلر خدمت کمرین باغلانوب نوکر وقولی اولدی. « دیه تعریف ایدر.

[۳] خیرالله افندی تاریخی: ج ۲، ص ۳۳ .

[۴] بواسمی مرزخ لریک بعضیسی مدايله آده بالی، کیمیسی ده اده بالی یازمشلردر. ایکنجیسی طوغریدر. هشت بهشت بوذاتک سوریه ده تحصیلدن صوکره دیاز رومه کلوب یرلشدیکینی بیان ایدر . (مناقب ابوالوفا ترجمه سی) کبی بعض کتابلر ارطغرل ایله آناطولی یه کلن معینده داخل اولدیغی یازارلر .

شو صورتله اسکی شهر بکی ایله عثمان بك آراسنده اهمیتلی بر رقابت باش کوستردی .

عثمان بك بر کون قرنداشی کوندز بك ایله قومشوسی و دوستی (این اوکی) حاکمی زیارته کیدوب نزدنده بولتمقدله لر ایکن اسکی شهر حاکمی (کشیش طغانی) اتکنده و (اطرانوس) ک شمالنده کائن (خرمن قیا) حصارینک حاکمی اولان (کوسه میخال) ایله برلکده اورایه کلدی . عثمان بکک کندینه تسلیمنی این اوکی بکندن طلب ایتدی ، مردلکده یاراشمینان بو تکلیف ردا واندی . عثمان بك قرنداشی و آدملریله حصاردن چیقدی ، خصملری اوسته صالحدیردی ، اسکی شهر حاکمی قاچیردی ، کوسه میخالی اسیر ایلدی . فقط میخالی « غایت بهادر لغندن طولای » عفو ایله تخلیه ایتدی .

بو حادثه دن خیلی مدت سوکره رؤیای مشهوره واقع اولدی ؛ شوبله که : اتفاقاً عالم معنی و کشور غبیده کندو بصر بصیرتی ایله معاینه و مشاهده ایلدی که صاحب خانه اولان شیخ اده بالینک مطلع بغل بی علندن بر بدر درخشان تابان و دیده بختنه نمایان و کندونک عروق بطننه حلول و در ساعت نافدن شاخ و برگ ایله پر بر درخت بلند منتهای پیدا و اول شجره طیبه نیک شاخلری اطراف عالمه رسیده و سایه اوراقی روی زمینه تماماً کشیده و ظل ظلیلنده غایت ارتفاع ایله وافر کوهسار رفعت و سعت مجال و انهار پرزال و هر بر جبالدن غایت صفوت ایله متعدد چشمه سار کوثر مثال و هر بر نهر و چشمه سارک ممرنده انواع گل و ریحان ایله مملو باغ و بوستان نمایان و درخت مذکورک بر شاخندن برگ سبز مثال هیئت شمشیرده بر جوهر درخشان هویدا و عیان و ماننده پنجه آفتاب بر قیاح دفعه جانب قسطنطنیه به اشارت ایله لمان اولدی [۱] ، « اده بالی عثمان بکک دوشنی که ایشتدی ، خوش و جهله تعمیر ایدوب اتدی : بشارت اولسون

سکا که اول کشته زار حریم کریمک ده تخم دولت اکلدی، بستای سرای خاندان عظیم الشانکده درخت بخت سعادت دکلدی؛ دار سیادت مدارکک باب کرامت مأبندہ چشمه سار سلطنت روان اولسر، قزم مال خاتون حالاک اولوب اندن بر صاحب کمال اوغلنکک ظهوره کلوب جهانہ خان اولسر. بو وجهله اول وقایعی که اولسه کرکدی کشف ایدوب اول واقعه یی روشن تعبیر اتدی. هم اول مجلسده قزنی عثمان بکه نکاح ایدی ویردی [۱].

نکاحی عقد ایدن شیخک مریدانندن و صلحای امتدن درویش (طورود) در. ازدواج مراسمی دأب دیرین سلجوقیان و اصول جاریه عثمانیان وجهله طنطنه ایله دکل فقط سنت پیغمبری اوزره ساده جه اجرا اولمشدر.

عثمان بک پدرینک وفاتنده وکالت ریاستی اصالتہ تبدیل ایتدی؛ لکن عمجه سی دوندار ادعای حق و تفوقه قیام ایتمکه آرادہ تکون ایدن کشاکش لر خیلی مدت سوردی [۲].

عثمان بک پدرینک مجاور تکفور لرله خوش چکنمک سیاستنه دوام ایتدی. بونلردن بیله جک تکفوری اک زیادہ مظهر و داد وامنیقی ایدی. ارطغرل زمانندن بری عشیرت یایلاقه چیقارکن آغیر اشیاسنی بیله جکده امانت براقیق و یایلاقدن دولشده تکفورده ارساله ایلہ براقیلان اشیایی آلمق عادت اولمشیدی، آنجق اشیانکک تسلیم و تسلمی قادینلر واستعمال سلاحه نوز غیر مقتدر کنجبلر معرفتیلہ اولسی مشروط ایدی. بو شرطه

[۱] ابن کمال تاریخی.

[۲] جهاننا (ص ۴۵): «کوچرا اولیرکک بعضیسی عثمانی، بعضیسی ارطوغرل غازی نیک قرنداشی طونداری بک قلمق ایستدیلر، اما کندو قبیله سی عثمانه وجه کوروب ال آلتندن خبر کوندروب سوبلشدیلر؛ طوندار دخی خلق اورتاسنه کلیجکک خلقنکک عثمانه میل وانقیادن کوروب بکلکدن واز کلوب اودخی عثمانه متابعت ایدوب بیعت ایتدی.»، ابن کمال تاریخی: ارطوغرول بک فوت اولیجق یرینه طوروب قبیله... سی نه باش اولاجق ایکی کشیدی، قرنداشی دوندارکه

هر ایکی طرفه تمامیله رعایت اولنیوردی. عثمان بکک هدیه لری خالی ، اکر طاقی ، کچی پوست ، پنبیر وبال طولومی کچی شیر ایدی؛ بیله جک تکفوری ده بالمقابله هدیه کوندرمک معناد ایدی [۱].

(اینه کول) تکفوری (اینه نیقوله) یاخود (نیقوله) عثمانلی طاقنک یا بلاقه کیدوب کلشندمه قطع طریق مسلکنی طوتهرق ایقاع ضرردن خالی اولیور ایدی. ابتدالری اهمیتسز کوریلان ضرر وزیانلر کیت کیده تزیید ایدرک آرادمه مصادمه لر وقوع بولدیغنه و بعضاً بوخاصمه نك عشیرتک یا بلاقرینه قدر توسع ایلدیکنه مبنی تکفوره حدی بیلدیرمک متحتم اولدی [۲]. نیقوله اشبوحرکتی مشروع کوسترمک ایچون عثمان بکک کوندن کونه قدرت و نفوذی آرتدیغنی و بوندن آتیا کندیلرنجه تهلکه ملحوظ اولدیغنی ایلری سوره رک بونی همجواری بولنان تکفورلره اشاعه و نوعما آنلری ده تشویق ایلردی. بیله جک تکفوری عثمان بکی نیقوله نك اشاعاتندن خبردار ایتمکین امر تأدیبنک تعجیلی لازمه دن کورولدی.

عثمان بک کیفیتی عشیرتی رؤساسندن آچه قوجه، عبدالرحمن غازی، قو کور الب، طورغود الب، آغود (آقود) الب ایله مذاکره ایدرک نتیجه مشاوره ده اینه کون حصارینک ضبطی قرارلشدیرلدی. ۶۸۳

زبردست سرداردی؛ بری امیر عثمان که تدبیر جهانیا نلق کیچه کوندوز اشیدی. لاجرم بو ایکی نك اورته سنده برزمان خلاف و نزاع اولدی. اتباع و اشباع آراسنه افتراق دوشوب آخر عثمان بک اوزرینه اجتماع اولندی. کرچه که یاشده و یولده اولو اولمغین قوم و قبیله یه باش اوله جق دونداردی، اما امیر عثمان تدبیر حسن و حسن خلقله خلقک قلوبنی کندویه دوندردی؛ دوندار چون اول سرداره دولتک اقبالن کوردی، قلوب قبیله نك آتی قبولن بلدی، ناچار اطاعت ایتدی؛ مخالفتدن فراغت کوستروب امارتن اختیار ایلدی بیعت قلدی ۴۰.

[۱] هفت بهشت، کتبه الاخبار (ج ۰، ص ۲۷).

[۲] کتبه الاخبار: ج ۰، ص ۲۷.

[م ۱۲۸۴] سنه سی ایلک بهارنده [۱] برکیجه [۲] آنسزین حصاری باصق ایچون عثمان بک یتش دلاور ایله یوله چیدی. تورکلرک حرکتی اولجه خبر آلان تکفور ارمنی دربندنده پوصو قوره رق ورودلرینه منتظر اولدی. اوراده ناکهانی واقع اولان قانلی بر مصادمه ده عثمان بک بکنی (بای خوجه) شهید دوشدی [۳]. بکنمدهک بر محله ده عثمانلیرک پوصویه دوشمسی نیقوله نك زعمی وجه ایله کندیلرنجه بر بیوک فلاکتی مؤدی اوله بیلیدی. آنجق اینه کول تکفوری مرقوم نیقوله نك پوصوده بولندیغنی آراتوس آدی بری عثمان غازی به خبر ویرمش اولدیغیندن آکا کوره اتخاذا تداییر قلنهرق بو صورتله عدونک غلبه سی کرکی کبی تحدید ایدلدی [۴].

عثمان بک بودوکوشدن عودتی متعاقب برکیجه یاننه اوچ یوز آدم آله رق ایلغار ایتدی، امیر طاعی اتکنده، اینه کوله بر قاچ فرسخ مسافه ده بولنان (قولجه) حصارینی باصدی؛ محافظلری قلیجدن کچیرلدی، قلعه سی تخریب ایدلدی. بر مقدار غنیمت واسراده. اله کچدی. بوآقیندن مقصد ارمنی دربندی وقعه سنده کی نیم مغلوبیتک اوچنی آلمق وبوکبی حادثه لک عثمانلی سلطونه تأثیری اوله میه جغنی اینه کول تکفورینه آکلاتمق ایدی. عثمان بکک تا اینه کول اتکلرینه قدر صولقی تکفوری قورقتمقله برابر دها مؤثر ترتیبات یانمه سوق ایددی. بو یاقینده یرلشن تورکلرک بزمله جنک وجدالده کوندن کونه فعالیت وجسارتلری آرتیور. اکر بزده بولره قارشى ال برلکله

[۱] خیرالله افندی تاریخی: ج ۲، ص ۳۳-۳۴ [بشیوز یتش سکزنجی

صحیفه ده کی ۶ نومرولی حاشیه به مراجعت]

[۲] کنه الاخبار: ج ۵، ص ۲۷،

[۳] بوذات صاری باترک اولغیدر. وقع حربده، یعنی ارمنی کچیدنک

آشاقبسنده حمزه بک کوئی اراضیسنده خراب برکاربانسرای جوارنده مدفوندر.

[۴] هشت بهشت .

حرکت ایتمزسهك الارمزده کی یرلرک تورکلر انه کچه جنکه شبهه بوقدر [۱] .
 دیه بوتون قومشو تکفورلری اتفاق و امداده چاغیردی . قره جه حصار
 تکفوری بودعوته اجابت ایتدی ؛ (فلاتوس) نامه ده کی کوچک قرنداشنه
 ترفیق ایتدیکی عسکری اینه کوله کوندردی . ایکی تکفورک قوه مشترک سی
 فلاتوسک قومانداسی آلتنده اوله رق طومانایج دربندینه قدر کلدی .
 عثمان بک عاینه قوریلن اتفاقی و متفقلرک طومانایجه طوغری حرکتی
 استخبار ایلدیکندن قیله سنک حرب آدملری معیته آله رق طومانایج
 دربندی طوتدی . مذکور دربندک ایلیسنده (اکیزجه) نام محله .
 لشکر متفقینی قارشولدی . وقوعه کلن محاربه ده عثمان بکک قرنداشی
 صاری باتی بر جام آغاجی دینده شهید دوشدی [۲] ؛ عین زمانده فلاتوس
 دخی مقتولی اولمشدی [۳] ؛ مرقومک تانی دشمنک انهرامنی موجب اولدی .
 منهزملر عثمان بکک ویردیکی عدم تعقیب امرندن استفاده ایدرک طاغلم .
 قاجیشدیلر ، بعده قره جه حصاره التجا ایتدیلر [۴] . عثمان بک برادرینک
 نعمتی آله رق سکوده کتیرمش و پدری ارطغرل یاننه دفن ایتدیرمشدر [۵] .
 بووقعه ده دشمنک تلفاتی تورکلردن زیاده ایدی [۶] .

[۱] کنه الاخبار: ج ۵ ، ص ۲۸ .

[۲] بوجام آغاجنه جوار خلقی قندیللر یقنی عادت ایدندکلرندن (قندیللی
 جام) آدی آلدی .

[۳] قرنداشنک شهادتی ایله جگری داغلانان عثمان بک دشمنکده قوماندانی
 غیب ایتدیکی کوردکده « قارتی دشیک ، یرینی اشیک ! » دیه باغیرمش ،
 بومناسبتله اوراسی (ایت اشینی) آدی آلمشدر .

[۴] خیرالله افندی تاریخی : ج ۲ ، ص ۳۸ .

[۵] ابن کمال تاریخی ، حدیدی ، تاریخ آل عثمان صاری باتی نک ارطغرلک ارتحالی
 متعاقب و فاتحی بیان ایدرلر . هشت بهشت و کنه الاخبار (ج ۵ ، ص ۲۷-۲۸) ک
 بووقعه ده شهید اولانک عثمان بکک دیگر برادری کوندز اب اولدیغنی بیانلری
 سهودر . کنه الاخبار بای خواجه یرینه صاری باتینک ارمنی دربندی محاربه سنده .
 تلف اولدیغنی بیان ایدر .

[۶] هشت بهشت ، آکا اتباع ایدن عالی و مرآت کائنات ارمنی دربندی

۷

سلطان نوجاه غیاث‌الدین مسعود ثانی [۱] حسن خدمتی مشهور اولان امرای تملیظ ایله بدایت جلوسنده جلب قلوب ایتمی مناسب کوره‌رک مملکتلری آراسنده اک کوچک و فقط اک مهم اولان سکود اوجنی [۲] عثمان بکه تملیک ایلدی و بوکا داتر اصدار ایتدیکی فرمان امیر (منصور چاقدار [چوماقدار]) یدیله ۷ رمضان ۶۸۳ [م ۱۲۸۴] تاریخنده عثمان بکه واصل اولدی [۳]. فرمانده میر مشارالیه و ناصرالدین ابوالنصر عثمان شاه « دیه خطاب اولنیوردی [۴].

عثمان بک قیلله سی و سکود نواحیسنده اولان اهالی بی طوبلا یه رق فرمانی قرائت ایتدیردکده ، جمله سی امارتی قبول و کندی تیریک ایلدیله . ارطغرل غازی نیک و فاتندن بری عمجه سی دوندار ایله آرله رنده دوام ایدوب فقط ساحه فعلیاته چیقما مش اولان محاسده ورقابت دخی بو وقعه دن سوکره

حربی و قولجه نیک تسخیری ۶۸۴ ، اکیزجه عیار به سنی ۶۸۶ سنه لری اوله رق بیان ایدرله . بو سوکنجی بی ده بعضاً اکریجه و بعضاً طومالج عیار به سی نامیله یاد ایلرله . ابن کمال تاریخی ارمنی دربندی وقعه سنک ۶۸۴ و طومالج غوفاسنک ۶۸۵ ده وقوعنی کوستیر . بعض دلائله نظراً بو اوچ وقعه نیک ۶۸۳ سنه سنده وقعی حقیق عد اولنه بیلیر .

[۱] اشبو ودیکر ایکی قطعه فرمانک سرلوحه لرنده سلطان علاءالدین کعباوه بن فرامرز نامی یازیلی ایسه ده طوغری اولدینی مدخلک آناتولی و روم ایل احوالی قسمنه مراجعت اولندقه آکلا شیلیر . خیرالله افندی طوغریسی یازمشدر .

[۲] بو اوچک اهمیت عظیمه سی فرمانده [منشآت فریدون بک: ج ۱ ، ص ۴۸] بروه آتی بیان اولنیور: خصوصاً که مسکن آن طایفه از اطراف ممالک طرفی باشد که در میان خصمان فتاده و مقام آن مسلمانان در حدود پادشاهی تغری باشد در عین کافرستان نهاده و از راه تحذر و احتیاط آنرا زیادت اختصام و تمیز واجب و متعین خطه بید لازالت بفضل الله محروسه و رایات الامادی عنها منکوسه از مهمات بقاع اسلام و مات و معظمات دیار ملک و دولتست در مرکز کفار هیچ تغری محکم تر و هیچ دربندی معظم تر از آنان نیست .

[۳] خیرالله افندی تاریخی: ج ۲ ، ص ۶۰ .

[۴] منشآت فریدون بک: ج ۱ ، ص ۴۹ .

نهایت بولدی . زیرا دوندار دخی یکنی حقنده کی حسن قبول عامه یه اشتراکه مضطر قالمش ایدی .

عثمان غازی سلطان سلجوقی یه تقدیم تشکرات ایچون برکوزل وسیله بولدی . شویله که فرمانک قرائتی لاجل الاستماع طوبیلانان جمعینده غفلت اوزره بولندقلری خبر آلمان روملره قارشلی بر غزای جدید اجرایی قرارگیر اولغله عثمان بک سواری و پیاده اوچ بیگی متجاوز جنکاورله اینته کوله طوغری حرکت ایتدی . علی السخر روملری آنسزین باصدی . وقوع بولان محاربه ده سردارلری (نیقوله [اینه مغوله]) ایله برابر بر جوغنی تلف اولدی و خلیجه غنایم واسرا الله ایدلدی . عثمان بک فرمانک قرائتمده اجرا اولان مراسم تعظیمیه بی و بوضوک محاربه نك صورت وقوعی و روملرک استانبوله قاچوب براتفاق ترتیبی غیرتنده اولدقلری حاکمی سلطان غیاث الدین مسعوده تقدیم ایتدیکی جوابنامه یه تکفورمقتول نیقوله نك ایکی همشیره سی ، بر قیزی ، براوغلی و اوچ قرنداشی ایله قالدین ارکک اللهی قدر دیگر اسیری ترفیق ایتدی [۱] .

اینه کول تکفورینک تالی او جهندن وقوع بولمقده اولان تعرضلره نهایت وردی . قره جه حصار تکفورندن باشقه قومشو تکفورلره حسن معامله جریانه باشلادی . حق قره جه حصار تکفوری ده کچن مغلوبیتدن متنبه اولدیغندن اظهار عداوتدن فراغت قیلدی .

بو حال مع مافیله چوق سورمدی . عثمان بکک توسیع ملک آرزوسی روملره جاری مناسبات حسنه بی خللدار ایلدی . بو سبیدن طولانی بیله جک تکفورندن ماعدا دیگر باریشیق تکفورلرده بالمقابله معامله بی دکشیدردیلر . بروسه وازنیق کھی بیوک شهرلر تکفورلری عثمان بکک اطوارندن قوجونمغه باشلادیلر و میرشارالیهک استیلاسیاسته مانع اولمق ایچون اللرندن کلدیکی قدر چالشدیلر ، فقط موفق اوله مدیلر [۲] .

[۱] مژشات فریدون بک : ج ۱ ، ص ۵۵ - ۵۶ .

[۲] حتی عثمان بک ازنیق خلفنک مداخله سی مطلع نظری اولان یکیشهرک ضبطنه مانع اولدیغنی حکمدار سلجوقی یه یازمشدر . مژشات فریدون بک : ج ۱ ص ۶۰ .

عثمان بلك اداره سی اینه کول، یار حصار، یکیشهر کبی روملر اندمه بولنان یرلره قدر یاواش یاواش توسع ایتمکده اولدینی کبی شرق جنوبیده ده ممالک سلجوقیه مضافتندن اولان اسکیشهر، این اوکی به وشمیدیکی خیمانہ قضاسنک غرب طرفلرینه قدر اوزامشدی . روملر اندن یرلر ضبطی بر حرب نتیجه سی اولمق احتمالی اغلب ایسه ده بومحاربه لر اهمیتسز مصادماتدن عبارت اولمیدرکه تاریخلر مزده هیچ بری ذکر و قید اولنمامشدر فقط عثمانلی سلاحنک دائمًا مظفر اولدینی مستبان اولور [۱].

سلطان غیاث الدین مسعود طرفندن (قره جه بلبلان [بالابان]) چاوش واسطه سیله کوندریان توغ و علم، بر آلتونلی قلیج، کوموش طاقلی برآت، یوز بیک درهم تقد و اسلحه ایله بونلرک ارسالی مشعر فرمان واصل اولدی. ۶۸۸ [۱۲۸۹م] سنه سی اوائل شوالی تاریخله مورخ اولان فرمانده سکودو اسکیشهرک الحاقیه تشکیل اولنان سانجاغه «عثمان شاه» ک بک تعیین اولدینی و اوزمان حکومت سلجوقیه جه استیفا اولنان تکالیف امیریه نک جمله سندن معفو بولدینی بیان اولنور ایدی [۲].

مورخلر امارت علامتلرندن اولان (طلبخانه [موسیقی آلاتی] [۳]) نک مهتر (چالغیچی) لرله برابر کوندرلیدیکی و سانجاغک آق اولدینی بیان

[۱] منشاآت فریدون بک [ج ۱، ص ۵۷ - ۵۸]: سابقا کندولره یورد و اوجاقلق و یریلن حمیه آنقره قره طاغندن حوالی این اوکی و خطه بید و یکی شهردن اسکی شهر و اینه کول و یار حصار اطرافی و معموریه نک اکثر نواجیسین قوت بازو ایله آجوب ممالک اسلامیه مضافاتنه داخل ایتدیکندن ۴۰۰۰.

[۲] منشاآت فریدون بک: ج ۱، ص ۵۶ - ۶۰.

[۳] کنه الاخبار (ج ۵، ص ۳۰) بونلرک کوس، طبل، صورنا (زورنا)، نقاره، نفیر و آکا ملحق شیلردن عبارت اولدینی بیان ایدیور. مزاجه دوسون ج ۳، ص ۹۲: سوکره لری وزیرایه تخصیص اولنان بش وقت نوبت ۱۶ زورنا، ۱۶ طاوول، ۱۲ بونو (تراپته)، ۲۰ نقاره (نعره، بیوک طاوول) ۷۴ زبل و ۴ قوسدن عبارت برطاق ایدی. آلتیش ایکی نفرندن عبارت اولان بو نوبت طاقلی پادشاهلر بالذات حربه چیققلری زمان تضعیف اولنور ایدی .

ایدیورلر [۱]. این اوکی ده اسکیشهرله برلکده توجیه اولمشیدی: بوکا سبب کر میان لیلر اولوب چونکه کر میان لیلر او زمانک تعیر نجه اول غریب لری یعنی عثمان بک طاقنی هیچ سومزلر، تحدید قوتی ایچون روملری تشویقدن خالی قالمازلردی [۲]. اسکیشهرله برابر این اوکی نك عثمان بک اولکک سنه الحاقی میر مشار الاهی کر میان لیلره قارشی اقدار ایتک مقصدینه مبنی ایدی. عثمان بک فرمان کلدیکنی خبر آنجه بالذات استقبال ایتدی. سائر تورکن بکلرنده اولدیغی کبی عثمان بک ده هر کون ایکنیدن صوکره طعام چیقاری، اتباعی و مسافرنی و فقرای اطعام ایلرایدی. فرمانک وصولی یمک زمانه تصادف ایتکله، طبخانه نك او آنده یعنی یمک وقتنده چالمنسی امر ایتدی، کندیسینه تعظیم ایچون اللرنی کوکسنه قاووشدروب آیاقده طوردی. بعده طبخانه نك هر کون او وقتده چالمنسی، پادشاهک بونی آیاقده دیکلمه سی عادت اولوب فاتح زمانه قدر دوام ایتمشدر. عصر شهریار مشار الیهده قیام عادتی ترک اولوب [۳] لکن مهترخانه نك تعیر آخرله نوبت پادشاهینک هر آقشام عینی زمانده چالمنسی اصولی باقی قالمشدر.

عثمان بک احتفالات لازمه ایله فرمانی او قوتدی. بروسه طرفلرینه برسفر اجراسی اولجه متصور ایکن برای استماع طویلانان جمعیتده صاحب رأی اولان ذوات ازنیق خلقنک فتحه مانع اولدقلری یکیشهر اوزرینه ویا ازنیق طرفلرینه حرکت اولمنسی ترجیح ایلدیلر. عثمان بک فرمانک جوابی طورغود الب ایله تقدیم ایلدکن و ارباب حرب و ضربی طرف سلطانیدن هدیه کلن اسلحه ایله تجهیز ایتدکن صوکره ازنیق سمتلرینه

[۱] حدیدی بونلری شویله بیان ایدیور :

بلور عثمان غازی همتینی	رسولک ورد اول آق رایشی
دخی اول سیف عثمان بن عفان	مصدرن آکه کندرمش سلطان
نقاره، طبل، کوس، صنج، صرنای	بله مهتر لریکم روح افزای

[۲] جهانما، ص ۴۹.

[۳] ابن کمال تاریخی. خیرالله اقدی تاریخی: ج ۲، ص ۳۹-۴۰.

یوریدی [۱]. مورخ لر من بو سفر حقتده برکونا تفصیلات ویرمیورلر، سببی ده حصاری آله میهرق یالکز چاپول ایله اکتفا ایدلیکی در ظن اولنور .

ازنیق سفرندن عودتدن صوکره عثمان بك اسکی شهره نقل ایله قرارگاه اتخاذا ایتدی . بو ائساده جنوباً همجرار اولدیغی کر میانیلرله بر منازعه چیقمشدر . کر میان بکنک بر عاملی اسکی شهر بازارنده اخذ واعطا ایدن خلقدن باج آغنه قیام ایتسی منازعه یه سبب اولمشدر . عامل عثمان بك طرفندن بلده دن طرد اولتمش ووقوعه کن مجادله ده عثمان بك غلبه یی قازانوب نزاع بر طرف ایدلمشدر [۲] .

عثمان بكك حوزده امارتنك توسعی و بالتیجه قدرت ومكنتك ازدیادی روملری یوما فیوما اندیشه یه دوشوریوردی . مشارالیهك تدمیری ایچون ال برلکیله حرکت ایتك فکری آرالرنده ینه او یاندی . قره جه حصار و یار حصار تکفورلری ال باشلری ایدی . قره جه حصار تکفوری عثمانلینك من القدیم دشمنی اولوب برادرینك قتلندن صوکره خصومه بر مدت فاصله ویرمشر ایکن مؤخر ا معاملات خصمانه یی صوکره یه وارد یردی و یار حصار تکفور یله قویاً اتفاق ایتدی . بو اتفاق دیگر تکفورلر کده اشتراکنی مؤدی اوله بیلور و اول زمان مسئله صورت مخصوصه ده اهمیت آیردی . بو دقیقه یی تفرس ایدن عثمان بك قره جه حصارک فتحنی لابد کوریور ایدی . فقط عثمانلی جنکاورلری هنوز قلعه ضبطله مألوف دکل ایدی . اولجه باصقین ایله ضبط و تخریب اولنان قولجه حصار صغیرندن باشقه قلعه هنوز اله کچیره مشلردی . شمدی یه قدر دشمن اوزرینه وقوعبولان تعرضلر ، آقن طریقله مملکتلرینه کیرمک ، یغما و استرقاقه قویولمق مقاومت ایدن کویلری یاقوب بیقمق و اوکارینه دشمن چیقارسه حرب ایتمکدن

[۱] منشاآت فریدون بك: ج ۱ ، ص ۶۰ .

[۲] ابن کمال تاریخی ، تاریخ خیرالله افندی: ج ۲ ، ص ۴۰ .

عبارت ایدی. قلعه محاصره سی ایچون لازم اولان وسائط فقدانی وروملرک نفوسجه کثرتی عثمان غازی بی لاجل الاستمداد سلطان سلجوقیه مراجعته مجبور ایدوب برادر زاده سی آق تیمور ایله ایقود البی قونییه کوندردی [۱].

سلطان مراجعت واقعه بی اسعاف ایدوب ترتیب ایتدیکی قوه معاونه بی یوله چقارمجنی ائنده ایران موغول حکمدارینک کندی ملکنه هجومی خبر آلدی . بالطبع قرارندن نکوله مجبور اولدی . قونییه کیدنلر بوخبر یأسله کیری دوندیلر. عثمان بک مقصدینک تأخرینه تأسفله برابر قرهجه حصار و یار حصار طرفلرینه آقین ایتدی . بوایکی قلعه نک اطرافنی اوردی، خراب ایلدی؛ برچوق غنیمت و اسرا ایله عودت ایتدی. ایشه بواننده سلطانک آق شهردن مرسل اولار ذی الحججه ۶۸۹ [۱۲۹۰ م] تاریخلی برفرمانی دها کلدی. عثمان بک بونی ده، اولکیلر کبی خلق حضورنده تعظیبات ایله او قوتدی. صوک اجرا ایتدیکی آقینک نصل اولدیغنی، آلان غنیمتک خمس شرعیسی ایله بر مقدار اسیرک (آقباش [آق باش]) نام ذات ایله کوندرلدیکنی مشعر بر جوابنامه یازدی [۲].

عثمان بک روملرک اتفاق عمومی میلانی قیرمق ایچون قرهجه حصارک فتحیله مشوق اولان تکفورینک تأدیجی ضمننده سلطان طرفندن اومدیغنی امدادی آله میه جغنی آکلادقده اداره سننده بولنان بوتون ارباب حرب و ضربنی طوبلادی؛ غایت مهم کوردیکی بو ایشی بالذات باشارمق ایچون قرهجه حصار اوزرینه یوریدی . یولده مقاومته تصادف ایتکسزین قلعه نک اوکنه کلدی، محاصره سنه باشلادی. محصورین بالذعات خروج حرکتی یابدیلر، هپسندده مغلوب اولوب دوندیلر . اوزون مدت محاصره دن صوکره قلعه ۶۹۰ [۱۲۹۱ م] سنه سنده جبراً ضبط اولدی؛

[۱] کنه الاخبار: ج ۵ ، ص ۲۸ .

[۲] منشاآت فریدون بک: ج ۱ ، ص ۶۴ .

بر چوق غنیمت و اسیر الندی [۱] .

عثمان بك اسیر ایدیلن تکفور ایله غنائمك خمسینی برادر زاده سی آق تیمور ایله سلطانه کونوردی . بقیه غنائمی معینته تقسیم ایتدیکی کچی روملرک معمور اولرینی ده اولنره تمليك ایلدی . قلعه نك کایساسی جامعه تحویل اولندی . بوراده علمادن (طورسون فقیه) خطبه ده ایلك دفعه اوله رق نام عثمان خانى ذکر ایتمشدر . و بو صورتله عثمان بك ده اوچلرده بولنان نیم مستقل امارتله عدادینه کیردیکی ضمناً اعلان قلمشدی . یکنی آق تیمورده قونیه دن عودت ایدره ك سلطانك فتحدن محفوظ اولدیغنی و قره جه حصارك ده کندیسنه توجه ایدلدیکی خبرینی کتیرمشدر . بوقح مین عثمانی قوتنك مواقع مستحکمه بی تسخیره ده کافی اولدیغنی میدانه چیقارمشدر . امور شرعیه بی تمشیت و رؤیت ایچون فره جه حصاره برده قاضی نصب ایلدی .

یکیشهرک فتحی بر وقتدن بری عثمان بك منوی ضمیری ایدی . یونکچون ده اول باول (کورری حصار)ك ضبطی مقتضی ایدی . چونکه حصار مزبور یکیشهرک غریبنده کاشن اولوب ازنیق خلقنك یکیشهره معاونتلینه یول اولیوردی . عثمان غازی اقدملری بر قاج دفعه کورری -

[۱] نشانی (ص ۹۴) ایته کول قریبنده اولان بوقلعه نك و قره حصار نامیله دیگر بقلعه نك ۶۸۵ ده ، جهانما وابن کال تاریخی و جنابی و صرات کائنات ۶۸۷ ده فتحنی سویلرله قره حصار نامیله بیان ایدن صرات الادوار ایله تاج التواریخ و صولاقزاده مورخلرک اختلافنه باقره رق تاریخ قید ایتمشدر . بونکله برابر سلطان سلجوقینك ۶۸۹ سنه سی او اخرنده یازدیغنی فرمانه عثمان بك طرفندن کوندریلن جواب [مؤثبات فریدون بك : ج ۱ ، ص ۶۴] ده کی : واز کفره فجرة قراجه حصار لغنم الله و سخر حصونهم للمسلمین پیشتر ضرر و کسناخی مشاهده می شد « عباره سنندن او ائشاده قره جه حصارک روملر النده بولدیغنی و مورخلرک سهو ایتدیکی آ کلاشیلور . نشری قره جه حصاری عثمان بكك اوتوز بئش یاشنده ایکن فتح ایتدیکنی بیان ایله سنه و تاریخ تولدینه کوره قلعه فتحنك ۶۹۰ و یاخود ۶۹۱ سنه سی اولدیغنی مستبان اولور .

حصار اوزرینه هجوم ایتمش، فقط موفق اوله مامشدی. بو کره دخی تعرض ایتدیسده ینه عقیم قالدی .

عثمان بك ۶۹۱ [م ۱۹۹۲] سنه سنده سقاریه نهرینك شمالنده کی اراضی به آقین نیت ایدوب بو خصوص ایچون کوسه میخال ایله مشورت ایتدی. میخال صاری قیادن بش طاش کوینه کیدیلوب اورادن صورغون قارشوسنده سقاریانك کچلمسنی توصیه ایتمکله عثمان بك بو طریق مناسب کوردی . حرکت ایتزدن اول (مدرنی [مودرنی - مطرنی]) طرفنده بولسان پدری ارطغرلک آدملرندن صمصه چاوشه آدم کونده ررك بو آقینه اشتراك ایتک اوزره سقاریه کنارنده حاضر بولمسنی امر ایلدی. کیدن آدم عودتنده اورالر اهاالیسنك غفلتده اولدقلرنی خبر ویرمی اوزرینه عثمان بك کوسه میخال ایله برلکده بیک بش یوز قدر سواری بی مستحجاباً سحر وقتی یوله چقیدی. آقشامه یاقین بش طاشده کی زاویه قربنه ایندی، تکیه شیخنك دلالتیه سقاریه بی کچدی، صمصه چاوشی اوراده بولدی. احوال محلیه به وقوف تامی اولان بو ذات قلاوزلنی درعهده ایدرک عسکری صورغون کوبی اوستنه سوق ایتدی. اهاالیسی طایانه میه جقلرنی آکلادیلر، صمصه چاوش واسطه سیله استیمان ایتدیلر. اورادن ایلتار ایله اول (کوبنك) صوکره (طراقلی یکجه سی) اوزرینه وارلدی. اهاالی قارشنی طور دیغندن قصبه لری یاقیلدی، ماللری یاغما اولندی؛ مدرنی ده بویله اولدی. بوندن صوکره عثمان بك کیری دوندی، سقاریه به دو کیلن مدرنی صوینی تعقیب ایدرک خرمن قیایه کلدی. بر کیجه کوسه میخاله مسافر اولدی، ایرته سی کون قره جه حصاره عودت ایتدی. بو آقینه چوق مال آلدیلر، لکن هیچ اسیر کتیرمدیلر.

سفر مذکور اوزرندن یدی ییل کچدی. شو مدت طرفنده عثمان بیک قوت وشوکتنك آرتمه سی وداثما روملر زیاننه ملکتنك کیشلمه سی همجوار تکفورلرک عروق حیثنی تحریک ایلشدی. حق او زمانه قدر

عثمان بلك دوستی اولان بيله جك تكفورى ده آنلره قائلشدى . ذاتاً آرالرنده جریان ايتمش بر اوافق حادنه عثمان بلك ده موجب اغبراری اولمشدى . شوبله كه تكفور (اينجیر پکاری) دنیلن یرده عثمان بکه چكديكي ضیافت اناسنده عیش ونوش ایله عظمت دامارلری قاباره رق میرشار الیه الی اومکی تکلیف ایتمش و بو صورتله عزت نفسنه طوقونمشدی .

کوسه میخال قیزی مقتول فلاتوسك اوغلنه تزویج ایدوب ترتیب ایدیلن دوکونده حاضر بولنان تکفور لرله عثمان بك آراسنده بر ائتلاف عقدينه چالیشدی . تکفور لر خفياً تکلیف اولنان بو مصلحانه تدبیری قبول ایتدیلر؛ حتی عثمان بکه سو قصد فکرنده بيله بولندیلر؛ کوسه میخالک ممانعی و عثمان بلك معیتك کثرتی مراملرینك حیز فعله چیمسنه مانع اولدی . اللرنده ایکن شکاری قاچیردق لرینه متأسف اولان تکفور لر ، ینسه بر دوکون بهانه سیله یکیدن بر طوزاق قورمنی تصمیم ایلدیلر . بودوکون بيله جك تکفورینك یار حصار تکفورى قیزیله ازدواجی مناسبته اجرا اولنه جق ، عثمان بك دخی دعوت قیلنوب اتلاف ایديله جکدی . سوء قصده تشریك ایدلك ایسته ن کوسه میخال ظاهرأ موافقت کوستر مکه عثمان بکه اوقویجی کوندرلدی و میر مشار ایهی کیفیتدن خبردار ایتدی . عثمان بك اضمار راز ایدوب مجرب الصداقه اولان یار وفا شعارینه تودیعاً بيله جك تکفورینه دوکون هدیه سی اوله رق بر سورى قویون ارسال ایلدیکی کی شو سوزلری دخی علاوه ایلدی : چونکه یایلاقه توجهمز اولمشدر ؛ عادت سابقه من اوزره امانت قونيله جق اسبابلریمزی ینه بلجیکه ارسال ایدلم . بعده سبکبار اولوب دعوتلرینه اجابت و جمعیتلرینه عزیمت ایدلم و آندن یایلاقه کیدلم ؛ امله بو مقوله دوکون قلعده اولمق مناسب و معقول دکلدر ؛ بر سبزه زار خرم بر محله اولسه مناسب ایدی [۱] . بيله جك تکفورى قوردینی حيله نك

موفقیتله نتیجه له جکته سویندی ؛ بیله جکه بر قاج ساعت مسافه ده کائن
(چاقر بیکاری) نام موقع دلکشا انتخاب قلندی .

عثمان بك عسیرتك آغیر اشیای یرینه بینك آتلینه سلاح یوکتوب
قرق عدد کزیده بهادری قادین قیافته قویوب بیله جکه کوندردی .
یو بهادرلری دوکون مناسبتیله مهمل و خلی قاله جی اولان قلعه یی ضبطه
مأمورایتدی . کندیسیده معیتده براز کیمسه اولدیغی حالده آقشامه یاقین
دوکون یرینه کتدی . دوکون صاحبی اولان بیله جک تکفوری طرفندن
استقبال ومظهر اعزاز واکرام اولمشدی . بزم و صفاء عیش ونوش ایله
کرما کریم اولوب بو خصوص نصف اللیله قدر دوام ایتدی .

مجاور قری وحصار لر اها لیسندن پک چوغی دوکونه مدعو ایدی .
بیله جک خلقی جمله سنه مسابقت ایتمشدی . قادین قیافته . حصار
مزبوره کوندریلن بهادر لر ضبطنده مشکلات چکمدیلر و سرمست
ذوق وشوق اولان ومدافعه یه تصدی ایدنلری قیردیلر و کیفی عثمان بکه
همان بیلدیردیلر .

عثمان بك ومعیق در حال آتلنوب بزمکاهی ترك ایله بیله جکه طوغری ایلغار
ایتدیله و آرقه لر ندن کلن اولوب اولدیغی تفحص ایچون (قالدیریق) دربندنده
براز طور دیلر . کیروده ایسه بیله جک تکفوری وقعه یی خبر آلوب
وعقلی باشندن کیدوب موجود آدم لریله عثمان بکی تعقیبه چیقمشدی .
قالدیریق دربندینه یتشدی ، طرفین حرره طوتوشدی ؛ تکفور
ومعیق تماماً قیلجندن کچدی . عثمان بك اورادن دوکون یرینه عودت
ایله سرمست یا مقده اولان دوکون خلقنک چوغی قتل اولندی .

عثمان بك صباحه قارشى کلینک باباسنه عائد اولوب ، بروسه ، اینه کول و یکیشهر
آراسنده کوتاهییه بر کونلک مسافه ده ویول اوستنده بولان یار حصار
اوزرینه یوریدی ؛ آنسزین قلعه یه صاریلوب تسخیر ایتدی . کلین وکلینه
کلن اشیا الده ایدلدی . اورادن بیله جکه دوندی . بیله جک یار حصارک

بالسهوله فتحندن متولد قاریشقلقدن و اعدانك قوه معنویه سنك صارصلمه سندن استفاده ایچون عودتی متعاقب (طورغودالب [۱]) ای بر مقدار سواری ایله اینه کول اوزرینه یوللادی ، کندیسیده آرقه سندن کیده جك ایدی . لکن طورغود الب بوکا حاجت بر اقمدی ، اینه کولی قهرآ ضبط ایلدی ؛ قلعه نك تکفورینی و آلدینی غنائمی عثمان بکه کتیردی . عثمان بک بووقوعانده آلتان غنائم و اسرادن یالکز کلین و کلینه کلن اشیایی نفسی ایچون آلیقویوب متباقیسنی تمامیله معیتته طاغیتدی . (نیلوفر) اسمنده اولان کلینی ، وقعه ده بک چوق یارارلقلر کوسترن اوغلی اورخان بکه تزویج ایتدی [۲] . بو وقایع ۶۹۸ [م ۱۲۹۹] ده جریان ایتشدر [۳] . عثمان غازی نصرت الهیه یه شکر خوان اولوب مژده ظفری طورغود الب سفارتیه اوچنچی سلطان علاءالدین کیقباده عرض و ابلاغ و اموال غنائمن بر خیلی اشیا ایله یوز قدر کوله و آتمش قدر جاریه تقدیم ایلدی [۴] . عثمان بک بر مدت صوکره سلاح غالیتنی ، ازنیق اوزرینه چویردی . ازنیق جواری اهالیسی اموال و اشیا لرینی بر اقوب بر طاقی قلعیه جان آتدی ، بر طاقی ده اونه یه بری یه طاغلیدی . عثمان بک قلعیه ی قوشانندی ؛

[۱] ادريس بتلیسی آغود الب دیبور .

[۲] بو ازدراجدن سلیمان پاشا ایله مراد خداوندگار تولد ایتدی . بروسه اووه سندن کچن نهر اوزرینه نیلوفر خاتون بر کوپری یاپدیردینی ایچون نهر کوپری یه نسبتله نیلوفر صوبی دیه آکیللمده در .

[۳] وقعه نك تاریخی ابن کمال و جنابی ۶۹۹ ، حرآت کاشات ۶۹۲ ویا ۶۹۸ اولق اوزره کوسترر . صولافزاده بو وقایعک سنه سننی یازمیدینی حالده متعاقباً ۶۹۹ ده عثمان بکک استقلالنی بیان ایدره . عالی دخی وقعه نك تاریخی نشانچی تاریخنه استناد ایله ۶۸۹ سنه سی دیه ذکر ایدره . نشانچی یارحصرار و اینه کول فتح لرینی ۶۸۹ ، نیلوفر . وقعه سنی ۶۹۱ سنه لرنده اوله رق ییلدیرره . ایکی ییل اول یرلری آلتان و کندیلری قتل اولانان بومواقه تکفور لرینک ایکی سنه صوکره غائله ایقاع ایتلری مجبیر .

[۴] خیرالله افندی تاریخی : ج ۲ ، ص ۴۷ .

اطرافه آقینجیلر صالوب تالان ایتدیردی. ازنیق کول کنارنده و باطافلق اراضی ایچنده بولنق حسیله یقیندن حصر و تصدیق اولنه میور و کونلر کچور ایدی و برده محصورین کول طریقله استانبوله آدم کوندروب ایمپراطوردن استمداد ایتمش و ایمپراطور دخی بر قوه معاونه ترتیبه یوله چیقارمش ایدی. شو استمداد و امداد خصوصدن آگاه اولان عثمان بك سوز ارلریله بالمشاوره سلطان علاءالدیندن طلب معاونه قرار ویره رك قونیه آدم کوندردی . سلطان امداده یتشمسی ایچون قره حصار صاحب بکنه او امر اکیده اصدار ایلدی . عثمان بك ازنیق اوکنده کله جك امداده منتظر ایکن ، اوافق بر مفرزه عسکریه سی آقین ایچون غرب شمالی یه دکز کنارینه کیمش و (یلق اووا [یالوه]) یه اینمشدی. اها لیسندن اله کچیردکلری برطوتساقدن استانبولدن کوندریلن امداد عسکرینك (دیل) موقعنه چیقدیغنی آکلادیلر ؛ هان دونوب ایشی عثمان بک بکیلیدیر دیلر. اودم اوردوسی آلوب وایلغار ایدوب دیل باشنده غافل یاتان و حال سرمستیده بولنان بیزانس عسکرینه اولاشدی و کیجه لین باصقین ایدوب و صباحه قدر اوغراشوب چوغنی قیلجیدن کچیردی. بوسفرده یینه غنایم و فیره میسر اولدی. موقعنك متاتی، اها لیسنك کثرتی سیبیله ازنیقك آز زمانده ضبطی قابل اوله میه جغنی و برخیلی وقت وقوت صرفی ایجاب ایده جکنی تقدیر ایدن عثمان بك محاصره دن فراغت و عسکرینی ترخیص ایلدی، کندیسی ده « اتباع و اشیا عیله » بیله جکه دوندی [۱] .

۸

عثمان بك بو حربه آلتان غنایم دن برمقدارینی سلطانه تقدیم ایچون آیرمش و کوتوره جك آدمك مهماتی تدارك ایتمك اوزره بولنش ایدی [۲] .

[۱] ابن کمال تاریخی . بو کتاب حربی یاق اووا دیه ذکر ایتمشد . نشانی و حبیب السیر ترجمه سی « دیل حربی » دیه بیان و ۷۰۷ ده وقوعی اتیان ایتمشدر .
[۲] ابن کمال تاریخی .

تمام بواناده، ایلخان اعظم غازان خان لشکری طرفدن سلطان علاء الدین کیقباد ثالث طوتولوب ایرانه کوتورولدیکی خبری کلدی [۱]. بونک اوزرینه تقدیم هداایه محل قالیوب آنحق موغول لشکرینک توسیع شر وشور ایله عثمانلی اولکاسنه دخی ایقاع ضررندن تحفظ اولمق اندیشه سی باش کوستردی . عثمان بک اسباب مدافعه یه وتبعه سنی وقایه ایچون آنخاخذ تداییره توسل ایلدی [۲] .

سلطانک دوچار اولدینی شو فلاکت اوزرینه سلجوق بکلیری وعسکرلری طاغلمغه وبرر طرفه التجا ایتدیکه مجبور اولدیلر . بونلردن اکثریسی، هله بالخاصه قلیچ ارلری، اوجده دائما روملره غزنا وغلبه ایله مشغول ومشهور بولنان عثمان بک طرفه میل ایله [۳] یانته کلدیله [۴]. بونلردن ماعدا ممالک سلجوقیه ده کوچیه حالنده یشایان وموغول تابغیتته دوشمک ایسته مین تورکمن عشیرتلی بکلریله برابر [۵] بارکاه عثمان غازی به کلدکلری کبی دولت سلجوقیه نک کرفتار اولدینی ضعف طولایسیله بوندقلری خدمت ومحللری ترک ایله ممالکتده سرسریانه طولاشمقده اولان وفترت واقعه ایجابیله باشسز وسامانمز قالمش بولنان عسا کر سلجوقیه ده سردار وسامان بولمق املیله عثمان بکک تزدینه طوپلانیدیله وجمعیتی کرکی کبی تزید ایتدیله .

ممالک سلجوقیه ده تشکل ایدن امارتله ، بالخاصه غربده کیله عثمان بک

[۱] مرآت الادوار .

[۲] ابن کمال تاریخی .

[۳] ابن کمال تاریخی .

[۴] مرآت الادوار : اوچینده روم (یعنی سلجوق دولتی) اعیانک

اکثری عثمان بکک حمایه سننه التجا ایتدیله . ، جنابی ترجمه سی : سلطان علاء الدینک غالب امرا سی وعسکری عثمان خانه کلدیله .

[۵] ابن کمال تاریخی . جامع الدول : اوغوز بکلرینک اکثری عثمان بکک

آستان سعادت نشاننه یوز سوردیلر . « .

دخی داخل اولدینی حالده زیر اداره لرنده کی پرلرک سائر بلاد سلجوقیه مثللو موغول استیلاسنه دو شمسندن تلاش ایلیورلردی . متجاوزلرک سطوت و جراتنه نظراً تلاشلیری پک بجاییدی .

تورکمن بکلری و سلجوق مهاجرلری موغوللرک سلطنت سلجوقیه یه ایتدکلری شو معامله ایلاک اولوب اولجه ده مکرراً واقع اولدینی بیلیورلر ، فقط بودغه سوابقی مثللو سلطان علاء الدین کیقباد ثالثک یرینه اقرباسندن برینک اجلاسلیه سلطنت قدیمه سلجوقیه نک ایقا قلنه جغنی او میورلردی و سلطان علاء الدینک اسیراً ایرانه اعزامنی دولت سلجوقیه نک خاتمه سی کبی تالق ایلیورلردی . عثمان بکک قبیله سی ایسه - بینلرنده منتشر بر روایته استناداً - حکومتک اولجه سلجوقیلر طرفدن حق حکمداریلری غضب اولنان قایی خان اولدینه رجوع ایده چکی فکری بیلیورلر ایدی ، بناء علیه قایی خانلیردن اولان عثمان بکک بالاستحقاق امارت و ریاسته کله چکنه قانع ایدیلر [۱] . ایشته بوامل و اعتقاد ایله اوج سمتلرینه موغوللرک تجاوزی حالنده قارشو طوره جق قوتلی و مستقل بر حکومت تشکیلی ، حکمدارلغنه ده عثمان بکک نصی آرزولری کون کچدکجه قوتلندی . نهایت عثمان بکک قبیله سی او یماق لری نک رئیس لری ، تورکمن بکلری و سلجوق مهاجرلری طویلان دیلر : جنکیزلرک مداخله سی

[۱] روحی : سلاطین عثمانیه اوغوز خان اوغللردن قایی خان اولادیر ؛ قایی خان اوغوز خانوک اولو اوغلی یدی و اوغوز خان شیله (شویله) وصیت ایتمشدی ، که کندودن صکره خان قایی اولادی اولا ، مادامک آنوک اولادندن بر کیمسه اولا که خانلغه یریه (یاریه) غیری طایفه دن خان اولماییدی . بر نجه زمان صکره و وصیت موجبجه خانلق قایی خان نسلنده قالدی ، اما صکره سلجوقیلر و سائر ترک بکلری غلبه یله خان اولدیلر ، عثمانی بک دور نهدک . صکره سلجوقیلره نکبت یتشجه اولو ترک بکلری اصل وصیت ایله عمل ایلوب عثمان بکی کندولره خان ایلدیلره . قورقوت (جامع الدول : قورقوت) آتادن نقل ایدرلرکه ، دیمش که . . . خانلق اوغوز خان وصیتی موجبجه آخر قایی خان اولادنه دشه کرکدر ، تاقیامته دن اول نسلدن آتی کسه آلماسه کرک . . .

سلجوقیلرک اکثر بلادنده مستمر و مقرر در ، دولت سلجوقیه منقرضدره
اعداسی قویدر ، طالبان ملک آنلرک قوتسز بقایای مملکتی اوزره مستولی
اولمشدر . محققدرکه ایوم سلجوقی سلاطیندن هیچ بریسی ایران موغول
حکمداری طرفندن ملکی ضبطه کلدی . بو حدود و دیارک وقایه و حمایه سی
صاحب اختیار و اقتدار برسلطانک استقلالته تمکننه لزوم کوستریور، که
اعدا و ظلمه نك بو طرفه مداخله سنه مانع اولسون . تورکستان اقوامی
آره سنده حسب و نسب و سیرت و اخلاق حسنه و شجاعت و سماحت ایله
بوکا شایسته عثمان بکدر، که هم قایی سلاله سننددر ؛ هم ده کمال دین
دینداری ایله محیی سنن مسلمانیدر ، دیدیلر ؛ میر مشارالیهی بو موقع
طالیه اصماده متفقاً قرار ویردیله و کیفیتی ده کندوسنه شوصورتله تکلیف
ایتدیله : بو حکمدارلنی قبول سکا شرعاً و عقلاً لازم گلش ، بوایشک
تمشیتنه اقدام سنک همت و ذمتکه واجب و متحتم اولمشدر؛ بونعمت عظامای
قولی و فعلی شکر ایله تأیید و ایفا نعمتارک تزییدنی موجبدر . شیمدی یه
قدر استقلال فکری خاطرندن کچمش اولسون اولسون [۱] عثمان بک
بو اجتماع امته [۲] قارشو سرفرو ایتدی ، قبول ایلدی [۳] .

بیعت تورکلکه مخصوص مراسمه توفیقاً و اوغوز خان توره سی
موجبجه شویله جه اجرا اولندی : بیعت ایدنلر عثمان بکک اوکنده
یو کوندیلر، یعنی برر برر دیزچوکوب اوده کندیلرینه برر بارداق قیز صوز-
دی؛ بو طولوی آنلر اطاعتنده بردوام اوله جقلری بیانیه ایچرلردی [۴] .

[۱] روحی : عثمان بک واجدادی با وجودکه سلجوقیلرک تیارن و علوفه لرین
یزلردی ، بلکه اوچ مملکتنده کفاره قلچ اوروب غزایه مشغول اولوب طایفه لرینی مال
غنیمت برله بسرلردی . سلجوقیلره فی الجمله اتسابلری اولماغین مادام که سلجوقیلرده
اسم سلطنت باقیدی ، دعوی سلطنت آمدی .

[۲] جام جم آیین

[۳] هشت بهشت ، خلاصه .

[۴] جامع الدول : ج ۲ .

دولت عثمانیه نك مبدأ استقلالی ایشته بووقمه عد اولنمشدر. بوندن صوکره. عثمان خان غازی فعلاً و مستقلاً پادشاه اولوب ملوکه مخصوص حقوق تمامیه استعماله باشلامشدر. استقلال قطعی ۶۹۹ [م ۱۲۹۹] سنه سی وقوع بولدی، اطرافه اعلان ایدلدی. بیعت رسمی ایله استقلال قطعی کونی [۱] و محلی حقنده تواریح قدیمه مزك هیچ برنده بر قید و اشارته تصادف اولنه مامشدر. عثمان غازی اعلان استقلالندن ۷۰۰ [م ۱۳۰۰] سنه سی نهایته قدر تقریباً بر بوجق نیل مدتی، موغوللرک حرکاتی تفحص ایله کچیردی. کندیسده داخل اولوق اوزره امارات مستقله بکهری، متبوعلری سلطنت سلجوقیه نك کارینی آتمام ایدن دولت ایلیخانیه طرفدن کندیلری حقنده نه کونه معامله اولنه جفته منتظر ایدیلر. ایشته بوندن طولایی تاریخلرده بوزمانه عائد وقایع کوریه میور. تاریخلرک بو

[۱] عثمان بکک سلطنته تویسی (فیض المنان بذکر دولة آل عثمان) ده ۶۹۶، امر بیعتک آتامی جامع الدول (ج ۲) ده ۶۹۹ یاخود ۷۰۰؛ جلوسی بعض مطالعاته مبنی کنه الاخبار (ج ۵، ص ۲۵) ده ۷۰۰ سنه لرنده اوله رق یازلمشدر. بونلردن ماعدا مورخلر باجمهم استقلال اعلاتی ۶۹۹ سنه سی اوله رق بیان ایدرلر؛ فقط هیچ برنده استقلال کونی و اجرا اولندی محلی قید ایدله مشدر. تصفیح التواریخ عثمان بکک یکرمی آلتی بیل، اوچ آی، اون کون حکومت ایتدیکنی بیان ایتمه سنه و خیرالله افندی (تاریخ : ج ۲، ص ۷۱) تاریخ وفاتنک ۷۲۶ سنه سی رمضانک اونجی کونی اولدیغی بیلدیرمسنه کوره یوم استقلالک ۶۹۹ سنه سی جمادی الاولینک سلخی، یاخود جمادی الاخرینک فره سی اولوق لازم کلیور. سالنامه لرک تقویم قسمنده مبدأ استقلال ۶۹۹ سنه سی جمادی الاولاسنک دزدنجی کونی اوله رق کونستریلیور مع مافیه کرک بوسالنامه لرک، کرک هزار فن و خیرالله افندیک قید ایتدیکی روایتلر اسکی تاریخلرک هیچ برنده کوریه مدیکندن مأخذلری آکلاشله مامشدر. عثمان بکک ازنیق طرفندن عودتنده بیله جکه کلدیکنی اوراده ایکن سلطان علاءالدینک موغوللر طرفندن دردستی خبری ورود ایتدیکنی ابن کمال تاریخی، بوخبرک نتیجه سی اوله رق استقلال اعلان ایدلیکنی ده مورخلرک جمله سی بیان ایتمسنه و تنسیقات ملکیه فی اجرادن صوکره بیله جکدن بکیشوره نقلی کذلک ابن کمال قید و تحریر ایلمسنه نظر آبیله جکه استقلال اعلان اولندیغی اغلب احتمالدر.

سکونته رغماً عثمان خانك بوش طور میهرق حکومت جدیده سنك استقرارینه
 هاند تسیقات ایله مشغول بولندی امر طیمیدر. فی الواقع استقلال اعلانی
 متعاقب : آیین سلاطین تحت نشین اوزرینه دیواننده و آستاننده اولان
 بکلرک و بیکلرک (بویوکلرک) رلرین بیلدیروب مناصبی مناسبه تعیین [۱] ،
 هرقلیه (قلعه یه) قاضی و سوباشی و حاکم نصب ، ، و نواحیده اولان
 قرا و ضیاعی ارباب سپاهه بوجه تیمار توجیه و تعیین [۲] ایتدی .

استقلالک سال ثالثنده ، ۷۰۱ [م ۱۳۰۱] عثمان خان یکیشهر و یوند
 حصاری روملردن آلدی [۳] . بده مطمح نظری اولان ازنیق اوزرینه
 اجرا اولنه حق حرکات عسکریه نك ترتیب و تنظیمنه الویرشلی بولنان یکیشهری

[۱] ابن کمال تاریخی .

[۲] جامع التواریخ .

[۳] یکیشهر و یوندحصارک مرآت کاشانده ۶۸۹ ، جامع الدولده ۶۹۹ یاخود
 ۶۹۸ ؛ روضة الابرارده یالکز یکیشهرک ۷۰۱ سنه لرنده فتحی بیان اولمشدر .
 الاعلام باعلام بله الله الحرام ترجمه سی کی بعض تاریخلرده ایسه سنه کوسترلیه رک
 اینه کولک ضبطندن اول یوندحصارک و ضبطندن سوکرده . یکیشهرک فتح ایدلیکی
 کوسترلشدر . جامع الدوله بیان ایتدیکی سنلردن ۶۹۸ دن صرف نظر ایدیلرسه
 یکیشهرک یا بوتاریخه کوره ۶۹۹ ، یاخود روضة الابرارک بیانی وجه ایله ۷۰۱
 سنه سی بعضی استقلالدن سوکره و تسیقات ملکینه نك اجراسندن اول ضمیمه ممالک
 ایدلیکی تعیین ایدر ، بلکه ده اعلان استقلال موقتاً غایت مهم اولان بوموضعک
 آلمه سیله تویج ایدلشدر . سائر بعض تاریخلر یوندحصارک ضبطنی یازمدلری
 حالده تسیقات ملکیده اورانک ابن اوکی ایله برابر امرادن آیفودالیه توجیهنی
 بیان ایدرلر . روضة الابرارک یکیشهر فتحی حقنده کی افاده سی مغلق ایسه ده
 تاویخی قطعی اولدیغندن بوکا استناد ایداش و یوندحصارک ضبطنی دخی اوکا
 تردیف اولمشدر . تاریخ نویسلرک بعضیسی یکیشهرک عثمان بک طرفندن فتح
 ایدیلوب مجدداً بنا اولدیغنی بیان ایدرلر . سلطان سلجوقینک مارالد کر ۶۸۸
 سنه سی شوالی اوائل تاریخلی فرماننه عثمان بک طرفندن یازیلان جواب [منشاآت
 فریدون بک : ج ۱ ، ص ۶۰] ده کی افاده یه نظراً بوشهرک او ائشاده موجود اولدی
 تین ایدر ، وجه مشروح عثمان بک طرفندن یکیشهر فتح اولدندن سوکره مرکز
 حکومت اولغه لایق بر طرزده اعمار و تزین ایدلیکی صورتنده تلقی اولنه بیلیر .

کندهسنه مرکز حکومت و بیله جکی ماٹله سنه محل اقامت اتحاد ایتدی و مملکتک
دیگر اقسامنی بش اداره به بالتفریق محصاره لوده یارارلقری کوریلن
بیوک بکلمه ایالت نامیله اعطا و توجیه ایتدی. یکتیک چاغنه اصل اولان [۱]
اوغلی اورخان بکه سلطان اوکی [۲]، بیوک برادری کوندز بکه
اسکی شهر، آیفود البه [۳] این اوکی، حسن البه [۴] یار حصار، طورغود
البه اینه قول توجیه قلندی.

بیله جک و حوالیسنک محصولنی اهل بقی اداره سنه تخصیص ایتدی [۵]؛
دیگر اوغلی (علامه الدین پاشا) بی والدہ سیله اوراده بر اقدی . قاین پدری

[۱] تاریخ آل عثمان.

[۲] اورخان بکه توجیه اولنان مملک تاریخ آل عثمان و جامع التواریخ این اوکی ،
ابن کمال و خیرالله افندی تاریخری قره جه حصار و بونلردن ماعداتاریخ سلطان اوکی
اولدینی بیان ایدرلر. ص ۵۵ سلجوقیلر اسکی شهر و این اوکیدن مرکب خطه به، عثمانیلر یالکز
قره جه حصاره (سلطان اوکی) دیمشدر . اما ممالک عثمانیه نك اونجی عصر نصف
اولنده کی تقسیمات ملکیه سنده بوراسی « لواء سلطان اوکی : قضاء سلطان اوکی ،
قضاء سیدی غازی ، قضاء بلجوك ، قضاء این اوکی ، قضاء بوله سیدی غازی
[قانوننامه سلطان سلیمان] » دیه بیان اولمشدر . عثمان بك زمانده سیدی
غازی و بوله سیدی غازی کر میان ممالکندن معدود اولوب بلجوك [بیله جک]
و این اوکی ده اجرا قلنان توجیه اتده باشقه لرینه تفویض ایدلر یکنندن اوزمان سلطان
اوکی ایالت یا خود سانبخاتک یالکز قره جه حصار و نواحیسنندن یعنی صوکره لر
سلطان اوکی دنینلر سنجاغک بونامده اولان قضا منندن عبارت اولدینی آکلاشیلور.
[۳] بواسم (قوانین سلطانیه) ده (اوغوز الب) دیه یازلمشدر.

[۴] اکثر تاریخلر اسمنی حسن الب دیه ضبط ایتدکلری حالده یالکز تاریخ
آل عثمان : حسن دیه بیان و : غایت بهادرلردن ایدی ، سلیمان شاه ایله بیله
کلشدر ایدی ، عجم ولایتندن. « دیه توصیف ایدیور .

[۵] مرآت الادوار : صلبه کریمه سی اول شهر یار ذی اقتدارک حره
اولان اده بالی حوالیسنده کی فقراتک احتیاجاتی و اخراجاتی جه تیچون بلجوك مال
حلالنک و جوهنی تعیین ایتدی . . .

شیخ اده‌بالی بی اوزر لرینه امین نصب و تعیین ایلدی [۱]. شیخ اده‌بالی بوصولته هم طالعاً امارت، ناظر، هم ده بیلجک قلعه‌سنه‌حاکم اولدی [۲]. عثمان خان معیت وارکان حکومتیله مرکز اداره جدیده سی اولان یکیشهره نقل ایلدی [۳] و شهر منبوری مرکز امارت اولغه لایق برطرزده اعمار ایچون سرایلر، اولر، چارشیلر، حماملر بناسنی امر ایلدی [۴].

عثمانیلر قره‌جه حصارک فتحه قدر تماماً کوچه، آندن سوکردهده یاری کوچه و نیم مدنی حالده ایکن یکیشهرک اعمار و احیاسی آرتق بداونک حضارت و مدینه تبدلنه اشارت ایدی. برقاچ سنه‌دن بری اجرا اوله‌کلن تنسیقات و تأسیساته یکیشهرک اعماری کیفیتی نعم الحاقمه اولدی. عثمان خان یاپدیردیغی بو اولری معیتده کی قلیج ار لرینه ویردی. هر زرده شجاعته شهرت شمار بر بهادر ایشیدیرسه یانه چاغینر، بو خانه لردن بریگی اسکان ایچون ویرر ایدی. شو صورتله یکیشهر آزوقته‌شن و مقهور اولدی، ارباب حرب و ضرب ایله طولدی. بونلر همان دائمی صورتده بعضاً ازنیق طرفنه، بعضاً بروسه جهته ایلغار ایدرلر اوغرادقلری یرلری اورورلر، حیوانلرینی سورهلر، اموالی قارت ایدرلر ایدی. بو آقینلر سایه‌سنده هبسی مال و حیوان صاحبی اولدیله، دیرلکلرینی تأمین ایتدیله.

بو آقینلر آزمدت سوکره کویری حصار اوزرینه چورلدی؛ شدتلی بر صورتده تکرره باشلادی. آقینجیلرک: بر بولوکی کیدر، بر بولوکی کلیدی، اولکیلردن قالانغی سوکره کلنلر آلوردی. بوصولته کویری

[۱] ابن کمال تاریخی، تاریخ آل عثمان و نشری [جهانما: ص ۶۵] بتون تاریخلره مخالف اوله‌رق علاءالدین پاشایی یاننده آلیقویددیغی یازارلر.

[۲] جامع التواریخ.

[۳] ابن کمال تاریخی.

[۴] مرآت الادوار.

حصارک اطرافنی کرات ایله اوردیله ، خلق طاعیلغه مجبور ایلدیلر ؛
قلعه ایچنده کیلرینی محصور برحاله قویدیلر [۱] .

عثمان خان ۷۰۲ [م ۱۳۰۲] سنه سنده اجرا اولنه حق آقینک جهت
توجهنی ارکان وامراسی ایله مذا کره ایلدکه جمله نکر رأیی بونجه زماندر
اوضراشیلان کوپری حصارک ضبطنده قرار قیلدی . بنا برین یکیشهر
اووه سنده عسکر طوبلانہ حق ایدی . یالکز هموجهنی دوندار بک بو
سفرک علیهنده بولندی ، توسیع ملکه معطوف امل علوی به حائل اولدقدن
ماعداتر ویچ فکرئی ایچون بکنی حضورنده صوکه درجده اصرارایتدی [۲] .
عثمان خان اوردو ایچنده تفرقه حصوله باعث اولسوده ملحوظ بولنان
بو اصرار اوزرینه همان یاننده کی اوق ایله هموجهنی اوردی ، اولدیردی [۳] .
اشبو سیاست شدیدده و فیجه ارطغرل غازی نکه وفاتندن برو دوندار بکک
فارغ اولدینی خفی و جلی انتریقہ لرینه نهایت ویرمشدر .

عثمان خان یکیشهر اووه سنده طوبلادینی عسکری آلدی ، کوپری
حصار اوکنه کلدی . قلعه خلقنه صلحاً تسلیم اولنه لرینی تکلیف ایتدی ،
قبول ایتدیلر ؛ قلعه نکه محاصره سنه باشلانلدی . ایام محاصره تمادی
ایلدیرک بین المخاصمین جنک وجدال فاصله سز دوام ایتدی . عثمان خان
فتح قلعه نی تسریع ایچون یاغمایه مساعدده ایتدیکنی اوردویه اعلان ایلدی .
شوقه کلن عسکر شدتله صولت ایدوب بر خیلی تلفات ویره رک قلعه نی

[۱] ابن کال تاریخی .

[۲] نثری [جهانما : ص ۵۴] دوندار بک بو اصرارینه کوپری حصارک
آلتمه سی کر میان اوغللرینک وروم تکفورلرینک حسد و عداوتنی جلب ایتک احتمالی
سبب اتخاذ ایلدیکنی بیان ایلیور .

[۳] دوندارک مزارنی چاقیر پکاری ایله کوپری حصار آراسنده در .
مورخلردن برطاقی دوندارک اهدامنک بیله جنک وسائر قلعه لرنک فتحنی انتاج ایدن
دوکون اشناسنده اولدینی بازار لر .

ضبط ایلدیلر [۱] . عثمان خان استیلا ائناسنده تخلیص نفس ایدن اهلایه امان ویردی [۲] ، مظفر اوردوسیله یکیشهره عودت ایتدی [۳] . بو وقعه ائناسنده غازان محمود خان اوچنجی دفعه اوله رق مصر اوزرینه حرکت ایدوب حلبه ککش ، وامر سفری امراسندن چوبان بکه حواله ایدرک تبریزه دوئمش ایدی . فقط آناتولی بکلریخده چوبان بک معینه مأمور ایتمش و بونلره او یولده امر لر کوندرمش ایدی . آناتولی بکلری هر نه قدر امارت لری داخلنده مستقل وجوار و ملرله حرب و صلحه مختار ایدیسه لرده الیرنده کی اولکلر رسماً سلجوق مالکندن معدود ایدی . قوری بر نامی قالان سلطنت سلجوقیه نك بتون مملکتی موغوللار ائنده بولندیغی جهته ایلخان اعظم دن کلن امر لره اطاعت آناتولی بکلری ایچون وجیهه عدا و لنور ایدی . ایشه امرای مشار الیهم دن بری اولان عثمان خان ده کوپری حصار حربندن عودتنده غازان خانک تبلیغ اولنان بو امری

[۱] هشت بهشت . — ابن کمال قلعه نك ضبطی شو بله جه حکایه ایدر : « جمع اولان عساکر آقشام اوزری عثمان بک قوماندا سنده اولق اوزره ایلغار ایلدیلر ، طاک بری آئمه دن کوپری حصاره واصل اولدیلر . قلعه اهالیسی و محافظ لری حال غفلتده بولنیور لر ، قلعه یی کیسه بکله یوردی ؛ عثمان بک عسکری در حال قیوسی قیردیلر ، ایجری کیردیلر . بو غلغله دن او یانان محافظ لره و اهالی سلحه صارلدیلر . قلعه نك سوقاقلرنده بر مجادله شیدیه باشلادی ؛ لکن آرزمانده مهاجر لره طرفندن ازلدیلر . ارککلر قیلجدن کچرلیدی . اولاد و عیال لری اسیر اولندی ، اموال لری یغما ایلدی . »

[۲] هشت بهشت .
 [۳] ابن کمال تاریخی . — بو حصارک فتحی نشانجی و هشت بهشتک افاده سی وجه ایله و محاصره طریقیله اوله رق کلشن معارف ۶۸۸ ، جامع الدول یکیشهری . متعاقب ۶۹۹ یاخود ۶۹۸ ، صرآت کائآت ۷۰۱ سنه لری اولق اوزره یازار لر . تاج النوار یخ و عالی عثمان بکک استقلالنی متعاقب بیان ایله منجم باشی یی ، دیگر تاریخلرایسه تنسیق اتدن صوکره اولدیغنی یازه رق ابن کمال تاویخنی تقیید ایتشلر در . بو حصاره عثمان بکک طرفندن پذیریک یرینه کچدیکندن اعتباراً بر جوق دفعه تعرض ایلدیکی حالدده موفق اوله مدیغنی هشت بهشتک یازمه سنه کوره یوقاریده کوسترین تاریخلرک وقوع بولان و عدم موفقیتله نتیجه لئن تعرض سنه لری اولدیغنی خاطره کلیر .

اوزرینه اوغلی ساوچی بکی بر مقدار عسکرله کوندردی . بومفرزه نك .
حرکتی قیش موسمنه تصادف ایدوب او ییل شدت شتا امانله فائق
اولدیغندن قار و چاموردن آنجق بر قاچ منزل ایلری کیدیله بيلمشدی ؛
غازان محمود خانك بو صورتله امری انفاذ اولمش صایله رق ، مفرزه
بالجبوریه عودت ایتمس و او آراق مصر سفری تشبیهی ختامه ایرمکه آرتق
مفرزه نك کیمه سنه حاجت قالماشدر [۱] .

عثمان خان ۷۰۳ [م ۱۳۰۳] سنه سی یینه جمع سپاه و مهمات
سفره لرینی اتمام ایلیه رك آقین ایچون یکیشمردن ازنیق اوزرینه حرکت
ایتدی . یول اوزرنده بولان (مرمره [۲]) ناحیه سنه وصولرنده تکفوری
اهالیسیله برابر قارشی چیه رق اطاعت کوستردی . عثمان خان اظهار
ممنونیتله امشالی تشویق ایچون تکفوری تلطیف و خلعت اکسایسه
مقامنده ابقا ایتدی و اهانیک اموال و بیوتنه ایلمشیه رك مصونیت
حقوقه لرینی اعلان ایلدی [۳] . بو مثللو معاملات استمالتیکارانه مقاومه
تصدی ایله بلیه غارته دوچار اولان تکفورلره بر کوزل درس ایدی .
عثمان خان بعده هدف عزمی اولان ازنیق اوزرینه یوردی .
گذرگاه سراپا یینه اورلدی . کویلیک بر طاقی قورقودن ازنیقه فرار
والتجا ایتدیله . عثمان خان بر طرفدن ازنیقی محاصره و دیگر طرفدن
سوق ایلدیکی آقینجیلرله بتون قرای متجاورده بی یاغما ایلدی . آنجق ازنیق
موقعی متین و محافظلری کثیر اولدیغندن فتی آسان کورولموردی .

[۱] خیراله افندی تاریخچی : ج ۲ ، ص ۱۲ .

[۲] مرمره [مرمره جق] خداوندکار ولایتنده ارطغرل سانجاغفنده یکیشمیر
قضا سنده حالا بر کویدر .

[۳] ابن کمال تاریخچی . بوانك فتحی ۷۰۰ ، مرآت کاشات ۷۰۱ ص
جنابی وحیب السیر ترجمه سی ۷۰۷ سنه لرنده کوستر برلره هشت بهت کوپری حصارك
فتحندن سوکره عثمان خانك مرمره اوزرینه عزیمتله وقوع بولان اطاعتی جهتله
یکیشمیره عوهتی ، بعده بر مدت سوکره ازنیق اوستنه حرکتی حکایه ایدر .

اوزون مدت اوغراشماق لازم ایدی. عثمان خان محاصره نك فكنه قرار ویرمكله برابر یكیشهر طرفنده کی طاغك اتمكنه برقلعه انشاسیله ازنیقك علی الدوام تصیق و تعجیزی تنسیب ایلدی. بناء علیه بر مناسب نقطه ده قلعه یی یایدیرمش [۱] و درونته لوازم و مهمات مقتضیه یی ادخار ایتدیرمش. و دزدار لغنی دخی « صواشده یوزكشیدن یوز دوندرمنز » (طازعلی [۲]) دیمكله معروف بر بهادره تودیعی ایلسه رك كندیسی یكیشهره عودت ایلشدر [۳].

طاز علی ، آلدینی اوامر موجبجه کوندزلی ازنیقه کیدن اشیا و زخاثری قطع و اطرافده کاثن کویلی ضرب و تعجیز ایله کیجه لری دخی قلعه سی دروننده متیقظانه احضارات ایله امرار ایلر ایدی . ازنیق لیلر طاز علی ایله برقاچ کره محاربه ایتدیلر ، مهزم اولدیلر [۴]. طاز علی اوزون مدت بو وظیفه یی ایفا ایتدی .

غازان محمود خان مصر حكومتی ایله اوغراشمغی ایش ایدئمش ، اناطولی بککرینك صوری اقیادلرینه راضی اولمش ؛ اونلری كندی حاللرینه برامش ایدی . لکن حكومتك صوك زمانلرنده بوسیاستنی تبدیل ایتدی . سببی ده بیژانس ایمراطوری آندرونیکوس پاله ثولوغوس ك اناطولیده النده قالان یرلری بو بککرك تجاوزلرندن قورتارمق ایچون ایایخانه التجاسی

[۱] ابن کمال تاریخی : ازنیق فتح اولندقدن صکره مذکور قلعه یقلدی ، اما هنوز منبور معموره ده ائاری واردر ؛ طازعلی حصاری درلر . اوستی یاننده کوه سارده بر یوکسك قیا وار ، دیندن بر صوق بکار چیقار . اکاده طازعلی بکاری دیرلر .

[۲] هشت بهشت بونك آدنی (طارغان) دیه قیدادر و : مهاجرین اولندن [یعنی سلیمان شاه ایله مجرت ایدنلردن] ، دین و دولت مهماتك جمله سنده معتمدعلیه و معول مشاهیر دلاورانن ایدی » دیه توصیف ایلر . کلشن معارفده ده اسمی طارغان دیه مقیددر .

[۳] ابن کمال تاریخی

[۴] کلشن معارف : ج ۱ ، ص ۴۱۲ .

ایدی . ترویج مرام ایچون همشیره لرینی موغول ایله خانلرینه پیشکش
مقامنده ترویج ایتمکی عادت ایدنمش اولان بو ایمراطور ، کوستره جکی
حمایه قارشی وقتیه هولاکو و آباقا خانلره وعد ایتمدیکی طبعی همشیره سی
(ماریا) یی غازان خانه تکلیف ایدلی . غازان خان بونک اوزرینه بیژانس
اراضیسنه صارقینتلیق ایتمه لرینی آناطولی بکلرینه امر ایدتی ، لکن
ماریایی فراش ازدواجنه آله مادن وفات ایدلی [۱] .

عثمان خانک اعلان استقلالندن برو کوریلن فعالیت خارق العاده سنه
ازنیقدن عودتندن سوکره کسل عارض اولدی . بو کوشکلکک سببی عثمانی
تاریخلری بیلدیر میورلرایسه ده بوکاولا غازان خانک سالف الذکر امر و تنبیهی
سوکره خانلی اولجایتو سلطان محمد خدا بنده خانک مستقل امارتله حقدنه اتخاذ
ایده حکمی سیاستک انکشافنه انتظار اولدینی آکلاشیلور . بکلرک انتظاری
پک بوش دکلدی . غازان محمود خان زماننده موغوللره بویون اگه یین
قره مانلیلرک بو وضعی اولجایتو خانک خوشنه کتیموب و ایشنه کلیوب
قره مان حکومتی آز زمانده بر درجه یه قدر یوله یاتیرمشدی [۲] . عثمان
خانده داخل اولدینی حالد بوندن سوکره صیره کیمه کله جکفی بتون
بکلر دوشونمکه باشلادیلر .

عثمان خانک بو انتظاردن متحدت سکوتی ائناسنده عسکرلری روملر
اوزرینه آقیدن خالی قالمیور ایدلی . واسع ودهشتلی اولان آقین
تخریباتنک اوکنی آلق ایچون بروسه تکفورینک ریاستی آلتنده بر هیئت
اتفاقیه تشکیل و عثمانلی ملکنه تجاوز اولنسی تصمیم ایدلیدیکی حوادی
شایع اولنجه عثمان خانک سکونت انتظاری نهایت بولدی .

بیتینیا قطعه سننده کی روملرجه حیات و نجات مسئله سی شکلی
آلان عثمان خانک سطوت متزایده سی کسری ویا هیچ اولمازسه تنقیصی

[۱] هامفرانسیزجه ترجمه سی: ج ۱ ، ص ۹۰ . غازان محمود خانک وفاتی ۷۰۳

سنه سی شوالنک اون برنجی کونی ایدی .

[۲] تاریخ اولجایتو خان .

چاره لرینی دوشونمک و آکا کوره تدابیر اتخاذا یتک اوزره [۷۰۶ م ۱۳۰۶] سنه سنده بروسه تکفوری دیگر تکفورلری اجتماعه دعوت ایتمش ایدنی . (اطرانوس [آدرنوس]) ، کتبه ، (بدنوس [۱]) کستل تکفورلری اجابت ایتدیلر . قوریلان مجلس مشورتده رئیساری اولان بروسه تکفوری : ترک بزمه اسکی دشمندر ؛ جوارمزده یورد ایدندی ، یرلشدی قالدی . شمدن کرو بودیاردن اختیاریله چیقوب کیتسه اولماز . باغمزی و بوستانغزی یقیدیلر ، آج قوردلر طوارمز قومادیلر ییدیلر . آتادن آتایه اوتهدن اوتیه اوطوروو کلدیکمز اقلیمه قونوب قدیم یورداسی [صاحبی] نه دونوب یکی کلدکلری دیاره اسکی دارمز دیدیلر ، هر ییل بر نیجه کز ییل کبی آکسوزین چیقرلر ، سل کبی اوغرادقلری دیارلری یقرلر ، جائزه اود یاقوب یوررلر . بزلر یاقوب طوروروز . دیارمزدن شمدی یهدک یاری وارکه یقلدی ، خراب اولدی . جکرمز یاندی یاقلدی . اکر اتفاقه بری برمز . یاری ایدوب آنلری اورتهدن کوتور میاوز ، اشومز بتدی . مال و منال طاغلدی ، اهل و عیال پایمال اولدی . وارمز ایاقده یتدی [غائب اولدی] . دیارمز الدن چیقدی کیتدی . ال برایدوز ، اونلر باش قالدروب اوزریمزه کلوب ضرب دستله بزم الومز باغلمه دن بز اونلرک آیغین آللوم یرم چالالوم . ، وادیسنده سوزلر سویلدی . بونک اوزرینه تکفورلر عقد اتفاق واداره لری آلتنده کی محللرک بالجله ارباب حربی جمع و مهماتلرینی تدارک ایدوب بر عظیم جمعیت حصوله کتیردیلر و عثمان خانی آنسزین باصدیرمق اوزره حرکت ایتدیلر .

عثمان غازی بو اجتماع ، مشورت ، اتفاق صفحاتی کونی کوننه خبر آلیور ، کندیسیده حاضر لنیور ، حرکتلرینی کوزلیور ایدنی . کوندردیکی جاسوس متفقینک هجومی خبرینی کتیردی ، عثمان خاندن مهیا بولنان اوردوسنه حرکت امرینی ویردی .

[۱] بورانک آدی هشت بهشته ده (مدنوس) و (ماندوس) ، دیگر تاریخلرده

(بدنوس) دیه قید ایدلشد .

ایکی طرف (قویون حصاری) او کئنده قارشولشدیلر. عثمانلی قوتی دشمندن آزا اولسنه رغماً بلاتردد جنکه باشلاندى، مقاتله شدید اولدی. جانیندن بر خیلی تلفات وقوع بولدی. عثمان خانک یکنی (آی طوغدی بن کوندوز بک) اطرانوس تکفوری الیه شهید ایلدی [۱]. بوندن دشمنک ثبات و مقدارجه کثرتدن جنود عثمانیه بر آراق فتور عارض اولدیسده حضرت پادشاهک تشجیعانی وبالذات کوستردیکی جلادت فتور موقی ازاله ایدوب یکیدن شیرانه صولتله دشمن لشکری مجبور رحمت ایلدی. دشمنک رجعی عثمانلیلرک تعقیب و تصفیقنه قارشو حرب ایدم ایدم (دمبور [دنبور]) قدر دوام ایتدی، اورادمکی طاغه آرقه ویروب طور دیلر. بورادمسخی شدتلی بر حرب اولدی. کستل وبدنوس تکفورلری مقتول دوشدی، نهایت روملر بوزولدی؛ طاغیلدی. بروسه و اطرانوس تکفورلری کندی قلعهرینه جان آتدیلر، کته تکفوری ده (اولوباد) تکفورینه التجا ایلدی .

کته تکفورینه عثمانلیلرک « کین وعداوتی ، اولدیغندن آرقه سندن تا اولوباد حصارینه قدر قوغدیلر . قلعه مستحکم و معمور ایدی . معقبلمن قلعه پیشکاهنده کی صویک اوزرنده بولنان کوپری باشنی قرارگاه اتخاذا ایتدیلر. عثمان خانده میدان حربدن قالقدی بورایه کلدی . « خصمنک کوزللسکه تسلیمنی مملکتنی فناقدن محافظه یی اولوباد تکفورینه تکلیف ایتدی . بوتکلیفی خبر آلان اهالی حصار غلو و ابرام ایدوب تکفوردن تکلیف واقعک قبولنی و عثمانلیلرک غضبندن تخلصلری مصر اطاب ایلدیلر . تکفور ناچار قالب « نسل عثمانی اولوباد کوپروسندن کچمه مک » شرطیه کته تکفوری تسلیم ایدم جکنی عثمان غازی به بیلدیردی . اوده قبول

[۱] جهاننا: ص ۶۷. هشت بهشت کوندز بک دخی اوغلیله قتلنی بیان ایدر . جامع التواریخ بو حریده عثمان بک دیکر برادر زاده سی آقتمورک مقتولیتنی بیلدیرر . بواکی کتابک افاده سی دیکر تاریخلرک هیچ برنده کورلیور .

ایتدی . بونک اوزرینه « آندلشلوب عهدنامه تحریر ایتدیلر [۱] » .
 « ومن بعد نسل آل عثمان عهدلری اوزره لازم کلدکجه اولوباد کوپروسندن
 کچیوب وقت حاجتده قایقلاره صودن کچرلر ایدی [۲] . »

عثمانخان اولوباد تکفورندن تسلیم ایتدیکی کته تکفوری حصار
 اوکنه کوتوروب ، اهالیسنک قارشوسنده پاره لندی ، اونلرده قلمه یی
 ویردیلر ، « غارت و خسارتدن امین اولدیلر » . عثمانخان حصاره مقتدر
 بر دیزدار نصب ایتدی ، « دیارینی دخی بر سرداره تیمار ایلدی » .
 اورادن اوردوسیه مرکز حکومتده عودت ایلدی [۳] . بو حربک
 نتیجه سی اوله رق تکفوری محاربه میدانده مقتول دوشن کستل دخی
 ملک عثمانی یه ضمیمه ایلدی [۴] .

« اولوباد خطه سنک قربنده واقع اولوب کته تکفوری مالکندن
 بولندی ، حالدده ملک عثمانی یه الحاق ایلدین (علیوس) آطه سنک ضابطی
 ایچون ۷۰۸ [م ۱۳۰۸] سنه سنده ایفود البک اوغلی (قره علی) بر مفرزه ایله
 مأمور ایلدی ، قره علی آطه یی صلحاً آلدی . اوراده بر عظیم کلیسا وار
 ایدی . کلیساک راهی بین الناس بک زیاده صاحب شهرت اولغله آستانه سی
 زیارتگاه خاص وعام ایدی . راهی عائله سیله برابر قره علی عثمان خانک
 حضورینه کتیدی . راهبک « اول دیار پری رخسار دلبرلری آراسنده

[۱] ابن کمال تاریخی .

[۲] صولاق زاده تاریخی : ص ۱۲ .

[۳] ابن کمال تاریخی . جنابی بو حربی قیون حصار محاربه سی دیه توسیم
 ایشدر . هشت بهشت ، نشانی ، جنابی ، مرآت کاشات بو حربک و کته نک
 استیلا سنک ۷۰۷ ده وقوعی قید ایدرلر . یالکنز مرآت کاشات کته نک تسخیری
 حقنده سکوت ایدر .

[۴] نشانی ، جنابی ، مرآت کاشات وحیب السیر ترجمه سی کستلک ۷۰۷ ده

فتحی بازارلر .

یکتا و بی مثال اولان « قزی قره علی به تزویج ایدلدی [۱].
 شو صوڪ مظفریت ازنیق و بروسه، (چکرکه Pythia) وجوارنده کی
 محللری عثمانلیلرک تجااوزینه قارشى مدافعہ سز برآدی، بوجهتله
 آقینلرک شدتی آرتدی [۲]. دیگر بکلرده ایمپراطورلق اراضیسنه

[۱] هشت بهشت. - دیگر تاریخلرده بو آله نك فتحنه دائرهیچ بر معلومات
 یوقدر. : هامر [ج ۱ ، ص ۹۰ - ۹۲] بو وقعه بی هشت بهشتدن اقتباس
 ایلمش ایسه ده ادریس بتلیسینك آله نك موقی حقنده اولان « اولوباد کتوری
 یقینه ده » افاده سنی نظر اعتباره آلامش ، مدانیه کورفری قارشیسنده بولنان
 (قالدولینی) آله نك اسکی اسملردن بری ده (غالوس Galios) اولدیغندن
 بو مشابهدن طولایی آله بی قالدولینی دیه یازمشدر . صوڪ زمانلرده تاریخ
 یازانلر مزوقعه بی هامردن آلمشلر و قالدولینی به بو کون (امرالی) دینلدیکنه باقورق
 عندی بر اشتقاق ایله امرالی نك، آله نك فاتحی اولان (امیرعلی) دن مخفف اولدیغنی
 ایلری سورمشلرده عثمانلیلر هنوز قوره بحریه به مالک اولمقلردن ییزانسلیلرک بلاد
 ساحلیسنه وقوعبولان آقینلری چاپول ایچون اولوب استیلا مقصدینه مبنی دکل
 ایدی . بناء علیه بو آله نك مرمره دکزنده کی قالدولینی دکل هشت بهشتك افاده سی
 وجهله اولوبادك ابولوند کولی قرینده بولنسی و کته نك استیلاسیله کولک بر
 ساحلی عثمانلیلر انه دوشمه سی حسیله بو آله نك کولده بولنان آله جقلردن بری
 اولسی لازم کلیور. کولده بولنان وحالا (قیز آله سی) دنیلن اطراف متین بر
 ریختیم ایله محاط واورتسنده بر معبد خرابه سنك مرمر ستون واقاضی مشهود
 اولان آله نك علیوس اولسی وراهبک کوزل قیزیبه اضافتله قیز آله سی دینلدیکی
 بک محتملدر .

[۲] پاخیمریس دن نقلاً ، هامر [ج ۱ ، ص ۹۶] : عثمان غازی جولان
 فاتحانه سنی وصیت جنکاورانه سنی سقاریه ایله لکه صوبی آراسنه یامیش وحتی بوغاز
 ایچنده کی استاوروز ، هیهرون [آناتولی حصاری] ، کیلیابه قدر آقینلر ایتمکه
 باشلامش اولدیغندن « دیور . دیگر طرفندن ده ینه پاخیمریس دن نقلاً ،
 لوبو : دیگر جهتدن عثمان نیقه و پتیه نك جوارنده بولنان مملکتک بتونی
 ضبط ایدیور . فتوحاتی دکز ساحلنه قدر ایله یله تیور ایدی [ییزانس تاریخی : ج ۱۹
 ص ۱۶۴] « دیور ، یالوه شبه جزیره سنه و مدانیه کورفری ساحلنده کی
 یرلره قدر اسکیدن بری عثمانلیلرک آقینی وقوع بولقده ایسه ده شمالاً سقاریانه رینک
 قسم علیاسنه و ازیمید شهری جوارینه آقین احراسنه دائر بر کونا معلومات

تعرض و تجاوز ایدیورلردی . ایمپراطور آندرونیکوس آناطولیده النده قالان اراضینک تورک تجاوزاتندن قورتارلسی ایچون همشیره سی ماریانی بو کرده اولجایتو سلطان محمد خدا بنده خانه تکلیف ایتدی ؛ اولجایتو ماریانک دوردنچی نشانلسی اولدی . بومصاهرت سبیله قرق بیك کشیلک بر اوردویي سفر بر حالنه قویهرق یاریسنی قونیه اوسته کوندره جک اولدی . یرنسس ماریا تاهلنی و موغول یاردیمچی عسکرینک ورودینی تعجیل ایچون ازنیقه کلدی . عثمان خانه خدا بنده نك اوتوز بیك کیشی ایله حدوده طوغری ایلریله دیکنی اخطار ایله مخصوصه یی ترك ایتمسی شدتله تکلیف ایتدی [۲] . ماریا تهیدینی اول باول عثمان خانه توجیه ایتمسی تجاوزاتنک شدتندن و آقین ایدیلن یرلرک مقر ایمپراطورییه قریبتندن ناشی ایدی . عثمان غازی بو قادینک قوللانیدینی متکبرانہ طور و لساندن اورکک شوپله طورسون بالعمکس صولت قاهرانه سی آرندی ، جرأتلندی ، روم دیاریینه چکستندی . کویلر یغما اولندی ، باغیر سوکولدی ، حیوانلر سورولدی ، اهالی بلا رحم قیلجدن کچیرلدی . بو صورتله ازنیقندن جزئی برمسافه ده اولان و اورانک ایلری استحقاقی مقامنده بولنان (قوچ حصار Tricokia) اوکنه وارلدی . محاصره سنه بدأ اولندی . محصورین قلعه اطرافنده کی کنیش ودرین خندکه پک زیاده اعتماد ایتدکلری کچی اوق آتمقده ده ماهر ایدیلر . عثمانیلر خندکی آغاج کوکده لری وسائر ایله طولدیردیلر ، حصاره کیردیلر . محافظلرینی قیلجندن

اولماسنه نظر آهامرک افاده سنک برنجی فقره سی طوغری وایکنجیبی خلاف حقیقت اولدینی آکلاشیلور . صوکره یازیلان تاریخلر مزده هامرک بو روایتی تدیق اولتمیزین اقتباس اولمشدر .

[۱] هامرک ج ۱، ص ۶ - ۹۵ . لوبو [بیرانس تاریخی ج ۱۹، ص ۱۶۶] ماریانک اولجایتویه نشانلامه سی و تهیدی حقده معلومات ویرمه . یالکز خدا بنده طرفندن ایرانک کریلرندن اوتوز قرق بیك کشیلک بر تاتار اردوسنک اوزرینه کلدیکنی عثمان غازی نك خبر آلدیغنی بیان ایلر .

کپیره رک اوغرادقلری اوق حساراتندن اوچلرینی آلدیلر . عثمان خان محاصره ائناسنده [۱] خراب اولان قلعه بی تعمیر ایتدیردی ، ایچنه محافظ قویدی ، مقر حکومتنه عودت ایتدی .

لوی نصرتی دایما ظفر لر ، غلبه لر ایچنده توج ایتکده اولان عثمان خانک بتون حرب و ضرب ارلری ۷۱۳ [م ۱۳۱۳] سنه سنده طوبلانوب متبوعلرینه خطاباً : ای غازی خان ! الحمد لله والمه دشمن مغلوب و مقهور اولدی ، شمدن کرو اوقات شریفکزی تضییع ایدوب ايسم اوترمق جناب شریفکزه روا دکلدیر . هر وجهه غزایه مشغول اولمکنر معقول و مناسبدر ، دیرهک تشویقاند بولندیلر . پادشاه حضر تتری ده : نوله ! اول کوسه میخالی اوقه لم [دعوت ایدلم] ، کلسون اسلامه دعوت ایدلم ، اگر مسلمان اولورسه خوش ، هر تریه دیرسکنر وارلم . اگر مسلمان اولمزه اول انوک و لایقی خرمن قیای جوانیله تالان ایدلم . دیدی . بوضورتله قرار ویرلدی . « تیزجک کله سن ، عظیم سفیریمز واردر . جمیع غازیلر مهیا اولمشدر ، همان سکا منتظرز . دیه کوسه میخاله خبر کوندرلدی .

او آنه قدر عثمان خانک اتفاقدن آیرلیان ، لزومنده صداقت و فداکارلق کوسترن کوسه میخال در حال دعوته اجابتله کلدی . عثمان خانک تکلیفی قبول ایله اظهار اسلام ایلدی ، (عبدالله میخال) آدینی آلدی . عثمان خان بوندن فوق العاده محظوظ اوله رق میخال بکه آغیر خلمت کیدردی . برقاندھا محبت و حرمت کوستردی ، اوغلنی خدمته آلدی . اداره سنده کی محاکم

[۳] لوبو : ج ۱۹ ، ص ۱۶۴ . هامر قوجحصارک فتحندن صوکره لبوجه وسائرتهک ضبطنی یازیورسه ده بونلرک فتحی ۷۱۳ ده اولدیفندن یز عثمانلی تاریخلرینک روایتنه استناد ایتدک . هامر اسمی ده (قوجه حصار) یازمعدر . اولیا چلی [سیاحتنامه : ج ۲ ، ص ۱۸۷] بورای کانغری به تابع قوجحصار دیه یازیور ایسه ده اورالری قسطنطونی امارته تابع اولدیفندن ملک عثمانی به انتالی چوق صوکره در .

حکومتی عهده‌سندہ ابقا ایله برسنجاق و یردی [۱]. میخال بکه سنجاق و یرلمسی سلطان سلجوقینک و قتیله عثمان خانہ کوندرمش اولدینی سنجاغہ نظیرہ کی ایدی، یعنی کندیسنک حکمدار و کوسہ میخالک معنی بکارندن اولدینی کوستر برمه‌املہ ایدی. اوزمانک اصول سیاستجه معیندار عد اولنان اشبو معاملہ عثمانلیق عالمسده ایلك دفعه واقع اولیور ایدی. عثمان خان کرمان اوغلنه قارشی محافظه ایتمک اوزره اوغللرندن اورخان بکی صالقی الب ایله قره‌جه حصاره کوندردی [۲]. براوغنی‌ده آناسیله بیله جکده آلیقودی [۳]. کندیسیده قلاغوزلغه تعیین ایتدیکی کوسه میخالک دلالتیله (لبجوجی حصار) طرفنه ایلغار ایلدی. لبجوجی تکفوری عثمان خانک استقباله چیقوب دخالت و عرض اطاعت ایتمکله منصبده ابقا قلندی ورجاسی اوزرینه اوغللرندن بری خدمت عثمانیه آندی. اورادن صیره‌سیله لفسکه (چادرلو)، (مکچه) یه کیدلدی. بو حصارلرک تکفورلری‌ده لبجوجی تکفوری کی حرکت ایدرک دخالت ایتمیرله عینی امتیازه مظهر اولدیله؛ منصبلرنده ابقا قلندیله، ملکری‌ده خسارندن مصون قالدی [۴].

اشبو بکی فتح ایدیلن یرلر حقنده معلومات الیه‌سی بولان صمصه‌چاوش، تکفورلرک اطاعتی کره‌ا اولوب تکرار بیزانس ایمپراطورینه متابعتلری مستبعد اولدینی افاده و اولیه‌که جماعت کندی ملتزینه رجوع

[۱] جهاننا، ص ۷۰

[۲] نثری و ابن کال تاریخی میخالک‌ده اورخان بکه قره‌جه حصاره کوندولدیکنی بیان ایدیورلر. هشت بهشت ایسه اوردوبه قلاغوز اولوب بوسفرده بولندیقی یازیور. بوسفرک اجراسنه دائر و یریلن قرار حقنده نشریدن وقوع بولان اقتباس بونی مؤددر. اورخان بکه چودار تاتاریله آتیده وقوع بولان حربنده میخالک بولندیقی آکلاشیلور.

[۳] جهاننا: ص ۷۰

[۴] هشت بهشت.

کوسترہ لر ، دیہ بیان ملاحظہ ایلدی؛ بورالرك كندیسنه تفویضی استدما
ایتدی . عثمان خان : بو حکامی تماماً ملکرندن و دیار اصلیرندن
محروم براقه مام ، ابقا ایدرم . لکن صمصه چاوشك سوزی دخی حزم
و احتیاط ملکی به مطابقدر ، دیدی . یکیشهر صوینك سقاریه به منصب
اولدیی محله لشفکه ملحقاتندن براوقاق حصاری [۱] صمصه چاوشه تمليك
ایتدی . بویله جه صمصه چاوش ملاحظه واقعه سنك فله جیقمه سی ایچون
تکفورلرك حرکاتنه نظارته مأمور ایدلمش اولدی [۲] . آندن سوکره عثمان خان
(آق حصار) طرفه حرکت ایتدی . تکفوری برقاچ بیک سواری ایله [۳]
قارشو جیقمه شدتلی بر حرب وقوع بولدی . تکفور مغلوباً قلعه به چکلدی .
قلعه تضییق اولندقده مدافعه ده مضطر قاله رق (قره چیش) حصارینه
قاچدی ؛ آق حصار ایادی عثمانیانه کچوب یغما اولندی [۴] . بعده
(کیوه) اوزرینه وارلدی . عثمانلیرك حرکتی خبر آلان کیوه تکفوری
قلعه بی بوشالده رق اهالیسنی آلمش (قوری دره) دنیلن یره تحشید
ایلش ایدی . بوراسی بر مستحکم وادی اولوب صارپ و منیع المرور
بر مدخلدن بشقه کیدی یوق ایدی . عثمانلیر بو مدخلی زور لادیلر ،
وادی به کیردیلر ؛ موجود خلقی قیلجدن کچیردیلر . کیوه
توابعندن (تکور پکار) نامیله معروف و متین بر قلعه نك ده
ضبطی ایجاب ایدیوردی . لکن « ملکک مصالح کلیه سی جهتی » بر آیدن
بری مشغول حرب و قتال اولان [۵] پادشاه حضرتلیرنك مرکز حکومته

[۱] بورایه هشت بهشته « محل » جهاننامه « حصار جق » دنیلور .

[۲] هشت بهشت .

[۳] جهاننامه ص ۷۱ .

[۴] نشری [جهاننامه ص ۷۱] تکفورك مغلوبتی اوزرینه فرارنده قلعه به
کیره میوب صحرا به قاچدی ، عثمانلیر آئیده حصاری یغما ایتدیلر ؛ مغلوب
و مسکنی اسمیلازده اولدیفندن تکفورده قره چیش حصارینه کیردی دیور .

[۵] جهاننامه ص ۷۱ .

عودتی استلزام ایتمکه تکور پکارک تسخیری آیغود الب اوغلی قره علی به
براقیلر ق موکب شهر یاری یکیشهره دوندی [۱] .

عثمان خانک عودتی موجب اولان و ملکک مصالح کلیه سی جهتی ؛
محمد خدابنده خان طرفندن قره مان اوغللرینک تأدیجی ایچون چوبان بک
اداره سنده بیوک بر اوردونک آناطولی به سوق ایدی . بو اوردونک
قره مان اوغللرینی تأدیب دکل دیگر بکلکلمده تعرضی ملحوظ اولدیغندن
بویله کورینور بر قضایه قارشى تدبیر اتخاذاى ضمننده عثمان بکک یکیشهره
عودتی ضروری بولمیشدی .

قره علی آز مدت ایچنده تکور پکارینی آلدی . بوقلمه دن وتوابی
اولان مواضدن ه احاطه دن خارج ، اموال غنائم آلهرق عثمان خانه کوندردی .
بو خدمته مکافاتاً تکور پکاری و ملحقاتی اقطاع طریقله قره علی به
ویرلدى [۲] . کیوه وسائر محللردخی « سبی و اجتهاد لری مقدار نجه »
عساکره توزیع قیلندی . قره علی صوکره لری ینه کیوه ملحقاتندن (یکی قلعه) ،
(اوکده) ، (ییتجه حصار) ایله دیگر برقله یی [۳] فتح و ملک عثمانی به
علاوه ایلدی .

عثمان خان ۷۱۴ [م ۱۳۱۴] سنه سنده اوردوسیه بروسه اوزرینه
هنرم ایدوب کذرکاهی اوره اوره شهرک اوکنه کلدی ، قبولرندن برینسک
اوکنی قرارگاه اتخاذا ایتدی . قلعه نک متانی ، نفوسنک کثرتی ذاتاً معلوم
ایدی . محاصرله نسبتاً مستحفظلرک اضعاغ مضاعف اولدیغی برجلرنده

[۱] هشت بهشت .

[۲] هشت بهشت .

[۳] بوقلمه نک اسم قدیمی مورخلرجه معلوم دکلدور ، فتحندن صوکره عثمان خان خاص
کوله لرندن (قره کوز) ه تملیک ایتمش و بونک آدینه نسبتله اولهجه آ کیلمش
اولدیغی هشت بهشت یازیور و : اول غلام خاصه عثمانی اول محله برکوپری
بنا ایتدی شمدی به قدر نامیله معروفدر ، شمدی اولقله نک بناسی خراب اولمش
اما کوپری اول محله باقی وموقوفدر ، دیور .

محاربه و مدافعه به آماده کوریلن « زبردست » آدمیلردن آکلاشیلینورایدی . تکفوری (بوسق) اولجه وقوع بولان حربده عثمان غازیدن ییدیکی سله تأیدیدن کوزی قورقش و بوبله کلیلی بر قوته مالک ایکن عثمانلیره قارشی چیقهمیوب قلعه به قاپانقله بیلمینلغنی کوسترمش ایدی . عثمان خانده قلعه نك هجومله ضبطی ممکن اولمه جغنی آکلادی ، هجومه مساعده ایتمدی . ترتیب ایدیلن دیوان عسکریده « قلعه نك اوزرینه حواله یاپیلوب بکلمکله املق » تدبیری تقرر ایتمدی . عثمان خان بروسه نك قبولوجه یوقاری طاغ جهتلرنده مناسب کوردیکی محللرده ایکی حصار یاپلمه سنی امر ایتمدی . حصارلرک کمال انشا آتته قدر کچن زمانده اوردوسندن آیردینی مفرزه لرله اطرافه آقین صالدی ، ایلی کوتی اوردردی . یاپیلان حصارلردن قبولوجه طرفنده کته یکنی آق تیموری ، یوقاری طاغده کته ده « دلیر شیرکیر و شهنسوار دشمن شکار » (بلناحق) نام کوله سنی دزدار تعیین ایلدی ، معینه آله جنی آدملرک اتخانی راینه براقدی ، « اول دخی یولداشلمغه فازیله ایچندن بر نیجه مردکوزین اختیار ایلدی » . پادشاه حضرتلری ده اوردوسیله یکیشهره عودت ایتمدی [۱] .

شو ایکی سردار الیشر بهادر ایله بروسه نك فتحه قدر حصارلرنده نبات ایتمشلردر . وظیفه لری شهره خارجدن امداد وارزاق صوقامق ، ایچرودن چیقاجقلره مانع اولمق والحاصل بروسه یی تمجیز و تضییق دائمی آلتنده بولندرمق ایدی . بو وظیفه یی مع زیاده ایفا ایله برابر اطرافه آقینلرده

[۱] ابن کمال تاریخی . بووقعه یی تاریخ آل عثمان بروسه تکفوری ریاستی آلتنده کی متفقین حربندن صوکره و لیبوس و سائر سفرندن اول ، نثری [جهانما : ص ۶۸] ایسه کته نك استیلاسیله کوسه میخاک اسلامی یعنی ۷۰۷ : ۷۱۳ ییللری آراسنده اولدینی یازمشلرسته ده سنه سنی ییلدیرمشلردر . هشت بهتده ۷۱۴ سنه سی کوسترلمش و طرفزدن ده بوقبول ایلشدن . تاج التوارخ [ج ۱ ص ۲۳] وروضه الابرار [ص ۴۰۴] ده ۷۱۷ سنه سنده کوسترلشدن . مدت تضییق هشت بهشته نظراً اون بر ، دیگر برطاق مورخینه کوره سکز سنه در .

صالار لر ایدی . بروسه تکفوری اشبو فئه قلیله نك حقندن کلکه تشبث بيله . ایتمهش ، حیرت و مسکنت ایچنده ظهوراته نکران بولمشدر . حالبوکه آقنلردن خسار زده اولان اهالی بروسه یه التجا ایتکلکه سکنه سنک مقدری و احتیاجات ضروریه لر یی آر تدیر مقده و قحط و غلا و مضایقه یوماً فیوماً تزید شدت ایلمکده ایدی . بر چوق کویلیلر بروسه یه قاچوب سیغمنمقده کی اشبو تهلکبیدی در پیش ایله عقللری باشلرینه کلوب عثمانلیلره دخالتی ترجیح ایلدیلر . بلا مقاومت عرض اقتیادینلر اوتهدنبرو حکومت عثمانیه جانبندن مظهر حمایه اولدینی مشهود اولقله بونلرده او حمایه دن مستفید اولدیلر [۱] .

عثمان خان بورالک محضولات و وارداتی « میری ایچون » ضبط و تخصیص و مملکتی عسکره تیمار اوله رق توزیع ایلدی [۲] . بو صورته روملرک انده یالکز بروسه قلعه سی قالدی ؛ قلعه اون بر ییل تضییقه مقاومت ایتشدر .

ارطغرل بکک آناتولیده یرلشدیکی تاریخندن اعتباراً کوتاهیه طرفنده کی اوجده اولان کرمان غائله سیله قومشولق اولوب فقط آره لر نده مناسبات دوستانه جایگیر اوله مامشدی . ارطغرل طاقیله کرمانلیلر بینده کی بو رودت عثمان خانک غلبات متوالیه اخیره سندن و ازدیاد شان وشوکتندن بونلرده حاصل اولان حسد سائقه سیله صوکره لری عداوت شکلی ایشدی و بینهماده آره صره بر قاچ مصادمه ده واقع اولمشدی . کرمان امارتی حکمداری (علی شیرک) « روم و اسلامدن ارباب فتنه و فساد یی دائما عثمان بکک و توابعنک خصومت و معاداتنه تشویق ایتکده ، بودولتک بد اندیشلکنده وار قوتی صرف ایلمکده [۳] ، ایدی . ایشته بوندن طولای عثمان خان ۷۱۳^{هـ} سفرینه کتیمه دن اول کرمان لیلرک

[۱] ابن کمال تاریخی .

[۲] جامع التواریخ .

[۳] هشتم بهشت .

و مملکتلرنده بولنان تانارلرک حرکاتنه نظارت ایتک و عثمانلی ملکنه ،
بالخاصه قرهجه حصاره ماحوظ اولان تعرضلرینه میدان ویریمک مأموریتینه
اوغلی اورخان بکی قرهجه حصاره کوندرمش ایدی .

دولت ایلخانیه ممالک سلجوقیه یه وضع ایادی تغاب ایلدیکی زمان آناطولی
ایچریلرینه برخیلی تانار عشیرتی سریمشدی . اشبوعشیرتله موغول لشکرینک
آردی صره ممالک سلجوقیه دروننه کوچه حالنده یایلمشلردی . اوج
مالکی الده ایلدیکی زمان بونلر اورالرده کیرمشلر و دولت ایلخانیه نک
صیت و نفوذنی بیزانس ایمپراطورلنی حدودینه دکن ایصال ایتمشلردی .
حکومت عثمانیه سوکره دن تأسس ایلدیکی جهتله تانار عشیرتله
تمدیسندن مصون قالمش ایسه ده سلجوق دولتک اوج ممالکنک منتهاسنی
تشکیل ایدوب خطه جدیده عثمانیه نک جنوبنده بولنان و بالآخره کرمان-
لیلرک ظهوری اوزرینه کرمان ایلی نامنی آلان قطعه یه بو عشیرتلردن
کیدوب یرلشن اولمش ایدی . ایشته آنلردن چودار اوغلی نامنده بر رئیسه
تابع اولانی عثمانلی ایلی حدودنده قونار کوچر ایدی .

چودار اوغلی عشیرتی « دائماً قوت و اعوان و انصار کثرتی ایله هر
دیارک متوطنلرینه ورعیلرینه تعرض » ایدن دیگر تانار عشیرتلری
منگلو « اول کنارده اینی کوچی رطاییه محسوله و بایه کوچ آتمک، لیل و نهار
کاری کیرودار » اولوب « بو طریقله معیشت ایدوب کززلر، یورلردی .
فرصت بولدقلر نجه یل کبی اسرلر . سیل کبی یول کسرلر . آگسوزن کوی
بصرلردی ، ایل بوی اورلردی » .

اورخان بک قرهجه حصاره ووردندن اعتباراً دائماً مهیا طوروب
چودار اوغلی برطرفه صارقینتلیق ایتدکده همان اوزرینه واریر و دفع
و تنکیلنه اهتمام تام کوسترردی . چودار اوغلی دخنی قارشق طوره مدجغه
برطرفه فرار ایلر ایدی [۱] .

چودار اوغلی شو صورتله معامله کوره کوره تجاوزاتدن واز کچدی، حدودده کی امنیتزلک برمدت زائل اولدی. اورخان بک ۷۱۵ [م ۱۳۱۵] سنه سی خانه لرنده برای استراحت عسکری ترخیص ایتدی، کندیدی ده اسکیشهره کیتدی.

علی شیر بک تعرضاتدن فارغ اولان چودار اوغلی دائماً قرهجه حصارک شهر و بازارینی یاغمايه تشویق دن خالی قالماز و اورخان بکدن ییلمش اولان چودار اوغلی ده بوکا فرصت کوزلردی. اورخان بکک عسکری ترخیص ایله اسکیشهره عزیزیمی چودار اوغلی بککلدیکی فرصت ایدی. همان هجوم ایدوب بازار کونلری قرهجه حصارده قورولوق عادت اولان بازار باصدی. آلیش ویریشده بولنان اهالینک ماللرینی تماماً غارتله عودت ایتدی. بو حال اسکیشهرده خبر آلان اورخان بک احضار و جلیلری قولای اولان آیغود الب و صالتی کتیرتدی. معیتده کی جزئی عسکرله ایلغار ایلدی. طاغیر آراسنده (اوبناش حصاری) دینکله معروف بر خراب قلعه جوارنده چودار اوغلی یئتشدی، وقوع بولان مصادمهده تاتارلری مغلوب و تارماره، بالنفس اوردیغی بر ضربه ایله چودار اوغلی آتندن دوشوره رک کرفتار ایتدی و اموال مغصوبه یی تمایله استرداد ایلدی. جریان وقعه یی پدرینه ییلدیردی. عثمان خان «متوطنلرینک دلدارلکی جهتی ایچون ایکی سنه دن بری غیوبت ایتدیکی» [۱] قرهجه حصاره کلدی. چودار اوغلی عهد و آمانه آزاد و غارت اولنان اموالی اعاده ایلدی. توابعندن اسیر ایدیلن اطلاق اولندی. بوندن متنبه اولان چودار اوغلی دیلدرم خان دورینه دک آل عثمانله عداوت ایتدی [۲].

[۱] هفت بهشت.

[۲] ابن کمال تاریخی: شمسی کرمان ایلنده بر بوی وار، چودار اوغلی دیکله معروفدر؛ چودار تاتار صوبندن اولغین خلق ایچنده آکه نسبتله شهرت بولوبدر. «ابن کمال هفت بهشتک بیان ایتدیکی تاریخی قبول ایتیه رک وقعه نک ۷۱۳ ده حدوتی بیان ایله: شقات روانک بعضی ایدر، اول بدکردار ایکی ییل مقدارنی بند زنجیرده قالدقندعکره سنه خمس و عشر و سبعه ائده خلاص بولدی» در.

۷۱۷ [م ۱۳۱۷] سنه سنده روم دیارینه تکرار تعرضاتک صرہ سی کلمشدی .
 بر ایکی مطالعه مصیبه بو تعرضاتک اورخان بک قوماندہ سیلہ اجرا سنہ سبب
 اولمشدر . شویله کہ عثمان خان تقریس علتندن مضطرب ویورغونانی آرتق غیر
 متحمل ایدی و کونک برنده یرینی طوته جق اولان فرزند ارجمندینک اصول
 حربہ کرکی کی آلسدی رلمسی لازمه دن ایدی و برده چودار اوغلی وقعه سندن
 طولای متاثر اولان تانارلرک کین و اغبراری سونمیوب کنندی غیبوتنی فرصت
 بیله رک ملکینک جنوبینده بونلرم قارشی براقه جنی اورخان بک اوزرینه صالحد یرمه .
 لری وکنج شهزاده نک برفلا کته دوچار اولوق احتمالی بحق دوشونیه جک
 شیلردن ایدی . بناءً علیہ اوغلی چاغروب : تانارک ایمان و پیمانہ اینانوب
 سنی اول جوارده یالکز قویوب غزایه کیتمک اولماز . سندن تمام جراحی وار .
 چون بنم غیبیمی ایشیده لر ، ناکاه زمان غفلتده فرصت بولوب اوزرکه کله لر ؛
 انتقاملرن آلمغه اقدام ایدہ لر . بو دفعه لوی غزایی رفع ایدوب آقینه
 سن وار . بن بونده طوراین . اگر تانار اقرارینه طورمیوب عهدینی بوزارسه
 قیدینی کورہ بن [۱] ، دیدی . اورخان بکی سردار قیلوب آقچہ قوجہ ،
 غازی عبدالرحمن ، قوکور الب ، میخال بک کی ابطال رجالی معیتہ ویردی .
 اورخان بک سقاریا نہری کنارنده بردزه ایچنده مستحکم بر موقع اولان
 (قرہ چیش) حصاری اوزرینه ایلغار طریقہ حرکت ایتدی [۲] .
 حدودہ یاقلاشدقده عسکریخی اوچه آیردی . برفرقہ بی یول اوزرنده بوصویہ
 قویدی ، برفرقہ بی خفیاً حصارک آرقه سنی طولاشه رق موضع آلمہ لری
 وروملر قلعہ دن چیقوب کندیسنه قارشی کلیرسه آرقه لرندن اورمہ لری
 تنیہ ایله ایلری کوندردی . کندیسیده اوچہ فرقه ایله طوغریحہ قلعہ یه
 قارشی یورویہ رک محاصره یه باشلادی . براقچ کون صاواشدن صوکرہ

[۱] ابن کمال تاریخی .

[۲] جهاننا : ص ۷۳ .

حصارک ضبطی ممکن اوله میه جنی آکلاشیله رق بر کوزل مانوره باییلدی، متصور اولان خدعه حریبه موقع تطبیقه قونلدی. شویله که اورخان بك فك محاصره ایله رجعت کوستردی. آلدانان روملر قلعه دن خروچ ایله تعقیبه قویولدیله. حتی پوصوده یاتان برنجی مفرزه عثمانیه نك خطنی دخی کچدیله. درحال پوصوده کی مفرزه میدانه چیقوب و اورخان بك عکس خرام ایدوب معقلری آرقه دن و اوکدن صیقیشدیردیله. او وقت عقلری باشلرینه کلن روملر پریشان بر صورتده قلعه یه جان آتدیله ایسه ده قلعه نك آرقه سنده اخذ موقع ایدن ایکنجی فرقه عثمانیه قلعه نك چوره سنی قوشا تمش اولدیغدن حصاره کیره دیلر. آت و سلاح لرینی و اثواب و اقال لرینی براقوب اورمانه قاچدیله. فقط معقلرک صولتدن تخلیص کر بیان ایده میه رک تکفورده داخل اولدینی حالده اکثر بی مقتول اولدی. اسلحه و اشیا لری اغننام اولدی. قلعه دروننده قالمش اولانلر ناچار استیمان ایتمکله اورخان بك حصاری ضمیمه ملک عثمانی ایله رک ایجاب ایدن تعمیرات و ترصیناتی اجرا و درونده دزدار و محافظلر نصب و اقامه ایتدی.

اورخان بك اشبو مظفری متعاقب سرعت برقیه ایله (ابه صوبی) حصاری اوستنه ایلغار ایله رک تکفوری عدم امکان مقاومتدن ناشی دخالت ایتمکله حصار مزبور دخی فتح اولنوب آخچه قوجه یه ویرلدی.

اورخان بك بورادن غریبه توجه ایله کذرکا هنده فارت اصولی اجرا ایده ایده (قره تکین) حصاری قریبه کلدی. تکفورینه: حصاری ویر، یینه سنی حصار کده ایقا ایده ین؛ بنم غرضم از نیقدره دیه خبر کوندردی. تکفورده: حصار دکل، دیوارندن بر طاش ویرمزن که آله باشنه اوره! جوانی ویردی و عسکرینی جمع ایله قلعه یه قاپاندی. محاصره یه آلنان قلعه اورخان بکک یاغما یه مساعدده سی اوزرینه آرزمانده ضبط ایدلدی. کستاخانندن طولای تکفور، جمله مواجهه سنده اعدام قلدی واله کین کریمه سی ایله اموالی عثمان خان جانینه کوندردی. اهلیدن اهل سلاح

اولانلر اتلاف ایدیلوب دیکرلرینه امان ویرلدی وایادی عساکره دوشن اسرا اورخان بك طرفندن صاتون آلتوب عهد وپیمان اوزرینه قلعده یراقلدی و امور ضبط و ربط تنظیم اولنوب قلعهنك اداره سی صمصه چاوشه تودیع اولندی . صمصه چاوش « ایل و کون اوتروشوب ولایت توختاشنجه [سکونت بولنجه] یه دک اتباع و اشیا علیه واردی، اول ناحیتده طوردی » . اورخان بك اموال غنایمی مستصجاباً و مظفراً یکیشهره تزد پدر والا کهره عودت ایلدی [۱] .

اورخان بك ۷۱۸ [م ۱۳۱۸] سنه سی موسم شتاسنی یکیشهرده کچیرمشدر . پدری ایله ملاقاتلرنده ، ینه غزا ایتمکی استدا ایتمکده و بو دفعه اختیار اولنه جق سفرك طرز و سستی آچه قوجه و آیغود الب کبی جنک آزما رؤسا ایله مذاکره ایتمکده ایدی . آچه قوجه : سقاریا نهری کنارنده بعض مستحکم مواقع قالمشدر ، هنوز روملر انده بولنان بو قلعهره قوکور الب و دیکرلرک یولندقلری قلعهر قریبدر . آنلرک تعرضاتندن طولایی محافظلری صوک درجه دوچار مضایقه اولمشلر، کیجه وکوندوز محاربه و استیلازده اولمق اندیشه سیله راحتسزدرلر . بو جهتلردن ناشی او قلعهرک اسباب فتوحی مهیا و مرتبدر . ضبطی سببیه دخی طریزون دکزی ساحلنه قدر اولان ممالکک چوغنی سهولته اسلامله کشاده اولور ، دیه سفرك او طرفه اجراسی رأینده بولنور، مجلس مشاوره یه داخل اولان بکلرده بو صورتی مناسب کوریور ایدی . باشده اورخان بك اولمق اوزره ، یوفکری عثمان خانه هر ض ایتدیله ، اوده ایلك بهارده اجراسنه اجازت ویردی .

سفر بوتون بلاد عثمانییه اعلان قلوب موسم مساعد اولنجه حرکت اولمق اوزره اردو یکیشهر محراسنده طویلانندی . اورخان بك موسم

بهارده حرکت ایله ایلک هدف اولان (کلکلی) قلعه سی فتح اولندی. بعدم (قوجق حصاری) اوزرینه یورویوب حاکمک محاصره ده مجروحاً تلف اولسی اوزرینه بو حصار دخی بروجه استیان ید عثمانیانه کچدی و اهالیسی تماماً باشقه یرلره نقل اولندی. اورادن (کراسنه قلعه سی) اوزرینه واریلوب اهالیسی عهد و امان ایله قلعه یی تسلیم ایتدیلر. بو قلعه نك و اطراف و جوانبده کائن قری و انخانک تسخیریله سفره نهایت ویرلدی [۱].

اورخان بك اشبو فتوحات جدیده نك هر برینی ملحقا تیرلیله برابر معیتده کی «غازیلر» توجیه و اداره عمومیه سنی روم حدودینی محافظه ایتمک مأموریتنه علاوه آچه قوجه یه تودیع ایلدی. سقاریه نهرینک غربندن اذمید شهرینه و استانبول خلیجی کنارینه قدر اولان یرلرک فتحنه ده عبدالرحمن غازی بی مأمور ایتدی. وآچه قوجه نك و عبدالرحمن غازینک خدمات جدیده لرینی ایضا ایچون مقتضی ترتیبات اتخا اولنهرق اورخان بك پدری تزدینه عودت ایلدی. اورخان بك قره دکز و استانبول بوغازینه قدر صولت ایتمک نیتیه عزم غزا ایلش و مملکتده اوصورتله «صلای عامه» اعلان ایدلمش، عثمان خانک قوه موجوده سنک تمامی دکلسه ده قسم کلنسی احضار و سوق اولمش، تعرض اولنان قلعه لر بالسهوله سقوط ایله اوآنه قدر آرزوچوق مقاومت کوسترن سقاریه خطی قیریه رق ید عثمانیانه کچمش، شمالاً قره دکز یاللیرینه چیمغه بیوک مانعه قالماش اولدینی حالده سفرك بویه یاری یرده تعطیلنه سبب نه اولدینی تاریخلرمنز تصریح ایتیمور. بالکتر ادریس بتلیسی اورخان بكک عودتنک کر میان فائله سنی دفع ایچون اولدینی ذکر ایدوب اوده تفصیلات ویرمور. عثمانی قوه کله سنک بویه بر تشبث عظیم ایله مشغول اولدینی کورن کر میان بکنده اطوار

عداوتکارانه محسوس اولمسی اوزرینه اورخان بکه رجعت امری ویرلمسی اورخان بك قوتنك عودتی ایشیدن کر میانیلیر بالاخره یلکنلری صویه ایندییرهك تجاوز وخصومت دن فراغت ایتمکه تاریخلمه قید اولنه بیلهجك بر حادته ظهور ایتمه سی وارد خاطر اولیور .

۱۰

عثمان خان اشتدادعلت تقریس ایله حرکتدن معطل برحاله گلشدی . قوردینی بنای حکومتك ترصین ارکاننه و تزید قدروشاننه اوغلی اورخان بکك کیفایتی تجارب عدیده واقعه ایله ثابت اولمش ایدی . بوندن طولایی مشارالیه ۷۲ [م ۱۳۲۰] سنه سنده اورخان بکی امور حکومته توکیل ایتدی [۱] .

اضطرابات بدنیه مؤسس عالی همتك فعالیت حقیتمندانه سنه حائل اوله میوردی . الحاقات جدیده ایله هر سنه کسب فسحت ایلین حکومتك حسن اداره سی تأمین ایچون نظاملر وقانونلر وضعی لازمه دن اولمغین مجلسلر ، مشاوره لر ترتیب قلنرق بوخصوص مهم ایله کاینبی اشتغال اولنیورایدی . اورخان بك دخی داخل اولدینی حالده حرب میدانلرنده کوستردکلری قهرمانلق درجه سنده خدمت تأسیسه ده عثمان خانه یاردیم ایله ابقای نام ایدن بیوک رؤسانك وکون کورمش ، تجربه کچیرمش او قوجه تورکلرک نتیجه مشاوره لرنده : احکام سیاستك وقوانین ریاستك اجراسنه ، امور جمهوره نظام ویرمکه ، مسلم وخرستیان تبعه نك آسایش وحضورینك برقات دها تقررینه [۲] ، وبریاندن ده ملکك توسیغنه دائر قرار اتخاذا

[۱] ابن کمال تاریخی : کندی حیاته ایکن اول خدمتی اوغلی اورخان بکه تفویض قیلمش ، اول دخی آتاسی زماننده یدی ییل ریاست ایشیدی . آیاغی زحمتلو ایدی ، حرکت ایده مندی ؛ اول سبیدن تقاعد اختیار قلمشدی . صاغلفنده اوغلی سلطنت سریرینه کچوروب آنی سالار قلمشدی « دیور .

[۲] خیرالله افندی تاریخی : ج ۲ ص ۶۹

اولندی . مورخار بونلردن توسیع ملکه دائر اولانلری برتفصیل قید ایتدکاری حالده تأسیسات ملکیهیه متعلق اولانلری معالاسف سکوتله کچمشلردر .

عثمان خان تأسیسات وتشکیلاتده سلجوق سلطنتی دائما نمونه اتخاذا ایدندیکندن بیزانس ایمراطورلنی حدودنده اوچ عدد اوچ مملکتی احداث وامرادن قوگورالب ، آچقه قوجه ، صمصه چاوشی بونلره اوچ بکی نصب ایتدی . امرای مشارالیهمدن برنجیسی عثمانی مملکتته نظراً اک شمالده یعنی قره دکزه طوغری اولان یرلره ، ایکنجیسی ازمیده ؛ اوچنجیسی ازنیقه متوجه بولنیورلردی . توسیع ممالک ایچون اتخاذاولنان مقررات جمله سندن اوله رق قوگورالبه (آق یازی) یه ایلغار ایتمسی ، آچقه قوجه یه ازمید اطرافنی اوروب شهری یاقه رق اهالیسنی پریشان ایلمسی ؛ صمصه چاوشه دخی قره تکین ناحیه سنده اوطوروب طاغیلان اهالینک یرینه تکرار اهالی طوبالایه رق حمایه لرینک تأمینله معموریتی اسبابنک استحضاری وظیفه لری تودیع اولندی . صمصه چاوشه ویریلن وظیفه شمده یه قدر اکمال ایدلمش اولمسی طبیعی اولوب شاید آتام اولندیسه بیله آرتق بوندن صوکره آنکله مشغول اولیه رق د خدم وحشمیله برابر ، ازنیق جوارینه آقین ایدوب کرک بوشهرک جوارینی وکرک دکز کنارینه قدر اولان محللرینی یاقوب بیقه رق حیواناتی سورمه سی وقلعه سنک تضییق امر اولندی [۱] .

۷۲۱ [۱۳۲۱م] سنه سی اورخان بک پدرینک امریله مدانیه اوزرینه واروب فتحه موفق اولدی . قلعه نک دکز کنارنده بولمسی حسیله دائما دشمن طرفندن تعرضه معروض ومأمن اتخاذای محتمل اولقله برجلری ییقلدی [۲] . لکن کملیک اوزرینه کوندریان (قره تمور تاش)

[۱] ابن کمال تاریخی .

[۲] اولیا چلی سیاحتنامه سی .

مناعت موقعی سی حسیله ایله باشه چیقہ ایدی [۱]. اشبو مدانیہ وکلیک تعرضی آبلوقه تحتندہ بولان بروسه استانبولدن دگز طریقہ کلکده اولان امدادک اوکنی کسمک، محصورینک مضایقه سنی آتیروبده بلده نک سقوطی تعجیل ایلك مقصدینه مبتنی ایدی .

عثمانیلر سنه مزبورده مرمره دن تراکیا ساحلنده کچمشلر واورالده اون سکز آی غارت وتالان حکمنی تعمیم ایلمشله ، شهرلر آراسنده کی مواصله نی کسمشلر در اورویایه بومرور تورکلرک اوچنجه وعثمانیلرک ایلك مروری در بولدن مقصد بیزانس ایمپراطورلغنی تصدیق وتهدیددن عبارت اولوب فتح قصدی یوقدی . عثمانلی مورخلری موفقیت قطعیه یی حائز اولمان وقوعاتی یازمانی عادت ایدمش اولدقلرندن اشبو روم ایلی سفریخده سکوت ایله کچمشلر در حال بوکه بیزانس مورخلری آناطولیدن روم ایلی یه کچیشلرک هپسنی قید ایدیورلر وهاמר بوکیشده : تعرضات وتخریبات او قدر شدلی اولدی که خزینده برپاره قالدیغندن ایمپراطور مجوهرات خصوصیه سنی صامغه ویرینه کچن قانتا کوزینوس باشنه قویدینی تاجی ساخته [طاشلرله دونامغه مجبور اولدی [۲] « دیور .

قوکورآلب آلدینی امره اتباعاً دفعاتله آق یازی سمتنه آقینلر ایتدی ، غارت یاغما ایلدی . نهایت ۷۲۳ [م ۱۳۲۳] ده بوناچییه ، [قوکره په] قلعه سنی وملحقاتی ضبط ایتدی [۳] . (طوز بازار) نی ده

[۱] هشت بهشت . ادریس بتلیسی بو تعرضی عثمان خانک عهد حکومته عاقد وقایع میاننده دکل اورخان بکک زمان حکومتنده کلکک صورت قطعیه ده [ضبطی ائساننده، سنه وقوع تصریح ایتیرک ، بو صورتله تعرضه دوچار اولدینی] یازیور . معافیله مدانیه اوزرینه کیدیلدیکی وقت کلککده تعرض ایدلک طبیی و بدیهی اولدیغندن بوسنه وقوعاته ادخال ایدلدی .

[۲] ها مرنج ۱ ، ص ۱۶۹ .

[۳] نمانچی ، جنابی ، تقویم التواریخ ، حبیب السیر ترجمه سی . مرآت کاشانک بورلرک فتحی ۷۱۷ده کوسترمیسی سهودره هشت بهشت وکته الاخبار بونلرک ، روضه الابرار و صولاق زاده یالکز آق یازینک عثمان خان عهدنده

آلدی [۱]. بوندن صوکره تجاوزاتنه سدره اولوق ایچون تحشد ایدن روملر اوزرینه یوریه ریک « اوزونجه بل [۲] ده حربه طوتشدی . مضاربه ایکی کون وایکی کیجه سوردی . نهایت دشمن منهزم اولدی ، قوکورالب مظفراً طوز بازارینه دوندی . غلبه واقعه اوطرف خلقنک قوه مدافعه سنی محو ایتدیکندن قوکورالبک اورالری استیلا سنه مانع قالدی ، بوصورتله مدرنی قلعه سی ده قوکور آلبک الیه کچدی [۳] . آچقه قوجه ده امری آلدینی کوندن اعتباراً از میداطرفنه آقین ایتمکده ، شهرک جوارینه د کین صوقولمقده ؛ روملرله مصادماتک آره سی کسیدلما مکده و فقط هپسنده هزیمت آنلر طرفنده قالمقده ایدی . بوصورتله غربه طوغری استیلا تمادی ایلدی . اله کچن یرلردن (عیان کولی [۴]) موقعی آچقه قوجه طرفندن قرارگاه اتخاذا اولندی .

آلدینی یازارلر سده تاریخ کوسترمنلر . خواجه سعدالدین وحسن بک زاده بویکی موقعا اورخان بک دورنده فتحی یازمه لری سهوه مقرون اولسه کرکدر . [۱] صولاق زاده : ص ۱۴ .

[۲] صولاق زاده : ص ۱۴ ، کلشن معارف : ج ۱ ، ص ۴۱۹ . صولاق زاده بوموقعا « اوزونجه بل اهلایسی ابله » دیه ریک بر شهر اولدینی ، کلشن معارف ایسه (اوزونجه بیل) دیه بر دریند اولدینی یازیور . بز ایکنجیسی ترجیح ایتدک . [۳] نشانچی ، صرآت کاشات ، جنابی ، حیدب السیر ترجمه سی ، هشت بهشت ، جامع التواریخ ، روضه الابرار عثمان خان زماننده قوکور الب الیه فتحی یازارلر ، سنه کوسترمنلر . نخبه التواریخ ، جامع الدول ، تقویم التواریخ اورخان بک زماننده ۷۳۲ سنه سنده سلیمان پاشا طرفندن فتحی سویلورلر .

[۴] جهانتما : ص ۷۴ ، صولاق زاده : ص ۴ و کلشن معارف : ج ۱ ، ص ۴۱۹ . نغری بورانک استیلاسی اورخان بکک برنجی وایکنجی سفرلری آراسنده اولدینی بیان ایدر . ادریس بتلیسی عثمان خان زماننده آچقه قوجه نک فتح ایتدیکنی یازار ، تاریخی سویله منر . نشانچی ، صرآت کاشات و جنابی ایسه ۷۱۳ ده فتحی یازارلر . بوموقعی هشت بهشت و صرآت کاشات (عیان کولی) ، نشانچی (عیان کولی) جنابی (عیان کولی) دیه ضبط ایتمشلردر . عیان کولی و یا آیان کولی شیمدیکی ضابطه کولنک اوزمانکی آدیدر . بوموقع ایسه مورخلرک تعریفنه نظراً ، کولک

صمصه چاوشه کلنجه از نسیق جوارینه آقین و ایلغار ایله تخریب و قلعہ سنی
تضییقن فارغ اولیوردی . مضطر قالان تکفوری، بیزانس ایمپراطورینه
مراجعت ایدوب ایمپراطور جانبندن کوندریان قوه امدادیه یالوه
[بلاق آباد] قیلرینه چقدی. حالوکه غازی عبدالرحمن اوستمترده دأما
آقین ایله مشغول و محراً کوندریله حک عسا کر معاونه بی ترصدہ مأمور
ایدی . غازی مشازالیه یالوه یه دشمن عسکرینک چقدیغنی خبر آنجه
همان ایلغار ایله اوزر لرینه واردی ، باصقین ایدوب چوغنی قیلجدن
کچکردی، قورتیلانلردن کیلرینه جان آتاندلر دکزه دوکولدی . بقیه السیوف
دخی از نیه کیدوب فلاکت خبرنی کوتوردی . بو خبر اوزرینه تکفور
تأترندن هلاک درجه سنه واردی [۱] .

آق تیمور ایله بلناحقی یوقاریده بیان اولندیقی وجه ایله اون بریلدن
برو، برؤسه بی تضییق ایدیورلردی . درون بلده ده قیتلق صوک درجه بی
بولدی . فقراسنک ، اغیاسنک؛ حاکمک طاقی قالمدی . یأس ونومیدی
یورک لر نی قاپلادی ؛ استانبوله کیتملرینه مساعده اولمق اوزره قلعہ بی
صلحاً تسلیم ایتک فکری عمومک ذهنته یرلشدی . « حاکم بوصورتله
مال و عرض و جانتدن امین اولورسه بلامقاومت قلعہ قبولر نی آچه حق ؛
لکن بونک حصولی یا کندیسنک عزیزمنه و یا خود طرفندن اورخان بکک

ازمید کورفزینہ اولان آیاغنک اوزرنده کی (بش کوبری) دنیلن محاکمانده ازمید
جهتده اوفاق بربرغوز [قلعہ] ایدی . اورخان بک زمانده صبانجه تشکیل
وتوسیم ایدیلهدرک بوزاسی اهل اولندیغنده خراب اولمشدر . اونجی عصرده یازیلان
آثارده خرابه سنک موجود اولدینی مذکوردر .

[۱] کلشن معارف : ج ۱، ص ۱۹ و صولاق زاده : ص ۱۴ . بو حادثه نیک سنه
وقوعی هیچ بر تاریخده کورلیورسه ده مورخلرک متعاقباً اطراوس فتحی بیان
ایتملرینه و اوزانک فتحی ۷۲۵ ده اولسنه نظراً بو باصقینک ده او بیله اولسی اغلب
احتمالدر . یالوه نیک متعاقباً ۷۲۶ ده فتحی بلکه بو غالبیت اوزرینه مدافعه سز قالمسنددر .

وكالة اعزامنه متوقفدر ، مألنده خبرلری آق تیمور وبلناجق بالدفعات عثمان خانه ابلاغ ایلدیلر [۱] .

بروسه نك فتحی اوتهدن بری عثمان خانك امل خاصی اولدیغندن بالذات کیتمی آرزو ایدردی . فقط مبتلا اولدینی مرض تقریسك حاد بردرجهیه وصولی بو املك حصـولنه امکان ویرمدی . امر ایلدی ، عسکر و امرا یکیشهر اوواسنده طوبلاندی وعمومنك محضرنده بروسه نك تسلمی امر مهم میموننه اورخان بکی توکیل ومعینه کوسه میخال ، طورغود الب ، شیخ محمود فازی ، شیخ ادبالینك برادری اخی شمس الدینك اوغلی اخی حسن ی تعیین ایتدی [۲] . فقط وقتیه اطرانوس تکفوری دیموس برادرزاده سی آی طوغدی البی شهید ایدوب هنوز اخذنار ایدلدیکنه ودیموسك اوغلی وحالا اطرانوس تکفوری بروسه یه معاونتدن خالی قالدیغنه منی اولبول مرقومك تأدیب اولمسنی وبعده بروسه یه وارلمسنی اورخان بکه تنبیه ایلدی [۳] .

عثمان خانك اداره سی آلتده کی مملکت اقطار اسلامیه ده «دارالجهاد» نامیله شهرت بولمیشدی برچوق جنك ارلری ایفای فریضه جهاد و تحویل غنائم و مثنوبات ایلك عز میله ایران و تورکستاندن بو طرفه گلش و گلگده بولمش ایدی . بیزانس ایمپراطورائنگ آناطولیده اک بیوک بلده سی عد اولنان بروسه نك فتحی شوق عمومی آرتدی ریغندن بویله خارجدن کلنلرکده . التحاقیه اورخان بکک اوردوسی بش بیک کشی یه بالغ اولمش ایدی [۴] . اورخان بک ۷۲۵ [م ۱۳۲۶] سنه سی اواخرنده یکیشهر محراسندن حرکت ایتدی . کمال سرعتله اطرانوس و اصل اولدی ، لکن قلمه یی بوش بولدی . تکفور عثمانلیلرک هجومی اولجه خبر آلمش و خزانانی

[۱] هفت بهشت .

[۲] ابن کمال تاریخی .

[۳] هشت بهشت .

[۴] تاریخ خیرالله افندی : ج ۲ ، ص ۷۰ .

و حصار و ملحقانک با جملہ اہالیسی بالاستحصاب کشیش طاغی شعبہ لرندن صارپ و مستحکم بر موقعہ النجا و اختفا ایلشدی . اوردو بونلری آراشدیررکن الہ کچن برقاچ کیمسہ دن تحصنکاہلرنی اوکرندی . تکفور طاغک مداخل و مخارجہ مسلح آدملر تعین ایدہ رک مدافعہ بہ حاضرلمش ایدی . تورک سواریلری صارپ یرلرہہ اجرای حرکتک ممکن اولدیغنی آکلانجہ حیوانلرنی ترک ویایا اولہ رک شیرانہ صولت ایدوب ایلریدیلر . تکفور اموال و اولاد و متعلقاتی تخلص ایلہ فرارہ موفق اولمشکن معقبلیتہ رک کندینی اتلاف و اموالنی اغتام و متعلقاتی اسیرایتیلر [۱] . مرقومک فراری باشنہ بریکمش اولان اہالی بی استمانہ مجبور ایتدی . اطرانوس حصارینک محافظہ سنہ لزوم عسکری کورونمدیکی جہتلہ طرف اورخانیدن تخریب و اہالیسی مساکن قدیمہ لرینہ اعادہ قلندی [۲] .

اورخان بک برنجی و وظیفہ سنی بتیردکن صوکرہ بروسہ جواریسنہ کلدی . (پکار باشی) ندہ اردو قوردی . شہر خاکی ، مضایقہ لری صوک درجہ بی بولدیغنی حالہ ، تکفورک و بعض کبرانک توصیه سیلہ اضاعہ حقوقہ میدان ویرمہ مک ایچون اظہار تجلد و مدافعہ قیدندہ بولندیلر . اورخان بک بروسہ لیلرک بونیتہ مطلع اولدی ، ہیچ اہمیت ویرمدی . میخال بکی قلعہ یہ کوندردی ، تکفوری بورسوق « اہالینک جان و اموالنک محفوظتی ، آرزو ایدنلرک بلا ممانعت اموالی ایلہ استانبولہ کیتسی »

[۱] ابن کمال تکفورک معقبلی طرفندن کوردیکی تضییق اوزرینہ کندیسنی برقیادن آنہرق اتخارایتدیکنی تخریر ایتمکک مورخلرہہ آکابرو اولمشدر .

[۲] ہشت بہشت . ہشت بہشت ، روضۃ الابرار ، صولاق زادہ بروسہ نک فتحندن اول بو قلعہ نک آنددیغنی یازارلر و تاریخ کویسترمزلر . ابن کمال و صرآت کائنات ۷۲۵ سنہ سی اولہرق کویسترلر ؛ حتی ابن کمال سنہ مزبورہ اوآخزندہ اولدیغنی دہ قید ایدر . نشانچینک ۷۱۲ ، جنابی وحبیب السیر ترجمہ سنک ۷۱۳ و توقیم التواریخک ۷۲۳ - نہلرنی کویسترملری سہودن منبعث اولسہ کرکدر .

شرطلریله قلعه‌نک تسلیمی تکلیف ایتدیردی [۱]؛ تکفور بدایه قبول ایتمه مزک ایتدی؛ فقط میخال بکک غیرتی و «وزیری» اولان کیمسه‌نک سعیی ایله سوکره راضی اولدی. یالکز کندیسی استانبوله کیتمک اوزره برعثمانلی مفرزه‌سی طرفندن ساحل بحره قدر حمایه اولمسنی طلب ایتدی. میخال بک «حق الحمایه لازمدر» دیو مقابلنده «اوتوز بیک فلوریه» طلب ایتمکله تکفور مبلغ مزبوروی ویره جکنی افاده ایتمکین بولنرده شرائط تسلیمیه اذخال اولندی و بو شرطله ایکی طرفدن عهد ایدلدی. اهایلدن هیچ بری وطنی ترک ایتمک ایستمدی. یالکز تکفور عالمه ومنسوبینی ایله اموالی آله‌رق اورخان بکک ترفیق ایتدیکی مفرزه ایله سالماً کملیکه کیتدی. کندیسی اورایه قدر کوتورن عسکرلرده اون بیک فلوری اجرت ویردی [۲]. تعهد ایتدیکی اوتوز بیک «فلوری سرخ مغربی» آلتونده آنلره تودیعاً اورخان بکک کوندردی. بویله فدیة نجات اخدی، جنکیزی لری تقلیداً عثمانیلرده ایلك دفعه واقع اولیوردی. تکفورک عزیمتی متعاقب بروسه قلعه‌سنک قولری آچیلدی. قلعه‌یه ایلك اوکجه اخی شمس الدین زاده اخی حسن کیردی، اذان او قودی. آرقه‌سندن اورخان بک کیردی، ایلك امری جمعه نمازینه تخصیص ایتدیکی

[۱] ابن کمال اورخان بک بروسه جوارینه کلدیکی وقت پدرینکده دیگر بر اوردو ایله کلدیکی : اول یکان عثمان بک دخی لشکر کشور کشا ایله کلوب پکارباشنه قوندی، هر طرفدن قلعه‌یه اوشدیلر، روملرده آثار ضعف مشاهده اولندی، آخشام ایریشوب کنار حصارده یاتدیلر، یارنده‌سی عثمان میخال بکی بوسقی تکفوره کوندروب ... «دیه یازیور و بروسه فتحی تفصیل ایتدکن سوکرده روایت دیگر اوله‌رق: بروسه حصارینک فتحنده روایات آره سنده چوق خلاف وار. عثمان خانمی فتح ایتدی، یوخسه اوغلی اورخان روایتلرنده خلاف وار. دیه ملاحظه بیان ایدیور. حرکتدن منع ایدن علق عثمان غازی بی بوفتحده بولمقدن محروم ایتدیکنده بتون مورخین یکر زمان اتفاق بولندقلرندن بو افاده شایان اعتبار کوریله میور.

[۲] ابن کمال تاریخی .

براولو مناستردن ماعداتون کلیسارک هدمی و محاصره اثناسنده آچلقدن .
وفات ایتدکاری حالده دفن ایدلیوب میدانلرده براقیلان اجسادک قالدیریلوب .
کوموله سی و شهرک تطهیری اولدی . آچلق و خسته لقدن تلف اولانلرک
صاحبسز قالان اولرینی ده شهرک یکی سکنه سی تشکیل ایده جک تورکلره .
توزیع ایتدیردی [۱] . « بروسه و توابعنده سکنه اوزرنده قالان رعایا
وبرایا کماکان یرلرنده دفتر اولنوب ولایتلرین دفتریه برابر سال بسال .
خرالجلرین ادا ایتمک اوزره تعیین اولندیلر [۲] » .

فاتح لر طرفدن شهر و ملحقاتی اها لیسندن بر « فلس احمر » غارت
واغتنام اولندی [۳] . یالکز تکفورک غایت زنکین و صاحب املاک
اولان وزیر ی عسکره « خلی درهم و دینار و یردی . تدبیر دلپذیریه
کوکلرینه کیردی [۴] » . بو فتحده غنائم نامنه عسکرک اله کیرن تکفور
و وزیرینک و یردیکی پاره لردن عبارت قالدی .

اورخان بک قلعه نک محتاج اولان یرلرینی ترمیم ایتدیردی . ایچنه
عسکر قویدی [۵] و امنیت محافظه سی استحصال ایلد کدن سو کره
معینی غازیلریله یکیشهره ، پدری بارگاهنه عودت ایتدی .

بروسه بلده سی ۷۲۶م [۱۳۲۵م] سنه سنده ضمیمه ملک عثمانی اولمشدر [۶] .
اوجلرده اولان امرای بوش طور میور ، وظیفه جهاده اقدام کوستریبور-
لردی . قو کور الب غن و اتنه دوام ایله مذکور ۷۲۶ سنه سنده (بولی)

[۱] هشت بهشت و ابن کمال تاریخدن مزوجاً

[۲] جامع التواریخ .

[۳] هشت بهشت .

[۴] ابن کمال تاریخ .

[۵] تاریخ آل عثمان .

[۶] ابن کمال تاریخ ، جامع التواریخ ، روضة الابرار . جهانغا

و حبيب السیر ترجمه سی بروسه نک فتحی ۷۲۲ سنه سی اوله رق بیان ایدرلر .
نشری جهانغاده : بروسه نک فتحی بو ذکر اولن تاریخدن ایدوکنه هیچ نزاع
بو قدر ، دیده تقييد ایتددر . نشانجی ۷۲۳ و مرآت کائنات ۷۲۵ سنه سی

قلعه سنی ده و مولردن آلدی [۱]. شوصورتله طرف عثمان خاندن مأمور اولدیغی محبارک استیلاسنی ا کمال ایلدیکندن عسکرینی تحشید ایله غربده مشغول بولان آقچه قوجه یه ملاقی اولمق اوزره سقاریه کیدندن مرور ایلدی . آقچه قوجه غربده ، استانبوله طوغری اولان یرلرده پک چوق آقینلر اجرا واورته انی بامال غارت و خسار ایله بیزانس ایمپراطور لغنک عجزینی الك اوافق کوبیللره قدر آ کلامش و (قاندیری [فندره]) و (آرمه [ازمی پازاری]) . قلعه لرینی حرباً قبضه تصرفه کچیرمش ایدی [۲] . بورالک محافظه سنی « مجد و مجاهد بعض غازیلرک عهدۀ مردانکیسنه » حواله ایلدی . کندیسی ده غربه طوغری آقینلره دوام ایتمک ایچون (دوه حصاری) نی قرارگاه اتخاذا ایدی [۳] . آقچه قوجه رفیق جلا دتشمعاری قوکور البک کلدیکی خبری اوزرینه قارشى چیقدی ، ایکی قوماندان برلشدی .

ازمید کور فزیله قره دکر آره سنده بولان قطعه اراضی که کوچک آسانک استانبوله جوار اولان قسمیدر و آقچه قوجه ایله قوکور البک تهیدیتنه قارشو کویا مدافعه سی بیزانس ایمپراطور لغنجه و جوب درجه سنه

کوستریرلر . جنابی و تفتیح التوارخ اورخان بک محاصره ایدرکن عثمان غازی بک وفاتی یازوب بونلرله تقویم التوارخ ، جنابی ترجمه سی ، لطائف الاخبار ، اورخان بک جلوسندن صوکره ۷۲۶ ده فتح اولدیغی قید ایدرلر . (نتائج المتون و محاسن الفنون) فتحک اورخان بک عهدنده اولدیغی سویلر ، تاریخ بیان ایتمز . (فتح المنان فی مفاخر آل عثمان) ایسه اورخان بک زمانده ۷۳۰ ده اولدیغی یازار .

[۱] مرآت کائنات ، نشانچی ، جنابی ، هشت بهشت و جامع التوارخ عثمان غازی دورنده فتح ایدلرکنی یازار ، تاریخ کوسترملر . تقویم التوارخ ۷۲۴ دیبور . شمانلی مورخلرینک کوستردکلری شو تاریخلردن اون ییل صوکره بورانی زیارت ایدن ان بطوطه شهرک عثمانیلره عائد اولدیغنه دائر هیچ برشی سویله من .

[۲] قندردنک فتحنی نشانچی ، مرآت کائنات ، جنابی ۷۲۶ و تقویم التوارخ ۷۲۴ اوله رق کوستریمور . ارمی یازارینککنی ده نشانچی و مرآت کائنات ۷۲۶ دیرلر . هشت بهشت عثمان غازی زمانده قید ایدر ، تاریخ بیان ایتمز . حسن بک زاده اورخان بک زمانه عطف ایلر .

[۳] حدیدی تاریخی . بو کتاب آقینلرک آیدوس اوزرینه اولدیغی بیان ایدیور .

وارمشنی . اشبو قطعه ده ایمپراطورلق بر خیلی قوت تحشید ایلدیرک بونلر (صمندره) موقعی مرکز اتحاد ایلشلردی . قوه مزبور مهماجمات عثمانیانه بر مدت مقاومت مه اهتمام کوسترمشدر .

آچه قوجه ایله قو کورالب برلشدکدن سو کره صمندره نك فتحه ییلرندم قرار ویردیله . لکن بالهجوم ضبطی آسان کورولدیکندن اول اوجده ایجه یرلشوب احتیاطکارانه حرکت و بروقت فرصت انتظار ایتمکی تنسیب ایلدیله . فرصت کچیکمدی . صمندره تکفورینک اوصردده اوغلی وفات ایدوب مراسم تدفینیه سنده حاضر بولنق اوزره او دیارده اولان خلق ترک موقع وماوا ایلشلردی . بونی خبر آلان سالف الاسامی ایکی عثمانلی قوماندانی درحال حرکت و سرعت وصولت ایلدیرک طوبلی بولان جمعیتی باصدیلر . موجود اهالی بی و تکفورک « خدم وحشمنی قیروب » کندیسینی طوتدیله .

بعده بلافاصله وقت قلعه اوزرینه یورودیله . ذاتا اهالیسنک قسم اعظمی باصقینده تاف اولمش ، قالانلرده وقعه نك دهشتی قارشیسنده شاشرمش قالمش اولدیغندن قلعه قولایجه ضبط اولندی [۱] . صمندره آیدوسسک اسکدار جهتمده واسکداره اوچ دوت ساعت مسافده بولندیغندن ازنیق وازمید فتح اولمده دن حتی آیدوس اله کچمه دن عثمانلی دلاورلرینک بو موقعه قدر ایلروله مسی شایان دقتدر . قلعه نك فتحی مین کوندریلان خبر اورخان بکک « جلوسی عقبنده ... توارد ایلدی . »

[کل نفس ذائقه الموت] عثمان خان غازی نك مرضی مشندا لوب قوای حیاتیه سنده وهن کلی نمایان ایدی . بروسه نك مؤده فتحندن واورخان

[۱] ابن کمال تاریخی ، صولاق زاده مزوجاً . نثری فتح نك عثمان خان زماننده اولدیغنی یازار ، تاریخ کوسترمنه . ضبطی نشانجی و جنابی ، صرآت کاشات ، نخبه التواریخ ، جامع الدول ۷۲۶ ده اولق اوزره قید ایتدکلری حالده نشانجی و جنابی عهد عثمان غازیده و دیگرلری اورخان غازی زماننده فتح اولدیغنی روایت ایدرله .

بک کبی مجاهد و قهرمان بر خیر الحلف براقه جفندن حاصل اولان سرور عظیم قوجه مؤسسزک قلبنه حضور بخش و عمرینه حسن خاتمہ اولدی . وداع عالم فانی ایدرکن کوزی آجیق کیتہ یوردی . ارتحالندن مقدم اورخان بکی [۱] و شیخ اده بالی [۲] و انخی شمس الدین و انخی حسن و طورغود الب و صالتوق الب و جاندارلو مولانا قره خلیل و قره اوغلان کبی کندیسنک دینی و دنیوی اعتمادینه مظهر اولان ارکان ملکینی و اشباع و انباعی و اولولرینی اجرای وصیت ضمنده نزدیک کتیرتدی [۳] . حالت احتضارک او ان اضطرار بنده : بنم اوغوللر مه و دوستلر مه برنجی وصیت دایمًا غزا و جهاد سنتنی اقامه و دین نبوی تقویتنی ادامه ایتمک کدر . کمال اجتهاد ایله لوای شریفی بالاترین طوتیکز . اسلامه خدمت دایمی معطل

[۱] نثری [جهاننا : ص ۸۴] نك روایت مختاره سنه کوره عثمان خانک حین ارتحالنده اورخان بک بروسه ده اعش . بورواجی اختیار ایدن متأخرین بروسه بک . فتحنی متعاقب پدرینک حالت احتضاری خبری کلمسی اوزرینه اورخان بک علی العجله سکوده عودت ایدوب فقط پدریله کوروشمک میسر اولدیغنی یازمشلردر . حالبوکه نثری بروسه نك فتحنی ۷۲۲ ده و عثمان خانک ارتحالی ۷۲۶ ده اولوق اوزره کوستر . او حالده اورخان بکک اولجه ضبط ایدلمش اولان بروسه ده بولندیغنی آکلاشیلور .

[۲] نثری [جهاننا : ص ۸۴] : روایت اولنورکه اول عثمان غازینک قاین آتاسی اده بالی وفات ایدوب برآیدن صکره قزی بالاخون خاتون که عثمان غازینک خاتونی و اورخانک آتاسیدر وفات ایتدی ، عثمان غازی کندی ایله ایکیسینی دخی بله جک حصارنده دفن ایتدی . اوچ آی صکره عثمان غازی دخی دنیای فانیدن آخرت باقیه رحلت ایتدی . « دیور . صوکره کلن مورخلر بو روایتی اقتباس ایتمشلردر . بز هشت بیست مؤلفی ادریس بتلیسی بی اختیار ایتدک . بعض تاریخلرده اده بالینک وفاتی ۷۲۸ ده کوستریلور .

[۳] بری برندن آز فرقلی اولوق اوزره نثری غایت مختصر و ساده ، ادریس بتلیسی مفصل و مطمئن بر افاده ایله عثمان خانک وصیتنی یازمشلردر . بیهجة التواریخ ، تاریخ آل عثمان ، روحی تاریخلرنده وضیته دائر سوز یوقدر . صوکره دن کلن مورخین تفصیل و تزییننه اوزه نتمشلردر . خواجه سعدالدین افندی نظم ایلمشدر . کلشن معارف و تاریخ عطاده کوریلن علاوه لر سرور زمان ایله وجود بولمشدر .

قیلمیکز . چونکہ جناب حق بو بندہ ضعیفی فتح بلاد و ترویج آیین
مسلمانی اوزره تأیید بویوردی . بو خاندانده قوانین مجاهدت و دین پروری
مستمر و مستقر قاله جغنی امید ایدرم و مواعید الهیهدن مأمول و منتظر
کورورم، که بو غزا و جهاد آینی و کله توحید و ایمان اشاعه سی بو بلادک
حدودنده نهایته قدر کوتوریلور، ایریشدیریلور . بو خاندانک نتایج واحفاد
و توابع و منتسبانندن هر کسه که بو طریق قومیدن عدول ایله عدل
و شرع پرورلکه چالشیمه روز جزاده شفاعت پیغمبریدن و صله پذیریدن
محروم و مهجور اولور ، کبی سوزلرله عمومه خطاب ایتدی .

آندن سوکره اورخان بکه دوندی . نهانی : اوغلم ! دنیا به کلن
مملوک و مالکدن برکیمسه یوقدرکه وعده حلولنده « ارجعی » امر جلیله
مطابعت ایتسون . شمدی حاکم قدیرک و سلطان خیرک حکم و امر یله
انالله تلقین کوش ایتباه اولدی . بو سفر معنوی سبکبارانی ایچون آخرین
نفس دمنده دنیوی جهتلرک جمله سندن قطع تعلق کر کدر ؛ اما عاقبت
اندیشلک و دورینلک طریقنده سنی ارشاد ایچون امور دینی به تعلق
ایدهیم . علایق نفسی قطع و حریم قدسی جانبه روحی تجرید هنکامنده
جهاد و تقویت دین مقاصدندن طولانی توبه و استغفار جهتی که جان و دلد
جایکیردر و هنوز سردر تأخیر ایدهیم . ای بختیار اوغلم ! بو حینده حکومت
و امانت و دیعه سنی سکا اصهارلارم ، سنی خدایه سپارش ایدرم . حقیق
و دیعه لرخی سنک عهده که تحمیل ایلرم ؛ جزا و حساب کوننده بو ودایع
یزدانی طلب ایدرم ، بو بایده برقاچ وصیت ایلرم .

دینی و دنیوی وقایعک ، صوری و معنوی مطالبک جمله سنده دائماً
شریعت مطهره یی پیشوای اعمالک و مقتدای افعال و احوالک طوت .
بو منہاج مستقیمدن هیچ راه و روش دیکره کیتمه . اوامر و نواهی
احکامنده کتاب الهی و سنت پیغمبریدن عدول و تخلف کوسترمه . مبهم
و مجهول امورده خدا و رسولک اوامر و ائمه شریعتک ره نالکی و علمای

راسخنیک اقوالی ایله عمل ایت، که بو وصیت خیراتی نجمل و سعادات گامی بی.
مشته لدر .

احسان و افضال و تعمیم انعام محکومان و خدامک جمله سی اوزرینه در .
خواص و عوامدن هپسینی رتبه و مقام قدری و مراعات و استرحام
مکارمندن حصه سی ایله تخصیص ایت . خواص اهل اسلامک مزید اجلال
و اعظام ایله تخصصی لازمدر . مرحمت و احسان ملکه سیله تحلی ، مظاهر
سلطانیدر . بو اخلاق رحمانیه ایله متصف اولوب متعلقرک حالتی اصلاح
واکمال ایتک سعادات جاودانی بی ادرا کدر . چونکه جهانیا نلق بدنه
احسان روح مثابه سنده در . حکومتک اعضا و اعصابک قوتی بو روح
نفسانی مشرعدن طریق نهانی ایله در . سرورک صاحبه عباد اللهی
مواهب الهیه ده نفسنه شریک و سهم عد ایتک لازمدر . بویه جه کندوسی
درکاه یزدانینک محبوبلردن اولور .

اعظم امانات الهیه و دبعه حکومتدر . بوده مراتب و مناصبک اجل
و اعلا سیدر . با حکم قدیر متعال شمیدن بو خلافت رحمانی بی متحمل
اول . امانتدارلق شرطی لایقوله رینه کتیر . آنک ایجابی اولان عدل
و احسان لوازم و ارکانی کندی همت و ذمتک اوزره و اجبرک واجبی
عد ایت . زیر دستاندن نوع انسان بلکه افراد حیوان اوزرینه مرحمت
و شفقت طریقلرینی براقه . مجاهدینک باشلرینی ، رعایانک جمهورینی
و منسوبلرینی و بالجمله عساکرینی کندی اولاد و اقاربک منزله سنده طوت .
بو خاندانه اوزون مدتدنبرو معاونت و جانسپارلق ایتش ارلان مهاجرین
و انصاری نظر و خدمتده دائم ایله ، حکمگذارلق و حرمتمدارلق لوازمی
تماماً ایفا ایت . حسب البشریه قصور و قباحلری و قوعنده عفو و اغماض
ایله معامله ایت و قطع مکارمه سلوک ایتمه . بونلرک اولاد و احفادینی کندی
اوغللردن عد ایت . بو خاندانک امید مرحمتینه سائر اقطار
و امعاردن جلای اوطانی اختیار ایدنلرک دلدارلقنی و مهربانلقنی التزام

ایله . وطن غریبلرینک کوکلرئی خسر وانه نوازشلرله معمور ایت .
 حادث و قدیم منافقلمر و معاندلری و فهمی مخلصلری اغراض دنیویهدن
 هیچ بریسنده یکسان طومه . جانندن دوستلرینی نهانی ملاطفتلر ایله
 و دشمنلرینی مناسب ملاحظات ایله عاقبت ینلک نظرندن اوزاق طومه ،
 یولنده پدرانله و خالصانه نصیحتلر و یردی واشبو پند حکیمانیه بروسده کی
 (کومشلو کنبد [۱]) . دفن اولنسی وصیتی علاوه ایتدی . حضورنده
 اولانلرک جمله سیله وداع و استحلال حقوق ایله آتام کار دنیا ایتدی [۲] ،
 رحمت رحمانه قاووشدی .

اورخان غازی - آشاغیده بیان و تفصیل اولنه جنی و جمله - مقام حکومت
 اصماد قلندقدن سوکره عثمان خانک نعلش مغفرت نقشی موقتاً سکودده
 دفن اولنوب بعده وصیتی موجبجه بروسه یه نقل و مناسرت دروننده
 کومشلو عمارت و کنبنده دفین خاک عطرناک قلندی [۳] . جسدینی شیخ
 اده بالی و جاندارلو مولانا قره خلیل و طورسون فقیه و عثمان غازی نکل امام
 رایتی مولانا یحیی فقیه غسل ایتشلردر .

[۱] [نشری جهاننما: ض ۸۴]: اول وقت کافرلر مناسرتی یکی اورعشلردی ،
 کومش کی یلابردی ، ایراقدن کورن کومش صانردی ، « دیور . مناسرت
 و عمارت تغیرلرینه باقیلنجه عثمان غازی نکل مدفن اولان مناسرت اورخان بک طرفندن
 یاعقیب فتحده و یا سوکره لری عمارته تحویل اولندی آکلاشیلور .

[۲] هشت بهشت

[۳] ابن کمال تاریخی ، اخبار الدول و آثار الاول عثمان خانک (سکوتنجک)
 قریه سنده مدفون اولدیغی ، برنجیسی اوزرینه ترهه یابلدیغی و ایلکنجیسی ترهه نکل
 زیارتگاه اولوب ترهه ایلدیکنی یازمشلر سده بونلک اولجه سکودده امانتاً
 طور اراهه قوللندن منبعث اولدیغی و جهاننما و هشت بهشت کی تاریخلرک روایتلرندن
 ذهول ایلدیکی آکلاشیلور . تاریخ آل عثمان ده صورت موقته ده بیله جکده
 دفن اولندی سویلیور ، بوکا کوره وفاتکده اوراده اولسی لازم کلور .

عثمان خانك وفاقی ذكر اولئان ۷۲۶ سنه سنده در [۱] ؛ سنی آلتش طقوز ایدی . مدت ریاست و امارتی اون طقوز و مستقلاً حکومتی یکریمی یدی بیلدر [۲] .

۲۱

عثمان غازینك شمائلی زماننده ضبط اولئامشدر ، ایلک یازیلان تاریخلر مزدهده ذکر ی کجمر . اوننجی عصرک نصف اخیریله اون برنجی نك ربع اولنده یاشایان شهنامه نویس (لقمان بن سید حسین العاشوری الحسینی) تألیف ایتمدیکی (قیافة الانسانیه فی الشمائل العثمانيه) نام اثرنده بو خصوصه کندندن اول هیچ بر مورخك اجاله خامه ایتمدیکنی بیان ایدر . مومی الیهك تعریفنه کوره عثمان خان غازی : اوزونه مائل اورته بویلو ، یاصی یغرنلو ، کنیش کوكسلو ، بلندن آشاغیسی یوقاریسندن اوزون ، حالت قیامده قوللری دیزندن آشاغی ایدی . قره یاغیز ، مدور چهره لو ، سیاه چاتق قاشلی ، سیاه الا کوزلی ، قوچ بورونلو ، ایری دیشلی ، دیکریمی سیرك کوزل صقاللی ، اوزون بویونلو ایدی . تشکلات بدنیه سی تام آتینه جک

[۱] عثمان خانك وفاقی بهجة التوارخ ۷۱۰ ، صرآت الادوار ۷۱۱ ، روحی رساله فی تاریخ العثمانيه ۷۲۰ ، لطائف اخبار الاول ۷۲۰ ، تاریخ آل عثمان ، ابن کمال تاریخی ، نثری [روایت آخری قیدیله] ۷۲۷ سنه سی اوله رق بیان ایدرلر . جنابی اورخان بلك ۷۲۶ ده بروسه فتحنه کیتدیکنی و بونی متعاقب عثمان بلك وفاقی یازدینی حالمده اورخان غازینك جلوسنی ۷۲۷ ده کوستریر . همت بهمت عثمان خانك تاریخ وفاقی قید ایتمدیکی حالمده اورخانك جلوسنی کتابنك بر یرنده ۷۲۰ ، دیکر بختنده ۷۲۶ اوله رق ذکر ایدر .

[۲] عثمان غازینك مدت حکومتی بهجة التوارخ ، صرآت الادوار ، نتایج المتون و محاسن الفنونده اون بر ، روحی و رساله فی تاریخ العثمانيه ده و تفسیح التوارخده یکریمی آلتی سنه ، اوچ آی ، اون کون اوله رق کوسترلشدر . نثری یکریمی یدی بیل دیبور . بولردن غیری تاریخلر یکریمی آلتی سنه یی قبول ایتملردر . تاریخ وفاقی اوله رق خیرالله افندی ۷۲۶ سنه سی رمضانك اوننی و رسمی سالنامه لر سنه مزبورده رمضانك یکریمی برینی اراثة ایدرلر سهده مأخذلری معلومز دکلدر . بهجة التوارخ آی بیان ایتمه رك بازار ابرته سی کوننده ایدوکنی یازار .

بر صورتده ایدی. شکل و شمائلی آره سندم الك زیاده نظر دقتی جالب اولانی « قولك دیزندن آشوری اوزون اولسی ، در . بو کیفیت شرقده اقتدار و قوت طالعه دلالت ایتمک اوزره عموماً قبول اولنمشدر . زماننده (قره) نقیبه دخی یاد اولندیغی مرویدر . بولقب بر روایت کوزه لونك اسمر و صاچ و صفالنگ قره اولسندن ، بر روایت کورده شجاعت فوق العاده . سندن ناشی ایدی . تورکملر آره سندم شجیع و مقتدر ذواته (قره لر قره سی) دینلیدیکی شایعدر .

عثمان خان قرمزلی چوخه دن سرپوش کیوب اوزرینه « آق چاله » دن مدور و بورمه صاریق صارار ایدی . بو شکلده تاجی خراسان اهالیسی استعمال ایتدیکی جهتله « خراسانی » دبه معروفدر . صاریغک طرزی دخی چغتای اصولنده ایدی . روایتی نظراً بو صاریق صحابه کرام طرزی اولوب او عصرده بکلره مخصوص ایدی . لباسی دخی زمانه سی ارباب حربنک استعمالی وجه ایله کنیش و یقالو ایدی . بو کسوه ایچنه واوسته گیلک اوزره ایکی عدد اولوب اوزون یکلوایدیلر . « فراجه » تسمیه اولنان اوسته گییانی قرمزلی چوخه دن یقالو ایدی . اشبو فراجه صوکره لری روم ایلی به شایع اوله رق یقه سنه « روم ایلی یقه سی » تعیر اولنه گلشدر .

مورخلرک ویردکلری معلوماته کوره عثمان خان غازیبنک ترکه سندن آلتون و کوموشه متعلق ذیقیمت اشیا ظهور ایتمه مشدر . مخلفاتی بالخاصه ضبط اولنمشدر : « دکنلی [طوکزلو] » بزدن ایچ طرفی علملو اعمال ایدیلان یکیجه بر صاریق بز ، آته مخصوص بر زره طاقی [یانجوق] بر طوزلق ، بر قاشیقلق ، بر چفت جزمه [صقمان ادوکی] آلاشهر منسوجاتندن قرمزلی رنکلی سنجاقلر ، بر ساده قلیج ، بر تیرکش ، بر مزرناق ، بر قاج طویله کهیلان آت ، مسافرینی اطعام ایچون اوچ سوری قویوندن عبارتدر . بونلردن باشقه سلطان ایوکنده بر قاج یوکرک یبانی قصرناق و بر از چیفت حیواناتی وار ایدی . مورخین قدیمه بروسه حوالیسندمکی

مرعالمردم موجود اولان « میری [بکلك] » قویونلر اول قویونلر جنس و نسلندندر دیو تبرکاً سویلر لر .

مخلفاتی میانده تعداد اولنمان ایری دانه لی بر آغاج تسبیح یادکاری اوله رت اون ایکنجی عصر صوکنه قدر زیارت ایدیلر مش وینه تر به دم قره جه حصار فتحندن صوکره سلطان علاء الدین کیقاد ساجوقی طرفندن کوندریلان طاولک قاصناغی ده بولنور مش . شو ایکی یادکار تاریخی اون اوچنجی عصر ابتدا سنده ظهور ایدن یانغینه یا تمش ، مدفون اولدیغی تر به نك اوستنده کی پارلاق لوحه لرده غائب اولمشدر .

عثمان غازی نك قلیچی ادرنه لی روحی یه نظراً ایکی اوجلی اولوب خزینه هابونده محفوظ اولدیغی مروی ایسه ده الیوم موجود دکلدرد .

عثمان غازی غایت متدین و صالح بر ذات اولوب « آخرت جاننه میلی زیاده » و منهیاتدن صوکه درجه ده مجتذب ایدی . یوده قاین پدری اده بالیدن تلقین تصوفی حالنده آلدیغی تربیه دندرد . زیرا عثمان بك هنوز کنجکلکنده ، بو آد مه داماد اولمازدن اول دأئما اوینه کیدر و کیجه قالیر و مصاحبته له تلذذایلر اولدیغنی مورخ لر متفقاً بیان ایتمشدر .

عثمان غازی آخر عمرینه قدر اعلائی کلمه الله اینجون چالیشدیغنی کبی حین احتضارنده توسیع دائرة اسلامی قصد ایدمه لرینی اخلاقه وصیت ایتمشدی . بتون ملکات عقلیه سی فریضه جهاده معطوف ایدی . بر دماغ که بویله افکار علویه ایله مشبوع اوله ، حب ماسوادن آزاده اوله جنی و توفیقات الهیه مظهرتی بی اشتباهدر .

مشاراله قبا آوازلو ، پک زیاده طاتلی سوزلو ، غایت « حلیم » وجیه بر ذات اولوب « مدت عمرنده بر کره غضب ایتمک واقع اولماشدر » دیو منقولدر .

عسکرلک نقطه نظرندن بر فردک فضائل عمومیه سی و مقتدر بر قوماندانه لازم اولان اقتدار و معلوماتی بیوک میقاسده حائز اولدیغنی

افعالندن مستبان اولیور. احاطه نظر ، فکر جری ، تشبث ، حسن اداره ملک و تبعه مثللو مؤسین دولته مقتضی خصائلک کافسنی جامع ایدی . عدالتی ورعیت پرورلکی وسخاوتی خصائل مدوحه سنه برر ضمیمه کزیده ایدی . تبعه وزیر داستانی اغنایه آلدینی اموال غنایم مع زیاده کافی ایدی . تورک شعار ملوکندن اولان تبعه سنی بسله مک قضیه سندن سرمو انحراف ایتمه مشدر .

دائره منده هراقشام زوار و مسافرین ایچون سفره لر قوردر دینی کچی هراوچ کونده بر ترتیب ایتدیردیکی طعام ایله فقرا و صلحایی جمع ایدوب اطعام ایتمک معتادی ایدی .

آقینلرندن بیزار اولان روم اهالی حکومت و یا حمایتی آلتنه داخل اولمجه هر درلو تعرض و تمیدین مصون و محفوظ اولور و بالجله حقوقی تأمین قیلنور ایدی . کندو تکفورلرندن کورمدکلری معامله عادلانه نائل اولورلردی . اشته بوجاذبه بدایت ظهورنده جمعیت عثمانیه بی شندیره ن سواقدن بری اولمشدر .

عثمان غازی « مدت عمرنده بیت المالدن بر نسنه آلامشدر ، کندی قویونلرندن حاصل اولان اموالندن کچنورلر ایدی ، ؛ غنائمن حصه سی باشلیجه وارداتی ایدی . یالکیز « باج بازاری رعایا و برایا رضاسیله وضع ایدوب بر آنچه تعدیه قائل دکلدی .» .

فقرا و محتاجین حقنده کی لطف و عنایتی و ایتم و آرامله بذل ایلدیکی آثار شفقت و عاطفی بیانده مورخین قدیمه من یکن زبان افتاقدر . ذات کریم و شهیمک فضائل کزیده و اخلاق حمیده سی تسلیم کرده یار و اغیار ایدی .

مؤسس دولتمز او دورده زبازد اولان سلطان ، شاه ، بك ، خان عنوانلرندن هانکیسیله ملقب ایدی ؟ معلوم اولدینی اوزره « بك » القاب حاکمیتدن اولوب نیم مستقل اولان اوج بکلرینه و دولت سلجوقیه نك

انقراضندن صوکره آنا طولیده بالاستقلال حکومت ایدن طوائف ملوکه
 بك دینیلوردی . تواریخ قدیمه مزده دخی نام عالیسی عثمان بك دیه محرردر .
 بناءً علیه زمانده امثالی امرای مستقله کبی عثمان بك دیو یاد اولندی
 بی اشتباهدر . صوکره دن کن مورخلریمز سلطان و خان عنوانلرینک ایکسینی
 بردن اضافه ایله سلطان عثمان خان دیو تحریر ایتمشلر سده مقصدلری توقیر
 معطوف اولسه کر کدر . بز اشبو کتایمزده هنگام امارتنده بك عنواتی
 محافظه ایتمکه برابر استقلالدن صوکره اوغوز عنغنه سنه توفیقاً یالکزخان
 عنواتی اختیار ایلدک . سلطان سلجوق طرفندن کوندریلوب منشآت
 فریدون بکده صورتلری مندرج اولان اوچ قطعه فرمانک برنجیسنده عثمان
 شاه خطایله « ناصرالدینا والدین ابوالنصر » عنوانلری کوریلور سده
 شاه عنوانه باشقه هیچ بریده تصادف اولنما مقدهدر . مارالذکر فرمانک
 شیوه کتایب یازلیدی دورک شیوه سنه اصلامطابق دکلددر . بلکه دور سلطان
 سایمان خان قانونی اوخرنده لسان ادبیمزک آلدینی طرزده تمامیه موافقدر .
 بناءً علیه بوفرمانک اصلی فارسی ایسه فریدون بك بالذات ترجمه ایتمش
 اصلی قبا تورکجه ایسه مشارالیه طرفندن تزین اولنمشدر وائسای ترجمه
 وتزینده هر حالده قلم قاریشدر لیدی محققددر .

دولتمزده اصل عنوان سنلطنت « خان » اولوب « سلطان » عنوان
 عربسی پادشاهانه و ذکور وانات اولادلرینه صوکره دن علاوه اولنمشدر .

فهرست

مدخل

باب اول : توركلر

برنجی فصل : توركلرك اصل ومنشائی، توسع وانتشاری ، اسباب وطرق مهاجرت (۱) . قبل التاريخ وقوعات : اوغوز خان (۸) . تورك ، تورانی ، اسكيت ، هون تعبیرلرینك اشتقاق و تعریفی (۱۳) .

ایکینجی فصل : غرب توركلری (۱۶) . ساقلر ، سقولوتلر ، سارمانلر (۱۷) . شرق توركلری : هیونخ-نور ، هیونخ-نو دولتلك ایکیه انقسامی (۲۰) . شرق تاتارلری : تونم هو یاخود سیه ن بی لر ، چوجنلر (۲۳) . شرقدن غربه هجرت ایدن توركلر : سولر ، آلنلر ، یوشی لر ، غرب هونلری ، هیاطله ، آبارلر (۲۵) . تورك خاقانلی : تشكلی ، ایکیه انقسامی (۳۱) . شرقی تورك خاقانلی ، سیه ین تولى (۳۴) . غربی تورك خاقانلی (۳۷) . ساسانیلك سیاستی (۳۸) . غریده تشكلی ایدن تورك مللری : بلغارلر ، خزرلر (۳۹) .

اوچینجی فصل ، قرون وسطاده توركلر : ظهور اسلام (۴۱) . غربی تورك خاقانلغتك انقراضی ، غرب توركلری آراسنده فترت ، توركلر (۴۳) . غرب توركلری ایله مسلمین آراسنده محاربات ، عربلك ماوراءالنهری استیلاسی ، قارلقلر ، آل سامانك ماوراءالنهرده حكومتی ، غرب توركلری آراسنده اسلامیتك دخول وانتشاری (۴۷) . خزرلر ایله مسلمین آراسنده محاربات ، خزرلك انقراضی ، بچنك لر ، اوزلر یاخود قیجاقلر (۷۱) . شرق توركلری : اویغورلر ، كیه-کیا-سولر ایلك خانلر ، شاتو توركلری ، خطالر : قره خطالر ، نیوچی لر (۷۸) . ممالك اسلامیده توركلرلر : بغدادده امیرالاصرارلر ، طولونلر ، اخشیدلر ، غزنویلر (۱۹۱) . سلجوقیلر : اوائل احوال وتأسيس حكومت ، انقسامی : ایران : خراسان وعراق عجم ، کرمان ، حلب وشام (۱۲۷) . آرتقلر ، آنا بکلر (۱۵۱) . دانشمندلر ، اخلاط شاهلری ، روم سلجوقیلری (۱۶۲) . خوارزمشاهلر (۱۸۵) . موغوللر : توركلر اتنده اولان ممالك بزرلر طرفندن استیلاسی (۱۹۱) .

دردنچی فصل : توركلرده حیات اجتماعیه وسیاسیه ، دین ، علوم وفنون ، صنایع . — اهالی : طبایع اساسیه ، حیات خصوصیه ، حیات عائله (۲۲۶) . حکمدارلر (۲۳۳) . اساس حكومت (۲۳۸) . اداره حكومت : داخلی ومالی : ویرکیلر ، مسكوكات (۲۴۲) . سیاست وقوانین : حقوق وجزا (۲۴۸) ، عسكركلك : اوردو (۲۵۰) . دین ومذاهب (۲۵۶) . ادبیات :

یازی، لسان، ادبیات (۲۶۴). صناعات: صنایع نقیمه، صنایع عادیه (۲۷۶) تجارت: یولار (۲۷۹). فلاحت (۲۸۴).

باب ثانی: بیزانس دولتی

برنجی فصل: روملغك توسع و انتشاری، بر هیئت مستطاه اجتماعیه حالی اکتسابی، قسطنطنیه نك پای تخت اتحادی، روما ایمبراطورلغك انقسامی (۲۹۱). شرق ایمبراطورانی: ویزیغوتلرک مهاجمه سی، هیونخ - نولرک تعرضی، تئودوسیوس سلاله سنك انقراضی، تراکی و یوستینیانوس سلاله لری، مهاجمات خارجیه نك توقیفی، شمالی افریقا، ایتالیا، سچلیانك استیلاسی (۳۰۲). ممالک ایمبراطوریه نك احکامی (۳۰۵). ایزراقلیوس خاندانك ظهوری، ایران دولته غالبیت (۳۰۹).

ایکینچی فصل: عربلرله محاربات: سوریه و مصر و افریقانك ضیاع قطعیمی، قسطنطنیه محاصره لری (۳۱۱)، ایساوروس خاندانی: بری و بحری تنسیقات عسکریه، تصویر شکنلر (۳۱۴). ماکدونیا خاندانی: شرق کایداسنك رومادن افتراقی، اهل اسلامدن اخذ ثار (۳۱۷). بلغارلر اوزرینه مظفریات؛ ارمنستان، کرجستان، ایریانك استیلاسی (۳۳۰).

اوچونجی فصل: ماکدونیا خاندانك انقراضی، قومینوسلر و دو قاسلر، تورکارک تعرضی: ارمنستان و آناتولی استیلاری (۳۲۴). قومینوسلر و آنکولوسلر، نورمانلرک تعرضلری، اهل صلیب سفرلری، آناتولینك قسماً استردادی، لایتلرک استانبولی ضبطی، استانبولده لاتین ایمبراطورانی، باقان یاریم آطه سنده لایتلر، ازیئق، پونت ایمبراطورلری واپیر دسپوتلی، ازیئق ایمبراطورلری طرفندن استانبولك استردادی و قیصرلغك احیایی، باله تولوغوس لر (۳۲۸). بیزانس وجود سیاسی سنده اتنوگرافیاچه حاصل اولان تغیرات و تحولات (۳۳۷).

دردنچی فصل: بیزانسلیلرده حیات اجتماعیه و سیاسییه. — اهالی: احراز، اسرا، قولون، سرف (۳۴۱). زادکان (۳۴۵). کلیسا (۳۴۲). ایمبراطورلر (۳۶۰). سنآو، قوه اجرائیه، اساس حکومت، اداره حکومت: نظارتلر: امور داخلیه و مالییه (۳۶۴). قوای بریه و بحریه (۳۷۲). مذاهب، اخلاق (۲۸۳).

بشنجی فصل: بیزانسنده: ادبیات، صناعات، تجارت. — تکامل ادبی: (۲۹۲). ینجی عصر میلادی اواسطنه قدر ادبیات یونانیه (۲۹۳). طقوزنجی عصر اورتلرینه قدر بیزانس ادبیاتی (۴۰۱). ایمبراطورلغك سقوطنه دکن

ادبیاتده دور تجدید (۲۰۲) . بیژانس ادبیاتنک بیژانس وجود اجتماعیی
 خارجہ انتشاری (۲۱۰) . تکامل صناعی : بیژانده صنعت : معماری وسائرہ
 (۲۱۱) . تصویرشکنلر دورنده بیژانس صنعتی (۲۱۷) . بیژانس صنعتده تجدید
 و انحطاط (۲۱۸) . تجارت و فلاحت : ونڈیکلیلر ، جنوزلر (۲۲۶) .

باب ثالث : آناطولی و روم ایلی احوالی

برنجی فصل : آناطولی احوالی . — روم سلجوق دولتک انحطاطی (۲۴۱) ،
 موغوللرک تغلی (۲۵۴) ، انقراضی (۲۶۷) ، دولت ایلخانیہ نک آناطولی وایلری ،
 آل ارتنا ، سلطان برهان الدین احمد (۲۷۲) ، قره مان اوغلاری ، حمید اوغلاری ،
 قسطنونی بکلکی (۲۸۵) ، کرمان بکلکی ، قره سی اوغلاری ، آیدین اوغلاری ،
 صاروخان اوغلاری ، منتشا اوغلاری (۲۹۴) .
 ایکنجی فصل : روم ایلی احوالی . — بیژانس ایمپراطورلغنک صوک زمانی
 (۳۰۳) . بلغارلر (۳۱۳) . صربلر (۳۱۸) . افلاق و بغداد (۳۲۴) . بوسنه
 و مرسک ، آرناودلق (۳۲۸) .

دولت عثمانیہ

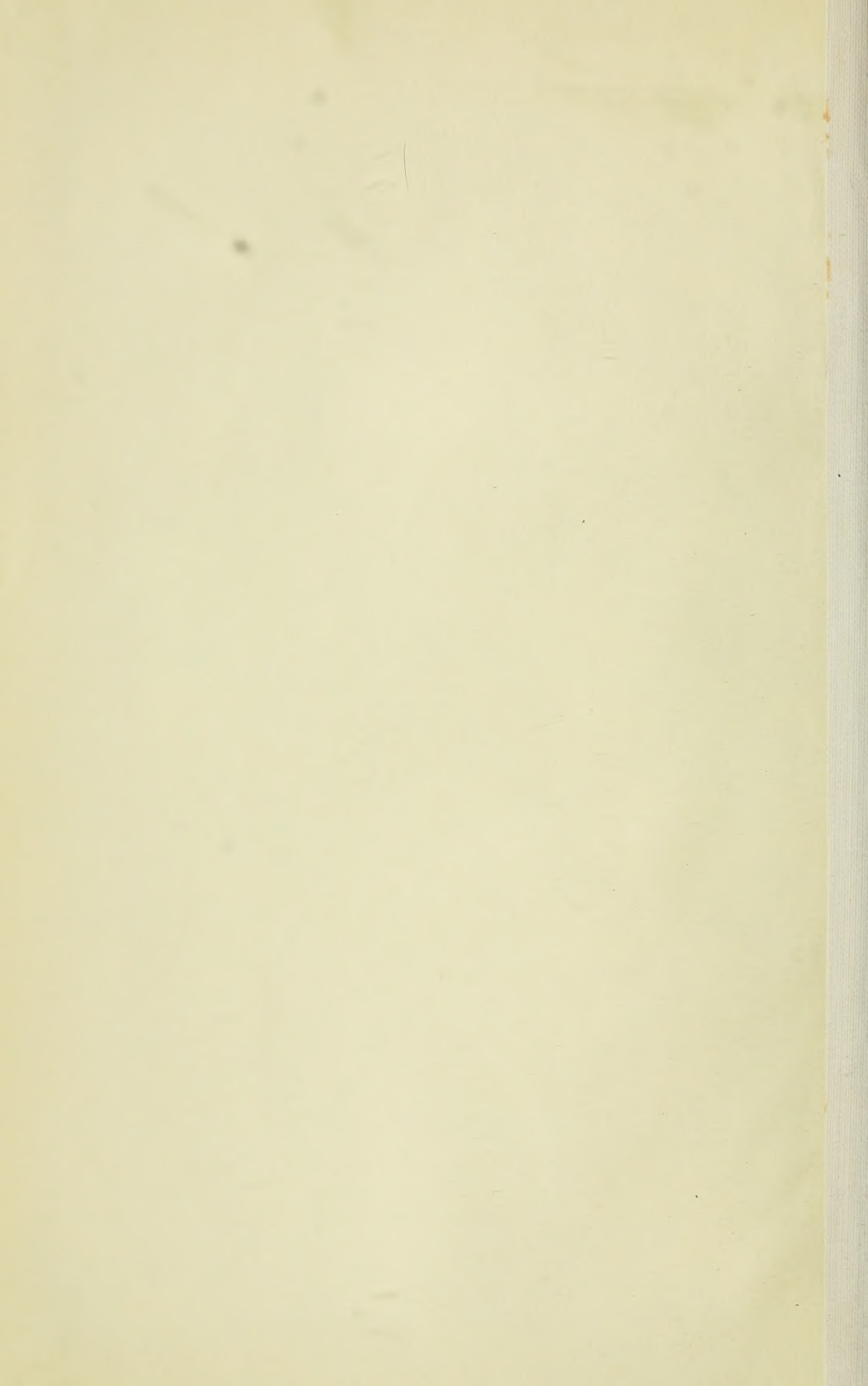
برنجی کتاب : دولت عثمانیہ نک ظہور و تأسسی

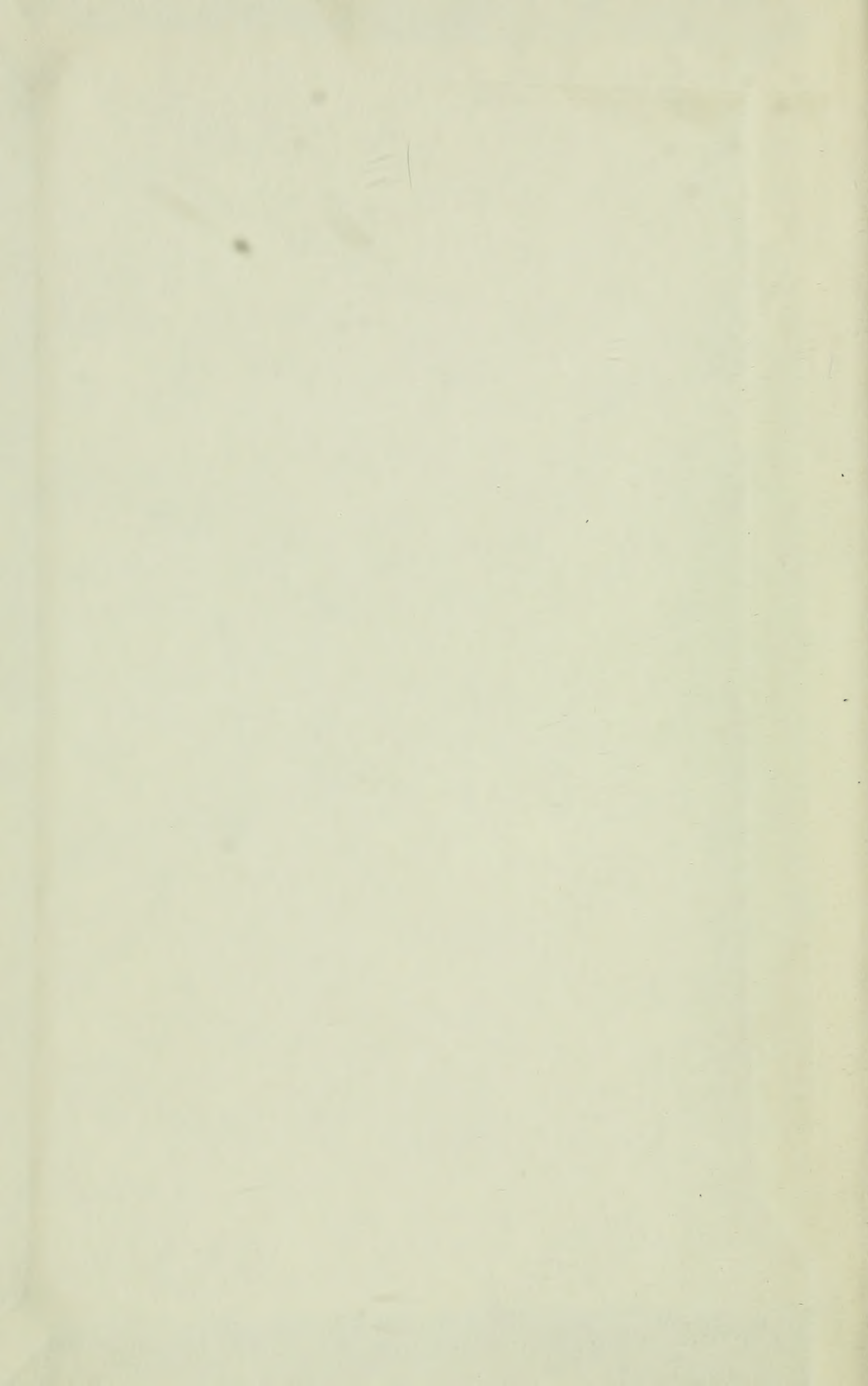
برنجی باب : عثمانیلرک بدایت ظہورندن عثمان خان غازینک ارتحالنه قدر
 برنجی فصل : عثمانیلرک اصلی : اوغوزلر [تورکمنلر] (۳۲۷) .
 ایکنجی فصل : عثمانیلرک آناطولینده ظہوری : عثمانیلرک اصلی ، قانی لردن
 برہمشیرنک آناطولی بہ کیفیت ورودی . عثمان غازینک آباء و اجدادی (۳۴۶) .
 سلیمان شاہ (۳۵۳) ، ارطغرل غازی (۳۵۸) .
 اوچنجی فصل : عثمان غازینک ریاست و امارت و حکومتی . — عثمان
 غازینک ریاستی ، اکیزجه محاربه سی (۳۷۱) . امارتی ، قرہ جہ حصارفتنجی ، بیله جک
 و سائر مواقعک ضبطی (۳۷۸) . حکومتی ، یکیشمہرک مرکز اتحادی ، ازنیق
 محاصرہ سی (۳۸۹) . اورخان بکک سردارلغہ نصی ، بونک برنجی و ایکنجی
 سفرلری (۳۹۵) . اورخان بکک امور حکومتہ توکیلی ، اوچلر تأسیسی ، اورخان
 بکک اوچنجی سفری ، بروسه فتنجی عثمان غازینک وفاتی (۳۹۹) . عثمان غازینک
 شمائل و اوصافی (۳۳۴) .

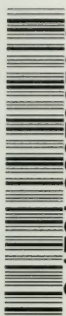
I

(97)

2882

3 1761 06979650 6